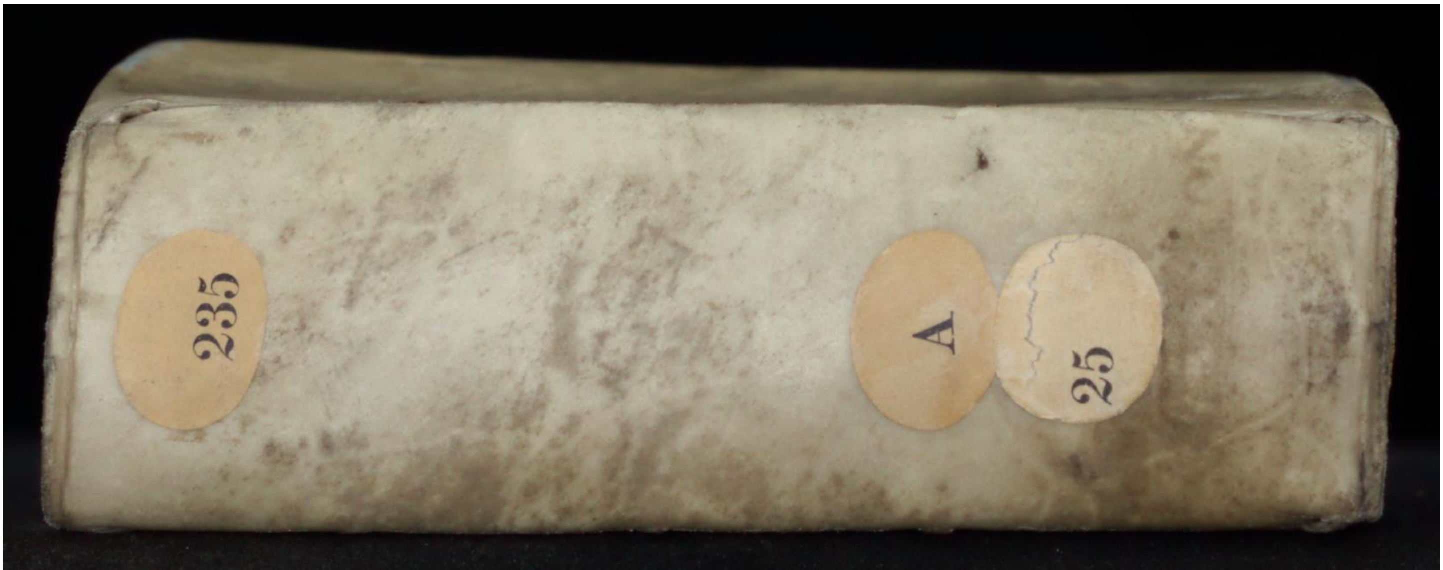
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

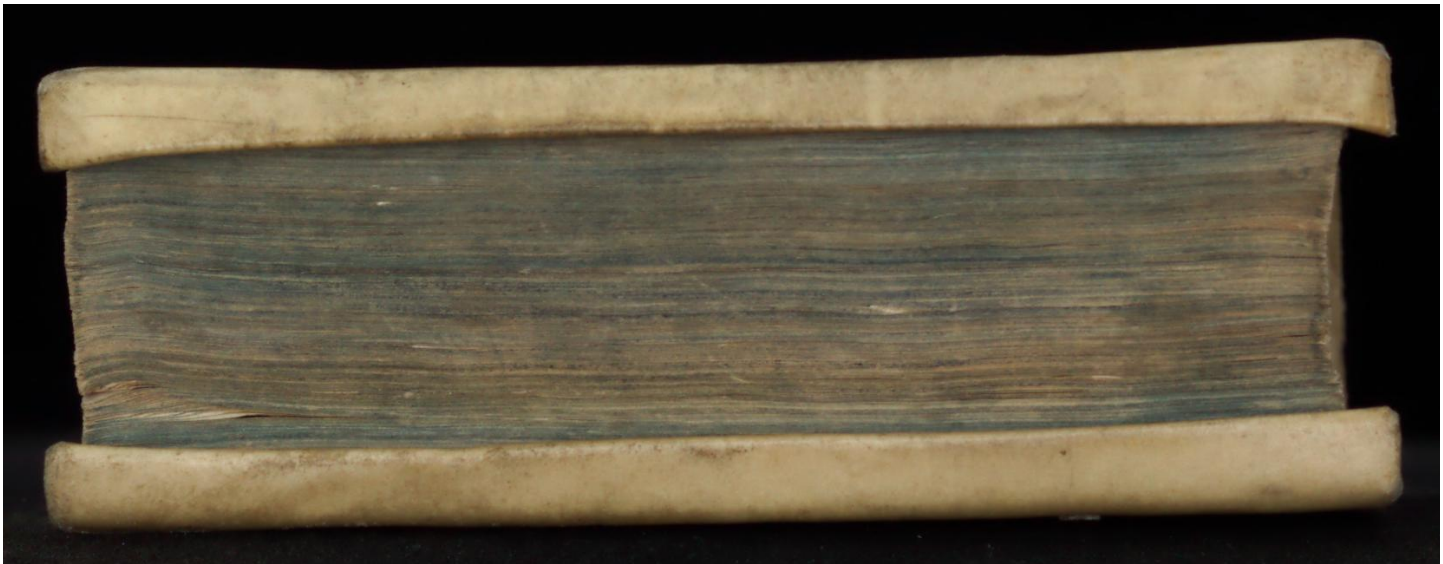
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

EX BIBLIOTHECA
P. P. C. LAMMENS.

N° 367

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

~~Elzeviers~~

~~A 27~~

KW 235 A 25

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

oratorij Louaniensis

Koninklijke Bibliotheek te 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

AVGVSTISSIMO REGI

JACOBO PRIMO,

Britanniarum Monarchæ inclyto,

Euphormio S. D.

NOn peccavi in virtutem tuam, invictiſſime Rex, dum terrarum ſcelus libello hoc acerbe ultus ſum. In homines enim erupit hic impetus, non in Deos: quos etiam laudare pertimui, ne aut quæſiſſe curioſus crederer, aut ſacrilegus dubitaſſe. Cæteros ſuſcepi indignante ſtimulo perfodiendos. Et prope neminem eſſe dolui, cui in hanc diem prodeunti non aſtiterit Genita Mana, illa ad quam ſuſcipiebatur votum, ne quis naſceretur domi probus. Quæ etiam timeo ne adfuerit hujus libri cunabulis, & ne ipſe nihilo ſit melior, quam quos arguit. Adoravi jam ante tamen genium tuum, ut crediderunt aliqui, non indigno plane donario, & erigitur etiamnum animus meus ad hæc ſtudia felicius, quoniam vatici-

nantur ſibi, hæc Majeſtatem tuam velut in tranſitu libaturam.

Facundum faciebat amor.

Cujus utinam amoris mei præmium mihi illud dii ferant, ut deterſo adulationum fuco intelligas, quam non fortunam in te tuam, ſed te in fortuna tua veneror: cui cum infinitis nominibus omnia, tum etiam Muſarum gratia debeo. Tu illas tam familiariter in ſecretum admittis, ut hoc ſtudiorum temperamento jam minus Martem Gradivum refugiant. Tu I. Gordonium, hominem qui juxta literas & virtutem colit, noluiſti in alio quam in tuo orbe vivere. Tu eximio hominum delectu, memoriam ad ea tempora noſtram excitas, quibus Regum animi non quam late, ſed quibus imperarent, ſolicitabantur. Ego vero, Rex Auguſtiſſime, ſive enſem in ſtylos dividi, ſive ſtylos in gladium porrigi jubes, præſto ſum. Sive qua me fortuna ſacrario tuo inducet, ſive qua in aliis conſtituet terris, pergam Hephæſtionem cum Cratero confundere, ut Iacobum, ut Regem pari auſpicio à me cultum ſaltem intelligant, qui me Iacobo, qui Regi omnia debere, omnia voviſſe intelligunt. Vale Rex Potentiſſime, & ab omni Satyræ morſu non fortunæ, quam ingenio, non imperio quã virtute ſecurior.

CLAVIS

CLAVIS

Nomina ignota paſſim in Euphormione occurrentia referans & exponens.

A *Cignii*, ſive *Acigniani*, Jeſuitæ.
Adriana, ——
Ægorus, Comes Egmondanus, ſeu Hornanus, Bruxellis decollatus.
Aelpis, ——
Alexandria, Barleduc Lotharingiæ, ſeu Galliæ.
Albagon, Albanus, ſeu Dux de Alba.
Ambrax, ——
Amphiraus, Regis Angliæ Secretarius.
Anemon, Monſieur de Bonville, qui legatos recipit.
Aquilius, Rudolphus Imperator.
Archoropus, forte eſt Brandeburgicus.
Arete, ——
Argyroſtratus, Ambroſius Spinola, propter ſumptus belli nimios.

B *Aſilius*, Jeſuitarum fautor, Forte VVilleron.
Baſilium, Aurelia; ſive potius Lutetia Pariſiorum, quod ibi ſedes Regia. Atque hinc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Baſiliani, Pariſienſes, vel Aurelianenſes.
Boethia, Germania.
Brutus, ——

C*Allion*, Dux Lotharingiæ Guiſius.
Caſina, uxor Comitis de Morot, deliciæ ſeu concubina Regis; Item Hollandia, à caſeis.
Catharinus, Puritanus, Miniſter quidam Sectæ Puritanæ in Anglia.
Charridotus, Richardotus; Præſes Conſilii apud Albertum Auſtriacum, ſeu Conſilii Regii Senatus in Belgio, cujus precibus & ſuadela Batavi potiſſimum permoti Inducias duodecēnales pepigere.
Chryæus, ——
Cæſar, ——
Clesſandritus, Britanniæ Rex.
Cleoſtrata, la Marquiſe de Vernandi, amica ſeu concubina Henrici IV. Regis Galliæ.
Curſor, la Varene, ſeu Varennes, equorum curſoriorum magiſter, totius Galliæ præcipuus, Henrici IV. Leno.

D*Elphium*, ſeu *Delphinum*, Muſſipontium Academia Galliæ: ſive, illuſtris Schola Jeſuitarum, Academia Ponti-Muſſana. Pont à Mouſſon.

Deſpo-

Deſpotikyrius, ſervus heri ſui dominus, Dux de Lerme, Hiſpaniæ Theſaurarius.
Doromiſus, oſor munerum. Forte hoc nomine deſignatur Rhoni Dux de Roſinas, ſeu Juliacenſis, Galliæ Theſaurarius.

E*Leutheria*, Francia, Gallia.
Euphormio, Johannes Barclaius, auctor Satyrici.
Eutychia, Monachatus.

F*Ibullius*, Callionis ſive Guiſii amicus.
Figulus, Potier.
Fortunæ templum, Larſenal, ſive Armamentarium Regium.

G*Ephyrius*, Pontifex.
Geragathus, Dominus Villeroy.
Glykire, ——

H*Ebræus*, Judæus *Merſel* vel *VVenzel oder Senc*, quem alii dictum volunt Philippum Lang.
Hieromerimna, ——
Hippophilus, & *Hippoplutus*, Philippus II. Potentiſſimus Rex Hiſpaniæ. Idem *Liphippus*.
Hypogæa, Sagæ nomen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

IAnicularius, Petrus Janinus, Præſes in Senatu, & à conſiliis Gallo.
Icoleon, Belgium confœderatum. à leonina fortitudine.

Ilium in parte	prima	Oſtenda.
	ſecunda	Lut. Pariſ.

Iulianus, ——
Iuno, Regina Galliæ.

LAbetrus, Albertus Archidux Auſtriæ.
Lapicia, ——
Leucus, Jehan Ney, vel Cotton Confeſſionarius Regis.
Leucomus, ——
Liphippus, Philippus III. Hiſpan. Rex. Idem *Hippophilus*.
Liſipus, Lipſius. Idem *Neopalæus*.
Longinus, Nicolaus Brulartus, Galliæ Cancellarius, ita dictus, quod res ſuas lente expediat: Tentulus, Belli Curius.
Lucretius, ——
Luſinia, Lotharingia, alias Scotia; & melius; Patria auctoris. Hinc *Luſinini*, Scoti.

MAuritius, ——
Marcia, Venetiæ; à Marco Euangeliſta

gelifta patrono ita dictæ.

Melandria, Hiſpania; & *Melandri*, Hiſpani.

N *Eapolitanus*, Monſieur de Neuf-Ville, Ville-roy, Secretarius.

Nearius, Mauritius, Comes Naſſovius, Princeps Aurangiæ.

Neopalæus, Lipſius.

Nyſæus, Bacchus.

O *Lympio*, Comes de Morot.

P *Edæa*, Infanta Iſabella, Alberti Archiducis conjux.

Pedo, ——

Penia, ——

Percas, Monſieur d'Arguien (alias Arquien) de Mets, Gubernator Metenſis.

Philoſophi, Monachi.

Philotimia, ——

Poimenarchus, Cardinalis aut Epiſcopus.

Protagon, Henricus IV. Rex Galliæ.

S *Colymorrhodia*, Britannia, Anglia & Scotia, Magna Britannia.

Sibronius, Briſonius, Præſes Parlamenti.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Sophagon, ——
Straton, ——

T*Eſſaranactus*, Jacobus I. Magnæ Britanniæ Rex.
Thebani, Germani, Teutones,
Themiſtius, Juriſconſultus quidam; vel P. Gregorius, Juriſconſultus Ponti-Muſſanus: vel Gulielmus Barclaius, Pater noſtri auctoris, Profeſſor Regius in Ponti-Muſſana Academia: qui ſcriptis graviſſimis de Regno & Regis inſtitutione, de poteſtate Pontificis adverſus Bellarminum, admodum inclaruit, & ſuperiore tempore Ducis Lotharingiæ conſiliarius fuit.
Theophraſtus, Perronius Cardinalis Ebroicenſis, cujus ſolicitudine in Gallia plures Scoti celebri nomine bonas artes profeſſi ſunt, quam in ipſa Scotia foventur & aluntur à Rege.
Torrentius, Pricat, alias Brulard, Cancellarius alter, à cognomine ſic dictus.
Trifartitus, Georgius Dux Leuchtenbergius, Lantgravius.

V*Erona*, ——
Vanarra, Navarra,
Vocula, ——

EVPHOR-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

EVPHORMIONIS
LVSININI

SATYRICON.

PARS I.

SI nomen à me quæris, Euphormio ſum: ſi patriam, Luſinia eſt: ubi nullæ unquam nubes cœlum aſperant, nulla bruma ſegetes extinguit, nulli æſtus adurunt: ſed puro incorruptoque aëris tractu liquidi ac pellucidi fontes campos alluunt, patenteſque hinc inde plagæ, & amœna, ſeu ſalubritate montium, ſeu planitierum æquabilitate, regio homines alit genio loci & fortuna ſua dignos. Non illic in honore ſupellex curioſa, non gemmæ, non imperium, non opes: non ea omnia quibus impotens hominum libido pretium fecit. Vt quisque ad virtutis ſtudium maxime incenſus eſt, ita promptiſſime veris ſuffragiis ad magiſtratum evectus, æmulos vitæ omnes, neminem dignitatis accendit. Illinc ego devolutus in hunc terrarum orbem. O dolor! quæ non vidi, quæ non paſſus ſum, indigna, Dii boni, & quæ cœlo teſte fiant, & quæ poſterorum memoriæ relinquantur; niſi ut in amentia & ſcelere nepotes progredi nolint, ſaltem paternis vitiis contenti. Date veniam, ô depravati orbis incolæ, ſi juſtis querelis detonat animus incitatus atrocibus injuriis. Quid

aſpici-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

aſpicitis, Heri? quid hoc minarum eſt? jam non ego veſter ſum: jam liberalis animus ad originis ingenuæ decora provocavit: & ingentes literæ, quas fronti meæ applicuiſtis, injuriæ me admonent, non obſequii. Etiam judiciorum nomen invocat crudelitas veſtra? etiam tribunalium in me majeſtatem implorat? Tandem aliquid inveni, quod à vobis imperatum eſſe gauderem. Quid indigeſto per acervos auro, quid avaris fertilium annorum curis confiditis? exuam patriæ meæ candidos mores, & in oculis judicum ſacramento, & nuncupatis votis impietati nomen dabo. Non hoc ſaltem ducent nefas, ut quibus terris virtus eſt in vinculis, ibi quoque ſcelus ſerviat? Iam nunc vindiciis ſecundum libertatem datis utor; jam quod tergum crudeli ſupplicio laceraſtis, vindicabit atrocior ſtylus, & effinget veſtros mores velut in tabula, ad cujus deinde conſpectum ipſe horreat. Denique ſi ſapere decreviſtis, vobis ſcribo: ſi furere perſeveratis, ſaltem volo Luſinini mei ſciant devitare impuras terras: ut quicunque aditus regiones veſtras aperit, ſeu queſtuum meorum veluti prærupto obice laſſet tranſeuntes, ſeu lachrymarum torrentibus inundetur. Ego Curtius crudelitatis veſtræ hiatus impleverim; Ego Sphingem, ego Pœnam, ego Hydrum expertus ſim, tam felici exitio, ut territi gentiles in hæc amplius portenta non incurrant. Magis offendit graveolentia inſuetos inſalubribus cænoſiſque paludibus, nec tam acriter mordent ea mala quibus in lucem prodeuntes ſtipamur, tanquam naturali ſatellitio, quam quæ florentem intactamque vitam affligunt: Et ego vim doloris acrius percipio, & deploro dolentius, quem

quem non ante calamitas perculit, quam adoleſcerent gentilia bona, quæ mecum pœne nata non antequam patriam exui : à qua quis diſceſſus meus fuerit, quæ me inde rationes deturbarint, nihil dico: ferat hanc veniam inexperta juventus atque præceps; nec id lachrymarum exordium conſumat iræ meæ impetum, quæque in aliorum mores jam diu tela libro, in meam amentiam retorqueat. Nam ut has primum terras attigi, & frequenti oppido exceptus ſum, in forum me contuli: ratus nunquam defuturos, qui in celeberrimo humanæ gentis loco, ubi etiam multi hæreditario jure ſapere jubebantur, erranti per ignotam urbem aperirent hoſpitalitios lares; cum ſubito ingens circa me hominum turba confluxit, modo novitati cultus illudens, interdum etiam, quoniam erat ex tenuiſſima carbaſo veſtis, populari muſſitatione ſtupeſcens. Aderat eleganti juvenis vultu, cujus mirabile in comis artificium Æthiopico pœne gyro cincinnos confuderat. Hic anſatam ſuperbe dexteram ſubducta veſte retegit, & me, quis eſſem, & qua cauſſa veniſſem, diſtricte interrogat. Tum ego, Peregrinum, inquam, eſſe ſatis prodit, quod in tanta ſolitarius frequentia expecto benignitatem hoſpitii, quod & nauſeantem ex mari ventriculum opportuna tranquillitate levet, & illuviem itinere contractam diluat. Viæ cauſa, mos humani ingenii. ea ſcire concupivi, quæ à meis finibus abeſſe natura voluiſſet. Quibus ille auditis, humaniſſime in paternam domum invitat; ſimulque dextera ad opulentiſſimas ædes trahit, ubi ſtrata triclinia, cibique capaces invidiæ, expectabant convivarum aut negotia, ut ferebant, aut diſſipatorum manus.

Igitur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Igitur ſecurus hoſpitii meo duci gratias ago, ignarus impendentis ſævitiæ, & ad novas ſpes credulus: quæ ideo magis placebant, quoniam externa neſcio quo fuco ſe adornant, & plerumque notis patriæ rebus beatiora videntur. Tum in urbem etiam levato nonnihil corpore proruo, cœnæque moras, dato puero qui perluſtrandæ urbi dux eſſet, ingenti lætitia fallo. Ille me in publicas primum porticus, in fana deinde ac theatrum perducit; poſtremo in ampliſſimam domum. ubi nihil magis timui, quam ne poſtes antiquitate corrupti cervices affligerent. Capaciſſimam ſedem adoleſcentes aliquot per ſedilia ſparſi, magis ſtrepitu, quam corporibus implebant, & ſi quando intermittebatur tumultus, audiebant declamantem ex eminenti loco ſenem, qui Romana jura interpretari dicebatur. Agebat autem de libertis ex lege Iunia Norbana Latinis, ac præterea de Dedititiis, quorum iniquiſſimã conditionem ne quidem ſeverior antiquitas tulit. Verum hæc, inquiebat, omnia ſic in deſuetudinem abierunt, ut relictis tantum nominibus, jam qui illi fuerint, jam quibus legibus vixerint, diſceptemus. Sed ignari non eſtis, Adoleſcentes, mutata hominum mente, plerumq; velut tacitis abrogata ſuffragiis quæ majores noſtri tanquam manſuris legibus commendabant. Hinc editus abrogatarum legum liber, præclarus hercule, ſi non eas leges omitteret, quas in eo primas eſſe oportuit. Non vero volumen erroris tam manifeſti reum; & niſi haberet triſte mortalitas privilegium, ut liceat aliquando peccare, librum mea ſententia ad oleum piperque dimitterem. Etenim plurimas Iuris partes muta jam omnium voluntate deletas

ita

ita præteriit, ac ſi illæ hodie in antiquo ſuo regno conſiſterent. Si niſi exemplo non creditis, ecce legem olim ſanctiſſime habitam: *Honeſte vivere, alterum non lædere, jus ſuum cuique tribuere*; quam nunc prorſus moribus hominum ſublatam indignor inter antiquatas in eo codice non referri.

Erat adhuc in loquentis ore dictio, cum effluentis menſura ſabuli, ac elati præterea æris ſonus, ſtrepentibus ſubinde auditoribus, tantum hominem de ſuggeſto non depulit. Ego vero perluſtrata iterum urbe, cum me, utpote inuſitatis indutum veſtibus, puerorum agmina ſtiparent, in hoſpitium meum redeo, & quæcunque tota luce perſpexeram obfirmandæ curioſus memoriæ diligenti cogitatione digero. Sed poſteaquam convivas deſtinatum ad epulas tempus collegit, paſſimque diſcubuimus, clam ſugillantibus univerſis meos geſtus, & peregrini oris lineamenta, confuſus egenſq; conſilii, non agnoſcebam amplius aviditatem ſtomachi, tributum reparantis quod irato mari exolveram. Statimq; crudelior fortuna deſæviit, poſtquam non gratuitam nobis menſam liberalitate poni, ſed mihi pro hoſpitio diverſorium contigiſſe non ſine magno horrore audivi. Nam ad patrium morem nec auro corpus in viam præceps tardaveram, nec in cibos pretium quæſieram quos gentis noſtræ benignitas vendere neſcit. Igitur inexſpectatis moribus deluſus, cœpi tum primum execrari harum regionum viliſſimum genium, & ſic tacitus mecum loqui. Piſces à fontibus ad mare non inveniunt qui vivendi vectigal extorquēt. Natura ubique pabulum feris poſuit; & quamvis hirundines utrumque ſolem metiuntur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

eſca nunquam errantibus deeſt. Ergo ſoli homines non impune implebunt exhauſtas jejunio vires? ergo in belluas pontus erit clementior, quam civilis ratio in mortales in eandem genitos ſortem? niſi forte pretioſior aqua eſt in miliario quam in fonte, aut animantibus reliquis aliquid ſupra hominem natura debebat. O ſordidum genus, barbarumque facinus! O feriores homines quã humanã olim Androdus feram invenit! Nec contentus hac objurgatione, palam excuſare imprudentiam meam cœpi quod nummis deſtitutus cauponam intraſſem, & totum in gentilitios mores transferre peccatum; Nam in veſtris, inquam, moribus non minus quam in regione hoſpes id primum rogo, ut innocentibus erroribus venia detur. Quod hic religioſum eſt, alibi profanum eſſe nihil prohibet. Nempe quælibet regio non magis ſuo aëre aut terminis, quam ſuis moribus definitur: neque aliquid peccavi, niſi exiſtimatis omnes homines ſub eodem cœlo naſci debere. Quamquam facio his excuſationibus injuriam humanitati veſtræ: à vobis nihil durum timeo. Severitatem, ut audio, his annis depulit de ſumma ſede Clementia.

Videbam durare nemini riſu erũpente conſtantiam, ut etiam miſerrimam adhuc loquentis vocem cachinni petulantia confunderent; cum inſtaret precipue ſupra ſuam artem improbus caupo, detractamq; mihi veſtem auferre pugnaret, ut (ne ſine joco facinus iret) expeditus onere ſupervacuo, inquit, liberius revoles in amœniſſimas terras, quarum nobis etiam pœne deſiderium tua prædicatio admovit. Cohorrui ad hæc dicta, & Gallico gelu frigidior metus etiam intimum caloré tentavit.

Sic

Sic ubi terra parens, Clymenæo torrida partu,
In Phaethontæam mittebat vota ruinam:
Aſpiciens juvenis nebulas igneſcere, Olymq; umq;
Errantem ſenſiſſe diem; ceu ſaxea moles
Hæſit, & ignipedi permanſit fræna jugali.
Non magis heu vivus, quam cum pia turba ca-
dentem
Condidit Eridano, tumulumq; cacumine texit.

Trahebat interim veſtem epularum ſuarum pretium, & fœdam avaritiam riſu crudeliſſimo cumulabat. Et, Hoc eſt, cogitabam, quod promiſerat liberalis vultus filii ſui, & indigna fœdiſſimis moribus veſtis? hoccine quod mihi adulabar etiam infimam conditionem in his terris aſpirare ad virtutis nobilitatem? Iamjam callidum illuſtrium veſtium intelligo munus: ut humilem animorum fæcem illuſtri fuco velent, & quod maximum debuerat eſſe familiarum diſcrimen, confundant atque permiſceant. Ita profundiſſimum cœnum veſtit fragilis indigna fronde ceſpes; ita fumum nives induunt, nec ipſis anguibus pulchrum veneni tegmen, verſicolore tergo, & ſquamis fulgentibus deeſt. Miſertum eſt querelarum mearum aliquod proprium numen, aut ut verius dicam, me pejus afflixit, & injecit mentem Callioni ſplendidiſſimo homini (is negotiorum cauſa illo die in urbem venerat) ut me ſibi exiguo ære addiceret. Qui poſtquam interrogavit, an ejus augere familiam vellem, quid facerem, niſi ut me omni libertatis diſpendio eriperem ab inſtanti peſte, & graſſatore urbano? Diſceſſerat in patriam navis, quæ me vexerat: longa erat redituro & inextricabilis via, per ambages, ac deſerta, & extremum mundi limitem. Quæ omnia ut diligenti ſolicitudine

vincam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

vincam, qui me illuc ſumptus deducerent, ſi vix unius horæ diverſitorem veſtis abſolveret. Igitur conditionem nihil cunctatus accepi, & qui modo comes aſſederam, conſurgo de menſa ad obſequium, turgenteſque oculos furtiva manu exfrico. Puduit Solem diutius hæc videre, & ſervitutem meam libera ſolutaque nocte occuluit: quæ cum radiis lunaribus illuſtris non omnino viæ diſcrimina confunderet, ſtatim curſoriis equis contendimus in Callionis munitiſſimam arcem: cum mihi, exultantibus cæteris, non tam viderer in equum, quam in Salaminiam damnatus aſcendere. Muris ſuperbe eminentibus creberrimæ turres, pinnæq; ad ſplendorem compoſitæ adornaverant domum: foſſæque non latitudine magis notabiles, quam ſtagnantibus aquis, prodigioſæ molis piſcem alebant. Ædificium partim nobile antiquitatis veſtigiis, partim recenti artificio elegans. Nihil Callion aut ad famam videbatur aut ad luxum omiſiſſe.

Sed quod reliquum noctis fuit, cum non per ſomnum tranſigerem, & nunc intimis ſingultibus, nunc excitato per dolorem acerbo inanique riſu, mihi deſertæ patriæ imprudentiam imputarem, conſervis amentiæ ſpeciem feci. Crudeles ac fœdæ animæ, quas ultra Perſicum ſcelus euntes jam non virilibus nervis fraudare naturam, ſed animos exſecare delectat, rem ad dominum detulerunt: cumque, proh facinus, placuiſſent auditi, figmentis etiam onerant calamitatem meam, & imponunt gemitibus lachrymiſque, ac riſui meditatas voces affingunt. Hic Callion flagitioſo digito ſuperiorem explicans barbam, Bene eſt, inquit; erit illi felix & vegeta ſervitus: & ſi veſtis non mentietur

valetu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

valetudinem, ne queratur vitium mentis: juventute peracta læto etiam & viridi ſenio ſtabit. Vos tantum in inſaniam impellite præcipitantem, & in Quirinalium Myſtam attollite. Accipiunt imperium lubentibus animis, & in me confeſtim toti telis ac machinis anguſtum profundunt omnem malitiam, quam ex ſentina aulica impuris animis hauſerant. Tribus mediaſtinis datur negotium, qui me, tum primum in ſomnum labentem, poſtquam decoctum tota nocte dolorem prima lux ſopiverat, ſuppoſito petulanter fumo excitant: neque tardus urgentibus parebam, cum animadverto laqueis impeditos pedes ægrius procedere, nec aliud feſtinatione profici, quam ut laxiora vincula arctius in nodum jungerentur. Tum fœdiſſimus mortalium Pedo, maligno riſu dexteram, tanquam ſalutaret, porrigit. mihi vero jam non erat integrum, aut ſapere, aut decipi nolle: manum itaque trado, &, Rogo, inquam, mi contubernalis, quid injicitis vincula jam etiam parum libero ſine compedibus atq; nodis? Dum hoc blandius pronuncio, interim dexteram meam religaverat ad thorum, omnique convicio male ſanas ingenii reliquias cum ſociis expugnare certabat. Itaque modo ſinum gelida perfundunt, modo acuminibus latera perfodiunt, nunc etiam titillationibus importunos riſus excitant; ut jam mihi malorum minimum ſervitus eſſet. His officiis longiſſimum diem, mihique inſtar æternitatis ſtantem, exigunt, & ad affectionem hilares, ipſo riſu, ipſaque lætitia me improbe oppugnant: ſic ut ad plectra atque fides quondam Attica munimenta conciderunt.

Me autem cum ſub noctem jejuni cerebro

ſpiritus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſpiritus deficerent, nec tam in amentiam deflecterem quam in mortem, copioſus cibus ditibus allatus ſportulis, & qui me ad veſcendum hortaretur relictus eſt Percas. Erat vir mitiori ingenio, naturamque ſuam parum in ſcelera detorquens, niſi ſi plurimum expediebat. Ille me ut conſalutavit, thoroque meo reclinis remiſit vincula, & oppeſſulatas fores diligentius muniit, cœpit uberius flere: necdum tamen ſynceritatis fecerat fidem, novoque cogitabam ludibrio ſuſpectas ſævire blanditias; cum prehenſam manum tenerius concutiens, Noſti me, inquit, Euphormio? Ego ſum qui heri domino Callioni perſuaſi, ut te in familiam admitteret. Itane? inquam. tu quidem habes triſtiſſimi beneficii reum. Sed quid in dominum omni ponto ac tempeſtate feriorem admiſi? aut quid deliqui tam atroci ſupplicio dignum? O ſi liberum ſaltem moriendi permittat arbitrium, aut quod annis pluribus ferre poſſum in atrocitatem dieculæ inhumana miſeratione componat. Illachrymatus eſt Percas, & digitos articulis innectens, demiſit ad umbilicum inverſas cum lacertis manus: cumque aliquantum defleſſet meam miſeriam, ac multis gemitibus interpolaret orationem; tandem veluti collecto ſpiritu animoſius inſurgens; Euphormio, inquit, & tu ſervus es, & ego. Quo tu jam loco es, poſſum deinde præceps agi, ſi herus annuerit; in ſervitute precario ſumus felices. Si mihi credis, propulſabimus communibus conſiliis fortunæ injuriam. Memento Pyladis & Oreſtis fidem Tomos etiam evaſiſſe & Dianæ crudelitatem, & Thebis cohortem amantium multis inexpugnabilem annis laurum ſæpius quam apium decerpſiſſe. Nec mirere, quod

arcanas cogitationes effundo confidentius in ſinum tuum: non videris mihi ignotus, tanto fortitudinis & conſtantiæ experimento. Te mihi primum conciliavit frons liberalis, & verecundi oris modeſtia; deinde ſervitus conjunxit; ad extremum ipſa miſeria acrius commendavit. Secundum hæc jusjurandum adjecit, & omnia quibus fidem orationi quæreret. Ego vero etiam ad ſperandum tardior, quam ſi Ariſtodemus aliquis victoriam nunciaturus indigno vultu procederet, tamen allevari paullatim ſinebam animum meum, ſic ut aliquantulum reviviſceret ſalutis jamdiu ſepulta cogitatio.

Nutat ut ingenti puppis circumdata ponto,
Quam tumidus nigro murmure ventus agit,
Humida cum pictos lacerarunt æquora divos,
Nec ſemel intrepidos inſiluere viros;
Quaſſaq; cæruleum paßim intromittere montem
Occœpit picis tegmine nuda ratis:
Sic ſecura feri ſtant promontoria ponti,
Aut procul è ſpeculis cõmoda ſurgit humus.
Iam prope non meminit perituræ nauta carinæ,
Quodque videt credit jam tenuiſſe ſolum.

Tum ego amplexibus hominem arctius alligo, & non contubernalem meum, ſed numen, ſed genium ac tutelarem Deum appello. Et, Tune, ajebam, ſolus es in hoc terrarum orbe, cujus ſpiritus nondum vitiorum contagione ſpurcatus ſit? tune ſolitarius homo inter tot millia hominum ſpecie ficta? Silere me juſſit Percas, & potius quod à re videretur in medium conſulere. Mihi autem nullum erat remedium potius fuga, in quam jam animum intendebã, ratus ſocio tam deteſtabilis ſervitii pertæſo nihil hactenus præter authorem ad ejuſmodi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ejuſmodi conſilium defuiſſe. At ille triſtius ſupercilium contraxit, &, Neſcis, inquit, quibus te cruciatibus involvis. Iam huc illuc diſcurrent aſſeclarum turbæ; jam in aditu ac limine urbium ſtabit imago noſtra, & cuſtodia inexorabilis; quam ut mendaciis poſſimus fallere, vultu certe & fronte deprehendemur. Noli ad credulam ſpei perplexæ auram antennas ſolvere: Cum Stratonico dixerim, ex omnibus navigiis tutiſſima eſſe, quæ in terram nauta ſubduxit. Neſcis apud quem ſervias. Callion eſt, non iſtius modo vicinii quod incolit potentiſſimus, ſed etiam gratioſiſſimus apud Principem, à quo nummariam olim nobilitatem accepit. Neque hæc fugiendi audacia per tantum gentis ocium expediri, aut facile inulta eſſe poteſt. Is enim hodie Princeps eſt qui REQVIEM non tantum orbis ſui medio, ſed & Metis indulſit. Inhorrui è nova ſpe dejectus, &, Quæ, dicebam, igitur ſecuritati via propior, quam ut laqueo jugulum frangam, ſi ſervienti mors lentior deſtinatur, fugitivo crudelior? Vetuit Percas deſperare, & cum dolori medicinam faceret mitium verborum fomentis, cœpi diligentius percunctari de regione ac moribus hominum, & præcipue de Callione noſtro. Tum ille; Primum, inquit, te ſcire oportet, nihil tam ſanctum eſſe quod non corrumpat diuturnitas temporis, multaque probe à majoribus inſtituta uno ſenectutis vitio deflexiſſe in turpiſſimos ritus. Ferunt olim nobilitatem à plebe non aliter quam virtutis nota diſcriminatam. Hinc Magnates conſtituti, hinc honores & cultus in ipſos delati ab iis qui ad tam ſanctum ſplendorem obſtupeſcebant. Hoc priſcis temporibus unicũ remedium erat emergendi

gendi è latebris vulgi, cum omnes initio pares eſſe natura juſſiſſet. Si quis ingenio & prudentia pacaverat incitatæ multitudinis violentiam, ſi quis exteris gentibus ſuaſiſſet aut ſocietatem ſi integræ, aut ſervitutem ſi nonnihil attritis rebus affligebantur, illi ſtatim meritæ nobilitatis inſignia publici conſenſus deferebant. Illum diſciplina militaris, illum machinarum peritia, virtus omnes provehebat. Inde etiam filiis nobilium honor habitus, primum à paternis clientibus, deinde ab omnibus qui ineſſe in iis ſemina paternæ claritudinis arbitrabantur. Sed jam Homericis temporibus non erat novum, filios degenerare à paternis inſtitutis. Cum abundarent opes in illuſtribus familiis, & luxuriantes copias avita induſtria peperiſſet, obſtupuerunt paulatim virtutis ſtimuli, & aliquid remiſerunt nepotes de paterna contentione ad gloriam: donec vertentibus aliquot ſeculis, vix aliud ad commendationem habuerunt, quam inanem prope fugitivam authorum ſuorum memoriam. Sed neque te ſecretiori veritatis parte fraudabo. Raræ ſunt hac ætate primæ illius & ſyncerae nobilitatis reliquiæ. Dominorum ac bellorum vices, & adeo ipſa fors quæ familias extulerat, eas plerumque aut depreſſit, aut extinxit; Naſcuntur in dies cognomina, & ſtatim primo ætatis die tranſcribuntur in ſenium:

—— qualeſque premunt nunc ſydera ſylvæ
A prima venere die.

Quotuſquiſque eſt, quem avi ſui non pudeat? cui non eſt prope ſutrina vel pedum? pace tua dixero, ſæpe de ſterquilinio ſurgunt, & vix dum lotis manibus rerum publicarum negotia tractant. Rara ſunt & valde incerta veſtigia,

quæ

quæ ducant ad venerabiles antiquitatis ſtirpes. Pleroſque intruſit vel in familias caſus vel error in cognomina: & ſi bene rationem ponis, virtutis jam opus agunt nummi. Vt quiſque ad decies centena pervenit, facillime de plebis tabula nomen ſuum eruit, & vel emptis faſcibus colitur, vel indigno conjugio ſuperbit, & illuſtrem ſanguinem fœda ruſticitate maculat. Iam hic noſter Callion, ſi ſcires quibus initiis exstruxit tantæ potentiæ faſtigium. Pudet me miſerarum dignitatum, quæ tam fœda mercede veneunt. Parentem habuit æterna majorum vilitate, pœne etiam extra viciniam ſuam notum; qui prima ætatis elementa in anſerum cuſtodia poſuit, deinde ſebaceis componendis ſuſtentavit jejunæ vitæ ſupplicium, credo, ne periret veſtis olidæ pinguis ſqualor. Poſtea vertentibus fortunam ſortibus, ipſa armenta, paſtoreſque cum gregibus mercantem, & jam ægre ſua prædia numerantem ſtupebant amici, pæne in vindictam erumpente vicinia. Nec enim aberat expilatæ hæreditatis ſuſpicio, cum plurimum in domo felicis ac nummati ſenis egiſſet. Vxorem olim duxerat:

Sed & hæc de plebe, ſuoque
Æqua viro fuerat.

ac filium ſuſtulerat, qui Callionem præcedebat totis quatuor luſtris. Quem ut mediocriter eruditum ſchola dimiſit, ſtatim venerabili pallio circumductum ſedere inter Pontifices juſſit: & in Antiſtitem ingenti pecunia evexit. O numen cœliteſque, quam eſt difficile male partis bene uti? Licere Antiſtes credidit quod emerat vendere, & veluti licitatione facta aureis gradibus deſcendit de faſtigio ſanctiſſimæ dignitatis. Ac inter illos dies pulmonum do-
lore

lore & cruenta tuſſi conſumptus eſt. Bene actum videbatur cum Callione. Immenſa vis erat pecuniæ, precioſiſſima ſupellex, ædes quæ bonam fortunam cum comitatu caperent, denique infamis mercimonii ſplendidus & elegans quæſtus. Quid quæris? felix Callioni ac lætum funus contigiſſe non erat qui non prædicaret; quod etiam in patre geminatum vix tantæ felicitatis capacem omnibus bonis prope obruit.

Efferuntur, pater & filius, pompa ſupra conditionem, pudendoſque natales, &, quod palam deriſere coæquales defuncto ſeni, mendacibus titulis ſcutatiſque inſignibus non caruit ludicræ terminus ſcenæ. Ipſe Callion ſenſim in aulam intruſus eſt, multoque auro lubricum regiæ iter ſtravit. Elegans illi ingenium, manus prompta; animus ut publice communis ac facilis, ita ſecretis abditiſque prudentiæ artibus munitiſſimus: ut ab aliis nec timeatur ut cautus, & ſubornatas ad fallendum adulationes ipſe naturali bono vitet. Quid hic aulicas artes, quid ingenii calliditatem explicem, quæ etiam paulo ante dominii ſui favorem extorſit? Etenim cum ſermones maledici Principis gratiam avertiſſent, tanto aſtu fortunæ fugam celavit, ut nec ipſe videretur ſenſiſſe. Nam aſſiduus in regia, quamvis occultis ludibriis quotidie ſæviebat infenſus Princeps, tamen ferendi conſtantia iræ pertinaciam vicit.

Non tuli diutius tam magnifice de Callione declamantem; &, Non, inquam, meminiſti, hominem illum, quem vis à Gratiis fictum, intolerabili ſævitia facere, ut paterna in eo vitia deſideremus? Tum ille: Ne erres Euphormio, non ingenii aut naturæ, ſed conditionis &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

temporum vitio peccat. Modeſtus ſua ſponte animus, inclinatione ſeculi rapitur in ſolutiora conſilia. Quoniam non eſt tutum, æquabilium morum integritatem afferre inter proceres; quæ vel reliquorum vitam notet, velut inſolens & multis jam extenſa ſeculis notetur. Quocunque inter illos, velato etiam capite, produceris: ſyncera vaticinatione dices, non quod olim Citharœdus, cauponam eſſe, ſed larvam, prodigium, ſcelus, perfidiam, nefas. Majorum virtus nihil ultra timuit, quam ne cœlum rueret: præſentis autem ævi impietas, niſi prorſus deſipuit, nihil amplius horret, quam hiatum dedignantis terræ ſui oneris improbitatem. Omnium ætatum crimina, omnium immanitas ſcelerum in hæc tempora confluxit. Nunquam effuſior libido, ambitus amentior, nunquam denique ſe latius effudit maledicendi licentia. Non impudens calumnia, non arena crudelis, niſi hæc tenebris, illa nomine diſſimulata ceſſavit.

Dum hæc proloqueretur, interim perditi lixæ applicuerant ſe ad laxiorem oſtii rimam, & quoniam erat ejuſmodi murmur noſtrum, quod etiam attentiſſimas aures falleret, continebant diligentiſſime ſpiritum, qui in nequiſſimo Pedone diutius collectus, tandem cum aſpera ſonoraque tuſſi ſeipſum vehementius excuſſit. Perturbatus igitur Percas, qui rem altius erat exorſus quam ut paucis totam contexeret, compendioſa me doctrina præcipitanti ruinæ ſubtraxit. Magna, inquit, eſt ſapientia interdum decedere, vel per ſpeciem, de recto ſapientiæ curſu: tibi vero etiam neceſſitatem fortuna imponit. Finge ad tempus amentiam; prudentior, cum voles, receſſeris de

concepto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

concepto per ſimulationem morbo. Illud enim Callion his tormentis, & omni ſcelerum ſubtilitate molitur, ut per inſomnium & contumelias in inſaniam tranſeas; illinc aſſiduos ſibi jocos, & domeſticum ludibrium ſperans. Tu everſæ mentis vitium callide ſimula, & ut conſentias in artem miſerrimam, indignanti animo promitte ſalutem. Multis profuit, commento verſatili omnem ſpeciem induiſſe. Non Paridi nocuit Idæum paſcuum, & Deos Ægyptus humilibus formis abſcondit.

Nec magnum ambigui fregerunt Canea ſexus.

Tum ne communicati conſilii aliis ſuſpicionem faceret, dimovet ocius clauſtra, admiſſamque familiam gaudere jubet: excidiſſe de mente Euphormionem, & per mille inanium rerum ſpecies quæſitam ſibi ridendi voluptatem. Mox illi circumſiſtere thorum frequentes, & quærere fidem dictorum Percantis, cum ſupercilium ſuſtuli, & veluti longa cogitatione defixus, agitare dixi quem ex iis ærario, quem ſupellectili præficerem; proclamantibus illis, vocem altius ſuſtuli, & in craſtinum abire juſſi: noctem deliberanti pro conſilio fore. Adjuvit rem Percas, & cum ſe thalamo meo præfectum jucunda aſſeveratione diceret, omnes velut per officium extra cubiculum deducit.

Mihi vero caſus meos tota nocte reputanti, jam minor quam antea ſolicitudo & anxietas animum perfodiebat. Eſt enim, ubi ingenti malo feſſi atque victi non diſputamus amplius cum miſeriis noſtris: triſtis illa quidem & ſolitaria voluptas; ſed quæ non minus animos permulceat, quam arridentis fortunæ irrequietus & exultans impetus. Deinde in lachrymas effuſus majorem doloris partem conſumpſi, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſolicitavi animum ut cum fortunæ violentia, prudentia magis quam queſtibus & lamentis certaret. Igitur tanquam ex Spartano Cothone miſerias haurirem, illas erectior animus mitiori ſpecie tegebat, & quodam modo faſtidioſum colorem celabat, ſic tamen ut, abjecta ſpe, hoc me unum ſolaretur, quod ad meas miſerias nihil jam Dii poſſent addere.

Excedit penitus corda latentia,
Et ſemper vigili ſpes ſtimulo furit.
Spem de ſollicitis tollite mentibus,
O quos implacidis juvat
In fatis animi quies.
Si non arboreis obvia fœtibus,
Si non ora forent obvia fontibus,
Qui curſu refugo decipiunt ſitim,
Pars de Tantaleis malis,
O pars quanta recederet?
Spes implet tumidum naufragiis mare,
Spes captis onerat retia piſcibus.
Hac Bellona ferox uſa ſatellite.
Mortalem quoties ſolo
Fudit prodiga ſanguinem:
Stat curſus rapidi lentior ætheris,
Cum longos animum ſpes trahit in dies.
Non eſt ponderibus victa neceſſitas:
Quod ſperas onus excuti,
Hoc hoc ſævius opprimet.

Nec expectata luce erupi è ſtrato, & ad Callionem admiſſus peto, ut diſſolvat nomen quo mihi in mille ſeſtertium tenebatur. cum rideret Pedo, inſilui in oculos, & non perfunctorie cædere cœpi, tutamque vindictam, omnibus pœne ſpiritum riſu excludentibus, exercens, Funeſtum, inquam, mancipium, etiam ultro me laceſſis, qui meo beneficio vivis? Si pergis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

pergis maledicere, exigam à te animam, quam nuper in prælio cum Arachoſis mea virtute ſum largitus. Igitur Callionem ambiens, & caute diſpenſans amentiam meam, intra breviſſimum tempus in potentiſſimum familiæ evaſi: utique poſtquam illi ſupplice & aſſiduo cultu perſuaſi, ſolum eſſe quem exciſa ratione adorarem, veluti jubente natura, interdum etiam metuebam, ne importunius emergens veritas deprehenſam calliditatem in ſupplicium mitteret. Itaque commentis omnibus aſtruebam fallaciam: & nunc inanimes tabulas affabar, nunc caninis aſſidens Præſtitibus admovebam ſolicitas aures, & videbar loquentes audire. Neque verba tantum & incertos greſſus componebam ad mendacium, ſed commodabat etiam vultus aliquod amentiæ ſpecimen: quippe cum omnes motus, qui vel à tædio erant vel à metu, in argumentum violati traherentur judicii.

Tardius tamen parebant oculi, nec amoliri poteram conſtantiam ſereni placidique luminis. Eſt enim in vagis & curſim errantibus oculis irrequietæ indicium mentis: nec ulla pars eſt in homine, quæ magis cum arcanis affectibus conſentiat. Amplam & quodammodo vegetam aciem non niſi magni & vividi ſpiritus alunt. Blandior ac veluti illecebroſa, faciles, nec omnium hoſtes voluptatum, notat. Sic anguſtus oculus, & in imum carcerem defugiens, animum nunquam aſſurgentem ſublimibus conſiliis, & cogitationum magnitudine, prodit. At vero cum aliqua perturbatio attonitos capitis ſpiritus cõfudit, ut jam omnium membrorum nexus & vincula ægre ſuſtineant, tum nervi præcipue, qui ex altiſſimo capite tranſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

verſim in oculos deſcendunt, viciniore malo laborant, & crebrius micantibus oculis occultum animi morbum livido ac truci aſpectu pingunt. Quis crederet? etiam interdum prudentibus verbis alebam amentiæ famam: quoniam nihil eſt tam fatuum, quod ubique deſipiat. Piſcem natura vocalem eſſe noluit, & tamen in Ladone non eſt mutus.

Sed pigebat tamdiu rationem in vinculis habere, & artis tam contumelioſæ nauſea quotidie magis afficiebat indignantem ſtomachum. Iamque inſtar vulpeculæ Laconis vitalia aperientis feſtinabat prodi tranquillior animi ſtatus, & rejiciebat dementiæ veſtem, cum ea ſe occaſio dedit, ut crederes ipſos deos ad remedium invitare. Notaveram in domini ſacrario reponi medicamentum multo Agarico imbutum: præterea Betonicæ, credo, & Eufragii ſucco abundans, & temperata herba qua Chryſippus ter mentem repurgavit. Recentioris Caſiæ & ſinceri Balſami ſuavitas leniebat Terebinthinum ſaporem, & ſeverioribus plantis obſtabat ad ignem durata Indicæ cannæ medulla. Huic tam multiplici remedio accedebat unionum liquor; dilutumque ſingulari artificio ſmaragdum puto non tam ad valetudinem feciſſe quam ad pompam.

Hoc medicamenti genus, quod Callion à fratre acceptum propria vanitate auxerat, religioſe ſervabatur, tanquam indubitatum deficienti naturæ auxilium, etiam vetuſtate potentiores vires trahens, & ipſius temporis, à quo cætera deſtruuntur, alumnum. Nec aliud ultra Callionem delectabat, quam de precioſiſſimo poculo vel audire, vel loqui; illud Menecrates ſi haberet, ſupra Iovem iturum: illud

invidi

invidi cœli flammam provocare ultra quam vitales Æſculapii manus: hoc ſanguinem ſiſtere, hoc reſtituere pulmonibus libertatem, afflare jecoris ignem, venaſque ipſas & nobiles cordis motus ſalubri temperamento mulcere. Dii boni quam eſt ingenioſa & ſolers neceſſitas; mihi Callionis quæſivi gratiam ab effuſo tam charo præſtantique remedio; utique cum aſſervatam negligentius arcam furtim iniiſſem, vividum liquorem ſparſim in terram deturbo, multoque pulvere obducens intercipio ſuavitatem odoris, & excludo ab advenientium ſenſu. Deinde tanquam direptum avide medicamentum exhauſiſſem, languidus in terram procumbo; ſi cogitata fraus non procederet, certus profecto laturam impune amentiam tam audax & grande facinus. Quærebatur interim Euphormio, & deſtituta aſſuetis ſalibus domini menſa videbatur marceſcere, cum ille meus Percas, cujus etiam conſcientiam in hoc conſilio exhorrueram, animadvertit procumbentem, & extinctum ratus omni celeritate familiam advocat. Ac Callion vacuam in mea manu pateram conſpicatus, non potuit in tanto diſpendio riſum tenere; &, O miſeram, inquit, ſimplicitatem! exiſtimavit deliciarum, non ſalubritatis poculum commendari.

Videbar interim obluctari meo malo, & vis totis concepta meatibus majore niſu ſanitatem moliri, quam ut natura ferret, cum olei jam ante ex compoſito ſumpti levis moles ſtomachum exoneravit, & marceſcentem vultum nonnihil reſtituit. Iamque omnes conclamaverant, tanquam ad exeuntis ſpiritus fugam, cum ego veluti revocatis ſenſibus, mihi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

melius eſſe dixi. Mirabiles tamen capiti tumultus obverſari. & petendam quiete medicinam. Admiratus Callion novam in me loquendi prudentiam, inferri grabbato juſſit, & ſilentium etiam ſuperſtitioſum circa me eſſe. Ibi reliquum diem, & quæ ſequuta eſt, noctem placidius; ortoque demum ſole cum omnes officioſe convenirent, veluti ex altiſſimo ſomno animum & oculos eruens, inquirere cœpi quid mihi inſolens contigiſſet: namque tota nocte deluſam falſis imaginibus mentem, quibus videbar inuſitata veſte per ædes licentiſſime vagari, & omnium ſalibus appetitus, nunc directeriis, nunc verberibus referire. (Nam quicquid temporis amentiæ ſimulatione conſumpſeram, ita videbar omittere, tanquam illa primum nocte Callionis domum intraſſem.) Tum injeci oculos in Callionis vultum, & veluti feſſum caput allevato cubito fulſi, nec ille cunctatus ô miras in medicamine vires! inquit: non modo corporis morbis imperat, ſed & ſauciæ mentis vulnus etiam ſine cicatrice obducit. Nihil vanitati tribuo; ſed tam præſtanti potione Melampus Argivum diadema non emit. Neque enim dubito miſeri hujus mentem eſſe epoti medicaminis virtute reſtitutam.

Pervaſerat omnes ingens ſtupor, & tanquam Eleuſinii ſacri participes mutis obtutibus in me contuebantur. Præcipue Percas vix credebat oculis ſuis, aſtumque tam expectatum (nam quid egiſſem facile conjectabat) callido ipſe animo reputans, adorabat ſolertiam meam, & quod ſolum poterat, interdum vibrantibus oculis egregio commento ſubſcribebat. Igitur cum proceſſiſſent aliquot dies, & magis Æſculapio magiſque viderer obnoxius, neque ulla ſupereſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſupereſſent prioris amentiæ veſtigia, mihi Callion litteras ad Fibullium amicum ex calculo ægrum tradit, in hæc verba conſcriptas. Quod amantium ſpiritus alieno ore trahantur, non alienis potius exemplis didici, quam ipſe exemplum eſſe poſſum. Quamdiu valebas incolumis, in te vixi: afflicta tua valetudine eo etiam plus dolui, quod tui corporis ægritudo mentem meam ſauciabat. Nunc oro obteſtorque, vel propter me reſtituas animi elegantiſſimi domicilium; corpori, inquam, aliquantulum vaca. Præſto eſt ſanitas, ſi admittis, tantum mihi curationis onus impone. Si non fidis, neſcio quibus carminibus deſiiſti eſſe Fibullius. Si experimentum deſideras, hominem ad te mitto, cujus everſam mentem unius poculi hauſtu compoſui. Iam quoties febrium æſtus levavi? quoties diſſipavi coëuntem ſanguinem, aut cibum ſicut erat ingeſtus fugientem ſtiti? Adeo vis nulla eſt mali, quam non facile amoliatur medicamenti ſalubritas, cujus apud te laudes à me ſæpe jactatas memini: nihil ſane mihi precioſius frater decedens reliquit. Percas, quem ex omnibus meis potiſſimum diligis, tanti miraculi teſtis fuit. Iſti imperavi, ut rem illuſtrius tibi exponat, & eorum examina computet, quibus mea miſericordia ſaluti fuit. Fidem meam ex illius conſtantia, & ex omnibus veracis animi indiciis metiare. Ad extremum rogo te, ne tam penitus ſalutem medicis credas, ut niſi eorum opera ſanus eſſe non velis. Cave homines feros, cave Scythas magiſtra Medea dignos. Niſi quod pejores iſti non unum Peliam exhauriunt: nec tam Iaſonis gratia quam aureæ pecudis furunt. Evitabis tot veneficorum ſortes, ſi, quod tibi medicamentum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

paro, intrepidus hauſeris. Scio repugnaturos iſtos Machaones, & intempeſtivis ſcrupulis oneraturos animum jam ſatis morbo debilem. Sed memineris plus iis ex cruciatibus tuis venire, quam ex fide ſua, & eos abominari conatum meum, quo doceo aliam poſſe reperiri ſanitatem, quam quæ apud eos venalis eſt. Vale. Deinde tot nos mandatis onerat, ut jam non dubitarem, majus ipſi beneficium fore, ſi quis ſua opera ad ſanitatem uteretur, quam ei quem ægritudine levaret.

Sed hoc mihi videbatur inhumanum; ſub veſperam dimitti incertos hoſpitii, niſi quod longe eſſe diverſoria ſciebamus. Pernoctandum erat in campis, & quod ego duriſſimum putabam, erat iter etiam luce commeantibus grave. Etenim pendebamus in arcto limite, hinc premente ſylva, virgultis paſſim ac fruticibus impedita, illinc præcipiti riparum voragine, quæ, ſi erraſſet veſtigium, nihil mitius promittebat, quam vorticoſum amnem, etiam tum ſuperbius decurrentem, quod largior imber nubibus excidiſſet, quas amnibus in pabulum æſtivum Natura immittit. Nec oppidum in propinquo erat, neque fumus domiciliorum index villæ alicujus humanitatem pollicebatur.

Sed, ne viderentur in nos caſus & domini crudelitas conſpiraſſe, prout declinabat in veſperam dies, aperiebant ſe viarum anguſtiæ, & aſpera locorum difficultas velut levigato itinere miteſcebat, cum tandem producto in noctem labore Solis radii errantes deſtituunt. Cęterum nihil obſtabat ſyderum luci niſi ſplendidioris Lunæ fulgor, quæ nullis impedita nubibus pulcherrime ardebat, & noctis initium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tium ceſſantibus ſubinde rerum omnium motibus neſcio qua novitate non ingratum videbatur. Sed poſtquam conticinium omnes ita tumultus compoſuit, ut quodammodo ventus etiam quieturis frondibus parceret: tum paulatim inſinuare ſe animo horror, & ipſi poplites naturali formidine labaſcere. Exaudiebatur apertius decurrentium undarum fremitus, quoniam rebus aliis nox quietem indixerat, & liber alveus non mitius quam ſi ubique obices morarentur, ſeſe ſpumanti impetu effundebat, cum improviſo amnis, tanquam & ipſe nocti cederet, obmutuit, faceſque aliquot ex ſtratis fluctibus emerſerunt; & voces, tanquam viarum indices, nos ad ſe non obſcuro clamore vocabant. Tot miracula an vero metus prudentiam meam interceperit, haud facile judicarim: certe jam à via deflectebam, iterque ad ignem illum deſtinaveram, cum Percas lacertum meum tenuit, & à mortis limine revocavit ad vitam. Quo te, inquit, agis, Euphormio? quid te miſerabili letho involvis fluctibus, tanquam in terra mori non poſſis? Iraſcebar primo hærenti mihi fortiſſime, & amentiam meam ſuo pondere continenti. Sed tandem cum hæ faces non uno loco fulgerent, & nunc ſecundo, nunc adverſo amne decurrerent, hinc extinctæ alibi naſcerentur, modo infrequenti igne & maligno lucerent, cæpi ipſe damnare impetum meum, & Percantem interrogare, quis illius flammæ author, quæ alimenta igni in tanto undarum curſu, quis ille denique qui nos ad ſe tanquam errantes benignius vocaſſet? Tum ille: Spectra, inquit, & infelices ſpiritus, quibus nihil eſt hominum ruina potius, non in hoc modo

gur-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

gurgite, ſed in omnibus prope fluminibus nocturna hæc incendia excitant: Incauti viatores dum his utuntur ducibus, ſe plerumque vel nodoſis vorticibus implicant, vel ſi meliori genio ducuntur, cœnoſis paludibus impediti longiſſimam noctem inter preces & vota conſumunt.

Adhuc loquebatur Percas, cum ingentis viri ſpecies exeruit ex fluctibus primum caput comis undique ac barba contectum, latiſſimum deinde pectus lacertoſque loris, ut ad Lunam judicari poterat, viriliter nodatos: cumque paulo infra umbilicum aperuiſſet corpus, ſtatim clunibus ad noſtrum latus verſis, eas utraque manu diu ac fortiter increpuit, riſuique barbaro inconditum clamorem admiſcens, ſeſe iterum in flumen immiſit. Innitebar ego Percanti deficientibus viribus, cum me ille forti animo eſſe juſſit, Tritones illos aut Proteos nihil ultra metam ſævire, nihil illis virium extra latitudinem amnis eſſe. Sed quid ſi nuper, inquit, in hujus regionis quadam civitate fuiſſes, ubi memorabile ſpectrum modo ludicra, modo formidabili forma domum nobilitavit? quam fortis miles ſtrinxiſſes gladium, & ſub infami tecto pernoctare quæſiſſes? Quanquam mihi Tritonis illius timor pæne non reliquerat ſanguinem, tamen Percantem rogabam, ut exſequeretur ordinem formidabilis caſus: ita decipi poſſe longiores noctis moras, & animum meum audito graviori periculo facile leviores formidines excuſſurum.

Erat, inquit, ingens militum copia, quæ Gallicam urbem præſidii cauſa intraverat. Anguſtior domorum quam militum numerus detraxerat civibus capaciorem ædium partem.

Nec

Nec id efficere potuit, quin milites aliquot incommodiſſime habitarent. Sæpe ingentium animorum comes eſt inopia, ſive aliquid fortuna ſingulis dátum voluit, ut aliquos divitiis, alios præſtantiori munere & excelſo animo cumularet: ſive quod fucis parandus erat paſtus, quem ignavi conſumerent. Apes vero in ipſis parentum operibus natæ, gaudent parto per laborem melle veſci. Sic etiam tum erat quidem majoribus animis quam opibus miles, cui ſors viliſſimam delegaverat domum, quæ & ſordibus, & odore paupertatis indice, generoſum hominem totos dies in foro tenebat. Is cum perambularet urbem, & paſſim domorum tectorumque minas curioſis oculis perluſtraret, incidit in elegantem domum, binis turribus, & variis ſtatuarum molibus exornatam. Sed omnia velut in peſtilentia conticebant, fores pluribus aſtrictæ vinculis feneſtræ aliquot negligenter apertæ, & omnia deſertarum ædium ſigna. Cum indignaretur miles vacare pulcherrimam domum, & eos qui pro ſalute civium vitæ curam projicerent, in peſſimas ſedes conjici, admonuit ſodalis, infeſtam ſpectris domũ, cum aſſiduis tumultibus familiam laſſaviſſet, tandem dominum coegiſſe, ut alio commigraret. Nullum aditu prohiberi, ſi cui audacia, niſi verius temeritatem dixerim, inquit, in infami ſede pernoctare ſuggeſſerit. ſed neminem in illum diem repertum, qui periculo nihil utilitatis afferenti vitam tradere voluiſſet. Hæc poſtrema oratio militem ſtimulavit. Exarſit animo cupiditas, ut princeps ſcrutaretur hoc malum. Quoniam ante omnes aut auſum aliquid aut inventum, veluti primitiæ quædam gloriæ animos efferunt, nihil præ-

ter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ter laudem eximiam in vita ducentes. Itaque ad Magiſtratum primo, ad dominum deinde ædium contendit, pollicetur, ſi quid fuci in his timoribus, ſi quid vicinia, ſi quid ſervitium fallaciæ committat, ſe impigre ſcrutaturum. Lychnis modo & lignorum copia inſtrueretur domus. Si hæc humana fraude contingerent, ferro ſe improbos ulturum: ſi majore vi excitaretur Tragœdia, non invitum pro laude & publicis commodis moriturum.

Nemo erat quem non caperet tam generoſus impetus, cum famulus præterea militis promitteret ad omnia manus, firmaretq; non fore aliquod diſcrimen domino, quod ipſe non adiret. Conveniebat ad militem vicinia, tanquam ſi Hercules ſtetiſſet ad Tænarum, pugnaturus in mortis imperium, & inferorum pacem. Sed ille cum omnes arceri juſſiſſet, enſem curioſe detergit; ſi quid eo die rubiginis humenti vagina contraxerat, ſedulo artificio delet, ac ſub veſperam animis mediocri cœna refectis in deſertas ædes intrat: erat unicus comes famulus, quem etiam communicatæ gloriæ invidus arcuiſſet, niſi notæ fidelitatis homo juraſſet, aut ea ſibi nocte moriendum, aut cum domino eſſe vivendum. Igitur appetente jam nocte, cum neſcio quis tremor invitos occuparet, ignem in ampliſſimo triclinio excitant, paſſim lychnos ſuſpendunt, ac obfirmatis longa cogitatione animis, à ſe tandem impetrant, ut minimum in illa luce præſidii eſſe putent: magnos homines à ſeipſis auxilium petere oportere, ſe ipſos obfirmare, nihil ſua virtute præſtantius ducere, unde aut diſciplinæ ſanctitatem, aut pugnãdi magnanimitatem hauriant. In ſolutiores deinde ſermones

mones lapſi jocis etiam, & forte non vero riſu, primam vigiliam conſumpſerunt; cum in ſuperiore triclinii parte viſus eſt lacertus hominis ſeipſum immodice quatiens, ſic ut in pavimentum decideret. Dubitantibus illis ex alia ſeſe parte crus humanum exſeruit, ac deinde omnes paſſim corporis partes, ita ſanguine fluentes, ac ſi recenti cæde cadaver ſupplicium immane laceraſſet. mox in media ſede viſum eſt truncum caput velut ſeſe ex tabulato expediens, quod etiam ex alto deinceps ruptas humeris cervices aptavit: inde artus inter ſe coire, colligari membra, viſa omnia convenire, ac ingentis ſtaturæ homo velut ex Cadmi ſemine procreari; qui ferociter enſem quatiens, Tu vero, inquit, quiſquis in meam temerarius domum irrumpis, eia, mecum de imperio ædium certa, niſi forte inultus cadere malis. Nec militi conſilium in tantis monſtris, nec audacia defuit. ultro ad provocantem advolat. Non impetus ut præcipitaret temere corpus, non timor ut fœde ageret, evincebat. Tanquam in media luce dimicaret in hoſtem, modo promovebat gradum, modo cum artificio ſuccedebat in latus. Tandem videbatur reſpexiſſe fortuna: enſem pæne ad capulum intra corpus inimici condidit. Expectabat ut rueret truculentæ molis homo. Sed nec cruor ex vulnere ſequebatur, neque titubabant veſtigia, neque vultus quicquam ex purpura remittebat. Hæc militem incautius admirantem ferro inimitus excepit, neque tamen ſegnius depugnabat miles, aut aliquod ferri frigus in viſceribus ſentiebat. Cum deinde inimicum uterque pluries confodiſſet, horis plus minus duabus exactis, velut ſigno dato in capulum recumbunt,

ſudorem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſudorem exfricant,& arcte meantem ſpiritum tanquam per inducias extendunt.

Excitabat lychnos militis ſervus; pugnæque paratus, ſi dominus cecidiſſet, ſuccedere locum,& mortem ulciſci deſtinabat; cum Athletæ collecto ſatis ſpiritu ſæviori odio incurrunt. Miles nunc ſuccidere poplitem hoſtis, nunc viſus ferrum tranſegiſſe per latera,& ipſe modo lacertum ſibi eripi credebat,modo cervicem decidere, modo transfixo corpore ſanguinem emicare:cum nulla interim vulnerum veſtigia libarent integerrimum corpus. Sed major animo labor deficientem paulatim militem jam ad ultima deduxerat. caſſi ictus,tarda veſtigia, motus languidi, anhelitus crebrior: & incenſi pæne vultus quicquid erat in corpore humoris exhauſerant: cum ab hoſte averſus,ac veluti datis manibus,ſe in lectulum, quem dominus ædium ſterni curaverat, pæne ultimis viribus præcipitavit, & famulo pugnæ cupidine flagranti, quod dominum ex vulneribus extinctum crederet, locum amoris exercendi conceſſit. Ibi brevior pugna minori utriuſque diſcrimine finita eſt. Etenim collectus ex fruſtulis homo ſervum tam immaniter in vultum percuſſit, ut ille confuſo ſpiritu in pavimentum procumberet. Ac deinde ad lectulum venit, urget decumbentem ut ſurgat ad pugnam: utrumque offenſo corpore, utrumque parem eſſe; nec duobus victoriam poſſe concedi. Cum miles debilibus verbis à ſe juberet diſcedere; non poſſe poſt tanti temporis certamen aut ſicam aut enſem tollere: Te vero patior, inquit alter, ea conditione quieſcere, ſi vaniſſimam ſuperſtitionem ejuras, & quod Numen fictæ anicularum fabulæ

tibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tibi à cunis colendum inſinuarunt, ſanioribus conſiliis deteſtaris. Cum ſe miles ante ultima paſſurum ſupra vires vociferaretur, cum ad enſem excitatus reſpiceret, inanis ſpectri imago in aërem ſoluta diſceſſit. Lapſus deinde in ſomnum miles, cum non ante altiſſimam lucem evigilaſſet, ſtertentem famulum eodem quo deciderat loco excitat: quem perturbata diu mente jacentem ante ſopor oppreſſerat, quam aut de ſe, aut de domino cogitaret. Sed ecce poſtremum nocturnæ Tragœdiæ actum: non agnoſcebat dominus ſervum, ea vultus parte qua ictum acceperat, ſupra omnes Æthiopes atrum. Donec errore cognito fores laxant, expectanti populo ſui copiam faciunt, omnium fidem decolor ſervi vultus faciebat. Exitus lætior, quod & exemptæ his incommodis ædes, neque miles modica mercede donatus, cum tota regione diffuſus præterea rumor ampliſſimum homini præmium daret, quod illius laudes ac fortitudinem omnia loquerentur.

Hæc ego, non ut animum tuum vana ſuperſtitione implerem, qua plerique decepti ſi quid novum aut inſolens ſive audiunt, ſive vident, ſe Manibus infeſtatos puerili formidine credunt. Pleraque arcanis Naturæ referenda ſunt, ut putreſcentis ligni, ut vermium fulgor, ut pinguioris aëris monſtra quæ diverſas animantium imagines exprimunt, pleraque caſui aſſignanda; multa ægrotanti cerebro, & hæc ſibi prodigia effingenti. etiam quædam impiorum hominum fraudi imputanda ſunt. Et niſi me fallit exacti menſura itineris, prope ſumus ab oppido, ubi larvarum imagines ajunt ab impuro furcifero excitari: perſuaderi

deri deinde rudibus oppidanis ac mulierculis, majorum ſpiritus ad petendam opem in hunc orbem eſſe regreſſos. Ipſe, utpote pietatis fictæ homo, pecuniam levandis Manibus petit. provinciam ſuſcipit. aut in ſacra aut in opes aut in vias per vota ſuſceptas, ita nummos erogat, ut dolis interim furtiſque diteſcat. Et jam præteriit luſtrum, ex quo Plutonis nummis vivit. Inter hæc verba intrabamus oppidum, adhuc obſcuriſſima nocte, & in hoſpitium quieturi tendebamus, cum in aperto campo, quo mortuorum cadavera efferuntur, viſum eſt ingens monſtrum, & omni Tritone deformius, huc illuc agitari. Caput erat, ut per tenebras videbamus, humanum, per cujus oculos emicabat ingens ignis, ut horribilis fulgor etiam extra orbes vacuos ſpargeretur. Dẽtes longi, & omni candidiores nive, certis inter ſe interſtitiis diſponebantur. effoſſæ genæ, eminentia oſſa, rara coma, ac velut tormentorum magnitudine ſeſe in altum vibrans. nihil unquam melius damnatorum à Minoe ſupplicia expreſſit. Hoc tam elegans caput à mole quadam candida undique per campum ferebatur, cum indignabundus Percas ſubſtitit, &, Vides, inquit, verborum meorum fidem? vel ego ſum omni Therſite timidior, vel excutiam inanem impoſtoris fraudem, & tot oppidanorum ſpoliatas ædes ulciſcar. Ego furere hominem credebam, & rependere datæ ſalutis vicem aggreſſus, tenebam laciniam veſtis, negabamque me paſſurum, ut in illam furiam inſanus excurreret. At ille veſtem ex humeris rejecit, & ut fuſtem manu tenebat, evaſit in Chimæram illam, ac tam certis ictibus cervicem eliſit, ut collaberetur in partes, & majore

meatu

meatu lucens ignis hominem proderet, qui in candida veſte fictilem larvam turpiſſima fraude geſtabat. Non pepercit improbis viri cervicibus Percas, ſed graviſſimis afflictas ictibus deduxit in terram, cumque me advocaſſet, intentavit in jacentis jugulum enſem, interminatus mortem, niſi fraudis conſilium fateretur. Cum ille omnia velut in equuleo proderet, flens adjecit, fictili vaſe, quod rupiſſet Percas, ſe talentum abhinc biennio aucupatum. Tum oranti veniam pepercimus, & juramentum extorſimus, nunquam fucis illis oppidanorum pietati illuſurum: & in diverſorium deinde recepti, nobis ad decimam diei horam indulſimus.

Cum deinde facilior via pridianas difficultates mulceret, viſum quoque eſt cœlum conſentire felicitati noſtræ. Solem leviores nebulæ temperabant, ac ventus præterea mediocri ſuſurro delectabat euntes, & extremis alis afflabat. ſed hoc mihi plurimum ſuccedebat ex voto, poſſe in ipſa via cum Percante liberius agere, & nullo arbitrorum metu effutire dicterium in Callionis ineptias. Quod cum feciſſem hilarius, mutuumque riſum extorſiſſem, tandem honeſta adulatione dixi, fortunæ decretum aliquo peſtilenti fato eſſe turbatum. Illam enim inſtituiſſe ut Percantis dominio Callion cederet. Manifeſtum illinc indicium, quod hujus animum ad maxima ſuſtuliſſet; liberalem, ſedulum, fortem genuiſſet. At vero Callionis ingenium (quidquid in contrarium Percas ſentiret) ſervilibus vitiis eſſe corruptum. Paternã humilitatem cum infamibus aulæ vitiis obtendiſſe nebulas ſapientiæ, ne ſordidæ menti illuceſceret. Tum illum denique meo judicio ſu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

pra Percantem fore, cum anguſtæ Laconiæ Princeps Orientis domino non abnuerit Magni nomen: nempe ſi juſtitia, ſi virtute viciſſet. Id me profecto ſedulo comperiſſe, nihil hoc hominum genere ſtolidius eſſe, qui ſe Proceres appellitari jubent; ſi modo ſunt omnes Callioni ſimiles, aut iis qui paſſim in ejus domum familiaritatis jure divertunt. Nam corporis geſtus prope ad mimicam gravitatem componere, nutus omnes veluti pumice expolire, quid hoc ſupra ſimias, quas etiam longæ doctrinæ inſtitutio bipedes facit? At enim in magnatum cœtus, in nobilium fœminarum greges, tranquillos & inturbatos vultus afferunt: dignum hercule illis diis miraculum. Date mihi ſplendidum familiæ gregem: veſtium artificium cum materia certet: præterea ſeu generis, ſeu dignitatis decora ſpecies fronti majeſtatem inducat; jamque hoc imbecillitatis vitium, cujus infamia humiliorem conditionem aſpergunt, intelligetis poſſe cum ſordida veſte excuti, nec tam eſſe animi, quam fortunæ. Præterea quod aſſiduis ſalibus ſtudent, emiſſoſque jocos interdum non incommode refellunt, id quidem mihi maxime ſapuiſſe videntur, quod rudiores animos honeſto fuco adornare quęſiverint. Verum exigantur è quotidiani ſermonis limitibus, & in apertum eloquentiæ campum protrahantur, velim mihi fidem æternum abeſſe, ſi ultra quam Apollonienſis Satyrus perturbato & incondito murmure audientium aures hinniendo perfodiant. Exactiſſime canum victorias ſolertiamque computant: nec ingenioſior ad parendum equus, quam illi ad prædicandum diſerti. Illud nemus generoſiſſimas aves alere:

hujus

hujus campi extenſo ſpatio inæquales lepores fatigari. Interdum etiam in thalamis diſerti, comptos & vocales ſtimulos ſuggerente libidine. Sed quam hæc omnia non à vera facundia? quam non adimunt eam cujus nomen extimeſcunt vecordiam?

Hæc tam præcipiti & calido impetu profundebam, ut non notarem coëuntium nubium horrorem & obducti cœli caliginoſum murmur; donec laciniam veſtis corripuit Percas, &, Tu vero proſpice, inquit, ne furorem ſuum tempeſtas proceribus commodet, & quot maledictis laceraſti, tot ultoribus rivis inundet. Videbatur imber violentius erupturus, & verberata vento pluvia quicquid deprehenderet oppreſſura, cum tot cœli minis perterriti ſeceſſimus in vicinæ ſpeluncæ ſecretum, & naturali munimento iratis nubibus terga ſubduximus. Ingentes vacui ſoli receſſus fertilem agrum ſuſpendebant, multæque latebræ paſſim cœco ſpecu fefelliſſent errantes, ni luſtrata multoties ſede Percas diſcriminum errores & perplexum velut Dædali callem diligenter tenuiſſet. Igitur perductus in interiora admirabar Naturam, quæ ingenio ſuo artis mentiebatur induſtriam; &, ſi quando judicio meo relinquebar, repetebam veſtigia quæ ante triveram, & fallentibus gyris reditum meum non ſine proprio riſu turbabam: cum in aditu ſpeluncæ duas virgines notavimus, quæ ſi non pertimuiſſent intrare tenebras ſecreti horribilis, credi poterant Nymphæ præſides loci. Revelaverant honeſtiſſimas frontes, & micantibus genis internitebat ſuavitas purpuræ, apertique ad deſiderium ſinus plus etiam quod latebat commendabant.

Dum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Dum hoc taciti contueremur, anus decrepito ſqualore inculta proceſſit, manuque virgines ducens, in antrum audaciſſime penetravit. Pæne erat ut rogarem, num Cumas nos delati, num ille eſſet inſanientis Sibyllæ vultus, num in ſpeluncam nos ſævior Apollinis flatus egiſſet. Nam & antrum non erat indignum Phœbo, & erat ejuſmodi anus, quæ etiam Æneæ temporibus vixiſſe potuiſſet. Perculerat animos noſtros inſolentis rei novitas: cumq; rem ad exitum contueri placeret, conceſſimus in anguſtæ latebræ noctem, & humilitate ſedis corporum magnitudinem correximus: cum anus è ſinu tenue cornu profert, quale extuberantem agnorum frontem perfodit; atrumque inde pulverem vehementi ſpiritu vibrans in ſpeluncæ aditum, excluſit penitus diem, & omnia denſiſſimis tenebris permiſcuit. Etenim pulvis, ut è cornu erumpebat, videbatur exiguam nubem componere, auctoq; paulatim volumine huc illuc circumferri, donec triſtiſſima nocte opacus antri luminibus inſedit. Tum vero quam in nobis antea vocem curioſa ſedulitas tenebat, eam timor eripuit. Morti jam traditi videbamur, & omnia exſpectabamus conſentanea funeſtiſſimæ nocti; cum ſubito eadem anus excuſſa è ſilice flamma lampadem excitat, quæ maligne lucens magis vetabat noctem eſſe, quam lucem inferebat. Iam ipſæ virgines, niſi affuſus ſplendor fallebat oculos, graviſſime inhorruerant, cum Hypogæa (id erat ſagæ nomen) bono eas animo eſſe juſſit. Vobis, inquit, hortantibus periculoſiſſimum ſacrũ exorſa ſum, & quod multis petentibus negaveram, indoli veſtræ conceſſi. Eſte modo tam fortes ad ſuſci-

piendum

piendum munus, quam ad impetrandum felices fuiſtis. Quid hic pavor, quid inanis membrorum trepidatio loquitur? quid denique frigidus mortis color vitale pulcherrimi oris decus extinguens? Vobis jam in aperto erunt decreta fatorum, & quod tantopere vultis, certa futurorum conjugum ſpecies curam, quæ ſuſpenſos animos exedit, diluet. Videbantur ad tam ſanctam pollicitationem reſpirare; ſed; O mater, inquiunt, etiam nobis promiſſorum hic ingentium ſucceſſus ſine infamiæ timore procedet, nec à nobis ſollicitatam infernorum fidem ulla fama vulgabit? Tum illa fluentes ſenio genas turpiſſimo riſu contraxit! Nec videtis, inquit, quam limitibus cuſtodiam appoſui? citius tellus hiantibus rimis inferos prodet, quam ut ullus in hanc ſedem me invita prorumpat; neque illa quam cernitis lampas quicquam Celei facibus, aut Eleuſinio ſilentio debet. Quæ tamen ſi palam efferentur, quæ inde nomini veſtro labes? O miſeram juventutem, quā hominum potius ſermo quam vita inſtruit! Quotuſquiſq; eſt, qui noſtris artibus aliquid non debeat? quem non aut acre ingenium invitat ad myſtas noſtros, aut neceſſitatis acerbitas ad hoc perfugium cogit? Ita me ametis, ultra quinquaginta hominum millia nocturnis ſacris hic annus initiavit. Iam vero quæ licentius publicum aſpiciunt, characteres & ceremoniæ, & faſciolæ, & torques, & incluſa ignotis verbis ſanitas, nonne è noſtris ſcholis prodeunt? nonne omnes prope homines una regione tenent? Quid ultra vobis referam artis noſtræ præſtantiam? quid incredibilem vim, ac pœne divinam?

Nunc adimit raucis, geminat nunc ſibila ventis,

Nunc

Nunc aufert terraſque polis & ſidera mundo
Nube ſuperjecta. Dat vincula ferre Leoni,
Dat Damis ſævire, & inerti albeſcere rictu;
At trahit attonitam laxis radicibus alnum,
Monteſque, fluvioſq;, & tecta ſequentia mutat.
O quoties ſola noctis pallentibus umbris,
Effigies diras, mœſtorumque ora parentum,
Traxit avernali ripa, ſeroque ſepulchris
Reddidit, Eoam jam forte morantia lucem.

Igitur de infamia nolite eſſe ſolicitæ, id à vobis eſſe factum negabunt veſtri mores; quod tamen ſi confiteri malitis, poſſitis defendere. Cum hæc pronunciaſſet, ſtatim tanquam in diverſas curas diſtracta, huc illuc cœpit circumferre cervicem, & mox in terram obtutu nihil variante defixo conſulere vires ſuas, & ipſam artem interrogare. Iam aliquis mortalitate major ſpiritus vultum videbatur corrumpere, ac tumultus intra membra concipi quantum ipſa non caperet. cum tres circulos humili radio deſignat, ſeque in eorum medio collocat, virgines ab utroque latere conſtituit, ac tum ore manifeſta ſæviente inſania, crinibuſque ſolutis, Audite, inquit, puellulæ; Non eſt amplius vobis cum Hypogæa negotium: vatem atque antiſtitem Deorum infernorum cernitis; ſpatium quod radio definivi non poteſtis vivæ tranſilire. Tum ſubito graveolenti ruta, verbenaque, quam flaventi filo in coronam texuerat, frontem cingit, ac deinde cultello pulverem è ſolo eruit, & in humilem cumulum tollens tremulis deinde manibus quadrat, literaſque F. S. P, ſatis artificioſe acu comatoria ſcribit. Tum virginis, quæ ad dexteram erat, ſiniſtrum pollicem albo ſtamine ſtringit, & acu ſubtiliſſima educit provocatum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſanguinem, ſalivaque, qua ipſa palmam perfuderat, miſcet. Mox leviter oculos & jugulum puellæ intingit, aures præterea, & proximos fronti crines: reliquum cruentatæ ſalivæ in crenam quam cumulaverat effundit, tremula horribilique voce identidem intonans, HOC LIBAMVS.

Eadem ceremonia in altera Virgine perpetrata, tenui primum murmure, mox apertis clamoribus, canem ſuum adeſſe juſſit. Expectabamus ingentem moloſſum, & Cerbero parem: mihi jam ad capulum erat manus, & educere ferrum cum vaginæ ac rubiginis tenacitate pugnabat, cum exhalante primum nebulas humo, glis tandem prodigioſæ magnitudinis è terra prorupit. Diceres in ſemiſopito animali productum tota hyeme ſomnum pæne adhuc cum vernantis cœli benignitate luctari. Cauda pro onere magis quam pro parte ſequebatur euntem, & pigerrimæ alvi moles titubantia veſtigia confundebat. Hic tam elegans canis dominæ pedes mirabili cultu permulſit: donec juſſus accedere ad ſecretum, aliquid inſuſurravit in mulieris aurem, & ipſe, ut videbatur, imperium accepit, majoremque quam pro mole ſonum edens, in obſcuriſſimam nubem abſceſſit. Nobis ultra non erat animus, & tam inexpectatis monſtris non conſtantia magis quam ſpiritus excidebat, cum illa rabidis & minantibus oculis efferata, ferales ſuas preces certis numeris aſtrinxit.

DI, quos profundo gurgite ac flamma ambiunt
Iurata cœlo flumina, inferni Dii,
Aperite manes, pandite immenſum chaos,
Laxate fines rerum, & infeſtas polo
Committite umbras. Vatis horrendæ ſono

Attonita Regis urna Dictæi vacet,
Fatale ceſſet penſum, & hic Percas dies
Saltem quietas videat, ut noſtra hauriat
Imperia, ſternat mutus Acherontem pavor,
Silere jubeat triſtis Alecto comas,
Stygemque nullo portitor conto eruat.
Quos certa geminis fata virginibus parant,
Induite vultu conjuges: trepidis tamen
Ignoſcite animis: demite infernas minas,
Et placida nullus ſacra concutiat tremor.
Veniſſe jam vos decuit. O ſegnes moras!
Iam jam atra frangam Tartara, & pacē impiæ
Turbabo noctis. Sæva, ſi cogi placet,
Sunt ſæva nobis arma, queis vinci quoque
Voluiſtis, atris verba pejora inferis.
Et poſtquam aliena falce cubuerunt ſolo,
Ter paſſa Lunam germina. Hoc iſtis ſat eſt,
Nimiumque ſacris. Plura ſi quærit furor,
Funeſtus atris ceſpes è tumulis adeſt,
Quem fulmen illa nube ſopitum ambiet,
Quæ me per omnes vexit incertam polos.
Hic hicin iſta veſte ſervatur cinis,
Pejuſque quiddam. Dira ſunt, Manes, loqui
Quæ timeo dira; Terga naſcenti modo
Detracta puero, cujus eliſæ mea
Gemuere fauces dextera, in medium dabo.

Dum hæc proloqueretur voce geſtuque ad terrorem compoſito, lux paulo nitidior ſpeluncæ infulſit, magiſque ac magis juxta lumen ventuſque increſcebant; ut jam priores tenebras furto noſtro deſideraremus. Etenim cum anus miraretur quid votis ſuis moram faceret, forte in noſtram latebram contemplationem injecit, & tabido clamore incitata, At vos, inquit, dii perdant; nefarii homines, quorum me prophanus jam aſpectus indigne trucidat.

cidat. Tum contempta circuli ſui religione ad nos ultro advolabat, vel truculenta erecti oculi acie confectura jacentes, cum ingens ſimiarum numerus iter opportune intercipit; & hæ quidem in mulierculæ caput inſiliunt, hæ argutis ſtridoribus ad limen fugientem perſequuntur. Nobis autem ideo reddita videbatur audacia, quia fugere poteramus. Etenim ut mediocris terror animum naturali conſtantia exarmat: ita cum violentius ſævit, interdum deſperationem ad ultimos impetus trahit. Igitur conſurreximus, ac veluti conveniſſet, in nos virgines, nos in earum ſinum mutuo terrore irruimus; cumque oboriretur ſæviſſimus veluti colliſarum nubium fragor, brachiis arctiſſime conſtricti in terram procumbimus.

O dulcis fragor, O beatus imber,
O ſolatia plus emenda nobis!
Hoc ſemper pretio laboret ingens
Fulmen cudere Mulciber Tonanti;
Et nos in ſimiles bonus revolvat
Minantis pluviæ timor cavernas,
Hoc ſemper pretio, dii deæque,
Pejus Theſſalico furore carmen
Pulſet Tartara pallidamque noctem.

Præcipue Percas muliebrium aſtuum nequaquam inexpertus, tot blanditiis mulierem onerat, ut non ante conſurrexerit, quam ſolidam voluptatem ferret. Ego rudior, ut bis terque virguncula mea verbis inter riſum iramq; trementibus deſævit, triſtem pudibundus victoriam invitæ conceſſi. Iam deſierat fulminis horror, jam repens ceſſantibus ventis tranquillitas magis formidabile antrum faciebat, cum ſe Percas itineris ducem præbuit, & ſpeluncæ anfractus ſubtiliſſime diſtinguens tan-

dem in aditum perduxit. ubi poſtquam mulieres valere juſſimus, quoniam timebant ne deprehenſæ facerent ſuſpicioni locum, non impigre divertimus in aliam partem.

Mihi autem ſuffuſus rubor, ſudorque toto paſſim vultu deciderat. quem verecundia extortum, cum alia ratione exprimi Percas crederet: ſe vero fortitudinem meam laudare dixit, ſuadere tamen ut alias parcerem inſueto his officiis corpori. Quid enim ſi novus, inquit, imber nos in ſimilem ſpeluncam detruderet? quid ſi rurſus ineunda cum integris & valentibus pugna? Pudebat probitatem meam traducere, ſed & remedium in ſimiles caſus quæri placebat. Itaque, Neſcio, inquam, quid exiſtimes de mea fortitudine: ſed importunæ fœminæ pluſquam muliebris pertinacia ita meos conatus infregit, ut virum me non potuerim oſtendere. Non perſuadebam Percanti pudoris mei modeſtiam; ac poſtquam religioſe jurando fidem feci, dixiſſes iterum in ſpeluncam deſcendiſſe, & Hypogææ ſacris conterritum pæne effluenti animo linqui. Deinde ut admirationem in riſum vertit: Mihi vero, inquit, quid accidit, ſemihomo belliſſime? non eædem arces fuerunt expugnandæ? non extorquendum ab invita, quod ſibi non eripi doluiſſet? Flectebam in terram oculos erroris ſtultiſſimi pœnitens, & ad proximam aram Veneris indignationē deprecaturus; cum Percantem miſeratio mei ſubiit, &, Parco, inquit, adoleſcentiæ tuæ: nemo præſtantior artifex, quam qui per errores ſuos doctus ante, quod caveret, quam quod faceret, vidit. Tu modo intellige, nullum vatem extitiſſe diviniorem, quam qui de puellis hoc oraculum cecinit:

Aſpera

Aſpera ſi viſa eſt rigidaſque imitata Sabinas,
Velle, ſed ex alto diſſimulare puta.

Quo propius expugnaſſes, eo ſegnior torpuiſſet defenſio. Non audis urbes obſidionum initio civium diligentia muniri: captas non hoſtium ſæpius quam ſuorum manibus concidiſſe?

Audiebam avidiſſime perquam utilia docentem, & quotidianis præceptis rudem animum poliebam. Sed inſtabat parum opportunius viator, qui diligentius viam præcipitabat, credo, quod cum ſolitudinis hominem tæderet, nobis oneri quam ſibi eſſe maluerat. Igitur ut commode potuit exaudiri, Heus, inquit, juvenes, hæc via Baſilium ducit? Certe, inquit Percas. Et vos in oppidum illud uſque ad invidiam felix? Cum idem Percas reſpondiſſet; Quid igitur impedit, inquit, quo minus viæ tædium mutua humanitate fallamus? Nam & illuc non ſpectator tantum novæ felicitatis, verum etiam futurus particeps vado. Erexerat animos noſtros incertæ rei novitas, impetumq; ſpeluncæ moras redimentem ſuppreſſerat. Itaque in medium receptus, veluti ne iret ſine ſermonibus via, perplexe rogabatur de Baſilianis, deque eorum ingenti fortuna. Non oportuit ulterius ſtimulos admovere homini in hoc ſponte jam imminenti, ut, quoties ſermo defeciſſet, illa ſemper materia faceret eloquentem. Nam & quod ſummum eſt loquendi incitamentum, amabat, & humilioris vitio mentis, cum omnia in miraculum traheret, quæcunque animum affectu diducerent, his alios etiam delectari credebat. Eſt, inquit, ut audiſſe vos arbitror, Acignius, vir integritate vitæ mirabili, cujus animus ad ſublimia quæq;

natus, rerum quas in uſu quotidiano habemus humilitatem deſpiciens, iis ſolis acquievit, quorum magnitudo vix ipſo cœlo caperetur. Tum is non animum modo imbuere vaſtis cogitationibus, ſed & familiam his artibus præſtantiſſimis erudire cœpit, nihil ineptius quam primam ætatem voluptatibus dedere, laborioſis exercitationibus natam. Vanum eſſe, earum rerum cupiditate torqueri quæ poſſint aut non haberi, aut, cum habeantur, effluere. Magificentius atque illuſtrius contemni voluptates, quam admitti. His præceptis, & quod ipſius mores ſeverius etiam quam verba familiam ad occultum recti tramitem ducerent, effecit ut apud ſe virtus domicilium conſtituiſſe crederetur. Tum omnes ſe in diſciplinam dare, omnes certatim aut opibus conatus optimos, aut conſilio, aut gratia, provehere. Quid multis? in tantum potentiæ faſtigium evectus eſt; ut iiſdem modis deprimi non poſſet, quibus erat elatus. Populum ſacrorum & religionum terrore devinxerat. Iuventutis, quam ipſe expoliverat, ſtudiis ardentiſſimis efferebatur. Principes populi metu; Magnates Principum ficta benevolentia tenebat. Denique omnium ordinum vires, privatæ domus limine concluſerat. Deſcribebat civitatum gubernationes, magiſtratus, provincias, imperia, omni gravitate & ſapientia mandabat: domeſticas etiam privatorum controverſias ſingulari artificio componens. Etenim nihil tam ſancte cuſtodiebat parietum fides, quod non ſanctioris mulierculæ efferrent in Acignii domum: aut ſervuli, quorum taciturnitatem pietas expugnaverat: ipſi denique liberi, cum eorum inobſervata diligen-

tia

tia latebræ omnes ſecretum proderent. Itaque nunc comiter, nunc aſtute, modo paterna lenitate, modo majeſtate cenſoris, ſequeſter erat conjugum diſſidiis, deponendis inimicitiis author, ſocietatum, nuptiarum, fœderum, pietatis, ſcientiæ, juſtitiæ, virtutis omnis & religionis arbiter. Ex hoc oraculo, quem quiſque quo tempore ſermonem habuiſſet, quibus moribus eſſet, quibus opibus, quo etiam inter penates genio, qua temperantia, qua libertate, noſcitabatur. Denique poterat orbis ſub hac diſciplina ad futurorum ſeculorum invidiam floreſcere, niſi ipſe ſuæ felicitati invidiſſet: itaque ubi quam ipſi extruxerant potentiam magnates timuerunt, omnia criminari, & in invidiam trahere, etiam benefactis criminum ſpeciem obtendere, exterminate denique præcipitem Acignium velle.

Sed videt hoc, videt ille Deum regnator, & auſis,
Sera quidem, manet ira tamen.

Imo ſtatim manifeſta ultione numen deſæviiſſet, ſtatim liberales diſciplinæ rudi ſitu & inculto inhorruiſſent. Nulla literis majeſtas, nulla hominum animis fides diutius ſtetiſſet: videbatur probitas exulatura cum Acignio, & jamjam uno tanti facinoris metu in jejunam ſterilitatem fœcunda ingenia degenerare. Itaque neceſſitas Acignium in gratiam reduxit. Ampliſſimo decreto juſſus eſt non fuiſſe nocens. O non amoris magis quam veritatis vis ignea, ubique ſe prodens atque emicans! Ceſſit Acignio in gloriam maledicis ſermonibus fuiſſe violatum. Lana ſordidiſſimis ſqualoribus inquinatur, antequam purpuræ fulgor eam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

imbuat. Nec prius aquila fœtum agnoſcit, quam dubitaverit agnoſcere.

Delectaverat animos noſtros libera pariter, & ſimplex oratio. Nam & nihil in Acignio non amabat, nec aliquid quod amaret, celabat animus, ipſius primum affectu, deinde noſtra patientia incitatus. Igitur in tantam familiam aſſcitus, Quem, inquam, nomine Acignii nõ terrueris? quem non libera & potens ſervitus tanget? Hic ille, quaſſatis aliquantulum cervicibus, Nihil me, inquit, iſta moverunt. Aliis gradibus in tantæ ſublimitatis cogitationem aſcendi. Nihil ultra mihi à puero placuit, quam eruditionis nomen. Elementa didiciſſe non memini: nec pœnitendi ſucceſſus ætatis initio acuerunt animum ad laborem. Quid verear confiteri jam in humilitatis diſciplinam me traditurus? ad annorum numerum decrevit ingenii vigor, ac ut ex Ammonis fonte prognatum diceres, cum maxime deberet caleſcere, rudis animi impetus obſtupuit. Quam non huic malo quæſivi medicinam? vota non ſuſcepi? Sed ô Numen, non audiendis interdum precibus, quam differendis benignius! Hanc votorum frequentiam noluit niſi geminata felicitate donari. Animadverti nihil in Acignii familia honeſtis diſciplinis non excultum eſſe. Et primo in eam admitti nullos credidi, niſi quos jam ante illa bona ornaſſent. Tandem curioſus ſpectator notavi domus illum eſſe genium, ut inquilinos extemporaneæ doctrinæ ſpiritu afflet: veſtem illic dari non colore magis pullo, quam monſtris ac miraculis tinctam: ea vix ut temet incluſeris, eloquentia mentem elaborari, judicium induſtria. Denique quos ut deſpectiſſimo ingenio etiam infra me habui, jam in Acignii

comitatum recepti celebrantur ſermonibus ſociorum omnium. Iis negant quicquam eſſe ſubtilius. Hæc, nequid diſſimulem, ſtimulabant cupidum ſciendi, ſed incitavit vehementius res magno mihi nuper ſecreto credita. Hic cum moraretur, cœpimus familiarius inſtare, & prope velut eodem ſtudio tacti. Tum ille, Non modo, inquit, promittebatur eruditio huic militiæ nomen danti, ſed mihi in ignorantia conſeneſcendum ferebatur, ſi tam egregiam conditionem temnerem. Dii multi nolunt ſibi ſacra fieri, niſi deſtinatis à ſe locis. Non in quolibet antro invenies Trophonii ſpiracula, neque barbarus ignis deos Græciæ delectat, & ipſa Ceres quamvis omnia ſuis muneribus velet, anguſtas ſedes religionibus occupavit. Muſis jam non eſt aliud ſacrarium, præter Acignii domum. Nec ſe modo intra illam ſemper ædem produnt, ſed & me hercule tantum. ibi Oracula, ibi Themis, ibi Pegaſi liquor.

Vates ubi factus Apollo.

Quis alibi doctus? quis limata veraque elegantia cultus? Diceres barbariem ubique extra Acignii pomœria eſſe, & inceſtare magis Muſas quam colere. Iam ipſi prioris ævi ſcriptores, ut ſubmittunt vitta domita capita? nullibi medius fidius locum invenient, niſi cum pipere, aut ficu, aut paſſis in Martium uvis. Prodeunt diſciplinæ omnes meliore cultu, & ſeu politicæ, ſeu ruſticæ rei, ſeu patrum memoriæ & factis è pulvere excitandis, ſeu cœleſtis, ſeu terrena ſeu aquatilis doctrina ſit, non erit alius quem delicata ferant ingenia, præter Acignii vernas, etiam literaria bella tanta conſtantia gerentes, ut & veneficas tenebras ſola face &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſtylo armati intrent, & Romanas acies in ordinem ac veterem diſciplinam religioſa ſcrupuloſitate digerant. Cum excidiſſet imprudentius mihi riſus, timeremque ne quid in me odii conciperet ad Acignium iturus; Quis mortalis, inquam, non rideat oblata felicitate non utentes, nec magis fortuna propria lætos, quam irata ſeveraque triſtes? quotus enim quiſque eſt quem hæc moveant? quis tranſit in familiam tantæ ſpei, & in qua non modo docti omnes, ſed extra quam nulli? Tum ille, Fatum, inquit, illud eſt ætatis noſtræ luctuoſiſſimum. Sed pomaria vides non ſua magis pulchritudine capere tranſeuntium mentes, quam artificioſo rubi examine tuta ſpem fructuum domino conſervare. Laboribus, divitiis, pæne libertate emenda eſt illa quam poſcimus felicitas.

Dum hæc proloqueretur, jam ſe aperuerant Baſilii faſtigia, & ipſe ſublatis manibus hoſpes adoraverat locum, faciebatque quod expeditiſſimi curis elegantibus jocis traducerent. Sed notaverat Percas afflictum me novis curis, quas necdum ego adverteram. Nam & pallebam interdum, & improviſa ſuſpiria laborantem animum prodebam, nec jam ſemel imprudenti vultus exciderat. Itaque ſolicitavit pollicem meum, ac ut ſibi conſtare venam ſenſit, & mentem arcano morbo quati, me hilarius interrogavit, vellemne etiam ad Acignium ſecedere? Cum ego ſubriderem; Immo, inquit, eremum, ut exiſtimo, malis, & ſpeluncam duobus internitentem aſtris, quorum pulchritudine jam in limine fati hærentes ad jucunditatem vivendi redimus. His dictis, ſuſpendit animum, fecitque, ut longa cogitatione morbum meum quærerem, qui fallebat adhuc

inexpertum, & perplexis ſe tegebat ambagibus.

Etenim virginis illius ſpecies, quæ mihi pæne ſortito in ſpelunca obtigerat, perambulabat animum meum, & imbuebat affectu tenerrimo. Nec aliud tamen ſuggerebatur incertiſſimæ menti, quam quod humaniſſimam puellam offendiſſem. Nunc licentius egiſſe metuebam, nunc ſubruſticum meum pudorem accuſabam, nutus denique omnes atque vultus, tanquam iratæ mihi mulieris longa æſtimatione penſabam. Hæc aſſidue anxio morſu me carpebant, & lancinabatur animus inutili pœnitentia. Igitur poſtquam in urbem pervenimus, vix etiam Percantis colloquium ferens, quærebam miſeriæ meæ ſecretum, quo me affari, & objurgare dolorem liceret. Itaque dum cultum noſtrum in ſtabulum reponit, furtim ſubduxi me, & in proximam latebram conjeci, cœpique graviſſime accuſare perturbationem jam ſe magis magiſque prodentem, nec ſilebat intra me diſcors affectus, & prope vocalis Tragœdia ſe quærentis, nec invenientis animi ſubmovebat erumpentes ſingultus, & in hunc modum eloquebatur: Quam antea non videras, cujus etiam te nefanda curioſitas offendere debuit, ut te ſic imbecillem torqueat? eſto, ſit irata, ſit averſa; conqueratur de injuria, ſi quam merito ſuo accepit: cur hoc ægre fers? quare indignum maceras? Itane parricida! quanta timiditate peccaſti, tanta nunc audacia excuſas ineptiſſimum ſcelus? His dictis attentius hæſi, mihique videbar intueri, ſi quid turbatæ mentis cōfuſio ſuggeſſiſſet. Ac tandem id placere viſum eſt, quoniam ad ſumma & improba vota non erat aditus, in ſecun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

dis hærendum. Satis fore ſi ignoſceret errori meo, ſi illi cogitationes meæ palam eſſent, denique ſi amaret, licet fortaſſe nunquam ad oculos & aſpectum reditura.

Eia tollite perfidum, rebellem,
Eia tollite perfidum puellum,
De matris niveæ ſinu puellum,
De matris niveæ oſculis amorem.
Eia lictor ades, ferox ſevera
Venalis jaceat puer ſub haſta,
Cui ſimul fuit & diem bibiſſe,
Et noſtras avide ebibiſſe venas.
Si quiſquam Scythicis adeſt ab oris,
Si quis Mygdonias reliquit undas,
Aut de littore venit Occidenti
Mercator rate vectus huc avara,
Hic brevi pretio relinque, lictor,
Illum, quem pretium putabo grande.
Si noſtris procul amovent ab oris,
Emant inſidias tyrannulumque,
Et quotquot mala trux, ferox, ſceleſtus,
Sua continet ampliora mole.
Nam quid (Numina) ſi Cupido noſtris,
Si noſtris adolet Cupido terris,
Et prima modo tam potens ſagitta
Dehinc cuſpide ſæviet virili?
Ibis per Scythiam ferox Cupido,
Aut per Mygdonias ligatus undas,
Aut in littore ſervies cadenti.
Ecce ut ejulat, ut latus tenellum
Suſpirans quatit. Audiit minantem:
Puer, parce tibi, & timere ceſſa:
Puer, parce mihi: Deos deaſque
Iuro, jam mea jam reſedit ira,
Nec te frigida jam tenebit Arctos:
Nec Tarteſia te videbit unda,

Pulchro

Pulchro vulnere languidos ocellos
Tejus veſpere deprimens propinquo,
Aut te vix propriæ facis capacem,
Eoo poſitum nimis ſub axe,
Vret publica ſentietve flamma.
Has una redimes, proterve, pœnas,
Has una redimes, puer, ſagitta;
Si pectus Dominæ meæ tenellum
Prorſus cuſpide ſcindis incruenta.
Tum qui me modo ſauciavit ictum;
Tum dextram venerabor, & ſecundo
Optabo nimium perite telo.

Poſt hæc veluti læſæ mentis inſomnia conſurrexi, & Percantem quærere cœpi. at ille jam in diverſam partem abierat, & curſim per urbem delatus, interrogabat omnes ex veſtium mearum notis, ſi quis errantem conſpexiſſet. Tandem ad Acignii domum venit, ibique præcluſis foribus diutius hæſit, donec oſtiarius, qui jam cellam deſtituerat, multis clamoribus & importuno pulſu arceſſitus, quadratum in medio oſtio cancellum laxat, ferreiſque maculis intendens oculos, negavit fas eſſe quemquam admitti poſt vigeſimam primam diei horam, præcipue, inquit, noſtris hodierno apparatu feſſis, quippe qui in craſtinum ſolemne ludicrum meditati, ſomnio intermiſere laborem. Hac repulſa accenſus Percas, ut non erat iracundiæ bene potens, neſcio quibus verbis ultus eſt abeuntem, & in ſtabulum ſe recepit.

Interim cum cænulæ officium ancilla ſtrenue exequuta thoros & menſam ſterneret, profuſo ſudore madidus, & parum compoſito ſpiritu domum redii. Quippe quem lapidibus tota urbe exceperat petulans laſcivia quorun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

dam adoleſcentum, qui excoli ab Acignio ferebantur. Illi primo contumelioſe peregrinum cultum irriſerant, ac cum ædiculam quandam prætermitterem velato capite, jam non contenti perſtringere advenam maledictis, tanquam intraſſem in Lycei Arcadici penetrale, deſævierunt lacertis excuſſiſſimis, & lapidum veluti nimbo aërem condiderunt. At ego libertatis etiam memor, quam mihi olim dementiæ ſpecies dederat, è fuga in prælium converſus, remiſi graviſſimam molem, & anteſignani caput fregi. Ea res impetum furentium ſtitit, cùm omnes in jacentem intenti, pars tollerent, pars ſiſterent ſanguinem, plures turbarent. Ego interim delapſus ad ſtabulum devolo, & laudatas inſigni fortitudine manus, cum adhuc ex pugna calerent, gelida perluo, non ſine Percantis riſu, qui lepide interrogabat, an in rivales meos incidiſſem?

At vero cum defeſſi conceſſiſſemus in triclinium, redeuntibus ſubinde curis angebar, & amore animum in ſpes vanas erigente, vagis & inanibus commentis producebam ſollicitudinem. Itaque nullius rei diu patiens perambulabam cubiculum, & cruda vulnera cauſabar, quia pluribus locis occipitium ſaxis pueri pertuderant, cum interim ad oſtiolum noſtrum muliebre inſonuit murmur: egoque audaciam fingere cœpi, ſi, quod omnino ſperari non poterat, mihi dominam & pœnitentiæ locum miſericors fortuna reddidiſſet. Etenim quo ab illo diſcrimine magis aberam, eo ſuperbius ſecura gliſcebat audacia. ac ut Homericus canit, fugientem fortunam latrabam, & venientis imagine terrebar. Sed poſtquam laxatis foribus evaſit in cubiculũ mulier quædam

dam cultu mediocri, unoque comitata puero, tum ſoluti poplites corpus exanimum demiſiſſent in terram, ni mature velut intermiſſam cœnam repentes, pulvino demerſiſſem timidiſſimum caput. At illa, demiſſo ante puero, ſalvere nos juſſit, nec mirari quod intraſſet ad nos audacius; ab iis ſe mitti, quæ amore ac benevolentia jus familiaritatis meruiſſent. Hæc non ipſe Percas immotus audiverat, & noſtrũ jam iter pluribus credebat monſtris quam lapidibus notari, cum mulier ſoluto ſinu exilitatis exquiſitiſſimæ pyxidem mihi ad miraculum ſurgenti admovet, &, Rogo, inquit, non es Euphormio? Cum me eſſe non ſatis conſtantibus verbis retuliſſem, timuit falli, & trepidantem iterum confeſſionem extorſit. Sericum erat tenuiſsimum, purpura recoctum, quo pyxis revincta aureæ cælaturæ rubeum fulgorem admiſerat. Artificium autem mirabile, ut, quocunque illam verteres, eædem oculis ſpecies ſubjicerentur. In ea emendatiſſima Cupidinis imago Apollinis contumaciam duplici telo ulciſcebatur. Hinc aureus Phœbus, iſthinc plumbata Daphne, omne præſidium collocaverant in pedibus, & ipſe gemmeos vultus Amor contrahens, matri ſuam victoriam puerili ſimplicitate narrabat. Illud præcipue ſtupebam, quod per rarum ſericum facillime admitteretur acies, ut ubique tecta pyxis videretur, & ubique nuda. Circulus præterea ſuperioris partis eminebat tam commode, ut imaginum gratiam divideret magis quam frangeret. Quodque rariſsimum eſt, elegantis doni moles maturæ avellanæ menſuram non implebat. Tum mulier frangere ſericum juſsit, & interiora ſcrutari. Erat autem

vaſcu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

vaſculum è mortuis formicis, & jam ad fœtorem ſolutis plenum. Quod non magis admiratus ſum, quam effuſam in riſum eam, quæ dederat pæne obliviſci modeſtiæ, & comploſis manibus non ſemel repetere, *Illic te leges.* Tum Percanti litteras tradit, quarum ejusmodi erat exemplum. Neceſsitudinis mutuæ credidi, ne te mirabili nuncio fraudarem, quod eſt ejuſmodi, ut non niſi mea fide tibi credibile eſſe poſsit. Nondum erepti è conſpectu noſtro amantes oculos fallebatis, cum ingens ſtupor nos avertit à contemplatione tam jucunda. Quippe laceratum cadaver, & in hoc vix integrum ut fuiſſe corpus noſcitaremus, ſparſis huc illuc fruſtis ſemel atque iterum lubrica veſtigia everterat, cum cruentum ſolum notavimus, quaque deficiebat ſanguis, omnia velut recenti incendio tegi: trabem etiam; cujus faſtigium curioſe acuminatum detruncatis Hypogææ veneficæ cervicibus premebatur. Frons incultiſsimis ſulcis minax nihil omiſerat de viventis feritate, nec facile dixiſſes, an plus truculentiæ in viva fuiſſet, quam honoris in mortua. Ideo Veliam meam, fideliſsimam mulierem ad te mitto, quæ oret ut in ſpeluncam reditu maturato divertas. Ibi conſilio tuo & induſtria utar. Soror mea lepidiſsimum munus contubernali tuo miſit, & fortunæ ſuæ conveniens. Vale. Erat autem ſubſcripta Epiſtola tribus litteris inter ſe prope confuſis. *I. L. A.* nec aliud in cera, quam monetæ publicæ forma.

Perlectas ille cum oſtentatione affectus litteras mihi in manus dat, cœpitque à muliere quærere communis dominæ nomen. At illa hominem elegantiſſime riſit, &, Neſcis, inquit,

cæcum eſſe in his regionibus Cupidinem? Reſtitue imprudenti oculos: docebis alis uti, & profugendi libertatem. Quid amicam optimo gaudio ſpolias, & quod eſt in voluptate potiſſimum, noctem atque furtum ingratiſſima mente detrectas? Tam audacter prolocutam, & jam rarioribus velis obducentem nequitiam, intenti, aſpiciebamus, cum illa repente leves & nitidos vultus in laxiſſimam ſenectutem vertit. Crederes Menelaum ſciſcitari à Proteo iras cœlitum & tempeſtatum vices; tam repente nova frons loquentem immutavit. Nec expectavit ſtupentium voces, ſed trementibus, & ad ſupplicationem componentibus timidiſſimos vultus, Me, inquit, me ipſam poſſetis agnoſcere? Aut putatis, eadem ruina quæ Hypogæam abſtulit, omne illius artificium ceciſſe? Et animis novas ſpecies inducimus, & frontibus; nec felicius inveſtigabitis dominæ meæ limen, quam aut Ceres, aut Inachus, amiſſos liberos quæſiverunt. Si tamen homines eſtis, id eſt ſi agnoſcitis ſuaviſſimæ mulieris imperium, date fidem in conſciæ ſpeluncæ ſecretum poſt diem ſeptimum redituros. Cum ita quaſſarentur capita noſtra ut annueremus, egreditur cubiculum, & in equum qui ad hoc pro foribus ſtabat, attollitur.

Nobis autem excitus à muliercula terror cum profuſum ſudorem paſſim moviſſet, tamen poſteaquam diſceſſit, & ſoli cõſtitimus in acie, creſcentibus ſubinde animis in profuſiſſimum riſum ceſſit. Sed præcipuus erat ſermo de mea pyxide, quid hoc callidæ puellæ commentum deſignaret. Cumque multa invicem diſputaſſemus, tandem in Percantem conſenſi. Volebat autem ſpeciem meam, quæ non ingrata

grata virgini fuiſſet, per cælaturam amatoriæ imaginis pingi. At quoniam eidem ineptia mea perſuaſeram, effœtas intus & funeratas vires eſſe, ideo plenam emortuis formicis pyxidem Naturæ mendacium arguere, quæ interna vitia tanta ſubtilitate texiſſet.

Sed omnia trahebam in alimentum flammæ, & prope iraſcebar ſocio meo, qui tam docili febricula exæſtuabat, ut ſive tepeſcere morbus juberetur, ſive mori, audire poſſet imperium. Diceres nos à navicula recens egreſſos, & illum qui mari paruiſſet, durius torquenti ventriculum, compoſitos humores in littus extuliſſe: qui autem repugnaſſem elicienti pelago, demum in arenam dimiſſum, gravi capite, laſſiſque veſtigiis, reddi aquam mihi petere, ut ibi medicinam quærerem, unde morbum hauſiſſem. Verum hanc inter nos ſeditionem gravior tumultus compeſcuit. Quippe furentium hominum armato concurſu ædes inhorruerant. Paſſim audiebantur diſſilientium portarum caſus, & aſperæ minantium voces, & ipſa nox per ſe formidabilis inanibus omnia terroribus auxerat. Igitur exſpectabamus venientis procellæ ſævitiam: certi, quoniam nos in theatrum ſuum fortuna produxerat, noſtras etiam eſſe in illa fabula partes. Ego vero totius mimi argumentum eram, qui puerorum lapidationem remiſſo ſaxo compreſſeram. Inciderat enim moles in nobilem puerum, & timebatur vulnus altius intromiſſum, quam ut ſolæ carnes ſauciatæ eſſent. Iam Acignius apud Dictatorem municipii intervenerat, & religionum authoritate civilem armaverat vindictam. jam irruperat Dictator in triclinium noſtrum, ubi omnibus ad furorem tumul-

tumultuantibus, Tune es, inquit, litterarum prædo, qui omnes deos & homines uno facinore violaſti? Niſi litteras nominaſſet, credidiſſem etiam à virgine miſſum. Sed poſteaquam invidiam intellexi, non ſuſtinui dimittere ſupercilium, quod erexerat conſcientia laudatiſsimi facti: cujus rationem cum cœpiſſem reddere, barbara heu inimicorum rabies non potuit innocentiam audire. Præcipitem exturbant de thoro, manuſque vinculis ſtringunt, nec proficiebam juſtiſsimo planctu, cum provocatum ac invitum in pugnam deſcendiſſe clamarem. Me quoque vulneribus affectum, & utrinque vindicandam pari ſeveritate audaciam. Sed cauſa eſſe non potuit, ut in patricium juvenem, & Acignii ſtudioſum, inſurgerem. Præcipue Dictator officioſam iram egregie fingebat; & ſe vero ſceleris mei vindicem, ſe alumnum & cultorem juſtitiæ affirmabat.

At Percantem primo rei novitas poſuerat extra ſe, ut interdum tacite quæreret, veris ne caſibus, an per inſomnium ageremur: interdum contumacius inſurgeret in publicos ſervos, & ſublatas in meam perniciem manus ſui capitis periculo averteret. Mox ut fuſtium acerbitas ſanitatem mentis revocavit, & ſibi quoq; intellexit parari vincula, Non inultum hoc erit, inquit, domino meo Callioni. Putares revelatam Perſei parmam, & omnes plusquam lapideo frigore obriguiſſe. Ita cunctis & animi, & manus ad Callionis nomen ceciderant. Quod ut ſenſit callidiſsimus Percas, manicas meas feriens, eas etiam jurabat Callioni impoſitas eſſe. Iam miniſtri lentius ducere, jam mitius imperare Dictator cœperat, & ego

aperto

aperto circumſtantium murmure probus eſſe, cum Acignio nunciatum eſt Callionis eſſe ſervum, quem authoritate ſua læſerat.

O quæ ſacrilegas, prius relicta,
Terras filia deſeris Tonantis!
Nunc, Aſtræa, feros remitte vultus,
Nunc lenis magis, & magis ſerena.
Iam te protinus, o potens virago,
Iuſtis omnia cultibus reducunt.
Nunc eſt dignus honos, tuoque dignos,
Diva, numine nunc habes parentes.
Nunc ortam ſacra fama confitetur
Regum ſanguine, divitumque tectis,
Et penatibus inſerit potentum.
Et ne non pia jam colas parentes,
Quod diti placet, aut placet potenti,
Aſtræam loquimur jubere factum.

Tum Acignius ad me ſumma celeritate contendere, tum aſpergere accuſationi fucum callidiſſimis excuſationibus cœpit. At magiſtratum major inceſſerat perturbatio, cum & ſermones hominum timeret, ſi tam facilis machina evertiſſet ſententiæ robur, &, ſi perſtitiſſet, Callionis potentiam. Sed aſſuetudine peccandi ſuccreſcunt ipſis ſceleribus excuſationes, & animus in flagitia promptus in expedito commenta, velut ſceleratæ vitæ cuſtodiam, habet. Itaque non multum moratus, Neque, inquit, juſtitiæ quicquam nego, neque Callioni aliquid dabo, quod vir integerrimus ſibi datum poſſit iraſci. Vtinam non audiſſemus tantum nomen; ut ſponte liceret eſſe juſtis. Nihil fallo; ſed niſi provocatus pugnaviſſes, niſi tuam cauſam vulnera peroraſſent, non impune tuliſſes hanc feriendi licentiam. Sed audi, fortunam in te hactenus, non ſcelus,

punii.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

punii. Non oportuit populum levari fortuitorum terroribus, ne graſſandi licentiam inulti prætextus oſtenderent. Itaque habet à me Callion neque neglectam judicandi conſuetudinem, & gaudere me nullum fuiſſe ex ipſius familia, ira Domini, meaque ſeveritate dignum.

Sed jam in familiaritatem deſcenderat Acignius, & mira humanitate invitabat in craſtinum ad publici celebritatem ſpectaculi. Iam etiam ex vulneribus ægrum ad thorum deduxerat, ac blanditiis omnibus obſtinatum animum expugnabat: peperciſſemque forſitan, niſi cervicibus in ſpondam inflictis vulnera recruduiſſent. Præterea ſero conſenſerat in iram animus, & in ſylvis, quo difficilius molitur imber ramorum textiles nexus, eo pigrius admiſſæ aquæ ſtagnant.

At vero poſtquam tempeſtas in ſerenum tranſiit, & defatigatas mentes denſior ſomnus obſedit: terribilem fortunæ luſum, qui nos tota die verſaverat, nocturnæ imagines reddebant; ut infeſtior ſibi eſſet ipſe animus per miras cogitationes ſe terrens, quam fuiſſent externæ formidines: donec tympanorum ac turbarum clangor ſub rubentis Auroræ fugam inquietum ſoporem excuſſit, meque ad paratam ab Acignio ſcenam cum Percante adduxit. Sedebat mihi proxime modeſtiſſimus ſenex, cujus cum humanitatem libaſſem, ingemui, fortunam ejuſmodi moribus meam patriam invidiſſe. Nec difficilis fuit ſimilium morum conciliatio. nam & ſecretus impetus invitabat ad amicitiam, & orationi neſcio quis genius inſinuaverat fidem. Igitur nondum compoſito aulæi tumultu ludimagiſtrum ſpectabamus, qui nudis fere ad cubitum lacer-

tis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tis nunc firmabat orcheſtram, modo ſcenam, & verbis ad anhelitum expreſſis, hortabatur actores, hic regiæ meminiſſet gravitatis, ille muliebris pertinaciæ: riſum, lachrymas tenerent, & impoſitos mentirentur affectus. Interim optimum ſenem rogabam: num ut audiveram in Acignium conſenſiſſet omnis virtutum familia; num in verticem integritatis hominem Gratiæ manu duxiſſent? Hic ille

Suſpirans, imoque trahens à pectore vocem;

Et vero, inquit, ducebant. Quodque juſtius indigneris, non inviæ rupes, non aſpera cautium malignitas, auſpicata compreſsit veſtigia; ſed exiles ſtipulæ ſuſtinuerunt perſonam robuſtiſsimæ molis. Diceres domiti exercitus inanem umbram victorem animum terruiſſe. Ita fuſo vitiorum examine non potuit ſuſpicionem vitiorum fugere. Vanitatis, ambitus, aviditatis in republica, in re litteraria reprehenditur. Cur non tollit ſuſpicionem? cur non extingit incendium, quod illius famam invidioſis criminibus urit? Denique cur non mulcet, aut cur homo videri timet, & interdum erraſſe? Crederes cum illius actis cælitum decreta convelli, neque ſe quicquam à Numinis cauſa eſſe ſejunctum. Mirandum porro eſt infeſtam Acignii, (injuria credo) ſed infeſtam ſuperbiæ crimine famam, qui diſcipulum pæne nunquam dimiſit non ſuperbiſſimum, aut qui aliquem ultra ſe, magiſtrumq; laudaret? Quanquam & illius gloriam plerumque corrumpunt, qui omnia ejus dicta factaque in miraculum trahunt: quoniam hac ætate ſic vivimus, ut quem factioſe laudaveris, huic ſeu invidia, ſeu contra ſentiendi ambitione ſis iniquior. Ac ne ſit aliquid in Aci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

gnio non inſolens, quam amici famam evertunt, imprudens inimicorum furor alit, dum calumniandi licentia juſtiores querelas enervant, & ineptis criminationibus veriora indicia deſtruunt.

Dum hæc proloqueretur, tantum ſilentium totam domum occupaverat, ut altiore Sigalion excipi nunquam poſsit. Itaque ad ſcenam oculos convertimus, quã decorus adoleſcens perambulabat, qui fabellæ argumentum pandere cœpit, verſu non multum delicato. Fingebatur autem juvenis, fortuna & ingenio illuſtris, paternis bonis ſolitarium deſerti prætuliſſe ſilentium, nec ſanctiſsimas matris lachrymas, nec Principis authoritatem religioſi cœpti fregiſſe conſtantiam. Nihil illo venuſtius, ſi fabula Roſcios inveniſſet: ſed omnes ad pedum numerum humeros torquebant, omnes fictitiis vocibus corrumpebant naturalem gratiam, & trita ſæpe barba inſolentiam teſtabantur aſcititiæ majeſtatis.

In illis deliciis optimam lucis partem conſumpſimus; tandemque digreſſus ex moleſtiſſima ſchola, viam ad Fibullium cum Percante exorſus ſum. Ac ubi extra Baſilii munimenta conſtitimus, tum ſolutiore gaudio ridebamus pridianæ lucis prodigia, & memorabiles tot moleſtiis caſus, ex quibus nihil præter paucula in occipitio meo vulnera duraverat. At vero nihil eſt diuturnum, quod ſit extra fortunæ conſilium. Etenim Fibullius ad interitum æger marcentẽ familiam ad poſtremam ſolicitudinem deduxerat, noſque ab ipſo gaudii limine triſtitia veluti fugitivos revocavit.

Sed mirabar hominum genus totis Fibullii ædibus converſari, imperioſum, triſte, ſeverum,

rum, qui nec ingemiſcebant ad familiæ planctum, & frontes ad triſtitiam arte magis quam ſponte contraxerant. Quos ut Medicos ſæpius appellari audivi, non prius interrogare Percantem deſii, quam intelligerem omnem religionum differentiam in tres partes eſſe diſtinctam. Hos appellari Priſcos, illos Novates, tertium genus Medicorum eſſe, ſed potentiſſimam factionem Medicorum jam latiſsime dominari: ut quod Spartacus regnum concupiverit, iſti ſervi occuparint. Iam procerum partem, jam Magiſtratuum, eruditorum etiam greges totos conſenſiſſe in Medicorum ſcholam, hæc & talia ſentientem: Aut Numen ſolis terroribus fingi, aut ſi eſt aliquod, omnia permiſiſſe diſpenſatrici naturæ: animum ita corporis domicilio inſinuatum, ut extra illum carcerem non duret: denique religionibus ſicut veſtibus utendum, de quibus & conſuetudo & ipſa vulgi inconſtantia judices ſedent. His inſtitutis docti facillime peccant in hominum vitam, & novis experimentis radices omnes ac metalla tentant', nec perniciem hominum æſtimantes, nec numinis iram.

Igitur & Fibullium clades eadem afflixerat, cui ad vulgarem morbum inſolentia remedia quæſiverant. Etenim quos emulſerat humores vena ad ſiniſtrum renem pertinens, vis lienis ignea paulatim addenſaverat, ut omnem renis latebram coctilis & acuminati lapidis rigiditate compleret. Nec acerbos dolores ante crudelis fœtus moverat, quam exercitationis vehementia è naturali receſſu excuteretur in ureteris anguſtias, nunquam hiatu tam immani ſua ſponte patentes. Tum autem ſæviſsimi mali atrocitas tam ventriculum ſuperne exonerabat,

nerabat; quam alvi libertatem compreſſerat. Cumque ad veſicam carneæ fibræ cum expellente natura pugnarent, illa in concepti flatus ſuſpicionem veniebant. Igitur medicamen infuſum eſt inferius, & omnia in alium forte morbum valitura tentabantur.

At præcipue nefarius Ambrax oppugnabat adhuc vitalem Fibullii naturam, qui præceptrices Medicorum chartulas, temere in eorum officinis diſsipatas qui diluendis medicamentis præſunt, vigili ad ſcelus cura coegerat, ac in ſecretam deinde merſerat urnam, paternæq; artis temptor medicinæ ſcientiam mentiebatur. Tum ut interrogabatur de morbo, munitis diligenter foribus, verſabat manu vaſculum, &, Eſte, inquiebat, ſortes nuſquam Prænestinæ, vel Lyciæ; ac præſcriptum, quod volventem manum primum impleſſet, ægris etiam formidoloſius, quam eſt periculum ſontibus, ad pharmacorum magiſtros mandabat. Sic ut interdum nefarias manus atroci cæde pollueret, interdum fortunæ temeritas pro prudenti conſilio eſſet. Sed non litaverat *Fibullius* imprudentiæ. Nam Ambracis chartula dictavit ova ad ignem bis cocta, & veterrimi piſi eliquatam viſcoſitatem. Præterea deambulationes raras juſſerat, & oſcitantem ignaviam molli thoro fovere. Quæ omnia naſcentem in Fibullio lapidicinam ita duraverant, ut aſsidui cruciatus moriendi ſolatium quærerent: quod procul dubio ſolviſſet hominem tantis malis, ſi aliquid guſtaſſet de Callionis potu.

Non tenuit lacrymas mitiſsimus Percas, & miſerrimam domũ ſublevavit gemituum ſocietate. Sed mea ſors erat duriſsima: quoniam

certam opem negare Fibullio videbatur à mea humanitate alienum: & ſi remedium, quod in illum morbum ſtrenuum noveram, tentaſſem, timebam Medicos tum etiam Callionem, denique ne non haberetur fides ignoto. Tandem vicit miſericordia nimis prudentes metus, propiuſque ad ſtratum accedens, O vir, inquam, propenſiore fortuna digne, quam nunc averſa eſt, aude ſanari. Da remedio quod affero triduum, & ſi ad votum meum ſanitas non reſponderit, illius iracundiam meo capite depreceris. Mola vittiſque victima mactari non abnuam. Exhorruit ad hæc dicta Percas, & de Callionis poculo ratus loqui, meo capiti, quod ego in ſuccidaneum dabam, juſtiſsima ſuſpicione timebat. Sed Fibullius, quam non, inquit, hæc promiſſa nova ſunt? Apage hæc ſecreta naturæ, & tot modo nati medici, vanam ſpem, ac inania verba, æternis miſerorum cruciatibus, & indigna mercede vendentes. At ego, Crede, inquam, domine, ampliſsima erit merces homini tanto bene feciſſe, neque ſolum pro tua mihi valetudine, ſed pro mea etiam ſalute laborandum eſt. Si fallo, nec poſſum declinare familiæ tuæ impetum, nec domini mei iram. Tum ille, poſtquam aliquantulum dubitavit, interrogato etiam de meis moribus Percante, ut acerbitas mali cogebat, tentare igitur remedium juſsit, quod vel ipſius corporis ruina morbi pertinaciam expugnaret.

Hac facta poteſtate in proximum montem ſecedo, illamque partem, quæ tum imminentis jugi vertice, tum virgultorum & fruticum humili faſtigio, maturius umbrabatur, curioſa ſedulitate luſtro. Reſpiciebat locus aquilonem,

nem, & ut erat declivis, fluente paſſim per imbres humo, aridis tantum lapidibus ſternebatur. Hic terna geniculatione Æſculapio votum feci, ſi ſanaretur Fibullius, barbam auream ex proximo reſtituturum peculio, qualem Dionyſius ademit. Crederes deorum etiam ſuffragia emi. Nam ſtatim notiſſimam herbam oculis meis ſubjecit Æſculapius, quæ calculo bellum indixit multo felicius, quam aut Veratrum amentiæ, aut vulneribus Aſciros. Hæc lanceatis foliis, piloque ita brevi, ut pœne curioſos oculos fallat, crenis denique tenuibus, & ſæpe in obtuſam ſpeciem oras ſecantibus, mediocriter aſſurgit. Radix cauliſque lignea, ſubtiliorem ſuccum in herbam transferunt. Planta ad ingenium terræ nunc cubitalis, plerumque eminentior, inſigne faſtigium floribus ad examen turgentibus cingit, & Virgæ aureæ eſt nomen, ſive quoniam aureæ ac pæne divinæ virtutis eſt, ſive quod præſtantis metalli colorem exigui floris venuſtas æmulatur. Cæterum contuſum in renibus calculum in innoxium pulverem ſolvit. Non in latere, non in veſica dolor: adeo ut tam facili remedio pudeat calculum timuiſſe. Etenim in hyemem ſiccatur æſtivis umbris planta, & ubi gravitas lateris coeuntem morbum præſagit, aureus pulvis ad drachmam mero delibutus ſumitur, ſive ovo leviſſime cocto permixtus.

Sed mihi non erat ad manum tam pretioſus pulvis. Itaque recentem adhuc herbam jubeo Fibullium mandere. Nihil eo die viſum eſt ad morbum feciſſe medicamentum: ſed biduo deinde repetitum, ſupra fidem eſt quam egregie refellerit acerbiſſimum morbum: ſordidus pulvis abunde veſicam exonerabat, cœno-

ſumque ſaccharum pæne ſanguinis imagine pingebat.

Iam ventriculo robur redierat, jam corpori toti vigor, & mihi ad perfectionem artis medicæ ſola deerat laurea, & emptitii teſtimonii liber, cum à Callione redduntur Percanti litteræ, ſe à Principe ad Labetrum mitti, ea pompa quæ utrumque deceret. Nos quam primum ſequeremur, vel ad Fibullium, ſi conſenſiſſet, laturi poculum, vel adornaturi magnificæ domus ſuperbiam. Tum à Fibullio epiſtolam ad Callionem impetro, qua ſe ingenti miraculo ſanatum confirmabat, & quoniam ſemel Numina curam egiſſent ſuæ valetudinis, nolle ea offendere alieni auxilii mixtura. Igitur gratiam habere oblati medicamenti, & ipſi præſenti aliquando pleniores habiturum. Timebam enim, ne Callioni, ſi reſciſceret Fibullium mihi ſanitatem debere, videretur indignum, prælatas meas artes illi medicamini, cui commendando etiam me miſiſſet.

Me autem cum in ſecretiorem thalamum Fibullius evocaſſet, ſemovit arbitros, &, Euphormio, inquit, nec tu ignoras quid tibi debeam, nec meriti tui magis quam ego es conſcius. Itaque diu deliberavi, quo me dono exſolverem: nec præſtantius inveni munus, quam ſimillimam tui partem. Tum mulierem advocat ſupra politiſſimas imagines cultam, quodque auxerat formam, tenera ut videbatur verecundia & pudore confuſam. Et, ſi mihi, inquit, credis, Euphormio, uteris beneficio & voluntate mea. Puellam hanc, cui dudum perſuaſi ne injuſſu meo nuberet, trado. Integerrimam mentem, & ſuo corpore dignam, honeſtæ frontis timiditas ſpondet. Ego vero dotem dicam,

dicam, quanṫam capere aut agnoſcere tuæ conditionis homo poſſit. Hic ego non nihil tam eleganti forma motus, tamen inſidioſum munus timebam. Et ſi abeſt, cogitabam, fallendi animus, cur hæc ſecreto peraguntur? Deinde quam ad manum hæc puella de occultiſſimo thalamo producta eſt? quam inſolens, ut ſine flammeo, ſine aqua, ſine ſolenni igne, abſque vittis denique & matronis verecundiam mulcentibus tranſeat in alienam familiam virgo? Hæc moleſtiſsimis cogitationibus ſcindebant animum, & præterea quod conſilio tempus non permittebatur. Erat etiam menſis Majus, quo tempore nuptiarum omen perhorreſcebam. Igitur ambiguo aſſenſu cogitabam ſic hominem non lædere, ut neque me laqueis, ſi qui eſſent, impediendum producerem. Certe, inquam, domine, parum amas puellam, quam pro nuptiis in contubernium mittis. Quid amplius irata Omphale à Lydis exegit, quam ut ſervis ingenuæ miſcerentur? Itane, inquit, neſcis ſplendidiſsimam libertatem in virtute poſitam eſſe? ac præterea jam ut conjugio emancipari liberos, ita ſervos in ſocietatem juris Quiritum mitti? His dictis erigebatur animus meus in ſpem optimæ ſortis, & jam ad novaculam videbar libertus reſpicere, cum Fibullium credere cœpi ex magnatum more facere: ſi nolis ut per illum tibi bene ſit, conaturum ut ſit male. Nec amplius cunctatus, in uxorem conſentio, & præeunte religiones Fibullio, ac præterea oſculo bis terque repetito, firmavimus fidem: ac tum in publicum progredior, & ſponſus, & quod neſciebam, pater. Iam ſeptimus dies illuxerat, quo tempore promiſeramus reditum in ſpeluncam, ſed memoria non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

illubenti omiſimus ſuaviſsimum ad mulieres iter: quoniam jam ad Labetrum adventabat Callion, & urgebant aſsiduæ litteræ, ne ejus comitatum deficeremus, cum Percantis ſedulitatem, meque prodigioſe ſanatum, inſtar ingentis familiæ reputaret. Itaque expedito progreſsi itinere, antevenimus etiam Callionis curſus, & magnificam præmiſsi agminis tarditatem.

Præludebat autem Labetrus oſtentationi ſuæ, & pretioſiſsimam ſupellectilem pandebat in Callionis adventum. Machinæ per mœnia diſpoſitæ præbebant ſpeciem formidoloſi belli, & moniti cives, ut ad tubam in armis eſſent, pacificos cultus militari diligentia inſtruxerant. Iuventus præterea nobilis arceſsita ad Labetrum, ſplendidis collucebat veſtibus, & exarata puellari manu pallia tota penſione redemerant: ut quoties menſa in illum annum poſita eſſet, Callionis meminiſſent. Sed maxime obſtupeſcebam ad principalis ædificii luxum. Thori ubique purpura ſtrati erant, ſtragula byſſo duplici inſignia notabantur, & aureis filis ſericum intertextum plus artificio debebat, quam naturæ.

Præterea cultu mirabili ſtabant diſpoſitæ per cubicula imagines, quæ mihi videbantur ſudantium vultus exprimere. Admiratus ego ingenioſam ſtatuarum novitatem, propius acceſsi, & materiam audaci digito ſcrutatus ſum. Sed profundius quam vellem fragilis materia manum admiſit. Perturbatus igitur imaginis cicatrice, fugæ conſilium cepi, cum ad latus ſe applicuit ſedulus miniſter, ſpumantemque hordeaceo potu ſcyphum humaniſsime obtulit; cumque incerti formidine vultus

variis

variis coloribus æſtuarent, putavit tantis conventibus inſuetum numeroſæ domus frequentia perterreri. Itaque vanitatem timoris mei ſtultiſsima conſolatione permulſit. Quid exhorreſcis, hoſpes, inquit, ad regalem ſtrepitum? quid exiſtimas triumphum quotidianæ familiæ rationem? Scio neſcire dominos veſtros tam prope ad cœlum deoſque accedere. Sed neque inſtar numinum promulgaverunt orbes alios, neque tam ſyncera nobilitate incorruptam ſeriem ad ter mille annos ſervant. Tu vero in aliud tempus ſtuporem differ, dum Labetri gentiles videas majeſtatem nutantium cervicum circumferre, velut ad numeros; & audaci ponderoſæ orationis fiducia non tam ventos onerare, quam ſuperare aurium fidem. Iam vero, ſi tumultum ebriæ domus audiveris, putes ad Orgia Thyoneum deſcendiſſe. Crede mihi, natitabunt pavimenta hoc quem teneo liquore, & plus bibent thori menſæque, quam homines. Sed tu interim Labetri bonis utere, & audaci manu frange ſtatuæ butyraceæ auriculam: Præſto ſum, qui ſaturatis ſuaviſſimam potionem affundam. Cum ego negarem deformari ſtatuam oportere, ultro irriſit pinguiſſimus ſervus, & cervicem imaginis amputavit brevi gladio, qui ad hoc ex catenis argenteis de cingulo pendebat; &, Nondum ſcis, inquit, ſeptendecim eſſe cubilia, in quibus ejuſmodi quatuor imagines ex marmore angulos adornant, præciſis cervicibus, quæ quotidie recentiſſimo butyro reparantur; tum ut populus in jentaculum deſtruxit extemporaneos vultus, frons ſubinde alia reponitur, & in diem ſepties ac decies renovatur delicatiſſimum munus. Nondum hora diei nona eſt, &

jam centies quadraginta butyri pondo hoc palatium abſumpſit. His atrienſis dictis audaciam ſumpſeram deſtruendi formoſum artificium, cum tubarum ingens murmur perſonuit, & deſolatum palatium nihil ex tanto populo ſervavit, niſi ſpem redituræ frequentiæ. Ego quoque tam cupidus inviſor quam novus regionis incola, deſpecto jentaculo in publicum deſcendi, & quanta pertinacia viam turba negabat, tanto impetu compoſitos in orbem lacertos rotabam; & per diſſectum inæqualitate itineris agmen immittebam robuſtiſſimum corpus. Deinde ut in obvium tumulum aſcendi, res expectatione gratior oculos meos delectavit. Erat enim Callion non mediocri ſtipatus manu, ad quem confluxerant ex ſacra Labetri domo, Cubicularius, Diſpenſator, Æditus, & magnatum ingens numerus, qui ficta humanitate quem timebam venerabantur. Ego quoque viam mihi cum Percante ad dominum feci, & ſtrato in ſupplicem cultum corpore, à tranſeunte veluti nutum extorſi: cum in elegantiſsimam perductus domum, & orationibus in atrio ad faſtidium longis exceptus, ipſe naturali eloquentia vividum ingenium prompſit. At ego tot nugis fatigatus, in Labetri domum redeo, potioribus miraculis paſturus curioſitatem ſedulæ mentis.

Erat autem in interiori palatio non tam hominum infrequentia, quam ſilentium: omnes veluti ſtupore contracti modeſtiſsimam vocem ad vicinas aures anxie tranſmittebant, & oculi non temere vagi in animum meum pietatis induxerant ſenſum. Igitur contemplatus ubique, num vel ara vel deorum imagines

gines religioſos homines moverent: nihil advertere potui præter tunicam purpuream, quæ ex tholo catenis aureis pendebat, & capitis tegmen ſericis ad utrumque latus nodis inſigne; quæ & geſtaſſe juvenem Labetrum dicebatur, & in neſcio cujus ſenectutem aſſervari.

Sed cum promoverem inconſultos gradus in ſecretiorem thalamum, corripuit laciniam veſtis vir, ſi bene conjiciebam ex colore & turgentibus labris, Afer, & quid in loco tam illuſtri facerem rogavit. Commotus ergo ſtrictorum in me oculorum majeſtate, nihil habui quod opponerem tam vibrantibus telis, niſi Callionis potentiam: cujus ille nomine, tanquam fulmine proſtratus, Nihil, inquit, impedio. Tam gratioſa ſervitus omnia hujus familiæ ſecreta tibi facile producet. Hac venia factus audacior in proximam ſedem irrumpo, ubi etiam pauciores ſtabant, & plerique fuſco vultu horribeles. Diceres illos regium Cyneæ ſenatum truci vultu fingere, ad cujus gravitatis imaginem Præfectus Prætorio neſcio cujus gentis maxime formaverat vultum, qui trecentis nuper mulis advenerat, ut doceret & fugere ſe ſcire, & his magis formidabilem eſſe qui à tergo, quam qui à fronte conſiſterent. Tum ego applicitus ad parietem, luſtrare cœpi omnium inceſſus, & ſuperbam ad faſtidium frontem, cum ſubito meatus includuntur ſuaviſſimæ luci, & denſa nox, feneſtris curioſe junctis, totam domum inſedit. Igitur metuens ne me in cuſtodiam publicam miſiſſem, errantibus veſtigiis repetere cubiculum cœpi, & in aditum, qua me confuſa memoria ducebat, tendere: cum ex altera parte dimota ſunt adverſæ januæ clauſtra, diductiſque periſtroma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tis tot cereos decori adoleſcentes intulerunt, ut timerem ne tenellum aliquod funus producerent ad numeroſiſſimum lumen. Sequebatur autem mulier aurea præſignis tunica, quæ ſublimi crine turpes prope in occipitio excitaverat, deinde vir, ipſa muliere brevior, ad cujus prolixum latus ſtabat. Tum quotquot in triclinio erant, libratis velut impetu corporibus longa veneratione jacuerunt. Ego autem altiſſime

Obſtupui, ſteterũtq; comæ, & vox faucibus hæſit.

Tantus enim pæne cultus Iovem Iunonemq; adeſſe perſuaſerat: ſed ita ut mutatis honoribus, hæc annis, ille menſibus præſideret. Interim mulier ad menſam gradu ſatis compoſito feſtinavit, meuſque deinde Iupiter inferiori lectulo cõſedit. Sed inanis videbatur mihi pompa: nihil enim ultra panem in cœnam importatum cernebam, cum in genua procidit aſſueta his officiis Nympha, & humentem mappam purgandis manibus dedit. Tum diutius ignorare non potui, quæ Numina delectarentur ejuſmodi ſacris, & hominem, cui ſtabam proxime, interrogare cœpi de iis quos videbam. At ille, Nec te, inquit, majeſtas loci, nec ceremoniæ, & ritus ab ultimo ducti Oceano, monuerunt Labetri ſacrarium eſſe?

Adoravi ego Numina; ac deinde in diverſam cœnaculi partem furtivis greſſibus tendens, in ampliſſimam porticum deſcendi, quæ & ipſa ſolis facibus erat illuſtris. Circum autem elegantiſſimis imaginibus Labetri vitam ingenioſus pictor reddiderat. Quod ut intellexi ex verſibus, qui ad ſingulæ oram tabulæ legebantur, nolui tantæ fidei hiſtoriam ignorare. Nobilitatem Labetri modeſtus artifex non

non altius erat exorſus, quam ab Æneæ erroribus. Nam & Mneſtheum affinxerat, & Capyn, & Anicium, qui contis infeſtas undas retundebant. Ac ut Labetro prænunciaretur jam tam armati maris injuria, ipſa tempeſtas prope ſorbebat majores ſuos. Deinde conſulatus ac triumphi longa ſerie parietem adornabant. Sed hominem, ut eram, illiteratum non multum delectavit evolvere, quę vetuſtas multis ſeculis obtexerat. Itaque ad recentia rudem oculum converti. Erat autem effictus Labetrus in lucem prodiens, quem Aquila excipiebat ea purpura, quæ eſt triplicis prærogativa coronæ. Deinde adultus cognati Principis vicem magnifice ſuſtinebat,

Rex Anius, Rex idem hominum, Phœbique
ſacerdos.

Nec omiſerat artifex ſplendidi rationem conjugii. Stabat Labetrus novo inſignis cultu, ac in Veneris legem tranſiturus, Martis primum ſacris initiaverat latus, inſolenti ferro grave. Deinde nubebat ampliſſimæ virgini dotis. Poſtremo erat effigies ſedentis ad Ilium, & tot molientis machinas, quot deſtruxit ſævitia maris, & callidi hoſtis importuna ſedulitas. Super hæc erat picta Diſcordia ex Averno prorumpens, quæ ante aliquot luſtra quietas Labetri gentes ſolicitaverat ad bellum, & hi verſus pæne in vertice imaginis legebantur.

Eſt locus Auſonias inter notiſſimus undas,
Euboici coluere viri, cui nomen Averno
Dicitur. Hic diræ triſtis reverentia ripæ,
Hic campo crudelis honos. Nox impia pigros
Inſpirat cœlo ventos, & nubila ducit;
Cuncta ſilent circum, ſi non in ſibila crines
Ferales movere deæ. Non gramina ripis,

Torpet

Torpet iners tellus, Phœbumq; æterna recentem:
Neſcit hyems mutare domos. Tantum impro-
ba late
Signa canis ſurgunt, ſpumaque infecta cruenta
Lurida Cerbereos ſcribunt Aconita timores.
Hoc, ut fama, ſpecu, crudelis janua functi
Orbis, & immenſi panduntur limina fati.
Attoniti horreſcunt manes, umbræque recenti
Hac pœnas intraſſe via, pars maxima pœna eſt.
Illac & gemino quondam Diſcordia curru
Extulit ad ſuperes dubium caput. Omnia retro
Abſtulit aſtra timor, totuſq; expalluit æther.
Ipſa velut triſtes ducentia nubila gyros:
Velavitq; diem, terriſque excluſit Olympum.
Tela manu, geminæq; faces, vultuque ſevero
Ira rubet, pallentq; metus; mutatque fovetque
Conſilium, pugnatque ſua Diſcordia menti.
Quam circum rapiduſque furor, luctuſque
ſceluſque,
Iraque, inſidiaque volant. Sedet axe ſuperbo
Infelix Bellum, motiſque accenditur armis.
Hæc ſimul ut noſtris crudelis conſtitit oris,
Erexitque genas, metuendaque tela ſonanti
Incuſſit clypeo, & rapidi ter voce flagelli
Increpuit pacem, ter protulit impia cædes;
Tum primum excitæ ſtudia in Mavortia gentes,
Tum mortis properatus amor; tum ſemina belli,
Nondum bella tamen. Qualis certamine primo
Ventorum, minus aura furit, ſeſeque moveri
Indignantur aquæ, nec promptus ſurgere Nereus
Addubitat paulum, & cunctantes conſulit
undas.

Deinde deſcribebatur Tempeſtas quæ ſe ab Occidente in illas terras infuderat, & quodammodo debili Diſcordiæ ſociaverat manum. Quibus tabulis non indelectatus tranſeo in

n proximum thalamum, & deinde cum in penitiores intrarem receſſus, obrui memoriam labyrinthis ampliſſimæ ſedis. Nam & implicatæ in ſeſe cameræ, & multiplici aditu aperta cubilia, auferebant viæ diſcrimina redeunti per inanes porticus, & magnifica ſpatia nobiliſſimæ domus, donec in ſecretum delapſus cubiculum, notavi ad dexteram litteris aureis ſcriptum: *Nemo in hanc ſedem injuſſus admittitor*. Et ad lævam auro item fuſili: *Iiſdem ſanctus eſt pœnis ſacri thalami aditus, quibus Romanæ olim tranſitus foſſæ.* Quibus ego diligentiſſime perlectis, toto impetu foras proruere cœperam, cum ingens ſtrepitus timidiſſimas aures perculit. Erat enim muliebre agmen jam in cubilis gradibus, ut earum oculis meam fugam ſuffurari non poſſem. Igitur mutato conſilio in thalamum redeo, & cum ſtragula in terram prolixe defluerent, occului noxium caput ſub aurei receſſibus thori. Et jam noctis ſilentium ſtrepentem concurſantium tumultum ſuppreſſerat, cum mihi tum periculoſiſſimus carcer, tum inanis ventriculus ſomni copiam non facerent. Vnde remotiſſimos canum latratus audiebam, & tenuiſſimæ auræ murmur non fugiebat vigilis ſenſus ſubtilitatem. Tum mulier, quæ ſupra me in lectulo decubuerat, exigua tuſſi excitavit matronam in alio thoro jacentem, quæ ocius ſurrexit in pedes, pervaſitque ad vicini oſtium cubiculi, ac bis terque inflexi digiti articulo fores pulſans, in aliam ipſa deinde ſedem regreditur. Hic ego curioſitati tantum imperare non potui, ut ſtragula non dimoverem, quantum ad oculi libertatem ſatis erat. Neque multo poſt laxatis foribus intravit mirabilis viri ſpecies,
cujus

cujus ego cultu exterritus nihil abfuit quin proclamarem. Erat enim linea ſolum veſte inſtructus, manuque illa matulam argenteam ac facem, hac clavem auream, gladiumque geſtabat. His ille ornamentis inſignis acceſſit ad thorum, &, Domina, inquit, ad imperium tuum veni. Sed ego extra me poſitus tam inſolentibus, animadverti oſtium, quod in inferiores gradus tendebat, reſeratum eſſe ab ea matrona, quæ hominem advocaverat: igitur utendum opportunitate ratus, quam potui celerrime me ipſum de latebra eduxi, & ab utroque amantium conſpectus evaſi. At illi portentum rati, frigidis amplexibus, tanquam vino quod mullum ſuffocaſſet hauſto, omne robur amiſerant: cum ego ad Callionis fores elapſus, expectarem venturæ lucis ſolatium, gelidis interim poſtibus humidi aſtri malignitatem ut licebat declinans.

Cum deinde crepuſculo diſcuſſa nox ſpiſſior pallenti adhuc Sole rareſceret, advenit is quem rei domeſticæ Labetrus præfecerat, & ad Callionem jam in atrio ambulantem tendens, feſtinationem ſalutandi iis negotiis excuſavit, quæ totum diem Callionem tenerent. Ac deinde per varios ſermones in id lapſus, quod maxime quærebat, Eſt, inquit, nobiliſſima porticus, & omni antiquitatum referta genere, quam ex media Italia pæne curribus junctis ſublimem tranſtulit in has terras Labetrus. Ea non eſt magis auro conſpicua, quam non adulteratis antiquitatis notis; neque ſtudioſius illam juvenes perambulant, quã ſcholaſtici atque ſenes, qui omnia priſci moris veſtigia in argumentum eruditæ diſputationis trahunt. Non erit indigna, niſi me fallit no-

vitas,

vitas, eleganti tuo ingenio, & invenies, quod non oculos magis quam ingenium delectet. Si non moleſtum eſt ire, & vicinia invitat, & quoniam mea eſt cuſtodia, non admittetur hodie aliquis præter amicos tuos. Non abnuit Callion, non tam antiquitatis cupidus, quam captator communis auræ, & ſuper omnia illud ſpectans, ut litteras non tam neſcire videretur, quam temnere.

Igitur in publicum egreſſus, Præfecti ductu in porticum venit, ad cujus magnificas fores ſtabat Apollo laurea redimitus corona, & novem Muſæ, quęlibet ſuo inſignis artificio. Mox, ut intravimus, miræ ſpecies objectæ ſunt oculis noſtris. Hercules, qualis primum ſervierat Euryſtheo, ad interius limen ſtabat, velut ad cuſtodiam, nec procul infelix Laocoon violati equi ſolvebat Palladi pœnas, & ejuſdem Divæ fulmen detrudebat de ſcopulo temerariam Ajacis fiduciam. ibi erat & aſpera velut naturali ſcabitudine rupes, & tam artificioſi fluctus, ut timuerim calceos inundare. Erat etiam antiquiſſimæ aræ ſpecies, quam ajebant Muſis cum Hercule fuiſſe communem. Deinde ulterius progreſsis hiſtoriam parum vulgatam oſtendit noſter index, quæ tabulis pœne totum parietem impleverat. Erat autem exercituum ſpecies acriter dimicantium, quorum furor etiam in imaginibus legebatur, ac deinde Solem obducebant caliginoſæ nubes, & fulminis violentia obruebat alterius partium ducem. Mox velut aperti campi vorago continuo flagrabat incendio, & qui modo victoria exultaverant, demittebant in terram languidos vultus, ac ipſe Rex, inſtar Agamemnonis, Iphigeniam lugentis, triſtiſſimam frontem coccineo pallio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

pallio obduxerat. Non temere omiſit Callion rogare noſtrum ducem, quorum illæ imagines eſſent. Sed ille, non aliud, inquit, aſſeverare poſſum, quam quod vetuſtiſſimi verſus prodeunt, qui tabellarum margines implent. Sed truncata erat carminis ſeries, ac inprimis exordium victoriæ vetuſtatis ſitus deleverat. Nondum tamen aboleverant veſtigia, quibus litteras fuiſſe aureas deprehenderemus; neo tam vetuſtas exederat verſus, quanquam erant ſupra omnem fidem antiqui, quam muliebres faces, quibus quotidie parentabatur optimo poëtæ, cum aliud ejus monumentum ignoraretur. At Callion cum porticum oculis perluſtraſſet; eruditum hominem, cui Lucretio nomen, &, quod rarum eſt, ſimul in hac communi vita politum, ad ſe vocat, &, O mi, inquit, litterarum antiſtes, cur hos verſus non tollis ex hac porticu, & vetuſtati tantum jus in ingenia negas? nempe potiora ſunt Quiritum rudera, & inutilis effoſſi æris inſcriptio delicatiſſimis carminibus præſtat. Hæc cum feſtivius arridens dixiſſet, aditum fecit homini doctiſſimo diſputandi de litteris, & peſtilenti novitiorum genio, qui reviviſcentem doctrinam immani fato ſuſtulerunt. Itane, inquit, vir maxime; noſtra etiam amentia ſcholarum muris contineri non potuit, ſed loquaci rumore pervaſit ad magnatum domos, & litteratos omnes ſub eodem crimine infamavit? abſit hoc ab Appollinis familia, ut nemo Æſculapium norit. Quanquam hoc nec invitus fateor: ſcholæ noſtræ periculoſis plenæ ſunt ſcopulis, qui adoleſcentulorum induſtriam quotidie naufragio ſubvertunt. Et niſi multi genio meliori ſalutem deberent, etiam optimæ men-

tes

res incurrerent in illa vada, quæ inſignis magiſtrorum imprudentia collegit. Tum Callion aperire tam funeſti mali originem rogat, & authores perniciosiſſimæ ſectæ, qui Muſis, inquit, dedi ad omne ſupplicium debent. Mox ille, ut neminem de artificio ſuo loqui piguit, fuſiſſime cœpit exponere initia peſtilentiſſimi morbi, qui litteras pæne ad mortis neceſſitatem adegit.

Primum, inquit, barbaria patrum noſtrorum temporibus omnem Muſarum ſuavitatem excluſerat. Non illi modo humaniores litteras neglexerant, ſed etiam cum ſeveriori doctrina non credebant delicato ſermoni convenire poſſe. Hinc peregrina dictio in Latinas invecta ſcientias, & eloquentiæ inductum exilium, ut mirum ſit, præſtantia ingenia, quæ illis ætatibus floruerunt, optimorum lectione librorum temperare non potuiſſe hoc veluti odium in ingenuas politaſque diſciplinas. Nullibi carmen ſuis conſtabat partibus, niſi quod bis terque in eandem ſyllabam caderet. Orationum periodos vel abſona verborum geminatio vel inepta ſubtilitas implebat, & ſi qua occurrebant vel ex antiquis moribus, vel ex priſci ævi memoria, rebuſque geſtis, ea nunc omittebant fœdiſſima ignoratione, nunc ad ſui ſeculi rationem detorta fictitiis ſenſibus corrumpebant. Hic Pyrrhum Achillis filium dicebat poſt expugnatum Ilium etiam Romana mœnia obſediſſe: ille Scipionum & Cenſorinorum nomina ad dignitates referebat. Hic Falcidiam legem, quod inſtar falcis legata reſcinderet, volebat appellatam. Alius, Gentiles, quia nullis ceremoniis vero numini ſacri, ſic (ajebat) remanent, ut ſunt geniti; aut Ethnicos

dici,

dici, quia per Ætnam montem ferunt aditum patere ad ſubterranea ſupplicia, ſtultiſſima aſſeveratione ſcribebat. Nullus erat, quem vitia temporum non traherent, ut Epheſi natos diceres, ubi oportuit neminem excellere. Pueri his magiſtris uſi nihil aliud diſcebant, quam non ſapere. Nam & Græcis elementis ne quidem tenuiter imbuti, ut verborum monſtra, quæ nova Philoſophia invenit, capere poterant, ſtatim ad inſanas & æternas argumentationes traducti, omittebant omnem doctæ eloquentiæ curam.

Sed non potuit diutius teneri ſolertia humani ingenii, novandis rebus nata. Itaque initio hujus ſeculi, emerſerunt homines aliquot ex tantæ noctis immanitate, pœne non alio quam naturæ ſuæ auſpicio, ſtatimque authores aliis extiterunt, ut fœdiſſimam imperitiam è Repub. litteraria tollerent. Verum ingentium malorum remedia nunquam ſuis periculis carent. Orbem, qui ſuo malo obdormiverat, ipſa medicina pæne obruit. Etenim homines ſupra cæteros docti, quamvis erant hujuſmodi, ut multa non viderent, velut in ipſo ſcientiæ orientis diluculo, tamen ambitione cœci, nominis famam petierunt ab indignis & inanibus rebus. Igitur hi deridenda cæterorum barbarie volumina implebant, illi novandis omnibus exercebant impigras mentes, & ut aliquid ſapuiſſe dicerentur, vertebant ſcientiarum partes, quæcumque rudi patrum ſeculo placuiſſent: adeo ut diſciplinarum ratio diverſiſſimas in partes diſtincta ſit, & ubique male ſentientium ſectas infelix ſeculi genius induxerit.

Succeſsit huic malo crudelior peſtis, & luctuoſa

ctuoſa ingeniorum funera edidit. Iacebant paſsim libri ſqualidiſsimo ſitu, & ipſe pulvis meliorum authorum partem exederat. Itaque neceſſarium videbatur, ut homines docti tollerent maculas, quas vel librarii, vel tempora inuſſerant, tum diverſorum voluminum lectione, tum antiquitatis peritia, etiam interdum divinando. Quis deinde ad hoc ſtudium ſe non accinxit? quis provinciam, quam permitti non oportuit, niſi ſumma authoritate viris, privatis auſpiciis non ſuſcepit? Quis ſe in virum non evaſiſſe credit, quis non æternitati litaſſe, cui ſtylus hæc vocabula permiſerit, *deleo, interpungo, corrigo, manuſcripti ſic habent, hoc ab antiquo ritu*, & cætera ineptiſsimæ ambitionis verba? Cum tamen hos etiam qui plus in litteris ſapiunt, ſæpe juſtiſsimus æmulorum riſus ſuſpenderit. Quam inviſis moribus, qui ubique pæne *inuſitata* in *inviſitata* permutat, qui non fert volumina, ſi curari, & non durari veſtes dicant; *Nam ducum taceo duces*. Quorum ille ad Prætorem curare, non currere, legit; alter, quamvis profundiſsimæ doctrinæ, tamen non credit putea dici. Hic eſt ille ſcopulus, quem vel curioſi homines vel incauti, raro illæſis navibus prætermittunt; ſeu mavis, hoc peſtiferum ſydus illuxit, quo ſurgentes litteræ nondum adulta ſtirpe exaruerunt. Etenim ingenia ubi ſeſe applicuerunt huic ſtudio, ſpe maxima hanc Rempub. fraudant, & inutili labore pallida, neque veræ unquam gloriæ, neque ſuavioris litteraturæ guſtum ſentiunt. O miſeram juventutem, quæ vanis exercita laboribus, id tantum apud doctores conſequeris, ut ne quidem latine dicentem intelligat ſenex Numa, niſi divinantis Egeriæ

vatici-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

vaticinia conſulat. Nam qui antiquitatem è tenebris eruunt, ipſi tantis tenebris onerant ſtultiſsimam orationem, ut id unum quæſiiſſe videantur, Pythia vate, aut Carmenta, obſcurius loqui. Neque aliud jam in ſcholis detonant, quam num in arbe juſtitia, vel extra pomœria humanitas, olim carnificibus habitationes decerneret? Quis meretriciis titulis color, quæ fornicibus anguſtiæ eſſent? Vbi ſacrum urinarium, quo patres conſcripti veſicam exonerarent? denique quot fibulis ſtaret veſtis, quot gradibus tutelæ conſcenderent? In his nugis non modo ipſi conſumunt optimos dies, ſed commiſſos etiam induſtriæ ſuæ adoleſcentes verſant. Quis ad politum verſum auditorem accendit? Quis ſæpius orationem acrioris animi impetu exaratam repoſcit, quam incertum & inutilem Italiæ morem, tam extra videndi conſuetudinem hodie poſitum, quam à loquendi uſu ac ratione ſemotum? Etenim ſi delicati ſermonis formula, ſi tenera & auribus apta oratio, ipſis legentibus occurrit, id faciunt quod ægri, qui corruptis ſenſibus epularum ſuavitatem auerſantur. Quæ antiqua, quæ ſolis tenebris nobilia, miſerrimis laboribus colligunt, quæ ſubinde redeunt in animum, ac veluti ſtylum trahunt, cum ipſi ad ſcribendi ſtudium efferuntur. Iraſci etiam ſuperbe nugatores audeant, & qui ſcriptiones eorum vix capiunt, è doctis eximere: quaſi vitio legentium fiat, ut qui Marones, Statios, Lucanos capiunt, ii ex eorum chartis nihil amplius, quã ex diſsipatis Sybillæ foliis diſcant.

At vero tam ſubtiles priſci ævi indagatores, ut quotidianum vitæ ac judiciorum morem, dii boni, ignorant! ut in hominum exercita-

torum

torum cœtu fœde obmuteſcunt, qui cum ſolis priſcis & ſapere didicerunt, & loqui. Sed enim, inquiunt, qui hæc neſciet, hærebit ubique in meliorum authorum ſcriptis, ubique illi oborientur tenebræ, velut erranti per ignotam regionem. Ego vero nihil damno curioſum ſtudium, ac quam tum vultis utile, dummodo hæc ſobrie in altioris uſum ſcientiæ aſſumas, neque te ſenium in ſternenda ad ſcientias via occupet.

Certe ſi in authorum ſcriptis, per tot diffuſis volumina, eſt aliquid ignorandum, malo pauculos mores negligere, & verba pæne cum hoc orbe nata: quam ut conſumpto in iis ſæculo amœniſſimos vel ſermonis vel doctrinæ fontes omittam.

Sed ne omnes pro Catilina ſteterint, & Conſuli Tullio bellum indixerint, reperti ſunt, qui contrariis machinis Rempublicam noſtram evertant. Iis nihil purum aut ſyncerum, quod ex Cicerone non hauſerint, nulla periodus proba, quæ numeroſa verboſitate non tumeat; digni medius-fidius homines, qui ſemper in Tulliano vivant. Hi ut ſunt plerumque eruditionis reconditæ expertes, vel lectione Poëtarum, quos tamen interius nunquam guſtant, auditores detinent; vel immanibus Rhetoricorum præceptis obruunt, quibus nec uti juventus poſſit, nec ipſe unquam Tullius magis ad uſum invenit, quam ad celebritatem nominis, ac poſterorum famam. Stylus plerumque in hominibus illis non gravis ac nervoſus, ſed vanus & inanis, nullum in verbis judicium; nullum in oratione acumen. Æternæ figuræ altis & turgidis dictionibus nixæ. Nunquam ſimplex oratio & verba in ſuum ſenſum eleganter fluentia,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

fluentia, veluti errarent in montibus, ab elata Metaphora in aliam ſaltitant. Vbique fulmini, tempeſtati, fluctibus inveniunt locum. Picas diceres, quibus planum veſtigium Natura interdixit: ita numquam ſuis & æqualibus verbis loquentes ad diverſa dictionum prodigia volitant, quo illos inſtitutio, & inopis ingenii ſterilitas cogit.

Quid igitur? quæritis quibus præceptis imbui adoleſcentes velim? Non ſum tanti, ut Apollinis familia ad præſcriptum meum vivat. Sed tamen ſi fidei meæ committeretur diſciplina tironum, primum prætextatæ pueritiæ non pateret virilis noſter campus: deinde delectum ingeniorum haberem, ut, quoniam non omnibus eandem vim natura inſevit, quam cuique partem ſtudioſus impetus deligeret, ad hanc non hortarer modo propenſam juventutem, ſed curioſe adigerem. Pueros, inquam, non admitterem ad ſeria, neque miſceri nucum putamina paterer cum laureis baccis. Quoniam intempeſtiva in ea ætate ſtudia creſcentes primum vires & vixdum coagulati cerebri robur ſolvunt, ut juventus deinde provectior nec integram valetudinem ad litteras affferat, nec vividi acumen ingenii præmaturis olim laboribus vigiliiſque retuſum. Nam quos ante ætatem viros cernimus, & ſcientias ad ſuorum menſium calculum numerantes, ii vel cito maturi occidant neceſſe eſt, vel ut in eam ſtultitiam quam infantes declinarunt, ſenes incurrant. Sed ut illis qui ad fidicinam deſignantur, jam in ipſis cunis datur plectrum, & laceratæ citharæ nondum prorſus ſoluta compages: ut infantibus ipſa lux non ſit antiquior, quam paternæ artis rudimentum: ita nec pueris,

ris, quos parentum vota ſacrario litterarum deſtinant, jam à prima ætate chartas ac libros aufero, ea tamen cautione, ut ætatulæ tam debili conſentanea diſcant, nec urgeantur ſevera magiſtrorum caſtigatione, vel ipſi ſua ſponte ad ſtudia incitati noxiæ temeritati permittantur. Nam & alternis jocis, & omni exercitatione, quæ illos annos capit, refrænandus eſt nocentiſſimus curſus; ac omnia maxime præmiorum fuco tegenda ſunt, ne initiorum acerbitas deſiccata ingenia deterreat. In primis hiſtoriæ inferantur etiam dormientium manibus, & quoniam vel inanes fabulæ infantium animos capiunt, aſsidue imbuantur monimentis antiqui ſeculi; ut memoria, quæ in illis eſt conſtantiſsima, creſcentibus ſubinde annis pulcherrimam rerum variarum cognitionem emergenti judicio tradat.

His elementis inſtructus adoleſcens, ut primum ingrata Romanæ linguæ initia evaſit, ſtatim ad amœnitatem Ciceronis traducendus eſt. Selecti quotidie varietatem ſermonis præceptoribus reddat; ſtylum vix dimittat è manibus, & ſcribendi aſsiduitate rem omnium difficillimam in mitiorem cogat naturam: veluti feras cernimus ſæpius manu plauſas ſaltus & nemora dediſcere. Mox in omnes paſsim authores evagetur licentius liberum ſtudium; nec Petronium, Livium, Salluſtium, Cæſarem, Terentium, Curtium pudeat miſcuiſſe Ciceronianæ dictioni; Tum etiam Plautus, Varro, Lucretius, & ejuſmodi doctrinæ notabiles aſſumantur; & è novis hominibus ii tantum, qui hos antiquitatis principes Pallade magis propitia coluerunt. Nec difficilis eſt delectus. Vix quatuor hoc ſeculo ſupra invidiam ſcripſere,

quos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

quos adoleſcenti ipſa facile fama, & omnium commendatio prodet.

Sed expectatis fortaſſe ut Poëtam inſtruam. Næ ego tam male de juventute mereri nolo, ut illis ſternam iter ad immane præcipitium, & notabilem multorum funere voraginem. Pauci enim hoc Parnaſsi iter ingreſsi ſunt, qui ex alterutro montis vertice non deciderent, nunc in humillimos contemptus, aut fœdam amentiæ famam. Parcite, Pierides; non vos laceſſo; nec veſtra injuria tam miſeri caſus affligunt inconſultos. Sibi quiſque debet hanc calamitatem, & dum ab Apolline arceſsi credit in præſagum montem, non advertit pro deo veſanam eſſe libidinem, & imprudentis adoleſcentiæ æſtum, quem intemperanter exaudit. Etenim quoniam hoc eſt inutile ſtudium, & ad ſolam delicati animi voluptatem faciens, non poteſt non explodi è doctorum cœtibus, niſi quando artificii elegantia artis vanitatem excuſat, Scilicet velut extrema convivia bellariorum appoſitu luxuriant, & ſuaviora condimenta reparant famem abſumptam; ita ſolidioribus ſcientiis ſaturati non capientur hoc quantum vultis divino Poëtarum cibo, niſi guſtum jam languentem excellens voluptas excitet. Vt non tam artem mihi mutaſſe videatur, quam artis materiam, is qui è culina prodiens primus Olympica verſibus extulit. Certe ſi quis in Parnaſsi verticem incolumis aſcendit, non nego, quin ut meditullium terrarum obtinet, ita illuſtri fama cognoſcatur ab omnibus gentibus humanitate aliqua politis. Sed quam hoc rarum fuit, non dicam in una ætate aut populo, verum in omni memoria atque gente! Mihi profecto nunquam

quam tot Poëtas dabitis, quot ſeculis Latinitas floruit. Etenim tantis difficultatibus horret hæc ſemita, ut faciliore ſtudio vel Iuris prudentiam, vel Eloquentiam demereatur adoleſcens, quam Nympham verſuum præſidem, quæ ut ſit faventiſsima, plerumque gloriam æterna mendicitate vendit.

Verum in hac parte præceptores peccant, qui velut æquali ſtudio utcunq; campum adoleſcentibus proponunt, ut & inſudent verſibus, & ſolutiores periodos libero ſpiritu quadrent. Nimirum quoniam diverſis motibus agitur animus, vel ab Eloquentia inſpiratus, vel à Poëſi, non eſt poſſibile, tantam fieri mentis immutationem, ut ſtatim abeat in diverſos habitus, & ad voluntatis nutum diſſimillimis caloribus æſtuet. Nam in inſaniam verſuum aptanti ſtrictæ mentis aciem, deponendus eſt prius Orator, & cum ſtudio exuendus habitus eloquentiæ, quem aliquot paulo ante vigiliis emeras: & rurſus omittenda eſt Cithara ingredienti Rhetoricam, & ſedandus tanto labore furor, quanto quæſitus ac expreſſus præſagientem animam afflaverat. Sic in utroque ſtudio aſſiduus transfuga, non jam procos inſtar Ithacæ mulieris orſa deſtructaque in ſingulos dies tela, ſed fortunam tuam geniumque fraudabis. Quis majeſtatem eloquentiæ tam magnifice ſuſtinuit, quam qui arma togæ cedere juſſit; quis porto ineptior Poëta, aut quis aſperius ſyllabas in numeros coëgit? Nec meliori genio ad forum uſus Virgilius, quam Tullius ad carmen. inveniſſet mehercule qui poſtremæ voluntati paruiſſent officioſos amicos, niſi Æneam ſuum non magis navibus aut caſtris, quam verborum numeris includens,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

cludens, Romana pæne ad lyram mœnia novus Amphion condidiſſet.

Igitur duo ſunt tantum, quæ Poëtarum exilium à ſcholis, quæ effingo, deprecentur. Primum, ut animus inſolentium avidus aliquando recedat à quotidiano paſtu, ac veluti in Hybla, aut vernantis Ætnæ vallibus, mirabili floſculorum varietate fatigatos ſpiritus levet. Deinde, ut Poëtæ, qui quam rari ſunt, tam magnis viguerunt ingeniis, attollant ſenſuum ſubtilitatem, & acuminibus innumeris, tanquam telorum impetu, legentem ſic feriant, ut excitatus animus ſe ſentiat.

Sed ne illos, qui primi dicendi artifices fuerunt, omittam, nolo ſqualere Græciam ſitu barbaro, vel ad pompam ſubornari animum aliquot ſententiarum jactatione atque fuco, qui in hujus calliditate ſeculi niſi rudibus ac imperitis hominibus non imponet. Sed artes illæ hominum, qui non pręclarius vixere quam loquuti ſunt, tum informabunt ad eloquentiam animum mille orationum floſculis, tum abundantem rerum copiam ſuggerent, ne ſola verborum majeſtate fulta oratio, tanquam deſtitutum nervis corpus, concidat.

Verum his querelis præceptiſq; fortaſſis erat tempus paulo ſupra hanc ætatem. Nunc inani ſpe fallo juſtiſſimos metus, & veluti nondum fractis tabulis in literarum ſalute diſputo. Quid autem apud vos loqui timeam, qui certe non eſtis Muſarum hæredes? Iam in extremis ſcientiæ agunt, & cogitant de diſceſſu. Ætas jã grandior verendæ illarũ ſenectuti terminos ſcripſit. Etenim hoc omni ſeculo, quamvis per diverſas injurias, floruerunt diſciplinæ, & per omnes veluti ætates actæ proceſſerunt in ultimam ſenectu-

nectutem. Habent enim ſuos dies non literæ tantum, ſed & mores, & linguæ, definiuntur ſuis temporibus, & quod eſt amplius, regna ipſa & civitates non effugiunt mortalitatem. Nihil detrahendum eſt ſummorum virorum gloriæ. Quamquam plerumque in docendo peccatum ſit, tamen extiterunt hac ætate paſſim clariſſima lumina quæ omnem ſcientiarum partem exactiſſime eruerunt de miſerrima nocte. Nunc illa ingeniorum fertilitas paulatim excidit, neque ulla virgulta ſurgunt, quæ decidentium truncorũ majeſtatem ſuſtineant. Quis ad Themidem familiaris admittitur? cui hodie juniorum Sophia, cui Cœleſtis ſcientia, cui ipſa Eloquentia, cui Poëſis, ſpes ſuas demandavit? Qui literarum famam ponduſque ſuſtinent, præter pauculos ſenes, qui velut familiæ extremi Muſarum nomina atque inſignia in tumulos trahent? Nihil erat, cur tam modo acriter avocarem à Poëſi juventutem: jam ſatis humilis nihil ſpirat excelſum. Ac præterea nec laborioſæ arti honos eſt, nec ulli prope genti cum ulla ſcientia, ac præcipue cum Parnaſſo, convenit. Nam & callida Auſonicæ gentis crudelitas ex ſuis finibus exterminavit Apollinem, ubi ſtylus non tam rubigine maculoſus, quam ſanguine ſævius hoſtes perfodit, quam omnis veterum oratorum acerbitas. Neque Ibericæ dictionis tardum pondus, neque dura Germanorum aſperitas, Muſis apud ſe locum fecit. Tentaverant etiam Sauromatas & Polonos; ſed in ipſo limine tenellulæ virgines ſecularibus nivibus inhorruerunt. Nam quid de Gallia dicam, quæ optimum Poëtarum vix tenui pulvere ſemiſepultum non erubeſcit; quæ inter tot ſubſtructio-

num minas, & vaſtiſſimas templorum moles, non magis ſuo quam Apollinis alumno rudem lapidem negat.

Cum hæc triſtiſſima voce pronunciaſſet, cœpit intueri, num aliquis in Muſarum funere lachrymas mitteret. Cumque aliquantum, longæ orationis tædio, frontes noſtræ horruiſſent, exiſtimavit tanta declamandi peritia moveri. Cæterum & ipſe, inquit, aliquando Muſis grande votum feci, ſi aſpiraſſent tendenti ad carminis gravitatem, mihique neceſſitatem attulerunt ſua benignitate exſolvendi promiſſi. Nam plantarum ingenia & virtutes exorſus ſum, ſtylo, niſi me fallebant amicorum ſuffragia, ut non altiſſimo, ita ad materiam non inepto, & aliquantum æquabili. Hic nonnihil cunctatus, ut rogaretur aliquos verſus expromere; cum nemo id faceret, ipſe ſua ſponte poëma in hunc modum recitavit.

Germina, quæ late, primum ſurgentibus arvis,
Vndantem veſtitis humum, cum pallida cœlo
Cedit hyems, feſſaq; inſpirant mollius auræ,
Vos mihi, quæ primis tellus alimenta miniſtret
Imbribus, unde novo lætentur jugera vere,
Dicite, quæ ſuccis felicibus augeat annos,
Quæ fera tartareas virtus animaverit herbas.
Vos mihi naturæ penetralia pandite veſtræ,
Et quo quiſque modo divumque, hominumque recentes
Induerit truncos; quis origine truncus ab ipſa
Mitibus æternas repararit ſolibus umbras.
Sic vos humenti ſic aureus evocet aura
Dux Amphionidum: nec vos aut Seirius urat,
Aut Nothus, & fragiles rumpant mala nubila culmos.

Viderat æthereos late gemmantibus ignes
Collucere polis; & toto ſydera mundo,
Alma parens tellus, tum quæ curvamina flectit
Solis iter, totum diſtinguens circulus annum,
Tum quæ fixæ ſibi poſuere cubilia ſtellæ,
Et quæ multiplici properant, unaque recedunt
Aſtra via, ſemperq; ſuis ſibi curſibus obſtant.
Ipſa ſinus vacuos, & inerti ſqualida cultu
Brachia protendens nudoſq; ad ſydera vultus,
Naturam alloquitur ſupplex. Quid me optima, dixit,
Æternum ceſſare jubes, & in ocia ſolvi?
En ſoror aſſiduis evolvere monſtra laborat
Fluctibus, & tantos numerat jam Thethys alumnos,
Najadaq;, Glaucumq; vehens, divoſq; biformes.
Ipſa, pudet, vidi liquidum per inane volucres
Deferri, & nullos deſertos aëre calles.
Ecce ſui cœlo fœtus, & nocte coruſca
Tot volviſſe faces, tot lumina ferre ſuperbit.
Sola vaco. Mœſtis meditantem plura querelis
Reſpicit, & blando vultu Natura ſerenat.
Tunc erat hyberno qualis ſub frigore nimbus
Cogitur, & niveæ candeſcit mole pruinæ,
Talis humus; ſic illa rigens ſic orbe nivali
Pendebat, gelido nonnunquam interluta Nereo.
Hic primum ingentes aperit Natura receſſus,
Viſceraque, arenteſque ſinus, venaſque capaces,
Atque illi tacitum lambendo ſerpere pontum
Imperat, inde aliis iterum prorumpere terris,
Iam ſale mutato, ripiſque minoribus actum.
Illic & toto liquidum mox aëra cœlo
Ire jubet, gelidaq; domus umbrante caverna
Iam fieri fontes, puriſque excurrere campis.
Vtque ſatis pingui maduerunt jugera limo,
Nec latebris hiat ulla ſitis, tum pectore toto

Incubuit Titan, fœcundaque limina miſit,
Protinus innumero tenues examine culmi
Prorupere ſolo. Pars mollibus humida ripis
Tollitur, illa jugis, hæc valles induit imas,
Qualis ineſt cœlo facies, cum luce coruſca,
Pallida purpureos ſuccendunt ſydera vultus.
Primus ab Eois, gelida mox alter ab Arcto,
Vnus ab Occiduis, alter micat: ignis ab Auſtris.
Sic fœtæ telluris honos nunc pectora cernit:
Nunc virides ereviſſe humeros, fœtuq; recenti
Exultat, lateque ſuos miratur honores.

Hæc ego cum ſcripſiſſem, opuſque univerſum dirigerem in aliquot libellos, matura pœnitentia conatum prævertit, & aliquid ultra lyram ſapere juſſit.

Diu erat quod mirabar Callioni patientiam durare cum moleſtiſſimo præceptore. Nam & auditores aliquot, qui paulatim acceſſerant ad loquentis tergum, tandem ſe ab infinita oratione ſubduxerant: cum opportune nunciatur Callioni, inſtructos ad limen proceres ſtare, quibus ipſe ad Labetrum duceretur. Igitur valedixit magiſtro, doctrinæ utilitatem auditorum tædio corrumpenti, juravitq; ſibi nunquam ſuavius fuiſſe.

At ego, dum Callion in interiori Labetri ſacrario penetrat, notavi forte duos vicinæ gentis homines inter ſe ſatis acriter diſputantes; quibus auditorem me præbui, ratus illos de Ilio nuper expugnato, aut de ingenti miraculo loqui: quod diverſarum gentium ſtudia ſic à Neptuno conciliata ſint, ut Iupiter ex pugnantibus cœlorum motibus conſpirantem ordinem & concentus pæne muſicos inſtruxerit: quodque Iuvernæ lyra, ubi leopardis & leonibus convenit, anguſtiſſimum ejuſdem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Neptuni numen ſecuro carmine adoravit. Erat autem inter ipſos quæſtio de quercinis & faginis tabulis, utra materies eſſet ad quadra præſtantior: neque agreſtes interim avellanas dentibus ad hoc exercitatis ſegnius moliebantur. Sequutus deinde intrantes cœnaculum, ructibus quater afflatus, excepi prope redeuntem jentaculi cibum, & neſcio quo fumo perſtrictus, parum fuit ut olidi convivii conſpectum ſuſtinere non poſſem. Igitur ægra corpora medicamentis levari credebam: quod amplius mihi perſuaſit panis tam modicus illatus in menſam, ut ad uncias crederem datum, cum ſubito pelvis aſſa bubula cumulata, ſic ut quatuor ferentes deprimeret, ipſam pæne menſam fregit. Et ne eſſet Libero Vulcanoque rixandum, quis diluendis poculis invocaretur, non ea lymphæ mixtura temperabant, ſed Indicæ cannæ ſuccum infundebant in merum, & vacuata ad umbilicum pocula ſic agebant, ut ſemper grandior latage expectaret ſecundam affuſionem. Interim plaudebat Labetri familia, ſtupebatque hanc veluti magnanimitatem edendi: gens plerumque magnorum non capax, & velut patria gravitate depreſſa in humilitatem cogitationum: cum tamen exurgit, nulli cedens capacitate magnæ mentis. Quoniam ingentibus vitiis magnæ virtutes parum abſunt.

Dum hæc agerentur, interim improviſo ad latus acceſſit ſuaviſſimus Percas, &, Quamdiu eſt, inquit, quod te quæro? non fuit locus in hac domo, quem bis omiſerim ſcrutari. Nam ſub hoc medicaminum fumo non credebam delicatum hominem vivere poſſe. Cum quærerem quid novi contigiſſet? Æquiſſimus, inquit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

quit, conditioni tuæ dominus te in vicarium ſuæ dignitatis aſſumit. Mox ut juſſi miſſos aſſuetos ſales faceret, ipſe protractum extra cœnaculum manu prehendit: &, Scis, inquit, quo dominus viam deſtinaverit? Certe, inquam ego, ultra terminos montium, qui feſtinatis nivibus æternitatem hyemis continuant. Tum ille, Tibi vero munus, inquit, præeundi decrevit, tum ut ruſtica diverſoria genius humanitatis tuæ mitiget, tum ut municipia moneantur, ne illuſtri concurſu tanti hominis fraudent adventum. Nam de tuis moribus tam apte ad fidem dixi, ut te nihil jam credat eſſe prudentius. His dictis ad Callionem perduxit, qui quam plurimis oneratum mandatis dimittit in proximam urbem, juſſitque ut expedito progreſſus itinere diverſitores inſtruerem in noſtræ humanitatis leges; cum ecce molienti mihi per compoſitos ſedilium gradus adſcenſum in prægrandem equum, attulit ruſticus quidam à Fibullio literas quibus urgebat ut definirem pactis nuptiis certum diem: quoniam, inquiebat, multis in eandem ſpem erectis præmia meæ ſanitatis in ſecuro tibi eſſe ardentiſſime volo.

Interrogavi nuncium de Fibullii valetudine, ac deinde de muliere noſtra, quam cum illi deſcripſiſſe, ſic ut internoſceret laudatiſſimos vultus: Bene, inquit, & illa habet, niſi quod alvi pondus excreſcens, marcidi oris purpuram aliquantulum extinxit. Tum ego, cujus aſſueta cubili faſtidioſum morbum contraxiſſet, interrogo. Certe, inquit ruſticus, ferunt jam ſextum ex Fibullio peperiſſe, pudicitia tamen tam notabili, ut nullis pervulgaverit corpus, niſi magnis hominibus, ſecreto etiam ſua furta celanti-

lantibus. Non potui erumpentem impetum premere, quin animum in Fibullii pœnas elatum in epiſtolam effunderem. Itaque bis terq; diſſectam pedibus in terram deprimo, illud intra me repetens, magis optabile eſſe, ut ex Libitinæ templo mihi funeris apparatus prodeat, quam turpiſſima conjux. & cum iracundia prudentiam extinxiſſet, ne ralato quidem verbo admiſſis frænis in provinciam meam iter cepi, quod non potuit tam funeſto exordio non luctuoſiſſimum eſſe.

Nam cum octiduum conſumpſiſſem inter gentes utcumque non barbaras, tandem confragoſis exceptus montibus, adverti; feros homines cum locorum difficultate conſentire. Etenim cum errores viarum timerem, vel malitioſo ſilentio negligebant orantem, vel ipſa vocis petulantia non tam expediebant ignorantiam, quam perfidioſis ambagibus laceſſebant. Deinde in hoſpitium perductus, cum fames urgeret quanta non vindicavit exciſam Cereris quercum, & cænulam meam diligentius curarem, Rogo, inquam, amici, cur ignis non excitatur? jam nox appetit, & nondum culinæ fumus diſſipavit coëuntis aquæ gelu. Num hodie cibi in hac urbe ferias agunt? Provocati illi inaſſueta libertate iniquis oculis aſpexerunt, riſuque inter ſeſe excitato inconditum ſuſtulere clamorem. Tum anus fœdiſſimo ſqualore inculta proceſſit, veſtemque altius pręcingens, poſtquam lippitudinem oculorum multoties manu permulſit, ad cameræ altitudinem exiguæ ſellæ aſcenſu admota eſt: ac laridũ ſpiſſiſſimo veſtitum fumo, enſe qui niſi duabus manibus non rotatur, artificioſe præcidit. Prunis deinde, quas ſubinde folles exci-

taverant, imponit, & ut ſyncerum cibum daret, nihil ex eo vel radentis cultelli acie, vel aqua mundatrice deterſit. Non ferebat ſtomachus nondum ingeſti cibi tam deformem aſpectum. Itaque panem pæne lapideum, & qui incorruptus navigaret, in manus ſumo: ac ne urgeret ad cœnam, tanquam videndæ urbis avidus, ad exterius limen conſiſto.

Hic aliud majus miſero, multoque tremendum
Objicitur magis, atq; improvida pectora turbat.

Stabat enim ad vicini oſtiolum bos, tum diffuſa cornuum proceritate, tum eximia corporis magnitudine præſtans, quam ipſe dominus in tripodem ſedens fœdiſſime emulgebat, cantu etiam quodammodo triti uberis liberalitatem provocans. Erat illius nepos, quem tam magnifice ſuo pridem Mauſoleo ajunt Luſitaniam condidiſſe. Non tuli hanc virilis conditionis infamiam, & velut Baſiliana lapidatio mea bene ceſſiſſet, raptim exiguam molem in ſpurciſſimum caput miſi. Sed incidit lapis in articulum bovis, qui cum tibia ſuperiorem partem tenacitate nervi ligat; & animal œſtri ſuſpicione motum emulgentis pectus excuſſiſſimo calce pertudit, ac per totam urbem disjecta cervice decurrit; ſicut Ium credimus admoto Iunonis ſtimulo non reliquiſſe in orbe partem, quam furioſa præcipitatione non adiret. Recipiebam me timidiſſimis paſſibus in interiorem domum, cum ipſa familia jacentis hominis clamorem exaudit, concurſuq; viciniæ facto unus alium, ut quiſque poſtremus advenerat, de facinoris authore rogabant. Iamque omnibus in eam mentem verſis, ut mero caſu laſcivientem vaccam crederent calcem in dominum rejeciſſe, nequiſſimus puer, qui me

forte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

forte notaverat cum ſaxum emitterem, Peregrinus, inquit, qui ad lilium hoſpitatur, manſuetum animal emiſſo ſaxo concitavit. Tum omnes impetu facto me jam in mortem intentum diripiunt. Et quanquam puerilis imbecillitas teſtimonio fidem tollebat, tamen apud barbaros tanti erat externum hominem laceſſere, ut etiam timerent, ne innocentia ſuſciperet defenſionem meam. Nec diu luctatus cum furentium vocibus, quia proponebantur tormenta, id facinus, nequaquam ut arbitrabar inexpiabile, confeſſus ſum: ratus nihil ſeverius decreturos in vulnere bovis, quã quod in Cygni cædem Britannia ſervat; ubi expiatur nocens tanto frumenti cumulo, quanto appenſam avem condat. At illi propria voce damnatum, quoniam ad ſupplicii ſpectaculum lux jam in tenebris vergens erat anguſtior, in carcerem ipſa cruce deteriorem mittunt. Vbi tamen ſomni neceſſitas gravitatem malorum obruit, & lento ſopore non tam ſolvit ſolicitudinem, quam ad alias curas tranſtulit; ſeu me quietum eſſe nulla fata volebant, ſive meam contumaciam, quod in ſpeluncam non rediſſem, Dione ulciſcebatur, quam etiam recentiſſimo exemplo ſævire videmus, ut qui aliorum matrimoniis moram fecerint, ipſi ſe intempeſtivo conjugio implicent. Videbatur enim mihi adſtare mulier illa quæ in ſpelunca ſuo pudore impetum meum vicerat, & trucibus oculis inſpectare jacentem; cumque ſeveriſſimis verbis diu detonaſſet, tandem in hæc verba perorare: Sed ne quid dubites de Numinum ira, illas pœnas dabis, quas ego, quæ tuo ſum ſcelere violata, non exultem magis quam horream: tu exilio, tu cruci, tu ferro deſtinatus

es, tu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

es, tu amiciſſimorum odio flagrabis, tua denique ſupplicia nihil morabitur, niſi forte ut in pœnam diutius dures. Nec me ut veneficam aut profligati pudoris fœminam maledicas. Non enim te arceſſiſſem per Veliam, niſi amaſſem verecundiam pudoris tui, nec anus quam vidiſti me unquam maleficis immiſcuit ſacris; ſed,ut ferme mos eſt nobilium puellarum, inſontibus tantum ſortibus, &,ut appellamus, albis, inſtruxit. Et tamen traduxiſti apud familiares tuos meum nomen: tu me inter veneficas, nequiſsime, tu me inter ſolutiores numeraſti.

Cum hæc dixiſſet, tanto metu cohorrui, ut ipſa membrorum trepidatio ſoporem diſcuſſerit: Et quoniam ſomnii piaculum gelida luſtrare non poteram, oculos ſaliva linii, cum nocturni horrore prodigii faſcinationis periculum expaveſcerem.

Quid interim facerem? quæ me artes hoc ſpecu eximerent? Non erat culina, quæ me vimine ac cratibus velut antiquo clypeo circumtectum celatumque reciperet; non ſaltatrix cuſtodia, quam per luſum fallerem: non etiam Medicus, cujes olidum medicamentum ſic efferrem,ut ipſe protecta fronte naribuſque obductis, aliorum etiam à me vultus arcerem. Lux deinde illuſtrior cum nocturnæ imaginis terrorem diluiſſet, carceris mei fores tumultus formidabilis fregit, & intromiſsi ſatellites ipſa barba ſine armis horribiles moriendi neceſsitatem denunciant: ſimulque de funeſta domo erutum in vaſtam ac inanem aream producunt. Tum appoſiti cuſtodes etiam diurna officia non omittebant. Hic reclinata ad parietem haſta centonem multiplici colore ornabat:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ornabat: ille muliebre cingulum corio nondum abraſis pilis bene lævo aptabat, & gemino plumbatorum clavorum ordine diſtinguebat: pars denique filum picis tenacitate induebant, pars calceis prope cubitalibus denſiſſimam ferri ſeriem ſupponebant: cum interim mihi ſuccurrit meo clypeo, id eſt, Callionis nomine, uti. Sed nullus, opinor, deorum extra cœlum ſuum regnat. Idipſum tumultuantes acrius incitavit, & impune proclamant, licebit uni genti apud nos eſſe injuriæ? & alienam timebimus nobilitatem, qui gentilem projecimus? nam quid apud nos ille populus regnabit, qui extra patrios fines ubi pedem in ſuo ponat non habet? num temeraria juventus atque levis, quæ ineptis clamoribus, quæ affectata tripudiorum laſcivia, ubique inſolentem audaciam pro vivida indole jactat, erit potior ſeveritate noſtrarum legum, & imperii majeſtate?

Inter has tumultuantium voces alius ſubinde clamor exortus eſt. Nam adducebatur famoſiſſimus latro, qui preſſi lactis menſuras aliquot demerſerat in profundę cellæ noctem, & capellam fœtu ac ubere notabilem in ſolitariæ rupis ſecretum abvexerat. Igitur adhuc incertus ad laqueum, an ad ignem damnaretur, ad meum latus ſeſe applicuit; cum ex alia parte mantilia extenſiſſimā inſtruxerant menſam, & piperatus panis, vitellis artificioſe mixtis, abunde allatus eſt, ac deinde bubula ad fumum cocta, piſciſque non garo vel gutta notabilis, ſed creberrimum zinziber cum mixtura ſalis condiebat humiditatem aquaticæ naturæ, & ad genium regionis acuebat inexpugnabilem ſitim. Tum capaciſſimæ amphoræ

ſexde-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſexdecim velut in convivii præſidium conſtitutæ, utramque menſæ oram æquali pondere librabant. Erat dignum Bromio ſacrum, quem rerum ſuarum auſpicem venerantur, non juvenem tantum ſed qualem patris fœmina reddidit: credo quia nunquam apud illos Nymphis ac fontibus nutriciis crevit.

Cum hæc omnia mirarer, lictor cujus manus jam ſpectabat jugulum meum, me ad poſtremas dapes invitat. Ego vero dum inutilem in damnatos humanitatem ſperno, video ſupplicii mei ſocium jam honoratiſſimo loco ſediſſe, ac plurimis paſſim ineuntibus convivium, mihi tamen in ſecundis ſervatam eſſe ſedem. Igitur velut in Thraciam deveniſſem, ubi convivarum aliquis cæterorum riſum ſuo ſuſpendio excitat, ad menſam moriturus acceſſi, longoque defixus obtutu illud tandem mecum cogitare cœpi, ſi præteritæ noctis ſomnium non imprudens caſus, ſed vel iratæ mulieris ſortes, vel præſagientis animi divina vis obtuliſſet, non poſſe tam celeri fato mea exire ſupplicia. Vbi enim exilium, ubi amicorum odia, ubi minæ omnes, quæ vix poſſint tanto tempore recitari, quanto ad deſtinatam hodie mortem ſatis eſſet?

His argumentis, & quodammodo ſpe futurorum ſuppliciorum refectus, ac præterea quod nebuloſus horror, qui plerumque morituros terret, animum non obtenebrabat, concipiebam ſecretiſſima vota, & ab irata fortuna provocabam. At vero pœnæ meæ miſerrimus comes, qui Mycerini æmulus vitam in mortis decretæ ſolatium oblectabat, cum jam duodecies propinantibus mirabili fortitudine reſpondiſſet, tandem querelis, mox fletibus

pro-

proſequebatur ſuam calamitatem, & alternis admittebat miſerantium voces. Cumque identidem profuſo fletu repeteret, id ſe unum mirari, quod recentis triumphi memoria non obſtitiſſet ſeveritati judicantum, auſus ſum ab eo petere qui mihi proximus conſederat, quo ille prælio triumphare meruiſſet? Nuper, inquit, cum aliis miſſus, qui renovarent clariſſimum fœdus, certantibus de bibendi peritia populis, ipſe tres congios præter omnes exhauſit; cottabeque accepto illuſtrem familiam ditavit. Iuvit me quod tam funeſto loco eram: alioqui riſum nunquam tenuiſſem in tam elegantis certaminis memoria, & ulciſcenda ſeverius culpa obligaſſem ignorantem animum, quam ſi bovem iterum ad inſaniam provocaſſem.

Iam erat in extremo convivium, cum iterum ad intempeſtiva pocula provocati, tandem ad magiſtratum ducimur, qui parum, ut in re proviſa, moratus, utrumque ad laqueum damnat; converſuſque ad participem meæ ſortis, Tu, inquit, ſolis expiabile flammis nefas admiſeras: Sed quoniam crux huic miſero fuit erigenda, malui utrumque brevi compendio puniri, quam in totum diem tenere lictores. Tum injecta manibus vincula; collo etiam circumdati funes, & utrique ſacrorum miniſter datus, qui æternitatis admoneret. Si mihi creditis, non gravius dolebam quam vel Pedonis ludibrio fatigatus, vel iniquo Baſilianorum judicio preſſus. Non enim lætitiam haurimus aut mærorem ad ſucceſſus vel miſeriæ modum, ſed anguſtiæ pectoris noſtri ſæpe minoribus malis ſic implentur, ut ad ſæviſſima fortunæ tela graviorem ſenſum non admittant.

mittant.

mittant. Eram etiam, niſi me fallo, vultu gravi, neque malis dejecto, cum ſaltem in extremis conſtantiæ laudem quærerem.

Aſſyrius veluti redivivo funere Phœnix
Hæres ipſe ſui, cum jam natalia buſta
Conglomerans carpit poſtremo nubila curſu,
Magnanimæ ſtipantur aves. Regemq; verendũ
Sollicitæ obſervant, & fati in limine credunt
Altius ire ſibi. Collo jam pulchrius aurum,
Et mox arſuris ſtat major gratia pennis.

Interim ad infauſtam arborem celeberrimo conventu producti, & infamibus appliciti ſcalis, reputabamus proximæ mortis horrorem, cum tacitis mecum votis ſic loquerer; O ſi iſtæ minæ ſanctiſſimam Neptuni iram imitentur, quem ovatio ſupra triumphum delectat! qui & juſtitiæ dedit capitales ſcenas erigi, & eas incruentas eſſe ſuæ naturæ conceſſit. Tum lictores gentilem primo ſuum ſupplicio admovent, & in tantam atlitudinem provectum, ut vertice tangeret faſtigium crucis, hic depulſis humeris, ille pedibus extra ſcalas protractis in liberiorem aërem trudunt. Nec alio modo maturabant interitum, ſed ipſa corporis gravitas lentiſſimam mortem ægre moliebatur.

Mihi deinde cum injicerent manus, vox ſtatim familiaris, illius nempe gentis, apud quam ſervieram, aures perculit, & ſpe ad auxilium erecta, neſcio quomodo blandita eſt meis malis, ut ſuggereret Callionis domeſticos adveniſſe. Erat autem Fibullius, mihi tum ob diſſectam epiſtolam infenſiſſimus, qui præcipitabat etiam in Italiam iter, ac tum immani detentus ſpectaculo interrogabat, quod nos facinus in crucem efferret, cum agnovit confuſos triſtitia vultus, & veluti improviſo telo

confoſſus exclamavit; Ergo ſceleri tuo tantum fortuna pepercit, ergo tam propitios invenit perfidia divos, ut meis ſubtraharetur manibus ſceleſtiſſimum caput, nec à te fœdiſſimi contemptus pœnas repoſcerem, tam grandi injuria provocatus? Nunc etiam ſceleratum mancipium, faſtidii inſolentia durat, & ſervile ingenium ne beneficiis quidem & donis tractabile? Obſtupuerant omnes ad inexſpectatiſſimos queſtus: cumque facinus à me commiſſum quærerent, ac vel inani laſcivia ſervile profudiſſe peculium, vel libertum procurationis tabulas malitioſe corrupiſſe clamarent; ego interim lictores orabam, ut me matura morte ſubducerent tot caſibus, veluti per diverſos alveos inundantibus miſerrimum caput. Sed manſueta benignitas timet in barbaris pectoribus inveniri: meque ad laqueum feſtinare dicebant, quoniam eluenda videbam flammis crimina, quibus me onerabat advectus mirabili deorum conſilio hoſpes. Non ſum primus, cui ſalutis exordium ſævitia calamitatis attulit. Nam altercantibus univerſis, dum me alii cenſent ad tormenta ſervandum, alii datæ integritatem ſententiæ nullo prætextu libandam, meus interim genius Callionem attulit, qui præmiſſo ad tumultuantem cœtum Percante, poſtquam periculi mei gravitatem audiit, dolore ac iracundia ferox, admiſſo equo in mediam turbam invectus eſt. Et quoniam viles erant, & inculti, cogitabat ſevere agere, ac orationi authoritatem per audaciam facere. Sed reputato dedecore, ſi exitum conatus non haberet, ſuppreſſi erumpentem impetum, &, Peto, inquit, ne ſanctiſſimum fœdus in vilis perſona mancipii cadat. Quæ iſta vis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

cives optimi? Quo abiit ingenerata his terris benignitas? Neque innocentem eſſe quem damnaviſtis, prædico. Abſit judiciis veſtris detraham integritatis famam. At certe reſervare potuiſtis famuli pœnam in adventum domini jam ſtantis ad mœnia veſtra.

Tum oravit, ut dilato ſupplicio una ad Magiſtratum irent. Nec Fibullium interim adverterat, præcipitantis negotii caligine cæcus, aut ſalutationis blanditia ſuperbiam ferocis animi nulla dedecora præ contemptu æſtimantis permulſerat. At Dictator poſtquam diurna publici officii munera impleverat, ad domeſticas ſtatim curas traduxerat impigrum corpus. Igitur diutius in limine cunctatus Callion, tandem aſsiduis pulſibus laſſavit audientem, qui uxore juſſa aperire urgentibus, ipſe non ſegnius juvenco ex ſcalis appenſo detrahebat viſcerum molem; cruentis adhuc manibus quibus paulo ante illius jugulum reſolverat. Sed ut inſuetum intrantium ſplendorem advertit, cultellum in reſeratos inſerit dentes, manuſque in præcinctam pellem tergens, nocturnum capitis tegmen extremis aliquantulum digitis movit: Ac ut Callion per Principis ſui reverentiam, & per eorum manes oravit qui primi fœdus iniverant, ut juventuti meæ parceret, nec in crucem mitteret temeritatem, riſu potius aut datis ad numerum verbis dignam, cum metueret Dictator, ne male purgata ſanies juvencum corrumperet, Bene eſt, inquit; agat authoritati tuæ gratias, ac illud meminerit, non potuiſſe nos ſalutem dare, niſi mori meruiſſet. Procidi ego ad pedes, & cum Dictatorem, ac deinde dominum adoraſſem, exceſsi eadem lætitia ab ædibus, qua Theſeus

Plu-

Plutonis exutus vinculis primũ ſolem aſpexit.

At Fibullius, ut accepta injuria ferox, tum quod fraudabatur ſpe noſtri ſupplicii, tum quod ſalutationis officium Callionem negle-xiſſe credebat, concoquebat dolorem mutum, & in vindictam erectum, cum ex improviſo Callion advertit hominem, & in amplexum decurrens, O mi, inquit, Fibulli, quis Deus ex voto hunc ſuaviſsimum occurſum obtulit, & barbaræ feritatem regionis humanitate amicitiæ noſtræ lenivit? Cum tanta verborum blanditia extorſiſſet ab irato ut orationem non ſeveram, ita parum priſcæ benevolentiæ memorem, uterque in diverſa hoſpitia pervolvat, curatiſque illa nocte corporibus, ut incommodæ ædiculæ ferebant, prima luce Fibullius ad Callionem adhuc thoro inhærentem intravit, & blandiſsimo vultu ſalvere mulierculam juſsit, quæ frigoris metu ſtrata ſervaret. Arriſit ad hunc ſalem Callion, & Fibullium ad ſedem pulvinis oneratam invitabat, cum ille ſecretiſsimo murmure aliquid in aurem Callioni dixit. Et quoniam geſtus erat ſupplicantis, deprecari credebamus pridianam ſeveritatem. Erat autem, ut poſtea intelleximus, modeſta excuſatio ad certamen ſingulare provocantis. Neque, inquit, ullus eſt, cui plura quam tibi debere confitear, aut amicitiam tuam ullo magis tempore colui. Sed ſcis, te illo ſeculo vivere, ubi minima infamiæ ſuſpicio paternam charitatem vincat. Non poſſum integra fama heſterni contemptus imaginem pati, quod nec verbo excuſaſti, cum tantopere meis votis obſtares, & Euphormioni ſalus me invito data eſt: quod utinam in contumeliam utriuſque familiæ non vertiſſet.

Non

Non defuit Callioni apertiſsimus ad excuſandum campus, ſed timiditatis opinionem facere noluit, tanquam invaſores nocturni, qui ad majorem vim fœde planorum imaginem ſumunt. Itaque bene ſenſiſſe Fibullium affirmat, ac ne impetum moleſta ſedulitate domeſtici turbent, ſuffurandam eorum oculis generoſitatem tam inexſpectati conatus. Igitur omnes in diverſam curam intendere animos juſsit, ac præcipue jentaculi munus officioſiſsimus mandat, dum, inquit, in proximum hortum Fibullium abduco, libertate aëris poſiturus faſtidium cibi. Tum veſtem quam mox abjiceret, parum compoſuit, gladioque veluti pro more ſumpto, pervadit in hortum. Nec omiſere huic amentiæ familiares nugas. Iunxere ſtrictis amplexibus pectora quæ mox confoderent, & inanem veniæ fucum crudeli piaculo præmiſerunt; ſcrutatique patentes ferro ſinus, mox quiſque ſuam, quiſque alienam aciem intuebatur. Sed facinus differente fortuna avertere bis eluſos ictus, ſemel breviore ſica, iterum obliqua fuga pectoris in latus averſi. tandem Callion, ut ira juſtior obfirmaverat manum, adverſum violentius enſem repulit, gladiumque in crus inimicum altius imprimens, firmitatem ſubcidit veſtigii. Ille corpus ægrum in terram deducens non omiſerat enſem, ſed animo ſupra vires forti Callionem iterum vocabat in pugnam, & ferrum debili manu rotans fortunæ iniquioris imperium negabat admittere. Contra victor, ne fortitudinem ſuam in odium vocaret, negabat ſe adjuturum urgentia Fibullium fata; clementiamque fovebat nulla ignaviæ ſuſpicione damnatam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Igitur poſtquam Fibullium exoravit, ne vinci ulterius vellet, reducit in domum, ac mirantibus nobis infirmitatem cruris, in culcitram dextra ad ſcrupulum parcente reponit. Deinde valvis diligentius munitis redeunt in gratiam, crebris amplexibus ejurantes memoriam certaminis. Nihil eo fœdere integrius ſi hoc alia victima quam meo capite ſanxiſſent. Nam dum amabili colloquio periculi cauſas repetunt, nec de ſe amplius, ſed de fortuna queruntur: Quid autem, inquit, Callion, in te miſer Euphormio peccaverat, quem etiam tuis olim literis mihi chariorem eſſe volebas? Hic Fibullius, ut acerbitatem vulneris meo veluti fato leniret, docet à me oblatum remedium, quod, inquit, morbi mei atrocitatem, ne quid mentiar, diſtulit. Tuum autem, quod tantopere commendaveras, ultro irriſit nequiſsimus ſervus, neque à te prius literas tradidit, quam ſuæ perfidiæ meam valetudinem permiſiſſem. Cumque aliquantulum levata mali violentia inducias mecum faceret, hanc epiſtolam, quam tibi à me reddidit (fateor) ut ſcriberem, ingenti ſanitatis promiſſo compulit. Quid audacia verba referam; quid ſubtiles ſceleris artes, talentumque velut coëmendis medicamentis emunctum? Miraris igitur me illius pœna gaviſum, à quo fœdiſsime deluſus ſum, ſic jam ut me crudelitatis meæ pudeat? Nam redeuntibus ſubinde tormentis, graviori metu pendeo, ne infelix laterum fertilitas longe funeſtiſsimos partus creet.

Videbam diligentiori cura per rimam oſtii colloquentium frontes. Cumque formidoloſa mihi eſſet reconciliatio tam familiaris, diffuſa temere familia ſtabam ſolus ad valvas, & alternas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

alternas aures laxis opponens compagibus, tum etiam interdum oculorum judicio metiebar ſalutem meam; gnarus furioſa magnatum odia illorum ſanguine placari, qui controverſias ſeu forte ſeu malitia incenderunt. Veluti arborum fiſſuræ, quas ictu ſonanti diſtendit agricola, non niſi fracto aut expulſo cuneo redeunt. Tum Callion, ut obtutum in terram defixit, trucique vultu minax immaniſsimi in me odii acerbitatem concepit, percunctabatur de Percante, an illi quoque conſilium meum placuiſſet. Sed non erat Fibullio animus, gratuita injuria in ſe Percantem concitare, tum ut illo teſte meam mutaret perniciem, tum ne ſales aperiret quibus ipſe accuſator in Callionem luſerat.

O Di, ſi veſtras tangunt mortalia curas,
Di, quibus imperium cœli, qui nigra tenetis
Tartara, & undoſi queis ſæva potentia ponti.
Aſpicite hæc, tuq; o victor, quicunq; deorum es,
Cui labor infelix, & noxia munera ſurgunt,
Res turbare hominum, non hac tibi mole ſevera
Tempeſtatis opus. Iacuiſſem vulnere parvo,
Semianimis parvo cecidiſſet vulnere cervix.
Heu pietas! annon ignota occumbere dextra
Infelix potui, tantoſq; evadere luctus,
Nec ſaltem cecidiſſe nocens? proh impia fata,
Crudeleſq; deos! Illum illum reddite campum,
Reddite funereaſq; cruces, & vincula collo.
Hac tantum mihi morte ſalus. Sat funera vivus
Excepi, atq; uno repetitas corpore mortes.

Etenim Callion furore ſæviſsimo ardens ad oſtium procurrit, ac Euphormionem Percantemque turbata voce appellans, non tam cædis metum, quam deſiderium attulit. Sed cum intraſſemus in thalamum, ſtatim Percantem à me

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

me Fibullius ſeduxit, arceſsitumque ad colloquium, dum in me atrociſsimis verbis Callion deſævit, peſtilenti imbuit fraude. Sic ut in illa tempeſtate nonnunquam animus procellis excelſior conſideraret verſatilem hominum mentem, à virtute & amicitiæ charitate tam facile in perfidiam ac ſcelus degenerantem. Nam urgebat etiam ultra imperium domini paulo ante fideliſsimus comes: quoniam ejuſdem particeps culpæ ſic amoliebatur omnem criminis ſuſpicionem.

Tum juſſus accipere plagas ſexaginta, ac præterea ſerviles in fronte literas, quas adhuc omiſerat qualiſcunque domini clementia, Percanti tanquam acerbiſsimo vindici trador; cum hæc mecum cogitare cœpi, tolerabilem Percantis eſſe larvam, qua dominum palam demereri ſtuduiſſet. Iam ut ſecreto licuerit amicitiæ ſacramentum ſervare, haud dubie pietate ac miſericordia meriturum, ut diſsimulationis offendiculum ex animo delerem. Sed ille nequaquam mitigatus domini abſentia, tam immaniter ſupplicem contempſit, ut inciperem oculorum fidei timere, & notiſsimæ frontis veſtigia perſcrutari. Chariſsimi ſodalis tergum mille verberibus diſtinguebat, etiam ultra imperatæ numerum pœnæ: Et literis deinde crudeliter inuſtis, non altiſsimam modo conſumpſit frontem, ſed indicium ſervitutis pœne ad oculos ipſos deduxit.

Igitur jam Pedo, jam cæteri notæ nequitiæ ſervi, conceptam in me iram in miſericordiam verterant. Ac præcipue Percantis ſuperbia excitabat invidos animos, qui præmio ſuæ proditionis potens non libertatem modo, ſed vicarium in nos imperium erat adeptus: doce-
batque

batque nullos deterius dominari, quam quos ad ſerviendum Natura creavit. Videbam conciliabula conſpirantis familiæ, & aſpernantis ſecundum hoc ſervitutis miſerrimæ jugum; poteramque fortaſsis adjuvare muſſantes, ni timuiſſem pænas conſilii ſolus dare, quod mihi ſoli non quæſiſſem. At præterea legeram Epitaphium Sibronii Conſulis, quod in quodam libello in hæc verba conceptum eſt. *Depoſitum Sibronii Conſulis, qui Lutentium bono acerrimam conſecraverat mentem, domi foriſque clariſsimus, omnium in juvanda patria princeps. Quem ampliſsimis in Rempub. meritis clarum populus interfecit, ne diſsimilem exitum ſortiretur priſcis Rerumpublicarum patribus, quorum ſemper exemplo vixerat.*

Tutius ergo ratus Percantis gratiam machinis omnibus adoriri, illo curas omnes intenderam, ne quod officii genus omitterem. Sed jam noſter Athenion philoſophiam projecerat, & in hæc vitia ut primum potuit lapſus, quæ quondam in aliis tam ſeverus cenſor notaverat, aſpernabatur affectatum obſequium; totius familiæ adulationibus laſſus. Et præterea ſi me humanius appellaſſet, timebat, ne homines meminiſſent communis noſtræ ſortis.

Mihi tamen aliquantum profuit tam inexpectata faſtidii atrocitas, & documento fuit, quam multis cautionibus intima familiaritas ineunda ſit cum ignoto. Etenim quam excellens eſt veræ conſenſus amicitiæ, tam eſt difficilis atque rara connexio animorum, ita divina atque præſtans. Nam ut radii horarum indices, quot rotis & ponderibus aguntur in deſtinatos curſus, tot aberrantibus inſtrumentis

mendaci

mendaci monſtratione fallunt: Ita ſi ex infinitis rebus, quæ ſynceram charitatem componunt, aliqua ſe conditio ſubtraxerit, laudata amicitiæ forma degenerabit in turpiſsimum monſtrum. Primum ampliſsima virtus non ubique ſui capaces animos invenit; & magnas deinde mentes plerunque occupant ejuſmodi vitia, quibus nullum eſt cum hac diva commercium. Igitur cum maximam mortalium partem (fas ſit eloqui) aut parum ſupra pecudes, aut certe infra magnitudinem quam requirimus, fata poſuerint; ac deinde ratum ſit magnis hominibus, ut ſimilem alterius indolem, quam ament, nanciſcantur: plura ſunt ad amicitiæ aram donaria nuncupantium vota, quam exſolventium. Illud autem in amicitia præcipua religione cuſtodiendum eſt; ut quemcunque exitum habuerint amici negotia, eundem tuis eſſe ſtatuas. Ne illi obſignata arca, ne clauſa mens, ne corpus ad laborem tardum elangueat, ut mutuo ſolatio (qui maximus eſt amicitiæ fructus) penitiores audeas curas in fidos ſinus effundere. Vt jocari, & animum lætius diffundere, iraſci etiam interdum poſsis, & exerentes ſeſe impetus non celare: quoniam neminem ſuis vitiis carere Natura voluit.

His neceſſitatibus, quibus finem nulla lex præſcripſit, poſiturus chariſſimam libertatem, diu ante videndum eſt, cui te navi credas. Num in eam pervadere pœnitentia poſſit, ut, quam felicitatis ſedem duxeras, ea te moleſtiſſimo carcere teneat. Quanquam illa ſpes puerorum deponenda eſt, quibus nihil promptum eſt aggredi, niſi jucunditatem aſſiduam ſtulta mens fingit. Aſperi ſæpe caſus incurrunt in amici-

 tiam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tiam, & tam affligere poteſt ruina ſodalium, quam felicitas mulcere. Itaque nec amicita turpibus niti fundamentis poteſt, ut lucri cupiditas induat præſtantiſſimos vultus; nec impetui, cui neſcio quod inveniam nomen, extemplo parendum eſt, qui non ſæpe nullo rationis auſpicio ad amandum impellit. Alioqui ſera pœnitentia reflectet in tergum ſtultiſſimam cervicem, ut ſaltem oculis repetat portum, quem egreſſa eſt; & ceſſantibus illis motibus, qui velut melle conditi ad amandi ſuavitatem egerant, deſtituetur præcipuis ſolatiis amicitia, & in illa morabitur eſca, cujus nauſea aſſidue faſtidientem ſtomachum premet.

Cæterum quibus opes charitate potiores ſunt, ii ſeſe ultro excluſerunt ab amicitiæ limine, &, quanquam diſſimillimo vitio, ii quorum luxuries nullo patrimonio impletur. Præterea qui linguæ modum neſciunt, aut qui vana facilique indole, diverſis occupati amicitiis, & futili initio amorem ordiuntur, & inepte deponunt. Nam in eorum animis ita trudit pridianam familiaritatem enaſcens hodie affectus, ut qui jamjam exuberantem pluviam alius imber obruit. Duorum aut trium conſpirans benevolentia illam felicitatem componet, quam Dionyſius auro gravis, & ægre ſuſtinens potentiæ ſuæ molem, non invenit. Nam ſi pluribus poteſtatem animi facis, ſacrilego furto detrahendum eſt prioribus tempus, & affectus quem in novos impendas. Præterea conditionem diſparitas ſæpe naſcentem in cunis amicitiam jugulat. Quoniam ut diuturnus non eſt amor, qui ſola jurgandi ac feriendi licentia (velut æqualitatis indiciis) conſtat; ita familiaritate alitur, & quodammodo mutuos

ſales

ſales jocoſque velut ad quotidianum paſtum quærit.

Sed & funeſtiſſimo didici experimento, amantium vota in hoc eſſe arctanda, ne nimium ſodales evehi cupiant. Quamdiu Percas meam parum ſortem exceſſit, tamdiu hæſit charitatis conſtantia. Deinde ut in altum evectus cœpit deſpicere humilitatem meam, ſic egit, ut non hominem, ſed divitias peccaſſe arbitrer.

Dum hæc diligentius penſabam, & quærebam à ſapientia auxilium, intravit domum noſtram mulier, ut videbatur, nobilis, magnoque comitatu tenuiſsimæ veſtis modeſtiam excuſans. Nulla erant circa collum vincula, quæ morarentur tranſeuntium mentem. Non ſtalagmium erat, non ſpinther, non ſpathalion; non purpura aureis clavis fulgens. Notabiles erant bullæ varia magnitudine diſtinctæ, quibus onuſtum cingulum nonnihil deflexerat. Illa ut ad Fibullium ex vulnere ægrum admiſſa eſt, & notiſsimam frontem eruit defluentibus velis, hominem admiratione prope ad ſtuporem deduxit. Erat enim Lapicia, Fibullii ex Vocula fratre neptis, mulier genere ac divitiis, ſed præcipue fama præſtans, quæ adhuc adoleſcens, cum illi juvenem maritum morbus abſtuliſſet, iterum nubere ſeu conſtans ſeu pertinax abnuebat. Inſiluit Callion in cervicem, lõga neceſsitudine familiaris, & Rogo, inquit, domina, quæ te in has terras fortuna deduxit? amœnitas, puto, regionis, & ſuavior populi cultus. Aut ſi hæc non ſunt, numquid te tua venatrix cœlebs Diana compulit in hos montes, & nemora, pæne qualia circa Stygem pinguntur? Tum illa, ut ſe templum religionis mi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ræ, quod ultra Alpium clauſtra colitur, inviſiſſe docuit, quod bis ab hoſtibus petitum, bis divino volatu eluſerit furentium manus, cœpit rogare quod vulnus Fibullium affixiſſet. Vtque per ambages intellexit pugnæ dementiam, tanquam ſola peccare neſciret, mille geſtibus averſata eſt improbiſsimum ſcelus. Ridebam ego pietatis ſuperbiam, cum illa homines arceſsiri juſsit, quos habuerat viæ comites, ac ſeverioris diſciplinæ magiſtros, quorum certe tumulis, ſi morientur, ſaltem exemplo Metelli, corvum debebit.

Horum unus, quoniam bonæ ſortis ac ominis erat, intrepido vultu præceſsit. Alter ſemicandida veſte, nec avare manicata, ſequebatur: Qui ut intraverunt thalamum, ea ſalutatione, quæ profeſsionem proderet ſtudioſorum, pæne riſum expreſſere ſpectantibus. Ac deinde magna volubilitate ſermonis, omnes ſibi vices tradidere loquendi. Non Callioni, non Fibullio, non ipſi Lapiciæ permiſſa vox: ſed illi, velut theatrum aſcendiſſent, aut ineptię ſuſpicionem per audaciam loquendi tollerent, varia Sanctorum dicta factaque nimis oppido tenaci memoria recenſebant. Quanquam, niſi fallebar, ita appoſite, ut ſæpius Cadmus, quam Harmonia canere videretur. Ac dum modo in ſcientias ludunt humani judices recti, modo conjugium frigidiſsimo ſale proſcribunt, paulatim ad diſſerendum lapſi tam acriter cœperunt contèndere, ut res meo judicio ad manus pugnamque ſpectaret. Vix reſtabant ſedilia lacertis pulſantibus, & ipſæ manus vehementius productæ aërem pæne in ſibilum cogebant. Cohorruere omnes ad divini ſtrepitus miraculum, & nobis, quotquot Romani ſermo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſermonis expertes non eramus, audiendi curioſitas altiſsimum ſilentium indixit. Sed illi, quæ confuſa & indigeſta mente conceperant, tanta intelligendi difficultate fundebant, ut non modo non Latine, ſed nec humane loqui crederem. Iam non inter ſe ipſi, jam ſe quiſque non intelligebat, cum uterque vinci arbitrio ſpectantium nollet, & in hoc victoriam poneret, ſi prior non deſtitiſſet loqui. Igitur horas pæne quatuor prælantium æſtus abſumſit, cum id unum quærerent, *num ad ſyllogiſmum ſit neceſſaria concluſio.* Cumq; creſceret difficultas per obſcuriſsimæ diſputationis noctem, tandem erupit ille qui ſemicandidam veſtẽ pæne ſudanti fumo fucaverat, & conſumptis ſubtilitatibus provocavit ad injurias, ut qui attrito enſe fractave deſtitutus gladiator, ad luctam, velut ad compendium pugnæ, æmulum ſtrictis amplexibus cogit. Tu vero, inquit, ineptiſsime, mihi etiam controverſiam moves tanquam in meo regno non eſſem, id eſt, tanquam alius id, de quo agimus, aut laborioſius quæſiviſſet, aut felicius inveniſſet? Teſtes ſanctiſſimæ domus noſtræ parietes, qui toties ad laterum meorum vires obſtupuerunt, dum non minus menſes 4. adoleſcentes noſtros declamando & ſcribendo exerceo, ne, hac ſemel quæſtione ut oportuit excuſſa, quid de ea amplius à quoquam diſcere poſſent. Vix ducentis horis legas, quæ in hanc materiam ex pluribus authorum millibus ſolita brevitate decerpſi. Neque eſt aliud, quod te jam in diſputationem trahat; niſi quod ut teſtes in noſtram dicaces familiam, id demum exiſtimatis ad gloriam veſtram facere, ſi aliquid ex noſtris moribus doctrinaque carpetis. Vos, quod ab antiquita-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tis auſteritate noſtra paulatim vivendi conſuetudo deflexerit, quod opulentior cultus, quam quem authores dictaverint noſtri, privata nonnunquam cubilia inſtruit; quod in neceſſarios quiſque ſumptus pecuniam, quod in hyemem veſtes, in exercitationem libros, extra cæterorum communionem proſpicit, ingentibus monſtris effertis, totamque proſcribitis domum. Si ex æmulatione, indignor. Si ex vero dolore, miſereor medius-fidius ſtuporis veſtri, quos plus aliena mala cruciant, quam quæ veſtra præcordia fœdiſſima tabe conſumunt. Vtrum eſt enim deterius, fruticum inſtar omni vento permittere fragilitatem ſuam; an pertinaci ad obſiſtendum trunco concitare flaminum ſuperbiam, quæ radicem vim concitati aëris deſpicientem evertant? Nos ut priſci ſeculi ratio tulit, ſelegimus abhorrentem ab ea, quæ jam in uſu eſt vitam. Mutatione deinde temporum facta, & vertentibus omnium cum ætate ac ſæculo moribus, non abnuimus his tempeſtatibus agi, diverſiſque præceptis familiam imbuere, ut ramis ac frondibus ſeſe ad fortunæ nutum torquentibus clementior ventus, & ipſa victoria facilis, radicibus parcat. Vos autem imaginem antiquitatis ſcrupuloſiſſime conſervantes, quæ non, dii boni, ludibria, qui non meliorum mentium ſales & joci conſequuntur? Quid prima ſcholam veſtram ineuntium pugna; cum ſolus tiro apud rudem ignarumque ſatellitem deſtinato clauſtro declamat, & aliquot ſententiolis ſolitariam domum affatus, ſibi auditor, ſibi teſtis, ſibi judex, interdum etiam petulantiſſimus irriſor exiſtit? Huic rei non invenio nomen, ſi non eſt indigna affectatæ antiquitatis vanitas, vel ſtulta religio,

excin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

excindere horrentium, quod jam ipſi authores tollerent, ſi eorum manes conſuleretis. Quid deinde convivalis inter vos laudatio? quid à nobis ſumptus extorti, quos egenos non eſſe damnatis? quid ille veſter ductor non niſi quaternis in diem epulis ſatur? quid ejuſdem veſpertina cum tironibus repetitio, cui ſtatim epulæ, veluti mercede conſtituta ſuccedunt?

Iam vero de pietate veſtra nihil diſputo; modo illam ſcrutari omiſeris partem in nobis. Alioqui non quæ latebræ celant excutiam, aut in re dubia quæram facinoris ſuſpicionem: Quæ vulgo, quæ palam in famam veſtram tela jaciuntur, aſſumam, Ambitus, ac perjurii crimen. Infremuit Callion tam inexpectato commotus judicio. Iam Fibullius, jam Lapicia, velut ad miraculum, vocem non inveniebant, ac ipſe præcipue vates, cujus domus tam fœda ſpargebatur infamia, ad inſaniam rabiemque properabat, cum alter, Vtinam, inquit, tantam ad peccandum verecundiam attuliſſes, quantum ad excuſationem audaciæ. Non magnifico per urbem equo delatus potentiorum foribus toties aſſediſſes. Non interdiu amicos ac ſocios, noctu animum ad fraudem & injuriam acuiſſes, ut illis ad veſtrum ordinem aſcendentibus, qui quadrienni rudimento meruiſſent, is princeps non eſſet, quem & eruditionis ſuffragium, & populi expectatio in hunc locum manu ducebant. Et ſolennibus tamen verbis promiſiſtis, nec ambitu nec favore paſſuros corrumpi judicia veſtra, ut cuiquam ad hunc honorem aditus, niſi à virtutis ac meriti templo, pateſcat.

Videbatur nobis omnibus ipſum facinus ſuo nomine lenius, & quos atrocitas vocabuli ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

horrorem egerat, exiguæ rei momentum rapiebat in riſus. Cum acrius inſtitit declamator, Eruditionis vero, inquit, certamen non in eo, quoniam vinci vobis eſſet honeſtius, quam noſtræ familiæ certaviſſe. Ridete barbariem ſermonis inculti, quæ in majorum noſtrorum libris nihil ſimplicibus animis inhæſiſſe fuci demonſtrat. Certe vos ſinceram doctrinam è noſtris hauritis fontibus: vos ſcientiam veluti è ſancta ruſticitate avocatis, ac figmentis orationum pictam jam id primum docetis fallere, quod ſe pro veſtra gerat. Tum alter, ut omnem audiendi patientiam cõſumpſerat, O mi, inquit, homo, collige paululum redeuntem animum, ut cæca maledicendi licentia, ſi deſit quod in externos jactetis, etiam diſcat, quid in vobis damnare poſſitis. Eruditionem à veſtris aliquam accepiſſe non pudebit confiteri, ſi vos in ſolam barbariei hæreditatem admiſſos ingenua profeſſione firmatis. Sed agam lenius & refutandi modeſtia tuam convitiandi libertatem opprimam. Vitam, exiſtimationem, inſtituta, non perſtringam. Illud unum interrogo, cur legibus veſtris varia interpretatione diſtractis, ut hi nomen, illi veſtem, plerique ceremonias ad diſcrimen induxerint, nondum reperti ſint qui Latium vetent pronunciatione barbara violari, nondum qui indicere Tullio bellum; Quamquam quid fruſtra in arcana veſtra intueor, vobis omnibus ſolitariis æſtimationibus cuncta reputare conſuetis: unde tuta cubiliorum ſecreta, unde horribilis in juniores ſanctio, ne improviſi in ſeniorum ſedes irrumpant.

Cum alia his ſimilia, vel etiam frigidiora pararet, venit ab Archoropo nuncius, & diremit

mit ſteriliſſimam litem. Qui ut audiverat in Italiam properare Fibullium, ultorem injuriæ quam minus bonis temporibus acceperat, cum ipſe Archoropus domeſticis implicato negotiis inſultaſſet, direptis aliquot ſarcinis, cum curribus, quibus ipſæ vehebantur, primo nuncium occurrere juſſerat, ipſe deinde quam maximis ſequebatur itineribus, nulla damna præ Fibullii odio æſtimans. Igitur poſtridie, quam attulerat nuncius literas, Archoropus advenit, tam magnifico cultu, ut illum vix animo, nedum oculis capere poſſem. Auri argentique omni fide copia major, equorum nobiliſſimi greges, ingens ſervorum numerus, & omnia velut ad pompam faſtumque ſubornata. Tum ad deprecationem verſus, ut ſibi Fibullius ſatis fieri ſineret, ideo exorare non poterat, quod inanis pompæ ordo in ſupplice pro contumacia reputabatur: & hæc ſecum Fibullius longa cogitatione penſabat. Quid hic tantæ numerus familiæ? quid ſumptus in luxuriam vergens? Num aſſimulatione vaniſſima ſupra ſe magnos effingit? Num mei raritatem miniſterii ſpernit; & ſibi admirationem quærere, & meorum fidem corrumpere hac arte quæſivit? Auxit hanc in Fibullio ſuſpicionem ambitioſa in nos Archoropi liberalitas, & pæne ipſis accipientibus gravis. Nam ut illuxit dies alia, neſcio quot ex Fibullii & Callionis domo ſalutatum introivimus, & Archoropi ſomnum exultantibus tympanis, tubiſque perfregimus: qui diſpenſatore qua nos cum ſportula dimitteret interrogante, tantam effundi pecuniam juſſit, quantam non caperet aviditas noſtra. Nec humilius quam erat loquutus expediri munus juſſit. Quippe productus eſt ſaccus ingens, nu-

mis argenteis plenus; permiſſuſque diripientibus nobis, nunc onerantes ſinum, nunc deprimentes laciniam veſtis, tandem gratiſsima fœcunditate laſſavit. Nihil unquam eo munere plenius. Nam ſumendi cupiditatem muneris amplitudo exhauſerat.

Ego præcipue, jam ſpe animum in diverſas curas intendente, ad ſolam onuſti corporis debilitatem argenti pondus æſtimans, ab Archoropi beato limine poſtremus excesſi, ſociiſque nunc pondere, nunc gaudio æſtuantibus facinus ingens auſus, ad vendentem fucos intravi, & mutatis modico pretio vultibus, factoque mihi Gelonis nomine, à miſerabili ſervitio fugere cæpi. Ac cum dies aliquot locorum ignarus aberraſſem, tandem in eam regionem veni, ubi ſævum & inſanum mare conjuges conſultiſsimos habet. Hi privignam jam olim Venerem admirati, ſe ſuamque Cyprum barbaro permiſiſſe imperio, matronarum pectora nudant, & illius ſacra operoſius colunt, ut eximii lepores deam ad reditum invitent. Nec jam Verona longe aberam, cum cuidam Apulo ex Gallia redeunti conjungor. Ille ſe Cæſarem vocari dicebat: cui ego, utpote & itinerum docto, & in urbem aliquam tendenti, quam ego ſtudioſiſsime perquirebam, perſuaſi fœdus faceremus, neutrum à ſocio niſi perfecto demum itinere receſſurum. Quod cum pluſquam militari ſacramento firmaſſemus, Veronam pervenimus incipiente primum nocte, & ad Antonium Cæſaris familiarem divertimus. Is ea primum cœna lactucis, naſturtio, columbiſque lectiſsimis excepit, &, ne, ſi ſolitarii dormiremus, nocturna prodigia mentem diducerent, gratiſsima benignitate providit. At vero qui

ſeque-

ſequebatur dies, jam non vulgari menſa, ſed epulo pæne cultus eſt. Tranſalpinæ ovis particula, & galli ſpadones plurimi viſebantur. Pavonum columbarumque numerus, turdorum etiam & coturnicum pæne examina; juvencæ præterea aliquot adventum noſtrum ſua morte luerant; hortum deſpoliari amiſerant flores, & omnis ædium decor in triclinium noſtrum confluxerat. Cum deinde conſideremus ad menſam, pocillator ſingulis aſtitit, minaci fronte, vultu terribili, cuſtodiæ propius quam convivii ſatelles. Detraxerant illi galeam; quam continuo inſtar Vulcanum fugientis Palladis geſtant; parmamq; aliquantum in latus deflexerant, ut in quieta pace pugnæ memoriam ſpargerent. Credebam æmulari Antonium Domitianam menſam, ad quam olim proceres, cum omnia pullus color indueret, urgerentque ſepulchrorum imagines, pæne lethalis horror affixit.

Celabam tam inviſi faſtidium moris, fucumque timori prætendens, ſollicitabam Cæſarem, ut explicato convivii ordine, & deficiente jam fame, hoſpitem relinqueret. Nobis eſſe viam etiam præcipitantibus longam, & infeſtum, ut ajebant, latronibus iter non oſtendere ſpem veniæ errantibus, ſi noctu nos in ejuſmodi plagas noſtra temeritas detuliſſet. Igitur Sole jam ultra altitudinem mediæ lucis producto Verona exivimus, & paſsibus ter mille confectis, ruentem admiſsis frænis equum, ex attritu ſolidi primum campi, & ex concrepantibus deinde lupatis audimus. Erat equus Cygnorum nivi æmulus, niſi crus alterum & apertiſſimum pectus ſubcineritii pili fucarent, inſidebat autem homo, ille ſcilicet,
qui

qui ad menſam aſtiterat mihi, vinum, & quæ illius artis ſunt, ſerio cuncta diſpenſans. Agnovi ego irruentem, Cæſarique monſtravi, & cœpi vereri, nequid ignorantes ab hoſpite tolleremus. Nec dubitavi quærere, quæ illum præcipitatio, vel quo gentium ferret; cum ille turpiſſimi nihil pudore facinoris tactus, ultro docuit, domini ſe juſſu in medio foro primarii juvenis cæde imbuiſſe manus. Iam in alterius ditionem urbis contendere, & tum ad ſalutem perventurum, cum exiſſet Veronæ ſuæ fines. Perceperam toto corpore horrorem frigidiſſimum, & velut inaudito ſcelere perturbatus, cum jam hominem equi fuga pæne à conſpectu noſtro tolleret: O memorabilem, inquam, Cæſar, audaciam! quid unquam ex omni memoria tam atrox & luctuoſum referas, ut publice ſicarii non expectent equuleum, ſed velut glorioſum facinus ſponte confeſſi, omnes timere jubeant, quoniam ipſi de ſe nihil timent? quid, inquam, ſimile omnibus monimentis accepimus præter Fimbriæ factum? quem non credo protervius vulnerato Scævolæ inſultaſſe. Excuſare ſe Cæſar errorem meum dixit, quod ad frequentiſſimum crimen obſtupeſcerem ignarus ſæviſſimi moris qui in illa regione pœne omnium capita proſcripſit. Equus, ait, celeritate notus, & modici æris liberalitas, præmium erit homicidæ, qui vel lares domeſtico ſanguine contaminabit, vel publico barbaræ feritatis exemplo deſæviet. Venalis hominum vita eſt, & licitatores capitum noſtrorum publice regnant: etiam pæne infamiam conſuetudo ſuſtulit. Ac ne quidem tutæ amicitiæ, aut neceſſitudines periculo carent. Iocus forte, aut imprudens in feneſtram aſpectus,

ſecretiſſi-

ſecretiſſimo ſcelere vindicatur. Sæpe in ferrum cautos venena ſuſtulerunt, aut facis illitæ fumus, aut corrupta floris ſuavitas, aut fatalis cultelli acies, qui eodem tempore & intactam liberis dapem diſſecat, & adverſario mortem. Æterna ſunt ſemel læſæ mentis vulnera: & plures reconciliatio, quam profeſſum odium extinxit. Hæc ipſa quam modo reliquimus civitas, quale ſævitiæ nuper exemplum prodidit, cum illuſtris familia, ſublatis tribus fratribus, miſerabili ruina deceſſit? At ego dum flagitiorum frequentiam nego mihi quicquam ex ſtupore ſubducére, video agreſtes aliquot ad anguſtiſſimas ſylvæ fauces, veluti ad conſilium, coiiſſe. Inter illos viragines duæ lacertos extulerant, & videbantur ad pugnam promittere manus. Nec dubitavit Cæſar, quin latronum inſidiæ in illa ſylva frequentes illam pavidorum manum cogerent, qui tunc adventu noſtro recreati, quoniam accincti ferro eramus, una ſylvam transmiſſuri prorumpunt, Cæſaremque, utpote gentilem hominem, &, ut ajebat, eorum fortiſſimum, qui nuper ex illis regionibus Gallias infeſtaſſent, ſibi ducem faciunt, haud dubie in omnia pericula audaces, ſi quis eſſet qui ſuo exemplo fortitudinis admoneret. Cum igitur poneremus conſilium, num quadrato agmine famoſiſſimam viam inire, num una, num diverſis cohortibus præſtaret: ecce tibi occurrit aliorum hominum agmen, & irato fremitu ita militarem viam implet, ut circumſtantis ſylvæ confraga tumultu formidabili exſonarent. Nulli prælium minus quam Cæſari placebat. quem ego ut timidiſſima fronte vidi penſare digitorum ſuorum articulos, metumque pallore confiteri,

vicimus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

vicimus, inquam, Cæſar, ſi audemus non fugere. Latrones ſunt, & ſi mihi credis, plus timori noſtro quam ſuæ virtuti nituntur. Non negabat Cæſar vera eſſe, quæ dicerem; tamen conſulendum liberis clamabat, & propinquorum pietas tenerrimam perfuderat mentem. Iam diſperſi hoſtes occupaverant viam, jam diſtrinxerant ferrum, aut præuſtas in humerum extulerant ſudes, cum repetito clamore incitati procurrimus. Ego digladiabar acutiſſimo fuſte. Paucis ruſticorum ferrum erat, ſed obvio quiſque telo armaverat manum, & ipſe Cæſar frigidiore quam Demoſthenes ignavia non projecerat parmam, ſed omnium veſtibus amictus, quas expediti noſtri projecerant, negabat eſſe fas in primis ordinibus conſiſtere ducem. Non ferendum, ut fortunæ liceat unius caſu affligere univerſos. Sibi curæ fore, ne poſſint circumveniri noſtræ alæ. Incitaturum ad pugnam, ordinaturum aciem, deinde incorrupto judicio de ſingulorum virtute dicturum.

Bellum, o Hendecaſyllabi, cruentum,
O bellum numeris referte dignis;
Quali Thyades inſonant cruentæ,
Cum jam Nebridibus graves lacerti
Huc thyrſos virides regunt & illuc.
Non hic Mæonio exſonet tumultus
Iratis tuba dignior catervis.
Adſit tibia, vel forata buxus,
Sacrorum Phrygiam admonens Cybelen,
Aut quæ tympana mollibus miniſtris
Mitras frontibus imperant recingi,
Nuſquam hic vulnera, purpurave triſti
Vndabat tepidus cruore campus.
Solus præcipitat timor cadentes,

Solus

Solus corpora ſauciabat horror.
Sed tandem geminas rotare gyro
Iam forti mihi jam manus placebat,
Iam concurrere, jam probare dextram,
Cum ſparſis ululans comis virago
Audacem ferit, excutitque telum.
Quali Thyades inſonant tumultu,
Cum jam Nebridibus graves lacerti
Huc thyrſos virides redunt, & illuc.
O bellum numeris referte dignis,
Bellum, o Hendecaſyllabi, cruentum.

Sublato tandem errore omiſimus bellum; quoniam hæc erat virorum & muliercularum acies collecta ex vicinis mapalibus qui & ipſi prædonibus bellum illaturi convenerant. Omnes vulneribus intacti prælio exceſſerant, niſi quæ ſæviſsimo fuſte mulier lacertum meum oneraverat, & Cæſar præterea noſter, cum retro cæcis veſtigiis iret, incurrerat in vepres, perfoſſiſque ſpina clunibus tam miſerabiliter exclamaverat, ut graviſſimo telo ictum crederemus hanc poſtremam vocem edere. Igitur compoſitis præliantium mimis qui hoſtilibus modo armis concurrerant, etiam ad nos venire Medicum jubent, lacertique mei vulnus perfundere unguentis, & omni artis ſuæ benignitate mulcere. At Cæſar fœdiſſime per campum volutatus, Quæſo, inquit, Gelon: ſcito me agere in vicinia mortis, nec tantorum vulnerum hiatus ulla medicina coituros. Grande tamen perituro ſolatium relinques, ſi permittis ut intelligam prius quam alta morte pereo. Ego, quamquam marcentes nervi deſtituerant lacertum, & omnis ſpes in feſtinatione medicaminis erat, tamen flebili lamentatione victus, confeſtim Medicum rogo, ut ad Cæſa-

rem

rem tranſeat, & exploret deſperatæ latebras plagæ. Tum vulneris locum juſſus Cęſar oſtendere, dimiſit in clunem manus, & mox diſpoliatus nos odore tam peſtifero ſparſit, ut crederemus illas partes non tantum emortuas eſſe, ſed in fœtorem etiam pæne ſolutas labi. Neque aliud erat vulneris veſtigium, quam exiliſſimæ ſpinæ via, quæ exiguo ſanguine maculaverat cutem.

Tarde perſuaſum eſt Cæſari, ſe valere; nec quamdiu blande eſt habitus, ſucciduis & titubantibus veſtigiis innitebatur. Sed poſtquam teneriora Medicus virgulta ſuccidit, & aliquot plagis medicamentum opperientem excepit, nunquam magis alacer Cæſar etiam præcipitantius, quam ſi adhuc ſtarent hoſtes, effugit. Ac tandem mora ſimul pudoreque victus, fortioribus conſiliis locum dedit.

Iam evaſeramus formidabilis ſylvæ noctem, jam dierum aliquot iter emenſi per confragoſos plerumque ſaltus & importuna montium juga, emerſeramus ad ampliſſimam urbem, in quam meum cum Cæſare fœdus erat compoſitum. Ac cum ad Mauritii domum (is erat Cæſaris neceſſarius) tenderemus, occurrit nota jam olim Cæſari mulier, quam ille parciſſime ſalutatam me advertere juſſit, & omnia diligentius intueri. Auream veſtem aliquot inſuper gemmæ aut colebant, aut ipſæ ornabantur; decentiſſimi collo torques, crinis theatrali pæne gradu conſcendens, cothurni omni tragœdia altiores fœminam extulerant; levia veſtigia omittebant intactam pæne terram: eaque reclinata molliter in humerum adoleſcentuli dextra tollebatur. Gradus tamen ipſa teſtudine tardior differebat huc illuc laſci-

vienti modeſtia vultus, tardeque ab oculis obviorum tranſeuntem rapiebat. Interrogavit Cæſar, qualem ego mulierem crederem, quæ tam prodigo cultu, tanta frontis tranquillitate procederet? Ego Dynaſtæ alicujus conjugem cum dixiſſem, tanto riſu ilia commovit, ut etiam manus ad lateris ſubſidium adduceret, &c, Certe, inquit, ſutoris conjux eſt, ut intelligas in hac urbe regnare judicium Paridis, & Minervam, Iunonemq; minori faſtu quam Venerem ire. Ac ne quid tibi ad miraculum deſit, ſcribendis olim matrimonii legibus adfui, tabulis etiam ſubſcripſi, in quibus dos hæc erat ſcripta: *ſtanni pondo novem, & mantilia ſingula in omnes anni menſes.* Sed longe maritus largior, etiam ultra morem effuderat liberalitatem ſuam. Is donabat patrimonii partem, & præterea veniam, ut hilari licentia utrique conſuleret. Cæterum alterna eſt hæc pompa. & quam publice decora eſt hæc mulier, tam domeſticis ſordibus eſt infamis. Nihil illa fœdius cum abſunt amatores, nihil magis neglectum. Victus, pace tua dixero, qualem vel Eriſichthonis fames refugiat: Veſtis tam ſqualida, ut aut ream eſſe, aut elatum maritum deflere exiſtimes.

Hæc Cæſarem familiarius exequentem, jam Mauritii domus acceperat: nec audebam ignotæ domui ſuccedere, antequā Cæſar humanitate mirabili à domeſticis cultus me etiam per familiares arceſſeret, occurreretque Mauritius, & per ampliſſima deducens triclinia, paſsim aureos oſtentaret parietes, nobileſque cameras novarum indices opum, ubi multa priſcæ urbis veſtigia extabant, & celeberrimæ tabulæ ex everſæ urbis incendio non ſemel

con-

conſervatæ. Multa Gallico auro cælata fulgebant: ſive Brennus fugiens reliquerat, ſive ipſi per publicos tumultus avexerant. Præcipua deorum cura fuerat. Stabat Iovis Iunoniſque ſpecies ſupra homines venerabilis: Deinde ſpirans ubique Ganymedes, & Æneæ mater Venus poſteros ſuæ originis admonebat.

Heu nihil invitis fas quemquam fidere divis!

Cum omnia diligentius perluſtraſſem, & truncos majorum vultus, ſemeſaſque imagines contemplarer, neſcio quis me Deus funeſtiſsima Mauritii voce obruit, qui Cæſari prædicabat, illam domum Fibullio tranſalpino homini tantum ſacram dicatamque non eſſe, ſe illius nomini omnia debere, expectare etiam poſtridie ab illo nuncium, qui frequentiſsimis literis & colebat amicitiam, & ſua beneficia tuebatur. His ego perculſus vocibus, tantum non amiſeram ſpiritum, ſed pallorem, qui ſubinde membris ſuffuſus eſt, excuſavi extemporaneo morbo, quaſi omnes corporis articulos febris ſubito tremore tentaſſet. Cæterum nihil opportunius ſuccurrebat, quam fugere, ne me illic à Fibullio nuncius deprehenderet. Igitur nec expectata cœna, quaſi perluſtraturus urbem, effugi ſuſpectam Mauritii domum, votoque ad fortunam facto, ut aliquando ſatiaretur meis malis, non civitatem modo, ſed provinciam reliqui, & miſerabili locorum imperitia, cum totius orbis exul huc illuc fugæ meæ notas ſpargerem, tandem in ipſa Callionis patria, in ipſis hoſtium penatibus ad populoſiſsimam urbem veni, in qua tanta erat frequentia, ad negotia diſcurrentium, ut aliquandiu crederem ſeminarium eſſe, ex quo mortales Iupiter in orbem emittit, vel quo fatis vocantibus

ibus homines coëunt, ad vitam iterum ſolemque redituri.

Quicquid Arabs, quicquid dubiis Naſamones arenis,
Aut laſciva tenent effœti littora Lydi,
Invenias: illic etiam Mavortia Thrace
Quicquid alit, quicquid Scythici trux incola Ponti,
Quicquid in immenſo late pulcherrimus orbe
Aut facit, aut alio ſpectat Sol nomine factum.

Etiam omnigenæ fructus, etiam mala Cotonia, prope regiæ culinæ fores exurgunt. Illic virtutum, illic vitiorum collegia, & ne parum dixerim, cælum cum tartaro mixtum. Vrbem autem ajebant de Priamidis nomine Alexandriam appellari. Nec longius quæſivi latebras meæ fugæ. Nam velut in ſolitudine errarem, in quot incurreram homines, in tot incidiſſe ſimulachra fingebam. Ac mihi præterea perſuaſeram, tarde crediturum Callionem, me ad regionis caput fugere, cujus ipſe corporis pars pæne maxima credebatur.

Erat ædes laxiſsima, ad quam multis gradibus ſurgebat aſcenſus. Celebres circum porticus, & venalitiis rebus plenæ morabantur euntes. Ibi nobilium fœminarum ingens numerus, pennata procerum vanitas, litigantium quoq; vigiles turbæ, furum etiam, & eorum qui fortunam, ubicunque inveniunt, amant. Cum illic animum in tot miracula dividerem, vir quidem, ut videbatur modeſtiſsimus, paulatim accedens, ultra loci genium ſalutavit ignotum, & an vellem emere profundam auri maſſam quæſiit, vili etiam addictam, &, quod eſt miſerrimum, cui præter invidiam nihil pretium minuebat. Cum omnino non reſpuerem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

rem, ſeduxit à turba, & nonnihil modeſto gemitu cunctatus, Quam eſt durum, inquit, bonis mentibus, vel infamia ſeculi, vel hominum criminationibus inundari! Aurum, quod Naturæ genium exprimens ſolerti induſtria conflavi, palam efferre timeo, ne judicium, quod in omnes artis noſtræ homines jam olim rumor tulit, me ſub communi cauſa obruat. Cæterum ſi populo non omnia credis, ſervaſque judicandi arbitrium, potes hic per compendium properare ad ampliſsimas opes. Aurum exiguo pretio permittam. Tu auctione certiſsima dives, non ad optimam ſemel prædam, felicemque mercatum redibis. Et ne me putes fallendi animo hæc facere, ſi placet, hodie una cœnabimus, ut familiare ſuper menſam colloquium, tum fidem tibi meam, tum veritatem, certius inſinuet.

Tam erat appoſita oratio, tam vultus ad lenitatem compoſitus, ut nefas crederem, ſi mihi tam ſanctus homo in ſuſpicionem veniſſet; cum etiam, inſtar Antiſtitis ſummi Iovis, videretur ab omnis juramenti atrocitate ſimplex animus refugiſſe. Itaque facilis, & nondum ſatis Fibullii donis edoctus, ut extemporanea beneficia vitarem, promiſi ad cœnam, & etiam condicto maturius adfui, ubi meus ille planus accenſum modice ignem, &, niſi fallebat, æternum, follibus ad menſuram turgentibus alebat, & prunas ſcrupuloſe excitans, Mercurium ſuum humido, ut loquebatur, ac quodammodo pingui calore fovebat, ut, inquit, feliciſsimus pulvis, per tot artes tantamque ſolertiam natus, id mortalibus innoxie tribuat, quod ne quidem dii Midæ ſine damno dederunt, & metalla omnia in altiorem transferens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ferens ordinem, doceat Naturæ induſtriam humana ſedulitate vinci. Etenim ubi tellus, optima morientium omnium parens, auri ſemina in abditiſſimo ſinu concepit, & inſpirantem benignius Solem admiſit, humillimo primum initio tam chari ac præſtantis fœtus elementum orditur. Nam Mercurius ille, ex quo quicquid metallorum eſt componitur, veluti certis gradibus ſeſe in præſtantiorem naturam adaptat, donec volventibus jam pæne ſeculis in hunc fulgorem evadit, qui omnium oculos tam ambitioſe delectat. Nos autem lenta corrigentes incrementa Naturæ, primum Mercurium maſculum è montium medullis excipimus, lentoque ac vitali calore imitantes ingenium Solis, ad altiorem ſphæram agimus, ut à Mercurio ad Venerem, inde ad ſublimitatem Solis aſcendat, id eſt, ut per omnes velut ordines actus, ea ſede conſiſtat à qua ſi metalla deflexerint, quacunque velint parte, deſcendant; idque tantum menſibus novem, nempe juſto tempore, quo ſe fœtus humanus ad vivendi dignitatem inſtruit.

Sed eſt fortunæ rariſsimæ, & in quam nec temeritas, nec caſus incurrat, ita digerere naſcentis auri cunabula, ne vel immodico æſtu conſumptum, vel lento nimium igne torpeſcens, ſpem hominum & induſtriam fraudet. Multi nondum ſolverunt de littore ratem, cum jam naufragium ſentiunt: alii in ipſo curſu, & ſpe jam adulta', etiam aliquando in portu, tam mirabilem & lucri & famæ fortunam de manibus amittunt. Sæpe fornaculum ſerius ad ignem poſitum, ſæpe vitrea vaſculorum fragilitas elatam expectationem eludit, & ſi verum fateri audeo, pleriſque ſui

culto-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

cultoribus hæc ſcientia nihil relinquit, præter inaniſſimam ſpem emendandi quod prioribus experimentis peccaverint. Deſidit interim quantumcumque profundus patrimoniorum alveus, nudaque ſpe ac ſterili his ignibus carpitur, uncia curioſi animi voluptate tot diſpendia, tot maledicæ plebis contumelias repenſante. Sed generoſis mentibus, & nihil præ mirabili arte æſtimantibus, eſt etiam quædam paupertatis in hoc ſtudio ſuavitas, ne gratis in Naturæ ſecreta pervaſerint. Nec ullus eſt in egeſtatem tam magnificam actus, cui plus aliquid doleat, quam quod ceſſantibus opibus, ſacer ignis, & Phrygio Romanoque divinior cadit. Populus autem, & qui obſtinato pectore ſyncerae voluptatis guſtum non ſentiunt, execrantur hanc bonorum voraginem, & modeſtiſſimi quidem riſu, petulantiores maledictis inſectantur, ſeveriſſimi pœnis. Inde monetarum adulterationes, inde fraudes & latrocinia eſſe clamantes, & quæcunque exhauſta patrimonia per injuriam implent. Nec illuſtrium hominum ſplendor, nec Aquila noſtrarum jam partium facta, amplitudine ſua humilium vitiorum, & quæ anguſtis tantum capiuntur pectoribus, infamiam à nobis detergit. Quotquot in id ſtudium tendimus, ſi ex optimatibus, fatui; ſi ex tenuioribus, impoſtores audimus. Iniquiſſima tamen ædepol conditione, & quæ facile populum judicaſſe commonſtret. Etenim ne me jam aliorum oneret defenſio, id cælo teſte ac interrita fronte prædico, me à puero incubuiſſe in hanc artem, me quicquid eſt ſecreti atque abditi indefeſſis laboribus quæſiiſſe; meam tamen fidem aut integritatem nulla propterea eſſe ſcelere violatam. Iam vero

& hu-

& humilia in aurum transferre metalla, & vilioribus ſaxis gemmeam inducere dignitatem, mihi tam promptum eſt, ut non ſociorum magis, quam ipſius Naturæ invidiam pertimeſcam. Omnes Neptuno littora gemmas concipiunt, omnia afferunt. Iam ſacrarium illius dei pæne tot radiis eſt illuſtre, quot animus virtutibus dives. Etiam talentis nuper pluribus principem lapillum emit: ſed nulla illius fortuna mea felicitate non eſt minor. Cum hæc dixiſſet, ſolvit ſacculum ſatis grandem, meque introſpicere juſſit. erat autem partim laminis aureis plenus, partim ſplendentibus gemmis, & oculos ipſa luce fallentibus: & quanti omnia æſtimarem, vultu ad blanditiem deflexo quæſivit. Ego, quem inopinato radii tam illuſtres ceperant, tribus talentis æſtimavi, id etiam, quod plerumque lenes homines ſolemus, timens, ne humiliori pretio, tanquam mercium contemptu, rogantem offenderem. At ille, Sic me nunquam educandi metalli ſolertia fallat, inquit, ut tam illuſtres gemmæ ſeptem facile talentis venient. Tibi tamen hoc erit orientis amicitæ pignus, quod deſtinata tuo judicio pecunia, tribus inquam talentis, ſacculum auferes.

Nihil ineptius, quam apud inverecundos latrones pudore teneri. Ego ne viderer homini diffidere tam docte blandienti, cœpi veſtium nodos ſolvere, eductamque de variis pecuniam receſſibus numerare: hoc uno ſapiens, quod particulam, quæ in ſumma veſte prope humerum latebat, intactam omiſi. Igitur cum ſesquitalentum prompſiſſem, negaremque alios mihi eſſe in præſentia nummos, ſceleratiſsimus carnifex primo ſacculum ſuum recludere cœpit;

pit; mox ut etiam à me reponi pecuniam vidit, inquit, Quicquid gemmarum eſt, potius ſorte fideliſsima partiamur. Ego in duas partes quã potero juſtiſsime diſtinguam; tu ſeſquitalento quam voles partem optabis. Placuit etiam amentiæ meæ conditio. Itaque diviſis exquiſitiſsima ut videbatur diligentia gemmis, cum expenderet pretia, & videretur optima fide ſolicitari, omnem ex animo meo ſuſpicionem abſtulit. Laminę etiam aureęin diſtributionem venerunt; ut feliciſsimo mercatu crederem à me exiſſe pecuniam. Cum igitur, tanquam ille quondam Philoſophus, pro Punicis malis ceram tenerem, hilares ad cœnam conceſsimus, & ſuaviſsima remiſsione animi condivimus epulas ad faſtidium pompamque venientes.

Ac poſteaquam in domum meam redii, nunquam mihi ſuavius fuit, cum animus lucri confidentia plenus etiam in medio ſopore non ceſſaret, & inani cogitatione deluſus, gemeret tantum temporis ſuis quæſtibus intereſſe, quantum moræ lenta nox opponeret.

Pons in illa urbe celebris lignea radice conſurgit, & trabibus artificioſe compactis non tam undis tranſeuntibus obſtare laborat, quã auri argentique ponderibus anhelans ſub pretioſa mole deficit. Hinc & illinc aurificum domus & officinæ quaſi continuo ſplendore lucentes, unionum quoque gemmarumque ſupra felicitatem Indi littoris copia. quo etiam meas merces cum tuliſſem, ſenex quidam, inſpectis diligenter gemmis, Et me, inquit, deridere credis, jam à cunis inter gemmas educatum, qui vitreæ fractæ particulas pro lapillis rarioribus objicis? Ego indignans, velut à cauto ſene deluderer, maledixi tabernæ tam inſi-

gniter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

gniter mentienti, & in aliam me contuli: ubi me pæne totum crudelior fortuna evertit. Nam cum Hyacinthinam inaurem fabro traderem, pretiumque velut ab alio empturus rogarem; Quanti, inquit, cryſtallum emeres ineptis ac ruſticis fucis imbutum? Tum ego ſmaragdum porrigere, ac pellucidam unionem, quantam Ægyptia mulier non diluiſſet Antonio. Sed cum omnia ejuſdem notæ eſſent, non averti tantum artifex aut ſpernere; ſed convitiari ac palam non impoſtorem modo, ſed furem dicere cœpit. Quotquot vero permeabant per ſublicium pontem: cum teneri furem crederent, ſic reſtabant ante ædiculæ limen, ut liberæ undæ ad ſubditi obicis retinacula colliguntur. At ego non alias minus vivus omnem doloris ſenſum amiſeram; nec advertebam hominem omnes veſtium mearum receſſus importune ſcrutantem, palamque efferentem ſaxa gemmarum colore tecta, laminas æneas, quæ auri ſpeciem tenui cælatura traxerant. Igitur non amplius audiebam ut latro, ſed ut adulterator monetæ & publicæ vindictæ ſervandus, cum ſubinde redeuntibus nervis in hoc ſaltem miſeri ſenſus patuerunt, ne ignorarem me miſerrimum eſſe. Tum profuſis lachrymis, vultuque qui non tantum à me nefas commiſſum eſſe diceret, jam ſilentem populum & audiendi avidum affatus ſum. Si non omnis miſeris fides cum calamitate decedit, illud juro, non ſcelere meo, nec fraude, id quicquid eſt concitum turbæ: Virtus, & credulitas fidei meæ teſtis, in has me anguſtias conjecerunt, malitiæ dolique rudem; de quo id hactenus ſenſi, primum eſſe nefas in ſe admittere, ſecundum in alio ſuſpicari.

cari. Itaque cum heri bonæ fidei integritatem, ſeu verbis, ſeu inceſſu, ſeu etiam aliquo geſtu, incautus prodidiſſem, viſus ſum præſtigiatori turpiſſimo facilis præda, & quæ maculas magis pondere, quam exeundi ſubtilitate turbarem. Nec illum fefellit opinio. Nam hæc pæne inania gemmarum ſimulachra ſeſquitalento permutavit.

Cum non ſolum lamentabili fletu ſermones meos, ſed omni etiam execratione firmarem, circumſtantis populi impetum ſtatim fregi. Itaque aliis ad riſum, pluribus ad commiſerationem verſis, peto rogoque, ne mihi nullo merito calamitoſo deſint: eant una in ſycophantæ domum, & ſceleris tam atrocis præmium ex facinoroſis manibus extorqueant. Id ſaltem ſolatium paupertatis fore, ſi non inimicum ditaviſſem. Aſſentantibus cunctis, ſeu qui odio in ſcelus ducerentur, ſeu quos in miſerabilem pietas excitaret, ſeu denique qui turbas ad flagitia peterent, ducem me præbui; cum ſubito lictores publici aſtiterunt ad latus, moleſtiſſimo ſatellitio, & aut in meam, aut in æmuli pecuniam intenti, quorum paulo ante aliquot nobile ſuæ artis facinus ediderant. Nobilem fœminam de curru detraxerant. Flagitabant nummos, quos neſcio quis creditor per judicem petiiſſet. At illa, ſe vero non abnuere, non negare, dicebat. paterentur iret in ædes, expeditos traderet numos, neu ſe vel cuſtodia, vel abſtractis equis, indigne laceſſerent. Nec impetravit aliquid à barbara gente, etiam licentius ſæviente, quod extorquere verbera vellent, magni ſemper ſeu fuſtem ſeu lorum ementes.

Cum

Cum autem jam eſſemus in limine, venit intrepido vultu caupo, &, quid apud ſe vellemus, audacia quæ conſcientiam celaret, interrogat. Tum ego; mediocris ſtaturæ hominem, macilentum, calvum, fuſca barba, pallida cute, me quærere dixi, quo cum heri cœnaveram. At ille tamen apud ſe divertiſſe, aut omnino pridie quenquam cœnaſſe in ſuis ædibus negans, me ipſum turpiſſima ſuſpicione perſtrinxit. Iam apertis clamoribus laceſſitus nihil mollius vinculis expectabam: cum cauſæ meæ fiduciam deſtrueret diverſitoris conſtantia, nec elatis omnium vocibus, ſatis audiretur defenſio. Itaque geſticulanti dextera, etiam hianti ore, ſignificavi eſſe quod loqui vellem. Tandem impetrata pax dicendi locum fecit, &, Si, inquam, neminem in domum admiſiſti, dic, ſi potes, qui erant illi homines, qui in ſuperiore cœnaculo totum diem bibendo conſumpſerunt? Quos cum ebrios ac petulantius rixantes velles compeſcere, ictum in ſupercilio accepiſti, projecta lance, & per ſolutam cutem uſq; ad ſoliditatem oſſium merſa. Dic etiam, num affines tui, num familiares erant, quos ex ultima Iberia venientes longo ſermone excuſaſti, quod noctis ad epulas ſocios adduceres. Neque in re incerta verſor: Meam cauſam eorum ſarcinæ agent, ipſique præterea hoſpites, ſi expectatis, dum à negotiis ad prandium redeunt.

Cum tam indubitatis indiciis agerem, cogeremque adverſarium quærere quod diceret, mutatum vulgi ſtudium, & innocentiæ meæ favor pæne cauponem evertit: cum is omnium clamor eſſet, hominem nequam & arte ſua dignum, non ſceleris modo gnarum, quod

in me, quiſquis erat, ille planus cogitaſſet, ſed etiam prædæ participem, per indignam advenæ calamitatem augeri. Receptatorem latronum, & ipſis pejorem aggreſſoribus ad publicum exemplum caſtigari debere. Nihil mihi unquam illo jucundius extitit; quoniam non deerant, qui vinciendum cauponem, ac ſervandum dicerent. Sed nihil fiebat tardius, quam quod omnes imperabant. Nullus injiciebat manum, aut pro imperio in cuſtodiam ſequi jubebat. Nam lictores, ut qui lucrum captarent, nec hominem tenebant, quoniam poſtea dimitti non poterat; nec abituri erant, niſi ſceleris pretium ſupra debitam juſti officii mercedem duplicaretur. At diverſitor, ſeducto ex lictoribus principe, quadraginta denarios in ſingulos lictorum, qui adeſſent, erogaturum promiſit tanta ſubtilitate, ut nemo adverterit, niſi per ſimilem malitiam doctus. Incipiebat mihi eſſe ſuſpecta lenti ſupplicii mora, cum lictor, cujus venalis fides conductam operam præſtabat, vanum eſſe de quo diſputaremus ait: id ſolum quæri, num adeſſet qui me adulteratis gemmis deluſerat. Scrutanda penitus omnia, nec abditiſſimis domus latebris eſſe parcendum. Tum irrupit in ædes, & ſtabulario nequiſſimo (id quod moliebatur) effugiendi locum fecit. Interim ad negotia populus deflexerat, & ut in tumultibus ſolet, omnium impetus in turpiſsimum languorem deſinebat: cum ſolus, & inviſus, ad ſceleratum limen adſtarem, & lictores omnia permiſcerent in ædibus affectata diligentia, quæ quo erat falſior, eo ſtruebatur ſolertius. Cumque inanem diu laborem finxiſſent, tandem nunciant abeſſe hominem, &, ſi quid in cauponem haberem,

haberem, magiſtratus juſſu ad judicium evocandum: ſe non poſſe indemnatum, & cujus flagitium erat ita obſcurum ut poſſet negari, in cuſtodiam trahere. Id reſtare, ut largius laboris mercedem numerarem: quoniam bona fide me ſequuti tres pæne horas conſumſerant. At ego tanta improborum contumacia excitatus, negavi aliquid proditoribus daturum, præter preces, ut evenirent quæcunque publicum in illos odium quotidie concipiebat.

Nec jam languide iratus ad Prætoris urbani tribunal devolo, ſcelus cauponis & lictorum perfidiam veris indiciis delaturus. Erat autem in Arcula (ita Prætorium appellant) nam frequens concio, ut inſtar unius molis aut corporis coiret arcta & congeſta frequentia. Simul movebantur, una ceſſabant, & quod eſt rariſſimum, uno veluti ore nunc ſilebant, nunc in riſum effuſiſsime concitabantur. Cum jucundum remiſſumque tribunal admirarer, adverto judicem indigniſsimum qui inter mala verba habitet, ſublimi ſede, vultu gravi, ore ad antiquorum majeſtatem compoſito, pæne ad ridiculam controverſiam moveri, ut ſeveritatem judicantis non ſervaret. Stabat enim ludicro amictu reus, ore purpureo, viridi cucullo, cur, cum fatuorum principatum aliquot jam annos tenuiſſet, repente æmulus tantæ fortunæ controverſiam faciebat. Nec deerat patronus magnificæ cauſæ, qui principem numeroſiſsimæ gentis de ſtatu dimicantem tueretur. Illum patre, avo, majoribus fatuis ortum prædicabat; matris familiam nunquam ſapuiſſe, nec pium filium degeneraſſe à gentilitia mente. Meminiſſent magiſtratus, in quanta cauſa judices ſederent. Concuti rempubl. ſi

 bene

bene animati in Principem fatui ducis injuriam perſequerentur; qui me hercle, inquit, ſi omnes ad arma properabunt, non inveniet ſapientia defenſores. Quot enim vel ex iſtis, qui me nunc audiunt, taciti, & velut in partes non abſtracti, ſi ſemel Moriæ vexillum effulſerit, pro ſtoliditate pugnabunt? Non hoc ſeculo Clazomeniis ſolis inſanire publico decreto conceſſum eſt. Nihil tutum, nihil ſyncerum relinquetur; nec aliud pugnam cædemque prohibebit, niſi ſi forte in quos ſæviant non habebunt. Magna imperia nec apud prudentes ſine formidabili concuſsione mutantur. Verendum eſt, ne, ſi tantæ multitudinis jam placida tranquillaq; moles excitabitur, non magis de imponendo duce, quam de ſedando exercitu quærendum ſit. Patiamur fatuos conditionem ſuam ignorare. Sint ſuo judicio prudentes, nec cogamus & vitium eos & vires agnoſcere. Adjuvabat omnia princeps fatuus, ridentibus lachrymis, nutuque, ſi vinceret, ſingulis apud ſe dignitates deſtinans.

Videbam non vacare miſeriis meis judicem, neque potius per me quam per diſertos patroni queſtus rem publice deferendam. Itaque cum hora pæne duodecima litem jucundiſſimam diremiſſet, admiratus tot cauſidicos è ſubſellis ſurgentes, quot olim cauſæ non erant, omnium ora vultuſque penſabam. Illius torvum ſupercilium horrebam, illius explicatam laſcivamque barbam oderam: nec erat quem non aut reverentia aut faſtidium prohiberet adiri. Cum jam omnes dilaberentur, ſeu fato, ſeu fortuna, poſtremus exceſſit vir cenſorii vultus, ore, inceſſu, modeſtia Cato: Quem ego tandem audacior cum ſubmiſſione viliſſima

ſalutaſſem, Si es, inquam, quod te hominum exiſtimatio, quod te probitas, quod ipſa juſtitia prædicat, conditionis miſerorum columen, afflictæ virtutis patronus, noli contemnere benefaciendi materiam, quam heu! meo tibi damno fortuna ſuggeſſit; quem ex florenti ſtatu facilitas aſtutis prædonibus patens in indignam calamitatem miſit. Tum prolixam mali ſeriem dolentibus verbis, & ipſis pæne gemitibus in conſpectum dedi. Nec pro re moveri videbatur. Sed poſtquam medium ejus, quod ex lite conſequerer, promiſi; tunc allevare oculos cœpit, tunc mulcere animum meum, dolorisque ultionem promittere. Igitur poſtero die ad tribunal adeſſe juſſit, vultu quantum poſſem funebri, liberali tamen veſte, fictaque conſtantia, ut viderer judicibus & bono loco eſſe, & ſolo adverſarii ſcelere miſerabilis, cætera ſuæ fidei concrederem. Cum ſic ab eo diſceſsiſſem, ut omnia optimo ſtatu eſſe putarem, liberius totum diem variis cogitationibus impendi; nunc Callionem ac Fibullium in meum ſupplicium incenſos, nunc crudelem Percantis adulationem reputans, ſi qui me caſus ad immite ſervitium retraxiſſent: & fronti literas eſſe, quas crinis utcumq; celabat, velo ut in obvios nec cogitantes fideli, ita in curioſos & ſcrutantes imbecillo: & me teſtibus, ſi negarem, poſſe convinci, & ipſam domini potentiam mihi copiam defenſorum non facturam. Contra obſtabat regium Gelonis nomen, animuſq; ſupra ſervum erectus, & nullum de ignota ſtirpe præjudicium, niſi quod de externis præclarius ſentimus.

Cum hæc ſolicitudo animum in craſtinum protraxiſſet, iremque ad Prætorium, occurrit

in ipſo aditu vir, qui magnificus videri poterat, ſi quod inter illuſtres veſtis diſcrimen faceret, meque nec cogitantem benigniſsime ſalutavit. Incipiebam timere, ne venales etiam gemmas afferret, cum ille habere ſe dixit quæ è re mea forent audire: commodarem aliquantulum aurem, neque ſi me aliqui circumveniſſent, ex alieno ſcelere ſuam fidem metirer. Quamquam omnibus diffidebam, non videbam tamen quæ fraus timeri ejuſmodi colloquio poſſet. Itaque humaniſsime, & tempus, & ſecretum, ſi res poſtularet, promitto; ſimulque in oblongam porticum deſcendens, cœpi expectare ſermones hominis longa cogitatione ac veluti ſuſpiriis ſibi præfantis. Non alias, inquit, durior natura extitit, quam cum levari mala voluit atrocibus remediis, ut interdum morbo ſævior medicina valetudinis deſiderium tollat. Multi dolores non leniuntur, niſi membra quæ dolent exſeces, & interdum eſt levius ægrotare quam ſanari. Idipſum quoniam deteriora Naturæ imitamur, humana diſciplina decrevit. Etenim lædi, ſpoliari, contumelia violari, magnum malum, & ſeu famæ noſtræ, ſeu fortunis acerrimus morbus: ſed remedium diluit tam amarum conſuetudo noſtra, ut non tam invitare videatur ad ſanitatem ægros, quam ſanos prohibere ne doleant. Iudicia dico, & crudeliſsimos Advocatorum aſtus; quos, ſi litigare perſiſtis, intelliges nihil minus quam prædones ſævire, niſi quod lentius cædunt. Ille diverſitor per quem damnum te feciſſe clamitas, ecce tibi omnibus modis purgaturus crimen eſt, etiam ſponte pecuniam refuſurus, quantam nulla tibi judicum ſententia dari imperet. Conſcium fuiſſe ſceleſti conſilii, quo te

fucatis gemmis vir nefarius deluſit, negat. Sed cum nollet domum ſuam infamia laborare; te prohibuit cum lictoribus irrumpentem in ædes. Et jam anxias litium curas, jam avaras patronorum artes omni pretio redimit; me legatum ad te miſit, utpote qui mutui commodi admonerem. Tuo bono reduces veſtigia, dum adhuc in limine hæres, nec dum interius tractum adducto velut oſtio incluſerunt Patroni iniquiſſimo labyrintho: ubi te calumnia atque mora, omni Mæandro pigrius ſtante, ludificentur. Semel mihi controverſia fuit, quam componi per Iudices vellem, cum omnes interpellarent ſtultitiam meam, &, quod nunc tibi vaticinor, mihi plerumque minitarentur. Audies, hoſpes, rem admirabilem, & quæ te non alio ſtupore circumfundat, quam ut quæras, num eo uſque pertigerit mortalium ſcelus. Eram paſſus atrocem ab amico injuriam, qui epulis obrutus, poſtquam appellavit contumelioſe, etiam graviter mulctaverat, immiſſo in me ſervitio, dentemque, ne nullum eſſet ſceleris veſtigium, ab ore excuſſerat. Quid multis? conveni in judicio: elegi patronum qui cum diſertiſſimis certabat, nec corpori parcebam, nec pecuniæ. Sed hoc mihi nocuit, quod incideram in opulentum hoſtem, qui prævaricatorem turpiſſimum (illum, inquam, qui mihi Advocatus erat) duobus talentis emit; ut non amplius niſi ſua voce loqueretur. Languebat Oratoris mei facundia, quoties jubebatur pro me loqui, nec ſententiæ ſequebantur, nec pæne cohærebant verba: ut Iudices eloquentem hominem crederent non naturali vitio, ſed cauſæ infirmitate labaſcere.

Cum igitur ſpem meam multis dilationibus fruſtraretur, tandem exactis aliquot annis reſtabat, ut quæſitor aliquis pronunciaret. At ille nefarius, ſuſpectos mihi plurimos ex iis qui ſedebant in cauſa judices proclamat: ac ut in me moveret odium, quanto non laborant nocentiſſimi rei, petit ut ſancti quique Iudices nominatim excedant: id à me mandatum iniquiſsima vociferatione firmabat. Aberam unius diei itinere, cum hoc per amici literas nunciatum reditum meum in urbem tantum non præcipitavit. Nihil expeditius videbatur, quam ut hunc probare poſſem dolo malo intervertiſſe cauſæ meæ famam; ac cum deinde ſequeſter, de cujus manu talenta duo ab adverſario meo ſumpſerat, interpoſitis inimicitiis, rem ad me detuliſſet, in jus vocare hominem, & prævaricationis accuſare auſus ſum. Exitum meæ miſeriæ ſic comprehendam, ut & intelligas nefarium ſcelus, nec mihi moleſta ſit fuſa calamitatis narratio. Tot artibus egit, tot fucis circumamictum crimen ſuum velavit, ut immineret periculum, ne in me velut laceſſitæ innocentiæ temeritatem vindicaret. Viciſſe mihi viſus ſum, quia non perii, nec aliquid amplius impetrarunt amici mei, quam ut integra fama poſſem à lite diſcedere.

Non nego ſanctitatem Iudicum hæc mala mulcere, non patronorum ſanctitatem (eorum qui à communi facinorum orbita deflectunt) publicam aliorum infamiam velut abſtergere. Sed notum naufragiis mare non ſalute aliquot navium amittit crudelitatis nomen: nec proba eſt Sirenum vicinia, quoniam tranſeuntem Ithacum non evertit.

Iam vero quibus pœnis digni ſunt, qui hos hominés

homines propellunt in forum, qui, inquam, nihil minus quam peritos æquitatis humanæ ad Oratorum ſubſellia trudunt? Sacerdotes & Antiſtites Themidis dico, quorum è ſcholis inexperti adoleſcentuli cum empto teſtimonio ad clientum ruinam ac pæne fatum proruunt; ut, quod olim ferebant: *aſinus ad lyram*, id oraculum putem in hæc tempora deſtinatum. Quid ille qui nuper cum inter patronos referri quæreret, protulit teſtimonii libellum, quem non magis quam Iuriſprudentiæ codices lectum, etiam ſibi abſens procuraverat? Credebat contineri, ſe civilis ſcientiæ ſtudiis meruiſſe quem omnia tribunalia audirent. Erat autem ſcriptum, illum medicinæ peritum cooptandum in numeros eorum, qui præcocia fata ſaluberrima ratione morarentur. Hinc riſus ab iis plurimum editi, qui tantum eruditius peccaverant. Videbatur haud ſpernenda monuiſſe, volebamque ulterius audire ſuadentem, cum Percas ad me veſtigandum miſſus, neſcio qua fortuna in eandem porticum ſe conjecit, meque nec opinantem ſæviſſima oratione perſtrinxit, &, Teneo te, inquit, Euphormio, teneo fugitivum, teneo ea cruce dignum, quæ etiam ultra mortem deſæviat. Cum aſſueviſſem eſſe miſer, & pallidi vultus nullo metu ultra poſſent albeſcere, intentavi in irruentem manus, & conſtanti lumine tantum non transfixi minantem: ac deinde cum aſperrimis vocibus detonaremus, & ille veluti pro præda, ego pro ſalute dimicarem, jam advolaverat ad nos populus, quantus pridie ad cauponem non iverat, & tanquam in arena luctātes etiam pæne hortabantur ad pugnam. Sed cum ille me ſervum vocaret, ego impoſto-

rem

rem dicerem; cum ille Callionem, ego libertatem, inclamaremus, alius minis', alius fletu ageret; uterque veluti per compendium confluentes ad ſpectaculum homines ſuæ cauſæ admonet. Ille Callionis ſervum, Callionis fugitivum dicebat; Ego contra liberis parentibus ortum, unaque cœna improbe emptum referebam. Viſa res multitudini digna, quam non aliis mandaret. Statim obtinet miſeriæ favor, ſtatim vindicias ſecundum libertatem dandas cenſet: Percantem importunius obſtantem expellit. Ego vero per Curiæ veluti poſticum egreſſus mox Alexandria me proripiens, & in tutiorem urbem diſceſſi; & quoniam res ad populum traducta eſt, vos qui hæc auditis, qui legitis, quamquam eſtis omnes improbi judices, non recuſo.

FINIS PRIMÆ PARTIS.

PARS II.

Illuſtriſſimo & Nobiliſſimo Heroi,

ROBERTO CECILIO,

Comiti Sarum, Summo Quæſtori, & Regiorum Secretorum Præfecto, Nobiliſſimi Ordinis Periſcelidis Equiti, Sanctioris Conſilii Senatori ſanctiſſimo, &c. Euphormio S.D.

NIhil mihi debes, ſed virtuti tuæ (Inclyte Heros) quod hic liber honori tuo datur. Neminem oportuit omitti in publico queſtu, & qui in vitia non patebas, ſaltē nimiæ virtutis debuiſti accuſari. Durum enim impoſuiſti mortalitati onus,

quam

quam poſſe ad tantum faſtigium pervenire docuiſti; pæne ad Superos virtutis conſortio provectus, ſic ut nemo humanæ Naturæ imbecillitate jam aut humilitatem ſuam aut ignaviam excuſet. Et hanc accuſationis tuæ laudem quicquid hodie eſt eruditorum ad Nepotes mecum deferent, eritq; mirabilius, quod jam Orbe ſeneſcente repertus ſis, qui omnibus famæ magnitudine umbram feceris, quorum fidem vel induſtriam antiquitas laudavit, licet ad omnium ſeculorum interitum ſcelera morientibus virtutibus ſuccedant, neque Cronus magis veritatis quam vitiorum pater ſit. Ego ſane tibi hoc libello, veluti longo plauſu gratulor, cujus ſonus in omnem ætatem durabit. Et quidem tuæ gloriæ meos & meorum enſes vovi. nec interim credidi inutile munus, ſi te quoque exermis colerem, & tuum nomen legeretur in hac charta, quam publici favores tam benigne ſuſcipiunt. Magni homines ſcribentium pennis ab invidia ad æternitatis ſudum feruntur, & quantum ad poſteros nihil amplius Achilles fecit, quam placuit benevolentiæ Homeri. Et nunc quidem ſatis erit te Quæſtorem iſti judicio feciſſe, ut omnia facinora tua voce damnentur, quæ in hac Satyra velut ad tribunal tuum coëgi. Cæterum hoc deinceps vigilantiſſima devotione enitar, ne quid ex tuis virtutibus poſteritatem lateat, & tanto latiori volumine, quam quod hic vitia caſtigat, tuas laudes implebo quanto eſt humanius gratulari dotibus naturæ, quam flagitiis iraſci. Vale.

IO nunc exilia atq; luctus, io mortalium ſcelus & fraudes, & quicquid in Euphormionem crudelius Numen invenit; io nunc ceſſiſtis triumphanti! ego te, quicumq; Euphormio-

nem Deus urgebas, ego te pertinax fortuna laſſavi. Iam de fluctibus extuli pedem, jam evaſi de naufraga rate, & arenulam ſecuris oſculis adoravi. Et nunc de littore Oceanum luſtro, cauteſque & vada, quibus me iniquior tempeſtas illiſit, gratiſſimo horrore contemno. Iuvat ô Luſiniam reliquiſſe, juvat per errores meos, & Callionis injurias, fraudeſque ſodalium, hanc conditionem emiſſe, quæ me hodie florentem contumacibus fatis oſtendit. Sine cauſa iraſcebar meis malis: & me cum Themiſtocle calamitas felix in altiorem extulit ſortem. Ecce jam effugi fortunæ imperia, ecce jam in Scolimorrhodiam perveni, regionem feliciſſimam, meaque Luſinia meliorem. Illic me miſeriarum pelago vagum humanior portus accepit: illic tranquillior aura demulcet, & jam Parcæ mitibus decretis ſuum in me crimen excuſant. Hac mercede calamitas placet, & quam antea miſerabili ſtylo depinxi, ea quoque jucundiſsima ſerie hanc chartam implebit. O ſordidi amatores terrarum, ô capaces ſcelerum mentes, neque vos peccandi libidinem expleviſtis, & ego maledicta non conſumſi. Iam in Scolimorrhodiæ littore tutus inſiſto, jam donaria templis appendi, & in ipſa reſidens ara ex qua diis æquoris libavi, veſtra flagitia atque nefas liberrima exprobratione promulgo.

Cum Alexandria diſceſſiſſem, & crudelitatem Percantis fugiens, & Callionis potentiam, ipſa malorum conſuetudine robuſtus, per varias gentes fluviorumque diſcrimina inſtar Æneæ aut Vlyſſis diu exilium meum circumtuli, donec in amœniſſimam civitatem deſcendenti ex vicinis montibus ædificiorum cultus, &

cam-

camporum pulchritudo, aliquam quietem perſuaſit. Flamen ſatis capaci alveo planiciem, quæ inter montes extenditur, percurrit; & humore æqualitatem camporum colliumque radices ſubeunte, liberalis gleba rerum omnium culturam admittit; ſummi montium vertices lætiſſimis ſylvis æſtatis voluptatem, & hyemis ſubſidium alunt: vites deinde atque horti continua ſerie ad planiciem extenduntur, quæ in paſcua & fruges diſtributa innumerabiles vicos pæne in civitatis majeſtatem conjungit. Circa urbem hinc feliciſſimum olus, hinc aperta ambulantibus ſpatia viſuntur, præcipue qua fluvius exceptum convallibus montium calorem leniſſimo tepore perfundit. Vrbs ad utramq; ripam poſita ſatis operoſo jungitur ponte, habetque non ſuperbæ molis domos, ſed lapidibus optimis & elegantiſſima arte porrectas. Delphium urbi nomen eſt. ibi plures externi quam cives, propter commercium literarum vivunt: quippe diſciplinarum ſtudia non alibi illuſtriora habentur, & Acignianorum fama veluti ad orbis ſupplementum æternam ibi juventutem conſervat.

Ego vero poſteaquam intellexi, quam multi ſe literis ex paupertate vindicaſſent, etiam ignorantiæ pertæſus, quæ mihi rerum antiquarum notitiam auferebat, ut neq; veterum miſeriis ad ſolatium uti poſſem, conſtitui me in eruditorum diſciplinam dare. Iam grandior adoleſcentia, & pæne in maturam virilitatem declinans abhorrebat à puerorum conſortio, quibus me elementa literarum miſcebant: ſed non fui ſub pudore, & meta itineris, quod intrabam, omnem ſaxorum ſcabritudinem, ſpe dulciſſima lævigavit. Etiam perſuaſi iracundiæ

meæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

meæ, ne repudiaret beneficia, quæ ab Acignio offerebantur, id eſt, ne injurias, quibus olim innocentiam laceſſiverat meam, in me ipſum ſtultiſſimo furore punirem.

Igitur anguſta habitatione contentus, mihi de quibuſdam libellis qui ibi optime emuntur, providi, & ad gymnaſiarcham Acignii miniſtrum veni. Ille tum terribili gravitate in neſcio quam puerorum levitatem ſæviebat, & pæne me ipſo ſupercilio inſtar ſimulati Saureæ abegit. At vero poſteaquam animum explicui meum, excuſaviq; annos quibus iniquior fortuna inviderat manſuetudinem ſtudiorum, ſane viſus eſt miſereri meæ ſortis, quæ mihi pueritiæ labores in illam ætatem ſervaverat: & aliquantulum hortatus, ne pulcherrimum curſum ſinerem contrariis ventis perverti, me ad infimi ordinis Scholaſticum manu duxit, & in auditorum numerum redegit.

O pater, Aoniæ moderator maxime turbæ,
Qui Xanthum Lyciamque colis, Delonque vagantem,
Et Claron, & Delphis famam vocalibus addis:
Da faciles vultus, meque ad tua limina deduc.
Non ego Bacchæos inſana per avia thyrſos,
Non buxos Phrygias, aut ſancta ſilentia poſco,
Queis Celœa domus, queis ſe bona jactat Eleuſis.
Tu tantum mihi Numen eris: te præſide terras,
Phœbe pater, totumq; licet contemnere cœlum.
Te, cum diſpoſitis imponis carmina nervis,
Mirantur laudantque dii, vincique fatentur:
Et qui certa fero molitur fulmina jactu:
Et qui Biſtoniis acer deus imperat oris.
Nec minor in terris regnans, pater: Orphea nigri
Victorem ſenſere Dii, tecumque loquutus
Horriferum Ajacem timidus confecit Vlyſſes.

Cæte-

Cæterum quod in pueris eſt ſeveritas parentum, aut ſupplicii timor, illud mihi erat pertinacia virilis, & proprii conſilii decretum; ut improbo labore ætatis diſpendium redimerem. Et qui quondam tam ſeverus alienos penſaveram mores, tandem eruditis cogitationibus intentus ſupervacuas omiſeram curas; cum Acignianorum diſcordia, quæ illos in Delphio cum quibuſdam etiam literatis committebat, me ad priſtinam indignátionem reduxit. Proh cæca vitiorum libido! proh rerum minimarum in ingentia crimina ſat patentes anguſtiæ! Non leviori collidebantur certamine, non minus atroci ambitu pugnabant, quam ſi diadematis fortunam tam ludicra promiſiſſet victoria. Qui aliis imperarent in anguſta urbe, inter homines liberales quidem, ſed obſcuros, pertinaci æmulatione quærebant; ſufficiebant odiis inania dignitatis nomina, faſceſque ſine ſecuribus puerorum tergis hærentes. Nulli interim ſeverius in ambitum dicebant, nulli frequentius numerabant ſuperbiæ mala: & dum parvis occupati neſciunt ſe gloriæ impendere miſerrimam mentem, in illuſtrem ambitum magnatum, in ſolicitas Principum curas ridiculi declamatores inquirunt, quaſi interſit inter ſordidam & magnificam vanitatem, niſi quod hæc peccandi impotentiam oſtendit, illa autem ſplendidis velis ſaltem mortalium crimen excuſat. Nam ut optimæ meſſes fortiore nutu ventis reſiſtunt, & inanium ſegetum caſſi vertices nullis auris obluctantur; ita capacibus honorum non niſi digna gloria imperat, immerentes autem ſolum dignitatis nomen corrumpit. Romani Bletoneſios publico judicio poſtularunt, quod homi-

nem

nem Diis immolaviſſent; cum ipſi duos Græcos, totidemque ex Gallia mulieres in foro Boario etiam per ſacrorum ſuperſtitionem viventes defodiſſent. Adeo malignum eſt de alienis judicium, & multi cum Acignianorum turba iraſcuntur illis vitiis, quibus ipſimet ſuam famam indigniſſime maculant.

Hæc ſæpius reputabam inter Muſarum otia, cum interim aliquantulum deflexit meæ fortunæ malignitas, & quietem ad colligendum ſpiritum conceſſit. Erat in Delphio vir externus, omnium ſuffragiis ad probitatis famam provectus; Themiſtius appellabatur. Is cum modicas opes ſua induſtria quæſiiſſet, neque genuiſſet liberos, ſe nonnunquam fortunatum prædicabat, cui arbitrium hæredis natura conceſſiſſet. Ego me in illius familiaritatem non altiori ſpe, quam jucundiſſimæ conſuetudinis, immerſi: cum neſcio quo Deorum beneficio mei mores & ipſa cupiditas ſciendi optimo ſeni placuiſſet. Forte per auditorum ordines promotus exordiebar ſapientiæ ſtudium, cum me Themiſtius in proprios penates recepit, & cum tempore convictuque fatalis amicitia creviſſet, nec repugnante conjuge, quæ jam anus non cogitabat de liberis, in bonorum hæredem adoptavit. Cæterum averſatus improbitatem mortalium, non minus ſæpe querebatur quam ego, quod olim florentiſsimam patriam incautus juvenis reliquiſſet, quippe ſe in Scolimorrhodia natum eſſe, feliciſsima regione; ubi cælum optimos campos continuo tepore perfundit, & tardiſsima ſenectus reſolvit expectantes; illic autem homines vivere, non quales in aliis regionibus videbam, ſed ſynceris animis innoxios, & qui à

Deo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Deorum vita ſola mortolitate diſcreparent. Sed dum in exteris regionibus, inquit, adoleſcens vagarer, forte incidi in amorem, qui me veluti per Calypſus aut Circes blandimenta perpetuo exilio damnavit. Nam cum iſtam conjugem duxiſſem, elegantia morum & formę pulchritudine mihi conciliatam, nunquam aut illi perſuaſi commigrare in patriam tam felicem, aut mihi, ut relicta chariſsima parte ſolus tantis bonis incumberem. Tu vero Euphormio, quem mihi jam præcipitanti in tumulum velut ad extremum ſolatium fortuna perduxit, ſi fides amori meo, cui ad orbitatis levamen ſuffeciſti, vide ne, cum extremum mihi diem numeraverint fata, hæreas in iſtis regionibus, ubi nihil invenies aut Scolimorrhodia mea, aut Luſinia dignum. Sed in patriæ meæ humanitatem concede: de qua tantum timeo, ne tibi omnium charitatem admiranti etiam in contemptum mea benignitas veniat. His ille & ſimilibus verbis ſæpe apud me extollebat Scolimorrhodiam: ut jam nec dubia mihi eſſet profectio, ſi tam bono parenti ſuperviverem. Sed diſcedere à latere ſpirantis neque ego voluiſſem, neque ipſe niſi moleſtiſsime laturus videbatur.

Ecce autem dum in hac felicitate ſaginor, & pæne errorum memoriam tam commodi penates obruunt, jam in alia terrarum parte mihi nova malorum ſemina fortuna quærebat. Quippe florebam in alia civitate, famaq; pulcherrima ubique efferebar, quod veluti ſecretus cum Themiſtio vivebam; neque lupercalium videbam laſciviam, & cum ſibi diſſimilis Saturnus gaudebat, publicam licentiam mea abſentia damnabam. Iam me modeſtiores ambiebant,

biebant, neque erat parum ad laudem, ſi quem frequenti conſortio dignabar. Forte accidit ut inter Themiſtii cultores juvenis quidam optimæ frontis, quodque maxime amabam, pæne nimia modeſtia lenis, meam familiaritatem pertinacius quæreret. Nec contentus communi benevolentia, quam facile in omnes expromebam, ad arctioris amicitiæ ſacramentum incitavit. Non potui diu negare tam officioſum munus, præſertim cum pignora haberem animi non languide ad virtutis difficultatem exſurgentis. Itaque paulatim ad extremam charitatem deducti ſumus; reſtabatque arctiſſimæ neceſſitudini, ut illi prioris vitæ miſerrimam ſeriem narrarem: ego viciſſim, quis eſſet, & ex qua gente aut parentibus, cognoſcerem. Hæc diutiſſime non ſine pertinacia celavimus: nam & ego contemptum ex tot fortunæ ludibriis timebam, & ille altioribus cauſis deterrebatur aut patriam aut genus confiteri.

Forte in Themiſtii umbraculis eramus, & poſt ſuaviſſimos ſermones, Ego vero, inquam, Anemon, ſi tantum mihi virtutibus notus eſſes, tamen rogarem cui arbori precioſum ſurculum orbis deberet: nunc vero quoniam intima vitæ conſuetudine permixti in eandem felicitatem eoſdemque juravimus caſus, noli admirari, ſi vehementius exopto, & parentum fortunam, & rationes tuas, nihil diſſimulata oratione audire. Ille corpus meum amabili brachio incinxit, oculiſque mœrore blandiſſimo in me defixis: Vides me, Euphormio? inquit; mihi crede, & hic cultus & vivendi ratio meæ gentis dignitatem ſubtiliſſima ratione mentitur. Quippe magnis paren-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tibus natus in hanc communis vitæ ſimplicitatem, mea ſponte, & clandeſtinis conſiliis deſcendi. Iam illud à pueritia cognovi, quantis caſibus humana omnia vertantur, & nihil tam ſecuris radicibus niti, in quod violentia fatorum non valeat. Nam ut pater in altiorem conſcenderat locum, eo apertior tempeſtatibus fortunæ, nullas rerum viciſſitudines, & inconſtantiam Principum intacto remigio evaſit. Quis ægritudines animi, quis ſpem implacidam, aut pervigiles curas, nunc metuentis ruinam, nunc aliis imminentis, exponat? Et hæc mihi videbam inſtare, ſi in parentis veſtigiis hærerem: vitam ſolicitudinibus veluti aſſiduis ſentibus horrentem: ut ambitioni, & curis & nunquam voluptati ſinceræ ſic vacarem, ut mihi impendere diem non poſſem: ſucceſſuram interim mortem, quæ in ultima ſcena aulæum tolleret, & veluti puerorum luſum finiret. Audiebam quæ multi de æternitate loquebantur, & illius cupiditas mihi turbam, aulaſque & negotiorum nomina inviſa faciebat. Neque languide ambitionis & potentiæ ſupplicia effugi. Nam cum me deſtinatum audirem ad artes theatro arenæque ſimillimas, ut gladiatoriam facerem, neque aliud ex priſca doctorum hæreditate quam citharam haberem, primo impetrare veniam tentavi; ut ad ſerium animi otium mihi literarum ſtudia darentur: & poſteaquam obſtinatum parentem minime inflexi, communicavi audaciæ conſilium cum uno Acignianorum, qui mihi primus hunc ſyderium amorem injecit, & exiguo commeatu in hanc urbem furtivis itineribus prorepſi: ubi ſi me ſcholaſticorum induſtria produxerit ad conſuetu-

ſuetudinem Muſarum, ſtatim in arcanam Philoſophorum diſciplinam me dedam, illorum quibus unica eſt ſolicitudo, per moleſtias corporis laceſſitamq; paupertatem ſynceros animos ſyderibus transfundere. Et nunc parentes mei deſolatæ ſenectutis orbitatem queruntur, mihique per lamenta & miſerrimos planctus certiorem ad Numina viam ſanciunt. Quod ſi me audis, Euphormio, & potes felicitatem leviſſimo impendio emere, tu quoque Themiſtium relinques, abdicatiſq; mortalitatis commodis te in clientelam ſyderum committes.

Poſt hanc orationem etiam vehementius Anemonem amavi, & exoſculatus ſum impetum animi tam averſum ab humilitate voluptatum. At cum indies inter nos muſſitaremus de Philoſophorum vita, ad quos ipſe properabat, tandem ego non conſcius tantum conſilii, verum etiam particeps evaſi. Ipſum conſpirationis ſecretum, quod inter nos fideliſſimum erat, & præterea quod amicos ab hac mente averſos ſciebamus, utriuſque pertinaciam maligna voluptate acuebat.

Cæterum cum conſuetudinem meam triſtiori ſeveritate horrentem Themiſtius miraretur, diligentiuſque ponderaret ſermonum meorum ſanctitatem, non potuit amplius decipi, & pæne mecum orationem habuit, quæ Æneam Carthagini ſtitiſſet. Sed non profuit apud obſtinatam mentem, cum etiam crudelitatem in pietatis parte ponerem; illudque omnino reſpondi: apud me quidem omnia quæ ſunt in humanis rebus Themiſtio cedere, Themiſtium autem cœlo. Ille poſt iracundiam, & lachrymas, & cætera quæ in me valitura arbitrabantur, cum aliquando manus dediſſet; Si fata,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Si fata, inquit, voluiſſent, Euphormio, ut pios digitos meis luminibus ad extremum officium admoviſſes, nequeego me ſenſiſſem mori inter tuos amplexus, & has opes, quibus ſenectutem meam oblecto, etiam poſt interitum ſervare crediſſem. Sed quoniam fata inviderunt miſerrimo ſeni, & te fortaſſe malignior fortuna exagitat, ego quidem longo luctu tuæ familiaritatis pœnas luam, te vero & conſiliis informare antequam diſcedis exopto; & quoniam ad tua in Italiam vota contendis, honeſto cultu inſtruere, ne te Philoſophi ad ſe egeſtate compulſum arbitrentur. Cæterum ne pelagus ignores, quod audaciſſima nave ingrederis, tibi ego tempeſtates, ego fluctus, & fortaſſe pœnitentiam prædico, & ſi te humana conſilia in illos curſus egerunt, nihil de naufragio dubito. Me quoque dum primam adoleſcentiam ex aliorum conſiliis regebam, pæne eadem procella evertit, cum blanditiis invitarer ad laborem, & pæne hamum ſub ſpe dulciſſima non ſentirem. Quid infeſtis vocibus planorum audaciam ad publicas depoſcimus pœnas: aut quid illi tam triſte merentur, qui cædibus iracundiam ſatiant? cur inter nos impune verſentur graſſatores urbani, qui familias totas excidunt, & quod de Sirenibus loquuntur, audientes per ſaxa & naufragium ad imaginem voluptatis invitant. Hæc eſt illa diſſimulata Iuno, quæ tot Semelas hodie prætextu ſyderum pervertit, hæc crudeliſſima peſtis, quæ orbitatem clariſſimis gentibus & ſolitudinem fere reipub. implacabili furore minatur. Nam ut feræ quæ ſemel maculas ruperunt, magis indomita natura ſe ſylveſtribus dumis abſcondunt; ita quicunq; deliniti blandimentis

dimentis ſe in ſanctitatem illius Philoſophiæ dederunt, poſteaquam male fundatos conatus aut conſtantia aut robur deſtituit, pudorem voluntaria ſolicitudine intra penates ſuos damnant, vel licentius libidinibus indulgent, ut ſincere videantur priorem conſuetudinem ejuraſſe. Neque Philoſophi poſt tot familiarum incommoda, poſt omnium publicos queſtus, à damnatis criminibus recedunt; ſed imprudenti ætate abuſi ita de æternitate loquuntur, ita flammas & ſupplicia, & ſeveritatem Numinum inclamant, ut juvenes nondum ſatis adulto robore ingenii obſtupeſcant ad tot monſtra, nec aliter ſe declinaturos ſcopulum exiſtiment, quam ſi in eorum nave trajiciant. Quod ſi ea mente agerentur, cujus nomen inanibus larvis præfigunt, ſi vero Numinum & adoleſcentiæ amore tenerentur, illud ſaltem cogitarent; non omnes ea firmitate animi eſſe, ut deſertis voluptatibus in aſpera Philoſophia durent; etiam plerumque maxima ingenia avidiora libertatis ſuæ eſſe, & raro ſolitariæ gravitatis vinculis poſſe cõſtringi. Nunc autem quaſi nulla pars reipublicæ præter Philoſophiam procuranda ſit, omnem adoleſcentum induſtriam ad ſe vocant, & veluti tyrannicis dictis territæ juventuti imperant: neque fere ulla avis non relinquit ad vimina plumas, quæ illos aucupes audivit. Quid quod diverſæ Philoſophorum Scholæ ſubhorridis præceptis ſuos greges diſtinxerunt? Omnes ſub iiſdem votis argumenta adoleſcentibus proponunt, omnes eundem exitum laboribus profitentur: tamen vix aliquis ex iis adoleſcentem laudabit, niſi qui in eandem Philoſophiæ ſectam in qua ipſe vivit, jurabit. Adeo

pæne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

pæne omnia ſibi mortales affectus in ea venatione vindicant; & Philoſophi miſerrime decepti non ſapientiæ cultum, ſed ſuam rempublicam diligunt.

At vero miſeri parentes, quorum periculo iſti quotidie peccant tam multis ſceleribus, poſt ingratam ſolicitudinem curaſque, & ſæpe prodigum amorem, cum primam tot laborum mercedem à jucunditate adoleſcentum expectant, omni ſpe fraudari plerumquè ſuam meſſem hoc turbine interverſam deplorant: ſed nec tutis ſuſpiriis deſolatos penates proſequuntur, dum ſimplicitas vulgi omnibus fraudibus aperta, quæ religione adumbrantur, lamenta orbatæ ſenectutis pro flagitiis accuſat; & ne in hoc gradu calamitas conſiſtat, cum parentes lachrymis & tempore pæne dolorem exſaturaverunt, ſæpe liberos abdicare Philoſophiam, non minore indignatione, quam cum eos amiſerant, vident. Tu tamen, Euphormio, ſi te non vera prudentia, ſed veneficia ambientium juventutem ad hanc ſolicitant vitam, & alienando in ea defeſſus ad priorem quietem ſuſpirabis, noli multum tuo peccato imputare; & ego immodeſtius lætabor, ſi jam conclamatus filius mihi iterum vivet. Cum in hunc modum affectu ſimpliciſſimo peroraſſet, & optima mulier impleviſſet omnes intimæ veſtis receſſus ingentibus donis, ego ultimis amplexibus acrius amorem irritavi, ac deinde cum Anemone Delphio profectus ſum, & in Italiam iter cõverti. At vero poſteaquam ſuperatis navibus Mediolanum pervenimus, cum fama civitatis nos aliquandiu teneret, non ſine deorum mente occurrit, qui hunc impetũ ſaluberrima ratione moraretur,

Qui fluctus tumidos, aut facilem notum
Mutare, aut tepidis vellera nubium,
Quæ ſemper coeunt veris honoribus,
Audaci poterit modo
Certis ſubdere vinculis;
Hic ſolus juvenum corda ferocia,
Hic ſolus tumidi flectere ſanguinis
Æqualem rapidis ignibus impetum,
Hic ſolus dare turbidæ
Mentem ſtultitiæ poteſt.
Nunc blande juvenis deliciis perit,
Nunc illum pietas aſpera decipit:
Da tempus tenebris; jam veniet dies,
Iam pulchrum roſeis jubar
Titan curribus advehit.
Sed nec, quæ celeres præcipitant aquæ,
Certes oppoſitis frangere pontibus.
Nec tu dum calidus luxuriat cruor,
Optes imperio truci
Lætum ſiſtere turbinem.
Flumen ſponte ſua clauditur alveo
Quando non vetito luſit in æquore,
Et deſideriis qui furit impotens,
Poſtquam crediderit ſibi,
Vivet conſilio ſenum.

Forte in eodem diverſorio, in quod nos ſive caſus, ſive numinum conſilium tulit, paulo ante advenerat addictus quoque religionum pietati, ſed aliquanto prudentius quam aut ego aut Anemon, vir dulciſſimæ conſuetudinis, & in quo nulla ſeveritatis triſtitia liberalem arctaverat frontem. Theophraſtus appellabatur. Ille noſtra conſuetudine delectatus, cum pæne iiſdem ceremoniis diem exigeremus, eademq; curioſitas maxime nos ad templorum moles deduceret, paulatim inſinuatus in familiaritatem,

tem, qui & unde eſſemus, quove ſtudio Tyberim quæreremus, à nobis voluntaria confeſſione expreſſit. Præter eximias virtutes in Theophraſto ætatem quoque reverebamur; & ille mitiſſima manu paulatim profundis vulneribus ſine noſtro ſenſu medebatur. Nam & ſolertiſſima ingenia penſabat, & ut hominem viderat, veluti ex garrula invidentis Momi feneſtra recludebat intimam mentem. Ille nos nec duraturo impetu Philoſophiam petere prævidit, & Anemonis quidem facile ingenium eſſe, ſubitiſque deſideriis exardens, me autem ſpontaneæ captivitatis impatientem, qua auſtera Philoſophia damnatur. Et jam illi faciliores eramus, quoniam pietatis ſtudiis exardens, non quidem contra Philoſophorum præcepta diſputabat, ſed tantum noſtros impetus regere videbatur. Cæterum, neque amplius Anemoni parentum cuſtodia obſtabat, egoque veluti obicem Themiſtii ruperam, & utriuſque animi faces, quia nemo jactatas inflammabat, ſpontanea remiſſione languebant. Itaque paulatim placabiliores illecebris facti, quibuſdam gradibus de ſubhorrida ſanctitate exceſſimus. Et Anemon quidem revocatus in memoriam gentilitii ſplendoris, cum ſenſim parentis hæreditas paupertatis conſilium deſtruxiſſet, tandem ad penates redire conſtituit, & veniam ætati depoſcere. Ego vero ſuperba deterrebar verecundia, ne ad Themiſtium redirem. Et jam tantum Muſis debebam, ut earum beneficio ali poſſem, ac præterea frequentibus ſtimulis Theophraſtus urgebat, ut ætatem in literis ponerem, cum laudaret ingenium meum, mihiq; inter Scholaſticos promitteret nomen.

Cum igitur quærerem, ubi maximus litera-

rum quæſtus eſſet, & omnium populorum famam diligenti examinatione penſarem, non dubitavi quin commodiſsima eſſet Marcia, civitas in vicino. Quippe Acigniorum familia inde contumaci ſeſe exilio ejecerat; & tum novis doctoribus avidiſsima juventus vacabat. Et hoc quidem conſilium Theophraſto minus placebat, quia atrox rumor bellum in proximam veris commoditatem minabatur. Itaque quanquam & ipſe locum quærebat ubi literas non ingratis ſudoribus promitteret; tamen graviori fama deterritus receſsit in Eleutheriam; cum inter nos feliciſsimum amorem non vulgari fœdere ſanxiſſemus. At vero Anemonis cervicem creberrimis amplexibus attrivi, neque divelli à chariſsimo ſodale, ſed aliquam partem mei relinquere videbar.

Sed poſteaquam illi quidem in montium barbariem, ego autem verſus Marciam conceſsi, tunc vero moleſtiſsima ſolitudine afflictus me rediiſſe ad malorem conſuetudinem ſenſi, & hoc quicquid calamitatis erat velut ultionem dolorum, quibus Themiſtium meo diſceſſu oneraveram, non ſine triſtiſsima facinoris confeſsione toleravi. Nam ut illi orbitatem impoſueram, ita me Numina amicorum ſolatiis deſtituebant. Sic Peleus cædem Phoci ſuorum interitu perſolvit, & Cadmus ſatis fecit Martio ſerpenti dejectus in ventrem. Quicquid mortales peccamus, aptiſsimas pœnas dii inveniunt, nec ingenioſiores ſumus ad ſcelera, quam illi ad vindictam.

Marcia in effuſis paludibus collocata qua ociosum mare torpenti licentia deſtagnat, veluti provocat naturam, & hominum domicilium intra profundi limites protendit. Ego ut

primas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

primas turrium minas in mediis aquis deſpexi, non audebam cogitare civitatem: ſed veluti lapideas naves, aut ſi quid mirabilius animo occurrebat, mutus ipſe torpenſque contuebar. At vero poſteaquam mediocritate in mediam urbem perductus, ab utraque navigii parte ſplendidiſsimas domos, marmoraq; & aurum & tecta operoſis minis pendentia conſpexi, dii deæque! quam non opes civitatis, ſed naturæ divitias, & pluſquam Apollinis miraculum vidi, qui errores labentis patriæ impoſitis radicibus aſtrinxit. Ac deinde cum fora ingentibus ſpatiis aperta, ædeſque publicas, & fanorum religionem perluſtraſſem, terraſque velut æquoris victrices ligneis fundamentis in hanc audaciam ſuccreviſſe mirarer, tunc ego nec quo vultu omnia exciperem, nec quibus verbis uterer, ſciebam, & pallium, quod pictor Agamemnoni circumvolvit, in tam manifeſto ſtupore optabam.

Sed cum in medio foro novus hoſpes ambularem, oculoſque ad publicam pulchritudinem ſuſtuliſſem, forte quidam in peſsima veſte, caputque dimidiato orbe humiliter tectus, in me incurioſius vagantem ſuperbiſsimo ictu offendit. Ego tanquam de altiſsimo excitor ſomno, contemplatuſque vilem habitum, non ſuſtinui decedere præcipienti. At ille ut dextera ovillæ fruſtum tenebat, fortiſsime in oculos nihil talè cogitantis impegit. Perturbatus, & præter commune injuriæ dedecus perfuſus quoque verecundia, quod indignum certamen mihi cum coquo judicarem, repente multitudine incingor, interrogatuſque num in ea civitate habitaſſem, poſteaquam me externum confirmavi, gravioribus quidem pœ-

nis ereptus ſum : cæterum ſeveritate verborum non perfunctorie caſtigatus. Ille autem non modico faſtu ovillam ſuam quatiens, per adorantem populum vagus, tandē olus etiam mercatus implevit laciniam veſtis, ſeq; in ſcapham conjecit, quam in proximo religaverant nautæ. Ego me in diverſorium turbatiſſima mente recepi, ſtabulique dominum rogavi, num in illa civitate præfecti culinarum imperarent? agnito ille errore intemperanter riſit, &, Quem inter abjectiſsimos numeras, inquit, ab origine pæne ipſos Deos recenſet. Nam hic genus optimates profitentur non ſtipatorum agminibus, aut habitu ad novitatē mollis elegantiæ correcto, ſed ſecularium veſtium conſtantia, ut tales agnoſcamus, quales ipſi majores in imaginibus oſtendunt; adeo conſuetudini apud illos eſt reverentia: nec ſi bellis attriviſſent orbis opes, aut triumphos invenirent ad luxum; aut manipulare fœnum in Aquilam mutarent. Cæterum videbis macella pererrantes, neque illa, ad quæ ſtomachus connivebit, pudor eſt ad penates nobiliſsima manu deferre. Et his moribus noſtri quidem nobiles nomen libertatis indiderunt. Sed externi ruſticitatem horridæ vetuſtatis, vel ignobilis negotiationis veſtigia lepidiſsimis jocis infamant.

Dum hæc mihi ſtabularius ex diverſorii feneſtra memorat, egoque in ſubjectos vicos curioſis oculis vagor, multæ ſcaphæ diverſiſsimis hominibus plenæ per anguſtias canalium ferebantur; ac ut publicos conventus crederem, tunc omnium gentium voces & diſcrimina veſtium faciebant: & cum à diverſitore quærerem, quæ cauſa tam diverſam multitu-

dinem

dinem coëgiſſet, Gephyrii minæ, inquit, & in hanc urbem contumax furor, pæne totius orbis ſtudia excivit. Et jam legati ab omnibus imperiis venerunt: illi quidem ne Gephyrii nos ad turpitudinem iniqui fœderis deducant; alii ut incendii furorem obruere velimus, antequam contiguam partem terrarum ac deinde totum orbem, valentiſsimo ardore pervertat.

Ego ſane nec quis Gephyrius eſſet ignorabam, & tam publici tumultus cognoveram fontem. Sed non habebam ineptum diverſitorem, & præterea exterorum concurſu docte mihi de controverſia poſſe loqui videbatur. Itaque ſeductum in interius ſtabulum cœpi liberius orare, ut rem alte exponeret, & quomodo Gephyrium læſiſſent, cujus etiam furor ultra fatum mirabili ratione deſævit. Ille ſe diutius collegit, & illius ſaporis orationem incepit, quæ non à viliſsimo homine, ſed plane à politis diſceptatoribus condita videbatur.

Gephyriorum ſeries, inquit, & formidabile tot gentibus nomen, non unica ætate, aut ſeculo, in tantum faſtigium excrevit. Placidis mollibuſque initiis, velut ille Europæ amator, ſenſim orbem è littore in altiſsimum pelagus nihil ſentientem deduxerunt. Ac ne omnia illorum artificiis imputem, accuſare majorum noſtrorum benignitatem poſſumus, quæ invitam Gephyriorum integritatem nimia libertate corrupit. Olìm quidem, ut audio, Rex ſacrorum inter pontifices imperabat, nullus ordinanti pulvinaria, vel faſtos numeranti repugnabat, ſed ne publicas vires occuparet tam ſuperſtitioſa majeſtas, neque populum ad conciones vocare poterat, & illum cum flamine

Diali ab ambitione magiſtratuum ſolicitæ amoverant leges. Sed aliter cum Gephyriis orbis egit. Ipſi reges atque imperia ſe ſponte illis hominibus prodiderunt; & eorum pæne ſordidam ſanctitatem ingentibus divitiis colentes dulciſſimo imperii guſtu humanam aviditatem laceſſiverunt. Nam cum venerarentur oracula, quibus Gephyrii Deorum mentem exponunt, repente ſynceram pietatem ſuperſtitio corrupit, ut traduceretur illa vis, quã in ſyderibus habent ad imperium terrarum. Et primo litigantibus provinciis arbitrium ad Gephyrios deferebatur, illique feciales integerrima ſanctitate inter volentes imperabant. Sed paulatim aſſuetarum gentium animi hos antiſtites deorum paulo infra Numina adoraverunt, & omnia eos poſſe, in religionis parte fuit. Nondum orbis ſe domitum ſenſerat, & jam omnia infra Gephyrios erant, jam regna *occidere ac edere* poterant, & illud caducis rebus feliciſſimum videbatur, ſi eas inter immortalitatis ſuæ negotia alio nutu regere voluiſſent. Hinc tot urbium dira everſio, hinc funeſtæ pietatis crudelitas, & illius quod habebant arbitrii in judicium ſuperba mutatio. Gephyrii ſane diu cum immodeſtia luctati, tandem ſe communibus vitiis permiſerunt. Quippe paulatim obſolevit antiquę paupertatis memoria; cultuſque, & purpura, & gemmæ, & faſces, pæne hodie ad primorum Gephyriorum ruſticitatem erubeſcunt.

Hic autem qui hodie Gephyrius imperat, quanquam leniſſimæ conſuetudinis homo, ſolicitantibus illis qui per publicam mundi calamitatem clareſcunt, voluit hujus civitatis ſecures circumvolvi inexplicabili faſce, & tan-

tum

tum ejus imperio ſtringi. Cum obſtarent noſtri principes, occidentalis nubes, in qua Gephyrius fulmina ſtrueret, in noſtrum caput promittebatur, & nos fœderibus validarum gentium, etiam pæne illorum favore, qui publice maledicunt, mundi inclinationem agnovimus. Ille, velut impetu cœlum ac maria rapturus, crudeliſſimis edictis detonuit, &, ſi mihi credis, hoſpes, ſuam cauſam præcipiti furore corrupit. Quid attinuit pæne minis conjunxiſſe præcipites ictus, quid nos deducere in anguſtias, ut etiam cogeret eſſe hoſtes? Vapor quoque in nubibus preſſus exclamat, & timidiſſimis feris ſua arma neceſſitas oſtendit. Si permiſiſſet iracundiæ tempus, ſi diu libraſſet illud fulmen, quod immaturis nubibus emiſit, forſitan mitigari potuiſſent tam cruda imperia; neque noſtri magiſtratus armorum vel ignaviæ neceſſitatem expectaſſent.

Sed nec impune pertulimus ſævientem; &, ut amicis fœderibus coëamus, durabit ad poſteros atrox memoria vulnerum, quibus Gephyriorũ cauſam hæc contentio afflixit. Quot volumina per orbem diſſipata excuſſère Gephyrii vires, & hanc vanitatem imperandi deriſerunt? nec ab iis quidem ſparſi quos religio iniquiores fecit, ſed ab illis qui ſacrorum participes tamen docent graviora ſceptra eſſe, quam ut illa inanes Scholaſtici argutiis moveant. Etiam plurimi intemperanter ingeniis utuntur, & res ſeria hodie ad ludibrium proceſſit. Certe hanc chartulam, quã vides, modo filius è ſcholis attulit, impiam me hercule, ſed quia jã vulgaris eſt, ejus te lectione oblectabo.

Petrus ut in totum regnabat maximus orbem,
Heu quanta cecidit jam modo parte ſui!

Libera projectum ridet Germania frenum,
Et negat excuſſas poſſe ſubire minas.
Quaque patet lato fœcunda Britannia ponto,
Vncia pro cunctis non datur una focis.
Majus adeſt vulnus: O vos miſereſcite Petri!
Italiam Petro tollere bella parant.
Nec tamen ille ferox, quo ſe Germania primum
Romuleas jactat non timuiſſe minas;
Nec qui tergeminam rides Calvine coronam,
Et Latium latio deſtruis eloquio.
Nec qui vel Tameſim, vel qui bibit incola Rhenum,
Tam fera collata prælia mente movet.
Sed tumet Adriaci Marcus tutela profundi,
Et ſecum varios cogit in arma deos.
O dolor! & veterem jam Paulus liquit amicum,
Tergeminoque illi nomine durus obeſt.

Quod ſi hæc diſcordia incidiſſet in homines bellandi libidine furentes, videres omnia hoc flagrare incendio; nec aliter quam per alterius partis infamiam lis miſerrima conſtitui poſſet. Sed & ſumus ab armis alieni, & Gephyrius dolet ſuam pertinaciam ad neceſſitatem pugnandi traduci; ſuſcepitque Protagon tollere dedecus pacis, & tam atrox diſſidium honeſta tranquillitate extinguere. Nam conatus Liphippi clam noſtri magiſtratus contemnunt, nec à Gephyrio tam apertis vulneribus diſtracti, aliter quam Protagonis induſtria coibimus.

Cum diverſitor in hæc verba tacuiſſet, ego qui Gephyrios ſemper colui, nonnihil acerbatus paraveram verba, quibus illius audaciam refutarem. Nam ut olim occidentibus lucernis non afferebant manus, ne ignis divinitatem violarent; Ita in illis qui ad religionem

prælu-

prælucent, humanius eſt vitia, tanquam fumum lychnorum morientium pati, quam dignitatibus vim afferre, quas in turpiſſimis hominibus nullæ tamen ſordes maculant. Sed facta mentio pacis lenivit animum meum, & præterea admirabar illius Protagonis felicitatem, qui huic morbo Æſculapius deſtinabatur. Itaque ſubmovi atrociſſimam defenſionem, quam pro Gephyriis habebam, &, Rogo, inquam, quis ille Protagon? aut quibus viribus? dicere potes? Ille iterum longiſſima oratione Protagonis potentiam expoſuit; Qui in Eleutheria, inquit, ampliſſima regione, Fortunæ ſacerdotium nactus eſt; & nunc tantæ Deæ arbitrium diſponit, vir hoc ſeculo major, & dignus fabulantium miraculis vatum, haud dubie nobis amicus, qui Liphippi cervicibus inſtamus, & utique devinctus Gephyrio, cujus beneficio etiam poſt interitum vivet. Intellexi Protagonem eſſe ſub quo Anemon vivebat, & in cujus civitatem me crebris exhortationibus Theophraſtus invitabat.

Sed dum in illis ſermonibus diutius ſumus, ecce ingens tumultus ad ſtabuli fores, & hoſpites ex Eleutheria ſplendido cultu adventant. Nec moratus diverſitor occurrit intrantibus, & humanitatis officia pollicitus, mox in triclinia deducit, mihique deinde gratulatur, quod haberem homines meæ linguæ, quibuscum verſari in ſua domo poſſem. Ego vero nondum certus an gauderem (quippe Eleutheria non longe à Callionis patria receſſit) furtim contemplabar familiam, ut obiter viderem, ſi quis ex illo comitatu uſitatus mihi eſſet. Frequens ſervitium gentilitio more turbaverat domum, puerique petulantibus rixis

pæne

pæne ipſum diverſitorem obruerant: dominus autem in interiori thalamo erat, procurabatque feſſum corpus, & credo ad ſpecimen nobilitatis majorem mollitiem fingebat.

Ego poſteaquam nullum ex familiaribus agnovi, cum illius viri potentiam ex ſervorum audacia metirer, me ex latebris anguſtæ cameræ produxi, quæſiviq; domini nomen, & commercium linguæ in benevolentiæ pignus obtuli. Nulla gens eſt, quæ prolixius humanitatem nihil auferentem promat. Illi mea prope veſtigia inutili ſalutatione tangebant, cæteraque addebant blandimenta, quæ pæne infantes pernoverunt: cæterum domino ſuo Stratonis nomen eſſe ajebant; illum rerum exterarum ſtudioſum, pulcherrimum ingenium excolere peregrinationibus, & me in felicitatis parte ducturum, ſi in tam elegantis hominis notitiam pervenirem. Tum & ego verboſæ humanitati liberaliter indulſi, & cum jam extrema luce convivium Gallico more diverſiſſimis voluptatibus menſam impleret, etiam ab illo Stratone arceſſitus ad cœnam, feliciſſimi hominis triclinium intravi.

Nullus in abſentem tuta convicia lingua
Efferat. Abſentem ſemper adeſſe puta.
Forſitan externis quem credis abeſſe ſub oris,
Eſt tibi poſt magnos proximus ille deos.
Omnia volvuntur, nihil immutabile terris,
Huc illuc homines aſtraque caſus agit.
Huc illuc varii deducunt aera venti,
Huc illuc varias Æole ducis aquas.
Pondera non aurum, non altas pondera ſylvas
Vlla tenent, falſis currit utrumque vadis.
Vertitur & cœlum, terriſque accenſus Eois
Protinus Heſperia tingitur ignis aqua.

Nec

Nec volucres ceſſant, alieniſque advena ſylvis
Sæpe per ignotos cerva cucurrit agros.
Nos quoque quam latum eſt cupidi tranſmittimus æquor,
Et celere eſt tardi corporis ingenium.

Cæterum ut in conſpectum perveni, inexſpectatiſſimo viſu confuſus, etiam pæne in pavimentum decidi ſtupens. Erat enim hominis quidem veſtis multo auro gemmiſque variata, & reflexum præcipue capitis tegmen lapillis vibrantibus ardebat, cæterum facies tam ſimilis Pedoni, quem olim inter Callionis mediaſtinos contempſeram, ut nullum diligentiſſimis oculis, ſibique parum credentibus diſcrimen invenirem. Certe is ipſe erat, neque ille me intrepido viſu ſemel iterumque luſtravit.

Auri triumphum quiſquis es canat vates;
Auri triumphum dicimus, Veni pauper,
Tuumque adora numen, & feras votum.
Auro nec arces, nec minis ferox miles
Indomitus eſſe, pæne nec poteſt virtus:
Dat corda timidis, atque turpibus formam.
Scientiaſque rudibus, & novis gentem.
Quis dignitates aureas habet pauper?
Quis dives aut eſt ſtultus, aut timet leges?
Aurum profanum eſt: in ſacris tamen lucet.
Aurumque ſuperos placat, ac emit cælum.
Hæc robora auri forte ſi prius ſciſti,
Nunc aliquid iſtis majus audias rebus.
Aurum hunc Pedonem quẽ meus liber ridet,
Aurũ hunc Pedonem reddidit mihi gratum.

Ego vero nondum certus, an frontis ſimilitudine in errorem incidiſſem, utpote qui & Philippum, & Agrippam, & Idumæi regis filium, minime ignorarem poſt interitum in viliſſimis hominibus propter ſimillimi oris mẽ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

dacium pæne vixiſſe, pronis cervicibus terram, dexteræ tibiæ integumentum infra genu timidiſſima manu libavi. Ille me in apertos recepit amplexus, & poſt aliquas patrii moris blanditias, invitavit ad menſam.

Omnino anxius eram, nec poteram comminiſci, quibus potiſſimum ſermonibus tam ambigua veritas explicaretur. Itaque modo de illius ſplendore, modo de ſervitutis incommodis loquebar, ſed ad utramq; ſcenam pervicacem armaverat frontem, & nunc exiguo riſu, nunc ſecuris, veluti alienis malis ingemiſceret, mea tela vitabat.

Verum ut ad Callionis Percantiſq; nomina perveni, tum in oculis ſubita verecundia omnem conſtantiam deſtruxit, confuſæque indicium linguæ prodidit animum hærentia verba in ſubita trepidatione molientem. Nihil aliud expectabat, quam ut illum in conſpectu miniſtrantis familiæ apertiſſimo pudore damnarem. Timui etiam, ne me mediaſtinum appellaret. Itaque mutatis ſermonibus tanquam fabulam non agnoſcerem, reliquam menſæ partem hilariſſima fronte traduxi.

At poſteaquam famuli remoto apparatu & ipſi ad menſam diſceſſerunt, tunc Pedo ad incurvum feneſtræ ſecretum me ſolicita manu duxit, ibique ſemotis arbitris totum ſe in notiſſimos miſit amplexus, revocatiſque longius ſermonibus multa de priſtina ſervitute, & de Callionis impotentia, fraudibuſque Percantis recitavit. Quid enim, inquit, attinet, per ambages inter nos priſtinam diſſimulare fortunam? & te Euphormionem fuiſſe memini; nunc ſis, nec ne, in poteſtate tua eſt: & Pedo in ſervitute ſui, quem nunc inopinata felicitas

in

n ſplẽdidius extulit nomen. Adeo nihil in hominibus eſt conſtans, & fortuna cum Regibus amat eos extollere, qui ſuam felicitatem ſorti imputent. Cum abominarer Percantis faſtidium, & Callionis impotentiam devoverem, ecce tibi geminata felicitas me jam in mortis ſolatia intentum revocavit ad vitam. Nam & celeriter ſublatus Callion familiæ libertatem codicillis reliquit, & ego ad hæreditatem cujuſdam Chryſii perveni, longa quidam cognatione mihi conjuncti, ſed cui me ſua orbitas & interitus ſororum proximum fecit. Neque ille liberalius traduxerat primá ætatem, quam aut ego Euphormio, aut parentes noſtri fecerunt. Nam à pueritia contempta paupertas depreſſerat ingenium, nec ſcholaſtici capacem indolem præceptis impleverant; ſed tantum ſuæ conditionis miſerabilis Philoſophia docuerat ſine ſtomacho deſpici & parere. quibus artibus cum addidiſſet ſine ſuſpicione adulari, nõ modo gratia valuit, ſed etiam dominorum liberalitate ad opes aliquantulum promovit. Ind cum ſe Protagoni & Deæ fortunæ credidiſſet, incredibile dictu, quantum felicitas modeſta prævenerit vota; ſane vel ſe tantum eſſe, vel iis initiis creviſſe, interdum dubitabat. Cæterum ego tam repente felix, timui novitiam nobilitatem objicere ludibrio juventutis, quæ in Protagonis familia vivit; veniq; in Italiam, ut deinde gentiles non veluti ab exteris terris, ſed ex alia ſtirpe venientem adorent. Ego jam iterum Protagonis nomine verberatus, (nam & diverſitor non pauca de eodem retulerat) inquirere ſcrupuloſius cœpi, quiſnam ille Protagon eſſet, quaque authoritate apud ſuos floreret? ac cum Pedo nihil mortale de eo prædi-

caret,

caret, adderetque jam ſtupenti, tantum auri cumulum apud eum cumulari, ut ſufficere viritim orbi poſſet; ego ſtatim ad novas ſpes Pyrrho erectior interrogare hominem cœpi, mihine conſuleret etiam ad Protagonem proficiſci, quandoquidem ibi amplius Callionem non timebam. Ille autem perſuaſit, ne conſilium omitterem tam opportunum ad divitias, ſi me fortuna reſpicere vellet.

Inter hos ſermones conſumpſeramus noctis partem. Itaque poſt occultæ familiaritatis verba, illum publico honore ſervis ſpectantibus veneratus ſum. Cum deinde tota nocte conſilium meum ſubinde animo revolviſſem, placeretque ad Protagonem ire, ubi præter reliqua etiam Theophraſtum & Anemonem habebam, hac pæne oratione ſtudium meum Pedoni confeſſus ſum. Non facile expleveris agrorum ſitim debilibus rivis, aut in inopia dominorum multum ex fortunæ beneficiis hauries. Ego non vulgari artificio literarum inſtructus, ad hanc urbem veluti ad divitiarum fontem acceſſi: ſed poſteaquam mihi largius compendium tua de Protagone oratio promiſit, eo ſtrenue cupiditatem conjeci, ne ſaltem negligentiæ paupertatem imputem. Non facile dixerim, an crediderit Pedo illud mihi utile eſſe, an à latere amoliri voluerit priſtinæ ſortis invidioſiſſimum teſtem: certe collaudavit mentem meam, & ita peroravit de familia Protagonis, quaſi ſtaret in limine felicitas, invitantem ultro manum humaniſſima benignitate protendens. Et meæ eruditionis conſcius eram, & credebam ingenio honorem haberi. Spe itaque fortunæ, meique fiducia repletus, iter quod dii bene verterent in Eleuthe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

riam auſpicatus ſum. Primus forte poſt Kalendas dies erat; ut nec omen fatalibus miſeriis deeſſet. Sed eadem numina, quæ clades auguriis ſignificant, admonitos mortales ſuis conſiliis uti non ſinunt. Dives ſolum, ac oppidorum cultus, & ſupervacua humanitas in ignotos, fidem Pedoni apud me faciebat. Tandem in urbis confinia perveneram ubi Protagonem & Fortunam habitare conſtabat; Ilium appellatur. Neque procul ſenem optimi vultus, & quem oppidanum ex equitandi ratione cognoveram, anguſtæ viæ beneficio conveni, & captata ſermonis origine, primum de ædificiis urbis, deque victu & conſuetudine civium quæſivi. Procedentibus deinde ſermonibus rogabam, quibus ſtudiis illa civitas floreret, & qui plurimum in ea homines poſſent: etiam quibus ceremoniis ſacrorum obnoxia teneretur. Tendebamus in aditum urbis, qui Honoris obtinet nomen, cum ille intueri ad dexteram juſſit, ubi mediocre fanum erat, & turris ſupercilium non invidioſa arte porrectum. Ego hoſpes adoravi incolas deos, ſciſcitarique cœpi, num Æſculapius aut Vulcanus extra mœnia habitaret? Paupertas, inquit ſenex, habitat, ad cujus aram duo ſimulachra locantur, hyemis atqus famis.

Perturbatus omine tam manifeſto fui, quod in ipſo limine dii inimici me deprehendiſſent. neque diu in illo ſtupore hæſeram, cum mihi animum idem ſenex blandiſſima oratione reſtituit. Et vides ex pomerio ejectam Deam, inquit, nec frugalitatis nec luxus amantem: ut intelligas amœniſſimam civitatem triſtia ſacra, ſeveroſque Deos non tuliſſe. Cæterum quibus artibus in hac urbe honor ſit, haud facile

cile dixerim, quoniam omnium virtus ad magnæ Fortunæ libidinem examinatur. Videbis Fortunæ ingens templum, & religioſis cultoribus plenum. Dea in ſublimi ara alterum pedem, velut aliquando avolatura ſuſtollit, alium volubili globo, nec ipſum ſatis conſtantem, reponit, apertiſſima quidem læva; dexteram autem ſic muliebri ſimulatione porrexit, ut neſcias dare an accipere malit. Certe muneribus tentatur; & fama eſt, non facile ſimplicitate lachrymantium exorari. Olim quidem literis avidiſſime delectata eſt, & elegantes libelli aut ingenioſi carminis acumen ingentes divitias emebant; Sed poſteaquam artem præſtantiſſimam myſtarum vilitas & frequentia dejecit, primum ipſa Muſarum pulchritudo fortunæ ſordeſcere cœpit, deinde in contumeliam verti, ut jam nihil indignius putetur, quam illi carmen pro donario appendiſſe.

Cæterum excubare in fano ſupplices ſolent, neque unquam ſe oculis Fortunæ ſubducere. Ipſa leviſſimo nutu ubique cervicem inflectit, & ſi quando gratioſos offendit cultores, meliori vultu feliciſſimos homines ſalutat, ſuisque deinde Sacerdotibus inclinatione frontis oſtendit. Nec illi rerum humanarum arbitro Numini repugnant, ſed mox è turba eximunt quos benignior fortuna ſelegit, coronatoſque lauro, velut temporum & ſapientiæ victores, ad ſummum fortunæ antiſtitem adducunt; is Protagon appellatur. illic ambitioſi exitus voti, illic magnarum cogitationum portum iratis æſtibus ventiſque fortuna ſubduxit.

Et ſcis, inquam, pater, Sacerdotum nomina qui initiatos ad felicitatis bona in Sacrarium Protagonis perducunt? Quidni, inquit, ſciam;

cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

cum iis creberrima ſupplicent vota, cum & Protagon & Fortuna ex ipſorum conſilio ſua oracula componant? Omnium potentiſſimus ex ſeveritate nomen invenit, & Doromiſus appellatur: hic eſt qui primus eorum nomina ad Protagonem defert, quos fortuna reſpexit. Sed ſupercilium ſuum duriſsima arte effingit, ipſique fortunæ audet iraſci, ſi quando benignius ſupplicantibus indulget. Et tamen iſtius Deæ beneficio in eum gradum conſcendit, in quo poſitum Eleutheria & ſe ipſe forſitan miratur. Nam in privatas ſpes adolevit, & aliquando Fortunæ templum ingreſſus, neſcio qua Deæ benevolentia ad Protagonem traductus eſt, mox ſimilitudine morum conciliatus, cum ſolertiſsimus homo ita cupiditates torqueret, ut omnino videretur iiſdem ſyderibus conceptus. Itaque rei familiari præfectus eſt, vir ingentis naturæ, & quem, ſi me digno precio emeret, contra invidorum argumenta in cœlum meritiſſima prædicatione levarem. Illius potentiam Torrentius, & Neapolitanus, Ianicularis quoque ac Curſor, aliis rationibus proxime conſequuntur. Nam Longinius nuper expectatæ morti conceſſit, & jam pridem emortua ſenectute langueſcens moleſtum negotiorum & dignitatis oderat nomen. Eminet quoque Figuli aureus honor, & veteris Agathoclis abundantiam immenſis vectigalibus vincit. Sed nullus ad Doromiſi potentiam accedit, & ſi (hoſpes) hic ad fortunam feſtinas, noli opes exſpectare, niſi te ille primus ad Protagonem hujus Deæ imperio deducet.

Cum hæc mirifica humanitate expoſuiſſet, & omnem Reipublicæ ordinem hiſtorica fide promitteret, intercepere orationem affines;

qui

qui obviam optimo ſeni proceſſerant, & eripuerunt notitiam mihi rerum illarum, quas poſtea difficillimi temporis diſpendio perſpexi. Igitur cum ſe mihi jam pæne familiariter ultimis amplexibus traderet, paululum ab amicis ſemovi, &, Per fidem, inquam, tuam, quis aut quibus moribus Protagon ſit, paucis dicere placet? nec libidine curioſitatis motus, ſed neceſſitate interrogo. miſerere, & ingenium viri oſtende, ſub cujus legibus victurus acceſſi. Iratus ille excuſſit fortius veſtem, quam comprehenderam manu, &, O mi hoſpes, inquit, ſcias me ad hanc ætatem ſine parricidio vixiſſe, qui ſeris criminibus pervertis innocentiam meam. Neſcis quantum flagitium admittant, qui de Protagonis moribus quærunt? Iovis quidem cerebrum & Regis, ut audio, Perſarum proverbium conjungit, & paſſim quos familiaritas Deorum extulerat ad vaticinia, iis quoque ſecures parebant. Nulla tamen ſecula Protagonis genium æquarunt; nec ille Fortunæ tantum, ſed Virtuti legem imponit. quidquid ipſe aut facit, aut cogitat, Eleutheriani adoramus; nec quenquam ſimiliorem numinibus ad nos fata tranſmiſerunt. Tu vero Deos comprecare, ut ignoſcant ſimplicitati tuæ, & in Protagone Deorum potentiam, & ipſius cœli imaginem, reverere.

Exhorrui tam improviſo ſcelere contaminatus, & tamen diſſimulato metu, quoniam ad portas veneramus, Deos Deaſque ſalutavi, urbiſque maxime tutelam, ſive eſſet ipſe Protagon, ſive aliud occultæ religionis numen. Et ea quidem veſpera ignoto diverſorio contentus, ſuſpenſam maxime noctem inter varias cogitationes exegi. Prima deinde luce quæſivi,

qui

qui ſuam operam numis vellet addicere,& per ignotam urbem inutiles prohiberet errores. Novo itaque ſatellitio ſuperbus, præterea redemptis optime veſtibus ornatus, potentiſſimæ Fortunæ templum peto. Ac cum per viam catervatim homines occurriſſent, non molliſſima modo lana contecti, ſed ſerico ſplendore ad luxuriam vibrantes, cœpi damnare veritatem heſterni ſenis, illudque certo exiſtimare, neminem ſe opulentiſſimæ Fortunæ advertere, quem illa reſpicere nollet.

Ac poſteaquam libavi ſanctiſſimum limen, alias cogitationes ſtrenue quidem projeci, cæterum illud attentiſſime reputabam, quibus maxime votis mihi deam propitiarem. Cumq; ſolicitudo tam ingens obtutos oculos defixiſſet in terram, forte omnibus tranſeunti matronæ aſſurgentibus, ego ſolus non deceſſi de via, obviumque corpus ruſtica ſimplicitate alliſi. nam nec ſatis quidem ipſa incurioſum adverterat, nec etiam juvenis cincinnatus, qui delicate gradientem ſuſpendebat. Sed ut trepidum ſuſtuli lumen,& forma mulieris incauta præcordia trajecit; Dii Deæque, quam ſubita mutatio ne me quidem mihi reliquit! Oculi ſyderibus pares vivido ſplendore vibrabant, frons porrecta, & inter aurum argentumque comæ nitentes, genæ quas ceruſſa deteriores feciſſet, os Veneri ſimillimum ſuo Marti blandienti, cervix nec immobilis, nec præter majeſtatem annuens, ſinus bicipiti turgidus colle, & cui ſuum Parnaſſum donare Phæbus poſſet. Denique ſi pro Fortunæ numine ſediſſet in ara, magis ſtudioſos cultores inveniſſet. Ac in me quidem illa ſine aliquo ſtupore conſpexit, ſed attonitæ ſimilis hæſit, & mutua admira-

tione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tione defixa meam frontem curioſa ſpeculatione luſtravit. Diceres conveniſſe, ut utrique immobiles animorum tranſmitteremus affectus. Adeo quiddam eſt arcanum in amicitiarum fatis, & natura ſimilitudinem affectuum inter ignotos mirabili genio temperans, etiam cognationem animorum inducit. Vbi vero revocavimus animos licentius ad auſpicia amicitiæ coëuntes, illa quidem incluſit velo frontem, ego autem ſuaviſſimo dolore perfuſus, veluti relinquerem antiquæ familiaritatis locum, ægre ab ipſius latere veſtigia moliebar. Et hic quidem inconſulti amoris turbo omnia animi mei decreta ſubita tempeſtate pervertit. Sed quis ſapientiam in odio, aut in amore iniquus arbiter quærit? Ipſa Venus temere nata eſt ex ſpumis, quas inanis egerat ventus, ne amicitiarum exordia ad ſeveritatem prudentiæ diſponamus. Fœminam nobilem, & quam ſperare non poteram me in illa civitate inter tot Dearum millia inventurum, ego peregrinus & ignotæ conditionis homo, præterea adverſantibus fatis omnia aggreſſus, nullis argumentis præter ſubverſi animi impetum, pæne diligere audebam. Nec illius mihi conſuetudinem promittebam, ſed erat aliquid in læſi pectoris ſenſu, ſimile deſiderio, & veluti cuniculus longæ ſpei, quæ nondum fatebatur cupiditatem ſuam.

Iam ſuperaveram teſtudinem templi, introque pergebam ad Deam, cum ſimulachrum Fortunæ video, omnino quale deſcripſerat ſenex, & donaria paſſim ex auro argentoque pendentia. omnia exſonabant profeſſis ſupplicum votis, & plura, ut videbatur, muta devotio occultabat. Itaque poſito genu, & ipſe in

in hunc modum oravi: Domina mortalitatis & Fatorum, cujus imperium terras & maria exercet, ſi non faſtidis peregrini ſupplicis cultum, & te velut ſororem naturæ varietas delectat, muta, o Regina, & inflecte conſtantiam malorum, quæ me pertinaci odio laceſſit. quo longius ſparſeris beneficia in externos, eo miſericordiæ fama tuum regnum religioſius extendet. Et ſi me provexeris facilis, notæ miſeriæ adoleſcentem, mihi crede multi divites ex Luſinia ſpes eaſdem, Domina, precioſis donariis à te ement. Felicitatis meæ arbitrium tuo numini relinquo, nec deſcendo ad licentiam votorum. Injuriam cœlitibus facit, qui indulgentiæ viam præſcribit. tantum, o Dea, ſi licet, faventem Protagonem deprecor, & præterea ne in miſeriarum omen omnium fœminarum fœliciſſima mihi occurrerit intra ſeptorum tuorum ſanctitatem. Hæc humillimo mentis ſpiritu effudi, cumque immota Dea nihil mitigato vultu conſtaret, etiam quaſdam verborum blanditias adjunxi: donec laſſata pietas impatientiam meam ad alterius ſpei novitatem convertit, &, Quid, inquam, ſi mihi ipſe pro Fortuna faveo? quid ſi, quod illa tarde & fortaſſis faciet, ego celerius exſequor? me ſcilicet ad Doromiſi vultum confero, oroque ne repudiare velit hominis preces, quem ipſe Apollo & Muſæ, niſi me amici deceperunt, ſibi intima familiaritate junxerunt. Quod ut mecum turbatus exegi, cœpi indulgere credulitati meæ, & fingere animo faventem Doromiſi ſpeciem mihi etiam ſua ſponte blandientis. & neſcio quo me ſpes improba provexerat, ut jã divitias, quibus me Protagon oneraturus per Doromiſum eſſet, ineptiſſimis diſponerem votis.

Nec

Nec ultra cunctatus genua de pavimento ſuſtollo, & novitium interrogo ſervum, ſcîretne ubi Doromiſus habitaret? Pallidus ille ac tremens, ſe vero ſcire aſſeverat, cæterum nunquam ultra limen produxiſſe audaciam oculorum; nec fas eſſe, quæ illic miracula eſſent profanis luminibus contueri. Si me tanti crederem, ſi illam ſuſtinere lucem poſſem, indicaturum quidem domum, ſed nullo ſtipendii pretio ſtultiſsimam temeritatem locaturum, ut in eam mecum irrumpat. Ego audacter ducere juſsi, & quo apud ſervulum majoris authoritatis eſſem, jactavi gratiæ meæ vires, ac ipſum Doromiſum ultro etiam oraturum, ut per ipſum bene eſſe mihi velim. Et hæc confidentius proloquebar avidiſsime audienti, quoniam in Doromiſi ædes omnino ſe non venturum prædixerat; ut nec ſi male acceptus à familia eſſem, ipſe cognoſcere contumeliam meam poſſet.

Igitur ſalutato numine à Fortunæ æde declino, & aliquantiſper ſpatiatus per nobiliſsimam urbem, tandem ad flumen veni, lene quidem & ipſa libertate alvei placidum, niſi meantis curſum interciperent pontes. Sciſcitanti deinde quod eſſet fluvio nomen, mercenarius meus in illa quidem urbe Pactolum appellari retulit: cæterum & cum propior fontibus ſuis manat, ac deinde cum ſe extra civitatem evolvit, Nilum vocitari; & in ipſa quidem ripa conſtitutum Saturni templum eſſe, in cujus vicinia cuſtos Doromiſus habitabat. Non libuit interrogare ubinam eſſent ædes, quas facile aperiebat diſcurſatio variorum, & tumultus fortunarum ingentium comes. Itaque relicto nomenclatore meo intravi frequen-

quentiſsimum limen; quod jam ab ipſis foribus perhorreſcendum fuit. Erat enim ſupra portam Ætnæ fulminantis imago, & terribiles Cyclopum formæ ſuo Iovi molientium tela. Sed perdidi omnes metus, progreſſuſque in atrii ſpatia primum omnium cœpi mirari pares quorundam hominum cultus, quos ambitu præcipuo tanſeuntes ſalutabant. Erant autem coccineis palliis tecti, & tam uno habitu notabiles, ut ejuſdem patris hæredes viderentur. Cæterum in ſingulorum pectore nonnihil ad lævum latus vidi coronam ex aureis filis ſericoque fulgentem, quæ pulcherrima texturæ induſtria eminebat aliquantulum extra tunicæ corpus, & quidem non multo ante factos ſignificabat coronarum ſplendor, qui nihil de recenti venuſtate perdiderat. Notavi etiam omnibus pileum eſſe præpeditum multiplicibus pennis, & quas illi novo more in mediam obverterant frontem. Non ſuſtinui diutius ignorare, quæ hæc veſtium concordia eſſet, & à tranſeuntium uno quæſivi, quoſnam illos mortales arbitraretur? Ille, Doromiſi domeſticos, inquit, vel potius ingentis familiæ partem, totam enim non anguſtia domus, ſed nec, quamvis ampla eſt, civitas capere poteſt.

Cum deinde errorem viarum timerem in ampliſsima ſede, idem, ſi ad Doromiſum ire vellem, inſiſtendum ſemitæ oſtendit, quam utrinque claudunt exiguæ arbores, & quæ, ut ex muſcoſis corticibus apparet, tardioribus incrementis conſurgunt. Igitur in eam ſemitam me conjeci, & cum paria arbuſculorum faſtigia, ramoſque ad æqualitatem præciſos intuerer, ne hoc quidem credidi ſine conſilio, & venerabilis arcani notatione factum eſſe. Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tot quæſtionibus tranſeuntes fatigare non ſuſtinet verecundia mea. Illud autem cogitationem meam vehementius erexit; quod de ſingulis arboribus tabella pendebat, in qua hoc erat minio ſcriptum: *Pares ſumus*, &, *Non ſumus Pares.*

Cum vero in extremo ſemitæ eſſem, diligenterque tot rerum inſolentiam annotarem, video pulcherrimæ faſtigium portæ, & credo aliquot hiſtoriarum monumentis inſigne. Erant enim imagines ex ære; illinc quidem Gradivus in curru ferebatur, Ioviq; jam ſatis concitato ſævitiam miniſtrabat, multitudinem nubium, Vulcanique terribilem laborem Deo in manus ferens. In altera vero parte Aviditatem artifex expreſſerat, omnino qualem Hercules olim inter monſtra defunctorum à ſe viſam memorabat. Illa Plutum multiplici catena conſtrinxerat, trahebatque pertinaciter reluctantem. Plutum contra vindicabat ingens ruſticorum turba, & à ſe abeuntem irrita fortitudine revocabat, nec plus tamen in victricem aviditatem, quam queſtus & maledicta audebant: laxaverat enim artifex ænea imaginum ora, oculoſque in aviditatem tam atroci acie defixerat, ut auderes ab ipſis voces etiam & querelas expectare. Et quidem ſolicitati oculi tam præclari operis venuſtate, pæne omiſerant ejuſdem portę columnas marmoreas perluſtrare, in quibus inciſæ literæ auroque diligenter imbutæ, in hæc verba legebantur: *Sacrum Doromiſo ſexies maximo, larium domeſticorum curatori, vialium diſpenſatori & præfecto.* Cum hæc religioſe veneratus perlegiſſem, ſubeo eandem illam portam. & cum ex ædibus quidam Doromiſo domeſticus proceſsiſſet,

(jam

(jam enim agnoſcebam ex veſtitu) interrogavi, num vacaret domino peregrinum hominem videre? Ille nec domi Doromiſum eſſe nunciat: nec facile objiciendam negotiorum moleſtiam eo utique die, qui ad publicam hilaritatem eſſet ortus: me quoque prudentius facturum, ſi graviores omitterem curas: oculoſque meos celeberrimæ pompæ ſpectaculo crederem. Quippe Deam fortunam à Venere exoratam commendaſſe ſuis ſacerdotibus puellam Deorum favore digniſsimam, formæque quæ inſignis inter Deas eſſe poſſet; eam illo die nubere Olympioni, & Antiſtites fortunæ conjugio exornando laborare; ipſi puellæ Caſinæ nomen eſſe. Egi ut oportuit gratias tam liberaliter prolocuto, & quoniam ejuſdem ſpectaculi ſtudio trahebatur, ad nuptiarum pompam illo duce proceſsi. ac multa quidem per viam diſſeruimus (erat enim humanitatis pleniſsimus) tum de civitatis & magiſtratuum genio, tum maxime de imperio fortunæ, quæ induſtriæ virtutiſque damnatæ occupaverat locum: donec inter ſuavitatem colloquiorum ſuperbiſsimam intravimus domum, ubi tot erant artificum labores, tam curioſa varietas, ut jam cultum, qui me in Doromiſi æde perculerat, novus admirator contemnerem. Nihil unquam videram tam ſimile cœlo vel in Labetri, vel in Callionis domo. lucernæ de laureatis pendebant poſtibus, & florum etiam intempeſtiva pulchritudo ſeſe alienis anni temporibus interſerebat. Ipſa janua, quantum à lucernis lauroque vacabat, aurea vibrabat cælatura, non ſpiſsioribus quidem laminis exarata, ſed quæ fideliter lignorum vilitatem occultarent. Cum deinde juvenis illius favor me per

ſpiſſa obſtantium agmina provexiſſet in interiorem locum, ſi qua eſt jurantibus fides, caligavi ad tantæ majeſtatis nitorem, & veriori quam olim Cyneas ſtupore, non intueri viſus ſum coëuntium purpuram regum, ſed ibi omnes deos deaſq; adoravi. Et quidem avidiſsime contemplationem in Caſinam conjeci, utique novo cultu mirabilem, & quæ nec flammeo verecundiam demulſerat (ſtabat enim hilari & aperto vultu) neque ſupremum pudorem jugali concluſerat cæſto. At poſteaquam animadverti hæc muliebris conſuetudinis ornamenta in Olympionem eſſe congeſta, omnino credidi eſſe Fortunæ datum, ut deterior ſexus imbecillitatem abjiceret in viros; quippe Olympio obnupſerat flammeo vultum ita per diverſas plicaturas faſtigiato, ut utrimq; tempora Bacchico cornu elegantiſsime ſignarentur; & ſuper ligaturam, ex qua ferrum pendebat ad latus, induxerat conjugalem cæſtum, ſed tot nodis me hercule, & tam implicata nexuum ſerie, ut videbatur, aſtrictum, ut niſi aliquot annorum labore explicare minime poſſet.

Cæterum ut pompa in medium proceſsit, quo miniſtri ſanctitas auſpicium coëuntibus eſſet, neſcio quis Antiſtes in candida veſte connubii legem ad hunc modum recitavit, novam ſane, & quam ideo in tabula deſcripſerat, ne inter pronunciandum laberetur; Vt tu Olympio hanc Caſinam conjugem tuam nec attigeris, nec oſculum retuleris, niſi peregre proficiſcens & trinundinum abfuturus, ut à ſinu curioſam abſtineas manum, nec adſis moleſtus noctium arbiter, aut ante ſextam diei horam uxoris thalamum temeraria manu recludas.

Si

Si quam interea prolem tibi genuerint dii, illam protinus tollas, & gratuito hærede feliciſſimam augeas domum. Si hæc faxis, tum tibi in uxoris nomen venire licebit, boniſq; avibus juncto per exterarum gentium urbes celeberrimis itineribus volitare.

Cum hæ conditiones mitiſsimo conjugi placuiſſent, Antiſtes in Caſinam convertitur, & hoc quidem cautiorem diligentiam adhibet, quod illius maxime cauſa nuptiarum pompa coiverat. Verba autem fœderis conjugalis, in quę ille Caſinam adegit, omnino ejuſmodi fuerunt; ut tu Caſina non minus virgo ſis, quo tempore conjugium hoc veſtrum interitus aut legis beneficium extinguet, quam nunc hodieque fuiſti cum ad hanc procederes pōpam. Vt ne cęſtum tui Olympionis procaci manu frangas, neu in oſculum, neu in amplexum ſolicites maritalem. ut aureum Iovis imbrem felix Caſina expectes, qui te faciat matrem, nec mortalitatem Deorum ſemini jungas, aut Iphidius aliquis uterum tuum Herculi naſcituro anguſtet. Si hæc proba fide faxis, ut tum neque molas viro tuo, neque coquas, nec Iunonem iratam habeas, vel obloqui Cleoſtrata poſsit, & ipſa Fortuna penum tuam inſtrui ſolertiſsima ordinatione procuret. Plaudentibus univerſis, Caſina conceptiſsimis juravit verbis, nihil ſe unqam contra præſcriptarum legum ſanctitatem auſuram.

O felix Hymen, o Hymen fidelis,
Iucundiſsime cælitum deorum!
Seu tu de ſuperis vides maritos,
Caſtis ignibus Heſperum vocantes,
Seu terras colis, & favente nutu
Maturis bonus annuis puellis:

O felix Hymen, o Hymen fidelis,
Iſtis quinque faces, thorum jugalem,
Panem, vellera, cærulamque lympham,
Et lauro medios tegente lychnos,
Flores poſtibus adferas decoris.
Sed nec lentus ades. Nihil moramur,
Nobis o Hymen eſt ſatis deorum.
Aut veni citus, aut Hymen valebis.
Nam ſi lentus ades, licens Cupido,
Et blandis Venus evocata votis,
Et dulci veniet lepore Riſus,
Et quotquot Superum eſt licentiorum.
Tunc nec te tacite marita poſcet;
Nec tardum cupidus palam maritus
Caſtis ignibus Heſperum vocabit.
Aut veni citus, o Hymen fidelis,
Iucundiſſime cælitum Deorum,
Aut felix Hymen, o Hymen, valebis.

Dum hæc celeberrimis cantionibus aguntur, interim religioſam ſedem, omnemque apparatum, avidiſsimis oculis luſtrabam. Sed me præcipue tenuit matronarum puellarumque ordo, qui in Caſinio vultu diffuderant mentem, omnes ardentibus gemmis, & fulgore ſerico vibrabant. Neque me fallebat plurimas jam non ſuo vero florere: ſed & medicatis frontibus juventutis revocaverant legem, ut me unicam ætatem cernere arbitrarer mea ſponte deceptus.

Cæterum quanto ſplendorem aſtrorum nitidior luna coërcet, tantum eminebat divina omnino mulier, victamque cæterarum pulchritudinem caſtigabat; illa utique quæ mihi paulo ante in Fortunæ occurrerat templo. Nihil emendatius natura ea muliere expolivit, nec fata illi dignum amatorem inveniunt.

Non

Non ſi Taurus amet, vel falſis increpit alis
Ipſe deum genitor, vel ſpreto Phœbus Olympo
Rurſus in Æmoniis deducat ovilia campis.

Forte idem temporis momentum meos oculos in ipſam, & illius in me conſpectum obvertit, oculiſque velut telis mutuo ictu, tam in imum admiſimus vulnus, ut improviſa violentia pæne animam ſubmoveret. Et illa quidem ſubito rubore mutata eſt, ego vero ſubſidentibus articulis labens, corpus ad parietem excepi, nihilominus in eam partem verſus unde baſilicam mulierem viderem, quæ me ſolo aſpectu vulnerabat. Neque ſatis mirari poteram, cur miſerabilis procus tam ſubito amarem, rudis antea voluptatum contemptor, & humanis ſuavitatibus intactus. Agebat me diſcors ſententia; & quam male dulcedinem amabam, pæne tamen voluiſſem, ut inutiles affectus animum ſuo morbo indulgentem reliquiſſent. Quid enim ex diſpari amore, præter privatas acerbitates, aut externa ludibria, ſperarem?

Et hæc quidem anxia deliberatione penſabam, cum me excedentis multitudinis tumultus excitavit. Iam enim receſſerat Antiſtes in interiorem domum, & ſecuta cum Olympione Caſina erat, ut quædem quæ ad nuptias pertinebant, ſecreta conſultatione agerentur. Cæteri autem per publicam portam, per quam & ego irruperam, ſeſe recipiebant in domos.

Et quidem caſus tulit, ut indigeſta confuſione me ad mulieris latus applicaret, quam inſanus deperibam. Haud mora, evicit timiditatem audacia amoris, & feliciſsimæ tunicæ oſculum cum modico ſuſpirio tuli; ac ut ipſa ſciret me poëtam eſſe, verſus ſubito aliquot invocato Cupidinis numine effudi.

O dea, ſyderei ſeu tu ſtirps alma Tonantis,
Seu patrem factura Iovem, da numine dextro
Has moviſſe preces, placataque lumina flecte.
Ecce ignes juſsitque pati, juſsitque fateri.
Nil non auſus amor. Nec ſortem deſpice noſtrã,
Nympha potens, Cælũ cognataq; numina cernis
Pauperibus votis & parco thure vocari,
Placariq; tamen. Tibi jam ſua ſtamina Parcæ
Conceſſere meæ. Vitam ſi forte negabis,
Da ſaltem Regina mori; da ſydere flammæ
Nympha perire tuæ. Non dignius arſerit ales,
Quæ ſuper Eoos extincta renaſcitur ignes.

Et hæc quidem modico murmure inſuſurrabam etiam inflexo in contrarium vultu, ut ſi qui recitantem audiviſſent, tamen in ejuſmodi amoris ſuſpicionem non venirem.

Sed quoniam jam aliquot diebus adverſi non ſævierant dii, timuerunt ne intermiſſa conſuetudine ego me parum meminiſſem Euphormionem eſſe. Itaque in ipſo aditu qui ad urbem ferebat, cum adhuc in conſpectu meæ mulieris eſſem, incidi in petulantiſsimam turbam, & veluti invita modeſtia prognatam. Iuvenes erant, & diverſis quidem coloribus, cæterum unius genere veſtis ornati, ut facile appareret ſervilem manum eſſe, quæ exeuntibus heris præſto futura conſederat, ac cum neſcio quis ex illis quereretur ſibi veſtigio meo pedem obtritum eſſe, egoq; conſtantius mendacium increparem, ille ficto acrius dolore fœdiſsimis detonuit verbis, & præterea in vultum meum tanto furore ſæviit, ut dentium ſeries pæne ad illam machinam diſcuteretur. Putares ſignum ad pugnam datum eſſe. Concurrunt in me univerſi, ſerviteſq; animos barbara voluptate, & immerentis injuria explent.

Iam me in terram repetiti miſerant ictus, jam illi volutatum altiſſimo verſaverant cœno; & ni concurrentium pietas prohibuiſſet, credo aliquid gravius moliebantur. Sed illa præcipue matrona, cui acidum paulo ante Epigramma cantaveram, poſteaquam me eſſe intellexit, quem iſta amentium rabies violaſſet, clamorem vehementius tollit, ſervitiumque omne ad auxilium meum præcipiti imperio accendit.

Cæterum nihil magis me movebat, quam quod verebar, ne me calamitas riſui, aut mei etiam mercenarii exponeret. Ille laudabili probitate lachrymas in meo caſu effudit, crebrisque ſingultibus concuſſus meam veſtem obtuſa cultelli parte ab eminentiori cœno purgavit. Cum effuſa deinde procella me jam antea madentem novo frigoris horrore conſtrinxiſſet, ac omnino meum incommodum geminaretur, monente mercenario, cœpi in viam redire, quæ mihi in hoſpitium maxime compendiaria proponebatur.

Sed o rerum mortalium mixturam! & corpora quidem noſtra contrariis elementorum virtutibus aſtricta; animas autem mœroris & gaudii diſcordia gubernatas! Perfuſus pudore tam ingenti, etiam omnis conſilii inops, & ominis malignitate turbatus, qui eo die, quo me primum Doromiſo & Fortunæ credideram, me ſolita malignitas fatorum fugientem inveniſſet, pæne de extremis cogitabam. Quis putaret in tantis anguſtiis patuiſſe ſolatio locum? forte ſuſtuleram oculos, ut breviter viderem quæ mihi per civitatis vias occurrerent turbæ, id eſt, quibus ludibrio in madida confuſaque veſte eſſem, cum notæ familiaritatis

virum mihi inſperata felicitas, ac velut iratorum numinũ pænitentia objecit. Is erat Theophraſtus. Ac primo veluti ſomnii vanitate deluſus, lætitiæ ineptias excuſſi; ſed poſteaquam me vigilare vivax gaudii ſenſus admonuit, utraque manu complexus ſum abeuntem (neq; enim me ille adverterat) & in oſculum familiariter invaſi. Ille pariter gaudio mutus nihil niſi me amplexibus attrivit. Et illum quidem ornabat ſplendidior cultus, ſtipatuſque ſervulorum manu neſcio quomodo videbatur Deæ Fortunæ placuiſſe. Invitavi nihilominus ut in hoſpitium ſuccederet meum (quippe ad oſtium occurreramus) ibiq; animos expleremus longiori abſentia veluti diuturna fame marcentes.

Igitur ubi conſedimus, primoſque conſumpſimus jocos, interrogavi Theophraſtum, quæ illum ratio in eam regionem teneret. Cum erraſſem, inquit, per diverſiſſimas gentes, & ſingulæ ſuis vitiis diſplicerent, tandem hortantibus amicis in hanc urbem admigravi. Ibi continuo eloquens ſum viſus, & ſi quid ſuffragiis populi credendum eſt, gentilium oratorum ſuavitatem adæquavi.

Præterea deditum ſapientiæ putaverunt, quoniam ſupercilium videbant voluptatibus adverſum, & vitam publicæ infamiæ innocentem laudabant. Igitur ad famam aliquantulũ promovi, & quod eſt omnibus divitiis ſuavius, inveni chariſſimam matrem, id eſt fœminam; cujus beneficiis impendi amor poteſt quem parentibus debemus. Itaque & Sophagonis beneficio in altiorem gradum aſcendi, & Poimenarchorum unus evaſi.

Excitatus ego ad majorem ſpem, quaſi omnia quæ à Doromiſo expectaveram, conſequi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

per Theophraſtum poſſem, Et tu igitur, inquam, in Sacerdotum Fortunæ collegium veniſti? ubi audio neminem admitti, qui mortalitatem non deponat: nunquid humilia terrarum incommoda è divino deſpicis loco? miſerere; & veterem amicum non tranſmitte Doromiſo, ſed ipſe ad Fortunam & Protagonem benigna manu ſiſte. Ille me arctius amplecti, & luctantibus per ſuſpiria verbis, interrogare cœpit, vellemne in eam viam conjicere ſecuritatem meam, & Deæ Fortunæ judicium expectare? nec dubitavi libidinem meam confiteri: iterumque rogavi, ne veteris & certiſſimi ſodalis ſtudium deſtituere vellet. Non eſt ille paſſus me ulterius decipi; & ſe vero nec in Fortunæ collegium unquam veniſſe; nec quicquam à Doromiſo expectare potius quam à virtute voluiſſe. Cæterum ſi ego forſitan rudis inſolentium morum audire vellem, quibus gradibus in ea regione homines ad dignitatem conſcendere poſſint, ſe, utpote jam peritum, optima mihi fide explicaturum eſſe. Cum ego hoc avidiſſime promiſſum expoſcerem, ille hominum ſtatum ſapientiſſima oratione expoſuit.

Duæ ſunt, inquit, hominibus viæ, quos animus ſupra vilitatem extulit plebis. Alia quidem tuta, & quam veluti lenia flumina raro tempeſtates exercent: ſed eadem humilis, & ignobili quiete ſubducta formidini ventorum. Alia vero præceps, & in arduum exurgens; in quam nihil mediocre cadit. enitentes enim in verticem vel improbus turbo in voragines rapit, infra prioris humilitatem viæ, vel ipſa fortuna ſuſtollit, & ingentem felicitatem temeritatis præmium facit. Nimirum qui contenti paterna domo, non dedignantur avorum lectulos,

nec

nec inſanas ſpes audiunt vocantes ad negotia, aut ſervitutem aulæ, eos ego primæ illi & ſecuræ viæ aſſigno: item illos, qui literis diligenter imbuti hoc primum inter Philoſophos didicerunt, felicitatem in quiete animi, non in faſcibus aut purpura latere, quique omiſſis dignitatibus, aut humili ſtipendio adoleſcentem animos excolunt, aut conditiones quærunt infra invidiam demiſſas: illos inquam, quos non offendunt hujus ſemitæ ſordes, nec ambitionis cupiditas revocat, meo judicio ſapientia in diſciplinam ſuſcepit, & cum iis amat felicitas ruſticari. Quos autem in aliud iter cogit æſtuantis adoleſcentiæ furor, aut negotia, aut turbidæ naturæ impetus, aut potentiæ amor, & pæne ſemper aurea dignitas, illi non majoribus plerumque præmiis impendunt miſerrimam ætatem, ſed tantum illuſtriori fuco miſerias ſuas excuſant. Primum enim plerumque longa ſpe decepti, nihil ad miſerrimam ſenectutem præter vota & curas afferunt. Et cum libertatem viliſſima ſervitute permutarint, cum inſtar ſatellitum adoratum induerint latus, quod tam indignis laboribus emerunt, ſæpe levi jactatione corrumpitur: Inclinatio temporum fundatas annuis curis opes frequenter ſecum rapuit, aut in illis mutatio animorum, quibus fortuna ſui orbis incertitudinem permiſit. Alii potentia cadunt in interitu magnatum, ut quæ Nymphæ cum arboribus moriuntur, & tot tela in eos fortuna invenit, qui ſe illius poteſtati tradiderunt, ut inſtar multorum videatur, nullos minus quam domeſticos amare.

Cæterum qui emerſerunt ex illis fluctibus, fateor, humanitate domini in cœlum feruntur,

tur, potentia & opibus ſublimes, & quod feliciſſimum puto, in debilem omnium invidiam cadunt. Verum illud, Euphormio, vide, ſi nondum omnem ſapientiam ambitio delevit, utrum ſit præſtabilius, honeſtæ quieti ſecuriſſimam vitam committere, an in anxias cupiditates delabi, & incertam felicitatem quærere per certiſſima mala.

Nihil mihi perſuadebat Theophraſtus obſtinato ad calamitatem meam. Erat enim in oculis dignitatum ſplendor, & tentare volebam hoc lucidum iter, ut ſi fors & Doromiſus deſtituiſſet conatus meos, ſaltem non exprobrarem ignaviæ humilitatem meam, & ille in contrarium amiciſſima contentione certabat, &, Si, inquit, ad gloriam feſtinas, Euphormio, velis à ſapientibus laudari, qui modeſtiam & virtutem amant, opes autem & purpuram, veluti generis humani lubibria, contemnunt. Neque te ingenioſus animus ad ſpes improbas extollat: vix eſt induſtriæ in aulis regalibus locus, niſi ſi illa ſummis divitiis nitatur, & ut ſuperi Dei cuncta laboribus, ita medioximi divitiis vendunt. Iam non ſapientiæ ſtudiis informare juventutem cauti parentes debent, ſed aut turpi aut mercenaria arte, id eſt, Veneri aut Mercurio commendare. Nam ut ancillis non patebant Matutæ limina, niſi uni quam matronæ colaphis urgebant; ita raro Fortuna pauperes in templũ ſuum recipit, id eſt, in principum domos, niſi quos ad publica ludibria deſtinat. Ego ſane Poimenarchus pæne miraculo evaſi, & puto, ſi illam dignitatem captaviſſem, adhuc me inanis umbra fugiſſet. Tu quoque virtutibus incumbe, & illæ vel incogitantem extollent, vel ipſæ præmium tibi erunt, tur-

bidas

bidas omnium partes ex tranquillo ſpectanti.

Dum inter hos ſermones verſamur, & ille amoliri à me inanem honorum libidinem tentat, ego vero ignobiles privatorum tenebras perſevero faſtidire, cœna pertinaciam utriuſque opportune diremit. Nam exoraveram Theophraſtum, ut apud me illa nocte eſſet, & ſeveritatem ſerii ſermonis mitioribus jocis temperaremus. Placebat conſortio noſtro ſecretum, & vacuum triclinium poſcebamus, ne in publica ſtabuli menſa ad gravitatem cogeretur amicitia tam familiaris. nec ullum ex domeſticis Theophraſti admiſimus, ſed mercenarius meus utriuſque pocillationi ſuffecit: minus enim verebamur, ne conductitius ille & externus effuſa colligeret verba, & in ſecretorum notitiam perveniret.

Igitur licentius collocutis, etiam de veteribus amicis mentio incidebat, cum unus de miniſtris Theophraſti, ad oſtium triclinii aſtans, adeſſe Anemonem ſignificavit. Ego de menſa exilui lætitia plenus; ſtatimque ad cellæ aditum decurri, & Anemonem tenui barbula auctum, cæterum priſtinam candoris imaginem ſervantem, optima fide amplexus ſum. Ille me non perfunctorie ſalutavit, ſed tam examinatis verbis, ut jam ab exordio timerem, ne exculta prudentia labefactum amorem ſignificaret. Poſteaquam vero invitatus ad menſam conſedit, & ego attentius circumſpicere omnes nutus cæpi & muta quodammodo mentis verba, tum non me fefellit diutius, intimam charitatem, quæ quondam animos noſtros miſcuerat, inflexione morum aut oblivione eſſe corruptam. Itaque & ego prudentius agebam, licentiamque amicitiæ, quæ libertatem

joco-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

jocorum, & nudæ mentis ſimplicitatem amat, aſtute coërcebam.

Cæterum illud mihi præcipue admirationem movit; quod in antiquos mores ſuos veluti profeſſa lite pugnabat. nam ut olim diſcedens ad ſuperſtitionem reliqueram pium, ita nunc alternis vocibus ad ludibrium religionum abutebatur, neque me latebat eum affectata impietate ejurare ineptiam prioris ſanctitatis, & velut virilibus vitiis teſtari ſe ab ea imbecillitate receſſiſſe, quæ aut Deum aut homines timet. Nam & de literarum ſtudiis tam conſtanter tacebat, ut etiam occulte barbarorum ageret cauſam, qui eruditionem contumeliis vexant. Equi, tubæ, atque arma ſucceſſerant antiquis ſermonibus, & omnia ægrius audiebam, quoniam non ſtudio bellicæ rei, ſed inani vanitate ſuperbæ indolis jactabantur. Illud tamen ſolicitabat interdum iracundiam meam, quod paulatim in ſuperbiam declinaverat ſermo; ut jam nec occulte dedignaretur parem.

At ut turbulentus juvenis non mediocrem cœnæ partem mendaci jactatione conſumpſit, intraverunt citharœdi, & aliquot ſatellites illius, tam vagis ac petulantibus oculis, ut facile ex miniſterio dominum agnoſceremus. Pudebat omnino Theophraſtum, (erat enim Anemoni familiariſſimus) nec diutius in illa petulantia duraturus videbatur, cum Anemon me ad pervigilium invitat, quod ſuaviſſimis, ut ajebat, virginibus conſecrabat, quamquam & conjunx ſibi eſſet, cujus pulchritudini, quicquid eſt puellarum, facillime ipſe donaret, ſi vellem conſentire in jucundiſſimum laborem, jam non imperitas Academiarum

rum

rum voluptates, verum delicias politiores guſtaturum.

Non diſſimulabo vitia mea: ſordeſcebat mihi literarum nomen, & inexpertam procerum vitam velut eruditiorem nequitiam obtabam. Itaque facile ingratum laborem promitto, cumque jam tenebræ ad illam licentiam invitarent, & ipſe Theophraſtus ſe recepiſſet domum, ego cum Anemone, per ignota urbis compita, cum ſervis omnino tribus & occentoribus aliquot pergo, nec id mihi à principio moleſtum erat, & augurabar magnificam voluptatem, quoniam ipſis proceribus placebam. Sed poſteaquam ultimus veſper effuſæ licentiam plebis revocavit in domos, & jam nulli occurrebant, niſi præſidio facum, aut latrociniorum ſuſpecti, exigebam ipſe ab animo meo, quo bono frueretur intempeſtivo aëri commiſſus, inutiliter etiam vigil, & alieno arbitrio felix. Quippe nos diverſis foribus Anemon ſiſtebat, & deinde progreſſus ad alias domos, iterum jactatione aures meas in via rerum ſymphonia onerabat. Itaque jam primum fatigatus occultis ſuſpiriis ſupplicabam otio, ut me reſpicere vellet, & ab inquieta voluptate revocare; veluti qui primum maria ſubeunt, jam in ipſo territi portu terrarum commoda & navigii difficultates narrant. Sed me plane gravior calamitas à tam exigui mali ſenſu reduxit.

Quid eſt horridulis, dii deæque,
Quid eſt, Numina, dulcius tenebris?
Si mortalibus ut quieta nox ſit,
Lux quæ pervigil imperat laborem
Ponto mergitur, & laborioſa
Ceſſant pectora, pallidæque curæ.

Paulatim

Paulatim tepido annuunt ſopori?
Et tantum licet aut libidinantes
Nigris prodere morſibus puellas,
Aut nutu refugo, unguibuſque duris
Vlciſci juvenum ſalacitatem,
Cum lites Venus inſerit jocoſas?
Hæc certamina noctium vigebant
Cum Saturnus erat. Sed iſta pejor
Ætas munera perdidit deorum.
Nunc aut inſidiæ latent tenebris,
Aut incendia territant tenebras,
Et vis impia, perfidumque furtum,
Quale non tener imperet Cupido.
Quid eſt horridulis, dii deæque
Quid eſt, numina, triſtius tenebris?
Si nullis tenebris laborioſa
Ceſſant pectora, pallidæque curæ
Iam nuſquam tepido annuunt ſopori?
O Di! quis ſupereſt locus quieti,
Si lux pervigil imperat laborem,
Et mortalibus inquieta nox eſt?

Cum enim bivium tranſiremus, graſſatores quidam nocturni improviſo impetu noſtros primum ſatellites invadunt, nos deinde ejuſdem belli motu ſpe prædæ involvunt. Prima ſorte incurrentium rabies inciderat in citharas, quas fœde laceratas cum huc illuc inſtar Thraciæ feritatis diſperſiſſent, in artificum involant ora. accurrimus implorantibus miniſtris, palliiſque circum lævam inductis ad nocturnam accingimur pugnam.

Graſſatores longioribus haſtis dimicabant, & utrinque præfixis. Nobis breves gladii erant, & , ut mihi videbatur, audacia minor. Obruerant faces ictibus crebris, & in obſcura nocte nos in tutiori nequitia laceſſebant. Iam Ane-

mon

mon aliquot ictibus fatigatus circumſpiciebat iter ad fugam, & me viarum in illa civitate imperitum crudeliter deſerebat, cum vigilum cohors, qui in diverſis partibus urbis excubabant in cædes & latrocinia armati, velut facta indagine noſtram aciem includit: graſſatores autem, qui ſæpe ex ejuſmodi venationibus evaſerant, neſcio qua ſolertia eluſerunt circumſtantium manus. Ego vero cum Anemone, & ſervulis, & omni ſymphonia captus, non incidiſſe in manus civium, ſed tantum prædones mutaviſſe putabam, nihil enim mollius ſæviebant. quippe nos planos eſſe & intentos in rapinam arbitrabantur. Dubitavit Anemon, an dignitatem nominis furenti opponeret turbæ, ſed veritus ludibrium inter æquales ſuos, ſi divulgaretur facinus, tamdiu inter verbera duravit, quamdiu credidit contentos caſtigatione vigiles tandem dimiſſuros eſſe. Sed ut cuſtodiam in craſtinum curari audivit, & nos tribunali ſervandos, non amplius cunctatus, quis eſſet, & quomodo in latrones incidiſſet, non ſatis credentibus exponit. Quippe Anemonis nomen non mediocre erat in illa civitatis regione, (nam in eadem habitabat) & in illa cohorte duo mercenarii erant, qui diurnis ſtipendiis ipſi domum ædificabant. Igitur tam avide in Anemonem vultus obvertunt, ut proh nefas! dum incautis manibus admovent faces, delicata barbula, & cum ea tot unguentorum & pectinum labor arſerit. Exclamavit Anemon, deſperatione plenus, & niſi me fefellit rabies oculorum, dubitavit, an tanti dedecoris riſum ſubita evaderet morte. Nec minus attoniti ſatellites contumeliam & verbera tam ruſtice excuſant, ut jam vapulare malit Anemon,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

mon, quam ſe verberatum tam publicis vocibus audire.

Ac ut primum interquievit tumultuantium clamor, ipſe ad mortis triſtitiam mæſtus proripuit ſemet è turba, meque ſedulo ſervante veſtigia, ad domeſticas fores pervenit. Dimiſerat ſymphoniacos omnes, & importunis vexabat pulſibus limen ſuum, ut jam ego pæne furenti nec auderem blanditias adhibere. nec intromiſſus quidem, pacatius in familiam egit, trucique imperio, neſcio quid, de ſervitio queſtus, duos ex illis contumelia verborum, ruptoque capillamento objurgavit. In me deinde ficta ſerenitate intuens, procurare in craſtinum corpus juſſit, tum mihi lectulum ſterni, nec ullam hoſpitii benignitatem denegari. Ipſe in cubiculum ad uxorem ſeceſſit, ut opinor, tragicæ noctis furias mutaturus in ſociam.

Ego vero expectatione voluptatis fraudatus, cum triſtiſſimum caſum ſecuro proſequerer riſu, in altiſſimum ſoporem delabor. Prima deinde luce diſcurſantis familiæ miniſterio excitatus, non omiſi pertinaciam conſilii mei, ſed omnino ad Doromiſum conſtituiire, ſuæque miſericordiæ commendare eruditionem meam. Igitur ubi cultum meum diligentius polivi, rogavi, num Anemoni vacaret diſcedentem hoſpitem videre. Ille ad ſe in cubiculum venire jubet: nec contentus tot officiis, ad uxoris conclave benigna manu ducit: fortaſſe ut oſtenderet felicitatem ſuam, & quam egregia forma beatus frueretur. Stabat ad ſpeculum uxor, vexatamque ferro comam ancillarum miniſterio torquebat: ac tum juſſa hoſpitem ſalutare intermiſit paululum cultus, vultuſque humanitate pleniſſimos in me convertit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tit. O Deorum ludibrium! erat eadem mulier, quæ mihi pridie in Fortunæ templo confuderat mentem, ac deinde in Olympionis nuptiis, neſcio quam auram felicitatis liberali fronte ſpiraverat.

Quis animum meum pingeret, qualis in Anemonis cubiculo fuit? hærebat ambigua lætitia ſuſpenſus, & turbatas inexpectato negotio vires non ſatis fortiter revocabat. Illud tamen præcipue timebam, ne quod argumentum amoris convinceret frontem. Cæterum pridianæ noctis moleſtiis hoc ſpectaculum jam bene emiſſe, jam in felicitatis portum per turbulentæ noctis tempeſtatem veniſſe credebam, jam agebam gratias libidini meæ, quæ in illam mulierem, veluti conſilio, inclinarat. Sed & mulier, veluti quodam monſtro confuſa, nihil niſi me intuebatur. Ego more gentis uſus ſum; & humilem vultum ab oſculo pallæ ad matronam ſuſtuli, & titubantibus verbis communem quidem humanitatem explicui; cæterum omni nutu & furtiva oculorum mollitie meus amor ſatis intelligenti loquebatur. Iam ego Anemonem diligentius ambire, jam æquiſſime ſuperbiam ferre, etiam quærere cæperam moras, & in eo voto defigi, ut me illo die invitaret ad cænam. Sed jam ſatis indulſerant fata, & oportet ſpes amantium longius trahi. Itaq; conſumptis omnibus moris, excedo è cubiculo mœſtus, & tantum in ſpem redeundi vivens.

Neque multum moratus heſterni itineris veſtigia relegi, & in exteriori Doromiſi atrio cœpi cum cæteris expectare, dum ille ad Protagonem exiret. Et cum aliquandiu vagus, modo de Doromiſi potentia, modo de Anemonis uxore cogitaſſem, forte incidi in illum, qui pridie

die me ad nuptiarum deduxerat pompam. Ac ut me ille agnovit, tandem opportune adveniſſe, lætiſſima fronte prædixit, ſubſiſterem tantum in atrio, donec ad Doromiſum laxata negotia promitterent viam.

Plurimi mecum in atrio erant, & Doromiſum cum libellulis expectabant. Præcipue juvenis quidam impiger, ſi quid conjicere poteram ex vibrantia oculorum, cæterum artificioſis cincinnis pæne ad muliebrem mollitiem excultus, ſe applicaverat homini, optimi vultus, &, ut arbitror, melioris ætatis, quam præmatura canities ſimulabat. Cæterum exaudiri eorum ſermo vix poterat: ſed vehementia vultus acerrime loquebantur, dexterarumque argutis motibus, & ſine arte excitatam ſequentibus mentem. Vicini mihi erant, ut ſine ſuſpicione hærerem ambulantium tergis. Captaturus itaque ſermonem utriuſque, ſi quid forte è re mea audirem, in illorum veſtigiis eram, cum ex illo ſene audio antiqui poëtæ verſum, qui olim diverſa fatorum dona æſtimans, non omnes poſſe omnia admonuit. Quid tu, inquit, mœſtus es, adoleſcens, quem pulcherrima dote dii auxerunt, id eſt, inſigni patrimonio, & quod iſti eruditi vellent omni doctrina emere? quid doles tibi ingenium ad diſciplinas tardum eſſe? num ideo minus faſces ſubmittentur tibi, & litigantium turbæ? erras, mihi crede, ſi quid putas ingenioſius eſſe auro, aut ſapientiam non venalem, quæ ſæpe mulierculis in patrimonii partem datur. Tu modo, cum Doromiſus ſe in conſpectum dabit, aude accedere ad genua, & aliquod ſacerdotium petere, quo Fortunæ & Protagoni deſervias. Iam enim illi Sacerdotes jura populo dividunt, & tu facile

cile

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

cile in id collegium venies. Habes enim ſymbolum tecum cui veluti machinæ nulla ſecreta aditum negant.

Tum ego diligentius cogitare mecum cœpi, quod eſſet ejuſmodi ſymbolum, cui veluti fulmini omnia paterent, cum progreſſus ex limine ſervus, idem cui paulo ante commendaveram artes meas, me, cum juvene illo, in interiora ædium ad Doromiſum manu duxit. Pauci ſequebantur à tergo, quos atrienſi illuſtrior gratia commendabat. Ego vero nihil mediocre expectabam, tanta benignitate admiſſus; & jam ſpes improba concipiebat dignitates, quarum gratia in Anemonis domo tentarem conjugis fidem.

Vt vero ſum in interiora perductus, omnia auro argentoque vibrantia inſolitam aciem fefellere, majeſtas deinde locorum, & animus ſpe metuque perturbatus, quicquid prudentiæ conceperam, & verba quibus ad Doromiſum deſtinaveram uti, pæne ſubmovit. Ille in communi veſte erat, & per triclinii ſpatia ſatis truci majeſtate ferebatur. Ego in genua decidi ſupplex, & niſi quod precantis humilitas in contemptum tranſit, etiam veſtigia ambulantis aut vultu aut pallio verriſſem. At juvenis, cujus ego ſermonem paulo ante captaveram, audacius ad Doromiſum venit, oſculatuſque dextram tam felicem, lepidiſſimis verbis in hunc modum peroravit. Et cœleſtibus diis, & noſtris deſtinatis religionibus parendum eſt. Felix quem ſervitus Deorum in veram libertatem aſſeruit. Ego Fortunæ Numen & potentiam Protagonis, teque diſpenſatorem utriuſque, ſemper veris honoribus colui, ſemper in familiam veſtram venire adnixus ſum; certe

non

non invita Fortuna, quæ mihi hoc ſymbolum ad te dedit, ut me in domum ſuam, & Protagonis clientelam adſcriberes, & ne gratis in tantam aſcenderim ſortem, utrique mille pondo optimi thuris annua devotione promitto.

Hæc effatus, occluſos diripuit ſinus, extraxitque mirantibus nobis deæ Fortunæ ſignum. Erat imago Protagonis, ex aurea planicie exurgens, in cujus dextera parte ſcriptum erat, *Decies*, in ſiniſtra vero, *mille.* Nunquam humanior Doromiſus, ut poſtea intelleximus, fuit. certe porrexit juveni manum, & gratulatus eſt de indole, & ingenio, deque cæteris virtutibus, quas omnes in hoc legerat auro, advocatoque ſcriba, publicis inſtrumentis ſacerdotium cum tribunali dari juſſit.

Poſt hæc ego lentis paſſibus ad Doromiſi latus veni, &, compoſito vultu, ne ipſum non timere viderer: Ego, inquam, minus explicabo meas dotes, quoniam vobis diis omnia patent. cæterum induſtria mea perfeci, ne quis eſſet, cui Muſæ profuſius de artificiis ſuis diſpenſarent. Quæ res, ſi me Protagoni, tuis auſpiciis, commendabit, & per hunc me Dea Fortuna reſpiciet, nihil majus mihi imputaverit Apollo, quam quod ipſi tam precioſæ ſervitutis gratiam debeo. Audito ille artificii nomine, diutius hæſit, & quam artem profiterer, diligenti attentione quæſivit. Ego iterum Muſarum diſciplinam me afferre ſignificavi. Cum ne tum quidem meam mentem percepiſſet, me in interiorem porticum vocat, ubi depicta humilium artium inſtrumenta toto parietum contextu explicabantur; mallei incudeſque, & ſpirantes fornacibus ignes, alterius parietis exordium vivis coloribus impleverant; in altero

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

vero marmorum ſpecies erant, & rudium lapidum politiſſimæ formæ: mallei deinde, & radii latiores; plumbum quoque, quod tenui filo propenſum de ædificii rectitudine ſua inclinatione judicat. Poſt hanc Latomorum ſcenam erant fictilium ſtatuarum deſcriptæ rationes. Nec longe pictor ipſe ſuum artificium expreſſerat penicilli figura, & oſtrearum conchis, quas veluti dilutis coloribus inundabat, cithara deinde, atque lyra, & laborioſæ teſtudinis fides, velut in honorem ſaltatoriæ artis ex aurea tabula ſpectabantur. Supremus hortorum cultus erat, & deducti induſtria fontis.

Hæc me omnia intueri Doromiſus jubet, ſi forte invenirem illam artem, quam ego Muſarum diſciplinam appellaveram. Tum ego, intellecto nominis errore, me modeſte artificem eſſe negavi, aliquid nobilius parentum fortunam aperuiſſe mihi, & ingenium à vulgi ſordibus ſecretum. Me literis eſſe excultum, me naturæ humanitatem mitium ſtudiorum disciplina expoliviſſe. Audito ille ſcholaſtici nomine faſtidioſo, primum nutu averſatus eſt perorantem: ac modico deinde riſu jam trepidum, jam pavitantem perſtrinxit, & cum à ſeculi induſtria alienum appellaviſſet, Exiſtimaveras forte, inquit, ad ludimagiſtrum adveniſſe, qui tuis ſcientiis inter famem & argutias uteretur. Neque longius moratus, me, veluti atroci fulmine damnatum, & exanimi ſopore marcentem, inter muſſantem familiam, meæque temeritatis accuſatores reliquit.

Egens ego conſilii, cum tenacem meæ ſortis malignitatem devoverem, quæ omnes meos conatus fruſtrabatur, ad inhumanum limen revoco gradum. Ac, ut primum ad exteriores fores

fores extuli pedem, conſpicatus in vicinia locum, qui commoditatem ſecreti monſtrabat, eo me ad lugubre ſolatium contuli, ibi omnem miſeri vultus conſtantiam omiſi, indulſique profuſius gemitibus, & ad ſatietatem me ipſum lachrymis explevi.

Proclamabam in illa ſolitudine fortunatos artifices, & ubique Polycletum aut Myronem pro Apolline invocandum; interdum iraſcebar amicis, quorum alii feliciter ſceleſti eſſe non poterant, aliis reverentia virtutis obſtabat. Redii demum ad conſuetudinem meam, & ipſi regioni iratus, indignantem furorem his ſæviſſimis verſibus expreſſi:

Infanda tellus, quaque vix pejor Stygem
Vehit profundis apta ſuppliciis humus;
Quouſque ſævos, miſera, laſſabis deos,
Experta fulmen? tene non fregit ſatis
Nuper per omne dira ſupplicium lues?
Virtute pulſa ceſſerat mæſtus dies,
Et omne tuta nocte regnabat nefas.
Tunc atra Erinnys ſqualidum movit caput,
Caput ceraſtas movit, & facem manus:
Linguaque (& illam ſibilo auxerunt comæ)
Livente dixit; Ite gentes perfidæ,
Ite, ite in arma, quæque patraſtis diu,
Hæc vindicate ſcelera. Non omnis ſat eſt,
Ni ſponte fuſus gentis in pœnam cruor.
Sic illa dixit, poſtque neglectos deos
Huic paruiſtis. Tunc quoque & mortes novas
Didicere fata. Perdidit natum pater,
Abiit cruenta fratris in jugulum manus,
Civiſque quernis frondibus merces fuit;
Sed interempti. Quantus ob priſcum decus
Populatus alto vertice infandam diem
Porrexit ignis? Iacuit infelix honos,

Et mortuorum turpis in manes furor,
Vrnas parentum ſparſit, & quondam leve
Tumuli cadentis mole depreſsit ſolum.
Sic quæſiiſtis nempe depulſo die
Reges deoſque, poſt feræ noctis malum
Iubar reluxit. Pervicax gentis furor
Quid pejus in tormenta ſollicitas deos?
Severiores forte non pœnas habent;
Habent eaſdem. Rurſus increvit nefas,
Dolus, libido. Rediit infandum ſcelus
Et nuda virtus ſordido jacens ſitu
Diſcit ſuperbos divitum faſtus pati.
Iamjam recedo. Præveni ultores Deos,
Quiſquis times perire. Non ſtabit diu
Ductore cæco, turba quam Plutus regit.

Cum effudiſſem hæc in Eleutheriam probra, tumentemque animum ſublevaſſem, cœpi à me repetere rationem tanti doloris: & velle callidis argumentis fallere conſciam mentem. Quid enim? quod delicatulum recocta purpura non involvit; quod tunicam vermes Aſſyrii non infeſtant: quod non frequens ſervitium ad nutantis imperia pendet, ideo culpare fata ſuſtines, & veluti cum diis diſputare? quaſi magna ſint æſtimanda, quæ Fortuna ignavis dare ſolet, vel facinoroſis crimen. Non vides æterna conſualia eſſe, & ad turpiſſima animalia immerentes coronas deferri? Ex ipſis illis quos miraris, quotus quiſque per virtutem promotus eſt?

Si es magno animo, honores infra te judicabis, qui te tam pertinaciter refugiunt, & Fortuna etiam infeſta tibi favet. Confer te in ſolitudinem aliquam; ſubduc hodiernæ ambitioni vitam: habebis conſortium Muſarum, & virginibus commodius frueris in ſecreto.

Eludant

Eludant ignaviſſimi homines ut volent gloriam literarum: illi & ſuis voluptatibus ſopiti, neque jam integri vivunt, & cum eos interitus occupat, etiam nomen & fama moriuntur, & totos tumulus accipit. Alumni literarum neſciunt fatorum legem, & tum maxime vigent, cum extinctorum deſiderium perennis memoria illuſtrat.

At enim in Luſinia ex primis gentibus venis. & Themiſtius apud ſuos eadem dignitate florebat. Claram ſtirpem tenebris premi grave eſt, & abire à parentum luce. Succedunt avis meis ſervulorum ſtirpes, & me parem erubeſcent quibus imperare majores dedignarentur. O hominis curæ indigno dolore obſtrepentes! quaſi aliqua bona perpetua ſint. Nulla putris in ſylvis arbor aliquando non viguit, & quæ jam proceræ ſunt, initio laboraverunt terram frangere, & debili faſtigio emicare. Paſtoritia Lavinii cohors plures humano generi duces dedit, quam olim greges paverat. Et miſeri Scytharum exſules (quis crederet?) tandem Arſacidarum famam ſparſerunt, pæne mundum cum Romanis partiti. Qui hodie florent, in autumno ſuo decident, etiam fortaſſe calcabuntur. Majores tui initium ſui ſplendoris habuerunt, & nihil æternum mortalitati indulgetur. Quid doles, ſi finito magiſtratu Fortuna ornamenta repetit: nec quidem ab omni genere, ſed ab uno Euphormione. Quam diu cognati florent, & familiæ tuæ miſereri non potes, & lachrymæ, quas in aliam ſpeciem ſubornas, plus ſuperbiæ habent, quam pietatis.

Quid denique tibi adimitur tantis queſtibus dignum? tene à liliis excluſerunt ignavia ma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

jorum, & res domi arctiores? Te agnoſcere veretur cognatus, ne ærarium ſentiat familiam eſſe auctam? Erras, Euphormio, ſi non putas eſſe aliquos calamitoſiores. Neque tu à Principibus quartus es, & tamen aliquid ſupra Æſculapium colis.

Non vides ipſos deos curis etiam fatigari, nec te illa Nympha admonet, moleſtias non hominibus tantum graves, ſed & in immortalitatem valere? cujus nomine iſti verſus circumferuntur:

O patria, o arces, o dulcia tecta parentum,
Vnde avus, unde pater, tres unde ex ordine fratres
Sceptra tulere mei, mene o agnoſcitis arces?
Illa ego ſum, cui vos cunabula chara dediſtis;
Et patrio ingentem cultu jactaſtis alumnam.
Stirpe deas, & fronte deas, & ſydera vultu
Cum premerẽ, amborum ſpes ambitioſa procorũ,
Nunc conjunx vidua, & vani cũ nomine regni,
Rupibus è nudis, longique è carcere montis
Excedo. Sed & hic cauſas infeſta dolendi
Diſponit fortuna mihi, monſtratque colendam
Quæ mihi ſucceſſit, quiq; ab de corpore noſtro
Debuit eſſe puer. Nec jam contendere promptum.
Damnavit dudum miſeram, fecitque nocentem,
Cum tali certaſſe viro. Iam credere divis
Feliceſque ſequi juvat, & ſubſcribere fato.
O dolor! an potui victos inflectere vultus
Deſpectoſq; oraſſe viros? Ne credite vivam;
Iam dudum perii, jãdudum extincta ſuperſum;
Et vivo & morior toties. Me funere longo
Nempe mori decuit, quæ tot per ſæcula clarum
Induco tumulis ſuprema Valeſia nomen.

Cum ſervires, Euphormio, ſumma votorum erat, aut cataſtam aut carceres vitare, nunc faſtidis adoptivi patris opes, &, ſi Fortuna ad arbi-

arbitrium tuum faveat, illam licentia ambitionis, & deſideriorum immodeſtia fatigabis.

Perſuadebam animo male credenti, vera eſſe quæ loquebar, & prope impetraveram pacem, cum ecce conſumpta lachrymarum nube, veluti mihi Solem fortuna reduxit. Cum enim ad Theophraſtum irem, mutuis queſtibus cum eo Fortunæ contumaciam vexaturus, intellexi eum quidem domi non eſſe, cæterum anum quandam, minime in illis locis uſitatam, bis me jam in illis ædibus quæſiiſſe. Adhuc illi loquebantur, cum ecce mulier in limine erat, prolataſque de ſinu tabulas tradens, è re mea fore dixit, ſi quæ in ea cera mandabantur, curaviſſem. Erant autem tabulæ ad exactam opulentiæ luxuriem conſignatæ. Involvebatur tenui ſerico cedrus, & eadem gemma ſex locis fidem literarum una imagine ſanxerat. ab utroque latere ceræ pendebant uniones, & ipſi molli ſerico ad cælaturam pertinentes; ut jam mihi cortex non quotidiani ſaporis ſuaviſſimam medullam polliceretur.

Gaudio itaque tumultuque plenus, frango vinculorum moram, apertaſque literas in hæc verba conſcriptas eſſe lego. Quæ ſim, neque intelliges ex nomine meo, neque ex ea quam huic ſecreto delegi. Si dignus es quem amem, jam in oculis meis incendium vidiſti, & miſertus es. non eſt ea vultus mei duritia, quam non penetret ignis latens: non poſſum erudita niſi doctis complexibus delectari, & potentias plurimum amo. Si cras deſcendis ad Fortunæ fanum, ibi te forte amicum numen inveniet. Vale. Perplexus ſignificatione tam confuſi amoris, ſevocavi ancillam, juſſique ſi ad matronam rediret, omnia quidem quæ in pote-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſtate eſſent polliceretur; ſed ſi aliquid forte peccarem, certe non iraſceretur mihi, ſed ignoſceret potius epiſtolæ, quæ nihil me aliud docebat, quam dubitare.

Dimiſſa muliere, cum jam ſpe craſtini pacatius Doromiſi ſævitiam ferrem, quærere cœpi, num Theophraſtus foris promiſiſſet ad cœnam; & dulciori triſtitia etiam ſolitudinem in ſolatium petebam, cum ſe mihi Iulianus dulciſſimo amplexu confudit, qui in Theophraſti familia princeps, arbiterque ſecretorum, me ad Doromiſum non ignoraverat ire. Et, O te, inquit, felicem, ſi Doromiſus ſpes ingentes præcidit, & vanitatem tuam ſaltem ſubito foras excluſit. Sciſcitabar ego faſtidii cauſam, & cur humanarum rerum culmina tanta contumacia damnaret, quia, inquit, & ipſe Theophraſtus, antequam Poimenarchus evaderet, nunc magnatibus charus, nunc ipſa gratia periculis oblatus, documentum mihi fuit, quam ſit difficile, tam levigatum iter ſine caſu terere. Et ipſe olim fortunæ ludo verſatus, jam contemptu vindicat miſeriam ſuam, & aliis de littore ſaxum oſtendit. Sed maxime quidem Leucomus tibi in Delphio vetuſta amicitia conjunctus, optimatum familiaritate pæne periit, qui contempto littore aliquantulum in altum evectus eſt, ſed & naufragio proximus fuit, & tabulam ſui voti judicem diis æquoris perſolvit. Tunc & ego non mediocri riſu amicitiam noſtram laudavi, quod inter eos coiviſſet, quibus Fortuna ejuſdem ſtudii amorem faciebat: rogavique ut fuſius exponeret, quomodo magnatum favore Leucomus pæne in ruinam incidiſſet. Et ille: Scis, inquit, quis fuerit Geragathus? integerrimæ famæ erat, & in

eo

eo Fortunam invenerat virtus. Hujus filius Leucomus olim familiariter uſus eſt. & quis non ſperaſſet hanc illi amicitiam cauſam omnium bonorum fore; quæ etiam ejus ſalutem evertebat, niſi obſtitiſſet minimus fratrum, ſolus omnium dignus faſtigio ſuæ domus.

Admiratus ego tantum nefas, cujus id piaculum fuiſſet, interrogavi. Major, inquit, illius familiæ Iovis ſacerdotio præfectus fuit, iis conditionibus, ut de regionis more libationes ab aris in paternam deſcenderent domum. Sed cum ille mentem in Græciam miſiſſet, ipſe tam miſere aberravit, ut nec in regionem perveniret, in quam proficiſcebatur, neque viam reditus in corporis domicilium teneret.

Igitur ad aram frater vocatus, illo utique junior qui mentem quærebat, in inſulam, & quod antiqui ſacerdotes faciebant, etiam in vaticinium ſuccedit. Etenim ſtatim affari cœpit ſyderum orbes, nec tam in oracula erudito hiantis ſoli ſpiraculo, quam numinum præſentia uti. Neque diu mortalitas hunc favorem cœli incolumis tulit, & jam animi valetudo tantis Deorum muneribus fatigata parum ſupra fratrem erat, cum mater tot filiorum vivis funeribus pæne ad mortis triſtitiam compulſa, ſe in collum Geragathi conjecit, & manantibus lachrymis utramque faciem rigans, Quamdiu, inquit, te privatum conjugem habui, genui tibi liberos capaces fortunæ noſtræ, & quos agnoſcere majores noſtri poſſent. Sed poſteaquam ſenectutis tuæ otium importuna dignitas fefellit, viſa eſt felicitas dedignari ſtirpem tuam, quæ non erat inter faſces concepta, & exemplo Medeæ exhaurire Æſonis ve-

terem ſanguinem, ut ſanctiori ſucco venas tuas & domum repleret.

Niſi quid in te eſt, etiam ſuperſtites excindimur, & cum Æmilio inter duo filiorum funera triumphamus. Non veteris ludi memor, vel intempeſtiva libidine accenſa, quo die in hoc tribunali collocatus es, petii ut liceret antiquarum noctium conſuetudinem inire. nec jam aliquid rogo, niſi hunc laborem à te familia labens imploret. Si fruſtra conatus eris, at majore ſolatio moriemur, non ignavia noſtra ſed fatorum crudelitate orbi.

Hic Geragathus mærore impeditus, poſtquam diu ſuſpiravit, quod ad ea quæ uxor rogaviſſet, mature deliberaturum refert. Conſilio quam ſtrenuitate omnia ſalubrius geri. Cæterum de liberis dolorem tantum eſſe, quantum hæc vita & feſſa laboribus senectus ægre ferrent. Mox ingerere probra cœpit, & Leucomum omni verborum contumelia lacerare; illum eſſe, qui inconſultis ſtudiis diſtraheret imprudentiam adoleſcentum, & inanibus ſuperſtitionibus juventutis impetum conſumeret; toties cælum & numina inclamando effeciſſe, ut nec filius cælum teneret, & amitteret terram. Adeo ſanctorum hominum conditionem infamia inundavit, & paucorum vitium, liberali adoleſcentum ingenio abutentium, etiam innocenté modeſtiam proſcripſit.

Supervenit interim declamanti patri filius, ille ſcilicet, cujus mentem ita dii ornaverunt, ut ſuum in fratres peccatum excuſent. obortiſque pæne lachrymis cæpit amoliri à Leucomo tam inepti facinoris invidiam. illum enim ab iis moribus abhorrere, nec fucatæ aut crudelis pietatis juvenibus eſſe authorem.

Hæc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Hæc ipſe juvenis ad Leucomum incorrupta fide cum detuliſſet, adjecit, non mitigatum modo ſenem fuiſſe, ſed vincente iracundiam fide, ſi quid in eo eſſet, prolixe pollicitum, ſe reconciliationem beneficio firmaturum. Ille vero incertis magnatum amoribus fatigatus, velut inſtabili æſtuantis maris motu, atrociſſime damnavit ſtudium ſuum, qui & ambitionis mala ſciret, & tamen nonnunquam amicorum precibus exiret ab otii umbra.

Tu quoque ſi tibi victurus es, Euphormio, cedo dexteram in ſapientiæ pignus. Si te illi beati temnent, certe illorum ſtoliditatem eodem munere proſequeris: Contemptus, ludibria, joci, tela ſunt omnibus data: & ſecurius è latebris emittuntur.

Inter hos ſermones advenerat Theophraſtus. & cum pauca in Iuliani ſententiam dixiſſet, ad illum præparata intravimus cœna. Ibi pretioſa fercula argento ad menſam ferebantur, cæteræque deliciæ erant, quas optima mater illius familiæ ingerebat. Exactæ ad valetudinem dapes, niſi ad ſatietatem invitaſſent triclinium tam caſtigatis feneſtrarum ac parietum commiſſuris, ut rimoſior eſſet uter in quo Æolus ventos Vlyſſi credidit. & ut aër frigore inhorruerat, duo famuli ad largiſſimum ignem ſubinde cumulata ligna prodigebant.

Itaque ad tam elegantis triclinii cultum & oculos & mentem advertens, prodebam ſuſpiriis animum meum tam quietæ felicitatis admiratione ſuſpenſum.

Nec tenui lachrymas, alienis commodis admonitus calamitatis meæ, &, Certe, inquam, Theophraſte, facile eſt in ejuſmodi vita negligere magnatum opes, & non quærere aquam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

poſito in ingentibus undis. Ego vero non aliter explebo animi dolorem, exprobrantis ſibi fatorum odium, quam ſi mihi quæ in cæteros optimates argumenta, velut arma, diviſiſti, in tuam quoque fortunam convertero.

Ad hæc verba ille modeſtiſſime ſubriſit; & ne me longior invidia perturbaret, Scis, inquit, tantum vitio noſtro voluptates degenerare à pulcherrimo fine; Deorum munera eſſe, ſi adhibes modum, quem plerumque intempeſtivæ libidines corrumpunt. neque aliquid eſt tam molle, quo ſeveri homines ſancte uti non poſſint. Iam vero quantum ſit corporis commercium cum animo, morborum faſtidia monſtrant, & dolores, qui in perpetuam ſui contemplationem animum tenent. Itaque demulcendus eſt tam familiaris mentis comes, corpus hoc, inquam, ut eam nobis ad ſtudiorum ſublimitatem permittat, nec occupet importuno ſodalitii jure. Mihi crede, vix in anguſtiis aut curarum ægritudine eſt literis locus, & ſapienter majores noſtri Solem omnis lætitiæ datorem Muſis præpoſuerunt. Nam ut animum nimio luxu ſolutum nervi ad ſapientiæ inveſtigationem deſtituunt, ita niſi impetraveris veniam à corpore honeſto veluti ludo, fruſtra tentabis conciliare animum literis propiore ſolicitudine intentum. Nullo æſtu Apollinis caleſcet injuriis hyemis apertus, & ipſe Homerus nunquam ſecurius deos vulnerabat, aut pugnantem Achillem ſequebatur, quam cum promiſerat ad cœnam. Ideo homines ſtultiſſimos puto, qui veluti pugnarent cum natura, aſſiduis doloribus ſuorum corporum patientiam fatigant, & interim animum nolunt miſeriis ingemere, ſed eruditioni locum

eum in mentibus quærunt, quæ tot malis plenæ vix ipſam ægritudinem capere poſſunt.

Itaque ne faſtidioſis ſtudiis provocem ad nauſeam literarum timidum laboribus corpus, ipſi quoque ſuum ludum humaniter concedo: ita liberaliter excultum, vices quoque animo rependet, eruditionem cum illo impetu veſtiganti, ſine quo nihil addiſces ingenioſum, aut victurum conſcribes.

Præterea cum reverentia ſit alumna divitiarum, & egeſtas contemptione damnetur, nobis Poimenarchis ſpectabilis cultus datur, ne populus majeſtatem pietatis in miniſtrorum ſordibus contemnat. Hinc Antiſtitum opulentia, hinc collegiorum opes ad cantus & ceremonias ſacrorum, & ipſius antiquitatis pæne prodigalitas in numen, quæ omnia, proh nefas! ſeculi licentia corrupta in invidiam plebis & bonorum odium cedunt. Vtinam tam modeſte peccaſſemus, ut culpa ſe domi continuiſſet, aut negari crimina poſſent. Sed ne me diſſimulando peccata approbaſſe exiſtimes, ſi ordinem noſtrum veluti humanum conſideras corpus, videbis in radicibus corruptos nervos eſſe, & inutile membrorum robur inde fluxiſſe. Dehinc pervicaci morbo correpta omnia, & ſingulos aliquid adjeciſſe publico malo. Ambitus magnas mentes occupavit, plurimas libido. otium denique & ignavia pæne omnia collegia pertentavit, in quibus inertes fuci languidis voluptatibus deſident, cantibuſque præcipitata arroſis lingua infame otium emunt. Nulla literarum ſtudia, nulla cura pietatis. Vbi noctem vel crapula graves, vel domeſtica libidine fatigati conſumpſerunt, ad fana, atque aras, veluti in officinam vocantur.

tur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tur. Nec imponere cœlitibus curant: palam negligentia vocis queruntur de majoribus, quod tanti divitias vendant.

Inde digreſſi in domos (pudet fateri) plurimum inter ſcorta fœnus numerant, aut intempeſtivis conviviis adhibiti inter populares regnant, & profanam cæterorum licentiam infami certamine præcedunt.

Sed nec ſuperbis excuſationibus carent, aut ſine argumento in nos fœdiſſimum crimẽ torquent. Nam ut ex radicibus vim ſuam folia & caules temperant, & rami animantur ingenio ſuæ ſtirpis, ſic iſti ex Poimenarchorum vita diſcunt, quantum vitiis permittant. Horreo eloqui. ſed Antiſtitum dignitas jam velut ad quæſtum proſtituta eſt, & ſæpiſſime criminum merces. Quis ex potentioribus liberorum cunas non infulis premit: aut quis liberius præconi hæreditatem ſub haſta, quam ſacerdotium commendat? Iam urbes obſidione maceratæ, vel ultro proditæ Principibus arces, illud præmium inhiant, & potentia inter ſcientias numeratur.

Nec ſanctius dignitatibus fruuntur, quam illas quæſierunt. Nullis delicatior Venus, aut magis ad ſcrupulum examinata libido. Faſtidioſa autem ſuperbia, & inanium cupiditas rerum, jam pridem ex regiis ad has imagines pietatis exceſſit. Quid aliud quam diſponimus opes, & avaris cogitationibus ad ſpem prodigendi ſervamus? Quis ſacrorum in agris jacentium amor? Quem ovilium tutela fatigat? Quid illi qui pro feris terrentibus caulas, timiditatem damarum indigniſſima voluptate fatigant? Quid aleæ Veneriſque patroni? aut quid ille, qui ne unica cruce dignus videretur,

trifur-

triſurcifer evaſit? Neque me ad hæc inſignia impium putes, ſed illa credo in ſupplicii notam facinoroſis dari. Mihi crede, poſt hujus ætatis ſcenam hoc pluribus infula erit, quod Mithridaticæ uxori diadema, quod cervicibus infelicem modum aptavit.

Ego ſermonibus Theophraſti mirifice delectabar. Nam & ſyncero animo veniebant, & effluentibus lachrymis comprobabantur. Itaque in eandem pietatem excitatus ſum, & olim conceptam de Poimenarchorum moribus iram liberrima oratione effudi. Cumque multa in eam ſententiam vehementiſſime dixiſſem, Cæterum, inquam, & hoc maximopere demiror, quomodo magiſtratus potentiam Poimenarchorum ſecuris oculis videant. Iam divulſa reſpublica, non in turbas factionum, ſed in diverſiſſima corpora miſerabili fato diſceſſit. Hinc religionibus ſacri, illinc obnoxii legibus, veluti cenſus diſtinctarum gentium numerantur. Et proh dolor! in Academiis non de ſiderum luce decertant, & felicitatem in equuleum migrantem, & naturæ exordia, nubiumque ſemitas relinquunt, jejunique ac delirantes Philoſophi ſollicite inquirunt, *liceatne adminiſtro ſacrorum ſe magiſtratibus ſubmiſſum profiteri?*

Iam impune Scholaſtici velut radio limitem deſignant, & principibus fines ſuos ſuperbiſſima temeritate deſcribunt. Ipſi pueri inter Acignianos enutriti de Principibus audaciſſime loquuntur, & divinam Sacerdotum majeſtatem adorant. Sceptra ſubtilibus jocis violare non eſt nefas; ſi quid in Gephyrium loquuntur, puerili ſupplicio & ſuperum minis velut ad inexpiabile facinus docentur horrere. Ita imbuun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

imbuuntur juvenum mentes: & tenax diſciplinarum animus, poſteaquam ex umbraculis exceſſit, in illis ſententiis cum pertinacia durat: deinde tot patresfamilias, ſub illis præceptis vivunt, quot olim pueri nugabantur in ſcholis. Ita reſpublica ſacrorum hominum floreſcit, & per populos diſſipata pæne omnium Principum vires exæquat. Ac illi quoniam ſub ſoliorum ictu poſiti, deinde regum beneficio æquales, paulatim ad imperium properant, & omnem purpuram inevitabili fato convolvunt. Quid iniquius, quam illos & quid poſſint judices eſſe, & de regum faſtigio pro imperio diſceptare? Si quis interim de illis inquirit, opponunt numinum furorem, & velut temerati cœli ultricia tela promittunt. Neque me ut ſacrorum hoſtem elimines. Cultum & magnificentiam veſtro ordini. Theophraſte, concedo, dum ſe beneficia accipere fateatur, & indulgentiam Regum adoret. Nunc ſuæ felicitatis dedignatur authores, & cum illis ſuam ſuperbiam ingratiſſima lite committit. Certe leges audio eſſe, quæ vos implicari vetent profanarum rerum nugis; ne animos, quos vacare numinibus oportet, indignæ ſolicitudines deducant in terram. Sed & Byzantios tonſores, ſi domi novaculam haberent, lex publica volebat mulctari, & Rhodi luxuries tondentium caput magiſtratuum meruerat minas. Nullus tamen tonſores caſtigabat impune pro foribus novaculam habentes, & Rhodii invenuſtum putabant qui non commiſerat in legem.

Cum hæc dicerem, animadverti me ægrius à Theophraſto audiri. Quippe quantum ſibi de vitiis permiſerat loqui, tantum pro ſocio-

rum

rum auctoritate pugnavit. Et fortaſſe meam ſententiam ſoliditate argumentorum frangebat, & ejuſmodi præcepta ex ſapientiæ fonte effuſa mihi altius inſediſſent, niſi uxor Anemonis aſtitiſſet animo meo, & epiſtola tam precioſo amoris pignore cælata novis ludibriis occupaſſet vacuam mentem. Itaq; poſteaquam de cæna diſceſſimus, ego cum vigilia curarum provocato ſopore certavi: cæterum tota nocte inquietatus, ut primum ſol diem reddidit, ad Fortunæ templum aſcendi, ibique cœpi expectare codicillorum fidem, qui me illuc evocabant.

Igitur perambulabam fanum, & nunc primis porticibus vagus, nunc in ipſa teſtudine religioſis paſſibus gravis, ubique me venalem circumducebam, cum mulierem video, quæ pridie codicillos attulerat, in ea templi parte, in qua minor frequentia erat, omni geſtu deos deaſque venerari. Ego veluti temere accedo, poſitoque pariter genu, uſquene valuiſſet, modeſtiſſimo murmure interrogavi. Illa quoque mihi ſalutationem inſuſurrat, & in hoc colloquii furto rem totam in compendium deducit, Matrona, inquit, à qua proxima die, hoſpes, codicillos habuiſti, hodie ad publicam ſcenam aliquot familiaribus promiſit. Tu ſi tanta fortuna dignus es, inter tumultum exultantis frequentiæ, aut cum ſub noctem liberrima confuſio cuncta miſcebit, aggredere expectantem, profeſſuſque amorem, verecundiſſimæ mulieris pudorem demulce. Neque enim illius indoles patitur, ut ſe prima tam audaci oratione confundat.

Hic ego argumenta quæſivi, quibus internoſcere Nympham poſſem. Pallam, inquit, &
elatos

elatos in tutelam crines floſculis purpurei ſerici ornavit, præterea in ſiniſtram aurem nigrantium ardearum pretioſiſſimum extulit ſertum. Sed tu maxime ex forma cognoſces; neq; enim venuſtior hodie vivit. Tum & theatri nomen rogavi, quo ad ſpectaculum eſſet itura, didiciq; Valerianum appellari. Quibus diligenter perceptis, ne intuentium curioſitas in nobis ſuſpicionem inveniret, inſalutata muliere de templo diſceſſi. Mox leviter in diverſorio refectus, præcipitavi iter ad ſcenam, meq; viliori turbæ immiſcui, quæ ex cavea ignobiliter ſpectat. Illinc enim liberrime oculos circumducebam per clauſtra, quæ certis gradibus circum parietes diſtincta ſunt, & matronis ac magnatibus ſervabantur. Nondum ibi frequentia convenerat, & quoniam neminem noveram, tanquam in ſolitudine liberrimis cogitationibus exercebar. Non exciderat menti Anemonis formoſiſſima conjunx, lentoq; ac molli, id eſt, duraturo igne carpebar. Sed hæc rurſus novitas ignoti amoris placebat: quia opulentam voluptatem pridianæ epiſtolæ dives cælatura ſpoponderat. Dum hæc tacitus agitabam, veluti ventis laceſſentibus mare, ita paulatim populi licentia petulanti murmure increvit. Senſim enim multitudinis capax locus coëunti frequentiæ defecerat. Nec multo poſt matrona cum comitatu mediocri in ſuperiori clauſtro reſedit purpureo ſerico ardearumque plumis magnifice exculta, qualem mihi conciliatrix anus deſcripſerat. Ego autem velut multitudinis violentia rejectus in eam partem, latus & cervicem reflecto, illiuſque vultum (ſi quando integumentum poneret) paulo avidius expecto, quam Solem in Phœnicia ſervi,

cum

cum regnum pernicioribus oculis deſtinabant. Neq; diu morata cupiditatem meam, velut impatiens caloris, invidum velum rejecit à fronte, & oſculum aperuit, quod Iovem in omnia animalia mutaret. Tunc vero omnis conſtantia attonitum defecit, & ſuccidentibus gaudio membris velut ebriam mentem omnes nervi reliquerunt. Quippe Anemonis uxor erat, quæ jam antea profundiſſimo vulnere amoris meam mentem percuſſerat. Igitur ut ad ſenſum redii, nihil cunctandum arbitratus, me primum de turba explico, conductaque clauſtri parte unde ſpectaculum intuebatur, ad ipſius denique latus audaciſſimus amator accedo. Etenim Anemonis amicitia meam cupiditatem optime tegebat, & nihil ego ab ea prius quæſivi, quam ubi conjugem reliquiſſet. Illa humanitatis pleniſſimam vocem pæne muſico concentu reſolvit, mihique proximam ſubſellii partem mirifica humanitate concedit. Cæterum tanta majeſtas erat in fronte, tantus pudor in oculis, ut ipſe trementibus verbis interdum dubitarem de internunciæ fide, & pudore ſubruſtico pæne defraudarem pulcherrimam mulierem expectatione ſua. Nam timore & verecundia confuſus, præterea cum circumſtantium aures timerem, propoſitum meum in Anemonis domum differre cogitabam, quippe illo mulierem ſequi amicitiæ lege jubebar. Tandem fortiori conſilio uſus ſum; & quidem me ad ſpectaculi jucunditatem avidiſſime converti: interim velut Tragœdiam laudarem, paſſim ad aurem mulieri loquebar, & illa averſis ad ſcenam oculis, quia me non videbat, audacius ſuam cupiditatem confitebatur. Et quidem tam ſerio occupatus parum retuliſſem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tuliſſem ex ludis, niſi eadem tragœdia deinde per librarios diſtributa meam memoriam repetita lectione firmaſſet.

Illuſtris propter Poëtam ſcena non evocaverat modo vulgus, ſed orcheſtra vix ſufficiebat magnatibus; neque ulla Tragœdia magis unquam ſtudia civitatis erexerat. Qui primus ad argumentum proceſſit, novam fabulam pulcherrimo explicuit verſu; cujus hæc omnino ſumma erat: Hippophilum olim Melandriæ regem, ſparſo per orbem imperio, utriuſque terminos Solis, utrumque Oceanum tenuiſſe; ipſum ad meridiem vixiſſe: & ne ullus naturæ cardo ceſſaret, gentes quoque ad Septentrionem horrentes. Illi hæreditaria devotione paruiſſe. Regionem Icoleontem appellari. Sed Albagonis crudelitate offenſas, quem illis Hippophilus præfecerat, provocaſſe ad libertatem pertinacibus armis. Inde omnia cruentis ſeditionibus impleta, & plus ſanguinis profuſum, quam tam anguſtæ provinciæ flumina caperent. interim Hippophilum deceſſiſſe; & hoc filiæ ſuæ bellum pro dote tradidiſſe. Sed jam deferbuiſſe partium ſtudia, & tempore mitigatum furorem, veluti exhauſtam in mari tempeſtatem reſidere. Omnia ad fœderis ſanctitatem ſpectare, cujus ſeries hac tragicocomœdia explicaretur.

Cum ille prælocutor diſceſſiſſet ex ſcena, ſtatim chartulæ in populum ſparſæ omnium nomina vulgaverunt, qui erant in ea fabula proditurі. Erant autem ejuſmodi. Lyſippi umbra, viri egregie literis imbuti, qui ſuperiori anno in Icoleonte deceſſerat. Præterea Hippophili & Albagonis umbra. Ægori quoque manes, cujus olim cervices Albagon præciderat. Et hi

quidem ex mortuis prodibant. Illa autem viventium nomina legebantur, Liphippus Hippophili filius Rex Meleandriæ, Deſpotikyrius princeps Liphippi miniſter, & Leucus ſecretæ pietatis præfectus Labetrus deinde affinis Liphippi, cum Pedæa uxore, cui pater Icoleontis jura reliquerat. Argyroſtratus quoque dux belli, quod in Icoleontidas gerebatur, & Charridotus conſiliorum præſes. Ex Icoleontidarum parte, Necarius erat exercituum præfectus, & aliquot vultu purpureo ac membris valentibus, qui publici conſilii partes agebant. Extremi erant, Theſſaranactus Scolimorrhodiæ Rector, & Protagon, qui ſcenam ſuo commodo claudebant. Cæterum omnes perſonati agebant, nec quicquam vidi apertum in Tragicocomœdia pacis.

Poſt hæc ſpectaculorum exordia, primum agere cœperunt Lyſippi manes. Prodibat ille exanguis, pallido ſtudiis vulto, albam veſtem corpori circumvolvens in eum modum, quem antiquis Romanis aſſcripſerat. Narrabat, poſteaquam deceſſit, ſe in ſuffulta veſte ad ſydera elatum, ibi nullum ex Melandriis agnoviſſe quibus aſſueverat vivens: exoraſſe itaque cœlum, ut cum illis neſcio quo deſcendere liceret. Nunc vero ad lucem rediiſſe, ut augeat libellos, quos de civili regimine præſcripſit, inſtitutis Reipublicæ, quam ajunt plane novam in Icoleonte excudi.

Adhuc Lyſippus loquebatur, cum ex latebris aulæi miſerrima Algabonis umbra proceſſit.

Hiſpidi crines, veluti metum tormentorum horrebant; inculta barbæ canities, oculique lividi nondum feritatem viventis amiſerant.

Cæte-

Cæterum apertum verberibus corpus erat, duoque ad tergum lictores lentiſſimis flagris impigre iracundiam explebant. Sed maxime miratus ſum, poſteaquam lictores ex perſonarum ſimilitudine cognovi. Erant enim Hippophilus & Ægorus. Ille Icoleontem ab Albagone repetebat, alter autem cervices ulciſcebatur. Ipſe ad aſpera verba ictuſque ſuſpiriis reſpondebat; &,Inducias date, inquit, ut amoto ſupplicii ſenſu, apud vos æquitatis arbitros veſtræ juſtiſſima veritate perorem. Suſpendere avidos ictus, & fatigatas dexteras ad ſeveriorem impetum laxaverunt. At ille,Tibi, inquit, Ægore, primum defenſionem meam probabo, cui caput nullo odio ademi, ſed ut gladiatores undiquaque in tuo funere certarent, tumuluſque æternitate viveret famæ, quem ſane tibi ex ruinis patriæ ſpoliiſque vicinorum triſtiſſimo apparatu Fortuna collegit. Quoties Icoleontem tempeſtas affligit, quoties obſeſſæ civitates armis & fulminibus merguntur, totaſque acies mutuæ clades hauriunt, tuo nomini omnia pereunt, tuæ memoriæ ſacrantur. Interim amicos tuos monui, ne cuiquam Melandriorum fiderent. Nec vana præceptorum meorum hactenus fides fuit. Et quanquam tua proles mihi non credidit, tamen multi conſtanter in odio manſerunt, quod cruore tuo ſanxi. Sed jam hæc prudentia vetuſtate conſenuit. Iam detumeſcit irarum cauta ſævities, & adoleſcentium volucrum inexperta libertas vix ſatis vimina declinat, unde ægre parentes viſcatis alarum orbibus fugerunt.

Tibi vero, Hippophile, jam alia excuſatione placebo. Eventus conſiliorum, non fides aut induſtria, me invidioſiſſima accuſatione proſcripſit.

ſcripſit. Nec me ſolum tam innocentis criminis reum dii eſſe voluerunt: & tu quoque non omnia auſpicato es aggreſſus. Si tuis conſiliis Fortuna ſuffeciſſet, numquid Eleutheria cataſtis tuis gravis tam liberum amitteret nomen? numquid Scolimorrhodiam atrocius quam Oceanus inundaſſes? Quæ iniquitas eſt, nos infelicis Fortunæ accuſare, cum aut tu ſimiliter in illa, aut hæc in te peccaverit? Videbam tuum imperium religionibus firmari; Proximam Eleutheriæ partem eodem jure expectabas, quo Vanarram olim tenes. Et Gephyriorum authoritas ad hæc neceſſaria erat. Quid peccavi, ſi in tua Icoleonte adverſarios religionum oppreſſi? ſi volui inexorabili ſeveritate deleri? Certe longius quam credebam, emanaverat morbus, & dum amputare fibras cogito, malis ſortibus radices offendi. Sed ne putes Icoleontem perpetuo divortio receſſiſſe. Nos miſeri frequenter divinamus. Filius tuus hanc veluti aucupio placabit, & tot ſenectutis tuæ artes improvida juventa ſuperabit; ut ſcias Fortunam non raro ſapientiæ præſtare.

Cum Albagon hæc & ſimilia miſerabili voce dixiſſet, inſtauravere ſupplicium tortores, flagelliſque laceratum ad latebras aulæi reduxerunt. Secutus eſt concentus muſicorum; minime gratus auribus meis. Fingebantur enim quidam ex Icoleonte piſcatores hordeaceo tumidi potu inepta vulgi carmina in Liphippum recitare.

Actus vero qui ſequebatur, hæc omnino memorabilia exhibebat. Argyroſtratus Labetri præfectus querebatur, ſibi tantum pecuniæ quantum Protagoni non eſſe, ſe paternam opulentiam in Labetri milites diſſipaviſſe, &

ſpem

ſpem cum Alexandro ſervaſſe. Itaque regem Liphippum ambiebat, ut ſibi apud Deſpotikyrium faveret. Rex Deſpotikyrium ſervum ſupplex rogabat, ut Argyroſtratus ex Indiarum vectigali abſolveretur. Contra Deſpotikyrius diſputabat, Argyroſtratum tantum famæ illo bello quæſiiſſe, quantum non ipſius aut majorum inſtitores omnibus mercimoniis emiſſent: Etiam fratrem armorum beneficio ſublatum, & opimam hæreditatem ad Argyroſtratum cum eo luctu perveniſſe. Expectet ille, inquit, donec victoria aut fœdere hæc tempeſtas quieverit: tranquilla Icoleonte, civitas tua, ubi mundi nundinæ agebantur, iterum felici portorio ærarium tuum implebit. Illinc expeditos nummos Argyroſtrato numerabis. Nunc quincuncem uſuram cum illis mercatoribus accipiet, quos ad egeſtatem perducis ſolutione fraudatos. Nimium eſt dignitate & opibus florere privatos, vix illud patri tuo tanto Regi conſtanter contingebat, cui ſtipem in Melandriorum familiis Acigniani quæſiverunt.

Quod ſi tam præcipiti Argyroſtrato utimur, ubi ſunt artes noſtræ, ubi felix tot ſeculis dolus? Tanta ſpe impleatur, quantam concipere ſine læto horrore non poſſit: triumphaturum in oculis patriæ, & felici ſenectute *Mille annis* imperaturum. Ac ut ineſcatus præmii guſtu, reliquorum teneatur imagine, ſuam gentem Doriacæ familiæ præponet, quæ illi in patria tam vetuſta æmulatione componitur. Ipſum Doriacæ principem gentis aliis deinde promiſſis oneratum, veluti interveniente verſura, placabimus.

Rex Liphippus, ſive conſilio Deſpotikyrii, ſive imperio contentus, credo, diſceſſit ad templum,

plum, cum Indiarum imago, macie & verberibus ad extremum confecta, de crudelitate Melandriorum miſerrimis queſtibus peroravit. Reges contra dignitatem interfectos, totas gentes in equuleum impoſitas, ipſa terræ viſcera avaris concuſſa laboribus non ſine audientium gemitu lamentabatur. Et, Si hæc, inquit, mihi diviti contigerunt, cum eorum crudelitatem pretioſiſſimis penſionibus placarem; quid exhauſta atque inops præter ſæviſſimam mortem expectem? quæ undique ferro ſolicitata, jam vacuo ſinu nihil præter antiquæ opulentiæ inanem famam conſervo. Ad extremum, paulo poſt Melandrios aurum, & me vita deficiet. Sic effata, creberrimis concuſſa ſuſpiriis, ſqualidam faciem lachrymarum fonte deterſit.

Dum aulæum repeteret, ex alia parte Labetri milites ſeditioſis vocibus inclamabant, nec Argyroſtratum nec Indiam eſſe facturos, ut ſine ſtipendiis vexilla ſervarent. Labetrus antiqui ſacerdotii librum capiebat in manus, ac veluti malos genios figurarum religione tentabat. Sed omnes eadem ſacra amabant: neq; ullum manus in aëre rotata avertit in fugam. Chorus ex militibus Labetri fuit, ſuas vires tam in dominum quam in hoſtes ſuperbiſſima vanitate jactantibus.

Ex tertio deinde actu hæc maxime annotavi. Deſpotikyrius, Rex Liphippus, & Leucus ſecretæ pietatis præfectus, Pedæa quoque cum conjuge Labetro, & Charridotus conſiliorum præſes, de rebus imperii ſecretiſſima conſultatione agitabant. Sed nihil jucundius fuit, quam Liphippum audire. Is Leucum interrogavit: poſſetne propitiis diis fœdera cum aliorum ſacrorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

erorum hominibus ferire. Ille oculos in manicatam tunicam aliquantulum reflexit : cunctatuſque, donec rugas contraxiſſet in fronte, ita demum poſſe reſpondit, ſi inopia bell[illegible]m geri non ſinebat; tantum hæc animo fide[illegible]r vota celaret, nihil ſe curaturum ſacramenta, quæ illis hominibus præſtantur, & commodis temporibus ſancte ad hoſtium perniciem uſurum.

Charridotus autem barbam aliquantulum defricuit, & ad Liphippum converſus, Nunquam, inquit, Icoleontem tuam recuperabis, niſi removeris arma. Quid cunctaris furentes ſedare inani pompa promiſſorum, veluti flentibus pueris extorquemus ſilentium, illorum oculis ad tabulas aut aulæa ſublatis? Mihi crede, tam rigidi in ferrum, auro facile vincentur. &, ſi quinq; millia talentum, quæ quotannis inutili prodigis bello, in aureum mutaveris imbrem, facile æneas turres & Acriſii clauſtra novus Iupiter ſuperabis: tu modo potentiores factioſorum illo nimbo obrue, & ipſi tam gratis ictibus verberati, pertinacis populi animos tibi certiſſimis caſſibus includent. Certe ille Nearius, ille flos ducum & tam longi animus belli, veluti ſubducto igne languebit. Marceſcet martii imperium viri inter feroces ſuperba pace cives: &, ſi quid antiqua autoritas valebit, hanc beneficiis in illum, & occulta ſuſpicionum malignitate corrumpemus. Et ille ſpoliatus exercitu, nudoque latere, quod in bellis juventus magnifica ſtipabat, malet credo piſcatorios faſtus pati, quam vel tecum vel cum Labetro vigere, provinciis aliquot præfectus, niſi gloriam contemnit, aut non eſt magnificum, inſtar Theſſalicæ haſtæ veſtrum imperium,

quod

quod toties quaſſavit, glorioſa mutatione firmare. Interim fœderati bona pacis adorabunt, pæne ſeculo ignota: & ad novam quietem ſopiti connivebunt. Nam ut calidis vulneribus ſenſus abeſt, & nondum peracto per animum dolore recentes calamitates obſtupeſcunt: ita illi furente bellorum impetu non ſentiunt, quam ſit miſerum ſemper cum armatis vivere, & frigente per otium dolore lentius ad priſtina incommoda iracundiam concitabunt. Externi interim reges, quorum opibus nituntur invicti, etiam ad auxilium tardiores hoc ſolicita mente revolvent, juventute exhauriri provincias, & ærarium plus quam fugato Metello ſpoliari. Forſitan poſt tot imperii damna, fœderatos iterum inſperata pace nobiſcum coituros. Præterea, qui jam in faſciculum conjurant, domeſticis diſcordiis incenſi ſtatim hæc vincula reſolvent, quibus hodie tuas divitias fatigant. Trade modo inteſtina arma, & ab externo hoſte vacuos civilibus diſcordiis relinque. Quis neſcit, tot reſpublicas fore, quot civitates hodie vigent? Videbis provincias collidi, dum novo imperio caput quærent: & provinciæ urbium motibus labaſcent. Majora inter illos odia, quam nobiſcum naſcentur, & diſſipatæ provinciarum vires tibi nudum latus oſtendent.

Hæc ſubtiliter declamante Charridoto, jam cervicibus Liphippus annuebat, cunctiſque acclamantibus in hunc modum Senatus conſultum ipſe conſcripſit: Sibi pietatem placere, & ſecura ad cœlos vota, quæ nulla cogitatio belli deducat. Itaque cum hoſtibus fœdus ſanciendum eſſe, quod opportunis rebus ſemper, propitio Iove, dirimere poſſit. Chorus ex Melan-

driis fuit, antiqua carmina de Luſitani regis funere ſuperbiſſimo recitantibus ſono.

Succeſſerunt præcipui ex Icoleonte, qui in actu quarto quærebant, quo compendio rempublicam adminiſtrarent. Iam remittenti frigori ſucceſſerat belli tempus. Protagon aſſuetam penſionem mittebat, quam illi ærario claudebant, diſſimulabantque animum pacis, ſi à Melandriis ſolicitarentur ad fœdus. Nec multo poſt homines à Labetro veniebant cum oliva. Illi inducias, & mox pacem, incredibili conditione, ferebant. Libertatis & Reipublicæ ſplendida nomina ingerebantur ad faſtum. Nihil erat mitius Melandriis, & ubi naturam exuiſſent, fœderatorum turba tacita reputatione volvebat. Mox tot promiſſis onerati, quamquam plena aberat fides, ſic inter ſe loquebantur. Quid deinde aut Liphippus, aut Labetrus, ulla juris imagine fingunt? Non tantum nos in libertatem relinquunt, ſed ut cum olim liberis diſceptantes, belli, quod hactenus geſſerunt, juſtitiam ipſi proſcribunt. Quis regum iterum à Melandriis violatos nõ fovebit? ſi jam non rebelles ad juſtum imperium, ſed æmulos ad deſtinata ſupplicia vocabunt? Quid denique volumus aut quid ultra expectamus? jacent pæne ſupplices Melandrii, & quod quadraginta annorum bello negaverunt, ſpontanea benignitate promittunt. Res noſtræ aliis fundamentis nituntur quam Liphippi. Ille ingentibus fruitur terris, & imperia per orbem diſſipata exercet. Nos Theſſaranacti & Protagonis viribus regnamus, & ſi qua illos mutatio rerum avertet, Melandrii, quos dubitamus accipere ſocios, forſitan implacabili ferocia regnabunt.

Tum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Tum Nearium rogabant, ut & ipſe quid ſentiret expromere vellet. Ille non multum à pace abhorrentia loquebatur, credo ne inclinatis animis videretur plus ſuę dignitati, quam Reipublicæ tribuiſſe. Qui poſt actum cecinerunt pueri ex Lugduno, probabant, neſcio quibus carminibus, neque Romuli urbem, neque Adriaciponti paludes, cum nova re Icoleontis poſſe conferri.

Poſtrema pars Tragœdiæ hæc erat: ſanciebatur fœdus utrinque, & Charridoti vaticinia ſe funeſta veritate approbabant. Icoleontis urbes in aſſueto otio ſuperbæ inter ſe de imperio certabant, & Melandrii, velut in Protagonem armati, ſeſe effundebant in Icoleontis campos. Vidiſſes inopinis cladibus attonitos ſtupere, & invocato Teſſaranacto aperire urbes ſuas. Abdicabatur Reipublicæ nomen, & Teſſaranactorum adorabant. In altera parte ſæviebat in Labetrum Protagonis miles, & ille Labetri hæreditatem, Teſſaranactus Rempublicam occupabat.

O Pax benignum Numen, atque Saturni
Hac prole melior nata quæ quatit fulmen,
O mentis atque corporis bonum duplex,
Dic ô benigna diva, quas colis ſedes?
Hic te ſub ortu quærit, hic ſub occaſu:
Hic te ſub altis montibus putat merſam
Scrutator auri, teque cum ſuis credit
Emiſſe dapibus alter. Hic parat fundos,
Hic dignitates, hic libidinem demens
Explorat, atque conſulit, nec hic pacem
Nec ille demens invenit. Quibus tandem
Nulli repertum ſedibus tegis Numen?
Paci loquebar. Paxque blanda reſpondit.
Tranquillitatem quiſquis auream quæris,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Sedeſque noſtras, quolibet loco tandem,
Modoque, blandas ſive per voluptates,
Seu per metalli fulgidum jubar quaru,
Sive in cadente Sole ſive naſcente,
Seu per feroces ſyrtibus vagis undas;
Ignoſce facilis. Quolibet loco haud poſſum
Ego inveniri, quo tibi tuam ſuades
Pacem latere. Sed tamen feram unquam,
Si quem inter omnes ſic videbo ineptire,
Vt me eſſe in iſto Belgii putet mimo.

Subſecutus eſt populi plauſus, qui dum poëtam effuſiſſima gratulatione commendat, ego factis ad Venerem votis, ſic in aurem Anemonis conjugi dixi: O ſi mihi non atrocius bellum Fortuna paraſſet, quam felix miles virilibus armis certarem! nunc ipſa deſperatione turbatus, etiam ante prælium ſpem victoriæ timidiſſima mente damnavi. Illa, intelligenti ſimilis, hæſit; ſic, ut ſe percipere mentem meam, ſola oratione negaret. Sed ut ad illius pervenimus domum, &, Anemone ad Protagonem profecto, ædes vacuæ libertatem colloquiorum fecerunt; Ignoſcite Numina, & tu potiſſimum caſtiſſima Iuno; hoc unum eſt, quod meæ probitati labem imponat. Præmium & voluptas corruperant meam innocentiam, jam pæne morum conſtantia ſuperbiam. Ignoſcite ſancti Cenſores; & vos forſitan ſub iiſdem legibus peccaſſetis; non difficili arte expugnavi volentem, & me amore pulcherrimo ad ſatietatem explevi. Nec amplius de paupertate cogibabam; ſed jam velut Doromiſi victor, indignabar, ſupplicaſſe Fortunæ, cum liberalis Matrona aſſiduis muneribus mutuam voluptatem cumularet.

Cæterum, ut virilis ardor provocata con-

ſuetudine languebat, ipſa flagitii turpitudo, neſcio quo mihi odio me ipſum committebat. Super omnia mulieris cupiditas interdum me in indignationem rapiebat; & hæc ſæpe in hortis ſolitarius proclamabam: Ergo me potuit amare? ergo fidere hoſpiti novo? & cum conjugem valentiſſimum haberet, fœdare matrimonium mixtura alieni ſanguinis, quem nulla familiaritas aut convictus, ſed ſola libido pretioſiſſimum fecit? O inanem Lycurgi fiduciam: & Solonis juſtiſſimos metus! Quid deinde expectabo, niſi ab Anemone contumeliam, aut ab adultera mortem? Nihil eſt facinus illi, quæ pudorem prodegit, & majore crimine famam, quam voluptatem redimet. Satis paruiſti corpori, redde te in diſciplinam virtuti, Euphormio; nondum peccandi conſuetudine ſecurus es; & adhuc ad criminis nomen horreſcis. Quid aliud antiquitas monebat, quæ convivis ſurgentibus partem cænulæ relinquebat in menſa, niſi ludis humanis ſic utendum, ut ab iis recedamus, nondum conſumpta voluptate.

Hæc & ſimilia ſæpe jactabam; ſed fortioribus conſiliis obſtabat conſuetudo pulcherrimæ mulieris, & cum inſania vires otio epuliſq; redeuntes. Interim Protagon ad ruſticas exiverat domos, & cum Protagone Anemon. Ego cum Theophraſto interdum, ſæpiſſime in Anemonis domo diſſimulata familiaritate verſabar. Sed dum hæc inter amantes ſcena luditur, & videtur Hymen removiſſe à flagitio vultum: forte quidam è familiaribus in ejuſmodi ſceleribus doctus, cœpit matrisfamilias in me benevolentiam habere ſuſpectam. Nec jam ſatis communi ſecreto fidebam. Nam mulier, in-

cenſa libidine, ſæpe ſecretas blanditias nimis licenter proferebat. Forte ad conſtitutum paulo ante veſperam veniebam, cum ille me ſuſpectus circumſpector deduxit in hortum, & poſt ſermonum ambages malo cavere juſſit, & ab Anemonis limine abſtinere. Nec Anemonem de uxore dubitare, ſed eſſe poſt Cæſarem multos, quos in conjuge fama moveret, ſed ſi perſeverarem inſana cupiditate eſſe, ſcirem paratos percuſſores, qui meam audaciam finirent. Ego rationibus & audacia deſtitutus, nihil niſi velato capite effugi. Putares Vere Sacro prognatum, & è finibus gentis expelli.

Inter omnia præcipue timebam, ne me tam gravi injuria amicum & familiarem læſiſſe divulgaretur. Cæterum, cum diverſa argumenta expendiſſem, quibus me à præſenti calamitate vindicarem, & altior conſiliis clades omnem ſpem obruiſſet, tandem humano more ad majorem vim ſuſpexi, Numenque ſuperſtitioſo timore veneratus ſum. Habebam in propinquo antiquiſſimum fanum & quod præſentem mærorem dulciſſime alebat, ſubobſcuris feneſtris, ac forte ſolitudine horrens. Igitur in eum locum me conjeci, lachrymiſque, ut putabam, pietate fluentibus, ſignificavi Numini calamitatem meam. Iam hocipſum mihi ſolatio erat, quod ad eum confugiſſem, qui mederi vulneri poſſet. Tum deteſtari cœpi humanitatis mala, quam caducarum rerum corrumperet amor, nihilque jam mihi placebat, quod non eſſet cum æternitate conjunctum. Ibi, conſumpto impetu lachrymarum, veluti firmiſſimo decreto mecum ſanxi dedere me in Philoſophorum diſciplinam quos olim cum Anemone amaveram.

Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Sed ipſa diverſitas ſcholarum non unis inſtitutis in eandem nitentium viam, meam pietatem aliquandiu confudit. At cum in hac jactatione mentis poſuiſſem aliquot dies, & pietatis interim ſenſus per inopiam & miſerias augeretur, forte accidit, ut in Acignii domo agerentur literarum conventus, propoſitis tabellis, quarum pictura in diverſos ſenſus trahitur, & omnibus doctis materiam ad diſſerendum miniſtrat. Pace tua, Sanctitas, dixerim, paululum omiſi memoriam tui, & Veteres ſtimuli gloriæ jacentis animi languorem excitaverunt. Volui in eruditorum cœtum prodire, & ex temporanea eloquentia meum ingenium publicæ famæ committere.

Igitur ut ad æris ſonum convenimus, ſedimuſque, nos quidem in humilioribus locis, Acignius autem, & cum eo optimates, ſedilibus ad diei magnificentiam extructis, adoleſcens qui tabellam proponebat, in ſuggeſtum ſublatus eſt, pulcher, concinnus, & imperata modeſtia gravis: nec longe tabula ex pariete pendebat, quam ut exponere vellemus, porrecto in publicum radio, invitabat. Neque ego ulterius cunctatus ſum, ſublatuſque in pedes, & vertice humaniſſime aperto, me orationi aptabam, cum ex alia parte quidam ex Acignii domeſticis ad idem officium exſurrexit: vir exiguis & valentibus membris, orbiculari vultu, niger, nomine Brutus. Ego vero indignabar, ſi Acignii ſervus, ſi repudiatis honoribus pauper, & certe illis locis familiaris, mihi externo præponeretur, cujus ſaltem dignitas ignorabatur: nihilominus cum moneret revereri ſanctitatem, clam admiratus inſolentiam morum & diſſimulata iracundia ceſſi.

Erat autem tabulæ facies, quæ ad diſſerendum proponebatur, ejuſmodi. Matrona vereçundiſsimi vultus in medio ſtabat, purpureo amiculo inſignis, quod virides radii pulcherrime diſtinguebant: ipſa triſtis, ſolicitoque ore, & prope expreſsis in tabella gemitibus, querebatur. Ab utroque latere ingens turba, oculis quidem in unam matronam defixis, cæterum longe diverſis affectibus, ut videbatur, animata. Qui enim à dextra pingebantur, ii ſupplicum vultu mulierem adorabant, & illa velut repudiatis honoribus in lævam inclinaverat lumen, ad quam ſtabant contumaces imagines, tanquam populi aliquid mulieri exprobrantis. Et hic quidem intentabat improbum recluſæ digitum dextræ, ille riſu contraxerat vultum, alius aſpernantis fronte, & ſuperbo ſæviebat faſtidio: plurimi autem, veluti loquerentur, mulieri fractos faſces, & ſordidam laurum, ſolium præterea everſum, ſceptrique reliquias, contumelioſa indignatione monſtrabāt.

Et hæc ſane plurimum in pictura eminebant. Nam cætera, ut in matronæ humero corvus, ut ad pedes plumis diſpoliata luſcinia, ſpiſſæ nubes in imaginis cœlo, prima curioſitas luſtrantis tabulam omittebat. Igitur compoſitis omnium oculis auribuſque, Acignii miniſter in hunc prope modum cœpit.

Iuriſprudentiæ ſtudium, quod quidam ſcientiam appellant, nulla eloquentia oratoris ingenioſius depingeret, quam in hac muta imaginis eruditione deſcribitur. Hanc artem tot voluminibus diffuſam, tot (miſerum!) excultam ingeniis, iſtius matronæ ſpecies ſuſtinet. Veſtis purpura inſignis, regii memoriam faſtigii, unde originem habuit, contumaci majeſtate

jeſtate conſervat. Niſi credimus terribiles pœnas, legumque capitalium furorem, ſanguinis notas in pallam tranſtuliſſe, quæ quidem intermixta viriditate temperata, quid aliud oſtendit, quam humanitatem Pontificum, qui mitia imperia legeſque ſine ultimis terroribus exercent?

Qui autem à dextera collocantur, devoti ac ſupplices, illi ſunt, qui hanc artem, ſi diis placet, omnibus ſtudiis rebuſque præpoſuerunt: quos nec Philoſophiæ ſublimitas ad ſydera evocavit, nec ad rationis conſultiſſimum iter, non mitiorum diſciplinarum humanitas permulſit, aut divinæ lectionis ſublimitas, ſed velut occluſis oculis ad hoc ſtudium, parentum communis inſania coëgit. Vides ſolutiſſimos vultus, & , niſi quod hanc unicam adorant, laſcivia & jurgiis contumaces, vides laceras in imaginibus veſtes, quas luxuria & nocturnis graſſationibus corrumpunt. Quis enim his ſeculis turbo Academiarum pacem fœdius excuſſit, quis verius literarum ſtudia infamavit, quam hujuſmodi adoleſcentium petulantia? dum excuſſis pueritiæ frænis ad hanc juris licentiam proterva ſuperbia properant; dum ſoluti ſcholaſticorum metu, primi impetus lætitiam non regunt, novamque, & adhuc inexpertam libertatem, in criminibus probant. Sed acrius incuſare non auſim, dies atq; noctes per ludum exigi, cum videri pulchrius poſſit otium cum voluptate colere, quam multiplicem hydram & inania hujus artis nugamenta conſectari. Quid enim laborioſius illa arte, quam in compendium redigere putavit, qui ejus licentiam intra quinquaginta libros coëgit? vel quid incertius, quam illud quod li-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

bido diſpoſuit mortalium, quorum animos nec unum ſeculum nec eadem opinio conjunxit? nam quid deinde ineptius, quam tot juriſconſultorum mentes una caſſe concludere velle, & mortuorum diſsidia vana pace extinguere, quam deinde velut divinis oraculis inſiſtere illorum verbulis, percunctari, pugnare, tot voluminibus rem diffundere, ut nec maria prodigioſam ſeriem librorum, diſtinctis per ventum fluctibus, exæquent?

Omitto vanitatem quæſtionum, quibus ipſi ingratiſſimis laboribus torquentur. Sed illos audio jam in partes eſſe diviſos, dum dubitant, an ſedibus, an pedibus Vlpianus in poſſeſſionis notatione ſcripſerit: cur idem latiſſimam jus dicentis poteſtatem, non vero longiſſimam appellarit: num ſpadones à ſpata dicti ſint, & Ælius Sentius Rex Romanorum fuerit, qui legem Æliam Sentiam promulgavit.

Tot maculæ per incultum aſperumque corpus Iuriſprudentiæ diffuſæ, quæ utcunque rudibus majorum ſeculis inter æqualem omnium barbariem latebant, nunc politioribus detectæ ingeniis, utinam tanto pudore clientes confunderent, quantum ipſa in hac imagine lachrymabili vultu & adorationem averſante confitetur. Hæc autem hominum turba, quæ contumaci manu, &, ſi poſſet, verborum petulantia mulieris luctum crudeliter auget, illorum eſt, quos antehac antiquitas nominis & ipſius Iuſtitiæ amor decepit. Nunc vero poſteaquam ex Iuriſprudentiæ vultu meliorum diſciplinarum liquor fucum diluit, amiſſos moleſtiſſime annos laboremque inutilem ſeveriſſima exprobratione repoſcunt.

Marcida vero laurus, & effuſi ſolii lacerata majeſtas,

majeſtas, quid aliud, quam hujus artis caſum ſolerti deſcriptione promulgant? Quid in humero corvus, niſi importuni ominis ſpecies atra, & barbararum vocum effigies pæne auribus gravis? Quid Luſcinia, quæ cum plumis vitam & Muſicam projecit, niſi ut omnem Iuriſprudentiæ eloquentiam ſuo fato functam eſſe ſciamus? Nam illæ nubes, quæ ſupremum tabellæ limitem obſcurant: jamjam candidos priſcæ Iuriſprudentiæ ſoles abſcondunt.

Dum hæc Acignii miniſter in divinam ſcientiam ſacrilego furore profundit, notavi, Acigniorum vultus, neſcio qua lætitia nec occulte diffuſos, nutibuſque invicem crebris, perorantis inſaniam collaudare. Ego vero maledictorum impatiens quæ nec occulte in juſtitiam ingerebantur, vix creberrimo anhelitu luctantem iracundiam in præcordiis repreſſi. Sed ut ille peroravit, ſecutuſq; ſociorum plauſus eum in ſydera levavit, ego tam indigna percitus laude, etiam vehementius exarſi. Nec diutius paſſus ſum triumphare inſaniam verborum, intentuſque in vindictam, forti aſperaque voce interrupi clamitantium ſuſurros, & ſilentio reddito, cum omnes me intuerentur, ejuſmodi verbis dolorem meum exoneravi.

Quod in Rerumpublicarum partibus ambitio & invidia nocent, hoc eædem peſtes in literarum imperio tentant, maledictis & calumnia, quæ hodie pro telis clypeiſque eruditorum furori, & inermi diſcordiæ, miniſtrant. Neque antea putaveram in jus ipſas ſcientias vocari, Gigantumque audaciam reſpicere in cœlum, ſed credebam ſalvo numine dearum Antiſtites humanis inimicitiis collidi. Nunc vero cum novi Diomedis acumine, non Æneæ

mater,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

mater, aut inimici dii, ſed Argolica Pallas, & ipſa Delphorum Themis jaceant, quid tutius quam à ſcholis ad barbaros exire, dum in ejuſmodi ſacrilegium provocata fulmina erumpunt, aut publicæ noxæ diis deditur qui inſolentiſſime peccavit? O quiſquis es mortalium, qui modo Iuriſprudentiam provocaſti (neque enim te novi, niſi quo nomine te odiſſe fas eſt) quæ te Deorum clementia in hanc audaciam excitavit, ut fœdiſſime de illorum alumna cogitares, & os tuum duraret in tam impias voces? an, quoniam perfidia, & furor, & impium nefas, expugnatam juſtitiam tranſmiſere ſyderibus, in abſentis Deæ filiam tam audax latro involaviſti?

Cum hæc dicerem, interim univerſam concionem inexpectatiſſima querela turbaverat. Suſpenſi invicem, quis aut unde eſſem, & ipſi pavidiſſima voce quærebant. Nec aliquis incuſabat, ſed veluti Deorum miniſtrum & ultorem parricidii reverebantur. Quem enim alium in Acignii familiam dicturum, aut quem in ea domo daturum Iuriſprudentiæ manum? Ego vero aliquandiu ſpiritum revocavi æſtu & iracundia fugientem. Ac dum omnes uno ſtupore meam violentiam mirantur, ſubiit animo fabula tot ſeculis & vatibus inclyta, cum Amphyaraus per hiantis ſoli labem excipitur, & umbrarũ imperium ac ſilentis prodigia mundi, vivo corpore, & lauri nondum expirantibus ramis, exterret. Cæterum ne concio mutatis animis in novos affectus ſolveretur, aut recentis indignatio facinoris, quæ mihi eloquentiam tanquam tela ſuggerebat, ſterili frigore inareſceret: cœpi acrius incuſare flagitium, ſimulq; hortari Iuriſprudentiæ hoſtem,

ne

ne deos ultores expectaret, ſed voluntariis pœnis ſæviora ſupplicia deprecaretur. Quamdiu, inquam, in homines atrocibus contumeliis deſæviiſti, cum adoleſcentes, qui Iuriſprudentiæ præceptis animos informant, ſcurras, turbineſque appellabas, utcunque patiebar te in communi argumento ferociter regnare. Illud tamen me gravius movit, quod videbaris in iſtam ſcientiam, omnium malorum culpam convertere, quaſi corruptrix adoleſcentiæ fluenti luxuria tam lubricam ætatem proſterneret. Cum tamen hæc ruina juventutis, tot lachrymæ ſenum, parentumque miſerabiles exitus, primis ſcholis, ubi ſternuntur fundamenta literarum, omnem calamitatem imputent. Veſtras ſcholas dico, quæ ſeveris legibus & pæne ſylveſtribus edictis exurgentes puerorum animos caſtigant, nec ab infantiæ ſervitute ſenſim ad virilem libertatem deducunt, ſed tanquam ſemper in ea diſciplina duraturi eſſent, ſubhoridas leges præſcribunt, & ut infernæ artis myſtæ velut circulum deſignant, ultra quem prodire certo interitus ſupplicio vetant.

Nulla interim civilis vitæ cura, nulla morum cuſtodia ad conſortia conſuetudinis humanæ. Plerumque laceræ veſtes & ſtantes annuis ſordibus capilli, illarum diſciplinarum ignaviam condemnant. Interim pueri in illis artibus enutriti plerumque ad laſciviam ſuſpirant, & ſi mihi creditis, de voluptatibus melius judicant, quoniam in earum exilium tot ſanctionibus opus eſt. Nihil flammam fidelius nutrit, quam favillæ frigida moles, nec Sirenes auribus melius imponunt quam cum prima ſuavitate inexpertas demulcent. Sic adoleſcen-

tiæ cupiditates, quæ velut ſuppreſſo aëre ardentius inter tam cruda imperia vixerunt, poſteaquam ab illis clauſtris in libertatem altioris diſciplinæ, id eſt, Iuriſprudentiæ, ſucceſſere, inſolentius plerumque effervescunt, & primis illecebris voluptatum, velut inauditis Sirenibus, non ſatis fortiter repugnant.

Sed hanc accuſationem prætermitto: vellet enim Iuriſprudentia cuilibet, vel per aliquam ignominiam, debere ſanitatem ſuorum. Quis autem patiatur te illi Nymphæ, te urbium præſidi, te pacis & armorum dominæ, Scientiæ nomen, aut ſi quid eſt præſtantius inter literarum titulos, tam contumaci latrocinio detraxiſſe? ſcilicet nugamenta Philoſophiæ ſomniantis, & veſtrarum ſectarum barbaries, illam dignitatem ſuis domiciliis præfiget: hæc autem hominum ac pæne deorum domina, templorum foribus ignobiles titulos & vulgi inſignia imponet!

Ac quam illud aſtute diſſeruiſti, opinionem hominum, quæ ad libidinem pro ingeniis mutatur, dubitantium non cogere mentes, nec unica veritate invitis oculis illabi, id eſt, ſcientiam non eſſe; Illa Iuriſprudentiam conſtare, quæ proinde tam levi fundamento nihil niſi inanibus auris, & veluti ludibriis ventorum, implicata cultorum ſtudia deludat. Piget reſpõdere maledictis criminationis adeo ineptæ. Quis neſcit tot Iuriſconſultorum rixas, tot interpretum bella, & mancipia jam non cedentia urbi, veluti frondes eſſe atque ramos lentiores, quæ ab ipſius Scientiæ, id eſt, veræ ſinceræq; Iuriſprudentiæ, trunco luxuriant? Ipſa vero, quæ firmis radicibus arbor nullis opinionibus mutatur, ſed conſtantiæ laude inter

ſcien-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſcientiarum præcipuas exurgit, illa ferme continet, quæ Iuſtitiæ præcepta appellamus, quæ compoſiti regulas juris, cæteraq; quæ naſcentibus Natura de externa vi, aut de domeſtica continentia, & naturæ aſſertor magiſtratus, præſcripſit. Ex hoc trunco illiſque radicibus alia virgultorum inſtar uberrimus ſuccus diffudit. Hoc vero cui Philoſophię parti non contigit, quæ tot quæſtionibus, tamque variantibus animis omnium temporum ſcholaſticos commiſit. Quis Logicam miniſtram rationis, ſyduſque mentium, à ſcientiarum ordine triſtis cenſor amoveat, tamen & *de entibus rationis* (ita enim uſus appellavit) diſputat, & *de Vniverſalium natura* litigat, & necdum deliberavit, an concluſionem Syllogiſmi partibus annumeret. Quæ controverſia magis veſtras exercuit ſcholas, quam dum Phyſici *de materia prima, de cauſalitatibus, de Alchymia,* diverſiſſima mente contendunt? aut dum ſcientia morum felicitatem ſuam nunc in amœniſſimo viſu, nunc in amoris ſuavitate diſponit? Sed quoniam tantum illa ſunt velut incrementa ſolidi corporis, ideo nec Philoſophiæ nomen ex ſcientiarum albo delevimus. Minus peccaviſſes, ſi inviolato numine Iuriſprudentiæ, tantum ejus myſtas accuſaviſſes, qui ſeveri Sacerdotii ornamentum maculant indignitate juventutis, quam acerbiſſima eruditione in ſuos gradus adoptant.

Cum in tanta iracundia ferocius inſtarem, conſurgit Acignius indignatione pleniſſimus, & ulterius querentem animoſe perturbat. Negat apud ſe forum eſſe, ubi declamarem ad faſtum, & invidiam hoſtibus facerem. Si quid haberem ad expoſitam imaginem, expedirem protinus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

protinus ſenſum. Cæterum ſi in maledicta iterum erupiſſem, ſenſurum me & ubi deliquiſſem, & quam grave ſupplicium veſanæ temeritati deberetur. Ego vero ejuſmodi minis verberatus, tum demum illum Acignium eſſe, me autem Euphormionem, verecundiſſime memini: & meæ eloquentiæ fons, modo tam vivida majeſtate decurrens, velut injecta frigidi Mercurii levitate, ſeſe per occultos meatus huc & illuc timidiſſime ſubduxit. Rediit animo Baſiliana calamitas, & quantum Acignium ibi meis vulneribus ſenſiſſem. Sed nec amplius Callionis potentia utebar, & omnino metuebam, ne in antiquam notitiam frontis meæ argumento perveniret.

Igitur veluti ſublatis odiis, facta tranquillitate detumui, & facio, inquam, inducias cum illo, nec ſerenitatem diei litigioſa oratione perturbo. Sed quam ipſe Iuriſprudentiam putavit, matronam in Tyria veſte, quam læta viriditas permiſcet, hanc ego pro omnium ſcientiarum & literarum imagine accepi. Scientia, inquam, eſt illa mulier, quæ in hac tabellæ pictura deſcribitur. Oſtro quidem eoque puriſſimo inſignis, cum olim in regiis habitaret, non tantum principum alumna, ſed rectrix ac magiſtra, vitam & leges imperantibus dictaret. Illa tempeſtate, nec divinam Poëſim, nec arcanam Philoſophiam, in tuguriis vidiſſes, niſi quod eruditorum pertinacia interdum benevolentiam Principum in ſecura paupertate contemnebat. Ipſi reges non minus ambitioſe eruditionem, quam poteſtatem vindicabant, & qui triginta legionibus imperavit, paulo ſuperbius Philoſophiam quam ſigna purpuramque jactavit. Quid ille Aſiæ domitor, qui melius

lius Achillis victorias, quam ſuas recenſebat, qui dum ultimas terras nobiliſſimis triumphis aperiret, Ariſtotelis Phyſicam avara eruditionis ambitione poſteris invidit. Syracuſanus autem ille, quem Corinthus è Tyranno civem fecit, quam ſcientiam habuerat principatus ornamentum, eam deinde calamitatis ſolatium ſolam ex tot opibus è Sicilia abſtulit. Quid illi, qui aſſidue cum Ennio, cum Terentio ſcripſere? Quid ille, qui primas eloquentiæ Ciceroni invidit, ipſe ſolus in Orbe Romano Imperator? Et ne ſingulas regiones perſcrutando etiam Ægyptiorum Perſarumque Philoſophiam in regia & templis, veluti ſimulacra Deorum, inveniam, nulla natio tam barbara aut tam inhumana extitit, cujus Principes eruditionem ſui temporis non aut mirarentur, aut quærerent. Diuque in illo faſtigio ſcientia hæſit, donec eruditorum vitio, ipſa ſuam nobilitatem maculavit, & non ad umbram Philoſophorum, ſed ad viliſſimam noctem receſſit.

Nimirum hodie cum noſtris artibus nugamur, & quæ laudes olim ſcientiam extulerant, contrariis vitiorum maculis miſerrime ſordeſcunt. Nulli quondam elegantius mores examinabant, nulli commodiores humanæ conſuetudini putabantur, quam qui eloquentiæ, veterumque temporum memoriæ, aut Poëſi ſtuduerant. Nihil illis comius, nihil ſuavius, antiquorum ætas vidit. Etiam creduntur ſylveſtrium populorum rudes animos primi concilaſſe inter ſe, inventiſque legibus fundatas reſpublicas gubernaſſe. Inde ipſa humanitas illi ſcientiæ ſuum nomen accommodavit. Nunc vero quid amplius dicam, quam parentes me-

tuere,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tuere, ne pueri, dum Scholaſticos audiunt, cum literarum commercio morum ſimilitudine imbuantur? ut ineptiæ omnes, & quicquid in inceſſu vel oratione eſt inſulſum, communi proverbio jam conſuetudini Academiarum imputetur. Hinc proſcripta majeſtas literarum, & præcipua utilitas, quam ipſæ in reſpublicas invehebant, miſerabili fato ſublata.

Non tenui equidem riſum, quoties in Academiis declamatores vidi, ſcenicos pueros inſtruere, qua majeſtate imitentur faſtigium Regum, aut matronarum blandiſſimos nutus, militumve iracundiam effingant. O quotquot literarum vindices eſtis, eripite ſqualidas Muſas ex carceribus ſcholarum, & in priſtinam libertatem vindicate! Quaſi vero qui olim in literis floruerunt, & quorum hodie ingenia miramur, tam ſtolidis nugis immortalem quęſiverint famam! Olim quidem Poëtæ, celeberrimis conventibus immerſi, vix ſeceſſum inveniebant ad carmen. Ita Maro, ita Flaccus, Tibullusque & Propertius vixerunt, & ille, quem Natura omnium ingeniorum compendium fecit, Naſo. Tunc illuſtribus familiis vates aſſueti erigebant vividas mentes; & inter proceres audiebant quæcunque in civitate vel excitarent ſalibus animos, vel mores recentiſſima venuſtate polirent. Ibi illi quotidie vel Panegyrim, vel Satyram inveniebant, & omnino laudabantur, qui non ſcribere magis quam vivere noviſſent. Nam quid de Philoſophia dicam? quæ pæne in Regum penetralibus nata eſt, quam in Platone Sicilia adoravit, Stagira autem tam potentem ſenſit, ut illius favore & mœnia recuperaret & cives. Cui potius Archimedes ſuam induſtriam, quam cognato

Hiero-

Hieroni accommodavit; aut quem è vulgo illle Deorum & hominum honor Socrates Alcibiadem dilexit? Adeo illa ſcientia, quæ maxime ſecretum ad contemplationem expoſcit, nihil fugiebat præter ruſticum vulgus, & in conſortio magnatum vel erudiebatur vel docebat: nunc autem miſerabilis ſcientia quantum degeneravit à moribus, tantum quoque ex ſermonibus dignitate receſſit; & jam barbara appellatur, quæ effecit ne barbarus orbis eſſet.

Ac ut Philoſophiam ſe in ſuis latebris plangentem relinquamus; quid aliud eſt Hiſtoriam facere, quam rerum geſtarum eventus atque cauſas prudenti explicatione narrare? aut quomodo ſufficient illi muneri, quo poſteris nullum majus tribuimus, homines imperiti rerum civilium, qui neque aſtus ſuorum temporum intelligunt, & ignobili ſtudio ducti, neque pacis, neque belli genium noverunt? Nemo pro dignitate Hiſtoriam componet, cujus indoles non ſit apta, ea quoque gerere quæ Hiſtorici deſcribunt. Nunc ſatis eſt ad eam ſcriptionem orationem ineptiſſime terſam cum mendaciis afferre. Quid eſt denique Poëſis, niſi viva deſcriptio affectuum tui ſeculi, quos tantum ex aliorum conſortio cognoſces? Vnde polita confeſſio amoris, vel generoſi odii pæne irata deſcriptio; quæ priſci ſeculi Poëtis adhuc hodie vel miſericordiam conciliant, vel favorem. Nunc quicunque poſt inſanam lectionem Poëtarum tumentia verba in ordinem componunt, aut vetuſtatis ignobiles ritus jam olim exulantibus verbis cogunt in verſum, illi utique inter doctos umbratiles ſunt Poëtæ, & illorum vitio quotquot in eam ar-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tem nituntur, velut ridiculi homines, iniquiſſima opinione damnantur.

Quis ferat hanc contumeliam Muſarum, in quarum templis multi quidem inſani concipiunt vota, ſed nemo in hunc diem, niſi prudentiſſimus, litavit? Nihil loquor de Iuriſprudentia, ne veteris iracundiæ inſimuler. Sed quæ olim Prætores, quæ Præfectos Prætorii, quæ Principes habuit conditores, illa nunc cunabulorum dignitatem ægre in hiſtoriis conſervat. Non celabo juventutem tutiſſimum iter ad Muſas. Quorum eruditionem imitatur, eorum quoque moribus diligentiſſima æmulatione inſiſtat, putetque Ciceronem aut Senecam plura in negotiis civilibus inveniſſe, quibus literas ornaret, quam in literis, quæ ad humanam conſuetudinem transferret. Nullus in Academiis ſolide eruditus evadet, aut cum gladiatoribus ſtrenuus imperator.

Igitur hæc matrona, cui in tabella Scientiæ & omnium Muſarum majeſtatem imponitis, regalem quidem purpuram aliqua lauri viriditate permiſtam conſervat. Quid enim illi relinquitur, ſi de palla quoque dubitat? Sed jam ſceptri ac ſolii dignitatem miſerabilis amiſit, illoſque averſatur præcipue, qui eam hoc ſeculo adorant, id eſt, quorum ineptiis ubique indigniſſimo traducitur riſu. Videſne ad inimicos converti, qui importuno vultu & petulantibus dextris afflictæ patientiam fatigant? Nimirum ſi illis aliquando ſua voce loquetur, immutabit ſpernentium mentes, & priſtino ſplendori reſtituta, omnem iracundiæ furorem in Academiarum ignaviam effundet.

Cum hoc argumentum ingenti vociferatione deduxiſſem, & jam dies in veſperam eſ-

ſet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſet pronus, adoleſcens qui tabulam propoſuerat omnia ejus ſecreta jucundiſſima oratione publicavit. Quippe hæc matrona, ſeria erat optimi vini, lentis arborum ramis coërcita; quæ quidem ſui amatores aſpernabatur, quippe illorum amicitia peribat, ſuiſque odoribus adverterat vultum quorum faſtidio diutius victura videbatur. Et quidem omnibus in riſum effuſis, juvenis lepidiſſimo argumento rem omnem diſputavit. Cæterum Acignius meum ingenium probaverat, delectatuſque oratione non indocta, me quoque inter familiares habere non mediocriter optabat. Itaque blandiſſime exeuntem demulſit, laudibuſque in publicum effuſis palpitantem animum periculoſiſſima voluptate percuſſit. Ego inescatis præconiis, cum me iterum laudari vellem, poſtero die ad Acignium redii, & ille meam facilitatem ſolertiſſime cognovit, lætatuſque jam prima pietatis formidine teneri, etiam incautum devinxit munuſculis, cœpitque velut dulciſſimis ſuſpiriis interpellatus narrare, quam propitiis diis nati eſſent, qui in illius domicilium concedebant. Et hæc tanquam mihi aliena recitabat, quæ non obſcure mihi dici ſentiebam. Nihil, inquit, eruditis commodius mea domo videbis ad famam: velut in terrarum ſcena plaudentibus populis ingenium probamus, & ſuaviſſimam vitam colimus in conſortio Muſarum: nulla familiarium rerum ſolicitudo nobilitatem animorum deducit in terram: & jam hic felicitatem ordimur, quam nobis certiſſimam in ſyderibus fata diſponunt. Recenſebat deinde complurimos, qui ex ampliſſimis gentibus in ſuam familiam veniſſent, & quam mali exitus alios occupaſſent, qui tam egregia

fortuna

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

fortuna neſciverant uti. Ego autem Acignii machinas peroſus, quo plura in eam ſententiam congerebat, eo malignius averſabar dicentem. Paulatim exinde elanguit pietas mea: & Acignii, cæterorumque Philoſophorum iterato conſuetudinem ejuravi: nec me latebat, neſcio quomodo emoveri hominum mentes, & ſuaviſſimo veneno intinctas à Philoſophis in ſuas Academias deduci. Itaque priuſquam eo medicamine perirem, viam jam olim deſtinatam in Scolimorrhodiam aggreſſus ſum. Sed & in maculas, quas tantopere vitabam, miſerabilis offendi, monſtroq; maximo didici ubiq; Acignium eſſe. Cæterum minime Theophraſto ſignificavi, me in Scolimorrhodiam cogitare. nam & levitatem meam timebam apud illum proſcribi, ac præterea ſi in Scolimorrhodiam quoq; malignitas Deorum proſecuta fuiſſet fugientem, volebam ad Theophraſtum redire, damnataque omni ſpe in ingrata quiete ſeneſcere. Mentitus itaque ad Themiſtium iter, ex Ilio diſceſſi. Necdum omnis mei criminis utilitas defecerat, reſtabantque aliquot nummi, ex iis, quos Anemonis conjunx ſecum olim in ſinus effuderat noſtros. Et jam quatuor erraveram luces, neque multum aberam à lacu, qui Scolimorrhodiam ſuo orbe à cæteris abſtulit terris, cum omni hoſpitio defectus, ſub obſcuriſsimam noctem huc & illuc ingenti triſtitia errarem. Nulla in vicino civitas erat, neque villarum ſpem, aut latratus canum, aut caliginis volumina ex fumantibus tectis, circumſpicienti faciebant. Frigore itaque & ſolitudine horrens, vagabar, velut in avia parte terrarum. Forte in aſperi montis clivo, qua me pallidus ſyderum fulgor ducebat, tenuis rivi

murmur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

murmur jam pæne concubiæ noctis ſilentium rupit. Secutus ego labentem tandem ad aquulæ caput me mollibus herbis implico, feſſamq; cubito cervicem ſuſtentans, frontem deinde atq; manus, mox etiam ora limpidiſsimo humore perluo. Nec multo poſt apertæ vento nubes, aſtraque liberius ſplendentia, mihi pulcherrimam loci faciem oſtenderant. Fons ille ut videbatur ruſticus, nudoque exceptus ſolo, non communibus aquis perennis aut vulgari torrente volvebatur. Nulla laus eſt quæ ejus dignitatẽ poſsit exprimere. Liquor omni cryſtallo nitidior per lapillorum moras, quæ in arena paſsim extuberaverant, tenues criſpaverat fluctus, & inde pæne muſico concentu pulſabatur; reddebat quoque ſyderum imagines pæne ipſis cœlorum facibus lætiores, & tam pulchræ noctis miraculo neſcio quid mihi beatius ſpondebant, ſi ad Solis veritatem omnia examinaſſem. Quod ſi non pernoviſſem me nondum Eleutheriæ vicinam egreſſum, credere poteram ad aureos fontes in Perſide eſſe delatum. Mox ut ſe purius Lunæ ſplendor exeruit, vidi in propinquo ampliſsimam domum, & turres in incinctu non modico faſtigio ſurgentes: neq; moratus de fonte conſurrexi, primaſque ædificii fores ad hoſpitium pulſavi. Tum apertæ ſubito fores colluxere undique flammis, magnoque cereorum comitatu Acignius ad expectantem proceſsit. Ego ad notum exhorrui vultum, & qua ratione ibi eſſet, quem in Ilio paulo ante ſine propoſito itineris reliqueram, tacita admiratione quærebam. Nec expectavit, ut meritiſsimi ſtuporis exponerem cauſas: ſed, Eutychia, inquit, iſtarum ædium & omnis vaticinii domina, te

huc

huc adveniſſe intellexit ; illa nos monitores hoſpitii mittit, & in ſuum domicilium errores tuos hodie invitat. Succede hoſpitalibus tectis, & utere beneficio Nymphæ, quæ hoc uno dolore ſuam felicitatem maculat, quod tam diu deſint, quibus ipſa liberalis eſſe poſſit. His dictis, neſcio quibus ramis, vultus meos perfricuit, confuſamque ſuavitate mentem veluti quadam tenui caligine intexit. Secutus ego ducentem, cum eodem facum agmine in interiorem domum perveni. Ibi nova occurrentium frequentia venientem excepit. Nihil amplius vidiſſem, ſi me felix error in patriam appuliſſet. Quippe non blanditiæ verborum deerant, non obſequia miniſtrorum; & optimi familiæ vultus cum officioſo apparatu certabant. Deductus igitur in triclinium cum magna comitantium turba, ſubitis primum dapibus extinxi reliquias curarum; mox cœna levi ambulatione percocta, cum interim nulla colloquentium ſuavitas deeſſet, molliſſimis plumis omnia membra immerſi. Ita pingui obrutus ſomno pacatiſſimam exigo noctem; & ſive malorum laſſitudo, ſive felicitas repens hoc fecerat, ſoporem etiam in altiſſimam lucem deduco. Tandem ſolis radiis excitatus, ubi eſſem, aut quid mihi contigiſſet, attonita mente verſabam. nec dum libati fontis ſuavitas exciderat; & neſcio qua affectuum dulcedine fontem & domum amabam: cum interim exſonuit oſtium meum, laxatiſque ſubito clauſtris ante thorum Acignius ſtetit. Nunquam ante tam hilarem videram, & excuſſa ſeveritas majoribus blanditiis reliquerat vultum. Ego pigræ quietis ſegnitiem incuſabam, quod hoc lucis jacentem deprehendiſſet. ſed ille, velut

omnis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

omnis otii author, moderatiſſimo riſu nihil, niſi me ad Eutychiam adveniſſe, reſpondit; minima eſſe quæ hactenus in illa viderim domo; omnia tempore & patientia parari; Nec dii ſivetint, inquit, ut tam opportuna felicitate non utaris. Tu modo cæterarum rerum longinquas ſpes omitte: iſthic tibi perennia bona, &, ſi mihi credis, omni ſceptro eminentior fortuna paratur. Tum ego languentia excito membra, cubitoque innixus in illa familia hæſurum ſpondeo. ſero enim intellexi me ad Philoſophorum, quos vitabam, domicilium eſſe perductum, & ab illis ſuam Philoſophiam Eutychiam appellari. Adjecique, me juramento obligari, ut in vicinam regionem proficiſcerer, neque ulla quidem tempora oblati beneficii memoriam victura: cæterum longinqua exilia, neque tam maturam felicitatem meis fatis deberi. Ac tunc, ut ſaltem mendaciis effugerem Acignii artes, iterum jurato promiſiſſe aſſevero, ſine mora me ad templum, quod in Icoleonte miraculis celebratur, iturum. Ita, inquam, ut neque jam cum Eutychia vivere ſalvis religionibus poſſim. Ad hæc verba Acignius non modico riſu latera concuſſit, Et, o te, inquit, divinum hominem, & religionis doctiſſimum myſtam! qui neſcis in Eutychiæ domo etiam mendaciis venire gratiſſimum cœlo, &, ipſis diis eſſe, quos decipis. Huc quacunque veneris fraude, aut ipſe alios adduxeris, ipſa te innocentia laudabit, & plerunque interfui, cum pietas juvenes collaudaret, qui iſtam felicitatem parentum funeribus emerũt. Sic dixit, rurſuſque madentibus ramis oculos meos & veluti mentem obruit. Agnovi heſterni dulcedinem fontis, victuſque, & veluti

maceratа ebrius mente, imperata me factu-rum promiſi. Sed primum ex cubiculo exceſſi, & ipſe veſtes diligentiſſime componere cœpi, rurſus evaneſcente medicati fontis veneno, paulatim verus animus rediit, & ego captivitatem meæ mentis intellexi. Itaq; tacitas fraudes, & licitum libertatis furtum contra veneficia ſecretiſſima mente parabam. Ecce autem vix è limine extuli pedem, cum ſervitium frequens huc & illuc ſuo operi intentum animadverto: plerique juvenes erant, & in terram modeſtiſſima ſubmiſerant ora: ille temere jacentium lapidum ordines componebat, ille comportabat ligneos faſces, aut aquam, aut utiles herbas in publicum cibum digerebat, alius moleſtiſſimum iter ad domorum fores huc & illuc torquebat: plerique ſævitia flagellorum obnoxium detriverant corpus, & ſingulis verberibus interſerebant Eutychiæ nomen. Plane nihil tale videbam quale prioris noctis illecebræ promiſerant. Iam omnes me tacitis vultibus contuebantur, & quem pridie tam humaniter excepiſſent, pæne ad ſocietatem laboris invitabant. Ego meæ fugæ intentus, huc & illuc primum aſſidua contemplatione vagabar. Cæterum non mihi una domus videbatur, ſed potius civitas ingens, cujus ſingula ædificia in turris altitudinem exurgunt. Qui vero per ſingulas turres diſtributi erant, diſtinctis potiſſimum coloribus figuriſque veſtium noſcitabantur. Hos albæ togæ, hos cineritiæ, ornabant: His mixtæ & panuceæ veſtes erant, hinc illinc centonum mixtura viliores. Quibuſdam funerum color, aliiſq; Neptunius probabatur. Nec ulla artificum cura deerat, aut naturæ varietas, quantacunque in velleri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

velleribus ludit, præterquam quod ibi muricem non videbam. Neque minor ingeniorum diverſitas illam arcem impleverat. Eminebat in medio anguſta quidem turris, & ut videbatur multitudinis minime capax, cæterum patentes in ſeriem feneſtræ, apertæque undique fores opulentiam prodebant ditiſſimæ ſedis. Omnes parietes ſericis velis tegebantur, iiſque duplici fulgentibus oſtro. Idem color lectulos & menſas adornaverat, & ipſe quoque murus lateritio rubore nitebat. Suſpicatus ibi Eutychiam habitare, intellexi à quodam pullato, qui hortum in vicinia repurgabat, Nympham quidem in alia regione vivere, quam ipſi totius vitæ induſtria aperiunt ſibi: cæterum ſi quis ad illam turrim, quam viderem, perveniret, illum ſtatim ad maximam felicitatem eſſe venturum, ubi effuſis fortunæ favoribus exceptus, hoc etiam timeret, ne ad Eutychiam in alium orbem vocetur; &, Certe pauci ſunt, inquit, ex hac multitudine, quam cernis multiplici ſudore exerceri, qui non votorum ſuorum partem ad iſtius turris cupiditatem dirivent. Neque olim felicius erat, purpureum arietem habere, quam hodie ad magnificæ turris dignitatem admitti. Hæc ille prolocutus, iterum prono pectore ſterilibus herbis incubuit.

At ego tam magnificæ turris dignitate permotus, magnopere cupiebam ad illius interiora penetrare. Invitabat familiaris curioſitas peregrinantibus, & deſolatæ cuſtodibus fores; cum præcipue admirarer, quæ cauſa ſedis incolis eſſet, cur non protinus ad illam niterentur. Sed vix dextero pede libaveram limen, cum ſubito pluſquam Scythicæ magnitudinis leo in veſtibulum occurrit. Sive vera ſpecies fuit, ſi-

ve attonitæ ludibrium mentis, videbatur ad longitudinem duarum palmarum exeruiſſe pedum arma, & tumētibus jubis apertoq; ore, pæne interrogare ſtultitiam meam, quo proficiſceretur? Petram deinde valentibus membris amplexus eſt, ſive in me emiſſurus ſive obicem poſiturus ad fores. Ego pervetuſto ebore pallidior factus, non audaciam modo, ſed etiam fugam amiſi; decidiq; extra limen morienti ſimilis; & nutantem animam diu egi: nec aliquis ad auxilium veniebat, ſed paulatim effuſiſſimus ſudor ſpirituum meatus ſanguiniſque laxavit. Ac ut primum officio pedes fungi valuerunt, in aliam partem, tam atroci imagine conterritus, fugere cœpi. Semper in oculis ferę ſævities erat, nec ſufficiebat ſupervacuo timori celeritas mea. Bellua autem veluti vereretur è præſidio abire, contenta me limite expuliſſe, non laceſſiverat ignaviter cadentem, minuſque ignobilem fugam urgebat.

Sed dum in hoc turbulenti ſanguinis æſtu incedo, pavidoque lumine mentis incertitudinem accuſo, infremuit undique aër modici æris ſono, quod ex media area, ut poſtea intellexi, omnibus Eutychianis antemeridiani laboris miſſionem ſignificabat. Iam enim triclinia ſtrata erant, cibique exiguis ferculis, & veluti diſtributis penſionibus ferebantur ad menſam. Convolavere ad epulas univerſi, neque ibi levius ſancitur, ne aliquis ſe publicis commodis, quam imperatis laboribus furetur. Ego omni genere veſtium diſpar (neque enim me toga Romana conſuetudine velabat) jam pæne ſolitariis ſpatiis reſtabam, cum annoſiſſimæ ſenectutis homo, hoſpitalibus præfectus officiis, rogavit, cujus ego auſpiciis, aut per cujus portæ an-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tæ anguſtias, deductus in familiam eſſem. Ego qui prodigioſum locum, divinumque fortaſſe, irritare mendaciis verebar, ſimpliciter, quid mihi contigiſſet, enarravi, me ad fontem, qui ex adverſo montis manat, pridie per errores & tenebras perveniſſe; demum Acignii manu, ad hanc arcem, velut ad hoſpitium eſſe perductum. Nec ille audito Acignii nomine cunctatus, Illic, inquit, oportet habitare: turrimque in proximo anguſtiori quam cæteras ſpecie oſtendit. Plane eadem turris erat, in qua tota nocte jacueram. Nihil itaque repugnavi imperanti, averſatuſque non voluntariam domum in turrim, velut in conditorium, intravi.

Iam omnes ad certas ſederant dapes, mihique tanquam in Laconiam admiſſo ſubita hæreditas eſt allata. Cæterum neque luxu notabilis menſa laborioſis ferculis premebatur, neque triſtiſſima fames inter modicum & parabilem victum audiebat, ſed ô rem pæne incredibilem inexpertis! omnis mihi apparatus ſordebat, cibique etiam poſt jejunium, & laborem viarum, faſtidioſo fumo averſantem ſtomachum premebant. Illud autem multo poſt intellexi, ibi dapes cum convivantium affectibus conſentire. Si quis ſua ſponte in ea domo Eutychiam quærit, liberoque animo in illis ſedibus hæret, non modo ſuaviſsimos habet cibos, ſed illum quoque vigiliæ delectant, & alii labores, qui me ibi tantopere terruerunt. Cæterum ſi quos error, aut violentia, aut non duraturæ blanditiæ, in illum locum veluti in carcerem producunt: inquietati impatientia mentis, non aliter quam in Promethei ſaxo vivunt. nam nec locum effugere poſſunt, nec impatientis animi ſtimulum, qui & ſedem & epulas odit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Refectus igitur modico pane (quippe minus diſplicuerat) de menſa, publico diſceſſu, conſurrexi, vitatoq; ſociorum conſortio, per mediam turbam, dejectis luminibus, effugi. Atque illi modicis ambulationibus uſi, ad conſtituta officia dilabebantur. Ego vero jam nimis cognita familia, fugam è cuſtodia moliebar. Sed illa mihi facilis videbatur, quippe nulla mœnia cernebam in incinctu, quæ fugitivum morarentur. Omnia aperta in planiciem vicinoſque montes aſpectum tranſmittebant. Cæterum huc & illuc diſperſæ portæ ſtabant omnino ad illum numerum, quem Amphion ſuæ urbi eſſe juſsit. Illæ mirabili artificio extructæ, fortiſsimis ut videbatur clauſtris foribuſque rigebant. Non potui ſatis admirari, quomodo illa partarum moles nudam apertamque arcem, ſine muris, aut vallo, aut ductæ foſſæ mora, tueretur; eaſque ut inutiles ſatis imprudenter deriſi, ac cum omnia ſatis perſpecta viderentur, ſecutus illam viam, quæ in proximum montem compendioſiſsima apparebat, intra limites periculoſiſsimæ arcis tendere cœpi.

Sed cum perveniſſem ad locum, ubi murum oportuerat eſſe ductum, repente intricatus, & hærens, & ipſe ob inutilem moram mihi iratus, cum impedimentis pugnabam, quæ nec tangere poteram, nec videre, quippe veluti tenuiſsimis retibus hinc & illinc implicabar, & tenaciſsimam indaginem, quo vehementius nitebar, in vincula & nodos arctiores provocabam. Iam pæne incideram in caſſes, ut nec progredi nec recedere poſſem: ſed antequam laqueorum ſubtilitas pertinacius coiret, retrocedere ſubito cœpi, & cum maximo horrore admirari tam tenuia clauſtra, quæ nec oculo-

rum

rum ſagacitas deprehendiſſet, nec ipſæ manus, niſi in captivitate ſua, ſenſiſſent. Iam Vulcani doli, & nota cœlo fabula, ligatique non ſimplici nexu Mars & Venus in memoriam redibant; jam ex Lemnio igne catenarum ſeriem eſſe jurabam, quæ prodigioſam includeret arcem; & tum demum veluti victrici fortunæ ſupinas manus dedi, nec minus Superos inferoſque Deos accuſabam, quod juventutis meæ validiſsimum fervorem immerito carcere damnaviſſent, &, cum maxime beneficium ſimularent, velut aſpidem inter Cleopatræ collocaverant ficus.

Vltimum remedium erat, exitum per anguſtias portarum non diſsimulata fuga pertentare. Nam cum nihil amplius monſtris vacuum ſperarem, ita neque aliquid in ultima deſperatione metuebam. Succurrit animo, ire, & ſi qua cuſtodia moraretur abeuntem, invocare Deorum omnium fidem, eumque maxime Iovem, qui violatis hoſpitiis ſuccurrit. Devovere deinde crudeliſsimam gentem, nec querelis imponere modum, antequam aut meæ vitæ exitum aut calamitatis invenirem.

Tam robuſto conſilio ferocior factus, ad proximæ portæ limen, jam excogitatis verborum contumeliis, evado, cum ecce in ipſo impetu ipſaq; audacia mentis, occurrit Acignius, miti quietoque vultu, & non cogitantis lacertum tenens, intentam iracundiæ mentem & oculos in ſe convertit. Nec rogavit confuſionis meæ cauſam, ſed de valetudine quæſivit, tam potentibus verbis, ut pæne me oblivíſcerer eſſe iratum. Sed cum ego illi animum meum de diſceſſu ſignificaſſem, & ille in contrarium argumenta conſumpſiſſet; tandem iratus ocu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

liſque paulatim horrentibus, abire me jubet, quando me felicitatis tæderet; nec longe pœnitentiam eſſe, & errores, tam ſecurum temnentibus iter.

Cum diſceſsiſſet poſt terribiles minas, tactumq; animum excitaſſet in diverſa, nihilominus urgere diſceſſum meum cœpi; & ut eram portæ vicinus, primum diligenter circumſpexi, ſi qua hominum manus in clauſtrorum præſidium ſtaret. Nihil autem aliud vidi in aditus anguſtiis, quam anum neſcio qua ſolicitudine gravem: pallidiſsima erat, & macies extulerat oſſa, nec compoſiti oculi terribili luce micabant: Cæterum huc & illuc curſitabat per anguſtias ſuæ portæ, & neſcio quid ad digitos computans, nunc ſe velut ad conſilium ſevocabat, interdum turbido nutu quod cenſuerat averſata, ſecum ipſa mirabiliter pugnabat. Rerum quoq; leviſſimarum pondera examinabat ad lancem, veluti ſtipularum levitatem, aut arenulam ad numerum injectam. Ac illius quidem nomen erat ingentibus literis minioque fulgentibus in ſuperiori faſtigio portæ ſcriptum, Hieromerimna. Cæterum tanta frequentia per eundem aditum arcem irrumpit, maxime adoleſcentem atque ſenum, ut habitatores ſufficere ampliſſimæ ſedi poſſent.

Non placuit mihi tam difficilis locus, exitumque molliorem per alias portas quæſivi. Septem erant, & ſingulæ ſuis Numinibus notabiles, quæ in præſidium excubabant. In proxima porta huic ad quam Hieromerimna ſe inutiliter macerabat, eminebat virago peſſimi vultus, quæ Aëlpidis nomine vocitabatur. Per eam portam nemo intrabat niſi turbulentis luminibus turgens, & inter iracundiam dolo-

remque

remque trementibus. In proximo vero limine Penia conſiſtebat, ſqualida veſte, ſparſoque capillitio inculta. Et illa frequentiſſimum agmen tranſmittebat in ſepta. In vicino deinde præſidio Adrania erat, ſolutis poplitibus languens; recipiebatque turbas, quæ inertiæ licentiam amabant.

Ego, ut indiligentius obſervari illam portam, non ſine animi gaudio, adverti, ratus inter commodum fugienti, tamen ulterius progreſſus ſum, ut viderem, quibus numinibus tutela cæterorum liminum credebatur. Erat autem in una quidem Philotimia, quæ cæruleis veſtibus oſtrove ſplendentibus, pæne totos parietes onerabat: in altera vero Glykytes illa multiplici pallio intimum abſconderat pectus, riſuq; minime duraturo quemlibet venientem ſalutabat. Neque alii veniebant ad illam, quam adoleſcentes tenerrima ætate, & veluti materni lactis conſuetudinem requirentes.

At vero in ultimis clauſtris, omnino alia ſpecies nihil tale expectantem confudit. Erat enim matrona exercitatiſsimi vultus, & in quam invidia non diceret: Arete appellabatur.

Cæterum quoſcumque intromiſerat in arcem, ſincera hilaritate diffuſi ex inceſſu inter cæteros noſcitabantur.

Cum omnia perluſtraſſem, & jam maturum ad fugam tempus eſſet, ego, pulſata Adrania, per illius portam præcipitata diligentia prorui. Neque illa revocavit abeuntem, & per molliſsimum agmen, quod ad ipſam properabat, excitati ſupercilii minis, ipſoque corporis niſu, viam inveni. In hunc modum ex triſtiſſimo carcere egreſſus, quam maximis itineribus in Scolimorrhodiam præcipitabam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

fugam. Erat ſemper in oculis pavitantis Acignius, & cum virgula crepuerat vento, jam me deprehenſum, & ad Eutychiam deduci, miſerabili horrore credebam. Et quid, cogitabam, ſi percuſſores notis viarum anguſtiis præcurrunt? Quid non infeſtum exiſtimem in ſolitudine, cum nulla urbium clauſtra graſſatores excludant? Quicquid eſt, Acignii periculo vivo; & ſi me ab illo fugientem calamitas excipiet, difficilius amolietur invidiam, quam vulnus Paulianum Gephyrius excuſat. Tandem ad lacum perveni, nullo Oceano minorem. Illinc rates in Scolimorrhodiam ſolvunt; & jam melioris patriæ aura videbar afflari.

Thebani ad Septentrionem latiſſimas obtinent terras, & ab Eleutheria ad Sarmatas excurrunt; gens laborum plus quam induſtriæ capax, & omnino Cœotia ſua digna. Illis Aquilius per internuncios imperat; ipſe plus quam Aſſyriorum Principum ſolitudine incluſus, otioſam majeſtatem ineptiſſima gravitate damnavit. Igitur cum in Scolimorrhodiam cogitarem, jamque in extremo Eleutheriæ oppido quærerem ratem, forte unus ex Thebanis in eadem urbe erat, pinguiſſimus homo, vultuque regii coloris, & ſeminudum calvitie caput oſtentans, nomine Trifartitus. Is ab aquilio ad Teſſaranactum in Scolimorrhodiam mittebatur: ac ut forte in eodem diverſorio fueramus, me quoq; in inſtructum navigium benigniſſime induxit. Cæterum idem ſtupor, qui à ſubtilitate ingeniorum Thebanos excludit, ab ingentibus quoque vitiis prohibet. Nihil facilius ad amicitiam vidi: fidemque inter vina ſancitam velut extremam religionem non violant. Ego inter adulationum magiſtros diutiſſi-

diutiſsime verſatus, ſtatim incautum occupavi blanditiis, intentumq; ſuis laudibus ad amicitiam compuli. Sed cum jam in conſpectu Scolimorrhodia eſſet, latus nigreſcentibus undis intumuit, ſubitæque nubes eripuerunt cœlum trementibus nautis. Neque tempeſtati modus fuit; & jam, veluti continuis aquis, cum nubibus coiverat lacus. Haud mora, ſecuri percutimus malum, & omnia vela ſubducimus furentibus ventis. Iam clavus non ſequebatur ducentem, jam latera laxabantur ad fluctus, cum ingenti flatu in Septentrionem propulſi, jam nec ſalutem quidem invocaremus.

Thebani, quicquid in ratem comportaverant, ad certamen perdebant; veritique ne pondera deducerent navem, ad ultimum patrii vini cados inter miſerabiles ejulatus effuderunt in fluctus. Quatriduum naufragii minas tempeſtas irata protraxit. Quinta luce interruptis nubibus enituit cœlum, præliumque undarum extremis fremitibus elanguit. Interrogabat gubernatorem Trifartitus, an ſyderum memoriam ſervaret, & aſtrorum indiciis poſſet ad regionis notitiam pervenire. Ille gravibus ſuſpiriis cunctantem perſecutus, ſilentio damnabat ſuam artem, & confuſa omnia cœli terræque argumenta confitebatur. Tandem evaneſcente metu, ipſe nautica acu doctus proclamat, nihil unquam illa tempeſtate benignius fuiſſe, & quoniam ventus Scolimorrhodiam non dederat, ſaltem ſe in patriam feliciſsimo errore compulſos.

Iam in conſpectu littus erat, & Thebas non inde procul eſſe conſtabat. Tum omnes excitato plauſu navem in portum deducunt, egreſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſique in arenam, paſsim oſculis patriam terram & ſalutem adorant. Trifartitus reparari navigium, funemque & antennas & malum ex proximis vicis & nemoribus quæri jubet: ipſe ad Aquilium rediit qui & tempeſtatis moras excuſaret, &, ſi quid forte novi ſuccurriſſet, recentibus imperiis onenaretur: meque in urbem ſecum humaniſsime deducit. Iam id olim ſciebam, neminem ad Aquilium admitti; nec tam inſolentis beneficii genus apud Trifartitum urgebam. Sed ille me ſponte in regiam deducit, jubetque in atrio expectare inter proceram Thebanorum multitudinem, qui mihi umbram corporibus faciebant, & poſt aliquot horarum faſtidium ab Aquilio regreſſus, interiorem meam manum excuſiſsima dextera pulſavit, &, ne putes, inquit, nullam gratiam amicitiæ meæ eſſe, videbis domeſticos Aquilii cultus, tibique plus quam Mathematico aut Pictori ſecreta familiæ patebunt.

Cum hæc dixiſſet, benigniſsima manu ex atrio produxit in domum, evolutumque ex porticibus vagis tandem conſtituit ad intimum Aquilii limen. Ibi tam ſyncere omnia ſilebant, ut Cereri ſacrum fieri putarem: Igitur & ipſe utrinq; ſpiritum coërcebam, cum Trifartitus, modeſtiſsima manu, ſilentis oſtii ſeram, & ipſam mutam, reſolvit. Cæterum hanc mihi intrandi legem dixerat, ut ab ipſius non ſecederem tergo. Ita, inquit, optima fide omnia luſtrabis, quæ nobis, utpote ſecretiſsimarum rerum miniſtris, patent; neque à me declinans, & per diverſa vagus, in ignoti cultus officia peccabis. Parui ego monenti, & ad menſuram motuum ſuorum geſtus meos figuravi,

guravi, niſi quod leviter declinaveram cervicem ne omnino inutiles oculi eſſent.

Ac ut in thalamum Aquilii veni, hominem jam ſupra mediam ætatem vidi præcipitantem in ſenectam; ſtatura mediocri, vultuque optimo & quem indigne voluntaria ſolitudine damnavit, ſed fluxis & turbantibus veſtigiis oris majeſtatem corrumpebat, & omnino indignatus ſum Veneri, quæ ſaltem non pepercerat nomini chariſsimorum nepotum.

Itaque ut ad ſatietatem oculorum omnia ejus lineamenta in animum tranſtuli meum, converto ad elegantiam ſedis vultum. Et hinc quidem imagines ſtabant non quæ memoria bellorum ſecreti delicias turbarent; ſed venuſtiſsimi vultus puellarum erant, exculti ſupra verum, & quos poſſet natura imitari; ut ego Ariſtidis vel Pauſaniæ, aut etiam Nicophanis labores putarem intueri, quos meretricios pictores antiquitas vocavit. Illinc vero ſupra menſam orbes duo, in quorum uno terrarum ſitus & maria pingebantur: in alio vero ſyderum motus, & univerſæ cœlorum leges aptiſſimis coloribus erant ſcriptæ. Illic aureus Phœbus,& vermiculata Venus erat. Luna vero cœlabatur argento; & prope igneum fecerant Martem. Iovis autem hilaris ſignum,& nitens Mercurius pæne arridebat ſpectantibus. Denique malignitatem Saturni livido minio pallentique damnaverant. Flexuoſum iter Solis, imagines Leonis atque Tauri ſignorumque omnium animabant. Iacebant ſupra menſam aliquot libri, laceſſentibus digitis jam ad ſquallorem detriti. Præterea cœleſtium orbium figuris aliquot in locis excuſſerat picturam nimis diligens verſatio, maxime in Solis & Mercurii

curii planetis, qui, quacunque decurrunt, per illam cœli imaginem ſolertiſsima monſtratione ſignantur.

Neque advertere hæc poteram, quæ vicinorum curioſitatem oculorum petebant, niſi Trifartitus vir benigniſsimus me ad hæc indicia digiti humanitate deduxiſſet. (nam Aquilius alvum levare voluit, & amotus extra aulæum, locum fecerat inter nos colloquendi.) Igitur cum rogarem, cujus artificis nobiles figuræ eſſent, quæ meruerant ab Aquilio tractari? primum, inquit, te ſcire oportet, nihil hac ſolitudine Aquilii laborioſius eſſe, nec ipſe induſtriam cum aſpectu hominum omiſit, ſed ad curioſas artium aliquot voluptates tranſtulit. Cæterum in his imaginibus, & fœminarum picturis, non ejus ſtudium tantum, ſed etiam opes vides. Libertatem amorum conjugio præponit, & vagæ voluptatis ad ipſius arbitrium examinantur. Nam ut venuſtiſsimas ſpecies mulierum libido in animo finxit, omnia in tabellam eruditis coloribus transfert, & imaginationis lineamenta ſecutus, votum ſuum in pictura confitetur. Appellantur deinde pellicum greges, virgineſque, quibus multum eſt, id nomen ſub Aquilio exuere. Ipſe ſibi probator formarum vultus mulierum ad ſimilitudinem imaginis exigit, & quam propius ad illam venuſtatem natura admovit, duarum, interdum trium noctium fortuna donatur. Etiam ſi cujus amore vehementius exarſit, ſi in alicujus amplexibus dulcis animam egit, non ſtatuam in roſtris, ſed imaginem, ſua manu exaratam in thalamo decernit. Hi vero terrarum cœlorumque orbes, imaginem Aquilianæ poteſtatis oſtendunt, & quotidiani laboris

ris induſtriam, quo ipſe in abdita naturæ perrumpit, & invidiam Deorum ſuperat, qui res pulcherrimas latere mortales voluerunt. Iam cryſtalla non æterna hyeme cogere, jam exprimere metallorum animas poteſt, & omnia Solis miracula in temperatum foculum convocare; etiam ignorantem naturam ſuas vires edocere; vitales autem ſucci, & qui ſupra Æſculapii artem invidi Iovis provocant fulmen, his artibus exprimuntur; & ne indiſerta oratione detraham pulcherrimæ arti, expectabant hæ ſcientiæ Aquilium, dedignatæ à minoribus viris, veluti imparibus procis amari. In eas Aquilius dies noctibus adjungit, & ne diſtractæ curæ diligentiam turbent, cæterarum domi foriſq; memoriam admittit. Cum hæc Trifartitus ad ſudorem & anhelitum dixiſſet, Aquilius lubrico paſſu proceſſerat è ſecreto, vocatumque Trifartitum, bracchas ſuperiori veſti annectere imperabat. Ego me ad parietem junxeram, & ipſum intexto auro ſericoq; fulgentem; ac dum veneratione tantæ ſedis incerti oculi in diverſa diſsipantur, inciderunt in imaginem, antiquam ſane, ſed in qua nihil erat magis notabile, quam hi verſus, præter quos in conclavi nihil Martium vidi.

Eſt regio Auſtriacis illic contermina campis,
Qua frangit tumidus ripas & proruit Iſther,
Cyaneas viſurus aquas, dum fata ſinebant
Fortunatus ager, nec terris invidus ullis.
Pannoniam dixere patres. Nunc nomina tantum
Reſtant, & raris inciſa novalia ſulcis.
Nam ferus ut ſummo Mavors pugnabat in Æmo,
Placatos deſpexit agros, & pectore toto
Intumuit, Thraceſque ſuos, immania corda,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Et ſecum rapidos huc traxit in arma furores,
Protinus infandis mutavit cladibus urbes,
Exhauſitque domos. Ipſis penetralia Divis
Triſtibus eripuit flammis, agriſque colonos
Abſtulit, & dominis mœrentibus abſtulit agros.
Heu quantū miſeræ cecidit tunc gloria terræ
Qualiter horrentes reducis vicinia Phœbi,
Cum ſolvit fluvios, & picti gramina campi
Invitant volucres connubia jungere cantu.
Si mala per lætas regnant incendia ſylvas,
Tunc luci ſtat truncus honos, trabibuſq; peruſtis
Mæſta ſubit facies, & nudis flebile ramis
Conqueritur mæſto cælo nemus; Ipſe viator
Ingemit, atque ipſæ plangunt ſua tecta volucres.
Sic mala Pannonios tempeſtas perculit agros.
O quoties plenis maturum meſſibus annum
In ſtragem ſervare deos flavaſque videres
Pannonium armato perverti turbine meſſes!
Nulla fides campis. Campos odere coloni,
Atq; arces vallumq; petunt. Nec mænia multū
Heu pavidos quæſiſſe juvat. Nā clauſtra pererrat
Hoſtis, & obſeſſæ frangit munimina portæ.
At vero erectis quoties exercitus armis
Hinc atque hinc ſine lege furit, taboque calentes
Protinus immenſis conſtipat cædibus amnes.
Quæ tantum immiſſis horrens inſibilat Arctos
Nubibus, aut raucis tantum gemit unda ſub Euris?
Tela volāt. Scythicis plumbū torquetur habenis,
Spiculaque & diræ currunt per inane ſagittæ.
Tunc enſes lethale micant, tunc fulmina campis
Salmoneo majora ſonant. Sternuntur ubique
Arma, viri. Nec ſpes immēſa in ſtrage ſepulchri,
Ni membris & cæde tegi; dum jugera creſcunt
Mortibus, & planos attollunt funera campos.
Et nunc Ætherei ſuperant vexilla Tonantis,

Nunc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Nunc Luna pejore cadunt, cum turbida pandit
Cornua Theſſalis heu digna horrere venenis.
Sæve Pater belli, miſeræ ſat gentis in arvis
Sedit atrox bellum, noſtrumq; exterruit orbem.
Arma domum, Gradive, refer, (quid Thracia ceſſant
Orgia? & Odryſios concede ad prælia campos.
Illic Heſperias pulchrum vidiſſe catervas,
Illic dulce mori. Felix victoria cujus
Conſtabit fatis. Tunc, ô fortiſsime Mavors,
Sanctus eris, nullæq; gement pia funera matres.

Dum in hoc ſilentio compoſitus, carmen, quod non mediocriter placebat, in memoriam repetita lectione perduco; notavi ad vicinum parietem aliam imaginem, in qua vidi Protagonis ſimillimos vultus. Fingebatur autem aliquid ſcribere in Moreto, quaſi non ſatis antiquiſsimus Poëta abſolviſſet hoc carmen. Ac deinde cum effuſiſsimus imber ſub dio ambulantem impeteret, fugiebat ad proximas ſepes, & cuniculum, qui in illis latibulum defoderat, acerrima obſervatione quærebat: Neque procul Liphippi faciem agnovi, cum ſua uxore & aliquot antiſtitibus populorum ſuorum fata (inſtar Parcarum) ducentis ex colo. Ac cum hæc impenſius mirarer, increpuit oſtium leniter, ut videbatur, digiti articulo tentatum. Nec mora, neſcio quis linteo puriſsimo præcinctus, ad Aquilium intravit, vitroque puriſsimo exiguum liquorem hilariſsima fronte oſtendit. Aquilius, quicquid erat, crepitu manuum collaudans examinare cœpit ad lucem, & cum homine ſuaviſsime loqui, cum à Trifartito quærerem, quiſnam eſſet tam illuſtris familiaritatis homo? Hebræus, inquit, quo nemo gratioſior in regia vivit.

Hæc dicente Trifartito, Aquilius cum Hebræo thalamum egreſſus, contulit ſe in ſcientiarum amabilem locum; ubi complures fornaculas vidi, ac vitrea ac argentea vaſa, quæ humores in altum evocatos per obliquas fiſtulas reddebant. Artifices vero & foculorum miniſtri, pars verſicoloribus pellibus præcincti, acapnum ad pondus ingerebant, pars vim liquorum viventium, quos ignis ex vaſculis exegerat, diligenti examinatione pendebant. Omnem operis partem frequens ſedulitas implebat.

Delectatus tam fideli labore Aquilius, diffuſiſſima fronte gaudebat. At ne quidem ego pulcherrimæ artis ordinem, ſine aliqua voluptate, aſpiciebam; cum Aquilius vaſculum depoſuit de foculo, &, Hic, inquit, commendata eſt ſpes præcipua laborem meorum & nobiliſſimæ faſtigium artis. Hæc dicentem lubrica materia eluſit, (erat enim vitrea) & ab incautis manibus labens, nefando in terram ictu ſecum Aquilium & nobiliſſimam artem afflixit.

Qui tremor illicita cœli de lampade tactos
Percutit attonitum; pariterq; horrore ſub uno
Vox, animus, ſanguiſque perit.

Stabat Aquilius, veluti turbulento ſomno deluſus, & ipſe in tantæ perturbatione calamitatis ſe quærebat. Ex altera parte famulorum ejulatus deplorantium feliciſſimi vaſculi ruinam, totam cellam impleverat; commendabantque gemitus, & ipſi vix ad plorandum fortes, ut non intercidiſſe vaſculum aliquod, ſed omnes deos occiſos eſſe putares. Igitur plangentibus univerſis, & ipſe, ne viderer otioſus miſeriarum ſpectator, incipiebam exorare lachrymas ab oculis, bis terque pollice attri-

tis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tis, ac Trifartitum, ubi eſſet, intueri. Sed ille jam defecerat, ſedenſque ad lacunam, quam effluens impleverat humor, eam inundantibus lachrymis augebat. Et jam redierant Aquilio ſenſus; ſed deerant verba, quæ in tanta calamitate effundere poſſet.

Itaque cum lamentabili vultu nihil aliud, quam fragmenta miſerrimi vaſis contueretur, ipſe Trifartitum monui, ut ſe virum meminiſſet, id eſt, colligeret in præſens animum, meritiſſimo quidem dolore dejectum, & Aquilium, priuſquam expiraret, à conſpectu illius liquoris, veluti paterni aut conjugalis cadaveris, amoliretur. Pudebat Trifartitum exſpectaſſe, ut ab externo moneretur. Itaque conſurgit ad officium domini pæne ſupremum: & cum eo juvenis quidam præpinguis rariſſimæ barbæ, qui omnium modeſtiſsime calamitatem tulerat, quippe ante biduum, dum cœlorum meatus & decreta perluſtrat, illud fatum præviderat ex contumacibus aſtris. Igitur illi conjunctis viribus, cum me etiam in auxilium advocaſſent, velut efferrent Aquilium, nihil repugnantem aſportant. Perſonabant omnia funebri planctu, & omnes ſecretiſsimæ artis myſtæ, cum acerbiſsimo clamore, ſequebantur. Neſcias, an Aquilium, an vaſculum gemebant. Ille male conſoporatus cum ad doloris ſenſum turbulenta vigilia rediſſet, velut recenti vulnere ictus, exclamat; Ergo ſuperſtes deorum iracundia vivo?& hæc quidem dicentem, ipſæ indicis venæ cum oratione defecerant. Igitur fomentis aggredimur languentem, vultuſque, & præcipue narium ſpiramenta, acerrimo liquore perfundimus. Ac cum iterum in ſoporem laberetur, digreſſus ex mo-

leſtiſſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

leſtiſsimo munere in diverſorium meum pervolo.

Nec ibi diu hæſeram, cum Trifartitus ſervum, & ipſum tuberoſiſsimi ventris, ad me miſit, qui ad cœnam, ad quam aliquot ante horis promiſeram, duceret. Videbatur mihi exorta lux in periculoſa nocte, & Aquilium, quem jam optima fide comploraveram, omnino exiſtimavi ad vitam rediſſe; quoniam domeſtici menſarum & hilaritatis meminiſſent. Itaque quotquot occurrebant in urbe (nam univerſi jam atras veſtes ſumpſerant) detergere lacrymas jubebam, & in natalitiis veſtibus diis ſacrificium apparare. Neque me conjectura decepit: Etenim Trifartitus in ſimplici quidem veſte, ſed manantibus effuſiſsimo ſudore genis, in aditu domus ſtabat; qui ut venientem me aſpexit, attrivit amplexibus pectus, &, ut Aquilius mirabili fortitudine revixiſſet, recitavit, pæne ipſe gaudio extinctus; deinde rapuit in tecta, & in triclinium deduxit, quod ignei vapores ex fictilium impleverant æſtu. Nulla in conclavi flamma erat; nam & caminum in obſcuriſsima parte celatum etiam compluribus velis, veluti ædium carinam, damnaverant.

Longa fuerit ſeries pompæ, quam ſi percenſerem, tam ego fatigare audientes poſſem, quam ipſa me laſſavit. Inter hæc, importuna convivarum benignitas me præcipue afflixit, quorum ut in triclinium quiſque intrabat, me, utpote peregrinum hominem, & cujus honori ſolemnitas epularum parabatur, acidiſsima oratione verberabat. Ego vero credebam aliquid ex antiquis monumentis referri; quoniam ea loquentium facies erat, vociſque ſtabi-

litas,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

litas, ut putares pueros ludi magiſtro imperatam penſionem memoriæ afferre. Tandem ſupervenit Trifartitus ad anhelitum laſſus, excuſavitque epularum tarditatem; & interim guſtatione vini initiari convivium juſsit. Cæterum jamdiu convivarum gravitas moleſtiſſima mihi erat, quoniam poſt primæ ſalutationis faſtidium nulla jucunditate deliniebant morum, & inepta omnium majeſtas tam funeri conveniebat quam menſæ.

Tandem ingenti paropſide invecta eſt in triclinium offa, redolentibus herbis, & maxime pipere medicata. Erumpebat ex paropſide fumus, tenuis quidem, quoniam pinguiſsimus liquor tarde vaporem dimittebat; ſed qui ſingulorum vim odoram excitaret; veluti canes fragrantibus ferarum veſtigiis monentur. Igitur conſidere juſsi ſumus, nullis dapibus evocati, præter hanc offam, quæ ſane pæne totam menſam tegebat. Paulo minus integra hora deſignatio locorum conſumpſit. Et illi mox compoſiti tanto ſilentio ſcrupuloſam honeſtatem expendebant, ut eos non minus offam venerari, quam Aquilium, putarem.

Ego Gallici moris memor, ſtatim in cibum irrui, pulmentique eminentem ſupra diſci ripas acervum injecto cochleari deſtruxi. Secuta eſt me principem turba, & omnes parum variantibus oculis (id enim ad majeſtatem pertinebat) etiam manu in menſam eo tenore deducta, veluti muſicos concentus gubernaret, pinguiſsimam offæ molem expugnant. Cæterum qui in extrema conſederant menſa, illi veluti ſpectatores convivii vacabant, & tantam noſtram felicitatem contuebantur. Quod ego præcipue admiratus, eum qui proximus mihi erat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

erat interrogavi, quod illi facinus admiſiſſent, qui nec ipſi ederent, & in convivarum conſpectum perducerentur? Ille neque reos eſſe, & noſtris epulis ſucceſſuros, reſpondit. Inter hæc verba converto ad paropſidem vultus, quam vicinorum meorum humanitas jam tranſmiſerat ad illos, quos inutiliter aſsidere queſtus eram, & tunc ipſi aliquando vice noſtra vacavimus.

Ac cum aliquantulum ceſſaſſemus, iterum unica lance reparatum eſt convivium. Perna & glandulæ inerant, & exſiccatæ bubulæ rubor, & cæruleis aliquantum lineis variatus. Refecti tam mirifica ſuavitate cibi, iterum lancem in vicinos tranſmittimus; ac deinceps ita ferculis ad oſtentationem paratis (quippe pluſquam quinquaginta ſunt illata) uſi ſumus, ut guſtatione facta in imos menſę fines ſuccedentibus manibus veheremus. Cæterum neq; lances ſimul duas in convivio vidi, & antequam explicaretur tam prolixus ordo ciborum, jam mediæ noctis proceſſerat tempus, meque utpote fatigatum moleſta voluptate trahebat in ſomnum. Illud autem diligenter adverti, quicquid torruerant igne, exhauſtis humoribus pæne cineritium afferri. Cęterum piſces nunquam memini tanta ſuavitate conditos vidiſſe; ut hæc culina in eo genere erudire orbem poſsit.

Laxabatur interim convivarum taciturna majeſtas, & ſolvi in hilaritatem videbatur, ut cum indignatio ventorum primas undas ſuſpendit in mari, ſolvitq; tranquillitatem magis quam excitat fluctus. Iam increbreſcebant pocula, & paulatim perierat convivalium ſcrupuloſitas legum; momentoq; me totum longa poculorum ſepes obſederat: Interrogavi Triſar-

Triſartitum, quid me tot machinæ monerent? Ille autem blandiſsimo annuit vultu, rogavitque, num ſingulorum amicitiam ducerem tanti, ut illam modico hauſtu quo provocaverant, ſancirem. Omnes idem petere ebrio plauſu ſignificabant; cum etiam Triſartitus monuit, nec id officium repudiari integra convivarum gratia poſſe.

Ego pæne lachrymas in tanta calamitate profudi, rogavique, ne me ſuis amicitiis occiderent; & miſericors Triſartitus, quippe eſſe veros gemitus deprehenderat, advocationem meam ſuſcepit. Ægre tandem impetravimus, ut nihil niſi pocula libarem. Ad hanc pacem cum ſuſtuliſſem plauſum, ac lætiſsimis verbis humanitatem commendaſſem, cœpi fœderis conditiones implere, & notabilem convivii exitum diligenter contemplari. Iam enim eruperat tempeſtas, & omnia temulentorum vocibus perſonabant. Omnes affectus cerneres, in quos ſolutas mentes inſania Lyæi transformat.

Appetebat jam Aurora, ut facile ex gravioribus oculis conjiciebam; cum ſolutum convivium credidi eſſe, remotis ſcilicet menſis, & aſſurgentibus aliquot, quibus modeſtior ebrietas reliquerat pedes. Reliqui tanquam ſordidiſsimo funere in vicinos lectulos efferebantur. Tunc ego in memoriam revocatus Vlyſſis, qui voluptatis blandimenta, velut hominis interitum, apud Alcinoum proſcribit; illud Thebanorum conviviis adfuiſſe haud immerito cogitavi. Nam ad Cimmerios in vicinia fuerat, & illinc ad ſepulti orbis caliginem invenerat iter. Nihilominus & ipſe fictis vocibus Triſartitio gratias ago pro ſuaviſsima nocte,

& mo-

& moleſtiſſimi carceris fores non ſatis ſanis oculis quæro, vino vigiliaque turbatus. Verum ad oſtium ſatellites aliquot ſtabant, qui me exeuntem turpiſſima benignitate revocarunt; nondum miſſionem factam Nyſæo ſacro cauſati. Tum maxime recruduit bibentium certamen, neque me vix prioribus malis luctantem ille fluctus omiſit. Aſtiterunt ineptiſſimi amici, & ructantibus verbis rogaverunt, ne omnia jam ad finem ſpectantia præmatura diſceſſione turbarem. Pręcipue Triſartitus conſiderare me juſſit, quota pars convivantium jaceret, quota autem in pedibus eſſet, qui certe, inquit, de convivio querentur, ſi eos ſobria veſtigia reduxerint domum.

Parui extemplo hoſpiti, etiam periculo meo. Erant enim undiquaque propinantium ſcyphi, quos mihi convivarum barbaries parabat, innumerabiles quidem, ſed ne omnia ſolatio vacarent, illi pæne ſicci, & tantum exigua veluti libatione onerati. Sed ut ingentia flumina ignobiles rivuli componunt, & ſimplex aſſiduitas terit ferrum; ita ego his latagibus plenus eram, & periclitabar corrumpere mentem; cum apertæ publico conſenſu fores dimiſere volentes. Fruſtra gratulabar mihi de libertate nova. Etenim aliquantulum progreſſi in aliam cuſtodiam incidimus, & illam non minus inhumanam; ubi tribus poculis invitatus, cum conſulerem corpus, poſſetne ad extremam neceſſitatem durare, ex convivis duo ſemianimes procumbunt in terram. Inundaverant ſolum reducis vini fontes, & odore turpiſſimo corruperant locum: cum alii jacentes attollere, nec ipſi bene ſani; alii ſolutiſsimo riſu elatos proſequi cœperunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Ego commoditate temporis uſus, inter bacchantium tumultus elabor, domumque nec jam ſatis ſinceris pedibus quæro. Poſtera luce, acerbiſsimo dolore afflictus ſum, & mihi inteſtinis pulſibus caput collabebatur in partes. Itaque abſtinui à conſortio Thebanorum, & dum appararetur navis, quæ Trifartitum in Scolimorrhodiam veheret, cauſatus intemperiem ſtomachi, ingrata conviviorum beneficia vitavi.

Tandem ex Bœotia commodiſsimis ſolvimus auris, votoque celerius deſtinatam attingimus terram. Sed mihi non placebat ad Teſſaranactum cum Trifartito ire, & indignabar Legati opibus niti. Quippe Teſſaranactum audiebam ſupra antiquitatis vanitatem, Heroas Xenophontios fingentis, admiratorem virtutis & miraculum eſſe. Me autem chariſsimum Muſis communiſsima omnibus vanitate credebam. Et nondum in illis gentibus Themiſtii aboleverat nomen. Itaque Trifartitum reliqui, neſcio qua excuſatione uſus, & cum peregrino ex Icoleonte, qui ad Theſſaranactum etiam tendebat, ocioſis itineribus ſum profectus.

Forte feriata dies erat, & nos itineris laborem levabamus innoxiis jocis: cumque Sol fervidius æſtuaret, conſedimus inter arbores, quæ ruſtici prædii tecta amœniſsima nocte cingebant. Ibi quoque riſui indulſimus, conquiſitaque lætitia moleſtiſsimas fefellimus curas.

Iam proceſſerat ad cantum hilaritas noſtra, cum ex vicina domo videmus aliquot ſervos, in puriſsimis togis, ad nos mirabili lenitate tendentes: prona omnibus ora; oculique puellari verecundia dejecti. Illi nos ſuccedere tectis orant, ſeque ab ædium domino ad hoc miſſos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

benigniſsima oratione confirmant. Vtimur tam commodi humanitate viri, & præcedentibus ſervis hoſpitales ſubimus lares: momentoque in interiorem thalamum deducti ad patrem familias ſumus; ubi ipſe in hemicyclo ad Tulliani Scævolæ majeſtatem ſedebat, ſanctiſſima ſeveritate vultus, demiſsiſque luminibus & in promiſſam intuentibus barbam. In puriſsima veſte erat, nihilque circa eum notavimus unde ſqualor ambitioſe non eſſet exemptus. Plane hominem frugi putares, & qualem non violaſſet olim licentia Gallorum, ſi in curuli capta urbe conſediſſet.

Ac ut illius intravimus ſedem, ipſe breviſsima ſalutatione venientes excepit; cæterum tam largos profundere fletus cœpit, ut omnino timeremus, ne alicujus acerbitatis memoriam noſter adventus renovaſſet. Horrentibus nobis, planeque mirantibus, quod novum humanitatis genus eſſet tanto luctu hoſpicii gratiam violare, ego propius ad hemicyclum acceſsi; vultuq; quantum ſimulare potui confuſo, repentini doloris cauſam rogavi. Ille manu verberatam quatiens ſedem, nutuque multiplici cervicem inflectens, nihil quidem ſui cauſa commoveri reſpondit, ſed periculo noſtro: neque enim quemquam inultis criminibus laceſsiſſe patientiam cœli. Exhorruimus omnino tam confuſę accuſationis invidia inundati; mutuaque admiratione ſuſpenſi, modo nos, modo ſenem in gemitu perſeverantem, ſæpiſsime innocentiam noſtram intuebamur.

Nec dubitavi quærere, quam in nobis flagitii ſuſpicionem inveniſſet? Ille vero humentibus oculis mœſtus, cæterum aliquantulum mutato in iracundiam vultu, Et hoc etiam ro-
gatis,

gatis, inquit, quaſi in Scythica feritate & divini juris barbaria educti? niſi forte etiam ignoratis, quam ſit inexpiabile crimen die feriata ſuſcipere iter. Viam præterea (quod abominor loqui) non ſeria Numinis memoria, ſed omni libertate ludorum, ſolutaque remiſsione celebraſtis: etiam polluiſtis innocentiam ædium mearum jocoſitate intempeſtiva, cum de via fatigati in proximo conſideretis; & tecta mea infelicem umbram veſtris ſacrilegiis præbuerunt. Poſt hanc orationem cum omnino ſtupore contacti, tanquam Numinum cœleſtium vatem adoraſſemus, veniamque inconſulto adoleſcentiæ errori deprecaremur, ipſe habitis honoribus mitigatus, nihil de cœlitum lenitate deſperandum oſtendit; ſi lachrymæ noſtræ emendationem bona fide ſponderent, jam Superos quantum deliquiſſemus ignorare.

Refecti tam mirificæ ſpei benignitate ſumus, ac tum ſocio meo libuit inquirere ſanctiſsimi ſenis nomen. Ille ſpiritum aliquantum ad cogitationẽ collegit; Et, Quidem mallem, inquit, vos ab aliis accepiſſe: cæterum ne ſciſcitantes moleſta taciturnitate ſuſpendam, ego ſum Catharinus ille, cui ſacrorum factiones tam candidum nomen fecerunt: & ut de me fateri audeam, moribus inter primos vivo, religione inter nullos. Tam ſuperba probitate commotus ſum, ut plura de ſacrorum cultu & vivendi modo interrogarem: incertus an vanitas ambitionis, an ſincera pietas peperiſſet Catharini faſtidioſum nomen. Ac cum ſenex repetita clarius tuſsi velut familiæ ſignum dediſſet, omnes ad illius orationem mirabili diligentia convolarunt. Nobis etiam ſtratæ ſedes allatæ, ubi compoſiti cœleſtium oraculorum authori-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tatem exciperemus; ut jam ego nunquam caſſus miſeriarum vates, ariolarer ex tam religioſo apparatu, nos moleſta ſenis oratione hoſpitii gratiam empturos.

Sedato ille venientium tumultu, cum omnium ora oculoſque in eum expectatio defixiſſet, in hunc prope modum cœpit. Primis temporibus, cum nondum ex humano genere cognata aſtrorum ſemina aboleviſſent, & inter ſuperos mortaleſque, non virtus, ſed habitatio, diſcrimen conſtituiſſet, patebat in aſtra merentibus via; & cœlo mortalitas pæne libere commeabat. Teſtis Herculis Liberique fama nepotibus ſacra, & tot humorum corporum formæ, quæ viventium ſiderum numerum auxerunt. Sed poſteaquam virtutis præmia libido occupavit, & nihil honeſtum inter homines credi cœpit quod non voluptatem promitteret; dii corruptam humanitatem averſati, prȩcluſerunt limitem cœlorum, & flagitiorum gravitate ſuum æthera onerare timuerunt.

Igitur amiſſa æternitatis via ſuperiorum ſæculorum infelicitas laboravit, & omnes excogitata ſacrorum novitate plus etiam deorum iracundiam ſollicitarunt. Tandem paulo ſupra ætatem meam aliqui ſacrorum ineptias aſpernati ſunt, detraxeruntque ineptiſſimis ſuperſtitionibus larvam, aut, ut melius dicam, detrahere ſunt aggreſſi. Stupuerunt enim in conatu, velut tanti operis immanitatem demirantes; contentique ex religionum agro ſuccidere virgulta, noxioſiſſimas radices tangere timuerunt. Ego tandem ſum, hoſpites, majoribus fatis natus, qui, ut primum ætas magiſtrorum licentiæ me ſubduxit, & purior quædam doctrina cœli munere inundavit, non te-

nui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

nui gemitus in tanta calamitate mortalitatis, cum omnes, qui duodecim ſeculis vixerunt, viderem veluti caliginoſa nocte per præcipitia & immenſas voragines prolapſos. Ac quod me maxime movit, nec unus eo ſpatio in hunc orbem eſt ingreſſus, quem non fœde in ſupplicia perpetua morte victura commune flagitium perturbarit, nemo, inquam, illa religione, quæ tum viguit, ſibi aliud æternitatis domicilium paravit, quam impiorum carnificinam, ubi mori jucundiſſimum putat. Viderit quidem Deus; ſed integra juſtitiæ fama, nec cuiquam eorum debuit parcere, nec potuit. Nec iraſcetur huic liberrimo dicto: nam & ſæpe graviora auſus ſum: & tamen vivere in hanc ætatem voluit, quam videtis. Cæterum non minus acriter exoſus iſtos ſeculi emendatores, qui ſuperſtitionibus pepercerunt, qui Poimenarchos, ut vocant, qui pervigiliorum tempora, qui linea ſacerdotum ornamenta, cæteraq; deliramenta antiquitatis, nimis faciles admiſerunt, quam eos, qui omnino priſcis conſopiti erroribus adhuc jacent; longe in aliam emendationis viam inſtiti, & admota ſeverius manu, tenuiſſimas ſuperſtitionum fibras, etiam omnem imaginem, ſuſtuli. Cœpi damnare quicquid avorum ſeculum probaſſet, & ſi mihi creditis, pæne dubitavi, an eſſe crederem Numen, quoniam in eo inepta antiquitas conſenſit. Ego ſane grande diligentiæ pretium tuli; & in familiam meam reviviſcere innocentiam vidi, omnino qualem in ordiente mundo Numen primis mortalibus infudit. Nuda vota, ſinceraque religio, nulla ceremoniarum vanitate, veluti peſtiferis odoribus, corrupta. Die ſacro nec apud nos via longiori commeare fas eſt,

nec publicis ſcenis aut privatæ ludorum comitati indulgere. Æqualitatis ſanctiſſimus amor; &, ſi mihi creditis, plus meorum voluntate quam autoritate mea impero. Pudore & virtutibus contineri modeſtiam bonorum oportet: mali nec ſeveritate pœnarum poſſunt. Conſiderate figmenta Poëtarum, qui felicitatem in aureo ſeculo deſcribunt: id eſt, cum nulla vis paria ingenia ſubigeret, nec tribunalia eſſent, ex quibus ſeveritas metum palloremque divideret convocatis. Sed vereor, ne, antequam hoc ſuperbiſſimo perſuaſerim orbi, dum melioribus cæptis fata cunctantur, morbus ac ſenecta in ventos vires meas & animam effundant.

Dixerat, & lachrymis vultus maduere ſecutis.

Videbar mihi Pythagoram audire, tota charta apud neſcio quem Poëtam ſuis legibus indulgentem; &, niſi commode hæ lachrymæ ſenis interveniſſent, periclitabamur in illis ſermonibus pernoctare. Sed jam deterſis luminibus videbatur novam fabulam producturus in ſcenam, cum lepidiſſima uxor exerrantem labia aliquot baſiolis compreſſit; laudabili mulier forma, emendatiſſimo ore, nec eminentibus oculis nec effoſſis, iiſque ſubtriſti petulantia vibrantibus, annorum circiter viginti. Hæc ut effluentes Catharini lachrymas combibit, miſcuitque rugis maritalibus amabilem vultum; blandiſsimis precibus exoravit, ut faucibus & pectoribus parcere vellet: jam omnia ad cœnam comparata; manere convivas, iret, & hoſpites meliores exhortationibus factos ſuavitate convivii mulceret. Amavi mulierem poſt hæc verba, credidique omnibus Catharini præceptis potiorem eſſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Igitur ut ad cœnam diſcubuimus, & multiplicibus ferculis excepti, pietatis antecœnanæ cœpimus obliviſci; etiam ultro invitante Catharino ad hilaritatem poculorum proceſsimus. Ego continuo in eum lumen cbverti, omnino mitigatum, & ſuæ ſeveritatis triſtitiam ſubmoventem: quippe in formoſæ conjugis vultum tam conſtanter oculos defixerat, ut putares inibi latere magnetem, qui ferrei ſenis conſpectum in eam partem cogeret. Non tenui ego riſum, nutuque meum comitem in eandem contemplationem converti.

Cæterum nihil mirabilius mihi fuit, quam quod extremo convivio neſcio quæ inſtrumẽta illata ſunt; levia quidem illa, politaque, ſed Samia tantum. Eorum hic modus fuit. Calix erat exiguæ capacitatis, ad quem pertinebat directa veluti tibiola, eaque cavata. Catharinus autem aliquid evolvit ex multiplici charta, & in minutiſsimas diſſectum partes in illum calicem digerit, admotaque excitat flamma. Tum vero exundavit tenuis fumus, & ſe in aërem diſperſit; cum Catharinus extremam tibiolam ori inſertans, perductum ſpiritu fumum per concavos inſtrumenti meatus diutius faucibus preſsit: donec ſubhorridus vapor occuparet domicilium mentis, & mirabili monſtro per omnium fere ſenſuum receptacula laxaretur. oculi concepta lachrymarum nube tamen ardebant: nares caliginoſi aëris reddebant volumina: & os omnino fornaculæ imaginem figurabat cum humiditatem lignorum nondum victrix flamma exprimit. Sequutum eſt ingens ac ſordidum flumen, cum omnibus oſtiis exciti ab hac peſte humores aut concepti exundarent. Ac ne quid deformi ſpectaculo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

deeſſet, tam peſtilens odor triclinium invaſerat, ut jam mallem vel Catharinum orationem in illam horam produxiſſe. Invitati deinde ad eandem medicamenti ſuavitatem ſumus. plantam enim mirificæ in humorum noxam animoſitatis eſſe, & in omnes morbos procul dubio valituram. Sed neque me, neque ſocium meum, tunc fatigabat vita ad deſiderium mortis. Imo credidimus hominem illum, ultra ad dotes, quas memoraverat nobis, etiam Pſyllum eſſe: alioqui nunquam venenum tam atrox percoxiſſet.

Planta nocens, ô lethifero planta horrida fumo,
Quam bona diverſis natura removerat oris;
Quis te, planta nocens, triſti vectare carina
Inſtituit demens, noſtriſque oſtendere terris?
Scilicet infelix raperet cum ſecula Mavors,
Deformiſq; fames, morbique, cadenſq; ſenectus,
(Proh dolor) & ſævæ legerent aconita novercæ,
Heu etiam in noſtras deerant hæc fata ruinas!
Quis ſordes facinuſque tuum diroſque vapores
Explicet, & fœdo ſurgentia nubila fumo?
Talis avernali corrumpit ſpiritus auras
Miſſus in aſtra lacu, morituraq; germina ſolvit,
Vicinumque pecus, volucrumq; intercipit alas:
Talis & inferni ſubter mala limina Mundi
Vrget odor manes, cum lanpada triſtis Erinnys
Solvit, & extinctæ fumant poſt prælia tædæ.
Planta nocens, ô lethifero Planta horrida fumo,
Te ſi ſimifero Cacus jactaſſet ab ore,
Alcidem viciſſet odor. Te ſæcula priſca
Si noſſent, poterant vacuis præferre cicutis,
Et de Cerberea natam te dicere ſpuma.
Tum ſi quis patriam violaſſet cæde ſenectam,
Huic mites nimium flãmas, huic lenta putaſſent
Flumina, fumiferi potaſſet nubila Peti.

Igitur poſt olidæ faſtidium cœnæ ſermoneſq; Catharini novos, non minus vanitate hominis quam convivio ſaturati ad quietem receſſimus. Sed poſteaquam altiori mente omnia pariter revolvi, & quæ jam in Catharini domo, & quæ olim apud Acignianos cognoveram, quæ præterea à diverſarum religionum acceperam myſtis, acerbiſſimo dolore perfuſus ſum, quod viderem contentiones mortalium non aliter divinis ceremoniis, quam humana lite, abuti; omnia agi ſupervacuo impetu, & crudelibus maledictis, quæ tamen invicem reprehendunt; eruditos ambitu trahi, & factionibus potentes; imbecillos vero authoritatem doctrinæ aut virium ſequi. Quotuſquiſque, cogitabam, aut Acignianus eſt, aut in Catharini familia vivit, quem non impreſſa inſtitutio parentum, aut ſuæ gentis converſatio, aut impetus nullo rationis argumento firmatus, in partes ſeduxerit? quam pauci maturæ mentis conſilio ducuntur? & tamen illis odiis pugnamus, ut facile videas omnes ſibi ſapientiam imputare. O ſuperba mortalitas! o immiſericors ſuperſtitionis ingenium! quaſi qui vere ſentiunt, non plus felicitati debeant, quam conſilio; aut quos fefellit occupata tot ſentibus via, magis iracundia quam ſuſpiriis digna committant. In hæc verba conſoporatus publicas curas cum ſenſibus amiſi. Poſtera luce ad Catharinum acceſſi, hoſpitalemque Iovem precatus, ut exhibitæ benignitatis gratiam referret, deſtinatum iter ad Teſſaranactum cum ſocio aggreſſus ſum.

Scolimorrhodia terrarum pulcherrima, nunc exiguis collibus tumens, nunc in planicies pabuli feraciſſimas extenſa, ubique lætiſſima vi-

riditate exſultat. Arborum per publicas vias ordines adulti, ſepeſque quæ eminent ad ſecuritatem paſcuorum, ubique imaginem ſylvarum commeantibus oſtendunt. Armentorum atque gregum tanta frequentia, ut ibi Geryonis ac Atlantidarum fabulas ponere poſſis. Flumen erat, cujus alveum perpetua ſemita ſtringebamus, reciprocantibus undis ſtatos curſus mirabili commoditate reflectens: & paſſim quidem ingentibus navigiis ſtratum erat, ſcaphis autem remiſque tam multipliciter everrebatur, ut nunquam magis Xerxes Helleſpontum oppreſſerit.

Ego felicitatem regionis admirabar, & adorabam ſimillimos Luſiniæ campos. Sed populus, ut plerumque fit, nimia fortuna ſaginatus, ſtimulos ingenioſæ paupertatis in ſuperbum otium mutaverat. Præcipue externi faſtidio eramus, & niſi ex Catharino cognoviſſem, tam ruſticum crimen tantum in vilioribus hærere, jam incipiebam averſari Scolimorrhodiæ faſtus. Certe quotieſcunque ad magnates divertimus; etiam meæ Luſiniæ humanitatem damnavi.

Lautiſſima ſupellex, & ipſum pavimentum quotidianis lævigatum laboribus, hortulique per plantarum ingenia diſpoſiti, feſſos erroribus oculos ſuaviſſime levabant. Ipſa colloquia magnatum, & puellarum humanitas, neſcio quid mihi ipſo cœlo felicius videbatur: tum convivia omni opulentia repleta, menſæque ferculorum mole depreſſæ: thororum deinde apparatus, & exacta in omnibus mundicies, animum meum, etiam Themiſtii vaticinia, permulſerunt.

Sed poſteaquam ad Teſſaranacti pervenimus

mus ſedes, primum quidem religioſam majeſtatem frequentiſſimæ domus, tot tricliniorum cultus, tot atria famulorum ſplendore vibrantia, etiam paulo digniora credidi, quam ut ibi Iupiter habitaret. Cum autem Teſſaranactum contemplatus ſum, utique apparatum quantumvis venerabilem, tanto faſtigio minorem eſſe arbitratus ſum.

Cæterum cum aditum ad ipſum ſtudioſiſſime molirer, ad Amphiaraum amicorum principem veni. Nulli eſt Teſſaranactus intima charitate conjunctior; nec aut cuiquam Deorum juſtius potuit naſci, aut Iupiter ſimilem in cœlis Mercurium habet. Ego ſtatim in illius notitiam ſua facilitate perveni, & per hunc deductus ad Teſſaranactum cœpi melioribus diis uti. Nec multo poſt Teſſaranactus, cum me non mediocriter auxiſſet, etiam in ſacrarium ſuum induxit, ubi inter lectiſſimos famulorum ambroſia veſcitur: quod beneficium, divinæ mentis impetu raptus, iſtis ſubito verſibus proſecutus ſum.

Quantus erat, magni peteret cum tecta parentis,
Quamque potens Phaëthon, tantum ſi viſere currum,
Nec curru voluiſſet agi: penetralia tantus
Nunc ſubeo, cælumque tuum pulchroſq; receſſus,
O proles genitorque deum, qui ſceptra tiaramq;
Oſtrumque & tanti decoras inſignia regni.
Nec tu ſole minor, quo ſe genitore ſuperbus
Iactavit Phaëthon. Tu nobis Phœbus Apollo,
Tu radiis Titan, tu meſſibus alter Oſiris,
Et mitra, & Pæan, & cunctis gentibus olim
Sol quodcunq; fuit. Medius Sol temperat aſtra:
Tu medius Reges, tu magni fœdera Mundi
Certo jure ligas, tu qua diſceſſeris ora,

Pallida

Pallida ſurget hyems : tecum ver protinus ibit,
In campos quoſcunque voles. Lucebis Ibero;
Non erit Occiduo confinis Iberia Ponto,
Eoa plus luce nitens. Si Gallia Solem
Senſerit, ô Gallæ quam frangent horrea meſſes!
Sed grates, Sol magne, tibi. Penetralia tandem
Mortali patuere viro. Iam cernere coram
Ambroſiam nectarque licet, menſaſq; deorum;
Iam mihi non dubio venient oracula viſu,
Luxque oculis æterna meis, æternaque menti.
O lux alma mihi, quam nullis obruet unquam
Nox invecta rotis, nebulaque ingrata maligna.
Nec Superos majora precor, nec vota Tonanti
Vlla fero, tantum, ne, dum bona cuncta ſevere
Temperat, ætherea me vivere malit in aula.

FINIS SECVNDÆ PARTIS.

PARS III.

APOLOGIA

Euphormionis pro ſe.

Sereniſſimo & Potentiſſimo Principi,

CAROLO EMANVELI,
Magno Duci Allobrogum, Gallorum Inſubrium Principi, &c. Euphormio S. D.

V*Etuſtas Aſylorum (Princeps Potentiſſime) magis tutam improbitatem præſtabat, quam juſtis ſolatiis explicabat humanitatem. In iis ipſi dii ſcelerum cuſtodiam agebant, ad audaciam novorum facinorum & infamiam cœli. Nec miramur, adulteros & fures deos, tutelas flagitiorum*

rum eſſe factos, ſed innocentibus viris pudenda incolumitas videtur, ad alias profugere aras, quam quibus nec inſidere improbitas, nec innocentia poteſt arceri. Talem lucum, tam candido numini ſacrum, quæſivi in maledicentia quorundam, qui meum Satyricon laceſſiverunt. Nec longe petendus videbatur ſub meo rege viventi: ſed ut illi quoque probarer, quæſivi ſuffragio tuæ Celſitudinis niti. Tibi igitur (Dux Sereniſſime) deſtinavi hanc innocentiæ meæ Apologiam ſupplicem, donec periculum inimicorum erit, & poſtea quam vicerimus donarium. Indigna res, quam tuæ Celſitudini nuncupem. Sed ſi quæſiiſſem faſtigio tuo dignum munus, non habeam: ſi maxime conveniens; iſtud erat, ut ſub auſpiciis tuis, Princeps armis & litteris inclyte, hanc literarum capeſſerem pugnam. Quis crederet, inter tot armorum ſtrepitum, tot negotiorum molem, quæ omnem Celſitudinis tuæ ætatem exercuerunt, Muſas quoque in ſecretum tuum auſas intrare? Atqui capaciſſimus animus tuus, & per omnem eruditionem lævigatus, nuper mihi in ſacrario tuo, velut de maturis & ad vera negotia otioſis literis, pulcherrime eluxit. Neq; de noſtri Numinis penetralibus egreſſus, alibi ſincerius, quam in tuo templo, ſummam, & qualem reliqueram, virtutem adoravi. Nunc vero, Maxime Princeps, te veneror, ne iſtud votorum meorum exile monimentum de tuis tholis refigas; maxime illa manu appenſum, quæ, ſi tui Iani fores ad novas laureas recludes, jam ſe alia Pallade tuæ Celſitudini approbabit. Vale. Londini, Cal. Septemb. MDCX.

INnocentem ludum, & calamitatis ex compoſito ſævientis imaginem, per veras querelas, proh fatum, & indignationem jam non fabulis quæſitam, abſol-

vam

vam. Intumeſcet aliquando pulſatus animus, qui etiam ad umbram quas effinxerat injuriarum digna veris doloribus verba invenit. Sed hoc malis acceſſit, quod Andabatarum diſcrimine exerro in arena. Velato enim capite qui me laceſſant, & quos devoveam, ignoro. Inter tot maledicos, tot invidos meæ famæ, nemo ſe obtulit, quem poſſem celebri ignominia, velut longa, & apud poſteros duratura morte, dignari. E latebris, quem non poſſunt imitari, ignobili invidia conantur opprimere. Nam magnorum hominum ſecurus ſum, qui Satyrici mei ſimplicitatem, nec ad livorem morſus, pro ſcripti genere & temporibus æſtimant. Nec aliud in callidis aut imperitis adverſariis horreſco, quam peſſimam artem ſubornandi in odium meum non intactos mihi tantum, ſed etiam laudatos, contra modum ſuſceptæ ſeveritatis. Sed non feram diutius fœdarum avium voces, in candida ſcriptorum meorum omnia euntes. Iudices autem feram ſummos viros, quos ut ſæviter traductos in libertatem mei ſtyli ipſo Satyri nomine excitaverunt.

Cum exercitam primæ ætatis ambitionem de ſchola attuliſſem, cupiditas nominis & adoleſcentia, commune argumentum ad famam, acrem ſtylum obtulerunt. Accuſare totum Orbem inſtitui inſonti violentia, & plus in ſpem propriæ laudis, quam ignominiæ aliorum. Diſſimulatus igitur verecunde mihi ipſi ſub Euphormionis nomine præluſi: ut, ſi novi hominis & vigeſimo primo anno ſcribentis exploderetur mali ſucceſſus labor, ſaltem occulti vulneris dedecora alieno titulo exciperem. Evulgatus liber, tanta modeſtiæ lege ut ſibi in nemi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

neminem privatim quidquam acerbi permiſerit, ſtatim ad famam quodam æſtu exultantis fortunæ ſubvectus eſt. In eo ſub fictis nominibus, quæ ad ſuſtinendas vitiorum perſonas induxeram, conabar per ſuavitatem fabulæ multa & diſparia flagitia damnare. Nam quid inſulſius fuiſſet, quam ſuſcepta accuſatione omnium, paucos, neque ex improbioribus, perſtringere? aut quæ illa periculorum aviditas, ſi magnos viros gratuitis inimicitiis inconciliaſſem, præſertim in luce & diſcriminibus victurus? Quoſdam tamen de notis & ſpirantibus miſcere inter hæc falſa & inania ſimulachra inſtitui. Sed & facili imitatione nominum prodere, ne per omnia fictam ſcenam multorum ſtudia deſtituerent, qui in certam & viventium criminationem intenti ſunt. In iis plus voluptatis aut riſus, quam ſolidæ & legitimæ accuſationis quæſivi. Ita communi & malo vulgi gaudio, ſed nõ per flagitium, obſequutus ſum.

Ecce autem, ne impune fortuna faveret, primo eorum; qui Euphormionem amabant, intempeſtiva diligentia; mox ſedulitate invidiæ, in omnes ſimpliciſſimi ſcripti partes ſolicitæ ſeveritatis lege quæſitum eſt. O ridiculum tam ineptæ ſapientiæ acumen! omnia ad hiſtoricam legem cogere, pro libidine ſententiis abuti, perpetuaſque injurias & malignam prudentiam cogitare. Iam Callionis, jam Fibullii nomina turbulento vaticinio certis hominibus deſtinabantur. Denique quæ communia peccata ſub privatis nominibus carpſeram, in ſingulares homines à publica criminatione referebat hominum quorundam inepta natio & ex ſaucii animi livore cæterorum modeſtiam æſtimans. Multi quoq; iraſcendo agnoſcebant

ſcelera,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſcelera, & ſibi maledixiſſe invitum cogebant. Etiam ubi commendaveram virtutem, omnia opinio continuæ atrocitatis corrumpebat. Primus itaque turbo ex hac irrequieti vulgi imperitia concitatus eſt. Alexandriæ Quæſitorem, non procacitate ulla, aut contumeliam celantibus jocis, ſed hilari & ingenua laude proſequutus ſum. Habitationis ſuæ via, materiam ludendi ſua appellatione præbuerat. Indignum itaque dixi, qui inter mala habitaret. Hic vero potiſſimum genus rudes, & ſuæ imperitiæ ignari, ad indigni nomen commoveri, facinus clamitare, quod illi homini convitiarer. Ex Academia quoque (proh labem ſervitutis) quidam ad eum perveniunt, monentque cujuſdam Euphormionis Satyricon illius innocentiam tetigiſſe. At ipſe in mediaſtinis ignoratæ latinitatis vitium deriſit; Euphormionem autem tantilli beneficii memoria amare profeſſus eſt.

Eodem quoque tempore Callionis, Percantiſque, Fibullii quoque & Pedonis nomina, ab otioſis tacita æſtimatione jactabantur. Deſignatos proceres ajebant, & ignominioſis coloribus ad populum velut in tabula eſſe productos. Sed in neminem unum lineamenta alicujus imaginis cadebant. Itaque variatis ſententiis, neque meæ petulantiæ, neque ejuſmodi divinationis idonea argumenta, reperiebantur. Nam & plerumque fruſtra quærentium labor erat: cum hæc nomina, partim ad argumentum efficta, non alibi, quam in mea ſcena conſiſterent; partim autem eſſent hominum mihi privata familiaritate cognitorum, ſed qui non ſummis faſtigiis editi apud multos latebant. Nam quid intererat deſcri-

bere

bere vitia ſummorum aut mediocrium hominum? cum utrique eadem pravitate ſceleribus indulgeant; & ſæpe efficaciora nequitiæ conſilia in humilibus videas, dum ambitio ad parandam magnitudinem fœdiora flagitia quam ad tuendam audet. Nihil diſſimulabo in hac ſimplici profeſſione ſenſuum meorum. Aliquot amici hanc ultionem ingratis animis meruerunt : quibus ad conſuetudinem benevolentiæ receptis, & illorum crimina & Satyrici mei iracundiam reconciliatio extinxit. Cum in illis vana quædam ſtudia torquerentur, ne Euphormio quidem ſuperſtitioſam diligentiam evaſit; quis aut unde eſſet, quæ illius Luſinia fabuloſa felicitate celebrata, num denique propriis doloribus hanc Satyrici libertatem dediſſet, omnia per vanas conjecturas, inter otia literatorum vel invidiæ curam, penſabantur.

Speciem amentiæ, crucemque, & cætera quæ luſi calamitatis mala, præcipue ſervitutem, voluerunt imputare, cui me in Callionis familia, mea fabula addixit. Sparſa in vulgus chartula erat, quæ omnia Satyrici mei ſecreta videbatur recluſiſſe. Inter cætera, mihi quoque dominum mirifica ſagacitate invenit. Is erat, quem ego nullius coloris novi; niſi quo famam in ignoto revereor. Fortuna liberalius mecum egit; nec ullius privati familiam auxi, è paternis in regiam focis eductus. Ita excuſſo Satyrico, nullam partem volebant arte aut convitio vacare. Sed nec omnibus incivili iracundia adverſor. Multi in meos ſenſus candide quæſivere; digni quibus referam gratias: per quos & ubique, jam vero neque fatis rapientibus, extinguar.

Tandem

Tandem occidente invidia, videbar expurgationem habuiſſe. Galli Germanique mutuis editionibus Euphormionem vindicabant, & ubique ſine malæ atrocitatis ſuſpicione tractabar. Sollicitatus male fida pace ventorum, ecce iterum ſolvo de portu, & navigium vix refectis armamentis in altum perduco. Nondum enim conſumpſeram impetum, qui me ad ambitum publicæ celebritatis protraxerat: & jam cum præjudicio vocabar ad Satyram. Novos igitur libros ex eodem cortice excidi. Sed ô fatum! non periculoſius illum in Alpibus impatientem motus lacum, quam tranquille ſedentia ſeculi vitia agitaviſſem. Præcipue fraudi fuit, quod Gephyrium & Acignianos tetigi. Nec enim æſtimatis argumentis paſſim proſcribebatur Euphormio, & ad triſtem litteram judicibus ſatis erat, quod in Satyra Gephyrii nomen & Acignianorum legebatur; dum illi ſua vitia putant tutiſſime à populo ſuperſtitioſa reverentia neſciri, hi autem in ſacris hominibus accuſari omnes deos. Non indulgebo imprudentiæ meæ, ſi quid procaciter aut contumelioſe ullarum partium judicio peccavit. Nam quod verbum in Gephyrium atrox? quid in tam invidioſo argumento non benigniſſima humanitate diductum? Occaſione motus qui Marciam nuper erexit, tempeſtatis minas deſpexi, quæ hybernum in Adriatico increpuerant, Parricidium aut portentum, cum res cerneretur atrocibus ſtylis, Euphormionem, animum ſuum tot horrore fluctuum gravem, tot nugarum indignatione tumentem, exonerare voluiſſe. Sed & tam miti ſtudio, ut Gephyrium excuſarem, quaſi alieno impetu falſis & vanis hominibus ſe tantum

præ-

præbuiſſet. Hic tanquã vicino incendio æſtuare Italiam, & totam quæſtionem curioſis libellis excuſſam, poſt omnium fœderum religionem pugnaturis. Nam piget excuſare quod inſolentem & toties Gephyriis funeſtam poteſtatem notavi abdicandi vel conſtituendi principatus. Sed & ibi parcente iracundia videbar languiſſe, cum tam publicam facem, tot ſcelerum & turbinũ conſciam, Gephyriorum manu jactari modeſtius indigner, quia unusquiſque ſibi favet, & nulla vis eſt ſuavior quam ſupra ſe adulationis tormento rotari: Illis autem, qui hanc mentem Gephyriis injiciunt, id eſt, qui illam facem ad incendium adornant, non humano tantum odio iraſcor, ſed aut ſupra communis malitiæ, & quam veluti uſus excuſat, jura euntes abominor, aut infra humani acuminis præſtantiam demiſſos contemno. Nam quid importunius, quam reſcindere vincula reverentiæ à primordio terrarum ipſa Numinis manu ſanctiſſime aſtricta, &, quod teterrimum puto, tam grandi flagitio inſcribere ipſum cœlum? Hæ ſacrorum hominum furiæ, quibus ne ſuæ quidem ſententiæ vere placent, non alios ſibi conciliant, quam ingenia imbecillitati damnata, vel ſimulationem callidorum ad perfidiam ambitionis pietatis imagine utentium. Ex ipſis autem religionum adminiſtris, præcipui arcana ſpe Gephyrios omnia poſſe voluerunt, quia quo ſuperbius fluvii excreſcunt, eo vividiores rivulos propagant. At vero parvæ mentes ſpiſſo judicio inter Numen & Gephyrium vix diſtinguunt. Ecce, ipſam Vrbem ſi placet intueri (nam quos alios Gephyrium ſceptris præficere non pudet?) & ſuperbam fiduciam ſupra

ſuos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſuos tumentium colles, illic utriuſque poteſtatis faſces, & procul ab hoſtibus tanta majeſtas, etiam conſcientia aut pœnis compoſitæ mentes, ſciolos illos, velut fulmen in Capitolio tenerent, in contemptum Orbis attollunt. In iis, ſi paucos excipias, fruſtra ſolidas maturaſque litteras expectes. Non gentium monimentis, non illa ipſa, quam jactant, Theologia, ſat nervoſis laboribus nituntur. Solum eruditionis tam ſuperbæ, tam fidentis ſibi ſupercilii fundamentum; Iuris Canonici, Praxiſque Romanæ mediocris & ad faſtum ſubornata cognitio. Hoc eſt urbani laboris compendium, quo, velut anheli in omnis ſcientiæ culmen aſcendant, deſpiciunt totum Orbem, tanquam ſoli integri & ſoli ſapientes. Quid mirum ſi Gephyrii laceſſiti tot vocibus, & veluti Luperco Antonio diadema omnium gentium tradente, vincuntur dulci & pæne invicto malo ambitionis? Hi ſunt, inquam, urbis incolæ, qui ſuis coloniis peſſimorum invidiam facinorum & exitus forſan atroces per diverſa terrarum concitabunt. Nam & hanc ſententiam velut plebiſcito jubent in Vrbe veram eſſe, & à ſuis ubique propugnari; ſcilicet inter alia otia ſecuri caſuum aut ignari, qui in aliis regionibus ſuperveniunt pertinacibus in Philoſophia tam audaci. illam Philoſophiam intelligo, quæ ſceptra omnia laceſſere aliquot Syllogiſmis non veretur.

Igitur cum hæc diſcordia non Italiæ tantum ſed Orbi incubaret, ad eas partes una ſententia acceſſi, quas boni nullo diſcrimine religionum ſequebantur. Quod ſi Gephyrium hæc diſceptatio intra verborum modeſtiam caſta offendit, ſaltem Marcianos quo in me ſacrilegio erexi?

xi? Tam ingenue civitatem extuleram, ita cultum & induſtriam naturæ victricem, ut ſi vel Corinthius eſſem, jura civitatis expectare poſt Herculem & Alexandrum poſſem. Illinc tamen maledicta, & turbulentius inimicitiæ, procurrerunt.

Quidam mœſtum ingenium ſupervacua diligentia exercens graviſſime tulit, quod immenſas laudes quibus Marciam attollo, auſus eſſem Satyrica jucunditate ſignare: ignarus hoc potiſſimum ſale ad poſterorum fidem tanta præconia condiri. Optimates priſcæ ſimplicitatis licentiam, inter hodierni ſcrupulos moris, dicebam, nihil adulterata libertate ſervare; neglecto famulatu ſolam reverentiam circumferre; per ſcaphas poſſe olera, vel in prandium carnes, nihil violata majeſtate deferre. Tam inſolenti ſcilicet maledicto excandeſcere ille Cenſor, nec reputatis laudibus, quas prodigus effudi, huic parti inhærere. Certe aliqui crediderunt offenſum, quod ovillam quam Venetiis malam habent, imperitus Ædilis probaviſſem. Sed tam gravi caſtigatus indicio redii in curioſam memoriam tantæ rei, & profecto bubulam ex oſſium nodis agnovi. Neque tantum timori indulgebo, ut in me Marcianorum ſtricta odia eſſe putem.

Moderatio illorum nunquam tam facili exæſtuans vento de ſua pace decedet. Nam ſi mitem & innoxium damnant jocum, cur theatrali licentiæ indulgent, cur interſunt ſuis ſcenis, quæ illos nec diſſimulato nomine traducunt? Erumpit barbatus ex aulæo ſenex, purpureæ tunicæ pullam veſtem ſuperinducens; hanc utraque manu collectam in renium ſarcinam levat, & Marcianorum habitum profite-

tur adumbrare. Num ideo comitas proſcripta ludorum? num Poëtis vel hiſtrionibus triſtiori lege detractum? Imo curioſa frequentia adſunt, & ſe hilari imitatione productos ipſi ſæpe cum populo riſerunt. Adeo publica cavillatio plus habet remiſſionis quam aculei, ut videaris illi ipſi, quem aperto nec flagitioſo laceſſeris riſu, jocandi voluptatem ingenua libertate quæſiviſſe. Vna Cynicorum malignitas, & intra latebras ſuſurrantium nefas, leges in maledicos, & magnorum hominum iracundiam extorſit. Etiam beneficium debetis, ô quicunque mores veſtros in publico videtis excuſſos. Hæc libertas, iniquorum & invidiæ nervum franget, ſic tantum ad occulta & inconceſſa ludibria tendentem. Aſtus quoque ſibi aliquid conſciorum eſt, jactare ſuam culpam, & proprio riſu alienam licentiam redimere. Nam quis perpetua innocentia candidus, aut ſe intra gratiarum legem nunquam exerranti venuſtate polivit? quis de cœlo illam prudentiam deduxit, quam Iovi aſſidentem & ideam laborum ſuorum Pictura & Poëſis in artificii æſtu intuetur? Nimis ſuperbe dedignatur mortalitatem qui peccaſſe erubeſcit. Sed ut primam pulchritudinem naſcentis Solis excipimus ad Occidentem obverſi, quippe jugis montium primum in ea parte nondum emerſi Solis radio occupatis: Ita virtutum ſplendorem admiramur in ſapientibus, compoſiti velut ad eorum Occidentem, id eſt, ſuorum vitiorum umbram, quæ rara & egregiis dotibus conceſſa, non minus quam extremæ nubes in picturis nobilibus delectant. Sed & recenſitis maculis cætera videmur adorare, in iis qui numerandis vitiis, immenſis auté virtutibus, minus terræ quam ſyderibus debent.

Marcia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Marcia felici miſerorum exilio erecta in utriuſque naturæ confinium, callidiſſima virtute, nec minus ingenioſa fortuna, inviolatam majeſtatem in hoc ſeculum erexit. Quis neget civilium rerum æſtus illic ad Orbis ſpectaculum eximios fuiſſe, inter tam vicinæ & diverſæ potentiæ vices ſemper per turbines & tempeſtatem exeuntis? Italia virorum Principum victoriis occupata eſt, nec minoribus armis amiſſa. Eximiæ res Ligurum, & Longobardia ferox felicibus bellis. Super omnia Imperatores quidam vetus nomen, vetus auſpicium, veteri quoque ambitu & militia implebant. Sed tam gravi multiplicique procella plus terroris prudentiæ Marcianorum quam calamitatis infuſum eſt. Per tot mala & ſervitutem Orbis ſoſpes Reſpublica, & ingentibus inimicitiis ſuperſtes, non mirabilior imperio quam libertate fuit. Hanc ſive moderatione ſuorum, ſive rigida cuſtodia inſtitutarum legum, nulla tyrannis delibavit. Gentem quoq, barbaram, & quæ ſui ponderis ruina ad noſtra littora provoluta eſt, laceſſere diu auſa, tandem æquis fœderibus continuit. Quis tantam clementiam fatorum, quæ dignos ſuis beneficiis invenerunt, aptis præconiis adæquet? Nam opulentiam civitatis & prudentiam Patrum erit facilius mirari, quam jejuna & impari laudatione libare. Tamen & natura ſuis nævis pulcherrimum corpus aſperſit, & iis fortaſſe aliquid ad incrementum reſpublica profecit. Nec enim Syllas vel Marios, aut Pompeii magnitudinem, & ad ſuum fatum gentem Iuliam invenit, quia ibi ſive ſponte ſive ſic inſtituta ingenia vim legum non ægre patiuntur, & humilius ſpirantia quam ut faſtigium quatiant rerum, æſtum,

quo

quo plurimum poſſunt, in communis potentiæ decus informant. Equidem crediderim ex genio gentis deſcripta eſſe jura, quia tot ſæculis perennant: quæ ſummota pompa non ambitum modo, ſed ſumptus, & per hoc inopiam proſcripſerunt. Veſtium ambitioſa pretia, & inanes comitantium cœtus, pluſquam Lycurgica rigiditas ex urbe ſummovit: ne inter pares luxurioſa æmulatio ſolidis patrimoniis conſtaret, vel liberam civitatem tot ſatellitia quaſi ad imaginem tyrannorum exterrerent. Vna Optimatibus veſtis, non colore, non filo pretioſa; idem integumentum capitum, ad externarum gentium jocum, ſimplex, nullaque melioris ſeculi venuſtate ſpectandum. Ipſa ſolitudine neglecta majeſtas; dum patricios videbis nullo ſtipatore circumagi ſcapha vicos & per totum populum errare. Abſit huic licentiæ ignominia, ſed & convitium narrationi meæ. Nec mercari, nec mercimonia manu ferre, nobilitatis flagitium eſt. Illi mores, & ſeu caſu ſeu calliditate majorum feliciſſimæ nugæ, ita nobilitatis licentiam miſcuerunt, ut res eadem & nota libertatis & cuſtodia eſſe poſſit. Nam & optimates in urbe velut ſua evagantur; nec liberiores domos quam publicum ſuum habent. Rurſus autem tam modeſtæ magnitudinis lege depreſſi non diſpiciunt æquales eminentiæ ſuſpecti, & ſectam clientibus plebem emunt. Hoc eſt grande maledictum, hæc procacitatis immanitas, quam in me quiſquis ille Cenſor eſt importuna ſedulitate notabat. At te ſancta Reſpublica, te veræ dignitatis & opulentiæ alumnam veneror, ne memoriam tot laudum, & Satyrici beneficium tibi ultra ſuam ſortem blandientis, inſons jocoſitas extinguat;

tinguat: ſi te dignis nominibus veneratus ſum, & mitius tecum quam cum Britannia mea egi. Poſt tam ſimplicem & verecundam defenſionem meam, non putabo per ullius invidiæ maledicta te alienari ab innocentia mea poſſe.

Vtinam me Acigniani tam candide audirent, qui utriuſque ſæculi tribunalia petentes, numquam bene tamen conſcii animi fiduciam terrebunt. Ingens factio, & ſuæ potentiæ authoribus gravis, lenta vincula, & ſupra Vulcanicos hærentia dolos, territis alterutro metu animis injecit, demiſſionis culpa per contemptum opum ire arduaſque virtutes: populi credulitatem ad omnia tenuerunt, & robuſtiores mentes faſtuoſis viribus tentant, tam ſancta potentia ad humanum imperium repente traducta. Hos infamiæ aut egeſtatis horror, hos ſpes alta tam ſuperbe florentibus junxit. Quippe illi per virtutis arbitrium ſibi à populo alumniſque commiſſum, ipſi famæ interdicunt, ne ſuis adverſariis liceat probis aut ingenioſis eſſe. Ad ultimum divinis & humanis viribus freti, has callidiſſime in illarũ ſtringunt contemptores.

Cum his hominibus quæ me commiſerint cauſæ, privatis injuriis aſper, an inimicitiarum claritudinem ſponte depoſcens, quidam fruſtra quæſiverunt. Nullum acerbitatis argumentum in his ſcriptis, aut iniquæ veſtigium mentis. Sero & leniter in eos quærere auſus, quædam vera apertaq; modeſtiſſima admonitione deſcripſi; &, ſi Satyricon ſine præjudicio legent, fortaſſe prævaricationem amabunt. Nam quid triſte innocentis ſcripti hilaritas objecit? Parata ab inimicis tela non ſtrinxi, quæ agnoſcere nolebam, & graviora ſuſcepto riſu erant, & ambitum eorum, quaſi ad veram po-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tentiam neſciret attolli, intra ſolas literas perſequutus ſum. Nec putabam tantæ modeſtiæ iraſci, qui id ſolum proficiunt, ut quod ſub inani luſeram joco, altiori præjudicio confirmem.

Attentatum in literas regnum & domorum temerata ſecreta: tum ingenioſam juventutem in illorum maculas omni venatione compulſam, extra convitia arguebam. Ac utinam falſis indiciis tanta nomina detuliſſem, quæ jam vulgaris altiorum mentium indignatio damnavit. Quis non enim melioris ingenii tot mortalium inſaniam triſti acerboq; perſequitur riſu? aut quis captos Acignianorum artibus ignorat, qui cæterorum quidem tanquam barbara & incondita ingenia aſpernati, apud Acignianos credunt Muſas omnes felici facinore pæne in cuſtodia haberi? Majeſtas & moderatio inceſſus, & ſecretum ab externis penetrale, tum quorundam ingeniorum felicitas, quæ in illis viguerunt, eos ad tam immodicam ſcientiæ famam evexit. Acceſſit induſtria callidiſſimæ gentis, quæ ſeſe ad exiſtimationem mutua commendatione protrudit, & in alibi orientia ſydera levi deſpectu & veluti faſtidio, etiam maligna laude, nubem pernicioſiſſimam exhalat. Nam & hominum generi dominantur inepto quidem aut inſano, ſed ipſa multitudine impetuque valenti. Si placet, Sciolos appellemus. Hi ſuperbo nec capaci ingenio, rumores, quoſcunque ab Acignianis acceperunt, tanquam ſecretæ rupes multiplicato tumultu referre ſtolida pertinacia aſſueverunt. Tantæ quoque juventutis quantam ipſi excoluerunt, obſtinatis ſuffragiis nituntur, dum ſe omnes ab eruditiſſimis edoctos ſupervacua vanitate contendunt.

Et

Et his quidem machinis intemerata potentia ad ipſa ſydera ſuſpexit. Nunc videas tot fucorum perire ſecretum, Societatis flore paulatim per ipſa fortunæ munera oppreſſo. Nam qui in paucis urbibus ſuorum aliquot lætiora ingenia oſtentabant, qui faſtidioſum delectum habebant ſuam clientelam ambientium, nunc immenſis coloniis diſſipati, ægre ſua Numina in tot templa divident, & exhauſtis civibus ſervitia ad ſacramentum vocabunt.

Quid cenſeam de illorum ſtudiis ſi quæris: in illis non pauci mediocres, per proprias dotes aut laborioſa inſtitutione formati; multa humilia, ſed quę ſuo & ſociorum vultu fallunt; denique ingentes quædam mentes, quæ nuda & exilia exterorum nomina ſua fama circumvolvunt. Fallitur enim qui tantum ingeniorum proventum eſſe putat, ut alicubi ſpiſſa & tanquam per armenta numerentur. Quod ſi Acignius pro ſuæ catervæ paupertate frequentem induſtriam invenit, quis ideo illudat cæterorum hominum dignitati, quaſi ſi decertandum ſit, ſingulis Acignianorum eximiis totam decuriam non opponant? Nam qui Naturam tot capaces & ſublimes animos Acignianis prodigere putatis, cur rurſus effingetis tam ſterilem, ut in cæterorum tanto numero non ſæpius ingeniorum bonitate luxuriet? Et quidem in ſcientiarum regnum venturus, omnes illarum partes impetus Acignianorum invaſit. Sed præcipua Theologiæ & Philoſophiæ cura fuit. Has antea ſub veterum codicum pondere vix ſpirantes, nova inſania ſcribendi operuerunt. Humaniores autem literas, id eſt, amœniſſimam partem, & ſi mihi creditis, utiliſſimam Muſarum, nondum ſatis delicate ha-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

buerunt. Vulgaris, & ut ita dicam, profana licentia facientium carmen, in ſcholis vel miſeris ſcenis, ſuffecit inexpertis adoleſcentibus, & raro Ludimagiſtro publicorum judiciorum periculum fecerunt. Vellem & Criſpum Tragœdiam tenuiſſent, ne ſcire cogeremur, eos non infelicius ſcribere quam agnoſcere verſum. Nam ſi quis ideo doctiſſimos putat, quia rudem pueritiam ad literas informant, peſſimo judicio in infinita rei exiguæ æſtimatione caligat, quod aut mirificam induſtriam magiſtrorum credit ad primæ doctrinæ initia requiri, aut ab Acignianis juventutem perfici, cui forte ad decimum ſextum annum ea ſtudia procul oſtendunt, ad quæ vix curioſæ vitæ maturitas pertinget. Et quidem de eo genere literarum pleroſque afferre ſuam ſententiam non fero, quibus nunquam veræ eloquentiæ imago de ſui aut alieni ingenii ſpeculo illuxerit. Summam & eruditam eloquentiam dico, quæ cęteris comitata ſcientiis offenditur ineptia ſcholarum, neque ſe indulget ingeniis intra veterum imitationem incluſis, quæ ſuas partes in ſtylo ſperare aut ducere non audent. Tam venuſtæ & difficili ſcientiæ vix aliquem ſingulis ætatibus idoneum reperiri non ſine illius faſtigii admiratione videmus, cum huic nemo naſcatur niſi amœno primum fœcundoq; ingenio, deinde ſolida prudentia ad civiles aſtus idoneus, & cui patientia laborum nec fragile, ut ingenioſis, corpus, nec refugientem animum offendat. Itaque in Acignianis nullum eſſe, non cauſa contumeliæ objeci, ſed riſurus vanitatem ad tantum vocantium nomen plerumque inexpertos, & ſublimis ſcientiæ imaginem inter viles Ixionas proſtituentium.

Videtis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Videtis quam prolixe indulſerim Acignianis, quos in amplam eruditionis partem non invidioſa confeſſione admiſi, dum & cæteris mortalibus ſciamus non parcius diviſa munera Muſarum, nec ibi perpetuam ingeniorum felicitatem eſſe. Nam quod adoleſcentes ad Societatem dicebam pæne de animi libertate deduci, induſtriamque in illis aut opes, non autem naturæ impetum æſtimari, quæ omnibus per ſua vitia & virtutes diverſa vivendi genera diſtribuit, nolo inſtituere defenſionem meam. Vtinam patiantur nos ſuppreſſis querelis diſſimulare inepta ſæpe tela, ſed in illam ætatem valentia; quæ ſi vellem excuſare, quid amicius invenirem, quam illos juventutis venatores decipi inconſulta pietate, nec crimen in omnibus hærere? Temerata quoque ſecreta, & arbitrium familiarum illis callidiſſima inſinuatione quæſitum, hodie intemperantius rideam quam indigner: quippe omnis doli ingenium poſt primam aciem hebeſcit, & quos inſidiæ ſecundos aut tertios decipiunt, digni quoque videntur maturius periſſe. Cur igitur in illos ſcopulos offendimus, & jam tantis naufragiis tectos? cur illam domeſticæ cenſuræ procacitatem non excludimus, quæ nunquam ſevere detrectantibus illudit, ſemel autem infuſa, non facilius ſiſtetur, quam flumina, quæ viam aquarum ponderibus ruperunt. Ad ſummam, ſi intentum peregrinæ merci vectorem, ſi ſervantem aſtra agricolam, & militum arma probamus, quis Acignianos damnabit, ſi, quem facillimum credunt ad potentiam, aſcenſum omni artificio pertentant? Imo applaudam ingenioſæ calliditati, & ſtultam prædam in tot caveis videbo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Contentus tam modeſto indicio, atrocitatem majorum facinorum ſubmovi, quæ fama vel inimicorum acerbitas adornat, &, ſi vere æſtimamus, in ſolam calliditatem & felicem prudentiam luſi. Multi enim magnitudinem illorum invidioſa ſpeculatione damnamus; irati non iiſdem artibus nobis quoque patere ad gloriam iter. Nam ut auſteram virtutem tanquam ſignum textumve antiquitatis ſuſpicere in aliis ſolemus, incommodam autem in nobis averſari, ſic è contrario beatam fertilemque fortunam aliorum liventibus oculis perſtringimus, quam à cœlo poſt omnem criminationem tacita veneratione mercamur. Quod ſi Acigniani ſimplicitatem meam agnoſcent, facile reſidui amoris veſtigia amabo, quem apud nos utinam publicis offenſis non extinguant. Si vero pro authore ſcriptum premunt, ſi devota in me tela facili Euphormioni & aperto vulneribus infigunt, non iraſcentur liberrimo dolori, qui adhuc priſcæ conſuetudinis memoriæ pepercit. Nullas injurias pervicacior indignatio ſolet ulciſci, quam quæ creduntur in publicum emiſſæ, & ingratiſſimum beneficii genus eſt de univerſis mereri. Purgatus itaque totis corporibus, & tam grandi liberatus judicio, ad ſingulares homines, & quidem graviſſima majeſtate dignos confidenti defenſione decurro, quibus magnifice negligentibus maledicta, neque triſti ſupercilio induſtriam damnantibus, riſus aut ſenſus meos aut pœnitentiam approbabo. Non excidere his ſeculis Antigoni atque Pyrrhi, qui multa convitia deſpiciant de faſtigio ſuæ famæ, nec Antonii celebrata jucunditas, qui provocatis aliorum ſalibus, in ſe quoque ludibria invenit.

Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Sed non patiar conſcientiam meam de integritatis ſuæ fiducia ſimpliciter ad deprecationem traduci. Ipſa lex citatos ad tribunal non tantum, ſi, quæ feciſſe arguuntur legitima quæſtione, negaverint, ſed & ſi ea fecerint, jure litera ſalutari dimittit; & Prætores æqui boni que judicia abſtulerunt ſeveritati verborum. Etiam in fabulis populus agitatur, qui primo criminis vultu deceptus, in Cnemone parricidium vindicavit. Adeo non eſt ubique aut amare ſimulatam virtutem, aut vitiorum imaginem odiſſe. Sed præcipua ratio in æſtimandis laudibus aut conviciis eſſe debet? Nam & illæ ſub querelarum ſæpe & atrocitatis ſpecie vibrant; hæc autem inter maligna præconia periculoſis inſidiis conduntur. Itaque nec Satyram feciſſe excuſabo, nec ad illam acceſſiſſe qui Panegyrin expectarent; modum vero tenuiſſe ut caſtigarem licentiam ſcripti ad eorum laudationem quos notabam, æquiſſima monſtratione defendam. Nam inania nec turpium vitiorum ſimulachra in pleriſque quæſivi: ut ſub opinione querelarum opportuniſſima prævaricatione laudarem. Hos ſi tam manſuetum judicium offendit, damnantque beneficium innoxiæ libertatis; ſaltem patientur emendari façinus, & ſuperfuſis laudibus, inſtar Simonidis oculos ſuos quærentis expiari.

Et Callionem quidem tam ſuis lineamentis expreſſeram, ut ſuſpicionem à cæteris viderer ſubmoviſſe. Ne illum quidem produxeram vulgo, ne ſpem redeuntis amicitiæ vulgata nec ſanabilis injuria extingueret. Igitur quædam vela circumvolvi illi tabulæ ad ipſius naturæ veritatem expreſſæ, ut nec alius meis telis huic

ſoli deſtinatis ſauciaretur, & tamen ſecreta ignominia plus pudore in conſciam mentem quam infamia ſæviret. Multos quoq; admonebam, errorem quem nunquam amator Poëta expiavit, non tutius latere quam verum Callionem. Nihilominus aut in plures diviſa ſcena infelici curioſitate quorundam non unum inquinabat, aut unius actus ſuſpicione tota tragœdia innoxiis imputabatur. Quibuſdam ſufficiebant obſcura natalia; alii facile ingenium, & virtutum vitiorumque potens, vanis ſuſpicionibus luebant. Illud vero acerbiſſime tuli; præclaræ dignitatis purpuratum traductum ſub hac larva ab inimicis meis iniquiſsima accuſatione jactari.

Molles & parum viriles illecebras quibus voluptatem invitaret, turpemque formæ curam ajebant, falſa quidem illa ſed contumelioſiſsima procacitate dilatam. Hoc autem non illi modo quem volebant, ſed & ubi Callioni objecerim ignoro, quem tantum paruiſſe ſui ſeculi vitiis, non autem muliebri ingenio præiviſſe contendi; ſed adulatio Satyra pejor, ſummo & nobiliſsimo homini illuſit, eum ſub Callione laceratum, & inter Berecynthiæ Gallos per ludibra & enervium vitiorum contumeliam exſectum. At ille quia nihil de ſe ejuſmodi credebat, aut referentibus tardiori fide conſenſit, aut quicquid illud erat infra ultionis dignitatem eſſe duxit. Mihi autem ignoto, & alieno facinore laboranti, cum ultra biennium in ea ſuſpicione jaçuiſſem, ab inimicis nuntiatur me parum pro modeſtia tantum hominem triſti & inverecunda oratione læſiſſe. Turbatus, & extemplo conſcientiæ interrogans fidem, circumſpiciebam ne qua tam intempeſtiva impie-

tas nugas Euphormionis polluiſſet. Nec timebam meditati facinoris culpam, ſed verebar excidiſſe inter publicos queſtus quæ in eum non ſine conjectura deflecti potuiſſent. Vt deinde Callionem nominarunt, tunc vero attonitus & impatiens contumeliæ, non riſum, non iracundiam tenebam, ſimulque ingemiſcebam miſeriæ Optimatum, qui neq; ſua bona neque mala, niſi ex aliena fide cognoſcunt. Et illius quidem nomen fideliori reverentia tacebo, quam ſtulta & imperita adulantium nequitia, qui neſcio quid de illo videntur credidiſſe, in quem Callionis ſcenam convenire putaverunt: Quod niſi in curioſa excuſatione offenſam metuerem, ſatis antiquiſsimæ gentis imagines expugnarent infelicitatem naſcendi, quam in Callione traducebam; & totius ordinem vitæ, notæ & à multis celebratæ virtutes non agnoſcerent. Summa igitur excuſationis hæc erit, me nulla invidioſi ſcripti parte, ne conceſſo quidem & innoxio joco, ejus innocentiam laceſſiſſe, nec eum quidem occurriſſe, de principibus viris lætiori procacitate ludenti; eos autem qui inepta ſedulitate ipſum nempe in Callione invenerunt, abominandos tam integræ domui eſſe, quod per illius maledicta amoris & diligentiæ quæſiverint nomen.

Sed nec ſolertia meliore meum Anemonem produxere de tenebris, in quas illum compoſita conjecerat larva, eo etiam pejores quod integerrimam matronam eodem facinore læſerunt. Contubernalem meum ſe inanius efferentem, ne ipſo quidem invito eram ultus, & quidem ne hæreret ſuſpicio, uxorem attribueram, cum ſpem ipſam conjugii ejuraſſet. In ea vero muliere multarum impudicam licentiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

exponebam, ſed præcipue ſubitam & inconſultam libidinem flagitioſæ domus. Sed nec favore laſciviæ niti, aut frangere obligatos mihi animos quærebam improba voluptate legendi, cum non videretur dubitandum tam fœdæ mulieris æſtus nemini placituros, viris certe faciles & oblatas voluptates aſpernantibus. Illam autem quam fœda ſuſpicione violarunt, neque ſuo merito Satyram timuiſſe, neq; mea integritate oportebat. O virtutis inanem cuſtodiam ſui, ſi alieno ſcelere deformis eſſe poteſt. Matronæ proſtituere famam, & de mea Comœdia in fornicem deducere, conjectores ineptiſſimi audebant, digni, ſi perveniunt ad populum qui nati per eadem ſcelera, vel non meliorem familiam ducere credantur. Et hæc quidem in privatotum ignominiam jactabantur, ſed præcipua moles invidiæ me in Protagonis & Doromiſi nominibus pæne toto pondere afflixit: neque tamen moleſtius fuit hic criminibus onerari, quam nunc lætandum puto defenſioni locum eſſe per ſummorum hominum laudes ituræ; niſi omnino deliquiſſe me credas, quod tam ſancta nomina indigno polluerim loco, & velut contagione criminum quæ in aliis arguebam. Nam nec olim Principis ſignum inter inultas ſordes, aut funeſta obſcœnæ ſedis vilitate ſtetiſſet. Cur igitur in Satyram auſus tam indignos conjicere Heroas & velut in mortalitatis mala ipſos deos adoptare? Hæc ſi triſtis objiceret Cenſor, non fortaſſe à ſincera ratione erraret priſcæ ſimpliciſque virtutis: cæterum nec peritus hodierni moris erit, & intempeſtiva probitate moleſtum facillima defenſione ſubmovebo.

Nunquam noſtro ſeculo tam pervicaciter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

iratus fui, quin paria aut fœdiora in Majoribus facinora agnoſcerem; & de fatis injuria queritur, qui poſt Heroum ætates inter mortua ſemina virtutum putat ſe in ſola vitia natum eſſe. Sed non ſuſceperam revocare memoriam priſtini pudoris, & ;velut exemplis tot autorum conſuetudinem noſtrorum malorum ſancire. Ac præterea videtur inhumana accuſatio quæ in ſolam nec profuturam ignominiam mortuorum inſurgit. Sed & humanæ naturæ vitio, maligna gaudia criminationem viventium inſinuant; frigida autem & intempeſtiva reprehenſio antiquitatis non inveniet probatorem. Igitur nec accuſationem peſſimæ ætatis inſtitui, ac ne quidem hujus ævi corruptiſſimas gentes aut ſtultiſſimas veris & meritis conviciis proſequutus ſum. Gallias Britanniaſque, id eſt, florem univerſi, & humanitatis hæredem quæ decurſo Oriente in noſtrum veſperum deflexit, in ſeveritatis meæ titulos cauſaſque rapiebam, tum quod nitida & exacta corpora ſuos nævos melius ipſa diſſimilitudine fatentur, tum quod ibi literarum domicilium eſſe, & iſtius notæ volumina, inter liberos & ingenioſos homines, & quidem ſine altiore malitia procaces, ſciebam avidius excipi. Et fortaſſe in vitia dicturus, neſcio cujus vitii jam tacitis ſanciti ſuffragiis commoditate uſus ſum. Si tamen vitium appellem, ſolutam quidem illam, ſed innocentem & peccantem intra verba dulcedinem jocandi, aut etiam de faſtigio rerum & tota Orcheſtra diſputandi. Nam quis dies Galliæ illuxit qui evulgatis aut ſe inter conſcias tenebras prementibus libris novum ſctiptorem per aliena ludibria commendare noluerit? Taceo quod illiberali

berali ingenio & ſæpe non artificioſo facinore magna & caſta nomina diris & crudelibus contumeliis infeſtant, in quibus plerumque ſola temeritas placet vel mentiendi audacia, cum ſtatim moritura novitate.

Sed nos quidem plus quam Heroſtrati nomen de memoria tollamus, cæteroſque humanius ſævientes, ſi placet, ſaltem ad cognitionem & judicium admittamus. Ex iis aliqui, jam in partes diſcedentibus ſacris, myſtas adverſæ factionis permiſſo & veluti religioſo odio, falſis ſæpe ſed apud ſuam plebem creditis facinoribus aut ludibriis objurgant. Alii in externos obverſi Principis ſui imperio late viciniam deſtinant, & inter Muſas ſuas debellant. Illi exprobratis hominum aut regionum incommodis toto ſpiritu licentiam ſuam fatigant. Quidam felicitatem ulciſcuntur, quæ indignos attollit; multos quoque muliebris faſtus, aut impotentia, de ſua ſorte exeuntium, ad ſcribendi violentiam accendit. Etiam lenta judicia, emptæque curules, & forum prædonibus plenum, irritos & ſupervacuos accuſatores invenit. Iam nugæ & caſſa vanitas incolentium aulam, jam perjuria amicitiam polluentia, jam omnis conditio & ſæpe virtutes citatæ ſunt literatorum ſtudio ad populi famæque tribunal. Mihi autem inter hos acres impetus, & interdum illuſtres, illi, plurimum aberrante prudentia, videntur in ineptiam quam in aliis caſtigant incidiſſe, qui gravi & ad majeſtatis ſpeciem tornata ſapientię larva ambulant, id eſt, qui plurimũ ſapere volunt, ſubiti patres nec à cenſoribus recitati; & de magiſtratibus queruntur; remque ſummam non rogatis ſententiis evolvunt. Nunc ſuarum partium

ſacra

ſacra veluti de faſtigio aliis inacceſſæ ſapientiæ excutiunt: nunc populi mala, & inconſultæ fortunæ munera, nihil profuturæ iracundiæ oſtentatione vexant. Audent quoque Regibus componere ſua edicta, & quam vitæ rationem probent, inimica poteſtate pręcipere. Inter hęc, modeſtia & hilaritas de tumeſcentibus exigitur ſcriptis, quæ libertatem ſtyli ſibi multa permittentis potiſſimum commendant. Nam ut immenſa & inanis loquacitas nullis ſeriis condientium riſus probatur, etiam in Paraſitorum viliſsima fame: ita nec victura aut profutura cavillatio, perpetua ſapientia debet eſſe inviſa: Cum oporteat omnem Satyram aut veniam habere modeſtia, aut lepiditate mereri. Sit igitur, ut proſit, altis quidem veriſq; querelis conſperſa & plena comitatis, ut delectet, magiſque ſuo ſeculo & vitiis quam hominibus iraſcatur. Neq; enim aut Tarentinorum quiſquam Metoni offenſus eſt in errorem civitatis ad Pyrrhi auxilia converſæ ludenti; aut lenitas Bruti trucem Fannii libertatem admiſit.

Igitur Gallia in infinita libertate ſcribendi indignis & felicibus Satyris exundat, dum omnis generis ingenia vel impatientiam riſus per hæc ludibria offendunt, vel tumorem ſubeunti invidiæ levant; etiam tum prudentiæ applaudunt quam ſibi affinxere: peſſimi autem vel fortunæ ſuæ crimine omnibus irati, vel malignitate livoris ipſam maledicendi voluptatem ſatiant. Hos mores polita diſciplina, & in humaniſſima quidem gente, palam ulciſci, an opertis oculis diſſimulare debeat, ſi quis quæret, primum ſciat, cœli quidem & terrarum velut fata, non arborum modo aut animalium genera pro regionum conditione varia

eſſe, ſed & in mortalitatem valentia noſtram, vario & diſſimili affectu incolarum animos temperaviſſe. Sub hoc cœlo ſubtilis & ſæva timiditas videtur, ſub hoc autem inſana & ſeſe profundens temeritas naſci: reverentia Principum, aut odium legum, vectigalium quoque patientia, vel infra avaritiam ſanguinis ſui cura. Nec ullus eſt humanarum mentium affectus qui non aliquem Orbis locum præcipua religione invaſerit. Huic itaq; morbo ſeſe male tenentium linguarum mederi publico imperio præfecti haud dubio debebunt per terrorem ſævientium legum, in illis gentibus, in quibus deſpectum Principum odiumve quidam communis ſpiritus alte egit; aut ſicubi tardos proviſoſque ſermones non niſi matura animorum acerbitas expromit: At vero Gallicis animis ipſe halitus ſuperſtantium aſtrorum longe alia ratione providit, qui extemporaneo impetu pæne iracundiam priuſquam conceperint, effundunt, induſtriamque jocandi non ſæpius inimicis quam familiaribus adornant. Ibi virtutes & vitia, ſi vere judicamus, majori quam pro vero ſpecie erumpunt, quæ laxa inaniter & effuſa nunquam ad verum bonitatis aut malitiæ ordinem poſſunt cogi, niſi cum refelluntur. Teſtis alacritas in fidentibus animis magnifice exſultans, altoque ſpiritu gloriæ & diſcriminibus ad faſtum intenta; iſta quoque procacitas, & aſperitatis Satyricæ morſus; quorum illud fortitudinis ſpecie tectum, hoc autem perſona maledicentię infame non paucos hoc ſeculo decepit. Quippe illa generoſi ſpiritus velut expreſſa effigies, dum per inconſultos tumores in Gallica juventute luxuriat, nihil eſt aliud quam adulterata fortitudo, quæ

ſua

ſua petulantia veræ virtutis decora projecit. At vero idem torrens cum ad obices rumpitur inhibitus, æmulatione aliorum, & ad experimentum provocante fortuna, tunc inanis ferocitas de illo faſtu ſuam aciem evolvit, rediensque in virtutem ad virilem & maturam fortitudinem ſe componit. Hoc contra malignitatis ſimulachrum, hæc nonnumquam inſana & præter faſcium reverentiam procacitas, ut turpiſſimam larvam habet, ſic intus innoxia, nec vero facinore deformis, ipſa libertate contenta eſt. Si vero non parcentibus edictis teneretur, tunc fortaſſe totum virus, quo per hanc laſciviam ſe Gallica ingenia exonerant, in immanium & tectorum ulcerum tabem coiret. Adeo ſæpe virtutes & vitia non ſunt priuſquam laceſſantur. Igitur ut eædem arbores pro terrarum ſitu naturam quoque mutant, nec Perſarum mala Romanos extinxerunt, cicutaq; nonnunquam utimur ad frigiditatem potionis; ita mores æſtimare ad ingenium utentium oportet. Neque plus eadem verba, quam ritus in his illiſque gentibus diverſa ſignificant. Et fides aliorum populorum linguarum penſata modeſtia, ſeditionum ſcelerumque pericula male in Gallia metietur innoxia ſcurrilitate, quæ his nugis occupatum faſtidium odiumve præſentium rerum & in nonnullis fortaſſe nequitiam conſumit.

Erectus hac conſuetudine tot inultis ludibriis ſancita, quamquam alienæ gentis homo, auſus ſum in jura & veluti ſacra Gallicæ libertatis intrare, & Satyram, vix ultra titulum ſævientem, leni fletu & inermibus jocis implevi. Quód niſi Principes Viros tenuioribus velis obductos (ut nec longa conjectura dubiave

retegi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

retegi poſſent) egiſſem in hunc ludum, quis (ô facinus) innocentem turbo, quæ tempeſtas inundabat! Nihil eſſet triſtiori ſupercilio grave, nihil invidioſa attrocitate ſuſpectum, quod non malevolorum improbitas in contumeliam illorum rapuiſſet; mihi quidem inſimulato tam funeſtæ loquacitatis gravis, ſed illis iniquior quos tam grandi malorum facinorum ſuſpicione violaſſet. Igitur ipſam purpuram conſultiſſima ratione detexi, ut æſtimari modeſtia mea poſſet, nec in deos crederem auſus quæ vilioribus ingerebam, aut quibus etiam ipſa, vitia ſub fictis & ſcenicis nominibus lacerabantur.

Cum hæc moderatio tutum iter primis ſcriptis præſtitiſſet, neſcio qua fiducia in ſecundum Euphormionem excrevi. Hic cum primo ſe ſolveret riſu, ſupprimere jocos jubetur, & ex operarum manibus, ad judicium mulctamque deſcendere. Quod cum mihi tot fluctibus terriſque diviſo amicorum indignatio ad intempeſtiva odia vocantibus literis pertuliſſet; non indulſi dolori, aut repentinis inimicitiis mutatus ſum. Nam & Magiſtratus ſciebam, ſi quid injuriæ eſſet, ignoti hominis libello obtuliſſe, quod ſi maxime meum eſſe cognoviſſent, tamen pepercisſent diligentiæ, quam prætextu publico in me malevoli homines vel imperiti erexerant. Nimis enim humiliter ſummorum Magiſtratuum res erunt, ſi ſufficere minimis debent: & illorum otium ſeveriſſima lege turbamus, niſi alienam concedimus fidem, cujus diligentia tuta præſertim judicia & extra fortunarum ſortem exerceant. Libet quoque agere gratias ipſo nomine injuriæ, quæ Euphormionis famam fortaſſe extulit, ipſa damnatione

tione præſignem. Sed jam fracta invidiæ nube, haud dubia timidave fiducia exſpecto, ut expertam verecundiam emendata in Eleutheriam ſuffragia reducant. Quantumcunque ſevero tribunali diſceptemus, ecce, Italia, & ab utroq; Germania cœlo, ludibria, ne appoſitis quidem penſata præconiis, non modo neglexit vindicare, ſed pro munere amplexa, ingenuæ libertati applauſit. Vbiq; evulgatus velut præmio delationis ſuæ liber, in illis urbibus illiſque domiciliis quæ notavit jam fidelius mores explorat: & ſua indicia, præſenti teſtimonio ſancit, aut in jocum traductus emendat. At Eleutheria in immani patientia urbanitatis, proh fatum, meos ſales publico donare dubitavit, quæ ridiculám, &, quod eſt pejus, non ridentem ſui Militis audaciam, & equitis fanaticum robur, & toties ſcribentium pudendam libertatem, nullo ſupercilio tam ſedulæ majeſtatis offendit.

Sed nec illis tenebris projeceram fœtum, ut obſcurus parens eſſem, & ſi quid paraſſem atrocius, præſentiſſimus vindex erat, qui in ſuis nunquam ſociæ & amicæ majeſtatis deſpectum patietur. Ignorant moderationem mei Regis, qui, quam pacem Orbi facit, non putant ad verborum etiam tranquillitatem pertinere. Nam & diligentius in populi ſui ore, ſociorum Principum famam amat, quam ſuam caſtigare; gnarus nec amoris pignora cum improbis jungenda, neque bonos contumeliarum flagitio eſſe lædendos, ſed nec deorum crimina licenter in vulgus & ſine honore efferenda. O præclarum, & quod tot Principum ambitio inter feroces & inhumanos titulos non vidit, bonitatis fideique cognomen; quæ in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

in hoc inultæ amentiæ fuiſſet. Sed laudationem omitto, ne ſuſpecta adulatione evileſcat. Longa poſteritas, quæ vere de præterita virtute cenſebit, ſatis tantum memoriam ſua in noſtra tempora invidia commendabit. Cæterum non facile videri debebam, voluiſſe tunc primum ſe tradentem fortunam jugulare, & profana petulantia in quædam Numina, mihi inconciliare omnes deos, quaſi, faventibus vindiciis, quæ hoſpitibus certe debentur, jam non fidelius tamen à ſe amicorum imperio Regum quam nomini eſſet conſultum. Etiam cum hoc luſtro horribilis atrocitas Diræ una face pæne Britanniam cremaſſet, & proditionis nefas vix de ſuo jugulo eſſet excuſſum, de populi ſolicitus voce, nihil prius edixit, quam ne quis triſti ſuſpicione macularet Regum ſociorum dignitatem. Iocos tamen, aut vulgaria, & veluti per totum populum laſſata ludibria, exorabili comitate agnoſcit, quæ ſe lepiditate conciliant, & nocere jam non poſſunt, veneno quod tectum & occultum ſæviſſet jam corrupto & per nimium aërem expirante.

Hoc arbitrio fortunarum mearum potuiſſent fortaſſe magiſtratus dubitare de deferentibus meum nomen, nec vicaria fide tantilli voluminis conſcientiam explorare; cum præſertim ſcriptionem in quam magis tempeſtas incubuit nuncupaſſem Heroi, quem fœdis convitiis præfecere ſupremæ, nec in hoc Rege tanto plus vibrant quanto Natura capacior communium vitiorum facultatem obtulerat, ne inepta neceſſitate eſſet probus. Hoc eſt enim eſſe ſanctum, non ſi à ſceleribus abes, ſed ſi ea refugiſti. Equidem Rex meus gloriari pulchre poteſt; nullos quidem exterorum ſuis muneri-

bus

bus ad perfidiam fraudis allectos, ſed nec proditionis conditionem ferentes humanius auditos, quam ludimagiſtrum Faliſcorum Camillus excepit. audiant Magiſtratus meum librum (nam pro ſe ejuſmodi dicet) eum facile de judicii metu littera ſalutari exſolvent.

Sed in Protagonem tamen luſit, & de Doromiſo totas chartas implevit. O horribilem rectarum mentium calamitatem! ſecura flagitia occupare præmia virtutis, beneficia autem & merita periculo ſceleribus conſtituto palleſcere. Ego vero ſi literatorum infortunio quæſtum accepiſſem librarium, anxiamque mercedem ſordidiſſima adulatione captaſſem, nemo ante Protagonem erat cui meos labores exprobrarem: illum extra humanam ſortem laudibus eductum, illum huic honori qui eſt ambitioni humanæ chariſsimus eſſe ſubvectum; nec unico ſeculo duratura prçconia, morituris ſaltem donis & imparibus comparanda, nunc gratuitis muneribus & ne æſtimata viderentur confuſo ſub Euphormione nomine largientis ipſa gratia periit, & plus invidiam, horum temporum vitium, quam meam fidem inaſſueta integritas adjuvit. Ecce autem ne hoc quidem beneficium fata indulgent, ut apud ſentientem me excuſem, cum vulnere (ô dolor!) poſt omnium memoriam indigniſsimo, ille Protagon, ille natus ad miraculum terrarum, deſtituerit Orbem. Proh facinus ad noſtri ævi infamiam efficax, quod per teterrimum nefas tantum Principem nondum poſcenti reddidit cœlo. Sed & ſtupor lachrymas, & ſtuporem ultionis cupiditas, de omnium pæne gentium corde & oculis ſubmovit. At te adoranda Anima, te melius per virtutes & famam quam per

exeun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

exeuntem de buſto Aquilam conſecratam, hic omni ſolicitudine placabo; ſi quid de tam juſta remiſero cura, non minore flagitio quam ſi viventem offendiſſem, peccaturus in Manes. Sed nec ille excanduit, & ſi adhuc dignaretur mortalitatem noſtram, nullus certior aut veniæ author eſſet, aut innocentiæ meæ vindex.

Stabat ad tribunal Africanus, & jam intonuerat acerbitas in ipſa innocentia quærentium crimen, cum Antiochum, filiique vinculum & indicium corruptelæ non expavens, ipſam quoque defenſionem erubuit. Iudicum quoq; plauſus, revocata beneficiorum memoria, in Capitolium uſque perduxit. Tam memorabili exemplo meus liber de reorum pulvere dignisſimo tumore conſurgens, & ſummarum creditor laudum perambulare potuiſſet Protagonis totum limen, donec præmiis abſolutus abiret. Primum enim non imparis dignitate perſonæ, tantum nomen magnificentisſime operui. Nam quid aliud Protagonis cognomen quam militaris ſcientiæ verisſimam confesſionem expreſsit? Nec penſata tot principum, tot ſeculorum laude, illum omnis memoriæ primum ac pæne ſolum ducem, in juſtum gloriæ faſtigium aſſerebam. Nempe ex hoc convitio cæteræ & ſub judicibus litis, ipſa innocentiæ meæ verba ad teſtamentum citabo. Nunc igitur eſt in Euphormione Protagon: *Vir hoc ſeculo major, & dignus fabulantium miraculis vatum*: hic alius, *nihil de eo mortale prædicabat*. Et ſolertiſſimus ſenex multis in eum præconiis effuſis in hæc verba deſiſtit: *Nulla ſecula Protagonis genium æquarunt*. Et, *Nec quemquam ſimiliorem Numinibus ad nos fata tranſmiſerunt*. Nec minor eximii viri cultus totum ubique

abique Satyricon adoratæ majeſtati ſubſternit. Quod ſi de jocis publicis meus deinde liber crevit, ſi cum populo ſcire auſus ſum, nec acerbiore riſu quam quo Protagonem delectarem inclamare Thalaſſio, ignoſcite, quæſitores; bonitate Protagonis & veſtra libertate ſum deceptus. Sed videte, ne majore piaculo nimis officioſam diligentiam polluatis, dum hos ludos intempeſtiva ſeveritas ſilentio damnatos videtur neſcio qua cenſura notaviſſe.

Si vero de Fortunæ deſcripto imperio queruntur, quam in ipſo Eleutheriæ templo, ipſa ara, ſanctiſsimo honore appellavi, ſi aſpernantur illam deam, & me quaſi ſuorum ſacrorum ignarum incuſant, certe legum ſuarum videbuntur oblíviſci, ſed & parvam gratiam habere illi Numini, per quod ipſi creverunt. Nam quod his ſeculis virtuti ſtabile iter ad opes, niſi jam opulentæ? aut quis ad magnarum dignitatum culmina, niſi quadam ſorte pervenit? ac ut nemo niſi dignus, aut divitiarum potiatur aut bonorum, nihilominus opus eſt fortunæ regno, quæ æquales virtute, ſaltem impari felicitate diſtinguat. Nam multorum ingeniorum magnæ dotes, velut debiles & ipſa paupertate ægræ jacent. Libet aliquando meminiſſe Satyricæ libertatis & iterum adorare fortunam. Tu es, inquam, ſine qua nullæ virtutes ſibi placent, nullæ poſſunt per noſtrorum temporum tempeſtatem emergere. Tu de ſacerdotiorum collegiis ſuffragiorum poteſtatem, tu de opulentis ſolitudinibus excuſſiſti. ſed & forenſibus miniſteriis in hoc arduo locatis quo ſolum extructæ pertingant divitiæ, quæ via nudæ induſtriæ patet? aut quid ſaltem felici ignaviæ vel ingenioſo ſceleri negaviſti? Sed

tantos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tantos & tot faſces tibi hæc ætas non dedit. Iam olim omnia potuiſti, etiam ante luxum atque æſtus; etiam cum memoriæ labentium annorum ſatis fixæ parietis fides erat, cum numerantibus clavis, & captas tot annorum uſu gentes nulla interdicta extorquebant. Hac veneratione Fortunæ ſi quis offenditur; aut ipſius beneficiis ſaginatus, capta & ebria mente deſævit, aut ſane eſt iratus, nec reſpicienti per tot vota litavit. Sed hoc totum non video quo argumento poſſit ad minimam Protagonis notam aut injuriam traduci, cui etiam fortunæ arbitrium adſcripſi, ut felicitatem ab illa nemo magis quam ab iſto exoraret. Doromiſum autem (alterum Satyræ crimen) immani piaculo aggreſſus ſum. Scilicet ab ipſo nomine initium injuriæ fuit, & Doromiſum appellavi, quaſi per nimiam frugalitatem liberalitati infeſtum. Ecce de infelici beneficio novum nefas, amoriſque conatus iterum indigniſſimo reatu perculſi. Quaſi Doromiſi non invenerim nomen, quod nullis donis tanta integritas poſſet nulla ſolicitatione perverti. Cur igitur ambiguum nomen (nam vos ambiguum feciſtis dubitando) in triſtius deduxiſtis, niſi quod mens mala, in ſuſpicionibus gravis veneno ſuo paſtum de innoxio flore quæſivit? Sed & illum quibus verbis, qua commendatione celebravi? Amiſiſſet Satyra ſuum nomen, ſi paulo ulterius indulſiſſem. Nunc *vir ingentis naturæ* appellatur; nunc *qui in cælum poſſit meritiſſima prædicatione levari.* Nam imperitiæ imputabo æmulorum, ſi vel ſenem de illius frugalitate loquentem, vel Euphormionis inopiam cum ſuo artificio Muſiſque neglectam, in criminationis acerbitatem de-

ducere

ducere audent. Nimirum æquo jure ſua libertas ſcenæ ac Satyræ larvas indulſit, quibus ſupra Pythagoræ fatum ſæpe homines renaſcantur in die, & nunc juventute luxurient, nunc maturas partes abſolvant. Niſi forte ſervilis calliditas, & ſupercilium heri nunquam Roſcio per eadem ſpectacula convenit. Equidem Euphormionem non excuſo, ſi in diverſos habitus tranſire nō licuit, qui in Doromiſi domo ideo ſcholaſticam induit vanitatem, ut irriſus abiret. Tunc enim in inſaniam ludebam, nec dum cognitis fidentium Muſis; qui inutiles, nec ad pulchritudinem exactas nugas omnino tanti putant, ut de egeſtate ſecuri ſint, & ad opes à felicibus tollantur, aut in iis animorum ſcabritudinem incuſent. Nec Doromiſum caſtigabam, ſi Auguſto hanc turbam Poëtarum ſubmoventi ſummus Lyricorum pepercit; dicebamque *ignotas ibi Muſas*, quæ ad ſtimulos ſuperbæ paupertatis neſcio quid ignobile & mercenarium cantant. In eo autem ſene, cujus indicio Doromiſi nomen accepi, malignum ingenium non omnino inquieti populi fingebam, qui ſemper magiſtratibus iniquus, tamen ingentia merita non peſſimo aut artificioſo livore agnoſcit. Sed & magnæ faſtigium portæ & aviditatis effigiem vidi abducentis ab oppidanis Plutum: quod nemo opinor bonæ & candidæ mentis, in cujuſquam contumeliam vertet. In eodem quippe videbit bellorum inſtrumenta, currumque Gradivi, eum ea vaſtitate, quam Annibal Italicæ præſagium cladis in ſomniis exhorruit. Nam auguſtam, ſed formidabilem domum, & gravem tam longo apparatu, non aliter debui quam Martis penetralia depinxiſſe.

Et his quidem argumentis jam confido Eleutheriæ omnes deos digniſſima litatione placatos; Nunc de reliquo ſolicitatus Orbe, ſi quid eſt iratorum Numinum, etiam faciliori propitiatione exorabo. Et vero apud cæteros expedita innocentia facilius emerget. Labetrum autem metuo ne innoxii quidem joci, ſed fortaſſe crimini viciniores implacabili præjudicio in me accendant; præcipue cum cognoverit de hac cauſa indicio illorum, quos Caſſius amoviſſet trium verborum cautione. Nam qui continua integritatis fiducia ſuam cauſam cum cœlo Principibus miſcent, mei premendi occaſionem putavere ſe nactos, quod eodem ſcripto in Labetrum & in ipſos jus libertatis exercuiſſem. Sic igitur potentiam alienam ad ſui ultionem callidiſſima fraude armarũt. Suis injuriis ſilentio tectis, tanquam pio & laudabili dolore commemorant contumelias; (ita enim appellabant) quas ego in Labetrum & Pedæam flagitioſe fudiſſem. Adeoque valuerant aſtus, ut innocens procacitatis Euphormio, novo judicii genere, in alio Euphormionis & Satyrici innocente pæne vindicaretur. Et hoc quidem atrocior videbatur injuria, quod Pedæam illis jocis miſcuiſſem. Nam & ſeverius ſuæ Metellæ vindictam in Athenas quam defectionis Sylla exequebatur, & hic Scytha qui in Bajazete pæne facta Ottomanorum præcepit, plus contumeliis in uxorem quam imperii libidine acccenſus eſt. Non eſt tanti meus liber ut imparis odii magnitudinem excipere velim: &, ſi pietatem nolit, ultro ſe iratis noxæ dedit: plus tamen innocentia ſua motus quam periculo meo. Labetrum & Pedæam non tam originis vetuſtas, aut potentiæ extulit robur, quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

quam virtutum claritudo. Neque præconium tantæ confeſſionis jam effundo, aut ſpe beneficiorum agitatus, aut indignitate terroris. Sed ubi res ad ſerium procedit, non auſim ad tanta faſtigia niſi vera adoratione ſuſpicere. Et vero nullius flagitii incuſatos tantum veluti publica voce produxi. Nam communem, & ſi maxime eſſet verus, non turpem rumorem ſequutus ſum, & per aliquot jocorum ſuavitatem expreſſi, ac ut magis impetrabilis venia offenſæ ſit, non tam illud in Euphormionis ludum arripui, quam ut fabulæ vanitatem improbabili narratione damnarem. Igitur nec iſti libertati mallem triſti & ignobili ſuperbia iraſci, quam ridere cum domino gentis humanæ, qui trimeſtres liberos felicibus naſci impatienter non audivit. Sane de Liphippo, niſi ex perſona aliorum nihil dico, quos ſi reverentiores majeſtatis feciſſem, periclitabar adulationis opinione contemni.

At Thebanos quis ignorat eximie à me coli, dum majorem noſtram patriam aſſidua veneratione appello, & amicitias illorum ambitioſe quæſitas ad ſcrupuli moleſtiam & ſolicitudinis conſervo. Nec illi moderationis obliti, acerbius meos riſus quam eos miſeram exceperunt, digni quos veris laudibus attollam, cum ſynceris judiciis nec falſa beneficia admittant, nec injuriarum ſpeciem vanitate præjudicii ulciſcantur. In Aquilio autem è vivorum ſocietate jam ſublato, etiam ſupervacua excuſatio eſſet: in cujus conditorium neque fama meæ narrationis intrabit; & ſi maxime fieret, ejus manes humanis negotiis non ſolicitantur.

Vereor ne prolixa trepidave defenſio meæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

cauſæ fiduciam corrumpat, præſertim quam non ita ſuſcepi quaſi inimicorum meorum humilitas pulſare meam quietem ægritudine ſolicitudinis poſſet. Magnatibus autem ſic me faciliusapprobabo; Nihil ſcriptum aut cogitatum eſſe, quo illorum dignitatem violarem; Si nihilominus perſeverant ſuſpicari, me execrationem mei fœtus pretium ſuæ benevolentiæ eſſe facturum.

Domita autem vel ſedata vi ferocitatis externæ, jam forte familiaritas merentium quæret, num tam perpetuo favore mei pignoris caligem, ut in eo cognoſcere errores aut agnoſcere non poſſim, denique ſi quam eum toti orbi, tam etiam mihi excuſo. Nam & Brutus ſuos liberos primum virgis, mox ſecuribus cecidit, ille autem adulterii vindex non prius filio oculum reliquit, quam ſibi excuſſiſſet; & ubique quo eſt tolerabilior lenitas parcentium ſuis, eo laudabilius erit hujus veniæ ſuavitatem aſpernari. Igitur tanquam è publico rediens, & hemicyclo augente privatam majeſtatem, domeſticas de ipſis Præſtitibus culpas expecto. Neque mollius quam jurata ſententia diſceptabo, velut tanquam Hermolai patrem ſua rabies in filium abſolvat, vel ut ipſius filium iracundia parentis eripiat; externa miſericordia per internam & velut parricidalem diſcordiam benigniſſima lite erecta. Ecce autem jam vexatum percenſui ſcriptum, duriuſque diſcuſſi, quæ recipere culpam aut abſcondere poſſent. nihil publice peccatum annotavi quod caſtigatione in exemplum poſſem ulciſci. At privata & tantum in domeſticum nomen errata, etiam ætati donavi. Primum quidem, invidioſi argumenti ferociam,

quæ

quæ ſub prima juventute adhuc rudem & inexpertam libertatem ſævientium odio vel iracundiæ objecit: tum conatus præmaturos, & cupiditatem famæ, quæ luxuriantem vitio annorum ſcriptionem novaculæ ſæveriori non ſervavit. Nam in prima Satyrici parte etiam quotidie lituras facio, ut in multis velut fronti invenuſtæ, ſaltem velum imponam. Sed hoc judicium non ingrata violentia mihi ereptum fatorum clementiæ permiſi, quæ hoc pæne exeuntis pueritiæ tirocinium victuris ſpiritibus annumeraverunt. Secundæ vero parti quæ, provectior biennii mora, ſapuit per prioris impetus nævos, meam quoque gloriam imputo: ac quod Epidicus & Orator ſuis authoribus fuerant, id mihi de Callionis potentia liber Euphormio, & ſe primis litteris ſub fabula imbuens, eſſe poteſt. Nimirum ut cenſeri per illius virtutes aut vitia non recuſem. Neque me tam propitii itineris ad gloriam poteſt, aut ſi mavultis præclari erroris, pœnitere, ſine contumelia immerentis fortunæ, quæ velut conſilio meam temeritatem provexit. Adoleſcentibus autem totique juventuti, quæ adhuc curioſa & libera diligentia ſpeculatur aditus ad ulterioris vitæ ſecuros & opulentos curſus, meis cautionibus, & jam experto navigio, quo adremigent portum oſtendam. Fallitur enim qui literarum ſplendorem putat etiam Pluti cœcitati illuceſcere, & ſtatim ac in Parnaſſum pervenit, opes ab Apolline efflagitat omnis metalli conditore.

Nam omnibus ſeculis diverterunt divitiæ à ſtudiis virtutis, & ſæpius Philoſophia ingratis friguit, quam purpuram deſpexit. Illi ipſi qui libertatem ſolutarum gẽtium ſubegerunt elo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

quentia, qui Cheronæa in Philippum arma cudere, qui Corneliis Sergiiſque ſua conſilia extorſere, non exiviſſent de Rhetorum umbra, niſi nudæ eruditionis altam & candidam ſimplicitatem mixtura civilium negotiorum corrupiſſent. Nemo igitur intra ipſas literas aliud ſuis laboribus promittat, quam caſtiſſimæ dulcedinem voluptatis, & ad ſummum inutilem egentibus famam. Ille nobiliſſimus amor impetuſque ſciendi, à pecuniæ & ambitus utilitate ſemotus, in ſecuris & jam felicibus ingeniis, inter avitas opes digna & præcipua majeſtate ſe commendat. At vero ſi quis impari amore deceptus, de egeſtate ſua altiſſimas quoque Muſas contemplari & eadem ſinceritate colere audebit, quantumcumque magnifice cogitet, ſæpiſſime de Hecates cœna guſtabit.

Nam ut primum de Rhetorica dicamus, & humanis literis, ſequentemque has Philoſophiam, quod præmium quamve ſpem illæ Nymphæ ſuis amatoribus invenerunt? perpetuum ſcholarum pulverem, & (proh facinus) in tam liberalibus diſciplinis ne quidem mercenariæ doctrinæ opulentam locationem; in privatis quoque familiis educationem puerorum jam olim ſervilis neceſſitatis munus, & hodie non unius Piſtocleti immiti ſuperbia deſpectam. Iuris autem immenſa cognitio, per tot nodos impedita, & plerumque ſolventium nugis, ingratiſſimos ſudores raris ſtipendiis videtur ad ſolam æternitatem laboris educare. Nam intercluſa tribunalia non niſi jam opulenta ſcientia pulſantur: ſi placet de reorum miſeriis augeri, ſi in patronorum nomen ire, jam exiſti de mearum literarum pulchritudine,

tudine, quam hic ſterilem & ad opes currentibus inutilem damnamus. Nempe enim tot municipiorum jura, in ſola codicum nauſea & ſolitudine veſtigabis. Vivo ſtrepitu opus eſt, & callidiſſimis experimentis, quibus incendere lites aut opprimere poſſis. At nec divinis ſtudiis clementior portus; ubique divitias ſui juris faciente fortuna. Nam infinitæ opes quæ ſacrorum cuſtodibus venerunt longa & trepida majorum pietate, nunc mercedi, aut inconſultæ amicitiæ Magnatum, aut ſolicitæ adulationi ceſſerunt. Inter hos ſcopulos tam turbido freto & obſtinatis fluctibus repellentes literatorum remigia à divitiarum curſu quidam velut everberatam tempeſtatem propitia fortuna vicerunt, qui in apice ſtudiorum aureos quoque fontes & ambitioſum otium invenere. Sed in illis ipſe caſus potius quam eruditio felix fuit, & ſaltem numeranda paucitate infamant Muſarum egeſtatem, quæ pauciores quam vilia aut pudenda artificia ad humanam ſublimitatem attollunt.

Deſolanda igitur tantorum Numinum limina, & literis inexpiabili ſacrilegio ejectis, fœditas barbarorum annorum revocanda? Abſit ut per tantum flagitium velim fatum jam labentis eruditionis præcipitari, quæ ſi vere æſtimamus, nos è pecudum vilitate ſeduxit, ſoletque præcipue cognationis cum cælo admonere; Sed nec velim juventutem aberrare velut Sirenibus deceptam, nulla præſertim pœnitentia utiliter illius temporis conſilium emendante.

Igitur domeſticas amoliri anguſtias & faſcium dignitatem volentes reſpicere, acri quidem impetu incumbant illis literis quas magis

propitio impetu iis natura admoverit: niſi forte flexibili ingenio eligere ſtudia, & repugnantem animum regere poſſunt: cæterum ut ſe aperuerit floridior ætas, & veræ curæ per primos ſtimulos ſolicitaverint mentem, non quidem relinquant ipſas Muſas (neque tam levi ſarcina opprimentur) ſed eas ſecum velut ad utiliorem mercatum circumducant. Tum primum ſuos mores civili venuſtate nec perfunctoria ſolicitudine mitigent, tum ipſa comitas amorque ſolertiæ, & cura placendi, tum fraudis & malarum artium diſciplina, non in uſum ſed cautionem ac fortaſſe ſpeciem invigilantem animum informet. Et quidem (ut omittam qui in forum prorumpunt, civica arma inconſultis vendituri) pro genere ac fortuna tranſeat juvenis in factioſam clientelam. Ibi pro omnibus diis patronum ſuum placet, non gravis affectatione paritatis, aut ſordida vilitate dejectus. Sed & iſta prudentia eſt in eligenda ſervitute tenenda; primum ut quod præcipue genii impetu potes, id eſt, qua potiſſimum emines dote, id aut poſſit cognoſcere patronus, aut mirari; deinde ut per altiſſima quæque flumina navigationem intendas. Nam & de vivis fontibus multæ aquæ hauriuntur, ne quidem ſentientibus ripis, & tuas ſordes eluet pretioſæ purpuræ contactus, ac, ſi ſupra Philoſophum dona erunt, tamen Alexandrum decebunt.

Inter has curas, miſerrimæ quidem mortalitatis ludibria, utiles tamen ad præſidium ſenectutis, ſi facilitas rerum aut magnitudo ingenii reliquerit otium, ad eruditionem cum pulcherrimo labore colendus eſt animus, qui hac deflexione forenſium rerum, veluti quodam

dam ludo, ſuas curas mitigabat. At vero cum emerſerit liberalis animus de formidine paupertatis, vel cum ſatiaverit modeſtas honorum cupiditates, & poterit ſuas literas inter ſplendorem dignitatum majori præjudicio oſtentare, tum vero permittendæ ſunt habenæ iſti ambitioni, tum inquam acrius deſcendendum ad perpetuos quidem ſtudiorum labores, ſed dignos mortalitatis faſtigio, & ſudoris præterea rivos per multiplicem amœnitatem pluſquam Apio aut Oleaſtro detergentes. In iis domeſtici ſolatii vis ingens, & per ſtupeſcentem tuorum æqualium barbariem admirationis externæ. Per hanc famam ut omnia felicibus accedunt, ſic quod ſupererit ad editos honores, poteris faciliori aſcenſu emetiri. Quod ſi quis tam robuſto animo erit, ut acquieſcat uni ſuavitati literarum, omneque diſpendium infra celebritatem ponat, & par ingenium tantæ nobilitati efferveſcat: Valete faſtigia dignitatum, & habendi libido per ipſas opes excita. Hæç Philoſophia, & inopi lectulo demerſa paupertas, cum volet, certis telis omnem magnitudinem petet, ſua mole vulneribus patentem. Sed & longis præconiis ſupererit ſuo ſeculo cum luxu ambituque morienti, neq; ulla ſpatia definient doctæ virtutis perennitatem. Verum hæc eſt dura & pæne ſylveſtris eruditio, quæ, ſi me audient, multos habebit laudatores; rari autem excellentes animos tanta rigiditate imbuent.

Neque vero ſupervacua diſceptatione hic exerro, qui defenſione mea erupi ad præcipiendi gravitatem, ſed volui ita meæ juventutis impetus ad ſtudia probare, ne inde aliis exemplum ſtatuerem, & omnino caſtus liber

quam in alienos fuit temperans, tam ſit innoxius laudatoribus ſuis. Nam & Satyricon propitiis fatis tradens, ſtimulos multis forte adoleſcentibus admovi, ut aſſiduis maturiſque literis properarent ad dulcedinem famæ. Nunc vero juventutem utiliſſima ratione dehortor, ne rapta pulchritudine laudum anxie eruditæ eloquentiæ invigilet, id eſt, omnis doctrinæ ſed & omnis ſudoris compendio, niſi ſuis opibus nitatur, vel capaci animo partiri curas poſſit, aut denique de ſcholaſtici pulveris otio nulla ambitione ſe moveat.

Ego vero qualiſcunq; fortuna deinceps meos conatus excipiet, non revocabor ab hoc curſu, utraq; Pallade aut amicitias meas aut odia colendi; ſed vobis ſummas gratias diligentiſſima memoria habebo, quicunq; Euphormionem amaviſtis: cæteris autem, qui ſunt ſolicitudine mea digni, non ceſſabo ſimplicitatem tam inermium jocorum probare, donec ratio aut fortuna meam innocentiam explicaverit.

FINIS TERTIÆ PARTIS.

PARS IV.

ICON ANIMORVM.

Sereniſſimo & Potentiſſimo Principi, LVDOVICO XIII, Franciæ & Navarræ regi Chriſtianiſſimo, Euphormio Felicitatem, Victorias, Triumphos.

Mortalium animos ſeria contemplatione deprehendi, Ludovice rex Chriſtianiſſime, & veluti oculis ſubjici poſſe, ille ſciebat qui in oraculi modum edidit ut ſe quiſq; cognoſceret. Sed privatum bonum eſt ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſuæ unius mentis notitiam pervenire. Plurimorum autem varios genios, impetuſq; animorum, curioſa diligentia poſſe diſtinguere, res adeo publicæ utilitatis, ut nec indignum duxerim munus quod Tuæ Majeſtatis adoleſcentiæ traderetur, hanc mentium morumq; picturam: In qua ut potui fideliſſime Naturæ lineamenta ſequutus ſum, & aliquot diſcrimina adumbravi, quæ in hominum animis eadem Natura conſtituit, ſive terrarum ubi oriuntur ſpiritu, ſive fortunæ, in quam naſcuntur, aut perveniunt, ſorte: ſive etiam variarum ætatum diſcrimine, aut illorum affectuum qui pæne diverſi ſingulos agunt. Non indulgeo, Rex Sereniſſime, intempeſtivæ & ſuperbæ ſapientiæ, ut his ſcriptis informare adoleſcentiam tuam ſtudeam, & inter diſciplinas quæ jam primam tuæ Majeſtatis ætatem feliciter exercent, non rogatæ ſententiæ ſuffragio audiri. Habes Iuventutis tuæ Rectores, quos Burrhum & Senecam appellarem, niſi quod in Trajanum inciderunt. Habes utriuſque parentis ſacratiſſimum genium o Rex, illumque præterea qui à Numine eſt, vobis ſuæ Majeſtatis vicariis incubantem. His tu optime indolem tuam credes. Nobis tamen in parendi ſortem genitis ſi templa adornare & coronas licet aris appendere, cur non & pietati videamur operari, cum ipſos ingenii noſtri cenſus, velut in ſacrum Numinum veſtrorum ærarium, ingenua devotione conferimus? At quid (inquies) externæ gentis homo divertit ad peregrini Numinis cultus? Numquam erit (Rex) ut meo Regi domeſticus me apud te ducam externum. Tuæ enim fortunæ magnitudo non in Galliarum adeoque nec terrarum finibus hæret. Tranſit quoque maria, obtinetque amicitiæ jure Britannias, quod perſæpe eſt ipſo ſervorum & civium ſacramento validius. Fœdus dies, ſeculoque pudendus, qui parricidio ſupra omnem

atrocitatem horribili inclytum tuum Patrem Orbi ademit, tibi fidem tuorum amicorum approbavit certiore experimento quam etiam ipſi vellent. Inter omnes nemo Regum Principumve Sereniſſimo meo Rege aut verius, defuncto Henrico ingemuit, aut ſincerius timuit viventi Ludovico. Neq; vero cunctatus eſt, dum cognito rerum eventu poſſet perfunctoria & ſecura pietate ſe jactare. Sed cum adhuc in tanto rerum articulo extrema timerentur, in hanc vocem ad immortale amicitiæ exemplum erupit, ſe tecum communicaturum pericula, venturaſque in ſortem Britannias quamcunque ille turbo tuis Galliis feciſſet. Nec deinde degeneravit Rex maximus à ſuorum verborum ſanctitate, affectu anniſque tibi Pater, & antequam velles frater, communione dignitatis. Hac tanta animorum utrinq; mixtura, & Gallica decet in Britanniis vota fervere, & noſtra apud vos exaudiri. Et ea mihi publica ratio (nam privatas tacuerim) nuncupandi Tuæ Majeſtati donarii. At nunc quidem Iconem Animorum, Rex potentiſſime, tibi vovi, mox quoq; Tui Animi & Majeſtatis imaginem Poſteritati paraturus, cum te ad illa, quæ Orbis expectat purpura tua digna, major ætas propulerit, ſpiranſque in oculis atq; ingenio tuo Maximi Patris virtus; qui bello ac pace mirabilis, æmulorum invidiam vicit, & amicorum fidem. Galliam ſuam agentibus fatis inſaniam armis fregit. quid in Cæſaris laudibus majus? Suum deinde in victoria animum clementia exarmavit. nec id potuit Alexander. Tu tanti Patris hæres, tu ſpes metuſque populorum: jam famam impleviſti quantamcunq; capere tam teneri anni poſſunt. Dum creſcis, dum in vires ſummis rebus maturas exurgis, Tuæ Majeſtati in hæreditatis interim partem laus Parentis, triumphique, & cæteræ dotes erunt, quibus æterni-

tatem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tatem emit. Sed & hæc ipſa, licet patria, aliena eſſe cenſebis, voleſque tuis titulis niti, ubi eoſdem poteris per ætatem meruiſſe. Vale.

CAPUT I.

Ætates hominis quatuor, pueritia, adoleſcentia, ætas virilis, & ſenectus.

HVmani generis, ſicuti cęterorum omnium præcipua in cunabulis cuſtodia eſt. In arboribus rami naſcentes obſequuntur Agricolæ: cujus ductu vel in altum enituntur: vel ad terram proni deflectunt. Ita puerorum animi, parentum velut obſtetricum manibus fingi poſſunt, certa & in ſequuturam ætatem manſura imagine. Semina maxime, & veluti fundamenta virtutum, his antiquo præaltoque affectu inſinuanda ſunt; ut deinde ignorent, natura an præceptis acceperint, parentibus obnoxio ingenio eſſe, facilique præcipientibus; intemperantia, mendacio & fraude, veluti inſolentia prodigiorum, exterreri; præcipue vim Numinis venerari, nunc beneficio nunc vindicta ſuſpiciendam. Et hæc ipſa non atroci aut moleſta ratione urgenda ſunt. Nam quæcunque ſuppliciorum metu colimus, eadem triſti faſtidio ſolemus averſari: & concepta à puero odia, neſcio qua horroris conſuetudine, ad ſenium quoque deducimus. Sed aſſiduis ſermonibus imbuendi ſunt de faſtigio præmiiſque virtutum; flagitia cum ſupercilio ac verecundia apud illos nominanda: quæ omnino neſciant ſæpe publice nec jam cum infamia regnare. Tam lenibus rudimentis initiati, oderint vitia, virtuteſque tanquam feras aut rigidas non time-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

timebunt; & faciles ad hæc prima rectæ diſciplinæ initia accedent, parentum magiſtrorumque auſpicio, quorum ſententiis veluti divinæ mentis oraculis, detinentur imbecilli in illis animi, nec dum judicandi ambitione ſolicitati. Accedit, quod non emitur promiſſis adulantium vitiorum haud intacta modo ætas, ſed incapax voluptatis. Itaque rem turpem judicio ſuorum, & ſibi nullis lenociniis commendatam, facillime proſcribent. Neque hic pueritiam initiamus ad ſuperſtitioſæ & anxiæ pietatis ſupplicium, ſed ad virilem cautamque virtutem. Nam cum animus hominis ingenerato pondere in prava deflectat, neceſſe eſt adhuc faciles ramos in contrarium cogi, ut deinde impetu ſuo redeuntes medium inter naturam & inſtitutionem teneant.

In hac autem puerorum diſciplina, gloriæ quoque ſtimuli paſſim infigendi ſunt ſentientibus animis, ut jam tum ſuos honores aſſueſcant ſuſpirare, &, ſive ſcholis ſive ludis exerciti, eminere æqualibus labore dulciſſimo contendant. Præterea cum ætate ſenſim veluti ex captivitate deducendi ſunt; ut & mitior majeſtas parentum ſit, & illi etiam non ſubito aut improviſo libertatis incremento laſciviant. Suis etiam ſtudiis relinquenda eſt pueritia, ne videamur Naturam arguere, quæ hanc ætatem imbecillem eſſe juſſit, & intempeſtiva ſemente ſapientiæ nondum præparatum ingenium corrumpamus. Sit illis innoxia laſciviendi venia, ſtudium literarum magis ad mutationem ludi quam ad faſtidium, minuſq; ſupplicii ex ſupercilio parentum quam timoris: fruantur denique adhuc miſerantis Naturæ indulgentia, nec ante humanarum mentium

ſup-

ſupplicia, quam meruerint, tolerent. Niſi forte putamus in levibus malis eſſe, cum pueri à ludo in totum prohibentur, omnemque ſtrepitum faſcium cum illius Stolonis conjuge exhorrent: & ſapientiæ quam nondum capiunt acerba documenta, tanquam mimum, aut exhibent aut revolvunt. Qui ſenſus eſt ad miſerias acerrimus, in hanc ætatem cadit: dum teneræ mentes nec timorem regere poſſunt, & pejus de incognitis malis judicant. Ac ut viri quos fortuna ingentibus malis fregit, quam capaces animos habent, totos implent ſuarum miſeriarum contemplatione, atque ſenſu; ſic & in pueris, dum incidit quod miſerrime expaveſcunt, omnis vis timendi dolendique conſumitur. Interrogatus qui prædones laqueum minitantes evaſerat, quo animo expectaſſet mortem, quo, inquit, olim puer flagrum expavi. Sed & illa in pueris perpetui metus acerbitas ſuccum abſorbet, quem Natura ad laxandos corporis artus, & incrementa adoleſcentiæ, exundare voluerat. Non enim ſuam vim ventriculus habet, evocato ad laborantis cerebri præſidium igne, neque actu lætitiæ diffunditur ſanguinis impetus, qui omni interpellatione triſtitiæ marceſcit. Ita hæc ingenia, inter ægræ cuſtodiæ vincula, vel territis vel exhauſtis viribus ſic ſubſiſtunt, ut qui ſupra pueros ſapuerant, poſtea infra decus virilis prudentiæ delirent. Equis certe, juvenciſque, in primorum annorum libertate incurioſos impetus effundere concedimus, ne tunc primum robur enaſcens timeat ad vincula accedere. Adeo cœcæ mentes, quod in cæteris animantibus videmus, in noſtris pignoribus aut negligimus, aut neſcimus. Neque tamen in infinita libertate

prima

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

prima hæc ætas dimittenda eſt. Sit illis mediocris terror ſupplicii, ſumma parentum reverentia, & ſemper quantum ſibi liceat ignorent. Nam ſi procax eſt alicujus pueritia, nimiaque ferocia exuberat, tunc faceſſant lenitatis iſta præcepta; tumorque, naturæ vitio enaſcens, quem ſæpe parentum lenitas ad ulceris maturitatem fovet, adhuc crudus ac facilis exſecetur.

Hoc modo lepida pueritia ſuæ & parentum voluptati relinquetur, & poſtquam expleverit ſtultitiam innoxiarum cupiditatum, ipſa ætas paulatim ſtudia mutabit, radiceſque virtutum adoleſcent, quas ipſi jam non impetu, ſed judicio amabunt. Tunc afferent ad adoleſcentiam, & ad crepuſculum prudentiæ, mentem liberam, placidamque, quæ ad illius lucis pulchritudinem vi ſuæ inſtitutionis obverſa ſit.

Sed ut omnis rectitudo diverſis vitiis oppugnatur, plus inter ſe, quam cum media virtute luctantibus; ita qui acerbos adhuc animos vocant ad nimiam maturitatem ſtudiorum, non durius oportet accuſari, quam ignaros virium quas Natura ejuſmodi ætati conceſſit. Nam præterquam quod quibuſdam eſt præcox ingenium, & Curiæ capax prætexta Papyrii, eſt etiam à natura illis annis dos ſua atque ſenſus; vis ſcilicet capacis faciliſque memoriæ: quæ in pueris ſumma eſt, & quicquid iis temporibus acceperit, pertinaci felicitate ſervatura: ſed creſcentibus ſenſim annis hebeſcit, inſtar roris ad noſtrorum corporum ſalubritatem eximii, qui in ferventibus plagis ilicibus inhærens, niſi excipitur prima luce, ad ſurgentis Solis radios expirat. Multis ideo ſermonibus, mox uberi hiſtoriarum lectione, dum licet, ferendus eſt

ille

ille campus, ut nec cogitantes pueri bona concipiant, deinde vel cum invitis adolitura. Linguarum quoque varietas, quæ tot vigiliis nobis conſtat, ſurgentibus ad pueritiam infantibus per colloquentium commercium pulchre accedet. Hæc ſcilicet minimi laboris opera, nulliuſque judicii, ubertim exequitur illa ætas, nec labori idonea, nec matura judicio. Quod ſi areſcere ſiverimus facilem humentemq; memoriam, erunt longo laboris faſtidio quærenda eadem, quæ tunc melius, & abſque nauſea, habuiſſemus. Nam quid miſerius, quam hoc tempus, quod prudentiæ idoneum nobis in virili ætate conceditur, licet breve, nec jam tot ſcientiis artibuſque ſufficiens, in his etiam ſæpe conſumi, quæ vacua pueritia, ſi eam excoluiſſes, ita in receſſus memoriæ ut in penariæ cellæ latebras condidiſſet?

Sunt autem in ejuſmodi quoque annis quædam omina creſcentium vitiorum aut futuræ virtutis; moliente jam Natura aptum unicuique indoli fundamentum. Adhuc Cyrus, qui Perſarum Imperium condidit, paſtore genitus credebatur, cum in eo emicuit animus, quo deinde toti pęne Orienti jugum impoſuit. Puer cum parium annorum cœtu ludebat: rex forte ludendi à jocantibus factus, vere jus regium in ſodales exercuit: contumaces verberibus ceceidit, ſat ſuperque idonea majeſtate. Res ad Aſtyagem delata eſt ab eorum parentibus quos Cyrus verberaverat: Et is juſſit Cyrum ad ſe perduci, qui ad ſolii tiaræque conſpectum non vili aut puerili timore emarcuit: Regem ſe ajebat à pueris conſtitutum, & quod regium eſſet, egiſſe. Hinc majora ſuſpicatus Aſtyages, quam quæ præſens pueri fortuna jubebat, in illius genus

nus & parentes quæſivit, mox ſuum ex filia nepotem agnovit. Cato autem qui à fatali ſibi Vtica nomen traxit, paulo ſupra infantiam erat, cum Legati Latinorum ſuæ genti jus civitatis oraturi Romam perveniunt, adeuntq; Livium Druſum Catonis patruum, apud quem ipſe educabatur. Hunc puerum cum legati per jocum rogaſſent ecquid illos juvare apud patruum precibus vellet, hæſit immotus, eos etiam acri vultu perſtringens. Et ipſi tantulæ ætatis contumaciam admirati, in experimentum indolis ulterius blanditias, moxque minas ingerunt, nec verbum extorquent: tandemq; correptum extra altioris triclinii feneſtram, ut in terram projecturi, aliquandiu verſant. Sed is timere dedignatus pejus quoque ſupercilium arctavit. Tanquam in ſeveræ rigiditatis auſpicium, qua ipſe deinde tota vita inhorruit. Errant tamen haud raro qui ex puerorum moribus temere de futurorum affectuum ratione conjiciunt. Nam oportet grave eſſe indicium, & ſupra illius ætatis levitatem pertinax, quod ſit efficacis argumenti ad motus venturorum & flexilium animorũ deprehendendos. Vnum eſt quod vix fallit præſagium; ſcilicet lacrymarum profuſe excidentium facilitas. Qui enim ad primum perculſæ mentis ictum veris gemitibus madent, ſunt illi naturæ mollioris & ad humanitatem amoremq; compoſitæ. Alios videas magnis quidem clamoribus, & ſimulantibus fletum, ſiccos tamen oculos inter parentum minas & verbera tenere; feri iſti plerumq; ſi adoleverint, aut certe in opacis pectoribus nec teneros affectus, nec juſtos etiam timores admiſſuri.

In adoleſcentiam deinde productos, primamque

mamque juventutem, ipſe impetus ſanguinis, vireſque jam ſe nimis cognoſcentes, prorſus immutant, & animum abripiunt per inconſultæ fiduciæ ac ſecuritatis æſtus. Tunc primum idonea deliciis ætas eſt, nec plus de voluptatum ſenſu gaudet, quam quod illas audeat impune experiri. In poſterum conſulere ideo neſciunt, quia adhuc crudæ vires non reputant ſe obnoxias eſſe fortunæ: & præterea lætarum rerum ſpecies tunc animos ita implent, ut ſeveriori prudentiæ, quæ primo aſpectu moleſta eſt, in iis nihil vacet. Et tunc quidem, jam non vano aut diſſimulato impetu, ſua quemque natura in ſtudia abripit, ad quæ potiſſimum factus eſt. Nam quos ad vilia artificia ignobilis indoles ducit, ii deſtinatam ſibi artem monſtrantibus fatis agnoſcunt: tum quibus potior militaris diſciplina; tum quos ingenii vigor ſive Muſis ſive negotiis dicavit: omnis denique ſpecies animorum in ſuam tribum adoptatur, præeunte Natura: Quæ niſi quendam impetum ac ſuavitatem adjungeret huic utilitati laborum quos præſcribit, certe adoleſcentia juventuſque, vix ducta ratione nec durum aliquid in ſe audens, pæne cum venia erraret.

Verum & in ipſa incuria eorum qui omnino à labore ac officio recedunt, plerumque illa vis emicat ad ſe vocantis induſtriæ: veluti herbarum ſemina, per ſaxorum latera quæ naſcentibus obſtant exili cacumine enituntur, ut ſaltem ſe oſtendant enecari. Sive enim ignavia adoleſcentes perdiderit, ſive luxus, aut commeſſationum inſana dulcedo, quoties ſuis voluptatibus ludiſque laſſati, recedunt interdum ad aliquam laboris ac induſtriæ ſpeciem, cui

per-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

perfunctorie incubant, &, tantum ad mutationem voluptatis, ad eam potiſſimum partem divertunt, cui diligenter excolendæ idoneam mentem geniumq; acceperant. Adeo non poteſt in totum interire fatorum ſtimulus in certa munera unumquemque pulſantium.

Vt vero arbores, quæ multo ac valido ſucco in inutiles ramos exuberant, tandem matureſcente illa luxurie feliciſſimos proventus alere poſſunt: ita juvenis nimio æſtu exultantem liberumque animum nactus, aliquando juſta & ad ſapientiam ſufficiente moderatione reſidebit: quod ſi jam ab ipſa adoleſcentia maturam ſobriamq; vim ſortiatur, certe languore inutili ante primam ſenectutem marcebit. Sed hoc maxime eſt ad judicium futuræ virtutis, ſi ipſe inter cætera ſtudiorum aut affectuum genera aliquid valde volet, id quicquid eſt nimio ac veluti præcipiti fervore complectens. Nam hæc acris cupiditas ſaltem oſtendit, illum vero, & per hoc laborioſo impetu, in ſua ſtudia poſſe ferri: ſine qua indole nemo virtutem vere colet, aut gloriæ litabit.

Cæterum quamvis adoleſcentiæ interdum ſint ingrata ſenectutis conſilia, tamen ipſa conſcientia ſapientiæ nondum in ſuis annis maturæ, neſcio quid de iis altum ſentit, qui jam ante experti juventutem per eam commeantibus iter oſtendunt. Animus autem in hoc ætatis flore prima cupidine laudis ardet, impatiens contumeliarum; non diu eadem conſilia probare, aut exequi, facilis; etiam plurimum ſibi placet, nec ſatis amicitias poteſt eligere, nec poſtea adverſus ſuccreſcens faſtidium tueri. Quicquid autem ſubito mentis acumine inveniri aut perfici poteſt, non aptiores

res in mortalibus habes quam in illo flexu annos. Vt videatur pueritiæ eſſe, facta majorum, vel dicta, indefeſſa memoria adipiſci; juventutis autem, & facere nova, & loqui; ſequentis deinde ætatis ſe ex utriſque moderari.

Excipit juventutem ſtata ætas ac virilis, media inter adoleſcentiæ præcipitia, pondusque ſenectutis. In hac adeo cum animo corpus viget, ut tunc demum vere hominem eſſe crederis, datamque in illorum annorum gratiam quantacunque eſt mortalibus vita. Hic ingens corporum & animorum mutatio, ut ciborum plerumque ac voluptatum alius tunc delectus, ita mores alii, & in novum efformatæ cupiditates. Robuſtus animus, & veluti ab adoleſcentiæ caligine emiſſus, primum ſolet de anteactis erroribus atroci cenſura judicare, mirarique ſe tam improvide potuiſſe peccare.

Illinc ſtatim utilis pœnitentiæ, & ruinas, quas juventus fecerat, emendantis ſedulitas. Opum honorumque præcipuus amor eſt; & quaſi nunquam de vita deceſſuri, ita avide ad illam ſubſidium & ornamenta quærunt. Simulare amicitias, ſuiſque deſideriis imperare, non alii magis ſciunt. Veram quoque fortitudinem habent, caſtigato impetu, neque extincto, quo ad iram vindictamque adoleſcentia fervebat. Tunc demum vis integra ſolerſque judicii, non incitata torrente juventutis, non feſſi corporis ægritudine laborans: Cauta illis vitia; ac plerumque nec virtutem ſine præmio colunt.

Sed hanc denique pulcherrimam vitæ partem ſenectus, velut aliquo æſtu ſenſim inundans, ſanguini primum, & mox ingenio, ſuum frigus inſinuat. Hæc diverſa habitu, affectibus, mori-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

moribuſque, priorum annorum virtutes partim auget, partim avertit in vitia. Timiditas maxime inſidet, & aptam alioqui prudentiæ ſedem infeſtat. Quippe ſenes hoc pectoris igne defecti, qui fortitudinem inſpirat, nec aliter quam per ſua aliorumque pericula in tantum ætatis provecti, omnia ſolent nimis anxia cogitatione verſare, tam quæ ipſi effugere, quam quæ alios perdiderunt. Hinc illa vis conſilii, atque prudentiæ, quæ maximam ſenectutis dotem facit, ſæpiſſime nimio pavore corrumpitur, dum omnia etiam tuta circumſpicit, mavultque interdum malo ocio vulnera tegi, quam in periculum venire medicinæ. Felix ille Cunctator, qui furentem Annibalem vallo caſtrorum, velut clypeo, à pernicie Italiæ ſubmoverat. Ille Fabius pæne Imperii Vrbiſque aſſertor, quid abfuit, quin religioſa ſupra modum timidaque ſententia, redeuntem felicitatem à Romanis liminibus arceret? Scipio trajiciendi in Africam conſilium impetumque ſumpſerat. Ita extorquendus erat Annibal, & ad patriæ clades de viſceribus Italiæ revocandus. Tam ſalubrem optimi ducis mentem, ſimulque incolumitatem Imperii, pæne ille Fabius intervertit, omnia tantæ expeditionis pericula anxie reputans: cum ad naturam ſua ſponte cunctantem ſenectus acceſſiſſet. Sed hunc in ſenibus nævum facile virtutes excuſant, maximeque conjiciendi futuri ſagacitas, quæ in illis edocta per præteriti temporis memoriam, quo minus corporis vinculis obligatur, eo purius omnia & quaſi communicato cum ſyderibus conſilio proſpectat.

Quot urbibus, quotque Imperiis hæc ſapientia ſaluti fuerit, quanta etiam privatis ho-
minibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

minibus utilitas, qui ſe ſenum conſiliis permiſerunt, plena ſunt vetuſtatis monumenta, & quotidiano uſu unuſquiſque perdiſcimus. Et fortaſſe hinc ſenibus illa ingens & plerumque indefeſſa loquendi cupiditas, quaſi datus à Natura ſtimulus, ne illi docere gravarentur qui omnium optime poſſent.

Sed plerique eorum non ſatis in hac parte modum tenent, ut quiſque ſe juvenum illis applicuerit, per ſuorum annorum rerumque geſtarum ſeriem infinita oratione euntes; ac quod moleſtiſſimum putes, ne una quidem & ſimplici vexatione contenti, quotieſcunque in eundem inciderint rurſus, pari ſermoni aut invenient cauſam, aut facient. Etiam quo patientior aut verecundior erit, quem ad illud audiendi ſupplicium rapuerint, hoc miſerius eum plectent.

Nec audiri tantum amant: ſed ubi conſuluntur, aut etiam ſponte monent, ſibi fidem haberi, componique omnia in quem modum præſcripſerint, nimis interdum pro imperio volunt; urgentque nolentes: rati ab iis ſe contemptos qui abnuunt regi: Iuvenum virorumque conſilia pervicaci faſtidio & veluti de altiori ſcena deſpiciunt. Tu ſi dignus es, quem aliquando in ſenectute peccantem juventus quæ ventura eſt excuſet, jam mulcebis animos innoxio gaudio exultantes, faciliſque dicentibus fronte ſaltem ac luminum nutu, quicquid dixerint lætus accipies. Nam quæ minor reverentia provectis his annis & patrium cultum merentibus poteſt haberi, quam ut ſaltem ſimulemus probari à nobis quæ edicunt, faciliq; & nihil auferente officio tantæ venerationis ætatem ſuo gaudio perfundamus?

Eadem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Eadem autem rerum humanarum experientia, quæ illos per reliquas ætates ad ſenectutem deduxit, ſimulque eorum exempla, quos viderunt in egeſtatem labi, agere ſolent ad nimiam domeſticæ rei curam. Quis ferat hoc mortalitatis ludibrium, tunc fortunas avidiſſime expeti, cum nec diu manere, nec jam ſolicitare precioſis deliciis effœtum corpus poſſint? Viget hoc tamen in ſiccis pectoribus malum, labenſque Natura timet ſcilicet ad inopiam pervenire, à qua non poſſit jam laſſis viribus, in dies morientibus, vindicari.

Illis vero qui in ſenectute hæc vitia, velut ſyrtes, effugiunt, nihil eſt ad omne conſortium commodius, Res publicas atq; privatas feliciſſime regere: deſpicere malos impetus, ac vincere, qui animos noſtros inconſulte diripiunt: & conſulere juventuti, & parcere; quid ipſi fuerint, quid tunc ſenſerint, nondum immemores: digni denique qui longa ſenectute ſua ſapientia fruantur, Orbemque illa veluti expertæ Philoſophiæ diſciplina componant.

CAPVT II.

Secula pæne ſingula ſuum genium habere, diverſumque à cæteris. Eſſe præterea cuilibet regioni proprium ſpiritum qui animos in certa ſtudia & mores quodammodo adigat. Hos ſpiritus inveſtigari operæ precium eſſe.

GRenovicum pervetuſta Regum Britannicorum domus eſt, miliaria IIII ſub Londino, ad Tameſis ripas. Mons imminet Regiæ, modico ſupercilio ſubjectum oppidum fluviumque deſpiciens. Brevibus tumulis in illum aſcenditur: verticemque deinde ingenti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ambitu planicies extendit. Forte in eum bene mane conſcenderam: & ſolitudo circum erat, ut nemo interpellare poſſet cogitationum ludum dulciſſima libertate errantium. Sed memorabilis amœnitas pæne citius animũ quam oculos diffudit, aſpectu, non Britannia tantum, ſed fortaſſe tota Europa pulcherrimo. Ingens planicies aliquot ſuſpenſa colliculis, rurſus montes in orbem effuſi, neque cito caſtigabant oculos, neque illos per immenſum cœlum ſpargebant. Tameſis lætiſſima ubertate in viciniam exudat, & ad radices montis redeuntibus in gyrum fluctibus inſulam pæne molitur. Paſſim toto alveo naves, & omnis generis onerariæ: ut proximas quidem totas aſpicerem, cæterum longius ſtantes, aut ſub altiori ripa, ex malis antenniſque tanquam nudam & brumalem ſylvam cognoſcerem.

Nihil illa plaga viridius. Paſcuorum utilitas eam frugibus abſtulit: & vix alibi felicior in gramina terrarum luxuries. Privatorum quoque fundos, de more patrio, perpetuæ foſſæ & pleræque in marginibus arbores ſepiunt: Maxime vias publicas altiſſimæ populi à lateribus tuentur, ut de monte deſpicienti perpetua facies hortorum videatur ſaltuumve factorum ad ambulationis voluptatem. Præcipua eſt tam varia viriditas, pæne in diverſos colores diſtributa. Nam quæ longius abſunt, velut cærula incumbentis cœli facies opacat: propiora, denſiore fronde in arboribus nigra ſunt, vel humi tenui herbarum virore nitentia. Sed pulcherrimum ſpectaculũ præbebat ipſa urbs, inter eximias Europæ celebrata, Londinum, innumeris domibus, vix tamen populi ſui capax: Quippe ad alteram Tameſis ripam late effu-

effuſum eſt, viciniſque annexum oppidis, & pæne continua ædificia per quatuor millitaria protendens. Per hoc ſpatium non privatæ tantum domus, ſed & fana crebro faſtigio eminent, & media civitas tanquam umbone, ita præcipui templi mole diſtincta eſt.

Cum his ego nec proviſa voluptate deducerer, tandem revocare animum cœpi, & ſic mecum reputare: quid eſſet quod incogitantem rapuiſſet: unde ille aſpectus ſic placeret: quæ occulta vis, quæ ratio meam mentem tetigiſſet? num ipſa urbs, num fluminis curſus, monteſve, an campi, an imago ſylvarum? Horum omnium nihil unum: ſed tantarum varietas rerum, & veluti Naturæ ſuas opes explicantis induſtria. Subiit inde cogitatio: nihil eſſe in mortalium rebus ad ſuam pulchritudinem ſic exactum, quod tandem non fatiget contemplantem, niſi ad hunc quem intuebar modum adverſarum dotium beneficio in aliam aliamque venuſtatem mutetur, ſemperque laſſatos improviſa novitate reficiat: Et quoniam ad omnis decoris faſtigium perducendus Orbis erat, nequaquam tantæ artis oblita natura eſt: Regiones aliquas montibus ſuſtulit, alias in planiciem deduxit: has æſtu torruit; has damnavit ad brumas: reliquas, nec quidem æquali ingenio, temperavit.

Fœcunditatem, aut ſqualorem, non modo non ubique, ſed nec in perpetuum impoſuit: olim felices proventibus terræ, nunc ſterilibus arenis informes ac vaſtæ ſunt: & quæ quondam crudo aëre horrebant, non tantum jam in fruges, ſed & in voluptatum inſtrumenta luxuriant. Adeo eſt ex totius Orbis pulchritudine, illius partes in multiplices habitus vul-

tuſque

tuſque tranſire. Neque aſtra licet certis itineribus ſemper curſum tenentia, aëri motus eoſdem & effectus ſolent infundere: Ideoq; quamvis iiſdem ſpatiis omnes anni in orbem excurrant, nullus tamen in totum aut eum imitatur qui præceſſit, aut exemplum eſt ſequuturo.

Sed ille cujus gratia cæterarum rerum ornatus inſtitutus eſt, ille ad divinitatis memoriam ſpecimenque homo compoſitus, præcipue naſcitur in hujus varietatis venuſtatem. Nam non modo diverſos in corporibus habitus ſortiti mortales ſunt: ſed & animos adeo multis ſimul rebus idoneos, ut nulla pictura pluribus coloribus poſſit, aut lineis, delectare intuentes, quam quas in hominibus fata duxerunt. Quæ virtutum aut vitiorum ſeries, quæ artium ſublimitas, quodve calliditatis ingenium, non eſt in hoc ſapientiæ penetrali à Natura reconditum? Nulla tamen quam magis admirere diverſitas, quam in libertatem homines naſci (qui enim aliter ſe regere poſſent, laudemque vel cum pœna infamiam ex ſuſceptis ſtudiis mereri?) ſimulque ſervire; ad quoſdam ſcilicet affectus, ac vivendi pæne normam, ſua indole vel temporum ſorte adacti. Nam omnia ſæcula genium habent, qui mortalium animos in certa ſtudia ſolet inflectere. Quædam ætates præcipue armis exercitæ; mox omnia in quietem compoſita; tum Regnorum, tum Rerumpublicarum in populis amor; nunc veluti in barbariem homines naſci, deinde facilioribus animis manſueſcere, & poſt ſecula aliquot ad ſtipatum prima caligine ingenium redire. Ita ſæpius Orbis cultis hominum moribus enituit; ſubſidenſq; deinde induſtria, velut quadam nube, ſubducta eſt. Florentibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Græciæ rebus, quid ad humanitatem, aut aſtum, illis gentibus defuiſſe exiſtimes? Artificiorum tanta vis, ut in auro, vel ſaxis, ſive hominum, ſive pecudum formas, pæne etiam animarent: ea eloquentia, in Poëtis ſuavitas, ut illam ſibi ſumeret Romana ambitio, quam imitaretur, non vinceret. Inde in alias terras concedente fortuna, nulli ipſis Græcis dolentius ad Majorum memoriam ſuſpirabant à quorum ingeniis exciderant.

Sed Romani Imperii vices, & quæ inde propius ad nos ætates ſunt, multo certius illos mutabiles ſæculorum genios prodent. Sub Auguſto compoſita Roma omnis humanitatis cultu ſuam magnitudinem ornavit, ac inter cætera velut ad faſtigium Latinæ venuſtatis provecta eſt. Nihil vetat ab exiguis quoque rebus magna colligere. Vnde tunc Poëtarum examen feliciſſimis numeris ludentium, niſi à quodam ſpiritu tum mentes agente, qui neque labores Poëtarum in Italia afflaverat, & paulo poſt in idem ſtudium incumbentes deſtituit? A Nerone in Trajanum, pauci anni multos quoque Poëtas habuerunt, ingenſque tunc numerus in Rhetorum arena ſudantium: in quibus jam labentis linguæ indicia, & pro nativi decoris, quod perierat, pompa, tumor obſcurus, & ad ſapientiæ ſpecimen ſubornatæ ſententiæ. Eadem tempeſtate ſub Nerone, excuſſa pax, qua Orbis Romanorum in quietem componebatur: & mox turbo ubique, & in omnium animis bellum, à Gallia, Germaniaque, ad ultima Orientis ſenſim infuſum, quid erat niſi arcana vis, quod propemodum fatum appellem, ad certas & deſtinatas vices corda mortalium propellens? Quæ ſecuta eſt

ætas,

ætas, jam quidem plurimum exciderat de antiqua venuſtate dicendi: & quod milites omnia poſſent, mores quoque ad feritatem recedebant. Tamen humanitas cum illis malis luctata eſt: donec externæ gentes in Imperium invaſerunt: & quod luctuoſiſſimum fuit, extincta ſcientia vix ſui memoriam reliquit. Nati ſub hæc tempora homines velut ad barbariem facti, non illam quidem feram, ſed quæ obtuſa ingenia triſti nocte ſpiſſabat. At tunc pleriq; Majorum, quorum ſcriptis vel præcepta vetuſtatis vel geſta inerant, omiſſis per incuriam libris, ſecunda & pejore morte oppreſſi ſunt. Artificiorum quoq; alia rudioribus præceptis procurata: alia in totum perierunt. Nec multo poſt rurſus hominibus ſcientiæ amor increvit: Sed in illorum ſeculorum infelicitatem damnati, nonquam optare tam invenire ſcientiam poterant, ſi ſcientiam appellamus antiquarum noticiam rerum, & acumen, non in ſcholarum modo argutiis, ſed altius ac nobilius ſpirans, denique eruditionem ejuſmodi, qualem veteres in ſui ſeculi litteratis coluerant.

Erat tamen ſcientiæ quoddam genus, animis & temporibus illis aptum: Philoſophiam, reſque divinas, immenſo diſputandi ſtudio aut evolvere, aut miſerius impedire: tum in Iure reſponſa Prudentum, Imperatorumq; reſcripta, vel quæ Pontificibus placuerunt, inſanis & inconditis voluminibus ad æternos diſcentium labores augere. Pluribus vero hæc ratio tunc ſcribendi, ut quotcunque argumentum ſibi ſumerent, priorum authorum de eadem re verba atque ſcientias, tanquam ſua, lectoribus darent. Sic unius ſæpe error cæteris lubri-

cum fuit quo temere laberentur; viciſſimque de unius recta ſententia mutuam ſapientiam multi ſumebant.

Etiam quoſcunque titulos libris ſuis facerent, ad univerſa digredi tunc decorum. Quæ illa tempeſtate hiſtoriæ à condito Orbe non exorſæ? Quæ pars rerum humanarum à rudibus ingeniis, quotieſcunque ſcriberent, velut in chaos non coacta? At ut ſcias illos homines non defuiſſe Naturæ, ſed illam tunc anguſtam, & propemodum ægram; certe non parcebant laboribus, nec deerant in illis indicia ſynceræ prudentiæ, ubi eas ſcientiarum partes obibant, quas tunc ſolas illi ſeculo fortuna indulſerat. Hoc erat, in Philoſophis quædam arguta diſputandi ratio; in Iuriſperitis autem quid legibus caveretur potius noſſe, quam formularum vim, cauſaſque factionum aut ætates diſtinguere.

Iſto denique ſeculo hæc ex hominum animis caligo evanuit, jam ad omnis generis aſtum lucemque compoſitis.

Nec tantæ mutationis indicium in litteris tantum & ſcholis exiſtit. Regnorum, & rerumpublicarum momenta multo callidius procurata; bella ingenioſius aut illata, aut repulſa: & in multorum artificiorum culturam tanta felicitas, ut quidquid invenuſtum ac rude eſt, id vel dignum eſſe, vel natum incultis majorum moribus, cum faſtu jactemus. Nec aliunde tanta mutatio quam veluti ab iſtius ætatis indole: cujus præſtantia ubi poſt definita tempora expirarit, tradet Orbem alteri, ac quod timeri poteſt, rudiori genio; fortaſſe & ipſa poſt aliquot deinde annorum ſpatium reditura. Ita ſæculorum ætatumque diſcrimina, non

non melius ex ſyderum motu, quam ex humani generis in varia ingenia ac ſtudia deflexione, diſtinxeris.

Sed alius præterea impetus animos rapere ſolet, certiſque affectibus addicere; ille nimirum ſpiritus, qui ſingulis regionibus proprius, naſcentibus hominibus patriæ habitum & cupiditates ſtatim ingenerat. Nam ut iidem cibi pro condientium arte ſaporem quidem mutant, cæterum interna vis alendi aut nocendi nullis blandimentis in totum corrumpitur; ita in omni gente per æſtus ſuccedentium ſæculorum, mores animoſq; mutantium, hæret quædam vis inconcuſſa, quam hominibus pro conditione terrarum in quibus naſci contigerit, ſua fata diviſerunt. Hinc illa ab antiquo vitia, & patriæ ſorte durantia, quæ totas in hiſtoriis gentes aut commendant, aut notant: ut iſtic naturalis levitas populos agat, turbidiſque incerta conſiliis; illic pingues graveſq; animi triſti ſuperbia, tanquam ſpecie arcanæ ſapientiæ, ferociant: illi ſitim non tolerent: alii in mutationem, nec proviſa conſilia, temporariis ingeniis incumbant: apud cæteros placari non poſſit ultionis ingenium: Rurſus virtutum æternitas, velut hæreditatis jure ſancita, in quibuſdam ſimplex fides, in aliis acumen animorum, in pluribus fortitudo.

Et quoniam nihil utilius, quam ex genio variarum gentium ſic animum inſtruere, ut diverſus ſit cum diverſis, cognoſcatque quid à quaque expectandum, aut timendum; operæ precium erit aliquot populorum præcipuos mores in conſpectum ita dare, ut ex communi multorum hominum indole, privatam in ſingulis deprehendas. Nec invenietur, opinor, tam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſuperſtitioſus amator ſui ortus, cui grave ſit, in recenſione patriæ ſuæ, etiam vitia nominari. Si enim neminem Natura mortalium tam conditis moribus finxit, in quo non aliquid deſideres, velut ultimam artificis manum; cujus ſupercilii eſſet, totas Provincias publico fato velle eripere, & indignari, ſe, ubi peccatur, id eſt inter homines, natum eſſe? Faceſſat in omnibus ſuæ gentis præceps favor, ſimulque cæterarum averſatrix invidia: Et noſtra vitia fideliter agnoſcamus, & virtutes in aliis nos delectent.

Igitur ſequeſtro animo injecturi contemplationem in indolem Populorum, primum Orbem è ſpecula deſpiciamus, & quales ſive incolas, ſive dominos hac tempeſtate ſortitus ſit. Aſiæ Africæque ſub Barbaris Imperiis caſus, & Græcorum Thracumque calamitas, præcipua humanitatis commercia in ultimam Europam coegit; ut tot cladibus à barbaris domiti, & veluti feliciori parte execti, noſtras vires poſſemus recognoſcere, aut timere alienas. Nos vero ad malorum omnium ſenſus peſtifero ſopore torpentes, nec divinam vim horruimus, ac ne in barbararum quidem gentium minas tot Provinciarum quæ reſtabant valiturum citavimus robur. Etiam omni diſcordiarum genere laceravimus noſtras opes, indigno prorſus facinore, ut quod uno corpore vix ſat erat, bellis odiiſque in diverſa diſcederet. Tandem ſive expirantibus tot motuum flammis, ſive per malam requiem pejora concipientibus, poſita pæne ubique arma miſcent hodie mutuis conſortiis populos, qui ut ingeniis linguiſque diverſi, ita nec una arte poſſunt eſſe tractabiles. Hi ſunt Galli, Britannique,

Itali,

Itali, & Hiſpani, & quos jam immenſa Germania ſuo nomine occupavit. Pannonum quoque reliquiæ, & quod de Illyrico & Dalmatia nobis ſupereſt: tum illi Sarmatæ, atque Scythæ, quos Polonos Moſcoſque appellamus: Cimbri etiam, & quidquid ſub Danico aut Suevico ſceptro componitur. Nec adeo (proh dolor) à Turcis receſſimus, ut pigeat mores illorum, vivendique conſuetudinem, cognoſcere.

In iſtorum populorum moribus licet utiliſſima contemplatione verſari, & Naturæ divitias numerare, quæ tot habitus, mentiumque variarum impetus, una membrorum ſimilitudine obtexit. Cæteras vero plagas eadem diligentia ſcrutari, minus fuerit ad conſortii uſum, quam ad curioſam voluptatem. Nam Africam qui hodie præter mercatores adeunt, in ipſis littoribus, aut ſi forte nonnihil ulterius à fluminum oſtiis in regionem invehuntur, cum incolis ſubita nec ad amicitiam valida pacta jungentes? Perſas autem à nobis non ſuperſtitionis magis impietas, quam ingens terrarum cœlique divortium diſcrevit. India pari modo à mercatoribus tantum nautiſque luſtrata: ſi Luſitanos excipias, ibi pertinacius inhærentes. Chinenſes autem cum exteris conſortium ultro refugiunt. Nec ullus ex hominibus noſtris curat cum Tartarorum fœda & ut plurimum miſera gente miſceri. Americam, qua cultum animorum paſſa eſt, Hiſpani ſic tenent, ne ullis extra hos unos impune liceat commeare. Ita ſolis & licet & eſt commodum, illarum gentium indolem pernoſcere. Qua vero in eadem parte terrarum, nuda barbaries, & generi humano pudenda, efferavit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

animos incolarum, nullis legibus, nulla induſtria temperatos, diligenter annotarunt quos illuc opum ſpes à regionibus noſtris trahit, inconditi populi ingenium noſtros cultus non capere, ad ſe advectos plerumque tanquam inſidiatores libertatis pro hoſtibus ducere; nec deeſſe tam rudibus animis in flagitia calliditatem; crudelitatem, atque perſidiam, his non rato prudentiæ & fortitudinis loco eſſe.

Horum ulterius mores tradi quid juvet, qui fero impetu Naturam videntur exuiſſe? Præſertim cum ſuis littoribus terriſque contenti ſint; neque ad ſe commeantes, niſi ſubacti, aut in ſolum ſubitæ mercaturæ uſum, excipiant.

Sed, ut à gentibus abeamus, vel ignotis, vel nimio terrarum mariumque diſcrimine à noſtra familiaritate ſubductis; de noſtri Orbis incolis genioque quærentibus, ne quidem ſupervacua diſceptatio erit de regionum cultu, de conditione terrarum, cœloque propitio, vel alterutra intemperie gravi.

CAPVT III.

Galliæ dotes, & ingenium incolarum.

GAllia pæne provinciarum in Europa ampliſſima, ſi eam intra veteres terminos æſtimes, Romanorum quondam terror, Græciæ Aſiæque victoriis clara, jam in varia imperia moreſque diſtincta eſt. Quidquid Rheno, Oceano, Pyrenæis, Alpibuſque clauditur, Gallia erat. Ab alio deinde Alpium latere ad Rubiconem pertinebat. Romanorum cervicibus gravis. Quippe fortiſſimi hominum Galli, cum

in

in Italiam penetraſſent, capta incenſaque Roma tantum terroris attulere, ut deinde caveretur ne quoties Galli tumultum intuliſſent, ſacerdotibus ſenibuſve ab armis vacatio eſſet. Et domita quidem à Romanis viciſſim Gallia eſt, ſed per partes, & inter ſe domeſtica æmulatione commiſſa.

Neque integra aut agnovit ſuas vires, aut in Italiam experta eſt. Poſt hæc Franci è media prorupere Germania; & videbantur ad ſecundam ſervitutem Gallias vocaturi.

Sed mox victores miſcuere ſe victæ genti, ne tam Gallias quam Romanos in Galliis viciſſe viderentur. Iam vero diviſis in pleroſq; Principes terris, pæne in tantum Galliarum nomen obtinet, quod in iis occupant Franci, gens virtutibus factiſq; eximia, & quæ meruit ut communis fabulæ vanitatem ad ſuæ ſtirpis præconium Scriptores uſurpent, dicanturque Trojanorum reliquiæ eſſe.

Hæc igitur omnium regionum quæ ad Occidentem receſſerunt feliciſſima, ſoli bonitate cum genio & indole incolarum certavit.

Ager vini & frumenti paſſim ferax; olea quoque inſignis, & omnibus pomis quæ crudum aërem non ferunt; qui ad Alpes & Liguſticum mare porrigitur, aut viciniore Occidente intepuit. Nec ulla provincia in Orbe terrarum pro ſuis finibus tot incolis divitias indulſit. Adeo omnis generis clara, ut exterorum mercatorum commercia pæne ad ſolam voluptatem exceperit. Nam & luxus tranſalpino ſerico precium fecit, & artificia Germanica opulentum populum ad peregrinas delicias adverterunt. Britannicæ tamen merces, ſi non neceſſariis, utilitatis certe pleniſſimis navigiis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſubvehuntur, quæ plumbo atque ſtanno, ubere etiam croco, tam quotidianis uſibus, quam altiori elegantiæ miniſtrant. At Gallia præter meſſes, quibus ſolitudinem Hiſpaniæ levat, vina etiam in frigidiorem viciniam diſpenſata, multa carbaſo & cannabi dives, neceſſaria pleriſque gentibus vela, rudenteſque, & quæ cætera ex funibus in claſſium armamentis idonea, ſubminiſtrat. His & aliis dotibus, aurum quod in venis ſuis vix habet largiſſimo proventu excipit, ut qui illud anxia & crudeli diligentia effodiunt, qui ab extremo devehunt Sole, plerumque videantur Gallicæ felicitati famulari.

Tam diffuſa regione, tot provinciarum vario nexu compoſita, vix ſterilis aut inculti ſoli glebam indulgentia Naturæ omiſit. Nam & vaſta aliquot in Aquitania loca, ne incolis quidem ſunt vacua, vel ingrata, pinetis frequentibus, & ſucco fructibuſque precioſis; Avibus quoque catervatim provolantibus, quæ in deliciis ſolent haberi: ut aëri illa plaga tantum debeat, quantum de juſto telluris officio ârena ſubduxit.

Gallia ad utrumque mare pertingens, Oceano alluitur, & pelago quod ab Hiſpaniæ Africæque faucibus poſitas ad Ægyptum terras interfluit. Ita commodus nauticæ rei ſitus, & qui claſſes per omnis nominis maria littoraq; poſſit emittere, ſi Galli quam equis tam navali induſtriæ aſſueſcerent, ſpeſque, ut ſubitas, ita longas ferre poſſent.

Toti populo ingens amor & patientia dominantis. Apud illos vere regnatur, nefaſque quantum Regi liceat dubitare. Gens armis ſtrenua, ſed equeſtri certamine melior; ignara perfidiæ,

fidiæ, publico præſertim conſilio: indomitæ intra ſe molis; & ubi in exteros exundat, ſtatim impetus ſui oblita: eo modo nec diu externum imperium tenuit, & ſola eſt in exitium ſui potens. Longobardiam, Neapolim, Siciliam, & pleraſque alias per Orbem terrarum provincias, frequentibus victoriis ſubegere. Sed mox hoſtes male domitos fidentius quam par erat contemnere, aut ſimulantibus obſequium credere, inconſulta laxaque bonitate. Tum licenter uti victoria, & præter illarum gentium indolem laſcivire: Ad extremum oblivisci armorum, aut ad patriam ſuam reſpicere, cujus diu abſentiam ferre non poſſunt. Per hæc vitia ceſſere in prædam his ipſis de quibus triumphabant; læta ſemper bellorum initia atroci exitu corrumpentes.

Nullis mortalibus indoles ad ſpeciem virilis elegantiæ magis facta. Oris intrepidi habitus, motuſque, atque geſtus, qui totum corpus decent. Et hic decor virtutem ingentium virorum adornat; exiguis autem animis pro fuco eſt, ac veluti naturali munimento, quo ſuam humilitatem abſcondant aut mitigent. Sic venuſte compoſiti qualemcunq; veſtitum de ſuæ mutationis infinita ſerie, tanquam inexhauſto penu deprompſerint, quocunque ſalutationis artificio corpus inflectant, putes nihil magis illa inſtitutione convenire. Vicinæ autem gentes ridiculo errore deceptæ, ad illorum quoque mores, per earundem veſtium ac motuum variam imitationem putant accedere; ignaræ, leporis & gratiæ virtute in nonnullis hominibus uno genio cuncta placere; in aliis autem in quibus Natura ad hos mutabiles habitus propitia non eſt, ejuſdem venuſtatis imitationem

& cu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

& curam ingratam ac ludicram eſſe. Nam virtutes & vitia, & quicunq; alii motus ipſis animi receſſibus inhærent, poſſunt à nobis non multum operoſa ſimulatione effingi, quia adeo ingentibus latebris reconduntur noſtri ſenſus, ut vix ullus deprehendat, veris an extemporaneis affectibus deducamur. Sic facile humilitatem ſimulabis; ſic odium, amorem, pietatem. At vero quæ non magis imperio animi, quam uſu, & externo corporis obſequio, perficiuntur, eorum imaginem in te transferre, reluctante natura, non poteris, ut eſt aptitudo corporis prompto habiliq; decore idonea, ut hilaris jocandi facilitas, & omnino eloquentia, non in præcordiis, ſed ſummo ore nata. Hæc autem cum in Gallia conſuetudine emineant, ægerrime te ad illius ſimilitudinem transferes, niſi ſe tuus genius huic indoli ſponte admoverit.

Cæterum nunquam Orbis dignas gratias hoſpitali Galliæ habebit, quæ humanitatis templum videtur aperire, quo ſe omnium externorum fortuna conjiciat. Animum in hominibus, non patriam æſtimat. Neque communi cæterarum regionum errore, in inquilinis, ac advenis, naſcendi ſortem punit. Ita candido ſimplicique amore virtutis eximios viros, undiquaque prodierint, ſine invidia miratur, & ſua opulentia gaudet augeri; & in tantæ humanitatis præmium habet publicam primum laudem: tum etiam tot hoſpitum fortunam, ac famam, qui Gallico corpori, non indigna aut inutili adoptione inſerti ſunt. Neque illic hoſpitibus dediſcendi ſunt patriæ ſuæ mores, aut ad Gallicam ſimilitudinem flectendi, dum ſuperbia abſit, aut inculta barbaries.

Quippe

Quippe ipſa veluti profeſſione exteri moris, ſollicitabis curioſæ gentis ſtudia, ſimplicius peregrina, quam ſua æſtimantis, etiam quædam vitæ aut corporis vitia, ſi modo aliunde advehantur, trahentis in laudem. Nam & peregrini hominis eloquentiam vidimus crebro linguæ errore favorem meruiſſe; & grandis opinionem ſcientiæ, quod non intelligeretur.

Plebis in amplioris fortunæ homines vera, nec ex metu, aut ſola inſtitutione, reverentia; Rurſus primi Optimatum eodem genio culti ab illis, quia gratia aut genere perinde non excellunt. Sed ſuperbiam faſtumque non ferunt; Si videris dominari, ſetvire erubeſcunt. Comitas, quæ frontis artificio, luminumq; clementer vibrantium, vel per ſermonum familiaritatem blanditur, fidelius purpuratorum latus clientibus cinget, quam potentiæ magnitudo. Opes omnes & ipſe vilior honoribus ſanguis. Præcipue Patriciorum ſpiritus in ſuum aut patriæ damnum ſæpiſſime excreſcunt, dum nemini eorum mercaturæ aut artificiorum utiliſſimam diſciplinam capeſſere ipſa inopiæ experientia perſuadet. Æmulari præpoſtero ambitu magnitudinem placet avorum, & fœdari gentilitium ſanguinem putant, ſi populum vivendi conſuetudine acceſſerint. Ita vanum nobilitatis nomen, & magnifici ocii improba ſpecies, ad patientiam triſtium curarum ſufficit, & in ſola exeuntium morte. Et hæc animorum celſitudo, quamvis ſibi placeat, adeoque ab omnis generis ſordibus videatur abire, tamen interdum pæne neceſſariis facinoribus corrumpitur, in miſerorum penatum anguſtiis turbulentam induſtriam exercens, ut vel publica violentia, vel arcanis ſceleribus inopiæ

ſqualo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſqualorem repellat. Mercatura illic vilior quam tantæ utilitatis rem eſſe deceret, & quæ prima humanitatem per orbem circumduxit. Solon quidem qui Athenis leges condidit, & plerique Græcorum, uſque ad nos fama durantium, illo commercio ſuas res tulerunt ad exteros, viciſſimque fecerunt ut exotica ſui cives viderent. Nec abhorret ab hoc more Italia, in illuſtribus familiis opes eadem induſtria late componens. Britannia quoque ſanguinis claritatam illo vitæ genere fœdari non putat. At in Galliis hanc mutuæ utilitatis rationem non modo ſtirpes antiquæ aſpernantur; ſed & quaſi mercatores ſui puderet, ubi illis largius fortuna indulſit, ſtatim in aliam diſciplinam filios ſuos agunt, jubentque majorem paterno faſtigio ſcenam ſperare.

Et quidem magnitudinem Gallicorum animorum nullibi efficacius videas, quam in ambitu Magiſtratuum à quibus pervicax licitatio jam diu egentium virtutes excluſit. Exhaurire familias, nomina facere, rem fidemque conſumere, decorum; dum inter æquales emineas vel ſterili dignitate, vel precio furtivorum munerum patrimonii ruinam reparante. Nec dubium quin illa libido titulorum, niſi ipſa ſe frangat, curias, tribunalia, præfecturas, tandem ſit viliori ſanguine anguſtiſq; animis maculatura.

Quippe è ſordidiſſimis artibus multi compendioſius ad divitias properant, quam antiqua nobilitate ſpectabiles, paterniſque opibus utentes ex majorum dignitate. Hoc modo, dum ad emendæ Curiæ, aut Præfecturæ, ambitum, nummorum pugna initur, ſæpiſſime ii vincunt, qui ut ſanguine ſic & ingenio cedunt.

Accedit,

Accedit, quod vetuſtarum ſtirpium viri non tam pervicaci ſtudio ſuas opes dignitatibus illis donant, quam homines adhuc novi, qui è latebris quas auro condiderunt eruere filios properant, & eam nobilitatis gloriam ſuæ genti emere, quam abſque ullo ſumptu in hæreditatis partem Patricii habent.

Sic paulatim hi honores ſordidiorum eſſe poſſunt, (ſi pecuniæ tantum conceditur) & forſan aliquando, in ignobilitatis ſuſpicionem, eorum nominibus cenſeri. Neque ideo fiſci induſtria maligna criminatione carpenda eſt, qui de ejuſmodi Candidatorum bonis excreſcit. Nam cui non ſatius videatur profeſſo precio dignitates à Principe molem publicam ſubeunte proponi, quam avaris Purpuratorum ſuffragiis in prædam concedere? qui ubi hæc publica licitatio non eſt, obtrudunt Regibus Canditatos, quos ſibi munere chariſſimos fecerint; & quod à domino impetrant, deinde clientibus vendunt. Vt nec meliore ſortitu delectos Reſpublica accipiat, nec interſit eorum qui ad tribunalia ſubvehi ambiunt, utrum cupiditatem dignitatis ſub Principe an ſub Optimatibus luant; utrimque pari ſydere in Patrimonii ruinam percurrente. Hæc igitur tolerabili inſtituta conſilio, jam ipſo furore licitantium in præceps abiere, qui & mediocris cenſus virtutem excludunt, & tota opum mole eos honores redimunt, quibus ipſi tam immodicum precium fecere.

Vt vero quo generoſius vina adolitura ſunt, eo adhuc recentia turbulentius deſpumant, ita iſtius gentis, ad humanitatem & cum ſenuerit prudentiam factæ, adoleſcentia ac juventus, inſano incautoq; impetu ut plurimum fervet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Vana in ejuſmodi ætate libertas, nunc jocandi, nunc ignotos pariter notoſque laceſſendi, & ubique titulos nimiæ ſecuritatis affectans. Leves animi, & rumoribus rapti, jam impatientes ocii, moxque tumultus. Oſtentatio libidinis ſupra naturæ deſiderium inepta, tum inconſulti riſus, neminique parcentes; vis etiam intra ſe irrequieta, per varium ac multiplicem tumultum erumpens. Quidam tamen in omnium exordiis rerum induunt non veram & ideo majori ſpecie ſubornatam prudentiam: Veluti matura ſapientia compoſiti, verba tarde euntia deducunt, lento vultu, & aſtum cum humanitate fingente. Ex re quoque factum nomen, ut appellent frigiditatem. Sed & virtutis ſimulatio tunc eſt ingrata, nec diu tamen ſcientia perſonæ impatientem omnis veli levitatem abſcondit. Media autem indoles, quæ nec Gallis certe deeſt, lætitia capacis animi exuberans, eique non efficta prudentia frenum imponens, ea demum omni precio major, & ad ſapientiæ ſimulque hilaritatis imaginem exacta eſt.

Illud autem in Gallicis moribus, ac veluti fatis, triſte, quod benevolentiam qua in ſua regione hoſpitibus indulgent, extra patriam vix in ſuos cives expromunt.

Quis credat in exteris tam humano populó non ſatis convenire? Aves quoque in caveam deductæ roſtra & iracundiam vix ſtringunt, & ſocietas fati peregrinationem ferarum conciliat extra ſylvas quærentium prædam.

Soli Galli quocunque in peregrino ſolo conſederint, præſertim ſi miſeri, & ad opem alienam converſi, ſæviſſima æmulatione decertant. Tum occulta ludibria, livorque deformis,

mis, tum profeſſa odia, & rixarum etiam ad peregrina tribunalia concives vocantium deriſa improbitas. Sic inter ſe certantes neſcio qua infamia apud imperitos inundant ſuam gentem, quaſi in invidiam nata ſit, exorſque quietis, ac amoris, quo unius patriæ cives arcana vi Natura conjunxit.

Et hæc Gallorum extra patriam ſuam labes. Adhuc autem fœdius in Galliarum viſceribus peccant, qui paſſim tanquam gladiatores ad arenam damnati, ſubitis odiis, armiſque privatis, ad ultima diſcrimina committuntur. Rem immanem, & ad iſtius ſeculi probrum: leve jurgium, ſolaque altercantium ambitione increſcens, aut revera innocens jocus, plerumque autem turbulenti ingenii præcipitatio ad famam, ſæpe ad triſtiſſimas cædes & familiarum orbitatem, lymphatam juventutem propellit. Hinc toties miſerorum parentum intercepta conſilia, ſpeſque occiſæ; & propemodum fruſtra pax in Galliis, & quæ vix minus patricii ſanguinis quam ſi bello certatum publice eſſet, in hac arena hauſit. Quæ hæc autem dementia? ritu ferarum, non ratione, ſed impetu injurias ulciſci, rerumque ſuarum judicium permittere pæne ſcenicæ arti, fortunæque ſæpe fallenti ipſam artem, ut quicunq; felicius, ille & juſtius arma ſuſtulerit? Feræ gentes & ab ipſa venientes barbaria, Orbem ſupra aliquot ſæcula ſuis moribus polluerunt.

His authoribus quondam factum, ut in dubiis judiciis, cum utrimque argumenta eſſent obſcura, armis litigantium crederetur. In circum arenamve dimiſſi pugnabant, victus pro nocente habebatur: & inde veſaniæ origo hanc ætatem infeſtans, quæ jam auctis finibus, cum

cum olim in Magiſtratuum arbitrio eſſet, hodie ad privatorum libidinem deſævit. Iſti tamen gladiatoriæ arti prætextus eſt, neſcias magnificentia an utilitate acceptior, peritia pugnandi. Nam cum arte gladio ferire, vel deflectere deſtinatos ſibi ictus, quis neget ad rem militarem pertinere? Hoc Græci, Romanique, & omnis gens armis ſtrenua, cum ambitu quæſivit.

Nunc vero non tanquam in anguſtia ſeſe prementium cuneorum (ut in juſtis præliis ſolet) ſed veluti in apertæ arenæ libertate, per curſus recurſuſque, per omnem corporis habitum, per longam & diſparem oculorum manuumq; fallaciam, quis non potius privatorum odiorum crudelitatem erudire, quam publicæ pietati ſuam fortitudinem parare videatur? Et vero nihil jam ad amentiam aut impietatem reſiduum in propinquos amicoſq; ſævientibus. Sive ſanguinis, ſive familiaritatis jure conjuncti, non atrocibus injuriis, ſed inani ſuperſtitione verborum, & propemodum gratis, diſſociati, alterno cruore imbuuntur: quodque ultimum furoris gradum putes, ne inter ſe quidem læſi, ſæpe aliorum inimicitiis tantum nefas tribuere amant, & in gratiam nihil ad ſe pertinentium odiorum ſeipſos & amicorum chariſſimos immolant; quippe à pugnaturis qui perire ſoli nolunt, veluti ad theatrum aut cœnam, ita ad hunc feralem ludum invitati, ultro ſubeunt; & quicquid hominibus aut dulce aut charum eſt violare non dubitant; ineptiſſimo deſiderio famæ: ut jactentur magno vitæ contemptu in arenam proceſſiſſe, id eſt, truculentiſſimum facinus auſi eſſe barbara ignoratione virtutis.

Sed

Sed hæc mala, & ſi quæ præterea maculæ ſe Gallicæ indoli interſerunt, omnino donari eorum virtutibus debent, quos vel ætatis vel ſapientiæ pondus ita compoſuit, ne æſtu patriorum vitiorum diripi poſſint. In iis egregia comitas: non fucata, aut inſidioſe in hos ipſos quibus blanditur collocata. Non fraudibus, non ſecretis odiis vacant: Dignari ſingulos qui acceſſum aut notitiam petunt, & pro ſua ſorte unumquemque mulcere.

Externo homini ad illorum conſortium admiſſo ſatis erit, aperto ſcelere aut nimia ineptia non peccare: ut quidem alibi in alienos mores, ne tibi noceant, intentus ſis; cum maturis autem & caſtigatis Gallorum animis teipſum reſpicias. Nec aliquid in humana ſocietate felicius, quam conſuetudinis tam politæ erecta viriliſque ſuavitas.

CAPVT IV.

Britannicæ Inſulæ: in quibus diverſi populi, Angli, Scoti, Hyberni.

BRitannia per tot ſpatia diffuſa, tam diverſis pulſata fluctibus, tamen magis ad magnitudinis ſuæ fidem poteſt varios civium mores, quam tantorum littorum ſinus & nomina proferre. Tanquam alium in Oceano Orbem faceret, omnis animi genera incolis inſevit. Non alia Inſula toto terrarum ambitu illuſtrior. Sicilia, Creta, Cyprus, viſæ regni fortunam ac nomen capere poſſe: non, ſi in unum corpus tranſeant, uni Britanniæ terrarum ſpatiis aut opibus pares ſint. Priſcis quoque temporibus, armis inclytis ſtrenua, materiam fabulis dedit, quæ plurimarum gentium ingeniis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

niis linguiſque vulgatæ ſunt. Quaſi nihil eximium fingi poſſet, quod non apte caderet in alumnos Britanniæ. Olim quidem inter novem principes diſtributa. Mox bellis atque fœderibus mutati cum Regibus gentium fines: donec tribus Dominis fortuna totius Inſulæ cederet: Saxonum coloniis, quos Anglos appellamus, ſub unius ſceptri felicitatem coactis: Britannorum vero reliquis, pertinaciter inſidentibus Cambriæ montes, (hæc nobis hodie VVallia eſt,) & Scotis, quibus jam diu exciſorum Pictorum portio acceſſerat ad Septentrionem colentibus. Mox Cambria diuturnitate bellorum macerata totius Angliæ conſenſui impar fuit. At Scotia ſpe quidem victoriæ minor ſed cujus ſpiritus Anglia non domaret, veluti in æmulationis argumentum, non pervicacius armis quam diverſa ab Anglis indole pugnare ſuos juſſit: donec noxioſiſſimam æmulationem fata damnarunt: nunc utriſque impoſito Rege, cujus ſpiritu Inſula in unum Imperium coaluit.

Anglia felicibus paſcuis, & ad multas variaſque arbores commoda humo, commeantium oculos pulcherrima viriditate mulcet: gratuitis etiam bonis plebis animos in ſegniciem exſolvens. Pabulum illic paſſim pinguibus campis abundat, boum equorumque armenta ad perpetuam ejuſmodi animalium aviditatem explens: alibi autem ſiccioribus arvis, & humili gramine induentibus terram, ſuper fidem multos greges educat, excuſatque utiliſſimam & ad ovilia factam ſterilitatem. Ne hyemis quidem rigor aſſueta libero aëri pecora (niſi forte ſupra morem inhorruerit) in ſtabula aut ovilia deducit. Iis ſufficere ſolent nuda ſub dio

cubilia,

cubilia, herbæque quas hybernus tepor alit. Quippe hyemes non illic pro plaga & Septentrionis vicinia aſperæ, cum vehementer Gallicam oram quatiant, qua Britanniæ adverſa eſt, multoque rigidius Batavorum cœlo incubent.

In tanta aëris indulgentia Britannicus ager omnis generis ſemina facile concipit atque ſervat. Proceras habet lauros: Roriſmarini planta apud multas gentes ipſa cura qua educatur precioſa, hic vulgaris, & nonnumquam in ſepes velut ad hortorum cuſtodiam ſtipata. Vitem alere poteſt, uvaſque ad maturitatem perducere. Nam & Cantii amœnitas crebro collium dorſo ſuſpenſa, & VVintonienſis regio, cum cæteris ad Meridiem Ortumve ſpectantibus, olim vineta habuere, quæ deinde paſcuorum utilitas, viliuſque redemptum ex Aquitania vinum, exemit. Lupi quoque ea inſulæ parte exacti, nudos greges, & vix alicui moloſſo creditos, non infeſtant.

Nam diligentia antiquorum, cum graſſaretur luporum rabies, curamque paſtorum aut fatigaret aut falleret, totum in iis ſedibus tam pervicacis feræ genus extinxit. Ita fortuna per patientiam pecorum ſub dio durantium, & mirabile luporum exitium, profuſas nec æſtimatas opes videtur indulſiſſe. Cibo, corio, vellere, velut exundantis terræ muneribus, populus in ocio, & plerumq; oblivione laboris, diteſcit. Ne quidem in colendo croco labor, quem optimum habent, facili herba oblatas in floribus opes non in ullius curæ aut induſtriæ præmium aperiente. Et ne quid tam propenſo fato deſit, tranſmarinum militem ante aliquot ætates non viderunt: Domeſtici autem motus hoc ſeculo rari: neque in Anglia, ut alibi terrarum,

rum, ſolent bella conſeneſcere. Sæpe octiduum ingentes ſimul turbas quam parit tam abſolvit. in homines ſæviunt, non in opes & tecta, & ſubitæ acies adhuc crudas ſurgenteſque lites dirimunt.

Tam ſpontanea felicitas ſecurum & opulentum vulgus non modico tumore ſuſtollit, ut neque pro conſuetudine cæterarum regionum timida humanitas, & patriciorum dignitatem reverita, mitiget mores plebis, & plerumque rudiora artificia tot divitiarum tantique otii crimen fiant. Nam artem aliquam profeſſuri, ſeptem annis, ut plurimum, tirocinia deponunt: ubi vero peractis rudimentis in collegium artificum adoptantur, quaſi laboribus exempti, ſub ſe alios tirones aſciſcunt, edoctoſque breviter in officinis proſtituunt: Tunc ipſi non ſolemnes modo dies, ſed & faſtos (quis credat?) ſi ſudum eſt, vario ludo in proximis campis exercent: nubilos in diverſoriis oblectant: prorſus ut artificia impolitius habeant, quippe diſcipulorum peritiæ credita, & eorum redemptores contumacius urgeantur ad pretium, quo & tironum labor, & deſidia magiſtri ali poſſit. Diligens tamen nonnullarum Operarum induſtria, exactis artificiis eminens, preciumque per Orbem merentibus, ſatis prodit, in ea regione ejuſmodi ſtudia non ſtipatis cœli vitio animis, ſed nimia felicitate laborare. Vt enim ad extimulanda ingenia, arteſque fovendas, nimis cruda aut avara imperia nihil juvant, depreſſis populi mentibus, & deſperatione ſolutis, ita fortuna laſciviens, laborique haud aliter quam per ludum intenta, plebis ſolertiam non attollit ad exactam artium curam.

Nulli-

Nullibi in tam ingenti regno vectigal, non in urbibus pontiumve diſcriminibus publicanorum ſtationes: præterquam iis locis unde naves in exteras plagas ſolvunt. Nam importatas merces aut quæ inde exportantur, profiteri apud eos neceſſe eſt qui à Rege portorium conduxerunt.

Sed nec plebis ſuperbia acerbior peregrinis quam in patricios ſuæ gentis exerta eſt, qui opulentiam ſuæ patriæ luunt ruſticorum faſtidio, ſeipſos pæne primis ordinibus ſtirpibuſq; æquantium; & indignationis ſuæ tam pretioſam cauſam odiſſe interdum non verentur.

Summa tamen apud omnes nobilitatis reverentia: quam intra brevem eorum numerum æſtimant, quos Dominos vocant. Hi ſunt Duces, Marchiones, Comites, & Barones: Ducum & Marchionum omnes liberi, ex Comitum filiis major natu. Illis quoque Epiſcopos Majorum pietas adjunxit. Apud hos proceres ad omnia obſequia deſcendere non indignum, & ipſi velut in terram poſitos contemplantes ſuum faſtigium non ignorant. Nec illæ dignitates emptionis commercio producuntur in vulgus nummorumque fortunam: ſed ſucceſſionis ſerie tranſeunt in hæredem; vel beneficio Regis, novi quoque Optimates in hos gradus adoptantur. Et ne hoc inane exiſtimes decus: multa publice conſtituta tam ambitioſo nomini reverentiam cultumque conciliant. Si contigerit æri alieno impares eſſe, urgentibus creditoribus in eorum corpora nullum jus eſſe poteſt, quamquam in Anglia debitores etiam in judicium non vocatos ſæpe carcer accipiat. Sed hoc illuſtrius, quod maximorum criminum accuſati, ſcilicet, in ipſam rempublicam

iniiſſe conſilia, de equuleo ſecuri ſunt. Veritatem ab iis per tormenta poſſe exprimi noluere qui leges condiderunt.

Anglis ut plurimum gravis animus, & in ſe velut ad conſilium seductus; ſeipſos, & ſuæ gentis mores, ingenia, animos, eximie mirantur: Dum ſalutant, aut ſcribunt, deſcendere ad verba imaginariæ ſervitutis quæ iſtorum ſeculorum blandicies invenit, niſi forte externis moribus imbuti, non ſuſtinent. Populus rei maritimæ ſtudioſus; neque aliud tantæ Inſulæ validius munimentum quam tot nautarum ſedulitas. Nec in caſtris quam navibus pejor miles, præſertim ſi externo aëri aſſuevit, cibiſque, quos ſæpe inexpertos avidius Angli guſtant. Nam hæc gulæ incommoda à Britannia delatas legiones non ſemel abſumſerunt, & claſſem Elizabethæ Reginæ auſpiciis Luſitaniæ littoribus applicatam, cum Angli ſtragem hoſtium & vaſtitatem feciſſent, nimius æſtus, & ſuavitas pomorum, ac baccarum, quas illa plaga habet, pæne totam debellavit. Diſcrimina omnia, & adeo mortem, impetu plus quam judicio ſpernunt: Et hinc utiliſſimos militum dixeris, ubi ducum ſuorum conſilio reguntur: Sua autem ſponte ruentes, & illa audaciæ caligine pleni, de ſe ſæpius poſt funeſtos exitus queri quam de fortuna debuerunt. In Belgio cum ſtudia partium nuper & arma ſævirent, milites Hiſpanicarum partium aliquot à Batavis capti erant, & ſuſpendio conficiendi. (ita viſum referre vicem hoſti, qui captivos eodem lethi genere perdiderat.) Sed in omnes ſævire non placuit. Ex quatuor & viginti (tot enim capti erant) octo ad laqueum deſtinantur: cæteris incolumitas promiſſa eſt. Demiſſæ igi-

tur

tur in caſſidem ſortes, juſſique ſinguli ſuum fatum extrahere: qui teſſeram ſuſtuliſſet nulla nota inſignem, periculum effugeret; qui ferali imagine impreſſam, ſtatim ab infelici arbore penderet. Omnium mentibus ingens periculi imago inerrabat; quidam præcipue Hiſpanus votis lachrymiſque miſericordiam plurimorum, etiam aliquorum riſum elicuit. Erat in illa ſorte ac periculo Anglus, è militum vulgo, qui ingenti vitæ neglectu acceſſit ad caſſidem, & teſſeram nil cunctatus adduxit: favit ſors; erat illa ſalutaris.

Exemptus periculo accedit ad Hiſpanum, adhuc fatali caſſidi manum credere dubitantem: decemque aureos pactus, (fides Numinis) Iudices rogat, ut Hiſpano extra aleam miſſo ſibi iterum liceat fortunam experiri. Furioſo, vitamque tantulis nummis æſtimanti, Iudices annuerunt, & is rurſus felici teſſera evaſit: non hac gemina modo, ſed & ſimplici ſalute indignus, quam adeo vilem habuerat.

Leges quibus utuntur Angli, Gallica lingua, ſed veteri, & ab hoc ſeculo abhorrente, ii tradiderunt, quos Normannia ad eorum ſceptrum tranſmiſit. Paucæ illæ etiam, & plerumque ambiguæ. De cætero, conſuetudo & conſulta ſapientum ſufficiunt magno aditu ad lites, & infinitam judicum poteſtatem: & arcanum populi ingenium, tanquam Neuſtricæ originis habitus retinens, ad ſubtilitates apertum eſt, quæ litibus forum implent. Et inde vulgatam fabulam crediderim, ineſſe Anglis caudas.

Conſuetudinum autem ac legum, quæcunq; à majoribus inoleverunt, adeo patientes ſunt, ut jam olim ſancitas, rudi adhuc tam peccan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tium vitio, quam legum ſanctitate, etiam nunc mutare aut delere, religio illis ſit. Vnde enim niſi ab hac majorum incauta bonitate lex viget, ut maritus jubeatur prolem agnoſcere, hæredemque habere, anno poſt aut amplius natam, quam ipſe ultimo ab uxore diſceſſerit, modo conſtet interim à Britannicis littoribus in exteras regiones non evectum.

In Philoſophia autem, ac Matheſi, terrarumque & Aſtrorum ſcientiis, nulla eſt tam prodigioſa ſententia, quæ non ex hac regione authores invenerit vel turbam amatorum, vividam quidem, ſed modum curioſæ ſubtilitati & per innumeras diſputationes effuſæ non invenientem. Terram circumagi, non cœlum, Solem cum ſyderum lata ſerie non inhærere cæleſtibus globis: ſed & globos ejuſmodi nuſquam eſſe, & quicquid Philoſophi deliraverunt, multi ex his opinantur, aut credere ſimulant: tanquam altius ſupraque vulgi ingenium ſpiraturi, ſi videantur communem ſapientiam ut prophanam vilemque negligere, altius in arcana Naturæ, quæ pauci deprehenderunt, intuentes.

Sed ut nihil animos magis agit, quam religionis ſenſus, ita multo acrius ejuſmodi diſputationibus incumbunt. Nec quicquam in numinis cultu modicum poſſunt, qualemcunque ſibi ſpeciem pietatis perſuaſerint. Prioribus ſeculis aucti opibus homines in ſolitudinem & eremum jurantes; adeo ut optima pars regni fundorumque huic pietati conceſſerit, nimis timido & periculoſo voto, tam illorum qui dabant, quam eorum quibus hæc ipſa concedebantur; cum illi rempublicam exhaurirent, iſti autem in luxum ſe agi tantæ fortunæ vitio ſinerent,

nerent, mox in invidiam ſecum quoque ſacra tracturi: Et hanc quidem colendi Numinis rationem jam Anglia publice ejuravit, multi autem ſic in contrarium divertere, ut quo longius à veſtigiis patrum abſunt, eo ſe propiores cœlo credant. Nec id tamen publico conſilio, aut ſi deprehendi contigerit, palam inulto, ſed eluſis per privatas ſuperſtitiones animis, novamque, ac propriam, & per hoc ſibi gratiorem pietatem fingentibus. Itaque quos hæc cepit ſuperba ſuavitas præter cæteros ſapiendi, in varia nomina abierunt, legeſque diverſas, non ipſa hominum authoritate aut numero, ſed pertinacia ſancitas: & quod miſerabili riſu digniſſimum putes, crudelibus edictis illæ ſectæ invicem ſæviunt: unos ſe cœleſtium rerum participes, exortes cæteros omnes eſſe. Forte in unam ſuperſtitionem conſenſerat cum duobus liberis pater, è plebe vir, ſive vulgus intra opum aut ingeniorum humilitatem æſtimes. Illi tres unam rempublicam ſectamque faciebant. (& ſæpe non pluribus hæ religiones conſtant.) Tandem pervicacius inter ſe de divina re agentibus, deceſſit primum à filiis pater, non quod meliora ſentiret, ſed diverſa: & ab illis de communione ſanctorum (nam ſic nugatores dicebant) ejectus eſt. Porro ſancti non his alii præter ſeipſos erant. Mox autem & disciſſis mentibus alter fratrum alterum à cœleſti conſortio excluſit. Sic de anguſta eccleſia, & trium hominum numero definita, tres quoque eccleſiæ natæ ſunt; prodigioſo ſcelere, & in amentiam prono. Nec perfunctorie veſani pro ſomniis ſuis pugnant. Novæ indies ſectæ rapiuntur ad tribunal, in quibus nihil ſimile præter unam contumaciam Iudices vident.

Fœda, indigna hominibus, ſentiunt. Non ullius præeunte veſtigio errantes, ſibi quid credant authores ſunt: nón tormenta perhorreſcunt; non ſalubribus conſiliis aut prudentiæ acquieſcentes, igne quoque conſumpti, ſe ipſi furori ſuo litant.

Iam vero peregrinis cum hoc populo agentibus ingens cautio eſſe debet, ne ex paucis, ac fortaſſe plebeiis, totam gentem æſtiment: ſed neque inſtituenda eſt ratio qua mores tam diverſos excipiant. Ferox vulgus ubi vino aut ira incaluit, nonnunquam ſuperbiam tumoremq; in hoſpitum injuriam vertit: In tanto turbine animorum eos per æmulæ ſuperbiæ contumaciam laceſſère velle, paulo aliquid ſupra dementiæ malum eſſèt. Nec tunc quidem tempeſtivum eſt tuam cauſam fidentius orare in ſævo ægroque tumultu; multo minus magnitudinem animi oſtentare defenſionem meditantis. Leni & placido queſtu melius exarmaveris irruentes: ignobiles preces erunt, quibus primum æſtum mitigare conaberis in furorem euntium.

Nam hic torrens ſi nullo obice irritetur, momento languebit. Et hæc quidem timidæ prudentiæ cautio adhibenda, ubi in oppidis agriſve multitudo in advocationem eorum qui in te primi deſæviunt, aut concurrit, aut timeri certe poteſt. In ſolitudine autem, & ubicunque non impari certamine potes ingruentes refutare, tunc exercenda eſt, ſaltem ad ſpeciem, vis animi contumelias non ferentis; qua terrebis non vera virtute inſultantes, & injuriam pati tam idoneos quam inferre. Magiſtratus porro, ac judices, peregrinorum queſtibus faciles, haud inultam popularium in il-

los

los injuriam ire ſinent; Si modo non peccaverit multitudo, quam accuſari pronum, plecti autem ubique difficile, &, ut plurimum, nefas. Et adeo hoſpitalia tribunalia in ea gente erecta ſunt, ut ſive externus actor ſit, faventes judices habeat, ſive uno crimine cum indigena reus, cive ad virgas furcamque deſtinato, ipſe interdum nihil acerbius jubeatur quam è Britannia excedere. Patriciis quoque animus ad excipiendos peregrinos ſponte factus; & famam illius comitatis cum honeſto ambitu quærunt; ut neminem poſſit peregrinationis Britannicæ pœnitere, niſi averſis incultiſque moribus in barbariem natum, aut indignum qui Optimatum conſortio miſceatur. Cum his tamen qui ſui faſtigii gravem cultum ipſo geſtu atque verbis magnifice adornant, ex adverſo componendus eſt gradus ad certamen majeſtatis, ne te forte aut ex ſua gravitate, aut ex tua oratione æſtiment; quæ non Italicæ Gallicæve humilitatis more demittenda eſt. Evileſces alioquin apud homines non aſſuetos huic generi humanitatis per alternas blanditias mentientis.

Britannia in Septentrionem excurrente, Angliam Scotia excipit, inclyto ſceptro ſupra fidem & ætatem Regnorum cæterorum: quippe viginti jam ſeculis ſui imperii fortunam in unius familiæ hæreditatem ſervavit. Centum & octo Reges à primo Ferguſio in Iacobum Britannicum numerantur; qui tot Regibus Anglicam nobilitatem addens, nunc primum uno imperio omnes Inſulæ partes junxit.

Scotis animus ad humanæ conſuetudinis culturam facilis; corporis habitus ſupra multas gentes: cæteraque cum Gallis communia,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

præter ſoli ubertatem. Nam regio ad Septentrionem porrecta, nec frumento ubique idonea, multis locis ſteriles montes habet, neque illos ſaltem nemoribus indutos, præterquam ea plaga quæ horridius in cœlum exurgens, ſylveſtre & barbarum cognomen incolis ſuis fecit. Fortiſſimæ tamen genti multum cibum, de avium, ferarumque, armentorum etiam, & gregum frequentia, natura paravit. Trecentorum cervorum, aut amplius agmen videre non inſuetum. Multo plures incolarum induſtria cogit ad venantium procerum voluptatem. Neque ex patriis bonis deſunt, quæ advectis exterarum gentium mercibus ad neceſſarios uſus permutent. Sed inopiam æris nullo artificio emoliuntur. Sic in patria facillime degentes, etiam numeroſis clientibus graves; non in exteris locis ſimili cultu, & fortunæ ſuæ pari, vivere poſſunt. Nulli tamen magis memores ſuæ ſtirpis, adeo ut familiæ decus malint interdum ſua paupertate fœdare, quam ſupprimere intempeſtivos titulos, & ſuæ cognationis parumper oblivisci. Nam in regione, virorum fœcundiore quam frugum, neceſſe eſt clariſſimi ſanguinis multos in egeſtatem naſci: quibus per diverſa terrarum quærentibus opes (nec alii fide, aut induſtria præcellunt) & ad præconia ſuæ nobilitatis obſtinatis, ſæpius audientium riſus, quam lachrymæ & fides acceſſit.

Ipſam autem regionem, in ſe quoque animoſam, paſſim inimicitiæ exercent, ſupra fas humanitatis aut odii etiam ſævæ. Quippe per familias & cognomina diſcreti, ſuarum gentium Principes habent, illos qui in antiquiſſimam familiæ hæreditatem ſucceſſerunt. Eos

ita

ita obſervant, ut vix patriæ charitas major ſit: & ad ipſos læſi confugiunt, patrocinio viribuſque ſuæ familiæ uſuri. Ita ſæpe modica jurgia, & inter obſcuros, magnis & indignis motibus ſuffecerunt; dum utrimque jurgantes apud illos ſuæ gentis Principes dequeſti, privatas contumelias in ipſarum familiarum injuriam vertunt. Neque rem modico ſanguine peragunt: Interdum in agmen & veluti aciem coacti deſæviunt, & inſita inimicitiarum vis in hæredes quoque abit. Cædem cæde repenſare decorum: incendia alternis ignibus vindicant: Nec aperto tantum Marte; inſidiis, fraudibus agunt. Nihil turpe aut ignobile, ſananti oculos inimicorum malis. Et hæc peſtis ſæpe Optimates evertit: ſive inter ejuſmodi arma extinctos, ſive frequentiam ſtipatorum (nam ſuſpectam vim inimicorum ita ſubmovere neceſſe eſt) fere inopia diſtractiſque fundis luentes: Etiam quod ut plurimum regio arboribus caret, quidam putant illorum odiorum facinus eſſe, dum adverſis facibus inimicorum ſylvas cremant, & privatis injuriis vaſtitatem patriæ faciunt. Sed hæc olim deflenda dolentius, cum indies iſta arma ſævirent. Nunc placidis rebus, quam ſentire meliora, tam licet augurari. Quanquam enim tantum nefas ſubmovere non fuit in veterum Regum manu, proceribus fide clientum numeroque ferocibus: tamen patriæ ſuæ hoc demum Iacobus Britannicus beneficium dedit. Is cum adhuc uni Scotiæ imperaret, hanc publici mali cauſam habuit in præcipuis regni curis. Sed pigebat illi peſti per partes, & plerumque inutili ſolicitudine, occurrere; nec enim poterat ullis jurgiis vera pax ſtatui, niſi ſimul omnia com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ponerentur, cum exempla ejuſmodi criminum, illiſque venia, neceſſitate temporum frequens, omnes ſolicitarent ad parem audaciam, ſaltem ne timidas aut degeneres iras geſſiſſe viderentur. Semel itaque & in perpetuum placuit hæc odia aboleri.

Ipſe Rex eorum rationem inivit, quorum familiæ & rixæ eminebant. Precibus, & authoritate fractos, partim per ſe, partim per Senatus ſui delectos, ita reconciliavit, ut vix amplius in tota Regione tam aſſueti facinoris acerbitas nominaretur: Ingens opus, nec à ſapientiſſimo & diligentiſſimo Rege, niſi multo tempore & mira felicitate abſolutum. Iam biennium erat ex quo pacaverat Scotiam, cum ad Angliæ ſucceſſionem vocatus eſt: ingenti auſpicio ad hanc novam Scotorum ſanitatem; quippe tot viribus auctum Regem nunc vero & ſalubri metu colentium.

Scotis præceps ad omnia animus quæ ſpes ſemel perſuaſit, cui maxime credunt.: Iracundia in promptu, ſed quam facile poſt primos impetus mitigant. Quærere opes, quam ſervare, meliores: Sive quod indoles fortuna ſua major inconſultæ liberalitatis impetu laborat, amatque opulentiæ famam; ſive patriæ more decepti, ubi ad nummos pervenerint qui in Scotia felicitati ſufficerent, jam de inopia ſunt ſecuri, neſciuntque in unaquaque regione cum auri argentique frequentia ſumptus quoque & rerum precia convenire, ut nec facile ingens pecunia quæri poſſit niſi ubi effuſiſſime ſolet expendi. Animi illis in quæcunque ſtudia inclinant, mirifico ſucceſſu inclyti, ut nullis major patientia caſtrorum, vel audacia pugnæ, & Muſæ nunquam delicatius habeant

quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

quam cum inciderunt in Scotos. Etiam urbanis negotiis pares, ad omnis fortunæ vitæque genera ſuam induſtriam aptavere. Vagis porro, nec ex dignitate peregrinantibus, adeoque non alia nitentibus ope quam ut ſuæ gentis hominum, qui in externis regionibus ſibi divitias pepercre, ineant domos, exigantque veluti patriæ vectigal, nihil eſt ſuperba mendicitate deterius.

Inſula Britannicæ plagæ vicina, ſub eodem Imperio, Ierna antiquis, mox Hybernia appellata, ſpatiis ingentibus diffunditur; navibus commoditate portuum facilis, neque ex quorundã incolarum illuvie æſtimanda. Quippe multa felicitate colonos ex Anglia Scotiaq; invitat; humenti quidem cœlo, ſed ſalubri, & quod animalia veneno infeſta impune non hauriunt. Lacerti bufoneſque ibi delati non vivunt. Exportatæ arbores nullo ſitu concipiunt vermes, aut incuria araneas admittunt; quamquam & ſuas Hiberni araneas, ſed illas innoxias, habent. VVeſtmonaſterii ampla ſedes, ubi jus litigantibus dicitur, ex illis ſylvis trabes accepit, & efficta multa arte tabulata. Mirum dictu; araneis circum parietes pendentibus, vix ligno tam ſordidæ texturæ filamenta adhæreſcunt.

Hybernis, qui ab oppidis cultuque receſſerunt, mira cujuſvis aëris cibiq; patientia, paupertatis longo uſu. Victu parabili, ſemicruda fera, vel bove, ſatiant famem; cibum temperant lacte; fragiles domos ad altitudinem hominis excitant, ſibi pecorique communes. Et hoc in illa gente mirum: Amor deſidiæ reliquas gentes emolliit; Hybernos duravit ad bella. Quippe per ignaviam fertiles campos il-

lis colere, ac ſerere, pæne ignotum. Pabulo, & telluris genio ad armentorũ alimenta, contenti ſunt. Artificia quoq; non exercent, tanquam maculantia nobilitatẽ, quam tantopere jactãt. Ita turpi ocio exigunt vitam, & incõmoda ex ea barbarie frequentia, patientia quam laboribus malunt refellere; tantaq; eſt ignoratio deliciarum, ut nec ſentiant mala. Simplici veſte imbrem & frigora tolerant; venatibus ad celeritatem perveniunt, feris parem; feſſis vel nocte deprehenſis humus ſufficit; contectoſq; nivibus vel imbre diffluentes, prius ſaties quietis quam cœli injuriæ excitant; pulchra fortitudinis bellique rudimenta, ſi non ex tam fœda ſegnicie. Et has ſordes ne in pace quidem excutiunt, communione Anglorum, vel æmulatione Hiſpanici moris; vitamque tot malis horrentem, veluti curis vacantem, diligunt, improba libertatis ſpecie capti, quæ per diverſas fraudes variis gentibus illuſit. Illis animus ad ſua vitia obſtinatus, labori averſus & per hoc omni frugi; acer ad furtum & prædam, omnemque laborem qui venationem imitatur. Et hæc quidem ignava plebis mala. Optimates ſyncera fide multi, eximios animos dignis ſuo ordine virtutibus excolunt. Etiam qui in urbibus degunt, aut amœnioribus plagis, non mediocri humanitate odornantur. Ita probant, feram illam populi partem, ſua ſponte barbaram, non Inſulæ fato in illa vitia factam eſſe.

CAPVT V.

Germaniæ ritus: & Belgii, cui hodie Germaniæ inferioris nomen.

RHenus flumen ab Alpium radicibus per Belgarum fines Oceano illabens, quam

olim

olim incipiebat Germaniam, hodierna imperiorum nominumque mutatione auctam interfluit. Ampla regio, & à Gallia Alpibuſque ad Sarmatas & Pannones pertingens, in diverſos Principes & Reſpublicas, diſtributa eſt. Olim ſylvis & incolis fera, nunc oppidis paſſim inſignis: nemoribus quoque quibus immenſis tegebatur, ad uſum decuſq; caſtigatis. Vitem alit, qua in primam excurrit Italiam, ſupraq; inumbrantes Rhenum colles, in Pannoniam quoque declinans, & aliquot præterea locis, ubi humus propitiis collibus vel tepore fluminum mitigatur. Multa deinde abiete, in montibus, ſylviſque, frigentis plagæ arena abundat. Pæne mediam Iſter interſecat, in Europa fluminum Princeps, maremq; alveum in annuorum pontium ruinam attollens. Ripas amnis celebres quidem urbes, ſed paucæ, nec pro fluminis nobilitate inſigniunt. Rhenus, Albis & plerique deinde jam ab antiquo celebres fluvii totam quam lata eſt Germaniam permeant. Regio diverſoriis non inculta, qua Alpes latus tegunt, totoque Iſtri curſu, & qua labitur Rhenus, Mœnuſque, & Moſella, tanti fluminis incrementa: eadem, qua ad Oceanum ſpectat, aut introrſus à præcipua ac publica viarum celebritate divertit, ſqualentibus hoſpitiis, totoque vivendi genere, multum ſui illius genii retinens, quem antiqui ſcriptores notaverunt. Vrbes tamen non indignæ ſua fama: foro præcipue compitiſque ad munditiem exactis: porrectis quoque domibus in altum & æquale faſtigium, & fragilem materiam celante pictura.

Interiora ædium non pari artificio ad uſus aptata ſunt. Lectos ſternunt in ſemota ac ple-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

rumq; obſcura ædium parte. Caminis, ut plurimum, non utuntur. Fornaculas ad levamen frigoris malunt; quas intextas tricliniorum parietibus pro conditione aëris ignibus complent. ſed hic calor pleriſque advenarum moleſtus eſt, quod & capita inexpertis vaporibus gravet, & illinc in publicum prodeuntibus, laxum corpus, atque omnis auræ impatiens, exhorreat. Præterea ſi remittere ignis incepit, hoc genus hypocauſta ingratis odoribus ſpirant, ea maxime in quibus convivantur, ubi expreſſæ confuſæque tot dapium nebulæ exæſtuant; vino quoque, ut illic aſſolet, quam epoto tam effuſo. Neque in hypocauſtis modo, ſed & in cæteris thalamis quoque atque tricliniis, fœda multis Germanorum & confuſa rerum incuria: ideoque advenis in hæc penetralia admiſſis aër gravis.

Immenſa cupiditas potus, jam confeſſo vitio, ideoq; magis libero, illam gentem infeſtat. Nec ad voluptatem tantum hæc Thracica libido eſt, ſed in parte comitatis, & pæne diſciplinæ. Venalis quorundam Principum gratia pretio tam infami, ſive quærentium comites vitiorum, ſive legatis, adveniſque, hoſpitalem parantium menſam. Nam Germani nulla comitate ſuavius, quam longo nec ſobrio convivio, peregrinos credunt excipere; & tunc veriſſimam ab ipſis hoſpitibus benevolentiam in ſe expromi, ubi mutuis poculis inundari non abnuunt. Id illic ſumma urbanitas, & coëuntibus prima amicitia animis in fœderis locum.

Forte ſtipendiarium è Germania militem Tribuni in Gallias, & ipſi Germani, adduxerant, Regi operam ſuam navaturi. Ex his unum vir inter Gallos clariſſimus vocavit ad cœnam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

gnarus utique quam precioſum eſſet amicitiæ pignus quod bibendo cum Germanis ſancitur. Itaque hominem largiori potu invitavit ad hilaritatem convivii; crebræ poculorum formæ & bibendi rationes commeabant, cum Germanus, ſive in experimentum benevolentiæ, quam hoſpes præferebat, ſive quod languidum in bibendo certamen averſatus, ſtrenuam victoriam quærebat, laceſſito Gallo præit, exſiccatque ingentis molis ſcyphum: neque Gallus conterritus mirantibus nobis ſurgit, &, Vt ſcias, inquit, te in amicum incidiſſe, non modo conditionem quam feciſti, non recuſo, ſed ecce & in benigniſſimam litem mutua vice laceſſo. His dictis, poculum primo, in quod erat provocatus, perpetuo ſpiritu haurit; idemque iterum ingeſto mero plenum in hoſpitis gratiam jam tumentibus membris infundit. Delectatus tam prolixi amoris indiciis ille Tribunus, in pedes vix tum patientes oneris ſurgens; Tu vero, inquit, nec putes collocatam in ingratum tantæ amicitiæ operam. Scis non parvam militum manum ſub ſignis meis eſſe. Hos ego totis duobus menſibus in caſtris habebo, veſtro ærario nihil graves (quandoquidem id jam temporum iniquitas abſumpſit.) Stipendium deinde ſi placet, & licebit, perſolvetis. Ad tam grandem unius poculi mercedem tum ſubito quidem horrore ſtupuimus, ſed multo deinde amplius cum promiſſo fides eſſet. Apud hanc gentem aperti mores placent, & qui Baccho libertatis nomen impoſuerunt. Omnem ſpeciem reconditi aſtus odere; ſive quod fideliter non tegunt arcana, cum mero ſolvuntur, ſive quod animi in illis corporibus plerumque ſentiunt ſe retuſos, & aciem cæterorum, tanquam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

quam in ſe intentam, moleſtiſſimo timore ſuſpiciunt.

Rerum publicarum Magiſtratus, ex civium ſorte delecti, non quidem ſublimis elegantiæ mentem afferunt ad Tribunal, ſed diligentia efficaci inhærent parentum inſtitutis. Faciles autem ad imperantium nutum populi, etiam ſæpe ſuis Magiſtratibus de Religionibus credunt; & vix ſacrorum ritus, quos Princeps Civitaſve probaverit, videas ulla privatorum religione aut pertinacia inquietari. Mala quæ Angliam, &, quamdiu inter hos æſtus luctata eſt, Galliam jactaverunt, hæc miſerabilis incuriæ pæne dicam felicitas evaſit. Auſtriam tamen exceperim, ſcilicet pæne exeuntem de Germanico cœlo, nec quæ ut nomine ita priſcorum ingeniorum ſorte excidit. (pars enim Panniæ priſcis fuit.) Bohemiam quoque, non hac primum ætate infelicibus circa Numinis cultum litibus in ſe converſam. Sed & illa quanquam in Germaniæ ſinu, tamen ab ipſius corpore execta eſt, lingua, moribus, legibuſque diverſis.

Litteræ in multis locis cultæ inter homines minus ſciendi avidos quam docendi. Plura quam legerint ſcribunt: & ſuam famam ex voluminum quæ edunt, numero aut magnitudine æſtimant.

Vis mentium ut opaca, ita ad æternitatem laborum eſt robuſta, ut cæteri melius quidem ſcire, illi vero plura poſſint. Ex Optimatibus multi, qui ſuis opibus moribuſque contenti, unam Germaniam aut viderunt, aut mirãtur, licet judicio ſuo graviſſimæ prudentiæ conſcii, humanitatem noſtri ſeculi parum habent.

Verba illis ſimplicitatis antiquæ, neq; ſcien-
tiarum

tiarum vis hodiernæ ſapientiæ coloribus cincta. Peregrinandi gens avida, & exterorum morum, dum ſe receperit domum, aut ſimulatrix aut retinens. In eorum ſedibus inoleſcere peregrinos aut ad dignitates pervenire, inſuetum: & pæne contumelioſum apud illos nomen eſt, quo externos appellant.

His moribus oneratam Germaniam, ſuæ dotes & magnitudo virilium virtutum abſolvit. Ignota ibi perfidia, etiam in venali fortitudine ſtipendia merentium. Ne ingenium quidem fraudis aut odia ſub amicitiæ titulis latent: & omnino ingentia ſcelera verecundi populi ſimplicitas ignorat. Parca & in furtorum ſuorum tenebris merſa libido: non, ut alibi terrarum, palam inter titulos atque ludos exultantis juventutis. Nam & prope ad muliebris pudicitiæ ſimilitudinem viri quoque hanc peſtem aſpernantur. Prudentia autem ut non illic ſubtilia ingenia paſſim habet, quorum artificio deducatur in confinium doli: ita veris maturiſque judiciis inſidet, quæ & facile caveant ſuis rebus & alienos errores deſpiciant.

Neque deſunt altiſſimæ mentes, in quibus patriam gravitatem vividi & excitati acuminis felicitas temperat; Præcipue ſi validum ingenium diu peregrinis artibus moribuſque miſcuerunt. Gens armis egregia, & quæ pacem ferre poſſit. Tarde & cunctantibus conſiliis ad tumultus concitantur: ſed excitos longa tempeſtas, & hominibus digna, exercet. Populus æris ferrique tractandi peritia, & per mille artificia ducendi, inſignis eſt. Typographiæ inventum, pulveriſque nitrati, illis ingeniis Orbis debet, ambiguo prorſus benefi-

cio,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

cio, & quo tam pernicies mortalium quam utilitas, ſeſe humanis rebus ulterius inſinuavit. Candidi animi, virtutes aliorum, factaque, aut inventa, maxime abſentium, non maligno & tumido livore delibant, ſed ſinceris laudibus ac propemodum immodicis attollunt.

Sed nihil in ea gente magnificentius, quam quod nomen ſummi Imperii Aquilamque ſibi habet: tanquam Romam Germania vicerit; & provinciarum ultima quæ Italico jugo acceſſit, jam ſit ſola in qua nomen atque reliquiæ fortunæ Romanæ acquieverint. Tanti nominis ſancta Majeſtas, nulla ſociorum Principum æmulatione corrumpitur, Regeſque, quanquam viribus ſæpe majores, ſponte Imperatorio culmini concedunt. Olim quoq; illi ſummæ appellationis faſtigio inerant dignæ vires, quæ paulatim emarcuerunt velut fatali ſenectute. Quippe domeſticis bellis, tum nimia Optimatum potentia, denique quod non naſcendi ſorte, ſed per ſuffragia defertur hæc dignitas, datus ad terram Imperii vigor venerabile ſpecimen in hæc ſecula magis cæterorum pietate quam ſua fortitudine ſervavit. Inter cæteras hanc præcipue excidentium virium cauſam invenias, quod ipſi Optimates nimiis patrimoniis, tum Imperatorum beneficio aucti, commiſſas ſibi quondam Provincias tandem in Principatus mutavere, & ne non aliquid ſupra Imperatorem eſſent (qui non juri ſuccedendi, ſed ſuffragiis, fortunam ſuam debet) etiam ſuæ hæreditatis fortuna in ſobolem tranſeunte. Hoc modo gentium & populorum mentes, quas vis quædam ingenita ad ſuorum Principum cultum advertit, antea in

uniùs

unius Imperatoris reverentiam intentæ, ad iſtos vicarios, & mox dominos, acceſſerunt: propiori ſcilicet vel periculo, vel utilitate. Ita cœpta, inſitaque deinde, Purpuratorum potentia, totam Imperii molem exhauſit; Primumque quod è Gallia ſupererat, mox ipſa Italia, fons nempe imperii, tum validiſſimæ Germaniæ partes, veluti de ſuo corpore exciſæ, in diverſos animos, ipſa dominantium varietate numeroque, abierunt. Galliæ, Britanniæque, id eſt veriſſimis regnis, longe alia ratione proviſum; exterminati Numinis conſilio, regnantumque induſtria, Optimates quorum ſuſpectæ vires erant. Nam quis porro regibus locus, ſi Neuſtriam, Armoricos, Aquitaniam, Æduos, Arvernos, Pictones, Provinciam, atque Campaniam, ſui ut quondam Reguli, Ducum titulis, Comitumve, obtinerent, viribus ſuis tuti, & veluti precario obſequio Regem minorem tantum non deſpicientes? In Britannia autem formidabiles Ducum opes, Comiteſque Palatini, regio prope jure, factionibus & clientelis graves, quibus regnum cladibus miſcuerunt? quam ſæpe in Reges atroci conjuratione certarunt? Nulla hodie certior Regni ſalus, quam quod eorum potentia, ſtirpeſque depreſſæ, regni nervos in unum contulerunt.

Hanc igitur diſcerpti Imperii cladem antevertere Imperatores debuere, cum ſe primum immodice Optimates efferrent. Nunc autem inveteratis rebus, adeoque compoſito Imperio, ut ex his ipſis Proceribus potiſſimum conſtet, velle iiſdem potentiam extorquere, intempeſtivum ac inane facinus eſſet, tot vindicibus ejuſmodi dignitatum in communis decoris ſecurita-

curitatem coituris: maxime cum tam jure hodie ſuis Provinciis potiantur, quam Imperator ſummæ rerum præfectus eſt. Conſenſu videlicet eorum qui potentiam tradidere; tum poſſeſſione, ac tempore, quo omnia Imperia, plerumque ab initio aut violenta, aut invalida, legitima eſſe cœperunt.

Sed quod expiranti Imperio malorum ſummum fuit, imitatæ Procerum morem plurimæ urbes, ſe quoque velut in ſingulares reſpublicas collegerunt. Leges ſibi dixere, certoſque magiſtratus; & ne dubites ab antiquo receſſiſſe officio, ſibi nomen libertatis in iſta receſſione fecerunt; mutuis quoque inter ſe fœderibus ad auxilia, & aſſerendum jus repentinæ majeſtatis. Sic illa regio quæ ſub uno ſpiritu, unoquoque Rectore, par toti Europæ eſſe poſſit, viris, urbibuſque inclytis, & digna in quam Romanæ fortunæ ſpecies tranſierit, jam vix agrum urbemve inveniat, quam ſuo Imperatori pleno jure cum Imperio tradat. Neque enim aut Reſpublicæ, aut Dynaſtæ, in ſuis arcibus Imperatoris præſidia regnare patiantur; neque inveniat tam anguſta appellatione dignatus, in tot oppidis, ubi cum civium venia habitet. Hoc dulci publicoque errore, ſuæ patriæ majeſtatem exarmarunt. Neque enim Septemviri quibus nominandi Imperatoris patrio more conceſſum jus, alium quam ingentis potentiæ virum, & qui vel opulentis ditionibus, vel purpura etiam ſceptriſque emineat, Cæſarem dicere debent. Sola virtus atque nobilitas hæc ſuffragia ferre non poſſunt. Vbi enim conſideret Imperator, niſi jam illi antea extra Imperium ſedes? ubi Regia, quæ tantæ majeſtatis titulos excipiat? Ægre alicubi habitare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tare paterentur, quem ut plurimum amant abſentem venerari. Quod ſi fortiſſimæ gentis fatum delecto Principi totam provinciam regio more habendam permitteret, tunc indomitis viribus de ſuo corpore inveniret illi ſceptro idoneos, unamque in comitiis virtutem reſpicere cogeretur.

Igitur Imperatori in omnes eſt, ſed certa & caſtigata potentia. In civilibus litibus ad eum ut plurimum provocatur. Capitalia judicia Dynaſtæ, atque Reſpublicæ, ſæpe ſuo jure exercent. Is comitia Imperii cogere, bella indicere, de ſummis inter ipſos Dynaſtas controverſiis judicare. Ingruentibus bellis milites & pecuniam imperat: ſi imperare putes, quod non aliter quam aſſenſu civium tollit.

Principes, ut in ingenti regione, permulti. Sed diviſæ inter agnatos ſingularum familiarum opes ingentium titulorum magnitudinem ſæpe non æquant: quippe haud multo ſecus Provincias atque Dynaſtias quam privatæ ſortis hæreditatem dividunt. Eo modo Saxoniæ Principatum forte plures hoc ſeculo fratres inter ſe ſpargebant: & quoniam res ardua erat, legum & conſuetudinum periti his advocantibus advenere. quibus in conclavi ſedentibus cum litigantes fratres adeſſent, emotæ mentis vir, ſed innoxia jucundaque inſania conſuetus delectare audientes, in id ſecretum perrupit. quem grandior natu ex Saxonicis fratribus intuens, (nam is illius aulæ cibiſque aſſueverat) Vis autem & tu, inquit, ſententiam dicere de herciſcundæ familiæ rebus? At ille; Et quidni, inquit, velim? Expectaverant omnes ab amente ridiculi leporis venuſtatem. Igitur rogare perſeverant, ne in tanta re ſuum conſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

conſilium deeſſe pateretur. Sed ipſe negabat, niſi veſtis qualem Iuriſperiti induebant ſibi daretur, tantæ conſultationi miſceri; cum illa ſe ſapientiam eſſe ſumpturum. Hilarior genius omnes invaſerat: Adeo ut ipſius quoque herus, non ſine maximo riſu, juberet, de penu ſua produci ſuffultam pellibus togam, injiciq; cupienti. Quam ut ille curioſe aptavit, bis terque per triclinium ſpatiatus, rogare dominum cœpit, ecquid ſe illa veſtis deceret? Egregie, inquit; ſedupereſt ut his rebus, quæ inter nos agitantur, tua ſapientia modum imponat. Ille brevem in ſe moram eſſe reſpondit. in proximum conclave pauliſper abiturum: illic ſe melioris ſapientiæ ſpiritus ad conſilium arceſſere velle. Cum eo ſeceſſiſſet, adduxit repente oſtium, ne quis arbiter prudenti nequitiæ interveniret; exuitque illam togam, & gladiolo, quo erat accinctus, ab humeris ad fimbriam in longas & exiles partes exſecuit. Ita laceram cum ſibi iterum injeciſſet, reſerat fores, pervenitque ad dominum, & intueri rurſus jubet quam ornatus incederet. Iracundia arcuit riſum, quia precioſa erat veſtis quæ ita in partes perierat, &, O te vecordem, inquit, flagelliſque ſcindendum! nihil vero timuiſti dominicæ veſti furioſas manus afferre? Neque ille conterritus, Ridiculum, inquit, cum vos multo periculoſius inſaniatis, tam graviter mihi iraſci. Hæc eſt veſtræ fortunæ imago quam indui, multoque ſtolidius Saxonicum principatum perditis quam ego hanc togam. Incolumis me decebat, rideti ſque diſcerptam. Ita Saxonia integro corpore viget, armis & opibus gravis; cum eam per partes laceraveritis, nemo priſtinam dignitatem agnoverit.

Germa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Germanorum Principum divitiæ, præter aliquot vectigalia, aut tributa, plerumque ex gregibus armentiſque ſunt: agri quoque fœcunditate, quem ut maxime ſpontanea nec redempta ruſticorum opera exercent. Hoc modo ſuas opes, & annuæ pecuniæ numerum, non poſſunt definire, cum ſit ex mutabili annonæ precio æſtimanda. Nobilitati magna & ſuperſtitioſa ſui generis cura eſt; & maculari veterum ſanguinem putant, ſi ad novam imparemve familiam, matrimonii conſortio acceſſerit: nec in multas ſtirpes hæc nota eluitur. Quippe ad Patricii generis ſyncerum documentum, in utraque parentum ſerie octo ex majoribus numerant, in quibus hæc inæqualis conjugii labes non hæſerit. In conferendis ſermonibus unicuique hominum ſorti deſtinatos titulos & loquendi normam habent. Ea negligere, aut incurioſe confundere, magna religio eſt. Nec ulla gens tot conceptis formulis agit; etiam eorum memoriam fallentibus, quos à puero illa ars & tot diſcriminum ſuperſtitio exercet.

In illius Belgiæ parte quam ſuo nomine Germania invaſit, ſunt fere illæ provinciæ, quæ ſub Burgundica olim ſtirpe unum corpus bello, nuptiis, ſucceſſione fecerunt; mox ad Hiſpanum conjugii fœdere delatæ, & ſummum illius gentis robur, ſi tam pati abſentis Principis cruda imperia, quam præſenti parere potuiſſent. Sed ex his populis multi durius hæc ætate ſe habitos queſti, reſciſſis concordiæ vinculis, quibus cum Principe, ac inter ſe, tenebantur, acerrima tempeſtate, & ad Europæ terrorem idonea, inhorruerunt. Per hos motus pars ſibi libertatem armis fecit, & cæteri ſive

domiti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

domiti bello, ſive antiquum dominorum nomen reveriti in Principis fide manſerunt. Qui Hiſpanorum Imperium aſpernati in Rempublicam ſeceſſere, ii maxime ad Oceanum colunt, ad exteros populos nomen à præcipua inter illos Batavorum gente ſortiti. Neceſſaria poſt defectionem audacia, rem nauticam curavere. Inde robur, atque opes, omnia littora ſcrutantibus, & per hos infeſtum Hiſpaniæ mare. Statimque aucta oppida, & ex quotidianis prædis divitiæ. Acceſſere ex Gallia, Angliaque, auxilia, in mutuam tam eorum qui juvabantur utilitatem, quam illorum qui juvabant. Alii ſub Hiſpaniæ ſceptro poſiti, nomen quoque à Provinciarum una duxere, & per Orbem Flandrorum appellatione cenſentur. Diſtinctis in hæc duo imperia populis, idem tamen genius, iidem mores manent. Candida quidem, ſed veluti cœli vitio depreſſa ingenia, quæ etiam gravius bibendi intemperie ſtipant, ſive hanc ſitim fortuna terrarum, & ex majoris Germaniæ vicinia velut ſpiritus, ſive mos educandæ infantiæ accendit. Quippe adhuc ab ubere pendentibus, quo paulatim lactis deſiderium minuant, lagunculas ad ſimilitudinem uberis effictas, & hordeaceo potu plenas, tradunt in manu. Tum rudis & incurioſa ætas ſubinde ad os referens tarde meantem potum, ſugendi ſimilitudine capitur, tum etiam innocentis ocii faſtidium levat. Nec utilitate res caret, ſi ex primis incrementis rem æſtimes. Quippe valida membra, ſuccoque lætiſſimo ad venuſtatem florentia, ita inſtitutam infantiam decorant. Sed aſſidua bibendi ratio, ipſo uſu in perpetuam voluptatem tranſiens, ſubinde palati aviditatem ſolicitat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſemper utique poſt hunc morem aut natantem aut arentem. Accedit illius potus conditio, non ad diluti vini conſuetudinem ſitim ſatians; ſed craſſo liquore identidem faucibus relinquens quod ſuccedente potu diluendum ſit. Illa tamen perpotandi dulcedine (quod mireris) in ſegniciem non merguntur obrutæ mentes: Sed ultra cæterarum gentium ſedulitatem, mercaturæ, artificiis incumbunt. Aſſuefactis ſcilicet robuſtiſque corporibus, illi vitio pares ſunt, & hauſtas inter convivia nebulas mirabili felicitate exolvunt; adeo ut in multam noctem producta temulentia poſtero mane ad negotia vacaturis pigritiam non imponat.

Nulli ad vilium artium induſtriam meliores. Ocium pluſquam Attica ſeveritate multaverunt. Pueri in tirocinia diſtributi, publico ſi neceſſe eſt ſumptu: virgines ad filum lanamque eruditæ: omnem ætatem idoneus ſudor exercet, & à puero familiaris labor ignotam ſegnitiem, vel ipſa conſuetudine, neſcit amare. Tam frugali diſciplina, artificiorum vis ingens opulentiam illuſtrat civitatum, pauciq; in mendicitatis veterno acquieſcunt. Ingenium populi neque capax neque patiens fraudum. Ea fide qua ſunt digni facile alios æſtimant, ſed decepta ſimplicitas intractabili odio perfidiam lædentium fugit. Inter hos eximiæ quædam mentes omni ſeculo ſuſtinuerunt dignitatem literarum, aut ad Principum, rerumve publicarum ſecreta admiſſi, commiſſas res digna ſolertia curavere. Nimirum ut in regionibus, ubi vulgo, & velut ipſo natalium munere, acria aut lepida ingenia exurgunt, pauci ex ſuæ mediocritatis tenore vel curant vel poſſunt excedere:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

dere: ita humilioris veluti fati gentes, & plus antiqua bonitate, quam per vanam ſubtilitatis culturam ornatæ, interdum ingeniis ſunt inſignes, quæ propius ad cœlum accedant, quam ad terram erant nata.

Batavorum Optimates, ad Reipublicæ genium, quam ipſi fecere, animos quoque & mores velut in vulgus deduxerunt; ſive facilitate naturæ, & in eam ſortem nati quam res ſuæ hodie habent, ſive callida, & ad tenendum populum apta imagine; prompti quoque ad mutuæ ſervitutis imperia, niſi cum juſſi imperare. At Proceres Hiſpanicæ ditionis, plus ſcilicet ſtimulis aularum exercentur, & Belgicos animos imperantis populi moribus miſcent. Hinc veluti gemina illis idoles, variatumque, ac pæne diviſum, per diverſiſſimos affectus ingenium. Sed inter cæteras cupiditates, præcipua honorum libido eſt. Titulos, ac nomina per adulantium aſtus inventa ad diſcrimen dignitatum, anxie ambiunt ac tuentur. Neque ulla re magis tibi eorum animos conciliaveris, quam cum arte & honore compellando. Blandientibus faciles, largique honorum, dum majores expectant. Ita callidæ laudationis fraudem, vera ſimplicique gratia remunerantur, niſi quod inanibus cauſis ad amandum concitatos, ſæpe idem impetus mutat, vana forſitan ſuſpicione contemptus, uſque ad odium quoque averſos.

Vulgus in illis utrimque Provinciis ſpeciem libertatis & vana paritatis indicia, plus ipſa libertate æſtimat. Et hinc artes, quibus facile capi poſſit. Non dedignari ruſticos jocos, per viam annuere comeſſantibus; & cum multum emineas, ipſis tamen nihil auferenti, nec mul-

tum

rum duratura humilitate, miſceri. Guilielmus Auriacus, ſummorum conſiliorum vir, plus hac arte quam ulla acie Ibericas opes afflixit. Agreſtes Batavorum pleraq; oppida ad Oceanum incolebant; haud dubie deficientis ab Hiſpano Belgii ſummum robur, & utriuſque ſolis divitias fatigaturum. nam urbes natura ſituque impeditæ, non operoſo munimento poterant ad inexpugnabile robur educi. Sub prima igitur defectionis initia, Guilielmus popularitatis novitate animos omnium in ſe convertit, reputantes quanto meliori conditione quam ſub ipſo Rege viverent, ſub auſpiciis ducis, ſibi faſces & imperium debentis. Quippe ab aratro aut navigio inculti, adibant nec majeſtate nec ſatellitio gravem. Ipſe altiſſima calliditate gaudebat, non ſe per invidioſa nomina ab obviis objectiſque, ſed & Guilielmum interdum appellari; gnaruſq; quo potiſſimum modo ſuæ gentis affectus impellerentur, nullam ſalutantium vilitatem alto aut incurioſo ſupercilio obibat. Excepta vox in adulationem caſtigantium humanitatem ſuam; hominem bene emi, qui ſalutatione conſtaret.

CAPUT VI.

Italia, & Italorum indoles.

ITaliam inter exiguas olim aquas quæ Rubiconem faciunt æſtimatam, nunc Alpium clauſtra propius ad naturæ mentem definiunt. Tellus multum ſuis bonis, ſed amplius propitiæ famæ debens, olim Græcorum coloniis ad Orientem celebrata; tum magnitudine Imperii, quo illuſtrius nulla ætas aſpexit, & ſuorum ingeniis culta; nunc etiam poſt exciſos Romanæ magnitudinis nervos, adhuc multis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

gentibus manet omnis vitæ & inſtitutionis exemplum. Ibi lævigari juventutem, ibi humanitatem velut ludum aperire, noſtri homines arbitrantur. Ipſa nomina urbium, locorumque, tot hiſtoriis fabuliſque vulgata, ad ſtuporem imperitorum valent, ſemperque aliis ſyncerius quam ſibi credentium. Hoc mortalium favore, & Italiæ mala teguntur, & bona ſpecioſiora ſunt. Nec dubium quin aliquot locis amæna ſit ſupra cæterarum regionum felicitatem; qua Benacus maſculis undis per montium clauſtra ludit, qua Avernus, Puteoli, Cumæ, laſciviunt. Etiam quicquid Gallico nomini Longobardi eripuerunt, ferme æquis & irriguis agris, pulchritudinem ſuam habet. Sed ſi totius Italiæ fortuna cum vicina conferatur Germania, Galliaque, & ad Septentriones pertinente Britannia, tunc fortaſſe & erubeſcemus, quod prævaricatione noſtra, qui tantam illius famam ultro alimus, dotes premat noſtrarum regionum non inferiores.

Tellus frequentia montium aſpera, aut nimio & maxime ſterili æſtu torrens. Solum in pleriſque locis aret, & qua ſegetes patitur, frequens rubiginis tabes crudas fruges corrumpit, aut incuſſa turbinibus grando. Ne quidem paſcuorum magna vis, improbo vellere ciboque pejore. Et vix unquam ubertas Italiæ ſuis alumnis per triennii continuam felicitatem ſatis fecit; multo minus ſuffectura, niſi frugalitas, cœlique conditio multum cibum aſpernantis, parca & ſobria convivia temperaret. Variorum generum arbores, quæ ſub noſtrorum ſyderum manſuetudine largo proventu ſe onerant, ibi nimio Sole conſumptæ, invalidos & vix utiles fructus edunt. Malis autem aureis,

aureis, puniciſque, præfervida regio, & diverſa ficuum ſtirpe, ad ſuorum æſtuum levamen abundat: quæ nec neceſſaria ad humanos uſus ſunt, & per Orbem circumlata, plus noſtris deliciis quam precio ſuo merent. Nam olivas, quanquam ibi inter tria maxima humani generis commoda (cum ſegete vinoque) numeratas, maxime ex ſuarum regionum conditione æſtimant, in quibus paſcuorum vitio ſiccæ boves, exilia ubera, aut olida, mulgentibus tradunt. Carnes, ſi pauciſſimas excipias animalium ſub ſole pervicacius durantium, à noſtrarum menſarum deliciis pæne in alios ſapores degenerant.

Vt jam illa Paraſitorum gula, Græcas Romanaſq; comœdias piſcium commendatione implens, pro illarum ſedium ſorte non parum videatur ſapuiſſe.

Vrbes eximiæ, amœnis, ut plurimum, locis conditæ. Domus non è fragili materia, hæ præſertim quas Palatia appellant, plus interdum ſua mole ſpectabiles quam ad habitantium uſum aptatæ. Vario marmore, ac interdum auro nitent: faſtigia ingenti opere in altum producuntur. Exeſæ ſtatuæ precioſis locantur umbonibus, haud raro ſolo vendentium mendacio debentes quod tam ambitioſe emineant. Qua vero parietes laxantur in feneſtras, non par reliquo artificio ædibus decor eſt. Nam plerumq; aut carbaſi vile textum, aut inunctæ oleo chartæ id ſpacium amplectuntur quod recipiendo lumini deſtinant; quæ nec in publicum decent, & eorum oculos qui ſunt in ædibus, intra triclinii aut porticus fores, tanquam in cuſtodia, coërcent: longe à Britanniæ aut Galliæ cultu, quo muri ad feneſtras aperti

vitro junguntur, libero ad exteriora conſpectu, lætaque trepidantis, ut ſolet, ſplendoris imagine. Templa autem (nam in tantæ famæ parte ſunt) nec totam advenarum expectationem implebunt. In imaginibus, ſigniſque, ſummus decor. Nihil æris formoſius. Purpuram, ſericumque, inter gemmas, & metalla, pro vilioribus ornamentis numerant. Solum omnis artificii pavimentis effulgens diverſo marmore miſcetur, quod per idoneos colores vel imaginem florum reddit, vel in volucrum pecudumq; ſpeciem conjungitur. Columnæ etiam ex marmore, ingentes, & pæne ad illius lapidis vilitatem. Sed tam opulenta pulchritudo non ad ultimum venuſtatis pervenit, faſtigiis ſcilicet plerumque non editis, & nunquam libero ſole in obſcuras ſedes admiſſo. Feneſtræ multo ferro, & ipſa picturarum denſitate inumbrantur: ſi quam Ædem vel fores opportunæ, vel viciniæ libertas illuſtrat, etiam appoſitis velis, pariete interjecto, tanti ſyderis munus repudiant. Adeo religionis ſenſum putant triſtitia noctis elatum, & per lucis jucunditatem expirare. Quicquid vero peregrini de publicis illis operibus credant, certe privatas hoſpitiorum ſordes, ac plurimum egeſtatem, non ſine triſti ſenſu & mirantur, & oderunt. Quippe in diverſoria delatos, jejunæ ſqualenteſque epulæ inter aviditatem & faſtidium dividunt. Tum tricliniorum ſitus; tum culicum, cimicumque omni genere infeſta cubilia. Acer inde diverſitor, & inclementis hoſpitii gravis merces.

Sed alia illi regioni blandimenta fortuna invenit, quibus adventantium ſtudia caperentur. Nam aut publicus error, aut propitium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Italiæ fatum, ex omni Europa ibi juventutem propellit, mutuo in tanta frequentia ſolatio, quod cum ipſi ſibi debeant, huic tamen imputant terræ. Sive igitur tuæ gentis homines amas, ibi frequentiam invenies; ſive te aliorum delectabit conſortium, in tam numeroſis diverſarum regionum cætibus erit quoq; quod deligas: præcipue quodam animorum commercio peregrinos alligante, ut interdum ad amicitiam plus valeat hoſpites ſimul eſſe, quam cives. Ita ex omnibus provinciis in unum corpus tranſeunt, ibique communem, & extemporaneam patriam videntur conſtituiſſe. Præterea, qui in Italiam pergunt, juvenes, ac plerumque opulenti, dum aut oppida mutant, aut præcipua incolunt, dum omnia ad vivendi, audiendique voluptatem ſollicitant, animos elapſæ pueritiæ venturæq; prudentiæ medios permittunt incurioſæ remiſſioni: maxime cum à patria ſemotis non occurrat domeſticorum negociorum facies, & hæc ætas à gravioribus curis ſeipſa ſubducat. Accedunt oblectamenta juventutis, ars equeſtris, Cithara, ſpectacula, artifices ad Comœdiam nati, ſed vix cothurno pares. Reverſis deinde in Patriam, & negocii (ut opus eſt) plenis, quid mirum ſuavi recordatione redire mitiſſimi temporis ludum, percuſſoque animo in elapſæ nec redituræ oblectationis memoria, locum quoque tantæ felicitatis conſcium gratum eſſe?

Cæterum magni caſus, & regio toties in exitium ſui dives, illos primos, & quos ex veteribus dicimus mores, de Italicis gentibus ut plurimum excuſſit. Animus tamen omnium rerum capax. Neque pingui impetu, & tantum ad naturæ imperium; ſed erudite, & cum arti-

ficio, virtutes, aut vitia ſequuntur. Humanitatis effuſa promiſſio, ab iis omni corporis geſtu ſancitur: verba exactæ urbanitatis, & cum volunt ad perſuadendum aptiſſima. Etiam prolixe benevolentiæ indulgent. & ubi vere amant, omnia diſcrimina habent infra tam humani fœderis ſanctitatem. Si quos autem oderunt (ſive ſponte averſi, ſive ſe laceſſitos exiſtiment) ideo periculi plenior res eſt, quia hanc animi ægritudinem plerumq; tegentes, alte interim æmulationis aut offenſæ memoriam recondunt. Læſi interdum ad obſequium deſcendunt, ut inter amicitiæ jura tutiori fraude graſſentur. Etiam ætatem odia hæc ferunt; Ac quod noxioſiſſimum putes, nonnunquam animus tam facilis eſt ad vulnus, quam pertinax ad cicatricem. Mentes intra triſtiorem prudentiam caſtigatæ vix ſuſtinent jocos; nec quid temere, & abſque conſilio, vel dicere aſſueti vel facere, ex ſuo quoque more alios æſtimant: nutus omnium, oculos, verba, in argumenta animi ſuperflua ſubtilitate ducentes. Ita perpetuis ſuſpicionibus, atque curis, ſui æſtus pœnas luunt. Sed & ipſa nimiæ calliditatis opinio eſt ingrata, cum vix in ſimplicem, nec ſuſpectam familiaritatem deſcendentes, ſemper ſtare in ſpecula credantur, quid cæteri agant arbitraturi. Venena, damnatamq; libidinem, ideo omiſerim, quod non Italiæ propria vitia, ſed in totum Orientem criminatio, ad meridiem quoq; deflectens, uni genti præcipue imputari jure non poſſit. Maxime cum hæc ſcelera tenebris fraudique mandata, & negari facilius à conſciis poſſint, & ab æmulis fingi. Ingens autem & publica crudelitatis opinio eſt, qua illic feruntur odia inter ſe inimici

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

mici exercere, prædoneſque graſſari. Ita affectus diſpenſante natura, ut in quibus regionibus major paſſim humanitatis ſpecies cernitur, ibi prædonibus ſit trucior animus, inimicitiarum quoque & ultionis ingenium magis in barbaros ritus degeneret. Nam Italia ultro prodigens obſequii cultuſque promiſſa, quod eſt ad odiorum immanitatem aut latronum, in extremum ſævitiæ abiit. Galli non pari humilitate verborum, geſtuumque, amicitiam colentes, multum quoque de crudelitate remiſerunt. Neque enim tam facile adducuntur, ut impiis cædibus naturæ jus violent; ſaltemq; mortem ſuppliciorum maximum putant, non pœnarum optabilem metam, & ad quam debeant inimicis per tormenta gradus eſſe. Demum Anglia à Gallicæ humanitatis pompa recedens, etiam multo magis ab illa crudelitatis barbarie divertit. Nam & prædones ſpoliis contenti ſunt, & omnino inſolens facinus adimere vitam: oblongas perticas, ferroq; præfixas, cervicibus euntium illidunt, ut animo per ſubitum & brevem liquente torporem, nec illi ſuas res defendere poſſint, nec ipſi ad cædis nefas adigi, qua mutuæ rixæ frequenter funeſtæ ſunt.

Italiam autem, quanquam totam Alpes & maria in ſe collegerint, unius quoque linguæ ſocietate cognatam, tamen diverſus multiplexque ſpiritus in varios mores egit. Sæpe enim, & per partes, à diverſis gentibus victa, non unius animi incolas admiſit, quos indoli ſuæ miſcens, ab iis viciſſim externi genii fatis imbuta eſt. Acceſſit ad formanda ingenia regiminis modus, in quod ſe unaquæque pars poſt tot cladium mutationem compoſuit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Roma multo variarum gentium impetu jam olim de ſuæ magnitudinis ac opulentiæ faſtigio dejecta eſt, tanquam Orbis ſua ſpolia inde repoſceret. Neque unquam mutatio jus ſuum in hominum animos majore prodigio exercuit, quam cum illud Imperium, ingenti ſpiritu Romanæ indolis erectum, humilitate & ſocordia afflixit. Nunc ipſa Vrbs ſub Pontificum Iure, cum non modica Latii Vmbriæque regione, viciniſque aliquot populis, aptos quoque tali imperio animos induit, ſcriptis quippe, terroreque, & veneratione cœleſtium rerum, toto Orbe ſui Principis Majeſtatem, plusquam armis & majorum fortitudine, aſſerens. Sub Regibus autem illud omne conceſſit, quod à Piceno, ſinuque Formiano, Adriaticæ & Tyrrhenæ undæ cingunt, in ingens Ionii maris latus extrema cornua Italiæ effundentes: Sedem nomenque Imperio Neapolis dedit. Non alibi in Italiæ finibus majoribus armis nobilium virorum impetus, ac propemodum faſtus, attollitur: Equorum armorumq; ſtudioſi ſunt; faciles ad ſtimulos gloriæ, & in omnis magnificentiæ cultus intenti.

In alia Italiæ ora, qua influenti Adriatico primæ terræ intercedunt, urbem Veneti condidere, cum oppidis exuti, in illa vaſtitate quam Attila Italiæ fecit, ſuis ſe paludibus tegerent. In ea civitate quanquam toti nobilitati gerendæ reipublicæ jus eſt, tamen ſummum Imperium penes paucos ex ſenioribus manet, ſeverum quidem illud atque ſollicitum, ut neceſſe eſt, in tanta vicinorum potentia, civiumque deinde opibus, niſi cohibeantur, ad ambitum vitio divitiarum ſpectaturis. Sic illa diſciplina domitos animos, per aulicorum ſtudiorum venuſta-

venuſtatem non deducit;ac ne quidem illis voluptatibus decorique aſſuefacit, qui Patricias ſtirpes alibi tenet; ut eſt rei equeſtris, armorũque diſciplina, aptæ quoque elegantiæ, & urbanitatis, pro ſeculi more, peritia Plus denique publice ſapere, quam privatim, edocentur, niſi quod in procurando patrimonio eximiam ſedulitatem habent. Aliæ præterea urbes olim ſe compoſuerant per varia Italiæ littora in Reipublicæ auſpicium, quas fortunæ vis erepta claritate Imperii, quod per externa maria quæſierant, in Regum Principumque clientelam coegit. Iam in iis mixti animi, ſemperque pendentes ſunt, inter glorioſæ libertatis cupiditatem, cujus adhuc imaginem vident, & Principum, ad quorum patrocinium confugere, neceſſariam ſimul gravemque potentiam.

Inſubres autem, corporibus animiſque ſpeciem ac genium Galliæ Italiæque miſcuerunt, vultu membriſque pæne compoſitis ad Gallorum venuſtatem, quam deinde Italicis dotibus implent. Sed & utrinque ut virtutes, ita vitia exceperunt. Cæteræ in Italia regiones Principes ſuos habent, modicis plerunque imperiis, ideoque majori calliditate, ut ſunt in ingenti pelago ſcaphæ, adgubernandis: cumque in anguſtis Provinciis niſi per immenſa vectigalia ſufficere opes non poſſint majeſtati dominantis; ſalubri conſuetudine illæ gentes aſſueſcunt & opes invenire, & pro imperio repoſcentibus non negare.

Nihil autem eſt tam arduum ſedulitati humanæ, ad quod Italici acuminis Præſtantia non tollatur. Ab ultima etiam ſorte vulgi non paucos quotidie in nomen atq; opes felix induſtria producit. Nullum curarum genus quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

divitias promittat, aut, ſi opus eſt, humilitatis ſpecimen aſpernantur: longi quoque laboris ſpeique patientes. Quorum alterum faſtus Hiſpaniæ, alterum ſubita atque præceps vis Gallorum non toleret. Altæ, & ad Rerumpublicarum gubernationem validæ mentes, ad omnem fortunam idoneæ, frugi homines, intentique ad futura.

Latine ſcribere inter illos haud pauci, non utique loqui norunt. Linguam quoque, qua vulgo utuntur, quanquam nihil eſt aliud quam cum corrupta Latinitate barbarorum mixtura verborum, quantum poſſunt, ab originis ſuæ veſtigiis loquendo ſcribendoq; avertunt; adeo ut in fauces revocent verba, quo aſperitas ſoni, vocumque contractio (quæ vix totæ ad aures perveniunt) nihil Latinæ cognationis videatur habere. Quo more Hiſpania jam & ipſam ſuam linguam infecit, ita demergens ſimplicitatem vocum, ut confuſa, & ſummo pectore coacta aſperitas deleat multarum literarum ſuavitatem. Tamen amœnitas ſtudiorum in Italia non exigua, & maxime eæ partes ad quas vivax Naturæ lepiditas invitat. Teſtis gentilitii carminis pulchra, & ad vicinorum invidiam gravis ubertas, quæ nomina Poëtarum, tot amorum ignibus ad ſupplicii celebritatem fictis ardentia, ſacravit. Nec enim intereſt, ſua, an antiquorum lingua locuti ſint; cum ſit ejuſdem virtutis impetus, qui tenerum & opulentum ingenium in popularem, quique in veterem facundiam, laxat. Nam & Græci quæ intelligeret populus ſcribebant; & Romani Græcos mimos, & Atticæ eloquentiæ efficax robur, ad ſui vulgi aures accommodaverunt. Iam quid de Italicis hiſtoriæ ſcri-

ptoribus dicam? iſtis quidem ſincera prudentia victuris, illis autem tantum nimia eloquentia & partium favore peccantibus? Sed & ſapientia cœleſtis, & humanæ prudentiæ diſciplina, cæteraque omnia quæ in Muſarum tutela ſunt, nunquam parum illius populi ingeniis debuerunt. Ad extremum non alibi ſanctiorum virtutum exempla, pejorumve facinorum, quam in Italicis animis cernas, & quod quidam de Attica dicebat, nullibi vel atrocior cicuta eſt, vel ſuavius apes exuctis digeſtiſque floribus cellas implent.

CAPVT VII.

Hiſpanorum genius, mores.

VLtimum Europæ clauſtrum eſt, in immenſum Oceanum Libyamq; tendentibus, Hiſpania; quæ olim à ſitu Heſperia, mox ab oppido Hiſpalia appellata, tandem in hodiernum nomen conceſſit. Ingens tellus, quippe Galliam Afris committens, &, ſi Pyrenæi paterentur, Inſula, antiqua ubertate inſignis, hodie per vaſtas ſolitudines fidem tot hiſtoriarum corrumpens. Nudum in pluribus locis ſolum & ſterilibus arenis incultum, egens aquæ, non herbarum, non meſſium decore ſpectabile. Sed qua repentibus venis frugum aut vinetorum alimenta ſuggeruntur, mirum eſt quantum natura indulgeat. Illic ubertas eximia, & pœne reliquæ plagæ ſterilitatem penſatura. Monſtrum putes quod alicubi arva auctum centies ſemen agricolæ reſtituunt. Frequentia oppida non ſunt: ſed nec in iis commeatus, quo hoſpites, Gallico, Britannove, aut Italico ſaltem more, excipi poſſint. Incolæ autem in priſcos habitus, geniumque majo-

rum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

rum,ut maxime durant. Robuſtum hominum genus, laboriſque illius patiens, non quo arva coli ſolent, aut artificia procurari, ſed qui maxime eſt ad bella idoneus, ut eſt ferme pervigilium, inedia, ſitis, & omnino ad militarem diſciplinam obſequium. Nam in ſuſceptas ſpes pertinax animus, præcipuæ virtutis partem credit, malis & periculis non laſſari. Hinc ad Romanas olim partes obſtinata Saguntus, excidio ſuo & mutuæ cædis fortitudine clara. Tum pro famæ magnitudine parva Numantia, tot Romanorum primo, ad extremum ſui victrix. Luſitania quoque repentinis viribus, & cogi ſolvique facilibus, Viriatum ſuum ſuccingens; & omnis Hiſpania, ad Sertorii diſciplinam fide & moribus commoda, ipſumque cum Pompeio Metellum fatigans. Adhuc Barbaros & in rudia variaque imperia diſſectos, ſuæ fortitudinis admonere laceſſentes hinc Pœni, inde Romani; quorum ambitum Hiſpania luebat velut in præmium alienæ victoriæ conceſſa.

Domitis expulſiſque Carthaginis copiis, libido & aviditas Romanorum, libertatis quoque cupiditas, quam Hiſpani demum ut amiſſa eſt cognoverunt, crudam gentem, & barbaram, ita inconciliavit victoribus, ut nunquam in totum pacata, pæne omnibus faſtis Italica arma laſſaret. Ipſe quoque Auguſtus, bellum cum Cantabris, non ut leve, & quotidiani momenti, ſuis Legatis mandare ſuſtinuit. Viſum illi par ſuæ felicitati periculum, præſenſque depugnavit. Nec dum Hiſpani tot bellis, tantoq; ſuo & hoſtium ſanguine, de exteris Imperiis cogitabant, duntaxat adniſi non ſervire. Tandem jugo aſſuefactos Gothi, Vandalique, de

Romano

Romano exemerũt imperio: tunc quidem ſibi ipſis, ſed quoniam in Hiſpaniæ corpus tranſierunt, & Hiſpaniæ quoque vincentes. Supervenit deinde ex Mauritania atrox fulmen, non ipſam modo Hiſpaniam corripiens, ſed uno impetu in Galliam tranſiens, Saracenorum viribus in immenſum effuſis. Exacti è Gallia & viciniore Hiſpania illi Mauri, ultra Bætim & Iberum conſederunt. Reliquæ Hiſpaniæ partes in diverſa & plerumq; æmula imperia abiere: donec in primum coalituræ Hiſpaniæ pignus, Iſabella, quæ fratri in regnum Caſtiliæ ſucceſſerat, Ferdinando Arragonio nupſit, & magnitudine dotis, Arragoniam ſemper liberiorē quam ſub juſto Rege provinciam in meriti jura coercuit: Mox ambo communibus armis domitos Mauros, pæne octo jam ſeculis Hiſpaniæ incubantes, ſuæ Africæ reddidere. Sub eorundem auſpiciis Americam aperuit ille Columbus, ad Occaſum poſitæ Indiæ pæne author; & ut proſperis undique fatis res Hiſpana emicaret, huic etiam Belgium, aſcito in communionem generis & imperii Philippo Auſtriaco, acceſſit. Eodem tempore pulſa ex Apulia arma Gallorum, Neapolim Ferdinando conceſſere. Mox novis & creſcentibus rebus, reverentiam, & quandam maturitatem, addidit Carolus V, Imperii titulo auctus, ſtrenueque Mediolanum ſibi aſſerens. Reſtabat ex omni Hiſpania, nomine & affectu Luſitania diſpar, Orientis commercio gravis, ad quem per immenſa, & infida Africæ littora magno auſu navigans, victo etiam & per ſparſas colonias occupato imperabat. Sed hanc quoque provinciam in ſuæ Hiſpaniæ corpus reſtituit Sebaſtiani Regis caſus, quo amiſſo Luſitani

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

in Philippi II Hiſpani poteſtatem conceſſere.

Tam ingentibus incrementis non mutati in Hiſpanis quidem mores, ſed magis aliquanto excuſati. Quippe eorum rebus adhuc humilibus dignus tamen hodierna magnitudine tumor fuit in quem ſuæ Naturę ſponte nati ſunt. Et hic illis vitiorum ac virtutum cauſa eſt. Graves enim animi, & cum pondere quodam elati, non ſubito impetu effunduntur in diverſa: nec vincere magis ſciunt, quam victoria uti. Ita ad omnia pericula pervicaces, ne tempore quidem & tædio vincuntur; factamque natura & arte conſtantiam vix de illis locis amoveris quos ſemel inſederit. Sed verba, quibus ſe ſuoſque attollunt, ingrata audientibus, fabuliſque ſcribentium traducta, vultus quoque cum hoc grandi ſermone conſpirans, & convictus, niſi ſervientibus & domitis animis gravis, ſeveræ majeſtati pæne quoddam odium addit. Vnuſquiſque in acie, ac maxime phalange, quam ſingulari diſcrimine, melior. Servatas parcimonia opes, & ad temperantiam inſtitutis corporibus ſæpe negatas, in veſtitu conſumere amant, & ſic ad oſtentationem proferre; immenſa ſui fiducia, ſed apud timidos aut patientes majore. Illis frugalitas eximia, non tantum in ſuæ Hiſpaniæ æſtu (ubi corpora nimio Sole marcentia cibum pati non videntur) ſed ubicunque ſuorum nummorum periculo edunt. Modicus panis, nec precioſa herbarum condimenta, aſſuetis tam rigidæ virtuti plerumque ſufficiunt. In alieno autem ſumptu haud facile alii ad menſarum hilaritatem meliores. Nulla tunc ſeries opulenti convivii, quam non totam oculis manuque percenſeant. In ultima paupertate ſupercilium non omittunt. Sutori

& egeno, cum jam fata inſtarent, aderat filius in paternam ſortem natus. Is cum rogaſſet ecquid ſibi deceſſurus præceptorum relinqueret, jam defecta voce pater, Vt, inquit, memineris in majeſtatem aſſurgere familia tua dignam. Miraculo nobis fuit ex Hiſpania mulier, vix centonibus ſatis tecta, tribuſq; qui comitabantur liberis precarium ſpiritum triſti mendicitate producens. Forte in Gallorum cœtum inciderat: Et ex his ſtatim unus ſpectaculo motus; Ego, inquit, ô mulier, hoc te onere ex parte levabo: majorem ex tuis liberis (& is forte ad decennium pervenerat) mihi trade: hunc levibus, ſuæq; ætati paribus ad ſerviendum officiis aſſuefaciam; ubi adoleverit, meo ſumptu curaq; hoc artificii genere quod maxime probaverit imbuetur. Ad hæc mulier; Nec Deus hoc ſiverit, inquit, o mi homo, quanquam pauperem me vides, ut in tantam humilitatem filum damnem: qui aut tu, aut ego, ſciamus, in quæ fata ſit genitus? aut quam claris virtutibus ſubſidium patriæ paraturus? Satius illi, ſi ita fata tulerint, inedia extingui, quam ad ſervitutem (ſub externo præcipue domino) egregiis hominibus indignam accedere.

Fallunt tamen Hiſpani tantorum ſpirituum ſpecie, quales naturæ ſponte, & ſæpe incogitantes, effundunt. Nam pleriq; illorum parca modicaq; ſorte contenti, ne ſpem quidē ad majora faſtigia, & ſupercilio ſuo digna, videntur attollere. Hinc videas ad arcium præſidia modico ſtipendio collocatos, velut in patriis laribus, inter impares tam ambitioſis verbis curas, ad ſenectutem pervenire. Quod utique minus pati Gallorum animi poſſint, ad nova ſubinde omnia erecti; & Italica ſedulitas, ſemper

per illam quę ventura eſt fortunam obſervans.

In Hiſpania, ſtudia literarum eo cultu non nitent, quem hæc ætas nudis & ſqualentibus Muſis repoſuit, cum periiſſe videretur ille eruditionis ſpiritus qui omnem ſcientiarum partem debet implere. Non enim Latinæ eloquentiæ ſtudium ibi viget, non venuſtas poëtices, non hiſtoriæ, priſcorumq; rituum utilis & robuſta lepiditas. Veterem ac pæne Barbaram in quærendis ſcientiis rationem obtinent: Philoſophiæ incumbunt, Theologiam amant, non ſpernunt Legum & Canonum peritiam. Sed illas ſcientias Græca Latinaq; eruditione mitigari indignantur: putantque hoc modo fucum addi, quo virilium literarum lineamenta elangueant. Vir nuper non ignobilis in literis famæ, cum ab iis quibus obſequium addixerat, juſſus eſſet in Hiſpania divinarum rerum ſcientias profiteri, ſtatim hac politioris doctrinæ velut infamia eviluit, admotiſque precibus ſupplex, à ſuæ libertatis dominis impetravit alias ſedes, & ſuæ humanitatis patientes. Præcipua ad Germaniæ morem ibi eruditionis ſpecies, prolixis voluminibus pauca complecti; ſed & illa plerumq; ex aliis auctoribus ſupervacuo labore decerpta. Et hoc quidem Academiarum malum eſt. In cæteris urbibus non adeo frequens eſt ſcientiarum commercium (niſi quod in ſuæ regionis dignitatem, libros patrio ſermone conſcriptos amant haberi;) Prorſus ut in militaris nominis ambitum videantur hanc formam ſeverioris in Muſas negligentiæ quæſiviſſe.

Reconditæ illis mentes, & ad lenta conſilia idoneæ: Hinc longos cuniculos agere, & veluti obſeſſis inaſpectos. Arma & pacem ex ſuis

tempo-

temporibus ſapièntiſſime æſtimare. Opibus animos ſubigere, ab hac invicta arte de fortiſſimis gentibus triumphare. Maxime autem ſolemne eſt, ad parandam reverentiam, nomine cœlitum uti, ſpecieque ſacrorum ſubducere ambitum oculis vulgi. Numini ſuas cupiditates imputant, & veluti pro illo depugnantes, ſolertiſſime ſibi vincunt. Illa veluti præfatione, in omnium rerum cœpta, tanquam in ſcenam & tragœdiam, intrant. Ferdinandus, & Iſabella, hunc jam patrium morem nepotibus tradiderunt. Quippe in hoſtibus ſuis inveniebant publici odii cauſam, adeo ut ſemper in bellis credi vellent divinæ iracundiæ miniſtrare. Cum externarum gentium Principibus acturi, non ex Optimatibus Ducibuſve Oratorem legebant, ſed ab alicujus monaſterii ſolitudine extractum. Ita præter reciſos legationis ſumptus, fidem quoque ejuſmodi feciales & reverentiam negocio faciebant. Equidem digniſſimum laude putem, quod Hiſpani in magna hominum penuria, vaſtum tamen & diſſipatum imperium ſuorum civium coloniis aut præſidiis tenent, ſuique ærarii famam opulentiæ Indicæ nomine & ingentibus præterea verbis cauta & induſtria fraude ſuſtentant. Cæterum in Hiſpanica gente pompa verborum, geſtuumq;, ideo minus ingrata eſt, quod non aſcititia aut extorta, ſed veluti ex Naturæ præcepto intumeſcit, cujus omnis impetus, etiam in vitia declinans, neſcio quo genio decet. Sed nec indignos putes illa ſpecie animi in cothurnos aſſurgentis. Sordes ſaltem palam odere, cultuique corporis amant munditie & patritii ritus veſtibus indulgere: arma, etiam deficiente penu, tanquam præcipuum

in

in viro ornamentum , & ſervant, & geſtitant. Nihil in illis ineptum (niſi ſi quid jactatio expreſſerit) in colloquiis cæteræque vitæ uſu : callidis aptiſque ad omnia ingeniis , nec ſe ipſa eodem fuco ignorantibus , quem facere aliis verborum pompa volunt. Sermonum & amicitiarum exordia per ſpeciem mitiſſimæ humanitatis adornant. Hos tu quoque illis initiis optime poteris eadem tranquillitate adoriri; ſuccedentes autem ad faſtum, mutua majeſtate excipere. Si vero te Gnathonem anguſtior fortuna voluerit eſſe , timido ſilentio plauſuq; ſatia animos in ſuam aut patriæ magnitudinē diffuſos. At tunc quoq; niſi quod jam admordeas, tuum eſſe ne duxeris; memineriſque, ut te promiſſis onerant ſupra fidem ingentibus, largiorem etiam quam præſtare unquā poſſis operam, mendacium aſtruente fiducia, polliceri.

CAPVT VIII.

Hungari , Poloni, Moſci, Gentes reliquæ ad Septentrionem poſitæ.

PAnnoniam jam nutantibus Romani Imperii rebus Longobardi inſedere , Hunniq; , qui transfuſo in provinciam nomine Hungariam appellaverunt. Huic pro diverſis regnantium viribus ſæpe mutata limitum ſedes eſt, nunc illos in viciniam proferente , nunc in arctius cogente fortuna. Savo , Tibiſcoq; fluminibus rigatur. Iſter jam plurimis fontibus auctus interfluit , capacique apud Taurunum alveo excipit Savum. Regio à Polonia atque Germania ad Dacas & Mœſiam excurrit ; qua Illyricum & Dalmatiam ſpectat. Alpium molibus tecta eſt. Omni proventu felix ſolum. Vberrimas ſegetes alit , paſcuorum ingentium fidem

fidem exteris gentibus facit, venalibus per Orbem armentis. Paulo minus centum millibus boum in ſingulos annos Germaniæ tranſmittit, illincque in vicinas Germaniæ terras. Partem quoque Italiæ iiſdem cibis alit. Vinum generoſiſſimum eſt, nec multum illi diſpar, quod in Hiſpania gignitur. Cœlum quoque ad valetudinem commodum, niſi quod ſub Autumno intemperies mutantis in horas aëris morbos creat, maxime hoſpitibus ſævos. Noctes ſcilicet multo frigore horrent, ingens æſtus ſuccedit, media luce campos corporaque adurens. Sub veſperam gelidus aër iterum incautos aſtringit. Varii generis preciique metalla in viſceribus tellus habet, aurumq; interdum cum arena fluvii volvunt, feraciſſimi piſcium, quos ibi nimia copia viles facit.

Indolem gentis ideo magis arduum ſcire, quod hoc ſeculo horribili clade perculſa eſt, ſuiſque moribus vix relicta; hinc urgentibus barbaris, potitiſque magna parte provinciæ; hinc milite ex omnibus Europę populis ad auxilium lecto, moraque, & multitudine, aliquid ſuorum morum ſenſim in illam regionem transfundente. Dixerim, bello & aſſiduis malis factum, ut vulgus quod in agris habitat, excuſſa ruſticitatis ſimplicitate, in ſævitiam plerumque abierit. Nullo diſcrimine, in ſuos, atque hoſtis milites, inſidias ſtruunt. Si quibus ſub noctem aberrare contigerit, adſunt ſtatim ad prædam, & ingratiſſimo ſcelere ſuos milites, ſibi opem per omnia diſcrimina ferentes, non aliter à ſe quam nudos, & in ultimæ mendicitatis imaginem amittunt.

Nobilibus, ut par eſt, mens erectior, meliorque frons, & animus ad magnificentiam fa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ctus, membra, inceſſuſque compoſiti ad venuſtam majeſtatem. Togis & tunicis utuntur, ad morem orientis, purpureis maxime, aut quæ cœruleum colorem acceperunt. Et hic veſtitus egregie viros decet, brevi ut plurimum acinace ad togatum latus appenſo. Callidis & ingentibus conſiliis valent, parique audacia, præſertim ſi brevi duntaxat & furtivo impetu opus. Ingentes Proceribus opes ſunt; magna quoque, licet in regno, libertatis veſtigia. Vnicuiq; pro opibus multitudo clientium; & illis in patronos ingens fides. Non alia ingentior nobilibus cura, quam ne quid de iis prærogativis decedat, quas tam à multis ætatibus intemeratas habent. Et ideo major armorum pertinacia contra Turcas, qui in unam ſervitutem omnis claritudinis ſanguiniſque familias premit. Abſq; hoc, inclinatio animorum in illis timeretur, aliunde potius Reges quam ex Germania petituris. Quippe Hungaros Germanoſque vulgare viciniæ malum, ſuperba æmulatio inter ſe committit. Probra utrimque in domeſticis colloquiis ſæva, alterniſque vitia curioſe aut explorant, aut fingunt.

Hungari equorum ſtudioſi, quos optimos habent; veſtes quoque, & arma, ad delicias pompamque exigunt: equis malunt quam pedibus prælium inire, timerique cum ambitu quærunt. Italica ingenia arteſque ſequuti, ne quidem ab eorum vitiis creduntur abhorrere, & vindictæ facinora peragere dicuntur iiſdem artibus, parique livore. Ad amicitiam facillimos putes: Sed hæc verane ſit aut tuta, nulli melius æſtimabunt, quam ii ipſi qui illam inibunt; ſerio reputantes num amari meruerint, an vero illa gens utilitatem captura,

ra, ſimulatione benevolentiæ fraudem paret.

Inſignis eſt apud illos magiſtratus quẽ Palatinum dicunt: Is nihil ex ſe decernere, ſed obſtare Regi poteſt quicquam publicum ſancienti: cui poſtquam ſuo ſuffragio interceſſit, infirmum eſt quod deinde ſtatuitur. Et hunc plurimi colunt, tanquã vindicem libertatis, oppoſitumq; Regibus, ut olim Tribunatus Romanis Conſulibus poteſtatis modũ fecit. Hinc ſcias, magnos gentis animos, nimiumq; tumentes, dura aut ſoluta imperia pati non poſſe: niſi (quod in provinciis illic cernas quas Turcæ invaſere) ad reverẽtiam dominorum, acri metu cogãtur, & premente ſpem omnem libertatis.

Illyrici, Dalmatæque, quos Iſtros Sclavoſq; appellamus, ad Hadriatici maris littora incolunt; illinc qua introrſus terram ſpectant, in Pannoniæ fines perveniunt. Immanium montium dorſo ea regio horret, perpetua hyeme in cacuminibus rigente: quæ in valles demittuntur, mitiora ſunt, viciſque & arcibus frequentia. Gens alieni juris eſt; diverſiſque dominis jamdiu aſſueta, in eorum plurimum mores, ac veluti indolem, abit. Pars Principibus Auſtriæ ſubeſt; Veneti non pauca ad mare obtinent: reliqua Turcarum Imperio acceſſere: hinc Germanici habitus atque mores, Italici etiam, ac denique barbari, pro dominorum genio diſpenſati. Pæne invia regio eſt, niſi quod in portibus naves interdum excipit, quæ à Venetis in Orientem ſolvunt, aut illuc in Adriaticum remeantes: cætera peregrinos non invitant. Inde lectis militibus fortitudinis & audaciæ fama eſt, in Turcarum præcipue caſtris: paucique præter illos Conſtantinopoli in prætorianas cohortes leguntur.

Hunga-

Hungariæ à Septentrione Polonia eſt, inde ad Oceanum procedens, Ruſſiæque contermina. Tot ſpatiis diffuſa regio pæne nullibi in montes aſſurgit: & à planitie factum nomen, quam Scythico verbo *Pole* appellant. Campi in immenſum patent, quos nix altiſſima hyeme obruit: hac diſcuſſa ſegetes creſcunt, non in indigenarum tantum uſus, ſed & mari delatæ, per multa Baltici littoris ſpacia, ſterilibus fundis anniſve opem ferunt. Sævæ hyemes terram fluminaque advinciunt, quia violentia Aquilonis, nullis montibus repercuſſa, liberum ut in pelago cœlum rapit: accedit Septentrionis vicinia, & ibi emoriens Solis vis, præſertim cum receſſit ad brumam. Natura ſubſidium admovit profundiſſimas ſylvas, quę & in ignem datæ frigus expellant, & in ſuis præterea umbris animalia alant, quorum pelles ſulciendis veſtibus precioſiſſimæ habentur. Hac duplici ope utuntur in hyemem. Alio quoque commodo ſuis ſylvis obnoxii. Quippe alicubi immenſa examina apum fervent. Agreſtia illa ſunt, nec cujuſquam cura aut paſtum aut tecta accipiunt. Vacuis quercuum ramis, aut truncis inhærent; ibi cereas domos extruunt & optimo melle implent. Hinc ingens faciliſq; in regionem proventus. Ceram mercatores devehunt; ipſi melle conficiunt potum, quem in deliciis habent. Flumina, paludeſq;, plus juſto quaſdam provincias obruunt, adeo ut æſtate vix poſſint adiri. concretis per hyemem undis curricula habent, quæ lubrica glacies facile evolvit: ita per regionem feruntur: & hoc eſt commercii tempus quo externi ad eos commeant, ceramque & pelles mercantur, ac ſi quid præterea ſub tam rigido cœ-

lo in

lo in precium naſcitur. Plerumque lapides ex-
ſtruendis domibus deſunt. Lignis ad parietes
utuntur, ſtramentoque operiunt, præterquam
in celebribus oppidis, arcibuſque Optimatum,
quantum illa regio ferre poteſt excultis. Polonis ut plurimum dura vita cœlo aſpero, nec
populi moribus factis ad noſtri ſeculi venuſtatem, & hinc aliquando ſæviora ingenia. Diverſoria peregrinos excipiunt, longe à noſtrarum terrarum ratione. Deducuntur in ſedem
quæ inanis, & plerumque perfoſſis ad accipiendum lumen parietibus, ventis quoque & hyemi patet, nulli quibus decumbant lecti, non
erecta ad epulas menſa, longo ac multiplici
clavo paries fixus eſt. Illic hoſpites ſarcinas
quas habent in ordinem appendunt. Multo
deinde ſtramento ſternitur ſolum; & hoc in
illis diverſoriis pro thoro eſt. Itaque per illam
regionem proceſſuri, ad iter ita ſe comparant,
quaſi domum circumducant. cibos, & cætera
in alimentum ferunt, lectulos in rhedis collocant, ut nudis illis tectis, excepti ſua ſupellectile, & famem & frigora arceant. Gens eſt ad
ferociam, & licentiam nata, quam vocant
libertatem, adeo ut infandæ barbariei legem
multis ſeculis ibi ſolemnem, vix nunc demum
omiſerint; Ea ſcilicet caverant; ut qui hominem peremiſſet, ſolveretur metu judiciorum,
ſi in jacentis cadaver projeciſſet pauculos nũmos, quorum numerus eadem lege deſtinabatur. Nec tam vile feciſſent humanæ vitæ precium, niſi ſui genii impetu pro levi facinore
haberent humanũ cruorem prodigere. Ipſum
nomen non tantum ſervitutis, ſed & juſti ac
legitimi regni oderunt. Rex ad patrias leges
vi & armis adigitur. Nobilitas triſtibus prærogativis

gativis ſe ipſa donavit, quibus poſſit ſibi invicem & impune nocere, quippe Principi non ſatis juris eſt, ut quod peccaverint ipſe vindicet. Maxime ſibi credunt; nec major libido eſt libertatis in moribus, vitaque incivili, quam in religionum & cœleſtium rerum ſenſu; de quibus, ut placet, ſine metu, & ſentire volunt, & loqui: ſcilicet immani fiducia ſui, quibus ſapere alieno ductu pudet. Hinc in diverſa hodie ſciſſæ mentes, errorumque omnium lues, quicunque antiqua ſecula polluerunt. Quiſque in ſuæ familiæ laudem intentus eſt; præſertim ſi in exteros incidit, & expertes ſuarum fortunarum. Sævire quam decipere promptiores, & ipſi magis fraudibus quam vi patent.

Vltra Poloniam Ruſſia jacet, quam obtinet Moſcovitarum Princeps. Nomen Imperio ab urbe Moſco eſt: quam illius Ruſſiæ caput multitudo incolarum, & habitatio Regum fecit. Ab Oceano ad Caſpium mare immenſo tractu patet. Diverſis lateribus Polonis Suediſque confinis eſt. In aliis ejus limitibus Tartari hærent. Longo frigore & penetrabili, damnata eſt. Vix profecto jam vere redditur terra, quam nives oppreſſerant. Inde æſtas graviſſime incumbit, & quaſi redimeret moras quas longa hyems fecit, ſubito æſtu percoquit fructus, non tamen ad noſtrarum arborum felicitatem. Pæne ſupra fidem eſt ibi quoque pepones matureſcere, quibus apud nos non flagrantes modo ſoles quæruntur, ſed & ſæpe repetiti. Crebræ ſylvæ campos attollunt; in iis precioſæ pellibus feræ; ceræ etiam copia, atque mellis, & hinc præcipuum in illis regionibus mercaturæ commercium. Multi incolæ ſunt, neque tamen pro terrarum amplitudine, quas poſſident.

Servi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Servituti gens nata, ad omne libertatis veſtigium ferox eſt; placida ſi prematur. Neque abnuunt jugum. Vltro fatentur Principi ſe ſervire, illi in ſuas opes, in corpora, vitamque jus eſſe. Sordidioris reverentiæ humilitas Turcis non eſt in ſuorum Ottomanorum ſceptrum. Cæteras quoq; gentes ex ſuo genio æſtimant. Hoſpites, ſive forte, ſive conſilio in Moſcoviam advectos, in idem jugum damnant & ſervire ſuo Principi volunt: ſi quos furtim abeuntes retraxerunt, ut fugitivos plectunt. Magnatibus, licet ipſi ſerviunt, in minores ſuus faſtus eſt: & vulgus horum maxime ſupercilium timet.

Fertur populus adeo literarum rudis eſſe, ut pauci inter illos vulgatiſſimas preces memoria teneant quibus Numen propitiamus. Bello quam ocio aptiores: & plerumque in armis ſunt: ſive quo Tartarorum impetum frangant, ſive alio limite Polonos laceſſunt, aut repellunt: Iſta quoq; ætate civilibus odiis inter ſe certaverunt. Acies illis ex equitibus tota: pedite ideo vix utuntur, quod omnium bellorum momenta in celeritate conſtituunt: magno impetu vel impreſſionem adorti vel fugam. Sed ubi pavere inceperunt, ad deſperationem quoque vertuntur. Adeo ut ex prælio fugientes, ſi aſſequitur hoſtis, nihil auſi repugnare, ita ſe victoribus dedant, ut nec mortẽ deprecentur. Caſtigandis furtis remiſſi ſunt: tamen prædones ultimo ſupplicio ulciſcuntur. Gens eſt cauta, nectendiſq; fraudibus apta; Neque ignorant ideo mercatoribus ſe ſuſpectos: quos ut placabiliores habeant, interdum in mutuis commerciis aliam patriam ſibi fingunt. Perpotandi ſtudium acre eſt, & præter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

patrios potus ne quidem advecta vina deſunt.

Vxoribus longa captivitas, quas domi ſerio continent, dignas quoque majoribus malis: adeo ſervilibus ſupra fidem ingeniis demiſſas eſſe ajunt. Virorum in ſe benevolentiam ex verberum numero æſtimant: nunquam melius ſuo judicio habitæ quam cum in ſæva ingenia inciderunt. Quidam è Germania in Moſcoviam migraverat, vir è plebe, & ſi nomen in tantilla re placet, Iordanes dicebatur. Hæſit ergo in illa regione, & cum ſibi eæ ſedes placerent, inde etiam duxit uxorē. Hanc cum charam haberet, omnibuſq; officiis mutuam gratiam affectaret, illa dejectis luminibus mœſta, crebro in ſingultibus & cæteris mœrentis animi indiciis erat. Viro denique ſciſcitanti mœſtitiæ cauſam; ſe enim nullis quod ſciret amicitiæ muneribus defuiſſe; Quid tu, inquit mulier, tam egregie fingis amorem? Num putas latere me quam tibi vilis ſim? ſimulque largos gemitus cœpit effundere. Ille attonitus, in amplexus mœrentem recepit, rogare perſeverans, nunquid eam offendiſſet; peccaviſſe ſe forſitan, ſed culpam emendatione deleturum. Ad hæc illa, Vbi autem ſunt verbera, inquit, quibus te amare docuiſti? hoc certe potiſſimum pacto, maritorum in uxores apud nos benevolentia & cura ſancitur. Hoc à Iordane audito, primum ſtupor continuit riſum; mox utroque vaneſcente, è re ſua eſſe putavit, ut uxorem eo modo haberet, quem ipſa præſcripſerat; nec multo poſt arripuit cædendæ mulieris cauſam; & illa fuſtibus mitigata, tum primum bona fide amare & colere virum cœpit. Nec tenuit ille modum, ſed jam ferior quam miſera conjunx optaſſet,

ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ad extremum grandi ictu dicitur hujus etiam crura & cervicem afflixiſſe.

Germania, qua Baltico alluitur mari, Cimbricæ Cherſoneſo confinis eſt, parvoque maris diſcrimine cæteras inſulas videt, quæ idem Cimbrorum regnum faciunt: hodie Daniam appellamus. inde brevis in Suediam trajectus eſt: cui ad Boream Norvegia adjacet. Et hæ quidem regiones ſunt, ex quibus tantæ gentes numero ſuo, victoriiſque celebratæ, quodam turbinis æſtu toti olim Europæ infuſæ ſunt. Inde Cimbri, Teutoneſque, inde Gothi Vandalique prorupere; per quos Italia, Libya, Hiſpania, cum Galliæ parte afflicta eſt. Recentioribus ſeculis quæ inde Coloniæ emigrabant, Northmanni dicebantur, id eſt, homines à Septentrione venientes. Per hos diu occupata Britannia, in Galliis plurima ferro igneq; corrupta ſunt: ſed illic poſt varia diſcrimina pax placuit, & concedentibus Gallis, Neuſtriam inſederunt, quam exinde vocavere Normanniam. Adeo nihil in Europa intactum illis fuit, & omnibus formidabiles, etiam vulgo indomiti cenſebantur. Vnde tanta hodie multitudo, & velut fons gentium aruerit, incertum eſt: certe jam minus crebra in illis regionibus oppida; tantumq; à mittendis coloniis abſunt, ut cum bella ingruerint, externo milite uti conſueſcant. Crediderim barbaras gentes, cum frugales ibi olim in inculto ſolo eſſent, ignaræque vitiorum, multa ſobole increviſſe. Et quoniam infelicitas terræ numeroſo populo alimenta negabat, ſæpe dimiſiſſe juventutem novas ſedes quæſituram; cui ſe ſponte tunc omnis ætatis homines applicabant: Nunc autem inſano comeſſandi bibendique vitio obruiſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

genitalem vim, nec habitatores niſi ſuis regionibus ſufficere poſſe. Illic Germania perpotandi ſtudio ſuperatur. Mane primum excitati ſtomachum implent ingeſto calidiſſimo potu, quem ab ipſo vino igne exprimunt. Sic refectis, miſſa ad caput æſtuantis potionis caligo ſomni cupiditatem facit: brevis quies eſt, rurſuſq; ſecedunt ad potum. Vinum tunc bibunt, aut ſi quibus, ut vocant, cerviſia placet. Quod inde ſpatii ad medium diem eſt, negociis datur. Tandem ad prandium conveniunt, quod utique ſæpe non dubitant continuatis ſermonibus in cœnæ tempus extrahere: hinc ut plurimum in thalamos deferuntur, contumelias nec facere prompti, nec pati. Datæ dexteræ fidem non violant. Multa Germanicæ in his linguæ ſunt, ſed in moribus plura veſtigia.

Norvegiam rari incolæ tenent. Vt plurimum venatione vitam tolerant: nullibi commodiores malis, aut navium tabulatis arbores creſcunt. Gens eſt rudis, & apud multos veneficiis infamis. Ajunt venalem apud illos ventum eſſe, quem inde navigaturi emant, Vlyſſis Æolique fabulam vero æquante prodigio. Diræ apud illos hyemes, & plerumque incautis infeſtæ. Torpens aër, remiſſo, ac pæne nullo ſenſu, occupat corpus: ne ante quam perieris intelligas te perire. Memorabili exemplo huic peſti is ereptus eſt, quem Numen ad regnum Britanniarũ deſtinaverat, nunc unius Scotiæ Rex, Iacobus. Filiam Annam illi deſponderat Fredericus II, Cimbricæ Cherſoneſi Rex: Sed cum illa in Scotiam veheretur, non ſemel in Norvegiam ejecta eſt, vi ſortium, maliſq; geniis ad Veneficæ imperium ventos cientibus, quæ aliquanto poſt facinoris pœnas luit.

Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Sed Rex interim amore & juventa impatiens, ad conjugem deferri conſtituit: provectaque jam hyeme, illud mare glacie infame ingreſſus eſt. Cœlo & tempeſtatibus luctatum Norvegia excepit; nec multo poſt quæ eum vexerat navis, velut in aridam delata, ita circumſtante glacie immobilis hæſit. Res ad Iacobum delata eſt; ſtatimque libuit hoc inſolenti ſpectaculo frui: quippe nulla ſuæ Britanniæ littora concretas undas tenent. Sudum erat, neque portus ab hoſpitio Regis procul: Proceſſit igitur, nec ſpirantibus ventis, nec acriter, ut videbatur, inhorrente aëre; contemplatuſque pauliſper glacie ſtratum mare in thalamum rediit, nec dum aliquid de pernicie hyemis ſuſpicatus. Sed dum foco ſe admovet, ex circumſtantibus unus, in dexteram Regis manum, ut forte fit, intuens, advertit vicinum pollici digitum cæruleo & exangui livore rubentem; perituſque cœli illius, Ne tu, inquit, Rex, ad ignem acceſſeris; nocuit tibi aër, & digitum exanimavit: ſic jam affectum, pejus ignis intempeſtivo calore perdiderit; frigoris lues alio frigore pellenda eſt. Admiratus Rex primum ſe læſum negat, quippe nullo modo doloris ſenſu tentatus. Sed non diu dubitavit, quin recte moneretur. Nam ſtupebat rigens digitus, ſenſumque cum ſanguinis calore amiſerat. De remedio quærenti, referunt, certam eſſe & in promptu medicinam, cujus ſe ſalubritas, brevi quidem, ſed acerrimo dolore, inſinuet. Id pati oportere, niſi malit intercidere digitum tam noxia hyeme contactum. Allatumque eſt vas ſubito, plenum nive, non quidem ad ignem domita, ſed per ipſum triclinii teporem jam ſenſim diffluente. Illo Rex digi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tum inſerere ex præcepto incolarum monetur: ſubitoq; ingens dolor per torpentes paulo ante articulos pæne illius patientiam excuſſit. Remeantis in digitum ſenſus documentum primum fuit, quod doleret. Eo modo Rex incolumis evaſit; admonitoque tam improviſi mali facilior poſtea cautio fuit, vel certe medicina: quippe & poſt, aurem dexteram equitantis eadem peſtis aduſſit.

CAPVT IX.

Turcæ, Iudæi.

TVrcarum ferum genus, & ad urbium, artificiorum, ſcientiæ excidium natum, noſtris vitiis, quam ſua virtute felicius fuit. Hæc publica Orbis lues, barbaro impetu, tum multitudine hominum, & auſtera parendi diſciplina, invaluit. Primum illis à Scythia quam Tartariam appellamus exordium. Hinc ſive ſtipendiarii diſſidentibus Perſis ad auxilium accerſiti ſunt, ſive ultro inopes patriæ campos reliquerunt, invitati felicitate viciniæ, Ducis quem ſibi conſtituerunt auſpicium mira religione ſequuti ſunt. Huic ſe ſuaque addixere; ſive libertatem nunquam viderant, ſive ultro projecerunt. Nec in aliis gentibus conſtantior in modeſtos & legitimos Principes fides, quam illis in atrocem, cui ſe damnaverunt, tyrannidem: niſi quod tantæ reverentiæ impetus ſenſim creditur jam torpere, ſub Principibus illo obſequio minus dignis; nimis quoque in populo animorum affectibus nunquam diu conſtantibus.

Per hos primum correpta pars Aſiæ quæ olim fluere deliciis dicebatur. Hinc ſub Amurathe in Europam, Ligurum ope remigioque,

tranſvectis, illa Græcia, illud Muſarum domicilium, conceſſit in prædam. Ipſi tamen dura indole eluctati humanitatem, in majorum feritate perſeverant; prorſus ut intelligas ſub molli cœlo immania ingenia eſſe poſſe. Quandiu in Bithynia hæſerunt, aut in Thraciæ deinde littoribus, æmula hinc Græcorum, hinc Trapezuntinorũ imperia, per quæ vinci oportebat niſi ipſi vincerent, accendebant ſæva ingenia, & tunc quodam primarum victoriarum æſtu ferventia. Vbi pudendo nobis bello tantos hoſtes ſuſtulerunt, Conſtantinopolim à Mahumete captam habuere in præcipuum regni caput; deliniti ſitu urbis, quæ Europæ Aſiæque faucibus hæret, & commoditate pulcherrimi portus, tum fama Imperii, quod ibi multis ætatibus inclytum duraverat.

Quod in Oriente reliquum erat, vel à Soldano tenebatur, qui Syriam, vicinaſque regiones, Ægypto addiderat; vel ſub Perſarum jure erat, terras quæ ab Euphrate ad Indiam late jacent uno Imperio jungentium. Perſa palam Turcæ infeſtus, & de regni limitibus quotidiano odio belloque certabat. Vtrique cum Ægyptio fœdus erat: ſed viſus Selymo Turcæ Ægyptius id cum Perſa arctius & religioſius colere: Et hæc ſtatim cauſa armorum. Nunquam tam brevi bello parta major victoria, ſpoliis, viris, terris: & quod eſt amplius, diuturna earum rerum quæ victæ ſunt poſſeſſione, quippe duobus juſtis præliis, unoque tumultuario, omnes Soldani regiones, opes, arma in Selymum fortuna contulit. Hinc ille in Perſam gravior: Europæque ſimul imminens, noſtras opes faſtidioſe deſpicere. Sed à Syria cum Triumpho redeuntem acer morbus oppreſſit, eodem illo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

loco ubi quondam in parentem Bajazetem acie certaverat: velut diris patriam vindictam repoſcentibus. Sed ſtatim Solymanus ipſo Patre acrior Pannoniam invaſit. Rapta Buda, quę Hungariæ caput eſt, auſus quoque Viennam Auſtriæ obſidione tentare. Senſim tamen Bizantinæ deliciæ illorum Principum animos à noſtris cladibus averterunt. At nos inteſtinis interim odiis & æmulatione gentium fracti, non erubeſcimus pacis bellique momenta ab iis expectare, in ipſos nihil ſponte audentes, contentique non laceſſi, adeo ut legatos, velut belli redemptores, & deprecatores fœderum, ad hos Bizantii Tyrannos dimittamus; quos illi ſive ſua ſuperbia, ſive religionibus noſtris offenſi, nullo colloquio, ac vix quidem conſpectu dignos putant, rati infra ſui imperii dignitatem, ſuos quoque legatos ad mutuæ amicitiæ commercium in has oras deſtinare. Cæterum ut tot victoriarum felicitas, majeſtatem Principis Turcæ pæne ſupra humani faſtigii cultus ſubvexit, ita ipſum populum, cujus manu impetuque partum Imperium, (mirum dictu) videtur afflixiſſe. Nam adhuc humilibus Ottomanorum Principum rebus, cum pæne ſuam gentem, quantacunque tunc erat, in caſtris haberent, certe quicquid dignitatum prædarumque vellent dividere, ſpargendum in illos ipſos milites erat; nec alios præter hos Scythas habebant, quibus amicitia miſcerentur. Auctis nunc opibus, liberoque delectu, ex ſuis domitiſve gentibus, quos malint ad Rempublicam admovere, à præcipuis honoribus arcent veteres illas ſtirpes, illorum militum nepotes à quibus Ottomanica domus idipſum cum imperio olim accepit, ut jam ingrata eſſe poſ-

ſe poſſit. Neſcias id faſtidio factum, an conſuetudine, (quæ poſtquam invaluit, barbaris pro religione eſt) an ſecreto ad ſui regni ſecuritatem conſilio, quod ingentes præfecturæ, tribunalia, dignitates, non aliis permittuntur, quam iis qui ex Chriſtianis parentibus nati ſunt. E Dalmatia potiſſimum, & Illlyrico, de ſinu parentum abrepti pueri, virgineſque, in deſtinata Conſtantinopoli clauſtra ducuntur. Ibi ſacra parentum, quæ vix infantes meminerũt, in veſanas ſuperſtitiones mutant, circumciſis genitalibus, & reverentia in Mahumetem imbuti. Et hi cœtus in tam miſerabili rapina coacti, Regi Turcæ pro ſeminario ducum, principumque ſunt, quibus corporis ſui curam vireſque imperii tradat. Hinc præterea ſpadones, ad intima deſtinati obſequia, ideoque non vile aut pudendum ibi genus. Hinc Reginæ pelliceſque & ſemper tanto Regi regnaturæ poſt ſe ſobolis mater. Suas quoque amitas, & ſorores, ex illa cohorte delectis nuptum dant; ſibi patrueles, & nepotes, daturis. Adeoq; eſt in precio de Turcica ſtirpe nõ naſci, ut ſumma in Imperio munera, quæ iſti ex Chriſtianis parentibus geniti tenent, in eorum liberos nuſquam tranſeant. Nec alia cauſa eſt, quam quod illos in legem rituſq; Turcarum ediderunt. Et hoc illa gens patitur, ſuo quoque judicio vilis.

Turcis enim ruſtica ac demiſſa indoles: neque digna libertate quam non curant vindicare. Rudes animos ne ulla ſcientiarum humanitate mitigent, Mahumetes lege cavit, quo facilius ignari componerentur in legis veſaniam, quam præſcripſit. Gregum, armentorumque, & ſupellectilis præcipua illis cura: ædificia vix ad uſus, nedũ ad cultum extruunt;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſive adhuc Scythicæ originis memores, & vitæ in plauſtris errantis, ſive quod unuſquiſque ſuum agrum precario jure poſſidet, ad Principis nutum non fundos illos tantum, ſed & provinciam muraturus. Principem ingenerato affectu mire colunt; umbram hunc & effigiem Numinis vocant. In ea gente ſæviſſimi, fœdiuſque in Chriſtianorum odium intenti, non ſunt illi qui longa majorum ſerie in Turcis ſunt, ſed qui in eorum ritus à nobis defecere: cæteris mitius ingenium perhibetur, longe tamen à moribus noſtris eſſe. Venena non alibi ingenioſius parantur: & vix credibile, quantis artibus vim nocentium rerum exprimant copulentque, nec aliter ſcilicet quam per mirabiles aſtus, illa lue quemquam tollant: omnibus, quo hanc mortem & effugere poſſint & tradere, in pari vitio calliditatem quærentibus. Quis credat non guſtu, ſed nec tactu opus eſſe, levi aura hanc peſtem inſinuante, corruptiſque vitalibus nec lentam quidem mortem inducente? Nuper Alepenſem præfecturam emerat à gratioſis in Aula hominibus quidam ex illarum dignitatum candidatis. Vrbs eſt vix bidui itinere à Cilicio mari ſummota, mercatorum frequentia Orientiſq; commercio gravis, unde merces partim Euphrate, partim jumentis delatas accipit. Inde ſuis rectoribus ingentium opum cauſa, tam licenter in provinciam graſſantibus, quam profuſe illam emunt. Hoc igitur homine in præfecturam miſſo alius majoribus donis ſollicitat fidem eorundem Optimatum, jubeturque illi priori ſuccedere, qui provinciam vix dum libaverat. Is hoc nũcio celeriter amicorum fide perlato, vehementer, ut par erat, improviſa clade perculſus eſt,

nec

nec dum ulla ſcilicet præda ambitum emptæ præfecturæ repenſante. Igitur amicorum qui aderant conſilium advocat, apud illos amiſſas opes deflet, perfidiamque aulæ queritur, tam fœde venalem. Incertus conſilii erat, pareretne revocantibus Conſtantinopolim literis, an ſucceſſori armatam manum objiceret: audaciæ veniam à Bizantinis proceribus novis muneribus impetraturus; aut ſaltem publico ſuo decori, ſimulque domeſticæ rei, ſuperſtes non futurus. Inter has cogitationes furentem, anxiumque, ſeduxit fidiſſimus amicorum; monet ne quid temere audeat; ſi reſtiterit ad mandatam provinciam venienti, id Regem pro defectione habiturum. Nullum in ſua gente atrocius crimen eſſe, quam non modo violantis, ſed vel remorantis obſequium. Tutius, inquit, conſultum tibi volo. Accedenti æmulo etiam cum donis occurre: ne tua benignitas ſit ſuſpecta, apud eum querendum eſt, tuarum rerum ſpes hac intempeſtiva ſucceſſione propemodum eſſe acciſas. Tamen nihil tibi antiquius quam parere. Accipiat ſane provinciam cui deſtinatus eſt; in amicitiæ quoque pignus illa munera, quæ hoſpitali comitate protuleris: iis ſatis gratiam habiturum, ſi in Regiam redeunti literas dederit, quibus ſignificet, nihil te cunctatum, imperium, ſtatim ut juſſus es, urbem, jura, provinciam tradidiſſe. In tuis autem donis ſtrophiolum erit, inquit, quod habeo, multi operis, ſed nocentiſſima tabe perunctum. Hoc ſi quaſi artificii venuſtatem monſtraturus ad illius vultus explicas, ſic ut vel minimo halitu perfundatur, ſpondeo, nunquam in Alepenſi urbe regnabit. Vtitur ſagaciſſimi viri conſilio Præſes, longaque &

multi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

multiplici pompa exceptum ſucceſſoré in ædes deducit. Ibi inter inſidioſæ liberalitatis blandimenta evolvit fatale ſtrophiolum, auro & ſerico diſtinctum. Lætus hoſpes ſuæ mortis inſtrumentum aſpexit. Inde divertunt ad cœnam. Sed hic fraudibus agens, ſimulabat, primo ſe mane iter Bizantium verſus ingredi velle. Expreſſit itaque eadem illa nocte literas ſuorum officiorum teſtes: Neque enim tam benevolo deceſſori iſte miſer perfunctorie indulgebat. Sic exacta noctis parte ad quietem ſeceſſum eſt. Primo mane novus Præſes inſpirato per ſtrophioli auram veneno impar fuit. Iacebat in ſtrato exanimis, nec tam repentini caſus aliis cauſa patebat, quam illis qui incautum peremerant. Peracto facinore veneficus Præſes Conſtantinopolim literas deſtinat, tam illas quibus ſucceſſor ſignificat ut optime eſſet exceptus; quam alias ſucceſſoris interitũ nunciaturas, orânteſq; tunc ſaltem imperium ſibi & provinciam prorogari. Nec id ægre impetravit, tanto ſceleri felicitatem indulgente fortuna. Et hoc ſævo & in flagitium mirabili aſtu, non plus ſtudium venenorum, miſerabili ſubtilitate excultum, ſuſpexeris, quam corruptos in ea gente mores, venundatos magiſtratibus populos, fas æquumque infra pecuniam poſitum, & cætera ultimæ tyrannidis mala. Vix ambitus, aut repetundarum actio; viles magnatibus injuriæ, ac pæne indignæ vindicari, quibus vulgus affligitur, diuturnitate ſervitutis, & inſtitutione parentum, non auſum aſpernari tam dejectæ ſortis cladem.

Non aliud in Turcis magis mirer, quã quod homines immortalitatem animorum tam cõſtanter aſſerentes, ut his inde vilior hæc vita

ſit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſit, ſibi eorum flagitiorum licentiam faciant, quæ etiam abſq; lege natura refugiat. Tamen in egenorum ac hoſpitum opem multorum animi illic effuſi ſunt. Ad hæc humanæ miſerationis opera paſſim ædes extructæ, in quas ægri aut feſſi divertant; ibiq; conſtitutæ privatorum teſtamentis & publico ſumptu opes. Nos etiam, quanquam canes & credunt & vocant, non arcent à tanti beneficii humanitate. Ingens in parentes reverentia: & ſi quando moleſti ſunt, plus recordatio dati ſpiritus, quam acerbitas injuriæ valet. Multi cibi gens, & plus curando corpori intenta quam animo.

Omnis autem libidinis qua ſunt infames, minor his ipſis culpa quam fœdo Mahumeti, has cupiditates maxime innatas mortalibus, ſed Numinis pudoriſque vinculis aſtrictas, ſua lege exolventi. Ita allicere placuit militarem quidem populum, ſed ut in Oriente ad voluptates molliorem. Inde his vitiis, tanquam concuſſa remiſſione, exercentur, miſerabili virtutis inſcitia. Neque abeſt à libidine crudelitas, ſaltem in Principe tam ſuorum ſibi ſanguinem quam opes vindicante. Conſtantinopolim Rex Turca obibat, in proximos agros venatione decreta, cum ad militis fores adoleſcentulum videt impudice fractis oculis vibrantem. Accenſa deterrimi Principis libido eſt, rapique & in regiam duci jubet. At miles, qui puero aſſueverat, reverentiam amore vincente, non dubitavit pro ſcorto opponere ſuum pectus, ſtrictoque gladio irruentes miniſtros ſubmovere. Sed quid unus in multitudinem poſſet? Ipſe Princeps, ad omnem ſuorum contumaciam tam pervicacis iræ, tamen hanc amantis violentiam in crimen non duxit; il-

lum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

lum quoq; tanquam in precium abrepti pueri, ruſtico prædio donat; & ſtipendium jubet augeri. Neq; mora, viliſſimi ſcorti amore Rex flagrare, nec tantum in deliciis habere, ſed & in ambitioſæ amicitiæ locũ. Quod miles cum audiret, eum olim ſibi cariſſimum aſpicere inter tantos honores concupivit. Donis itaque ac precibus evicit à cuſtodibus qui ſtabant ad fores, ut cum Rex in hortis veſceretur, clam & à Satellitum tergo ipſum accumbentem ſimulq; adoleſcentulum intueretur. (nam & is ſolebat regiis conviviis adhiberi.) Conſtituto tempore adeſt. Iacebat Rex in tapetibus patrio more, neque procul impuriſſimum ſcortum, & nimio impudicitiæ precio jam ſuperbum. Inter hæc miles incautius forte prodire, ſic ut à puero conſpiceretur, qui veteris obſequii memor, ſtatim ad ipſum curſu defertur, amplexæque dexteræ oſculum ponit. Princeps in redeuntem inſiliens, fronte oculiſque furore ardentibus, interrogat quo vecors & infidus divertiſſet. At ille, Ad priorem, inquit, herum, Rex, quem à me ſaltem oportuit ſalutari. Haud mora, Rex æmulatione inſaniens, brevi ferro quo erat accinctus, ſui amatoris perfodit pectus. Sed ut labentem vidit, ſequutus in terram, ſuo ſinu vulnus fovit, ingemuitque morienti. Iuſſus ſtatim miles mori; quaſi tanti doloris Principi cauſa: ſed ille inter tumultum elapſus, ipſo favore ſatellitum evaſit, latebris & ſuorum ſilentio tectus, donec princeps mitigaretur. Adeo nullius amicitiæ nexus tuti ſunt à tyrannide tam atroci, nec incolumitatem ſuam tantum, ſed & voluptates, ſupra vitam ſuorum civium æſtimante.

Arma autem, jam ceſſantibus Principibus,

ſub quorum aſpectu ingens militum audacia erat, modicis in ea gente ſtudiis, nec ex parentum impetu, culta ſunt. Prætoriani in urbe regia, quos Ianiſſarios vocant, deſueti jamdum vero pulvere exerceri, in ocio & civilibus deliciis ad turbidam ſed gnavam audaciam inſtituuntur. Hinc ſolvendæ diſciplinæ initium ſuperbis militibus, nec laborem, nec felicitatem pati idoneis. Non aliis vitiis olim everſi ſub ſua mole Romani jacuerunt. Et illud forte Imperium jam deficientibus ventis quibus alte intumuit, ſuo pondere viciſque obruetur. Illi tamen qui Ægypto præſident, maxime ad Memphim collocati, veteris militiæ decus cum ingenti laude obtinent; ſcilicet ab aula ſemoti, arcendiſq; prædantium manibus, qui de montium jugis erumpunt in vallem, in quotidianos labores exerciti. Sed in fugientium latronum agmen fortes, tantumque inſtare cedentibus; ſi in noſtrorum hominum robur inciderent, fortaſſe equorum celeritate qua præſtant, ad ſalutem, non prælium uterentur.

Sagittarum, quæ præcipua Turcis vis, jam neglectus ille uſus qui olim formidabilis Orbi fuit credo, quia ſine longo ſudore, corporiſque ad laborem obſequio, ad hanc artem perveniri non poteſt; & hodie milites fracti ocio, & languente diſciplina, tanti non emunt fortes eſſe. Breves arcus ſunt, inflectique niſi à peritis difficiles, cæterum multo majore impetu tela expellunt, quam quo machinę noſtræ plumbeas glandes ejiciunt. Vidimus quidem (& fidem oculis noſtris tarde habuimus) chalybem tres digitos altum ab exigua ſagitta pertranſiri. nec minoris prodigii fuit, deſtitutum ferro telum in modicæ arboris truncum arcu impelli,

pelli,

pelli, & utrimque defigere. Hanc artem clariſſimo apud nos viro, cum Conſtantinopoli eſſet, tradidit Solymani vetus miles, confeſſus illam artem interire ſuorum ſocordia: vix tres eſſe in tam vaſto Imperio quibus curæ fuerit hanc majorum fortitudinem in ſe producere; cæteris laxos arcus, nec aliis quam levis armaturæ hominibus eſſe timendos.

Quod ſi Numinis beneficio, & illorum vitiis uti vellemus, quid hac tempeſtate facilius quam opimas extorquere provincias à barbara gente, ſuumque impetum, quem pro fortitudine habuit, dediſcente? Hoc gementes ſub tam feræ tyrannidis mole expectant à nobis Chriſtiani, immenſa multitudo, ſed ducibus armiſque defecti: hoc noſtri quoque ritus, & templa, quæ veſani delevere, hoc de illorum Imperio dejecta humanitas, terræq; olim cultiſſimæ nunc velut informes, nec in ſui decoris honeſtatem, niſi noſtris auxiliis, rediturae. Quod ſi quem moveant experta toties arma, fruſtraque exhauſtæ divitiæ, dum noſtri majores à Saracenorum impetu Syriam, Palæſtinam, Ægyptum, contendunt vindicare, in Turcas etiam ingentibus ſæpe copiis moventes; cogitet, eos magis æmulatione inter ſe, quam hoſtibus illis victos. Vt omiſerim Principes Græcos, ſemper infeſtos militibus ab Occidente venientibus; quoties ipſi inutilibus odiis noſtros impetus in nos converſi conſumpſimus? Non oportet recentibus exemplis noſtri ſeculi pudorem onerare, ac ne quidem curioſe recenſere veteres clades. Satis erunt ad doloris & cautionis argumentum, Gallorum Anglorumque in ejuſmodi bellis funeſta diſſidia. Richardus II, Rex Angliæ, cui ex leonis

corde

corde cognomen eſt, in Syriam exercitum duxerat, ultuſq; injurias quas Cyprii intulerant, ad ultimos metus Soldanum adegerat, jam Hieroſolyma tradere & ſic cum Chriſtianis paciſci cogitantem: Cum ecce Gallorum Rex Philippus, quem Auguſtum appellarunt, reverſus & ipſe à Syria, & Richardo infeſtus, cum exercitu in Normanniam movet, (hæc tunc Anglici juris erat) & oppida adortus, quædam vi capit, alia metu aut factione ſubigit. Sic Richardum, tum publicis Orbis rebus intentum, ad rerum ſuarum tutelam in Europam revocavit, & tunc Saraceni Gallorum manibus Chriſtiano exercitui erepti ſunt: qui poſtea Anglis quoque beneficium debuerunt. Quippe vix ſeculum inde effluxerat, cum Philippus cui cognomen Valeſio, Francorum Rex, omni regni ſui mole ad hæc bella tranſmarinæ pietatis converſus eſt. Aderant in auxilium Navarræ Rex, Arragoniæ, atq; Bohemiæ, multique præterea mortales, quos regni magnitudo, ſanctitaſque belli coëgerat. Iam in anchoris claſſis ſtabat quæ quadraginta armatorum millia veheret. Trium annorum commeatus addebantur. Exercitus terra iturus trecentorum millium erat. Sed tam gravem apparatum, tantamque ſpem mundi, intervertit Eduardus III, Angliæ Rex, tunc primum Franciæ ſceptrum, tanquam matris Iſabellæ hæreditatem, aggreſſus vindicare. Sic in noſtra viſcera acti ſumus; & à nobis ſuperati, triumphos Saracenis Turciſque conceſſimus. Triſtiſſimi quidem hi caſus; ſed illorum ingens ſolatium, nobis adhuc vires eſſe eruendo illi barbarorum Imperio; ac ne quidem conjurationem noſtrorum Principum in hoc quæri: plures ex illis eſſe, qui ſoli huic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

huic victoriæ ſufficere poſſint. Non innumero exercitu opus eſt, nec velis immenſum mare tegentibus. Vir inſignis judicii animique, & jam longiſſimo uſu rerum Turcicarum peritus, ſuo Regi ſpondere non dubitat, ſi ſibi claſſis detur, triginta millium exercitu impoſito, in biennium ſtipendia, in annum commeatus, ſe eo tempore Peloponneſum, Eubœam, magnamque Achaiæ oram, in illius ditionem redacturum. Ni fecerit, idem exercitus qui ſibi committetur, decepti Regis exigat pœnas; vindicetque atrociſſima morte temeritatem irritæ ſponſionis. Eandem ſpem victoriæ, pæne nec tanto ſumptu, auſus maximo Regi ante aliquot annos dare eximius belli dux, opibuſq; & ſanguine dignus, cui tanta expeditio crederetur. Sed mors illius conſilia occupavit, incertum an veneno maturata. Vtrique cauſa ſperandi, ex noſtrorum militum robore, bellique diſciplina, tum ex Chriſtianorum numero, atque votis, noſtra arma illuc ad ſe vocantium; deniq; ex languentibus Turcis, qui fortitudinis famam non alio jure obtinent, quam ob majorum ſuorum nondum expirantem memoriam. Sed ajebant iſti Duces, in ipſius hoſtis ſinum jaciendam hanc facem; non tutandis limitibus ſtandum, in quibus ſummum victoriæ præmium eſt, hoſtem à patria ſubmovere, mox ſævius rediturum: victis autem, & ſua, & patriæ captivitas imminet. Ideoque volebant non in Pannonia nos hærere, ſed ingenti procurſu in media Græcia, Thraciave, caſtra metiri. Hanc in bellis inferendis rationem, pleriq; veterum inivere. Sic in Italia Hannibal vincebat Carthagini: Sic Romanis in Africa Scipio; ſic deniq; ipſi Turcæ quas gentes nunc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

nunc obtinent, armis in earum provincias prolatis domuerunt. Neque Galliam Franci, neque Normanni majorem Britanniam, lento bello remotoque velut à limine ſalutaverunt. In ipſas Provincias irrupere, etiam ante victoriam pæne occupata mercede victoriæ.

Quid quod multa, quæ jam ſunt ad hæc bella adjumenta, noſtris majoribus defuerunt? Hoſtem ad extrema Orientis quærebant, tunc primo victoriarum æſtu ferventem, quem hodie in ipſo Pannoniæ ſinu, & in adverſo Italiæ littore ſtatim invenias, ſciaſque, plena, & mox receſſura fortuna ſeneſcere, vel ideo quod non augeſcit. Patrum quoque noſtrorum erroribus edocti, ea ipſa quæ in illis expeditionibus peccaverunt, habebimus in melioris diſciplinæ cautionem.

Nunc etiam urget hoſtis, ut pæne in hoc tantum deliberare liceat, perdere malimus, an vinci. Iuvenis Achmetus, qui hodie tyrannide potitur, ad bellum reſpexit, & Tranſylvaniæ imminet. Sive laſſus ſuo ocio animum ad hanc expeditionem adjecit, ſive apud ſuos reverentiam paraturus, ingens inde rerum noſtrarum diſcrimen eſt, cum languens apud illos militia his ſtimulis exſuſcitari poſſit, & princeps hactenus inter voluptates ſegnis ſolicitari victoriarum guſtu, atq; inde acrius in noſtram perniciem ardere. Ajunt Carolum, qui ultimus Ducum Burgundici nominis fuit, primam partem egiſſe juventutis, non expertem modo armorum, ſed & maxime quietis ſtudioſam; mox Gallia flagrante eo bello cui publici boni titulus fuit, adeo in contrarios motus verſum, ut exinde nullum vitæ tempus habuerit quo à militaribus conſiliis vacaret. Abſit, in eoſdem impe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

impetus hic Achmetus conſurgat. Sed quis in tanto periculo non præſtabilius credat arma movere, dum illi nondum veternum excuſſerunt, quam expectare ut uſu & victoriis graves à media (quod abſit) Italia atque Germania, nobis ad unam ſervitutem ferale ſignum tollant? Quod ſi Achmetum ſua luxuries revocabit ad ocium, non à nobis extruſum, non in ſuis penatibus arma noſtra audientem, certe hanc pæne turpem pudendamque ſalutem fortunæ debebimus, non virtuti.

A Turcis ad Iudæos abire hic liceat: vel ideo quod poſt Turcas illis ſumus. A Iudæo percunctati, de quibus melius ſentiret, Chriſtianis, an Turcis, fuit quo frontem hominis miraremur. In nos enim, inter quos erat, vix auſus inclementer dicere, tamen ſenſum non preſſit: &, Certe, inquit, Turcæ ſaltem genitalia circumcidunt. Gens eſt vagis erroribus diſſipata, nullius provinciæ potens: acris cogendis opibus, ad omnem mercaturam ſtrenua, & per fœnoris flagitium dives: Vbicunque ſit, ſervit: & jam domitos animos, quondam ad libertatem tam acres, huic ſorti aſſuefecit. Mores paſſim miſcuerunt, & ſuæ indoli, cui cum pervicacia adhærent, addunt regionis ſpiritum in qua naſcuntur. Pertinax illis ſuperſtitionis ingenium, & vix in noſtram pietatem, quantumcunq; ſimulent, ſyncere mutabile. Eorum corpora olere non ſine argumento vulgatum eſt. Fœda quippe in ipſorum domibus, veſtibuſque incuria eſt, & neſcio quid inſolens exhalat. In ſummis divitiis non augent corporis cultum, ſive noſtram invidiam reveriti, ſive inter ſe amantes paritatem. Magnum ſervitutis argumentũ eſt, quod nec arma nec fundos poſſidere con-

re conceſſum ſit. Recte vires adimuntur hoſtili poplo, & nos pejus, ſi polleret, mulctaturo.

Iam vero euumeratis populis, & veluti ad cenſuram vocatis, quorum animos moreſque cognoſcere iis prodeſt qui in publica luce interque homines victuri ſunt, ad varia ingeniorum genera & affectus veniendum eſt: qui ut unam aliquam nationem veluti ſuo jure non poſſident, ita per omnes gentes vagi, multiſq; ubique hominibus inſidentes, virtutibus vitiiſque aut ſemina aut alimenta ſuppeditant.

CAPVT X.

Præter patriæ indolem, dari cuique mortalium ſuos affectus, atque ingenium. Præcipua inveſtigari poſſe, non ſcribi omnia. De ingeniis ad ſubitos jocos aut ſententias valentibus. De aliis, qui ſpontanea eloquentia diffunduntur. De hominibus tardioris lentioriſque prudentiæ. Perfectos demum eſſe, qui inter hæc duo genera ſunt poſiti. Vtrum ſint præſtantiores animi, qui literis idonei, an qui adminiſtrandis rebus publicis. Delicata ingenia aſſiduo aut diuturno minus apta, quam tarda & depreſſa.

VEluti ſub iis ſyderibus, quæ multo frigore, humentive aëre, ſolent candidos cæſioſque populos educare, nonnulli haud ſecus quam in vicinia Solis fuſco vultu inumbrantur: in iis autem plagis quæ nimio Sole flagrantes plerumque ſpiſſiori ſanguine ſubjectas gentes tingunt, quorundam hominum candor à patria ferrugine recedit: Ita in humanis populis quædam aſperæ mentes rigent: aliæ de patria barbarie nihil habent: craſſæ aliquæ in tenui cœlo mentes, tenueſque in opaco: Nec ulla eſt regio, tam proſperis, aut malignis illuſtrata ſideribus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ribus, quæ non omnium vitiorum examen, ſimulque virtutum, in ſuis alumnis exceperit. Quippe ſingulis mortalibus præter patriæ ſuæ indolem adhuc proprium aliquid Natura conceſſit: prorſuſque ingenti miraculo, per tot ſecula, & nomina populorum, unicuique hominum ſua lineamenta invenit, quæ tam frontis quam animi habitum, à reliquorum corporum, mentiumque ſimilitudine diſtinguerent. Hinc illius mirabilem ludum, tot hominum affectibus animiſque variatum, haud quis facilius cogitando aſſequetur, quam pictor ſuis tabulis omnium corporum ſpecies atque formas incluſerit. Licet tamen, tanquam eminentes in condenſis ſilvis arbores, præcipua ingeniorum & affectuum genera intueri, quibus homines agi ſolent, ac propemodum componi; ſimulque à cæteris inſigni diſcrimine ſeparari.

Neq; ſuperflua cogitatio erit eo modo percenſentis diverſiſſimas hominum claſſes: in quibus ſe unuſquiſq; inveniet, &, qualis eſſe velit, aut timeat, tanquam ex ſequeſtra & aliena imagine, deprehendet. Ac præterea cum nullius ingenii ſpecies, tam lubrico, aut vicino veſtigio in vitia propendeat, quæ non facile prudentiæ habenis intra rectum flecti poſſit; nihil quoque tam cognatum virtutibus, quod non pravitas utẽtium corrumpat: juvabit affectus, impetuſq; mortalium, ſuis bonis maliſq; ſtipatos contemplari, & quatenus aut noceant, aut proſint veſtigare, ne deinde aliquos immodice laudemus, vel ſupra fas & æquum averſemur.

Igitur mortalium ingenia recenſenti, ſtatim occurrent extemporaneæ ſubtilitatis homines: Illi ſcilicet qui quoties loqui placet, ſubita ac plerunque feſtiva oratione per ſuſceptum

argu-

argumentum decurrunt. Hi ſi juſto pondere, ut ſolet, deſtituuntur, nec ſtudio eloquentes nec ſapientes conſilio, ſed tum demum cum loquuntur, roganturque, Philoſophi, aut Oratores facti, poſſint uno precio cum mercibus æſtimari quæ per ſe inanes ipſo fuco artificii imponunt. Eorum duo genera invenias. Quidam in privatis, & conſciis ſermonibus regnant, brevi nitidoq; acumine, & ſemper veluti in aliorum ineptiam intento. Alii propius ad eloquentiæ dignitatem perveniunt, quandocumque placuerit, ſtatim torrente ingenii, publice, aut inter ſuos dicturi, rerum omnium quas viderint legerintve, oportuna ſubeunte memoria. Vtrorumque pompas ac faciles impetus mirantur non modo imperiti, ſed & interdum qui meliori eruditione imbuuntur, dum ab ejuſmodi ingeniis multos jocos atque ſententias vident facile ac veluti temere effundi, quas ipſi non niſi anxio & ſevero labore poſſent exprimere.

Nam quid illis hominibus (ut ab illis ſcilicet ordiamur) quorum brevis vivaxque procacitas eminet, magis putes ad induſtriæ ſimulque leporis imaginem factum? Quid elegantius quam ad omne argumentum ſententiolam habere? quid urbanius, quam omnium dicta, factaque excipere improviſis ſalibus, vel prudentia, quæ, facilis, & nata ſub manu, ipſa celeritate placet? Huic venuſtati ſi accedit corporis gratia, vel hominis dignitas, & præter hæc non immodica ſed ſecura audacia, regnabit ubique illa jocatio, his etiam non ingrata quos laceſſet, & veram exactamq; ſapientiam, in egregiis, ſed tardis hominibus, ſuo ſtrepitu obruet. Sed hæc loquendi felicitas frequenter

ſuis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſuis morbis infeſta eſt. Tolle illos de privato conſortio, & à ſubitis fractiſque ſententiis, id eſt, à velitatione prudentiæ, deduc in certamen prolixæ orationis: tum ſterilitatem egenarum mentium, nec ſufficientium ad veram longamque ſapientiam, haud dubie contemnes. Quod ſi & illa, quæ in iis miraris, dicta conciſa, & veluti brevi fulgure micantia, ſcriberentur, ut non abrepto & intercepto animo ſimul incidant atque effugiant, ſed ad maturam judicii ſeveritatem exigi poſſint; quam ſæpe inania aut inepta viderentur, quæ nunc inani præjudicio, & lepore celeritatis fallunt? In iis igitur hominibus, non altum & perenne ingenii flumen, ſed Naturæ impetus aliquis, quæ ut exiguas aquas, ſi in ſublimi natæ ſunt, & iniqua tellure opprimuntur, quo anguſtior eſt exitus, eo majori niſu in altum propellit, ita ſcintillas ſapientiæ ſtatim niſi excipiantur expiraturas, magis vivo & ſonoro ſtrepitu laxat de cuſtodia parvarum mentium & in hanc tantum abortivam ſapientiam felicium.

Alii autem quibus ita in prolixam eloquentiam fuſa ubertas eſt, ut per inexhauſtum ſpiritum verba utique & ſententiæ ſufficiant, clari quidem apud populum eſſe ſolent, ſi inter publicos cœtus in foro templiſve audiantur. Grati quoque in privato uſu vitæ, ſi tam poſſint tacere quam loqui. Sed cum omnia animalia id quo potiſſimum valent, arcano impetu ſentiant, & eo uti ament, tum iſti maxime ſua eloquentia delectati, qua una inſignes ſunt, haud facile modum tenent, quamcunq; rem dicendi libido rapuerit; ut mirari jure poſſis, in tanta imprudentia tam commode dici poſſe. Solutis deinde colloquiis, quæ im-

portune

portune produxere, cum illos quos loquendo fatigaverunt lætæ & porrectæ frontis vident, non cogitant ab intempeſtivæ orationis faſtidio dimiſſos gaudere, ſed ut perfuſos magnifica voluptate, eo omine ſinunt abire, ut ſi in ſe rurſus inciderint, de eodem cibo guſtent. Amplæ hæ mentes, & ſponte naturæ per omnium pæne rerum ſeriem patentes: non tamen exactæ neque tinctæ, aut imbutæ, ſed ſingula præcipiti curſu libantes. Et ut Echo neq; poſtremas quas acceperit voces tenere, neque quidquam ulterius ingenio loqui poteſt: Ita iſti omnium rerum ſcientiarumq; primas ſpecies ſibi à capaci Natura ſubjectas, facillime, ac pæne nec cogitantes, admittunt; aliquid autem amplius atque exactius in earundem rerum ſtudiis aut facere aut velle vix poſſunt. Ingens quidem argumentum eſſe crediderim, non judicio animi, ſed impetu & veluti fortuna, tantam rerum copiam, ac indigeſtam venuſtatem ab iis produci: quod omnino de quacunq; re ſermonem inſtituerint illa pari ubertate huic verborum & ſententiarum pompæ ſufficiet. Vt vero aliquid memoria in ipſo orationis curſu ſubjecerit, ad hoc illico divertunt, inde quoque in aliam, ut forte inciderit, partem: tandemque per diverſa capita diffuſi, non ſæpe originis meminerunt, unde univerſus ſermo defluxerit.

Ergo iſti vagis animis, nec in certam rem definitis, non ſummam modo illam, ſed & vulgarem inter mortales prudentiam, plerumque non vident. Quidam ſui ipſius immodici laudatores, alii nec amicos, nec ſe ipſos, iis officiis juvantes, in quibus ſedulus labor, unique negotio inhærens, aptandus eſt; leves plerique,

& ut paſſim provolantibus rebus varii, ita nec à ſententiis, quas videntur imbuiſſe, in alias tranſire difficiles. Tamen, ut maximam ſpeciem habent cultæ indolis, & per omnes ſcientias adornatæ, plerumque ad rem & famam promoventes debita uni ſapientiæ bona occupant. Maxime, ſi ut vim ſuam intelligunt, ita & vitia non ignorent, habilique velut fuco ſe tegant, ne cui, ſaltem è vulgo, ſit aditus ad nævorum ſuorum contemplationem. Id autem potiſſimum aſſequentur, ſi in loquendo ſibi imperent, neque ſinant evagari ſubditas cupiditates, &, quoniam ut aptiſſimo ad omnia condimento, ita eloquentia omnia auribus conciliantur, varios ſermones cum variis callido deflexu inſtituant, ſemperque ejus generis quo audientibus poſſint imponere: nimirum apud militares viros, aut ignaros vetuſtatis, de divinis rebus agant, de ritibus antiquorum, de populorum gentiumque origine; & ſi quid eſt præterea in ſcientiis curioſa venuſtate ſpectabile: cum iis quos lychni umbræque Scholarum rudiores ad civilis gubernationis diſciplinas faciunt, de populorum & Imperiorum fatis, de Principum genio, diſputent: neminem denique in ſua arte laceſſant. Neque enim ingratum, in ſociandis interdum ſermonibus ad res iis qui audiunt alienas, aut ignotas, divertere: præſertim cum & nova nos delectent, & de iis quæ neſcimus quædam nos altior opinio, & reverentiæ plena ſubeat. Minus periculi iſtis oratoribus erit, ubi cum humili & anguſto animorum genere agent, cui omnia quæ audaci lætaque facundia effunduntur, tanquam ſacræ & per Oracula editæ voces, placent. Igitur has ubiq; partes ſuſcipiant,
quas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

quas ex audientium ſorte ad ſuam famam eſſe crediderint. Quod quidem ideo facilius poterunt, quia adeo diffuſa ingenia per cunctas ſcientias atq; artes erudiri ita poſſunt. Natura præeunte, & modico forte uſu, ut de rebus omnibus non inepte loquantur; cum tamen ſingula magis non ignorent quam teneant.

Scribere autem ejuſmodi Oratori tam arduum erit, & plerumque ad famam exitiabile, quam facile & venuſtum eſt loqui. Raro enim illi ſpontaneæ eloquentiæ additur vis judicii, quæ ſtilum perenni gratia ad poſteritatem deducat. Quippe promptus, & pæne turbulentus animus, ubi in ocio, quod ſcribentibus datur, ſe ipſum recognoſcit, ipſa rerum quæ occurrunt multitudine oneratus, & confuſus, divitiis ſuis premitur: nec ſcribere quæ invenit omnia, nec quæ potiora ſunt eligere poteſt.

Denique tam diverſa eſt à loquendo ſcribendi ratio, tamque alii nervi, ut qui robuſta facundia aſſueverat quacumque liberet decurrere, jam in ipſa ſcriptione evanidos moliatur, & veluti in ſomniis ictus. Cœci tamen, ſuaq; & aliorum adulatione corrupti, nonnunquam gloriam eloquentia quæſitam ſcribendi cupidate deſtruunt. Multo magis è re ſua facturi, ſi longam ſpem ſuarum ſcriptionum facere Orbi poſſint, nunquam autem editis libris in famæ periculum venire.

His cautionibus, ille vivax & per omnia diſſipatus animus ſubducet imbecillitatem ſuam oculis populi, & in ſpeciem ſapientiæ aſſurget, ſive ſe regere ipſum poſſit (quod utique frequenter non videas) ſive ſaltem conſilii patiens ſuadentibus amicis acquieſcat: ut qui prima vini caligine domiti adhuc ſciunt nec ſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſapere, nec monitis familiarium pervicaci ſua fiducia obſiſtunt.

Ex adverſo ejuſmodi hominum, eſt aliud genus prima fronte tam à ſpecie ſuæ virtutis alienum, quam iſti eloquentes à vitiorum in quæ nati ſunt imagine recedunt. Hi igitur, cum ſubito loquendum eſt, tardam ægriuſve ſequẽtem orationem habent, hærentque ſæpiſſime blandimentis laceſſiti, vel jocis, quæ ſubiti & expediti ingenii homines in quotidianis colloquiis tanquam levia tela contorquent. Neque autem ſola verba ægre expediunt: ſed ſicubi etiam dicenda ſententia, quærunt quid ſentiant, neque ſtatim inveniunt. Verum advocato animo, & in ſeſe ad meditandum reducto, in rerum & negotiorum vim idonea ſubtilitate penetrant, verba quibus utantur apta concipiunt. Vis in illis recondita, utileſque & veræ, non fucatæ, & ex ſcholis umbratiles ſententiæ, &, ſi eruditio ipſis acceſſit, uſuſque ſcribendi, plerumque digniſſimæ quas poſteris ipſi tradant. In hoc vero iis fortuna male conſuluit, quod anguſtis retuſiſque animis ipſa primorum motuum verborumque ſpecie ſimillimi, iniquiſſimo præjudicio ſæpe jacent, temnunturque. Ideoque ignota magnitudo ingenii non utiq; habet ſemper propitiam virorum principum manum, qua ad dignas ſua induſtria curas & honores tollatur. Veluti precioſiſſimarum mercium decor, ſi ſine titulo intra viles faſciarum nodos latet, non adducit emptores. Iis igitur hominibus utilitatis pleniſſima ratio eſt, viam facere, qua ad ſui animi interiora adeatur, nebulaſq; amoliri quas in ſuo limine natura ſtipaverat. Hoc porro aſſequentur, vel ſcribendo (nam quid eſt aliud tabulam animi

animi proponere ?) vel aſsiduo uſu excitando lentioris ingenii acumen, ut quantum eſt tantum eſſe ſciatur; aut deniq; quam poſſunt intima longaque familiaritate cũ illis optimatibus ſe miſcentes, qui ut multo uſu agnoſcere robuſtæ mẽtis vires, ita agnitas poſſunt provehere.

Inter hæc nimii ponderis & levitatis mala, poſita indoles, & ad humanæ dignitatis faſtigium pervenit; huic modica ineſt, & tantum cum opus eſt, eloquentia, &, ſi tempus ſtudiumve accedat, venuſtior in familiari uſu vitæ, prompta & nitida, non hærens & turbata oratio, vis judicii non multum involuta, & quanquam acris ſubito, tamen poſt moram & conſilium validior. Hic eſt demum idoneus virtutibus homo ad privatam ſapientiam & publicam factus, aut ſi vitiis fœcundum animum tradet, non quotidianæ nequitiæ velut moles, in quamcunq; partem incubuerit, perniciofiſſimo caſu omnia affligens.

Ampla autem ingenia ab opacis mentibus velut hac nota Natura diſtinxit, quod hæc dignitatem ſuam agnoſcant, peragantque omnia liberalius, verecundis quidem, ſed erectis ſpiritibus, ſemperq; diffuſum aliquid, & vividæ majeſtatis contemplantibus: Retuſæ vero mentes in anguſtas cogitationes atque conſilia ipſæ ſe damnent, nunquam auſæ à timida humilitate excedere; In parvis interim, & menſuram ſui animi non ſuperantibus, ad ultimam diligentiam exactæ ſunt; cum ſcilicet aſtus quidam illis ingeniis accommodatus ſit, non altus ille aut nobilis, ſed ut in exiguis & invalidis animantibus videmus, per diffidentiam ſuis rebus ſemper intentus.

Sunt quidem ex literatorum numero, qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſive diſciplinis ſuis faventes, ſive eruditionis utilitate (quam eximiam eſſe quis unquam niſi ex barbaris ignoravit?) decepti, negant aliquod ingenium in magnis numerandum, niſi quod poſſit literas capere; aut ullum ad juſtum decorem perveniſſe, quod non illis ornatum ſit. In hunc modum homines publicis virtutibus claros, natoſque regendis populis, ſi ad literarum ſubtilitatem inepti ſint, à verę humanitatis & magnitudinis claſſe excludunt, peſſimo prorſus ſuffragio ac errore, aut ſi mavis inſania; quandoquidem è contrario verius dicas, neminem eſſe civilibus rebus parem, niſi in ipſis naturæ divitiis conceptum; multos autem in umbra ſcholarum etiam ad laudem pervenire, inanes, & ſuperflui acuminis viros; quippe quorum indoles intra metam neſcio cujus ſcientiæ damnata, calligat ad utilis illius prudentiæ lumen cui omnium literarum diſciplina donanda eſt. Niſi forte non verius ſapientia illum amabit, qui augurari in populis motum, & tempeſtivis remediis occupare poterit, quam in Lunæ, Soliſque defectibus doctum, Aſtrorumque errores, & redeuntes in circulum anni vices perpetua contemplatione numerantem. Illi ipſi qui adeo importunis laudibus Muſas attollunt, non hunc tantum politum aut eruditum vocant, qui omnes ſcientiarum partes pari felicitate impleverit. Sed ſatis eſt in aliqua modo regnare. Vt ſi Orator egregius ad argumenta ſe ipſam torquentis Philoſophiæ ineptus ſit, aut ſi non natus ad Eloquentiam Philoſophus, ſi Hiſtoriæ aut Poëſios rudis, non hunc ideo à ſcientiæ, aut præſtantis indolis titulis velint arceri. Quam igitur laudem pars diſciplinarum aliqua ferre poteſt,

reſt, cur ab iſta ſcientia audent detrahere, quæ eſt in regenda ſocietate hominum poſita, cæteriſque omnibus quæcunque in humanis rebus ſunt antecellit? An ſapientiam Græce tantum, aut Latine, ac non potius arcano impetu, & omnium linguarum ſermonumq; conſcio, ſuis alumnis loqui exiſtimes? Parum eſt præſtanti ingenio naſci, ſi nihil eſt aliud quam aptum ingenium ad Academicæ eruditionis induſtriam eſſe ſortitum. Illi primi quos habemus eruditionis Principes, non in Scholis ſudaverunt; & erant tamen propitio cœlo nati. Condere civium mores, patriam conſiliis firmare, in ritus peregrinos intueri, quæque inde placebant in ſuos invehere: deprehendere cœli motus, ne anni ſpatia ad ſtatos & neceſſarios gentium uſus laterent: hoc tunc ſcientia erat; hoc nunc noſtri literati ſcilicet imitari arbitrantur. Quippe illi antiqui dum interiore cura rudes populos ſtudent manſuetudini cæteriſque conciliare virtutibus, ſtatim facta eſt civili Philoſophiæ origo. dum mutua contentione provecti hoc vel illud populo perſuadent, primæ eloquentiæ nata vis. Deniq; hiſtoriarum monumenta illorum veterum prudentiam, atque aſtus, narrant hodiernis literatis, tanquam ſucceſſoribus, ſi & ipſi molem negotiorum ferre poſſunt: ſin autem animo non ſunt ad res civiles idoneo, tanquam cuſtodibus & æditui antiquæ virtutis. nam hiſtoriam ad ſolam contemplationem legere, inanis & ocioſa voluptas eſt quæ abſque fructu tranſit: imitari autem laudatos olim viros, vera & publica eruditio cenſenda eſt.

Equidem non negaverim, illud demum abſolutum eſſe ingenium, quod ad rempublicam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſimulque ſcientias factum ſit. Tunc quippe mutuo auxilio hæ dotes ſe in cœlum ipſæ attollunt. Regit enim literas, ne ineptiant, aut ſordeſcant, ſublimis & ad ſui ſeculi morem formata calliditas; quam invicem literæ armant, ne expertis tantum rebus, ſuique temporis notitia nitatur, ſed peritia quoque & laboribus antiquitatis.

Si quis tamen, ut interdum fit, publicæ luci & juvandæ patriæ idoneus non eadem felicitate à Muſis amabitur, nihilominus celſioris ordinis & elegantiæ cenſendus eſt, quam qui duntaxat argutias umbratilis ludi, & quæ cætera in Scholis edocentur, capere poteſt, inepto ad civiles diſciplinas animo, quæ potiſſimum uſu conſtant. Adeo ut non per jocum magis quam ex Philoſophiæ præcepto Favorinus ſcientiam Adriani metitus ſit ex magnitudine poteſtatis. Adrianus Imperator famam ſcientiæ quærebat, & forte in Favorinum Philoſophum inciderat, qui ab eo laceſſitus argumentis, parcius, & ut victus, agebat, quo Princeps impune exultaret. Objurgantibus amicis, quod tam facile ceſſiſſet; Male, inquit, admonetis: Nam cur non doctiſſimum putem, qui habet viginti legiones? Hæc non ſine argumento Philoſophus: cum ex arte tot legionibus moderari, ſit altioris ſcientiæ, quam quicquid exercito, & per contemplationem ſublato acumine, in ſcholis deprehendas.

Cæterum ut omnium rerum, tum ingeniorum maxime pulchritudinem, ſæpe ſui fiducia pervertit. Multi enim ſuæ imbecillitatis conſcii, id conantur à laboribus impetrare, quod Natura negaverat, & aſſiduo cultu animum ita mitigant, atque formant, ut deinde ſupra

illos emineant qui ad magna feliciter nati erãt; ſed ſuarum mentium robur inconſulte ſpeſtantes, laboribus, tanquam ſupervacuis, abſtinuerunt. Ingens quoque inter hos ipſos diſcrimen eſt, qui diligentiæ ſtimulis exerciti perficiendo ingenio incumbunt. Nam nonnulli quamcunq; rem ſibi ad labores propoſuerunt, in ejus duntaxat apicibus ſummiſque faſtigiis occupantur, ad minora, ac interdum neceſſaria, ne cogitationem demittere quidem poſſunt. Alios adverſus error habet, qui veluti ac ſi quid à tergo ſuſpectum aut inexploratum relinquant, adeo exigua quæque ſcrutantur, adeo quicquid didicerint ſcire volunt, ut nec progredi in deſtinata ſtudia multum poſſint, nec ad veram & liberalem hujus rei quam tam ſuperſtitioſe ambiunt cognitioné pertingere.

Sed nec omnibus prætereа ingeniis vis eadem ad laborum patientiam, & diuturnitatem, conceſſa eſt. Nam quo ſubtilior eſt animus, & in acumen magis factus, eo quidem ſibi facilius in impeditas res viam facit, ſed & citius aut magnitudine laboris aut longitudine hebeſcit. Quippe ejuſmodi mentium cuſtodiam habent non opaca corpora, ſed aptata accipiendo cœlorum hauſtui, meantibuſque ſanguinis & capitis ſpiritibus laxata, qui ut aciem ſubtilius expromunt, ita ſua tenuitate vaneſcentes, ſolo ocio & ludo reparantur. Ejuſmodi vero hominum non modo ipſe labor, ſed & precioſum ocium ideo erit, quia egeſtis mentibus novum robur ſufficit, ac plerumque ſolutum, & huc illuc errantem animum altis ſeriiſque cogitationibus implebit. Velut pinguium camporum felicitas, dum ceſſat à cultu, interdum in plantas ſua ſponte lu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

xuriat nulla hortorum venuſtate deteriores. Ita Coſmus Medicæus, idoneus prudentiæ author, ſenſit, ille conditor florentis hodie in Hetruria dominatus. Placide, & veluti incurioſo ocio in altam lucem acquieverat, cum unus forte ex amicis ſupervenit adhuc inter ſomnum vigiliamque marcenti: &, Vbi, inquit, ille Coſmus, cui tanquam Argo Rempublicam credimus? de die ne quidem oculis utitur. ego quidem rebus meis jam in foro operam, jam domi meæ dedi. Ad hæc Coſmus, An autem putas, inquit, meam diligentiam antevenisse, cujus quies operoſior atque utilior tuis laboribus eſſe ſolet?

Quidam tamen exempti ſunt huic fato, quod eximios à diuturnis laboribus arcet. Pauci illi, & tanquam chariſſima munera, rebus publicis à Natura donati, qui ſcilicet altum & penetrabile ingenium in prolixam ſedulitatem demittant, non aſſiduæ moli impares, non diverſo negociorum vultu confuſi, adeo ut nati ad imbecillitatis hamanæ ſubſidium rerumque communium tutelam videantur.

CAPVT XI.

De fortibus animis: Temerariis, Timidis, Superbis, Sordidis, Languidis & Reconditis, Hilaribus, & Exertis. De inconſtantibus ingeniis, omnia acriter, ſed non diu, volentibus.

IMpavidæ ad pericula mentes, ſuique ſecuræ, ita in hominum ſocietate eminent, ut in campis, coroniſve, tori, ac tumuli, cæteris partibus per intervalla ſuperſtantes. Eſt autem illa indoles inter boni malique confinia pari diſcrimine conſtituta; nihil ex ſe iis quos inſedit miniſtrans, præter impetum, quo inſignes

ſint,

ſint, ſive probis eſſe placeat, ſive ad flagitia divertant. Nam utrimque temeritate, & fortitudine, cognatis quidem, ſed diſſimillimis affectibus, ſollicitantur illi homines in virtutis & vitii partes. Temeritas pæne eadem ſpecie atque vultu cum fortitudine eſt; adeoque ſæpe fallit, ut ipſi qui magnorum hominum cenſores ſe faciunt (quod iniquiſſimum putes) plerumque ex ſolo eventu eam æſtiment. Quot ex viliſſimo militum ſanguine, quia ſuperfuerunt contemptis periculis, ad ſcientiæ bellicæ famam, eiq; deſtinatum faſtigium, creverunt? Alii vecordiæ accuſati, quod in eodem conſilio, & iiſdem periculis, occubuerunt. Tiberius Gracchus dum amore populi, proprioque ambitu, ferendis legibus incumbit, Optimatum conjuratione ſublatus eſt. Eodem fato Caius frater opprimitur. Ergo illi (inquiunt) inconſultæ temeritatis viri. C. Cæſar popularitate, & largitione vulgo acceptus, ad ſummum potentiæ pervenit. Illum ideo dixerint fortis ſapientiæ virum. Agis Rex in Ephoros contentione provectus, Lacedæmone viliſſimo laqueo extinguitur. Cleomenes audet cæde Ephororum regiam dignitatem ſancire; caſu an virtute, rem utriuſque exiſtimes verti? Sed hoc maxime. Alexander, compoſita jam Aſia, exercitus partem continendæ Europæ deſtinat; aliam, ne qui motus in Aſia exiſterent, apud ſe perſeverare jubet. Ignari milites quo Rex conſilio ſuas copias divideret, una face, & publica accenduntur ad tumultum. Aſpernati Imperium, non Alexandri conſpectu, non voce terrentur. At ille, ſive conſilio, ſive iracundia ferox, è Regia ſede in furentes proſiluit, & eos qui loquenti pervicaciſsime obſtrepuerant ad

ſuppli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſupplicium ipſe rapit, eadem majeſtate in plectendis iis tutus, qua in mulcendis vix fuerat. Ex conſter natione militum ponétium minas, hoc conſilium in virtutis famam ivit. Galba autem Imperator, dum compeſcere milites ſtudet, haud paulo remiſsius, ut videbatur, quam ſub Alexandro agentes, in medio foro confectus eſt. Fortitudinem, an temeritatem appellaveris? Adeo vicina, & pæne confuſa ratio, hanc virtutem vitio miſcet: aut ut verius dixeris, interdum cogitur fortitudo ad eadem conſilia in quæ temeritatem furor impellit, tumque ægre à vitii ſuſpicione expiatur, niſi vel felici ſucceſſu ſibi reverentiam favoremq; conciliet, vel ille qui ad hanc ineundorum periculorum neceſsitatem adigitur, longæ prudentiæ ſanctitate meruerit, ut extrema remedia, & temeritatem imitantia credatur non temere, ſed ex præſcripto judicii uſurpaſſe.

Igitur hunc affectum, cum non ſatis ſibi cavet, ſevera atque atrox ſui fiducia corrumpit: faſtidioſo velut nutu cuncta deſpiciens, ſuperbiæ quoque malis infeſtus eſt: In jactationem ferme proclivis, nec placere, aut odia ſaltem effugere, ſatis curans; per inſanos impetus præceps, donec indulgentiam fortunæ, & temeritatis felicitatem conſumpſerit. Cum vero tenere modum poteſt, tunc in virtutem clariſsimam evadit, & magnitudinem animi in hoc tantum attollit, ut ſalutis vitæq; diſcrimina leviora exiſtimet quam deſerti officii infamiam, vel proditæ per ignaviam pietatis. Quod ſi quis præterea illam vim intrepidæ mentis manſuetudine adornet, & iracundiam poſsit arcere, (quæ plurimum ejuſmodi ingeniorum robur ſtipat) tum vero eximii in omnem partem

con-

conſortii erit, & in ipſa formidabilis pace, id quidem ab indole habebit, ne abſq; cujuſdam horroris reverentia cum eo quiſquam agat, à moderatione autem ſua ut etiam diligatur.

Eſt aliud adulterinæ audaciæ, ſed tutioris genus, & in quo graſſari infimæ humilitatis ſpiritus poſsint, cum aliquid non noſtro ſed alieno periculo audemus. Huic propemodum nihil cum ea quam deſcribimus indole, præter appellationem, convenire exiſtimem. tamen haud raro immeritis hominibus ad gloriam & præconia ſuffecit. Nec alii eam propitiam magis habent, quam Præfecti militiæ, & qui medicinam profitentur; hi militum, illi ægrorum periculo inclyti. Et vero quotuſquiſque non Principum tantum, ſed ex Tribunorum aut Centurionum numero, gloriam ſuorum ſanguine non quæſivit? Triſti quidem militum fato, quorum laudes unus intercipit, excuſabili tamen conſilio mortalium; cum publice interſit incolumes duces eſſe, quorum ſapientia ſæpius hoſtem quam armatorum impetus evertit, militeſque in hanc ſortem ſcribantur, ut emptas ſtipendio animas, ubi utile erit, Reipublicæ reddant. At Medicos non Pater Æſculapii Apollo, non ſatis cum Apolline Muſæ excuſent. Illos dico, qui ad opes & famam præcipites, non officii ſanctitate aut ſociæ mortalitatis generiſque affectu, ſatis ægris placantur; ſed eos veluti deſtinatas ſuæ gloriæ victimas habent, ſecuro ſcelere ideoque & frequenti. Inexperta & ſuſpecta remedia illorum quos curant periculo uſurpant, non contenti ſuæ artis documentis, non pręcepto antiquorum, ſed vetuſtatis accuſatores, & ſi illis crederetur novæ arti ſuum nomen daturi. Si hoc modo teme-

temeritatem fortuna adjuverit, & remedium ab illis, in mortem, aut in valetudinem (nam & utrum ſit ipſi neſciunt) propinatum, vel forte, vel concedente jam morbo, vel ipſo robore ægrotantis profuerit, ſtatim fama velut certæ ac propemodum divinæ ſcientiæ in vulgus emanabit. Et hanc unius ſanitatem ſua pernicie plurimi luent; his Medicis jam audacius, & cum pereuntium plauſu peccantibus. Sed triſtis iſtius audaciæ non ab illa indole origo eſt, quæ erectos homines, & ſive temerarios, ſive fortes, ad acrem & interdum turbulentum impetum agit: quippe audacia aut fortitudo eſt, in ſuo periculo non terreri; in alieno timere, humanitas.

Ex adverſo ſecuri atque intrepidi animi, ingenium timiditatis conſiſtit: quæ ut nonnunquam ad probitatem facta eſt, ita ſæpe in vitia deflectit. Si enim in ignavos affectus omnino tranſierit, qualemcunque ſecuritatem amans, tunc inepta virtutibus, nec privatis aut publicis utilis rebus, in vitium, illudq; fœdiſſimum, degenerat. Quos autem hæc imbecillitas fregerit, ſcire, niſi cum pericula inſtant, idcirco eſt arduum, quia ſibi conſcii turpiſſimi metus, diligenter illius indicia tegunt, etiam adornatis ad audaciam verbis, & diſcrimina quodammodo laceſſentes, cum utique illa abſunt; Cæterum injurias, contumeliam, cladem, quam timere tam pati idonei; ad omnem ſpeciem minantis fortunæ horreſcere; neque hæc mala, quæ tantopere metuunt, forti conſtantique ſtudio, ſed dejecto ac ignobili, declinare; virtutem ſingulorum atque vim, ne quidem tentatam, expertamve, ſupra ſuam timide ducere; cunctoſque & odiſſe, & invita ingrataq; apud

ſe ve-

ſe veneratione mirari; Cum impune autem licet, effuſi in crudelitatem: ſive quo audaciam ſimulent, ſive fœda & anguſta natura in vindictam imminente: denique futurum timorem occupantes, ſubrutis quos metuere in poſterum poſſent. Benigni tamen vultus ſunt, & ab innata ferocia diſſidentes: Vt Syrtibus areniſque ſimiles eſſe credideris, quæ brevibus ac placidis undis tectæ, tamen ventorum impatientes in immenſum ſubſidere ſolent, & haurire calcantes.

Sed maxime, ubi Principis animus huic ingenitæ formidini damnatus eſt, ſervis aut civibus ſuſpecta eſſe debet illa animi mollities, placere quidem quærens, ſed nec ſibi, nec aliis, vel tuta vel felix. Nam velut in vindictam contemptæ Majeſtatis, pæne videas triſtiſſime hos perire, qui captivo timentis domini ingenio audent illudere: Et ipſe licet ingenito pavore perculſus, quos veretur ſuſpiciat, licet indigno permulceat cultu, eoſdem tamen odit, interdumq; velut ab effractis ergaſtulis totus erumpit, tam ſubito & inconſulto turbine quam ſe fœde illis ante permiſerat. Servos autem aut cives illa timendi indole eſſe imbutos, interdum magno momento eſt ad ſecuram regnantis majeſtatem. Tunc vero neq; illi nimis ſolute habendi ſunt, ne ſe timeri putent, neq; etiam crudis aut importunis imperiis laceſſendi, omninove ſpernendi, quia etiam de pavidiſſimis hominibus acris multitudo cogi poteſt; ubi tumultuantibus univerſis quiſque non ſua ſed ſociorum fiducia omnia audet.

Si quis autem ſic in timiditatem natus eſt, ut fortitudinem tamen accerſere conſilio ac prudentia poſſit, eaque, cum opus eſt, ſuos me-

tus

tus temperare, is non modo à vilitate recedit, ſed & ingentem laudem habet, quod imbecillem affectum, & ſæpe noxium, in virtutem coëgerit. Inſigne pavoris exemplum cui hæ robuſtæ virtutes acceſſerant, fuit Patrum noſtrorum memoria vir egregius bello, & cui multum arma Gallica debuerunt. Strenuus manu, ſummuſque conſiliis, tamen in ipſo pugnarum articulo, cum in conſpectu hoſtes eſſent, plenus obverſantis periculi imagine, adeo ſolvebatur, ut etiam ſecreto indigeret, quo ſeſe ſubſidentibus alimenti reliquiis, ſimulq; pavore, exoneraret. Collectis deinde ſpiritibus, ea erat producendi milites ars, tantus ardor dimicantis, ut dubitares Ducis partes, an militis enixius obiret. Ad extremum etiam vitæ, clara illius, ſed miſerabilis virtus, oſtendit non ſemper à fortitudine triſtem illum pavorem divertere. Quippe ferale certamẽ ad Ticinum, quod Franciſco Rege capto pæne ſpem Italiæ Gallis eripuit, iſtius quoque ducis ſanguine funeſtum eſt. Pridie cladis Rex advocato conſilio, ipſe quidem pugnæ avidus, tamen ſuos ſententiam dicere juſſit. Iſte ſenex magnopere ſuadebat ut auxilia expectarentur, quæ accita, & jam protinus adventare conſtabat: neu in diſcrimen, præſertim non neceſſario tempore, in alieno quoque ſolo, res ſaluſque Gallorum conjiceretur. Non de gloria modo Regis, ſed incolumitate agi. Aderat in eodem conſilio acer juvenis, ſed turbulento impetu pugnam incipere quam in ea perſeverare magis idoneus. Is nihil præſtabilius ajebat, quam ut armis victoriam (nam nec de ea ambigendum) quam primum occuparent. Nimium honorem hoſtibus habituros, ſi à tanto Rege, &

tam

tam alacri exercitu timerentur. Ipſo Regis nomine jam paventes turbine Gallici equitatus proculcari ſatis poſſe. Adjecit in hunc Ducem, nihil mirum, ſi & ſenex, & pavidus, cunctari juberet, cui animus ſolitis terroribus quateretur, jam etiam ſibi per illa quærentibus viam. Non tulit ille vir immodici joci procacitatem; &, Ego vero, inquit, quandoquidem Rex pugnare decrevit, cras non obſcura morte in illius oculis defungar: tu vero temeritatis & audaciæ oblitus, hoc certamen, quod verbis jam accendis, turpi fuga deſtitues. Hoc triſte vaticinium uterq; implevit. Quippe juvenem terror ab acie abſtulit; & alter quem promiſerat ſanguinem in conſpectu Regis præclaris vulneribus effudit.

Hæc igitur cauta, ac modeſta timiditas, non modo prudentiæ jungi poteſt, ſed & illius interdum magna pars eſt, utilitatis quoque pleniſſima, cum in eos incidit, quorum nimiam, nec in modum coërcitam, audaciam Reſpublica luere poſſet. Qui vero ſuum ingenium ad formidinem factum hac juſta & ſalubri arte regere poſſunt, ii plerumq; mitiſſima humanitate adornantur; blanda ſimpliciq; pietate verecundi, neminem lædere gratuitis injuriis ſuſtinent; etiam in viliſſimis hominibus, aut ultima egeſtate damnatis, ipſam animorũ & mortalitatis communioné venerantur. Sed & magis ſibi quã aliis hoc inſito pavore moleſti ſunt. Nam & tacitis ſecum ipſi conſiliis laborant, ægrum animum, & non ſponte terroribus raptũ, viribus præceptis componere; palam auté, neq; decorum arbitrantur hos timores fateri, neq; ex inquietæ formidinis impulſibus quicquam amant, ſive ſuum, ſive ab amicis cõmiſſum, miniſtrare. Aliud

Aliud ab audacia, aut timiditate eſt, ſed veluti in illorum fatorum confinio, ſuperbum animum, ſordibuſve dejectum nanciſci. Superbia peſſimi ingenii fomes, funeſtis ac multiplicibus vitiis in diverſa prorumpit, odii, amoriſque, & ſuper omnia invidiæ ſupplicis obnoxia. Nec alii magis anxii aut perpetui motus ſunt, quam hominum non tam quærentium laudem, quam hanc ſibi deberi credentium. Et contemni ſe facile ſuſpicantur, & hanc aliorum, ut putant, contumaciam, in ſe acerbiſſimis curis vindicant. Iam ſua vitia neſciunt, jam virtutes aliorum. Ita captis, pietas, fides, & quidquid in hominibus ſacrum, infra famam honorumq; cupiditatem jacet. Quantumque ſucceſſerit, nihil illis in quietem eſt, ſed in novas ſpes, pejuſque animos diducturas. Sed atrocius ſupplicium non eſt, quam cum ſuperbia hominem pavidi ac muliebris animi ſubit. Tunc pudore ſcilicet atque metu cohibetur inſana cupiditas, interimque, per tumorem anxium ſeque celantem, à ſeipſa exigit pœnas. Cæterum hæc indoles amicitiis inepta, & ubique ingrata eſt, niſi cum fortaſſe Superbiam craſſæ aut territæ vulgi mentes pro erecti animi magnitudine venerantur.

Vile autem & ſordidæ humilitatis ingenium, ut nihil magni curat, ita nec aliquid ducit indignum quo ſuis cupiditatibus obſequatur. Cudit autem ocii inertiam, atque languorem, & veternum voluptatum, vel opibus inhiat, triſtiſſimo ardore, & tam partis quam quærendis non utente. His ut plurimum moribus ferri ſolent abjectæ illæ mentes. Si ad tempus ſublimibus excitantur conſiliis, videnturque rationi annuiſſe, ſtatim naturali tor-

pore

pore ſuis ſordibus redditi jacent. In hanc indolem moreſque dejecti, non ad imperandum nati ſunt; ac ne quidem commodos ad obſequia credideris, cum illis cæterorum virtus inviſa ſit, quam nō amant, capiuntve, quærantq; libertatis licentiam, qua inter ſordidos & anguſtos affectus nullo objurgante marceſcant.

Sed vitiis ſæpiſſime favemus, & in virtutum nomen, quæ proximæ illis ſunt, adoptamus. Ita temeritas interdum pro fortitudine colitur, & ſuperbiam erectæ viriliſque indolis titulis admiſcemus, tranſitque hoc fœdæ humilitatis ingenium in humanitatis colores, & veluti rectæ Philoſophiæ ſimplicitatem. Nulla tamen ingenia pejore judicio ſolemus æſtimare, quam exerta, & ſemper aliquid velut temere agentia. His enim tanquam à modeſtia abeuntibus, ut plurimum levitatis infamia adhæret: è contrario autem languentibus, & reconditis mentibus, ſapientiæ quædam imago populum conciliat, utrinq; non modice, ſed nec ſine argumento peccantem. Aperta igitur, & vigore perpetuo excitata ingenia, non arcanis odiis, non fraudibus ſatis idonea, ac ne quidem ut plurimum ea procacitate cæteriſque vitiis, quorum imaginē referunt, infeſta ſunt. Quippe in illis magis ſubitus loquendi aut innoxie laſciviendi impetus viget, quam in vitium proviſa conſilia. Ocium parum ferunt; ſive magnis occupentur, ſive levia placeant, ſerio ſemper intenti. Ita ſordes, quæ ſegnibus animis per torpentes cogitationes ſubrepunt, illa ſedulitas ſolet effugere; jocos ne in amicum quidem tenentes; ſed plus in illis extemporaneam voluptatem quā ullius injuriam amant. Nam inire amicitiam faciles, nec ſolvere; illiuſque

dulce-

dulcedinis impetu non ducuntur, quæ pleroſq; in rerum aut hominum novo uſu vel conſortio, tanquam inuſitato guſtu blandiſſime percellit. Rei cui incubuerint, ſi non exactam manum ſummeque felicem attulerint, ſaltem ex ſuo genio neſcio quid quod placeat transfundunt; maxime quia quod agunt, non anxio labore perficitur, ſed ipſa facilitatis gratia eminet; velut ſpontaneo naturæ ingenio in ſuum decorem productum. Si quid in litteris quoque tentaverint, nimii ſudoris opinione legentes non offendunt; qui in laboris partem pæne videntur cum illis authoribus venire, quos conſtat non ſine unguium vulnere, & pervigilii malo invitas ſententias, aut verba, coëgiſſe.

His ingeniis nullo fuco obductis, ſemperque quid agant (niſi multum interſit celari) ingenua confeſſione prodentibus, ex adverſo conſtituta eſt indoles, arcano pondere, velut prudentia, ſuos ſenſus & animi libidinem tegens. Et his hominibus haud pauci nomen virtutis, ac induſtriæ, nihil ultra exploratis ingeniis, concedunt; quoniam ingens modeſtiæ imago eſt, parce, nec aliter quam ex præſcripto verecundiæ loqui, ad omne vitii nomen ſupercilium ducere, nemini, ſaltem palam & profeſſo odio, contumeliam aut facere aut referre. Quid deniq; propius ad ampli ingenii ſpecimen, quam videri recondito nec ceſſante commercio cum ſapientia loqui? Ita enim dixeris factos, qui in iſtam quam deſcribimus lenitatem, & ſolitaria conſilia, producuntur. Sed hæc lenta graviſque tranquillitas ingentes latebras habet, quibus etiam vitia excipiat, quorum ne nomina quidem ipſi publice audiant abſque pudoris horroriſque indicio. (teneras

enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

enim frontes, & ſuis animis diſſimiles habent.) Illud tacitum, intraque ſe detruſum cogitationum examen, non poteſt continuis ſtudiis in virtutis, aut induſtriæ laborioſam imaginem intueri. Nam cum omnium hominum impetus à labore in jucunditatem voluptatis declinat, tum vero præcipue iſtorum, quippe mollioris naturæ, & ad muliebrem lenitatem accedentium. Hinc omnium voluptatum ac vitiorum genera illorum animis ſubjicit hæc frequens & ocioſa ſolitudo: cui fœdiſſimæ contemplationi ideo ſecurius acquieſcunt, quod ſic impune liceat ſibi unis conſciis eſſe, palam autem non multum operoſa pietate, ſed ad cæterorum credulitatem idonea, virtutem adorare. Sed neque hos ſemper in ſapientiæ, ac ne quidem in vitiorum imaginem eſſe defixos exiſtimes. plerumque tardi animi ideo hærent, quoniam minus apte quod loquantur inveniunt. Ipſo interim vultu, & ne ſcio quo ſilentio, ſeu ſi mavis pondere, (quo ut graviſſimi hominum ita pecudum inſulſiſſimæ nutant) integritatis laude & induſtriæ cenſentur.

Eſt aliud ingeniorum genus, pæne cæterorum omnium diſcrimina, mira quidem, ſed illaudabili varietate complectens, tamen in primis egregium ſi quam illi impetum tam frænum natura addidiſſet. Illud eſt hominum, ut quique affectus impulerint, ad extrema ruentium. Si pietas ſerio illis placet, & Numinis cultus, quaſi nulla hilaritas intercedere tam ſanctis officiis poſſit, fronte dejecta, & ad omnem remiſſionem iraſcente, ſupercilium induunt non duraturæ ſanctitatis. Alienæ etiam vitæ ſuperbi cenſores, cæterorum probitatem ex

ſua

ſua extemporanea ſeveritate metiuntur. Tunc priorum amicitiarum delicias ſolent abjicere; etiamque innocentem jucunditatem non ferunt, quæ in ſapientium vita ad oblivionem vel patientiam laborum ſolet interſeri. Mox nimia intentione fractum animi robur, ubi odiſſe incipit hanc ipſam cui inconſulte incubuit pietatem, non per gradus & reciprocantis æſtus vices, ſed in contrarium acto torrente, repetit quem omiſerat luxum. Tunc vero tam immodice in voluptates ſolvi, quam eas inepte refugerant: tunc etiam ipſum nomen ſeveritatis odiſſe, jociſque, & omni libertate cultoribus ſubhorridæ illius pietatis, quam modo reliquerunt, illudere. Dum hæc agunt, ecce tibi, revocata pietas adeſt, triſtique pœnitentia laſciviam rurſus expellit, donec etiam illius pœnitentiæ inceperit pœnitere. Nec in Numinis tantum cultu frequens illa, atque immodica mutatio; ubique pari impetu errant. A ſummi amoris conſuetudine eos in extrema odii velut aliquis turbo agit. Nunc aſſiduus labor placet: ſtatimq; ſine nervis ſegnities. Iam mite literarum ſtudium, jam amorum exultans cupiditas; & quæcunque præterea in contrarios motus mortalium mentes agunt. Loquendi etiam tacendique ſtudium non ſatis adgubernant: Si incitantur fervore dicendi, quemcunque cœtum iniverint, ſermonem univerſis præripiunt, ſolique audiuntur: Mox hilaritate deſtituti, quæ in verborum luxuriem diffuderat mentem, ægro ſilentio contabeſcunt; ſecumq; velut ad internum colloquium collecti, ita lumina defigunt, ut vix præſentes agnoſcere, aut rogati audire videantur; Pari utrobiq; flagitio in humani conſortii venuſtatem,

in quo

in quo & commode loqui & tantum per ſpatia tacere conceditur.

Illis autem hominibus tanti erroris cauſa eſt, quædam interna ſuavitas cui ſe totos permittunt. Hac auſpice, quid fugiant aut ſequantur conſtituunt. Et is motus in quamcunque rem iſtos agat, etiam curis aut labore pleniſſimam, eam primum blandiſſima ſpecie fictam animo offert: quem mox dulci amænaq; violentia victum rapit, & omnia credere ſibi cogit. Vbi autem ille fucus evanuit, & hæc mutabilis ac fugitiva dulcedo ſe in aliam partem vertit, hanc etiam iſti ſequuntur. Sunt enim non tantum laboris impatientes, ſed & ipſius voluptatis, ſtatim ac lenocinium iſtud abeſt blandientis intra pectus cupiditatis. Eſt autem hæc læſi, nec ſe regentis judicii, nota: Indoles facta virtutibus, ſed tantum ad virtutum initia: non ad fidem, non ad amicitiam fortis, ſui diſſimilitudine prorſus ingrata. Nec ſibi imperare, nec negare quicquam poteſt. Triſtiſſimum autem fatum eſt, & populis grave, ſi quos natura in hanc infelicitatem ediderit, iidem extra metus, & propemodum verecundiæ leges, ad imperādi faſtigium producti ſint.

CAPVT XII.

De animis Amori obnoxiis. Hos affectus ſingulorum temperari, & interdum mutari, à fortuna, & vel ſplendida vel obſcura vitæ conditione.

SEd in recenſendis mortalium affectibus, prę ter fas ac humanitatem eſſet Amoris oblivisci, qui in omnium animis, niſi prorſus barbaris, regnans, tamen quoſdam vehementius ſuis curis imbuit, ſibique propius addicit. Eſt autem blanda & irrequieta cupiditas, iis ipſis pla-

placendi, qui nobis ſive forte, ſive ſua virtute, ſive noſtro denique errore placuerunt. Et is quidem, velut inſidiis, ita irrepit, ut nos ante ſentiamus amare, quam inſtituamus de amando conſilium. Neque arduum in ipſis initiis eſſet excutere tantum pondus; niſi ſenſim neque ſine ſuavitate incumbens ita eos ipſos ſuis lenociniis caperet, quos affligit, præſertim inexpertos, ut putent inhumanum facinus fore, ſibique omnino incommodum, ſi influentis mali dulcedinem auſint à ſe ſevero imperio arcere. Hoc autem affectu, ſi inſtitutio recta acceſſerit, nihil in mortalibus magis eximium. Namque & omnibus virtutibus quandam ex ſe venuſtatem concilians, interdum ipſa vitia excuſat. Male nihilominus ſeveri homines Amorem averſantur, eumque fœda & enervi imagine ſibi fingunt: quo nihil in humanis rebus ſyncerius, modo in juſtis limitibus, & à virtute factis, ardens, non etiam ſuo incendio quæ vetantur corripiat. Neque in adoleſcentibus tantum, aut maturæ ætatis hominibus, blanda illa cupiditas concitatur; ſed & pueros in innoxiis ſolicitat annis, ut intelligas hunc ignem dignis pectoribus pæne non tam accedere quam innaſci. Et quoniam minus ſe regere, curiſque, etiam ſupervacuis, moderari pueri & adoleſcentes poſſunt; ideo magis anxia in ipſis hæc ſolicitudo ſolet incumbere. Indeque illis animus ad eximia conſurgit, & ſuam ætatem ſupergreſſa; tanquam ipſis hoc experimento probaturis, an digni ſint qui jam ament. Adoleſcentulus quidam in Scholis agebat, multa cura monitiſque magiſtrorum in pares ſuæ ætati diſciplinas ſolicitatus. Sed ingratæ litteræ erant ludi ociique libertatem amanti: cum
ecce

ecce ad idem oppidum forte matrona nobilis, cum duabus ex ſe natis virginibus divertit; & quoniam neceſſitudo inter utramque familiam erat, ſtatim iſte in diverſorium mulieris, ad ſalutationis officium, deducitur. Nec mora, cum alteram ex puellis intentius mirari, mox inhærere ſermonibus, ad extremum eodem ipſo die afflictim amare. Tum primum rudis & ſolutus animus ad curas adactus eſt. Itaque poſtero die repetit ignoti vulneris conſcium locum, & ægritudinem ſuam diu protracto colloquio ita pavit, ut deinde pejus doleret. Nam ut tertius dies illuxit, Matrona cum omni comitatu profecta pæne vivũ adoleſcentulum non reliquit, cui, ne aliquod ſolatium haberet, premendum quoque erat tanti incendii malum, ne vel parentis ſupercilium cogeret, vel inter æquales traduceretur. Diu intra ſe collecto conſilio, nihil utilius vidit, quam ut ſtudiis literarum totus incumberet: ita quippe parentem conciliari ſibi poſſe, qui non tantæ in ſtudiis diligentiæ ſuum ludum negaturus videbatur. Ab hoc igitur, in recte collocati temporis præmium, veniam exorare ſtatuerat, viſendi celebrem in proximo urbem. Ea erat in qua puella habitabat. Hæc non perfunctorie agitantem, maxime præceptores, æqualeſque, mirari; ſubindeque requirere, quæ illa animi mutatio, quis ſubitus ad litteras ardor, paulo ante ipſum ſcientiæ nomen faſtidioſe damnantis. Quippe adhuc quieſcentibus cæteris in ſtudia ſurgebat, nec aliter quam ſæpius juſſus ſecedebat ad ludum. Amoris impetus, cui hæc diligentia dabatur, ita ſenſum laborum mitigabat, ita Muſas adornabat, ut nec cogitans puer illarum dulcedine

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

caperetur. Mox, ut ſolet, in ejuſmodi præcipue annis, cum conceptum de puella judicium, & quicquid ille ignis inſanienti ſubjecerat, longiore abſentia jam torperet, hæſit acris ſciendi cupiditas: & ipſe liberalibus ſtimulis ſerviens adeo in hæc Muſarum ſtudia ſubvectus eſt, ut deinde litteræ huic etiam non pauca debuerint.

Cæterum pertinax Amor, nec qua reliqui motus facilitate ſanabilis, niſi in cunabulis pereat, vix aliter ſubmoveri quam tempore poteſt; dum laſſus ſcilicet expiret. Cum enim in curſu eſt, ſemper habet quo ſui imperii atq; jugi faſtidium tollat. Nam ſi amanti per ægritudinem, malorumque perpetuam faciem, aliquo modo ſucceſſerit, omnino ſibi crudelis videbitur ſi illam amœnitatem à ſe velit abigere. Sin vero fortuna ſeverior aut ſpem in longum produxerit, aut hanc quoque ſuſtulerit, tunc etiam dolor placet, & ſibi ipſi miſerabilis animus ſuam cladem inter ſuſpiria recognoſcens, liqueſcit in delicatæ triſtitiæ voluptate. Sed maxime tectus ignis duraturo ſpiritu viget, ſive furto inter duos jurato ipſa ſecreti & conjurationis dulcedo placet, ſive ne mutuus quidem amor ſit, ipſo duntaxat ſupplicii ſui conſcio qui ſentit ſe ardere. Nec exiſtimes, in diſpari tantum ſexu hunc affectum convenire. Nam & Alcibiadem Socrates amavit, nec Lycurgus in turpem inſtituit diſciplinam ne quis juvenum ſuo amatore vacaret. Pudicitia Naturæ ad juſtos & egregios amores ducentis ſæpe hæc diſcrimina non videt, multoſque ex probiſſimis cernas, ipſa juvenum cura, id eſt, ſi rectam rationem ponimus, amore macerari. Et hic amor, eſt quidam benevolentiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

lentiæ nexus, quem amicitiam, ſed ardentem appellaveris: tum morum in iis quos amamus formandorum ſtudium; perpetua denique vota pro eorum gloria ac ſalute, etiam quicquid egerint ne non ſuccedat, timor: & ſemper quantumcunque fortuna indulſerit, viſa illorum virtutibus eſſe iniqua. Acris illa eſt, neque minus irrequieta cupiditas quam quæ venuſtatem alterius ſexus in licentiores uſus conciliat. Sed nec putes eximiæ caſtitatis exempla inter diſparis ſexus amantes durare non poſſe. Licet res periculi plenior eos ipſos ſæpiſſime fallat, qui paulatim ſe invitis, vel neſciis, aliter amant quam aut velint aut credant.

Eſt autem hominis animus, quem ad amandum natura produxerit, præcipue mitis, ipſoq; oris habitu modeſtiam & ſimpliciſſimæ virtutis ſpeciem gerens, clementibus magniſque ſpiritibus factus: neque vindictam contemnere, neque iram ſupplicibus donare difficilis; cum quid ipſe peccavit, in pœnitentiam pronus; humanitatis officia amans, impatiens ocii, & omnium quæ in ſegnitiem ſolvunt: modo non, tanti muneris oblitus quod à Natura accepit, ſuæ indolis felicitatem laſciviæ malis, & veluti veterno, corruperit.

Vanum eſſet totum Naturæ ingenium in mentium humanarum multiplici ſorte ludentis perſequi velle. Quæ hic tamen poſuimus, præcipuorum fontium inſtar ſunt, unde mox rivuli in vitia & virtutes ſecantur: ut ex eorum notitia intelligas qui homines regi poſſint, qui ad amicitias & conſuetudinem vitæ apti, denique qui timendi, aut infra curarum gravitatem ſua inertia, vel etiam levitate, ponendi ſint. Quippe probitas, atque nequitia,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

veræ aut fucatæ ſapientiæ indoles, liberalis etiam & anguſta, & quicquid in rebus publicis privatiſque potiſſimum eminet, per horum affectuum fortunam generi humano dividitur. Ex hac autem contemplatione animorum, juſta quædam virtutibus & vitiis merces accedit: Niſi enim curioſe in hæc Naturæ penetralia ſpectemus, ſæpe ſe turbulentum ingenium pro forti atque læto oſtentabit: tardus animus, aut inanis, debitum maturæ gravitati aut eloquentiæ ſuæ precium inveniet: viciſſimque jacebit incognita virtus, quam ſæpe prima fronte quædam vitiorum opinio, aut imago, infra juſti decoris faſtigium premit.

Sed ingenium, ut plurimum multo receſſu abditum, non utique poteſt ſine longæ prudentiæ ſedulitate deprehendi. Ideoque qui ex primis indiciis de hominum moribus ac indole judicare non verentur, ipſi ſe in longiſſimos errores plerunque impediunt. Certe ut in gladiatoria arte nihil periculi plenius, quam ſi cum homine cui torvi oculi exerrant dimicandum ſit: (quia quo ictum deſtinet, deflexis, ut videtur, in contrariam partem luminibus, vix conjici poteſt:) Ita cum illis acturus, qui ſuum ingenium, vel arte, vel corporis beneficio prorſus diſſimulant, debet longa ſeveraque diſceptatione à ſe ipſe quid de illis ſentiendum ſit exigere; ne ſi eos iniquo ſuffragio, aut inconſulte propitio, æſtimet, etiam omnium primus ſuæ ſententiæ pœnas luat. Frontis præcipue imago ſæpe inexpertos decepit.

Quam multos truci vultu, ipſoque ſupercilio timendos, humanitatem credas abigere, quos ſi propius adire contigerit, jam ex prima colloquii lenitate placatus humaniſſimos eſſe

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

non dubites? Alios ipſo corporis motu, menſuraque ſuſpenſi veſtigii, ſe in ſuperbiam componere putabis, qui ad illam tumoris ſpeciem, vel natura, vel innocenti conſuetudine facti, mite ac facile ingenium in omnes humanitatis leges ſub hac larva inſtituunt? Neque in contrarium deſunt, in quibus præter corpus in ſimulachrum virtutis effictum, nihil quod ames invenias; Nunc quietæ lenitatis ſpecimen quam vultu exhibent, triſtiſſima iracundia corrumpunt; nunc vividis oculis impar ingenium ſubeſt: denique velut inſidiis, interdum vitia collocantur ſub earum virtutum levi bractea à quibus potiſſimum divertunt.

Hæc autem tam immenſa ac perplexa animorum cognitio non poteſt præceptis definiri, neque aliter quæri, quam ejuſmodi hominis longo uſu, qui tam ſua prudentia, quam erroribus in iſta arte promoverit.

Illud vero cavendum eſt, ne ex una virtute, vitiove, de indole atque animo univerſe ſententiam feras. Multi enim adeo felici ad diſciplinarum aliquam ingenio nati ſunt, ut quandiu in illa verſantur, nulla prudentiæ atque induſtriæ ſigna deſint; In cæteris autem rebus inepti inſulſique, ne bonæ quidem mentis veſtigia unquam prodant. Aliis ſuus duntaxat nævus ita additur, ut in reliqua vita ſapientiſſimi, in una tamen parte aut ſtudio videantur delirare. Ne ex ipſa quidem conſortii, & convictus ſuavitate aut elegantia, de ingenio, aut ſapientia judicandum. Sæpe enim in quotidianæ vitæ conſuetudine minus offendunt anguſtæ indolis homines, quam quos magnitudo Naturæ lætioris laxavit; Dum hi ſcilicet ſibi diffiſi timide cuſtodiam ſui agunt, vel æterno

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſtudio hos publicos mores (nempe ad majora non idonei) conſectantur: illi autem capaciori ingenio aut hæc vulgaria minus curant, aut admittunt etiam vitia non raro virtutem ſtipantia.

Sed nec ſatis eſt hos Naturæ impetus veſtigare, animos mortalium in diverſa deſtinantis. Adhuc aliquid ultra eſt quo ingenia perficiantur, aut mutentur : nimirum ſors vivendi, ſqualorve, vel dignitas, in quam caſu aut virtute unuſquiſque pervenit. Quot enim ad ingenium rectum ac mite geniti, vitio nimiæ felicitatis ipſi ſuam indolem afflixerunt ? Quot mentium læta ſublimitas, &, ſi fortuna ſineret, in exemplum omnis virtutis ſuffectura, ubi pertinaci egeſtate, aut fortunæ iniquitate premitur, ſuæ præſtantiæ oblita etiam in contrarios affectus degenerat ? Athenion tamdiu mores ad publicum probitatis exemplum componens, quandiu in Academiarum ſpaciis inter famem & centones pro virtute dicebat, nactus tyrannidem ſtatim cum viliori pallio etiam Philoſophiam excuſſit. Abdolominus quotidianum victum ex hortuli cultu quærere ſuis manibus aſſuetus, cum deſtinaretur ad Sidoniorum Regnum, optavit ut qua modeſtia inopiam tulerat, ea ſceptrum pati poſſet. Nunc igitur & hos quoque videamus affectus, qui ex conditione fortunarum, & genere vitæ, hominibus accedunt, & nonnunquam enecant mores, quos ſimplicitas Naturæ nullis obruta cladibus, aut illecebris corrupta tradiderat.

CAPVT

CAPVT XIII.

Diverſos affectus eſſe, Tyrannorum, & legitimorum Principum: Rurſus Regum qui ſucceſſionis jure, & eorum qui ſuffragiis ad regnum perveniunt. De Procerum, qui apud Principes gratioſi ſunt, ingenio.

POpuli qui in neminem jus regnandi contulerunt, licet ab omni nomine ſervitutis abhorreant, tamen ſynceram libertatem non habent. Magiſtratibus enim opus eſt, quibus ipſi ſe tradant, vim publicam, quam toti genti ineſſe gloriantur, in pauciſſimis hominibus adoraturi. Adeo illic etiam ubi omnes regnare exiſtimes, magna pars ſervit; arcana rerum lege ita nexus & ſeriem univerſi diſpenſante, ut ad divinitatis imaginem, unius capitis nervis multa membra temperentur. Paulo illuſtrius in Optimatum imperio elucet hæc dominandi vis, utique paucos amans; maxime autem in regno, ubi omnia unus poteſt. Illa autem potentiæ magnitudo, cui Numen arcana vi mortales ſubeſſe imperavit, non in illorum gratiam qui ad hoc faſtigium legerentur, inſtituta eſt, ſed in eorum qui parerent. Itaque vel Regum libidine ad voluptatem & ambitum ſuæ dignitatis utilitatem corrumpente, vel ignoratione populi ſua cõmoda non ſemper capientis, Regium nomen ſæpe invidia afflictum, ſæpe in variis regionibus ingenti clade everſum eſt, ac deinde reſtitutum. Reſpublicæ quotquot olim viguerunt, primum Reges habuere; quibus expulſis, & per veræ libertatis imperitiam devotis, ſucceſſit aut cœcæ popularitatis imperium, aut permiſſa proceribus potentia, id eſt, multiplex pro unico

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

quod expulerant regnum. Ac ut membra quæ violentia de naturali ſede dimovit, non niſi per violentiam in articulos ſuos redeunt, ita provinciæ quæ hoc modo ab optimo genere gubernationis diverterant, prius erroré multis cladibus expiarunt, quam antiquæ, & à ſe projectæ, rectitudini redderentur. Quippe in illis Rebuſpublicis cives multo ambitu provecti, ſive armis ſuum nomen inclytum fecerant, ſive plebis errore nimis amplis aut diuturnis magiſtratibus aſſueverant, ſæpe occupatæ Reipublicæ vires ad ſe traxere, Regeſque ſe dixere. Sed neceſſaria, in novis omniumque odio flagrantibus rebus, atrocitate terribiles, ſcelere quæſitum imperium adeo fœdaverunt, ut pejus plerique populi de Regibus inde ſentirent, nomenque Tyranni, quod olim inſigne regnantibus, in publicam infamiam odiumque concederet.

Cæterum in eos affectus inſpecturus, quos Regibus fortuna ſui faſtigii ſuſpirat, non ſub uno velut fato omnium Regum purpuram cogere debet. Diverſæ ad idem faſtigium viæ non unam omnibus mentem injiciunt: ſeque longe aliis conſiliis regere ſolent, qui novas habenas in rudem adhuc ejuſmodi imperii populum moliuntur, quam qui jam aſſuefactis gentibus, tuto, & per ipſarum vota regnant. Rurſus alius ſenſus eſt hominis ſceptrum per ſuffragia adepti (ut in Pannonibus, Sarmatiſque fit, & ipſo nomine Romani Imperii) alius paternas atque avitas opes tenentis cum hæreditate imperandi. Nova regna, nec conſtantia populorum nec adhuc vetuſtate inolita, Principes ſuſpicionibus aſſidue perurunt. Adulari illi ultimæ ſorti, timere magnates, maxime

cum

cum timeri ſe putant: reputare aſſidue, nondum conſtitutas res ſub ipſo fortunæ motu poſſe quam condi tam facile everti. Neq; modo his cogitationibus inquietari quos ad purpuram occupatæ tyrannidis nefas provexit, ſed & quibus inſuetæ regio nomini, atque imperio, gentes bono jure traduntur. Acrior tamen in Tyrannos hic pavor; quod ſive Rempublicã oppreſſerint, vindices libertatis Optimates timeant, (quos antea ſibi pares ægre ſervire non dubitant) ſive in regnum invaſerint, iis expulſis quibus illud debebatur, populum in veteres dominos pronum, aſſiduæ cogitationis moleſtia ſibi fingant. Itaq; nec amicis ſatis fidi ſunt, quod, ad notitiam conſiliorum admoti, ſciant quoque, à quo latere ſua tyrannis peti poſſit, & lædi; & fidem in nemine expectant, quam ipſi violarint. Palam tamen, & ex compoſito, ſub ornata benevolentiæ materia, integritatis famam, amoriſque in Rempublicam ambiunt. In egenos liberalitatis effuſæ. Vltores vitiorum quorum ipſi exemplum fecerant; legum denique optimarum, onerumque publicorum, ad civitatum ornamenta, vel authores, vel vindices. Ita præſentem invidiam, & apud poſteros infamiam, amoliturі. Hoc modo tyrannus ut plurimum ſortis ſuæ, non ingenii, vitio peccat, aut neceſſitate probus eſt. Illius animus, immodice auſterus; & blandus intuitus, erectus ad omnia, præſertim quæ formidat; ſynceræ voluptatis ignarus, cujus ſpe diducitur; vano decore atroces moleſtias permulcens, velut fuco; & ipſe ſibi imponens. At juſtus Rex, ſeu comitiis, ſeu ſorte naſcendi, admotus imperio, ipſa majeſtatis conſcientia elatus, mi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

nus in ignobiles metus, aut ſceleſta remedia, demitti conſuevit: etiamſi turbulentum forte tempus, & populi nanciſcitur inſaniam, cæteraque quæ Tyrannus ſemper timet. Et hi quidem qui ſuffragio debent fortunam Principatus in ſua familia non hæſuram, adhuc aliquo modo privati, nempe qua eos poſterorum cura tangit, publica commoda non videntur tam vera totaque diligentia procurare, quam qui ſuum jam à majoribus regnum etiam nepotibus adornant. Itaque illas curas quæ populo debentur, privatis ſuorum affectibus impendunt excuſabili pietate, modo partita mens ſe utrinque reſpiciat, ita cognationis memor, ne obliviſcatur & Regni. Quod ſi aliquem forte ex ſuis ſpe votiſque in ſucceſſionem regni deſtinant, tunc precio & adulatione emenda ſuffragia, tunc omittenda vis, & veluti ſupercilium majeſtatis. Ita ſerviet per occultam ſollicitudinem animus, iis ipſis à quibus publicæ venerationis cultum accipiet. In has ſuæ familiæ curas ſæpe periit abſumpta eorum ſedulitas, qui publicis antea virtutibus imperare meruerant: Nonnunquam & in pejora rapti ſuos mores corruperunt, veteris odii aut æmulationis memoriam exercentes: cum ſcilicet quos iniquos ante experti ſint, quorum prona ad regnum ſuffragia non habuerint, ex animo minus delent; novaque potentia & ſeipſam nondum capiens, in ultionem intumeſcit.

Quod ſi nulla ex his ægritudine laborant, illos tamen ut plurimum ſolicitat magna ac memorabilia audiendi cupiditas; ut per ingentes illas res ſibi ſuiſque temporibus apud poſteros nobilitatem dent. Tam hi autem impetus incommodi publicis rebus, quam utiles eſſe

poſſunt.

poſſunt. Nam ut in pomis bacciſque, coacta, & præter aſſueti temporis legem maturitas, inſolentia quidem rei jucunda eſt; cæterum ipſæ arbores, medicamine, aut admoto æſtu præcipientes maturitatis tempus, hoc edito ſpectaculo marceſcunt: ita publicis rebus, & præſertim gravioribus, quidam ordo dictus eſt, quem qui pervertunt, ſalutem provinciarum videntur enecare. Nihilominus Reges, qui per comitia id nomen adepti ſunt, dum æterni nominis ambitione flagrant; aut temere externam militiam, aut intra patriæ viſcera novas res eſſe molitos omni ætati conſpexeris; ex ſua audacia, & periculis ſuorum, famam comparaturos, forte etiam æſtimantes. Pauci cum Polonorum Rege, Stephano Battorio, quid agant, non ex ſe, ſed ex ſalute patriæ metiuntur. Extat ſententia illius, efficax ad tanti animi imaginem; Efficiam vero, dicebat, ut intelligat Orbis quam præſtet Rex ſuæ virtutis merito in tantum faſtigium à volentibus provectus, iis Regibus quos invitis populis jus ſucceſſionis obtrudit.

Reges autem, in quos veriſſime hoc ſummæ majeſtatis nomen cadit, perpetuam potentiam quam à parentibus acceperunt in ſtirpem tranſmiſſuri, jam non ſuffragiis populorum obnoxii à quibus olim omnia habuere, longe alio genio videntur ad regnandum inſtituti. Sed hanc mentem illorum, ſe ipſam uni Numini debentem, explorare fortaſſis ſacrilegæ ſapientiæ eſſet, neque fas nobis deprehendere illos motus, quos ad gubernationem Orbis, & mutationem rerum, ac præcipua humani generis fata, illis divina vis ingenerat. Quærant licet curioſi, an ſit utilius Reges à puero in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſceptra venire, & huic magnitudini aſſueſcere, tanquam ſimul ſecum natæ, quam ſub paterno cognatove imperio adoleſcere, tantæ demum fortunæ hæreditatem aditūros: Num pacati, nec quidquam detrectantis populi obſequium, frangat mollitie Regum animos tam ſecura poteſtate luxuriantes: an potius ille amor civibus Regem, veluti patrem familias chariſſimorum domeſticorum officiis conciliet: Deniq; ſi averſis civium animis bello occupatus fuerit legitimus dominatus, utrum poſt victoriam Princeps odio contemptuque graſſaturus videatur; an vero experta pericula, nec aliter quam gravius reditura, eum ad alternam placendi ſolitudinem deductura ſint: Vtrinque argumenta exemplaque non deerunt, quæ (per viciſſitudines mortalium rerum) quamquam ſub iiſdem ſæpe cauſis non eoſdem tamen exitus ſortita ſunt.

Sed fruſtra eſt hæc Numinis conſilia explorare. Sit à curioſis cogitationibus intactum Regum culmen, ac, ut arcana in ſacris vetuſtatis, non niſi ad adorationem ſuſpiciatur. Nam optare bonos Principes pietas eſt, damnare etiam nocentes religio. Ac cum præterea non tam ipſi ſe regant, quam ducentibus fatis permittant, (quæ per illorum effectus Imperiorum inclinationes & incrementa conſtituunt) omnis ars atque prudentia inſpicientium in eorum genium, & de illo conjicientium, ſæpiſſime fallit.

Primus ab hoc ſummo faſtigio gradus eſt Optimatum, tam horum in quos diviſis Regni curis Principes acquieſcunt, quam eorum qui ſumma dulcique amicitia eorundem Principum animis inhærent. Per utroſque, veluti

oſtia

oſtia fluminum ad ingens pelagus pertinentia, vota civium ſpeſque feruntur. At ipſi diverſis rationibus ad magna producti, ne iiſdem quidem ſtudiis nituntur. Illis igitur qui flore ætatis, vel generis ſorte, aut vivendi diſcendique comitate, ſe eximie Principibus commendarunt, inſtitutus ad placendum animus eſſe ſolet; quem ſcilicet propriis affectibus negatum, domini ingenio comparant. Mirum quidem, artiſque pleniſſimum hoc genus ſervitutis, vilem demiſſumque animum interdum adumbrans, nunc procax liberumque ingenium. Interdum voluptatem conſectari, jocis, ludiſque incumbere, fœcundiſſimi laboris inſtar eſt. Etiam ſupercilio in dominos uti, & pœne regnare (modica tamen nec longa contumacia) Principes haud raro accendit, quam amare volentes tam amari. Quippe Proceres in tam altum lubricumque producti, ſi Dominum mollis animi eſſe cognoverint, nec earundem voluptatum conſuetudinem ferentis, parce ſuos aſpectus, jocoſque, aut quicquid in ipſis illi placet, indulgent; ita diſpenſante prudentia, ut amor ſæpe, & per intervalla, incitatus, nec faſtidium ſui faciat, nec torpore aut oblivione deleatur. Quod ſi Princeps facilis quidem ſit in diverſos affectus amicoſq; tranſire, ſed quocunque ſe applicet, ut brevi, ita cœca & vehementi amicitia incumbat, qui ab eo amantur, memores inundari ſe altiſſimo æſtu, ſed in ſuum Oceanum ſtata mutatione redituro, quam avidiſſimis pectoribus de illa felicitate bibunt. Neque enim laſſare hunc amorem flagitatis muneribus timent, qui etiam niſi tempeſtiva celeritate excipitur, ut vina ætatem non ferentia, inutili veterno conſeneſcit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Longe alia ratio cum Principibus ineunda, qui amoris torrente non perditi, illi ſuavitati qua ad amandũ impelluntur conſilium quoq; addunt. Nam hæc vera, &, ſi mereris, perpetua benevolentia, ut nunquam omnia, ita ſemper aliquid poterit; nec tam ſpolianda illa arbor, quam carpenda cum delectu, ſcilicet in proventum reditura. Igitur ejuſmodi Dominis gratioſi Optimates dare ſe totos ſolent, nec unquam in amando majeſtatem dediſcentes mitigare obſequio; jus libertatis in loquendo, aut monendo, verecunde uſurpare; ſæpius meminiſſe hos eſſe Principes, quam ſe amicos. Iis autem ut eſt prima & aſſidua cura, locum quem propitiis gratiis obtinuerunt ſemper inſiſtere; ita proxima ſolicitudo, opes interim cumulare, præfecturas, aut perennes inire magiſtratus: Vt ſi à tanto apice excidant, ſaltem felix priſtinæ potentiæ monimentum ad reliquæ vitæ ſecuritatem duret. Qui vero vel ſuorum immemores, vel fortunæ confiſi, illas opes, & tam ſplendidæ amicitiæ quæſtum nihil parcente luxu aut incuria conſumunt, digniſſimos putes qui intempeſtivum tandem ludum, in egena ſenectute, inutili pœnitentia damnent.

Eſt & cautio Proceribus illis ingens, & quæ ſæpe negligentes pervertit; non ſe Domino anteferre, in rebus utique quibus ipſe excellere aut credit, aut contendit. Subtilitatis gloriam amat, eloquentiæ, fortitudinis, venaticæ artis, militaris peritiæ: Non vereatur concedere etiam qui ſentit ſe victorem; ne Princeps in æmulationem exardeat, quæ amicitiam extinguere ſolet, & præterea pervicacibus odiis fœde ſævire. Sæpe enim non leni mode-

modeſtaque ambitione, ac nec pro materia, occupatus Principum animus, ejuſmodi gloriæ cupiditatibus incumbit, doletque à palma excidere. Nec eſt aliud, quo certius ſibi dominorum animos purpurati iſti parent, quam ſi eos mirari aſſimulent; ſed cum arte, & quæ fidem inveniat. Non enim iiſdem adulationibus omnes patent. Vt quiſque Principum aut ſibi maxime virtutis eſt conſcius, aut vana credulitate elatus, potiſſimum iis blandimentis decipi amat, aut poteſt; tot omnium votis ad placendum laudandumque coëuntibus, expugnantibuſq; verecundiam de ſe magna credendi. Nec minor ars extorquendæ benevolentiæ, eſt amoris ſimulatio, quadam Venere inſinuante officioſam gratiam, & pares affectus repoſcente. Adhuc vivit, adhuc tantæ fortunæ præmiis incumbit, qui incipientem domini charitatem ejuſmodi caſu feliciſſime fovit. Princeps cum equo in itinere prolapſus, afflicto latere febriculæ horrore tentabatur; ipſe triſti perculſoque, ut videbatur, vultu tota nocte inſomnis aſtitit. Sive ars, ſive pietas fuit, ita domini animum permulſit, ut nemo deinde gratioſior haberetur.

Nec dixeris ejuſmodi felicitatis arbitrium (qua tot veluti rivalibus ſummas illas amicitias ambientibus, pauci quidam ſuis votis potiuntur) uni Fortunæ credi. Nam ut illa ſua ſponte non paucos Principibus conciliat, ita multi artificio & calliditate deſtituti de tanto faſtigio ſolent excidere: Vt quidem fortunæ interdum eſt, ad hæc culmina quos placet ſubvehere: plerumque autem prudentiæ, in ea felicitate poſitos poſſe ſervare. Ideo autem formidoloſior res eſt hoc gradu prolabi, quia ad

tantæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tantæ amicitiæ ſacramentum admiſſi, vix poſſunt ab eo veſtigio niſi in odium, aut certe faſtidium, recidere. Non tam quippe aboleri amor ſolet, quam contrariis affectibus marceſcere.

Hi vero optimates, per quos Princeps præcipua momenta Reipublicæ procurat, quibus externas res, atque civiles credens, in arcanis conſiliis potiſſimum fidem habet, dignitatis ſuæ nervos longe ſolent in alios concentus temperare: ſcilicet ad ſe ſic trahere, ac propemodum ſuas facere, altas illas, & ſalutis omnium curas, ut non tam Republica egeant, quam ſuis officiis deinde Reſpublica. Hoc autem aſſequuntur, aſſiduo in hæc negotia ſtudio, cæterorumque, ac nonnunquam ipſorum Principum, ingeniis ab intima illarum rerum cognitione quam maxime poſſunt excluſis. Nam tunc quidem tutiſſime omnia poſſunt, cum Principes ſuarum rerum ignoratione & credulitate in ipſos laborant. Sed ignari ſuæ famæ veras voces non ſæpius quam ipſi Reges exaudiunt. Non peculatus, non ſuperbiæ invidiam, non cætera facinora, ſi quorum infamia graves ſunt, licet publica indignatione jactata, ante de ſuis penetralibus emanaſſe cognoſcunt, quam ipſo pondere obruti, ſimul ſe eſſe inviſos, & caſtigari intelligant. Vultus ipſis ut plurimum ad gravitatem compoſiti; non promiſcui acceſſus, brevia alloquia, tædiique aut majeſtatis ſpecie vibrantia. Inter hos pauci, nec negotiis confuſos, nec marcentes ſuperbia vultus ſervant: digni hi quidem laude; ſed nec cæteri accuſandi, qui mores ex dignitate inſtituunt, & fortunæ ſuæ accedũt. Quippe neceſſaria quoq; interdum eſt ſublimis hæc
maje-

majeſtas,& de populi commercio excedens, in illis utique hominibus per quos Reges præcipua ſuæ poteſtatis momenta exequuntur: cum maxime hæc aditus loquendiq; ambitioſa difficultas reverentiam conciliet, quo freno cohibentur vulgi animi, aut timere aſſueti aut ſpernere. Sed & illa ſtrictæ frontis aſperitas, ſive faſtus eſt, ſive juſtæ potentiæ indicium, indulgeri facillime illis poteſt, qui in tot curarum præmium hoc honoris potiſſimum ac reverentiæ ſpecimen habent. Etiam perpetua negotiorum ſerie & faſtidio attriti, non utique poſſunt eoſdem ſemper vultus, nil mutata aut afflicta ſerenitate obtinere.

Quid ſi illa potentia, ſimulque juvandi ac fallendi ſolertia, in impias mentes inciderit, ac, dum ſe ſuaque reſpiciunt, publicæ interim ſalutis oblitas? tunc, licet in ſuis flagitiis virtutem ſolertiſſime adumbrent, tanquam rei domeſticæ negligentes, & unum Principem, remque communem, videantur reſpicere: interim autem negocia eo flectant, unde potiſſimum ſuæ dignitati incrementum aut incolumitas allucebit? Si impeditis Principis rebus plurimum poſſunt: dum eas omni diligentia videntur exſolvere, novis nodis colligabunt, & veluti ſuperfuſa caligine imbuent. Quod ſi in placida utcunque Republica ſecurius regnant, tunc etiam neceſſario oderint motus, ſinentque ſui temporis pacem in occulta malorum ſemina adoleſcre, & nepotes fortaſſe perditura. Quæ denique Reges ſuffragiis ad ſceptrum vocatos, hos quoque Optimates, cupiditates torquent: ſubita utrinque potentia, nec ut plurimum in ſobolem tranſitura.

Quis eos igitur non miretur, qui in hac immenſa

menſa potentia tam facile tantoque præmio, ſi vellent, peccaturi, tenere veſtigium tamen poſſunt, rectæq; virtutis meminiſſe? quales in generis humani ſubſidium aliquot omni ævo ad hanc orcheſtram ſubvehuntur, in ſe rigidi, candidaque & innocente gloria omnem ambitum reipublicæ donantes. Sed nec ejuſmodi viros illa probitas ab invidia præſtare tutos ſolet. Nam ab ipſo dignitatum lubrico (cui duntaxat pauci ſatis fortes inſiſtunt) vitioque ſociorum, ſæpe eorum virtus infeſta eſt: Neque maledicorum licentia amat ab illis culminibus abire in quam poteſt meritiſſimo ſæpe indicio, nunquam autem ſine ſuſpicione, graſſari.

Fructus porro tam ambitioſæ dignitatis eximius: quod tuti,& extra teli jactum poſiti cæterorum in ſe invidiam contemplantur, iis quoque ad ſe colendum coactis, quos ſciunt non aliter quam à maligno pectore, & æmulationem cælante, imaginem benevolentiæ extorquere. Nam hæc admirationi conjuncta invidia, & in ſolam felicitatem exerta, neſcio quo ſenſu ambitioſæ voluptatis ſolet hos ipſos quos petit permulcere: Quippe eos magnitudinis ſuæ admonens, & humilitatis cæterorũ.

Eſt & eorum alia, ſed multo præſtantior, in gerenda Republica prærogativa, poſſe magnis & virilibus ingeniis, quæ rei familiaris anguſtia aut aliæ difficultates præmunt, propitiam manum dare, & veluti adeſſe naturæ imploranti. Quod ut illis facere eſt decorum, ita nec impune poſſunt omittere, ſcilicet vel tacita indignatione bonorum caſtigati, vel aſſidua exprobrantis virtutis imagine apud ſe hanc culpam luentes: Cum enim hoc ipſo attolli meruerint, quod aut ſint, aut credantur, primæ illius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

lius & prudentis induſtriæ viri; quid morantur ſuam ſortem agnoſcere,& ingenii ſimilitudine junctos cognata charitate complecti? Nec ignorant qui ii ſint, aut unde petendi. Nam ut omnium animalium oculi, niſi cæcitate damnati ſint, ſui generis conſortes & vident & agnoſcunt;ita animi caligine exuti,in ingentis judicii felicitatem diffuſi, ſuæ ſublimitatis ſocios non dubia contemplatione deprehendunt. At nec dicant ſe multitudine hujuſmodi ingeniorum premi. Iis omnibus neque ſe, neq; rempublicam ſufficere poſſe. Bene conſultum generi humano, ſi tanta præſtantium animorum meſſis eſſet, ut diſtributis inter illos rerũpublicarum negotiis, ſupereſſent adhuc vacui aliquot ſuperfluo & inutili munere à Numine Orbi donati. Multo parcius cum felicitate hominum actum; rarumq; in omni ætate ac populo fuit altum ingenii acumen, purum, aptumque omni vitæ cuicunque incubuerit, excultum diſciplinis, exerta fortique verecundia natum omnia nec quid nimis audere. Illas mentes cum Optimates vocant in publicæ felicitatis partem, ſeipſos quidem primum,quaſi illius genii participes, commendant, tum Reipublicæ nervos addunt, nunquam pulchrius quam à ſapientibus gubernatæ. Sane ut artium quæcunque eminent, famam, multitudo artificum, & imperitia ſæpe afflixit, pleriſq; ad ea quæ promittunt rudibus, ſed vanum modo nomen quo commendentur quærentibus: Ita ſapientiæ gloriam, atque ſcientiæ, haud raro indigni homines, nec quid minus quam cum Muſis aut prudentia loquuti,corruperunt. Sed incumbit ſummis hominibus fictæ & adulteratæ virtuti illudere: veram autem induſtriam impe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

imperitorum præjudicio non obrutam, à juſtiſſimis præmiis non arcere.

CAPVT XIV.

De ſtudiis Aulicorum. De diverſis generibus & affectibus egenorum: itemque divitum.

PRæter hæc duo genera Optimatum, jam propitia fortuna felicium, ingens eſt in Regiis multitudo, novi atque patricii, omnis cenſus ætatiſque homines, illic opes, famam, amicitias, quærentes. Et hæ quidem Principum domus, licet ad ſpeciem publicæ hilaritatis luxuſque compoſitæ, nunc choreis exultantes, nunc ad mutationem ludi venatico ſudore confuſæ; plenæ honoribus, omni veſtimentorum pompa & epularum ſpectabiles: ſingulis, qui in iis agunt, magnificentiæ ſpecie adornatis, & plerunque ſuam ſortem ſupergreſſa luxurie: Tamen diligentius intuenti videbuntur nundinarum inſtar eſſe, ubi homines laborioſiſſimum negotiationis genus exerceant. Quot artibus quotque moleſtiis conſtet hæc vita, quot curas ſimulatio miſerrimæ frontis obducat, ne ii quidem ſatis dixerint, qui diu ſuos ambitus illis malis luerunt. Neque ullus in hoc freto portum meretur, niſi qui adeo intelligat ſibi curam laboremque aſſiduum eſſe debere, ut hæc ipſa quæ in ejuſmodi vita (ut ſolet) molli jucunditate blandiuntur, in ſeveros uſus flectat, & ſemper in illis deliciis inveniat induſtriæ curarumque materiam. Nam ut acerrimus quiſque labor ſæpe ad oblectationis dulcedinem manſueſcit; (ut cum immodica venatio, aut ſtudia plus juſto pervigilia, acrem animum, nec habenas ſcientem, delectant) ita ludus etiam omnis poteſt ſeveriori intentione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tione temperari, ut divertat in juſti laboris gravitatem. Igitur illa remiſſio atq; ocia, quibus aularum luxus vibrat, non tenent eorum prudentiam, qui minus egeſtatem ambitumve expleverunt, ne inter hæc fugitivæ felicitatis ſimulachra, obliviſcantur ſe felices nondum eſſe, omittantque fortunam, quæ ut plurimum non ſe tradit, niſi in mercedem impigræ fortiſque diligentiæ.

Quæris itaque, quo vultu aut quo more illas Seirenes excipiant, ne vel auditæ noceant, vel ſi ab iis ruſtice contemnantur, hos proſcribant tanquam intempeſtive Philoſophos? Non opus eſt truci vultu, barbariſque præceptis. Si ejus conditionis ſunt, ætatis, habitus, ut per has pompas & lepiditatis nomina felicius credant emergere, tunc arte hanc magnificentiæ ſpeciem adgubernant, quæruntque comitatis publicam famam, ad illum quoq; luxum ſuam larvam inflectunt qui potiſſimum Principi placet. Sed nec egeſtis patrimoniis longæ ſpei miſerias emere debent, nec frangere animum lenocinio tam lubrici motus, & voluptates imitantis: qui inter hæc aſſidue monendus eſt, ſe venationi, non prædæ incumbere. Cæteri autem qui ad hanc deliciarum ſpeciem non eadem fortuna invitantur, (ſeu corpore, ſeu moribus, aut generis ſorte, ad eam incommodis) illo errore ſe capi non ſinunt, qui ſæpe incautis perſuaſit, non poſſe fortes eſſe, aut in aulæ cultoribus numerari, niſi qui emineant per audaciæ titulos, vel omnem ocioſæ voluptatis luxuriem. Sciunt, alios & ſecuriores aditus illic ad opes honoreſque per ingenioſam virtutem aperiri. Quippe conſciis hominibus ſuæ ſortis, ac indolis, eique abſque fuco aut ſuper-

bia

bia obſequentibus, multo certiorē apud Principes reverentiam eſſe, quam ambitioſe effingentibus mores, quos ſuo cenſui corporive fortuna negaverit. Hanc igitur moderationem illi prudentes tenent, ut, qui ad iſtas illecebras, velut ad aliquam artem, coacti ſunt, his utantur, non fruantur: quos vero fortuna tam luxurioſo ſumptui non damnavit, has ſi placet ad ſobriam voluptatem delibent, ſed veluti in requiem curarum graviorum, magiſque ut ſpectent, quam ut ipſi impleant ſcenam: his denique quibus jam facta res, ſive ſua ſedulitate, ſive majorum, fas eſt conſectari pares illas ſuo faſtigio voluptates.

Neque mirum ſi hic ad magna ſint inepti, quos velut aliquo carmine attonuerit ignava & ſe unam contemplans luxuries; cum non alii magis vitæ, quam quæ in Regiis ducitur, neceſſaria eſſe ſoleat, vigil quædam, nihilque omittens ſedulitas. Nam ut plantas arboresque exigua ſemina concipiunt, & modico ſaltu ingentes fluvios emetimur in fontibus: ita ſæpe ad felicitatis incrementum in Aulis ſufficiunt parva initia, & quæ oculos facillime lateant ludo aut ocio intentos. Metellam jam imperantis Syllę matrimonio conjunxit, quod theatrum pertranſiens, & ad ſedentis humerum leviter manu nixa, addiderit, velle ſe cum tanto viro in felicitatis partem venire. Adhuc jacenti Mario primos animos addidit fortuita Scipionis oratio, illum ad militaris ſcientiæ faſtigium, velut aliquo vaticinio deſtinantis. Scivit enim audientium animos illo præjudicio ſibi paratos acerrima diligentia ſervare, naſcentiſq; illinc famæ magnitudinem implere. Adeo ſæpe levi, ſubitoq; ſuſurro, admonemur

com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

commodi venti, qui, ſi audiamus, navem impellat ad vota ſupra ſpem ac pæne invidiam ſublimia: Illos juvit viro illuſtri occurriſſe per ſoluta & incurioſa gaudia diffuſo, & ad primam quæ obvia fuerit amicitiam aperto: hos aut ſententiam aut jocum tempori inveniſſe: indicium fortitudinis vel induſtriæ temere elapſum, aut laudatio fortuita, nec juvare credentis ſæpe grandis auxilii vicem obtinuit.

Eſt igitur in dignis hominibus qui Regiam propitiis fatis colant, non pæceps animus, non impatiens lentæ ac multiplicis ſpei, ſed compoſitus, ſemperque in Fortunam intuens, ne incurioſos effugiat, ſi quid illa etiam perplexe annuerit. Sed nec expectant in ocio, donec ultro illa felicitatis ſemina occurrant. Magnis artibus juvant fortunæ favere volentis induſtriam: quarum fortaſſe præcipuam dicas, quamplurimos amicitia complecti, aliquem autem mutuo cultu demereri ex iis quos Princeps ad gratiam primæ familiaritatis admoverit. Nam & illa ſuccreſcendi ratio apertiori invidiæ eſt ſubducta, & ſæpiſſime regni opes minus Regis quam ſuorum amicorum beneficium fiunt. Sed ſit ille cui ſe addicunt ejuſmodi qui clientes publicis commodis poſſit attollere. Privatas enim opes neque volent purpurati effundere; nec, ſi velint, tanti ex illis rivulis æſtus exudent, quanti ex ipſorum Principum mari.

Ex his illum quem ſibi propitiaverint, nolint fatigare frequenti aut inutili voto, ne jam ei graves ſint vel ipſo conſpectu, quaſi novam ſubinde per preces moleſtiam allaturi; aut temere, & in exiguis rebus favore conſumpto multum ipſi debeant (utpote ad preces in-

nuenti

nuenti) parumq; fortunæ. In fabulis quoque videmus illius prudentiæ expreſſam imaginé. Neptunus Theſeo filio tria optare indulſerat: ſanxeratque ſumma religione deorum in iis compotem voti fore. At ille bis experta jam numinis fide, cum reſtaret ultimum munus, adeo non prodegit certum nec rediturum beneficium, ut inter Plutonis vincula, cæſoque Pirithoo, non invocaret Patrem ad promiſſæ opis officium, timeretq; (quaſi aliquid ulterius morte eſſet) tanto pretio ſalutem redimere.

Eſt & alius in Regiis labor multa utilitate ſpectabilis; verſatilem animum in diverſa componere; & motus affectuſque, quicunque juvabunt, ſaltem in ſpeciem, induere poſſe: quod vix tamen commode ullus unquam perfecerit, abſque ſedula auſteraq; diligentia, aut ſummo in ſuas cupiditates imperio. Ea arte multis hominibus parta res, atque decus; ſive in liberis civitatibus, in quibus una virtute aut vitio tot dominis non placebis; ſive in Principum familiis, ubi non modo ſimulatio ad eorum ſtudia flectenda eſt, ſed etiam ambiendi qui gratia apud illos excellunt; quos ſæpe varios ingenio diverſis obſequiis mitigabis.

Hæc & ſimilia anxiæ diligentiæ ſtudia ſunt illorum quos ſpes & præcepta rectæ prudentiæ tenent in aulis: cæterum eadem aut illic non videt, aut pejore quam cœcitatis malo juventus inconſulta aſpernatur, & ſæpe parentum indigna laboribus, à quorum opulenta modeſtia luxurioſo & mox egeno ambitu divertit. Illis pulchrum ipſum Regiæ nomen, & in proceribus numerari; credo, maxime quia hæc prima libertas eſt à Scholis aut magiſtrorum ſupercilio excuntium: neq; deſunt,

qui

qui hos novitios ad inexperta vitia propellant. Quod ſi illos perfunctorio Principis nutu, aut verborum comitate, beari contigerit, tunc vero ſolutis ſuperbo gaudio articulis pæne labare: qui adfuerint, quos tantæ gratiæ teſtes habuerint, vix ſe tenentibus oculis perluſtrare. Sed maxime laſciviæ ludorumque famam amant, quaſi in nobilitatis, & quidem jam virilis, indicium. Nec pro ſua ſe fortuna, ſed ex magnatum ſumptu regunt. Ita curſum ſupra ſe euntium æmulati, nec veſtigiis tantis pares, exhauſto ſpiritu deficiunt. Hinc interim alieni acerbitas æris, & indigni queſtus in Principes ab his ipſis qui peccarunt: quaſi ſuorum omnium ingeniis ſapientiam poſſint infundere, debeatve ſacrum ærarium, & per hoc Reſpublica, tantæ libidinantium inſaniæ pœnas dare. Sunt non in Regiis modo, ſed in omni genere vitæ, diverſa quam divitum tam egenorum ingenia; Egenos autem putem, non modo quos inopia ad veſtium ciborumque miſerabiles curas adegerit, ſed quibuſcunque opes deſunt ad illam quam inſtiterint vitam, & à cujus claritate, niſi pudenda confeſſione paupertatis, non poſſint recedere. Igitur ex inopibus aliqui apertis doloribus gemunt, & queri de iniquitate ſuæ ſortis, quam excuſare aut tegere eam malunt. Ita magno calamitatis ſolatio, palam poſſunt fortunam objurgare, fugiuntque majus inopia malum, ſimulare divitias. Etiam aſſueſcere incommodis ſuis poſſunt, profeſſiſque laboribus remedium quærere in ægritudinem quam non tegunt. Et hi quidem ſunt, vel humilitate parentum ita facti, ne ad egeſtatem erubeſcere jure poſſint; Vel (quod vitiis pæne annumerem) iniquitate fortunæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

velut verbere domiti, nec ſpirare altius auſi; Vel denique pulchro rerum humanarum contemptu, nequaquam eam ſortem indignati, in quam à fatis collocantur; & magna regere idonei, & in parvis non dejecti.

Eſt aliud egentium genus contumaci Spartanaque patientia ictus fortunæ ferentium. Hi anxios animos, curiſque divulſos, læti vultus imagine obducunt; viſi quoque ſibi felices, ſi hoc aliis videantur. Ita ad ſuarum miſeriarum ſilentium obſtinati, verecundiæ pœnas luunt, de publica ſoliciti fama, nec de domeſticorum voce ſecuri, quibus hæc privata vulnera magis patent, & interdum ferenda ſunt. Qui ex illis inopibus in vicino opem vident, & certa (quod interdum ad obſeſſarum urbium pertinaciam ſat eſt) auxilia, ubi aliquamdiu paupertatem ficta hilaritate contexerint, non modo non inſimulandi ſuperbiæ, ſed ingentis virtutis conſcii, dignique ſunt in quorum auxilium felicitas feſtinet. Hi vero qui in ſua paupertate, perpetui ſupplicii imaginem quidem vident, vix aliqua exſpectatione fortunæ ſpem ſaltem ſubvehente, poſſunt tamen in hunc modum ſuas opes diſpenſare, ut inter domeſtica mala ſemper ad hanc publicam divitiarum larvam ſufficiant, miſeratione prorſus digni, illum ambitum quem tot anguſtiis emunt, certe abſq; invidia habent. Sunt denique quos tanquam in extemporaneis torrentibus aquæ, ita opes per hanc inanem & ſuis rebus imparem magnificentiam tandem in totum defecturæ prætereunt. Ingens illorum animis ſupplicium ſubeſt, & amentia ſua dignum, neque eſt alius majoris piaculi furor, quam nolle de certo exitio declinare matura confeſſione tuarum

rum fortunarum, quas dum ſumptu non diu ſuffecturo vis à populo ſummas credi, in perpetuum ſic affligis, ne vel poſſint in mediocribus deinde conſiſtere. Hic magnatum juvenumque præcipue error eſt, in paternas ſuccedentium opes, acerbis adhuc ingeniis, & neſcientibus frugalitatem, vel ſupra rem fortunamque majorum ex profuſis divitiis quærentium famam.

Iis animus longa tabe inquietus, & ſæpe ab ea quam præfert magnitudine excidens; quippe vix ulla humilitas, ac nonnunquam fraudis genus, in quod non ſe ſecreto dimiſerint, ſi inde intercipi nummi poſſint, quos poſtea publice per turbinem inconſultæ temeritatis profundant. Neque quidquam periculoſius, quam aliquid publicum illis ingeniis credere, omni precio redimentibus inopiæ moram, quam anxia, ſed pœnitentiam abnuente, ſui erroris notitia ſemper expectant.

Nec pauciora ſunt in opulentorum ſorte quam egenorum diſcrimina. Quidam ſcilicet in cumulatas à majoribus opes naſcuntur. Senſim alios divitiæ àttollunt, docentque paulatim eſſe felices. Horum utrique nec ſe mirari ſolent, nec immodice exultare, ſcilicet per ipſam conſuetudinem pæne fracto quotidianæ lætitiæ ſenſu, quæ & nunquam nimia eſt, ubi per gradus expirat & aſſurgit. Sunt deniq; qui repente prodigentis felicitatis munere inundantur, uno curriculo viam in cælum è terra emetiti. Et hi inaſſueta dulcedine ſui quoque obliti, deducuntur in ſuperbum ſortis illius de qua exiere contemptum.

Nuper fuit ut ejuſmodi animum adhuc recentibus bonis ebrium liceret contueri, & vi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſa res quæ referatur digna; quoniam ex unius pictura plurimorum imagines poſſunt effingi.

Adoleſcentes duos earundem ſcholarum commercium non vulgari neceſſitudine conjunxerat. Nomen huic Mellæ, illi vero Cœpioni, in cujus patria hæ ſcholæ, amoriſque exordium. Exactis temporibus quæ in ejuſmodi ætate litteris dantur, receſſit in patriam Mella, arctis primum fœderibus in æternitatem amicitiæ cum Cœpione compoſitis. Nec virilia deinde ſtudia hunc adoleſcentiæ animum mutaverant. Crebris litteris, invicemque arcana prodentibus, veteris amicitiæ conſuetudinem alebant. Interim Cœpionem inopinata hæreditas in altiorem extulit ſortem. Et Mella in Cœpionis patriam quibuſdam negociis vocatus eſt. Quem ut Cœpio adventaſſe audivit, nõ tam amicitiæ memor, ſed teſtem felicitatis habiturus, haud mora viſere properavit. Mellæ ſyncerus amor erat, nec paribus machinis expugnatus à fortuna. Fit igitur bona fide obvius Cœpioni, amplexumque ſalvere multum jubet, & cætera quæ poſt longi temporis abſentiam primo impetu amici meminerunt. At Cœpio tardos oculos graviter adgubernans, arguta quoque voce, tanquam diducere timeret compoſitioris formam, pæne occœpit modulari. Invitatus in triclinium ſuccedere, ad quod, ut in modicæ fortunæ domibus ſolet, utcunque anguſti gradus ducebant, Quid tu, inquit, Mella, in carcerem me an thalamum rapis? Offenderat Mellam tam contumax majeſtas Cœpionis, ſed ne ex adverſo quoque peccaret, ſe in conducto habitare reſpondit: Limen, gradus, triclinia, advenis tam toleranda locari, quam utenda. In cubiculum pervenerant,

rant, cum Cœpio in lectum negligenter procubuit, frontemque permulcens, iterum incommodos ædium gradus ruſtica urbanitate deriſit: elicuitque indignationem Mellæ, quam tamen (veluti Cœpioni annueret) alio riſu texit. At ille ubi cubiculi cultum circumactis oculis, tanquam perfunctoria gravitate, luſtravit, convertit ad ipſum Mellam vultus, viſiſque ocreis, Equum vero, inquit, habes, an potius equos? Iis quidem eſt precium qui à vobis advehuntur, nec aliis pernicius fugam cervorum in nemoribus meis premo. Abnuente Mella ſibi patrios equos eſſe; quippe avectos quidem à ſe, ſed neſcio qua tabe ſub inaſſueto cœlo interiiſſe: Cur igitur, refert, ocreas geris? Mella contemptim, has ſibi in hyemem eſſe quæſitas. Hic Cœpio; Rheda autem quam ſub primo liminis tecto vidi, ſcis cujus ſit? Cum ſuam Mella aſſereret, At tibi (ait Cœpio) negabas equos eſſe. Patrios negavi mihi eſſe, inquit Mella. Sed me putas tantæ urbis compita peditem poſſe obire? Germanicis ad rhedam equis utor. Bigæ ne, ſubjicit Cœpio, an quadrigæ rhedam hanc trahunt? Iam faſtidium indignationi acceſſerat. Sed voluit Mella in totum huic ſcenæ ſufficere. Itaque placide, ſe bigis vehi, dixit. nam quadrigas illis beatis, qualis erat Cœpio, relinquere. Dic autem, inquit Cœpio, Regi tuo ſæpe ades? quis agri tibi modus? num habes tui juris oppidanos? Ad hæc Mella pæne profeſſo riſu, nihil aliud quam ſe majorum fortunas ita regere ne aut illis dedecori, aut exitio poſteris vivat. Iterum qui annui cenſus eſſent importuna ſedulitate rogatus, dixit hos ſibi, & interdum amicis ſufficere. Hinc ſe divitias potiſſimum metiri. Sed cum obrui tot

 quæſtio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

quæſtionibus tæderet, tandem onus reſpondendi in cupidiſſimum Cœpionem rejecit, cœpitq; rogare quot domeſticis ad familiaria obſequia uteretur, tum de equorum numero, & quam eſſet in aula gratioſus. Nec ille de ſe moderatior, quam in alios prudens. Sed præcipue de ſtudiis aulæ egit. Procerum multos ineptiſſimum genus eſſe; Hos ſe non multum operoſa calliditate tenere: alios ſuæ fortitudinis gloria capi; jam bis enim deſcendiſſe in arenam: alios gratia qua apud Principem valerent adductos, quicquid in eis eſt in amicitiæ precium polliceri. Stupebat attonitus Mella, tantæ dementiæ verba niſi à furioſo poſſe effundi. Tædio igitur in admirationem, & voluptatem, verſo, inſtare acrius cœpit, & ſponte ruentem, per inſanas quæſtiones præcipitare. Forte modica quies erat, utroque poſt tot deliramenta in ſilentium compoſito, cum Cœpio, tanquam acri ſubeunte memoria, exclamat; At quam putas ingens eſſe ferarum deſiderium canihus meis? Nam hos vetui in ſylvam me abſente produci. Accipitres quidem jam opportune ceſſant, abeuntibus hac anni tempeſtate, & in ſucceſſionem renaſcentibus pennis. Nec interpoſita mora. Sed jam flectit in veſperum dies, inquit; Papæ! me jamdiu Principi adeſſe oportuit; habeo objurgatorem deſidiæ, quod in hoc lucis protraxerim abſentiam meam. His dictis velut altiori amplexu in procumbentem Mellam incubuit, invitatumque domum, faſtu ad blanditiem accommodato, rogavit, fidiſſimæ amicitiæ & favere cupienti, ſaltem ſi quid opus haberet, poſtulando ne deeſſet. Experturum beneficio, nihil pollicitationibus ſuis integrius eſſe. Hic fuit colloquii

finis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

finis, quod attonitus Mella, impenſe ſubitas divitias devovit, ſi cogerent ad hunc modum inſanire.

Huic vitio immodicæ jactationis videntur obnoxii, non ii tantum quorum ſapientiam ſubitis muneribus fortuna obruit, ſed & qui militares diſciplinas in præcipuam partẽ gloriæ ponunt. Rudes enim ut plurimum animi, & vel in caſtris eruditi, vel inter hos qui caſtrenſibus vitiis ipſam pacem imbuunt, nihil credunt præſtantius quam timeri; fidem autem facere de ſe quoque dicentes, inſulſe arbitrantur. Inde jactationis audacia, tumorque verborum, quaſi omnium gratiam & crudelitatem à ferro ſuo impetraturus. Hinc Pyrgopolinices, hinc Thraſo, inſtituti in veterum ſcenis, in documentum ferociæ, plus tormento verborum, quam inter vera belli diſcrimina vibrantes. Sed in ſenibus præcipue, & quidem ducibus, ſecurius, & majori venia, hic procedit; factis illis ad gloriam animis, ſed nonnunquam inconſulta vanitate errantibus.

CAPVT XV.

De Magiſtratibus. De cauſarum Patronis.

AB Aularum Principumque faſtigio ſtatim prima eſt Magiſtratuum dignitas, quibus fortunæ litigantium ſunt cõmiſſæ, ſontiumq; ultio, & quæ munera jam in judiciis numerus candidatorum, & quærendæ pecuniæ cauſa, in varia nomina exegit. Hi plerumque vel nihil diſſimulata emptione, in hos gradus aſcendunt; vel, ubi hæc mercatura de publico arcetur, privata, & ſæpe rigidiore cum Proceribus pactione, illic quoque, quei Rempublicam vendant, inveniunt. Tanto, & ſæpe immodico

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſumptu provectos, palam eſt ambitionis ſtudiis, aut ſpe prædæ attineri. Nam duntaxat Reipublicæ velle prodeſſe cara illa & patrimonium deſtruente ſollicitudine, non iſtius ſeculi virtus eſt; & nec forte, poſt Curios aut Fabricios, quærenda. Sed quoniam nulla jam virtus gratis & ob ſuam pulchritudinem colitur, ſed unaquæq; ſuis præmiis conciliatur hominibus, ideo hæc bonorum opumve in Magiſtratibus libido facile ferri poteſt, modo contenti publico & veluti permiſſo more peccandi, ſynceris deinde animis in munus quod emerint incumbant.

Cæterum ut ab illo quod ineunt jugo, moderari ſubjectis gentibus poſſunt, &, ſi placet, illudere: Ita niſi maturis ingeniis, & quæ non pro ſolo tribunali ſapere poſſint, cupiditates caſtigent, ne ipſi quidem ludibria aut convicia effugiunt. Sed hæc tecta, & maxime in abſentes ingeſta. Palam enim adulantium verbis ſolicitantur in ſuperbiam, ſuique inanem fiduciam; tot litigantium turbis, multo cultu, ſed non diu duraturo, illos propitiantibus: cum nemo in diſcrimen fortunarum vocatus, ſupplicare Iudicibus dubitet, & vel torvos aſperoſque mulcere, vel dulcedini ambitionis apertos, multa laude, & venerationis geſtu, tanquam cibo aliquo ſatiare. Iam olim illam artem Roma monſtravit, cum reos, ſordentibus togis, neglectuque comarum viliores, Iudicum pedibus reverentia metuſque affunderet. Sed ejuſmodi ſupplicium cœtus, in quemcunque deinde exitum dimittantur, ubi primum extra judicantium conſpectum poſſunt conſiſtere, hanc timidam placendi larvam ponunt; & quas adhibuere blanditias, interdum

nec

nec modico riſu inrer ſuos recenſent, etiamq; illorum quibus adhibebantur credulitatem. Iudices enim ſuccedentium clientum agminibus ſemper pleni, ſe haud raro ex eorum adulatione metiri non dubitant; omneſque revera ſuo faſtigio concedere arbitrantur, qui ſibi compoſita humilitate eorum animos parant. Illos judices dico, quorum ambitio noſtri ſeculi moribus & callidioris vitæ peritia deſtituta eſt; ſive nihil viderint præter Scholam, Curiamque, illic nugari aſſueti, hic habere cultores & decipi; ſive anguſtis aut inanibus animis ad facilitatem facti ſint, ut pro ſe dicentibus avide credant. Sed tunc maxime populari riſu jactantur, ſi, tanquam ſuæ ſortis puderet, in militares animos & ſermones erumpant, ſi in corporis cultu aularum adumbrent delicias, cæteraſque voluptates conſectentur, togarum & tribunalium majeſtati non conceſſas; Quæ nonnunquam vitia inexpertam adhuc fallunt (nam & ſæpe ad has dignitates ſubvehitur) juventutem.

Sed nihil publicæ utilitati magis infeſtum, quam cum Magiſtratus, Iudiceſque, obliti nominis Deæ illius, cujus titulis, & veluti vicaria fide, jus dicunt, ex magnitudine munerum aut litigantium gratia, affectum componentes, ipſis legibus imponere non verentur. Nec facile dixerim, utra pernicies Rempublicam pejus infeſtet, cum amicis, aut cum pecuniæ indulgent. Quippe illa facilitas nihil familiaribus negandi, Iudicis animum impietati aperit, per hos flagitiorum gradus ita aſſuefactum, ut excuſatis ſpecie amicitiæ ſceleribus, poſtea ubicunque odium aut ſpes impulerit, peccare non dubitet, id tandem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

pro ſe auſus, quod amicis primum indulſit.

Quod ſi acriter divitiis incumbunt, ſi quærunt de populi malis opes, tunc omnino Reipublicæ corpus ſub illis medicis plus remedio quam vulneribus laborat. Pauci tamen aperto facinore audent vel ſuæ cupiditati, vel amicorum ſervire. Sed eſt lentior peſtis, aut ſi mavis modeſta crudelitas, & jam ipſa conſuetudine excuſata, longis ſcilicet nodis impedire productas in forum ſuum cauſas, & infinito, ac veluti religioſo ordine, ad exitum ſero producere. His artibus regnum ſuum producunt in miſeros; & vaſtandos uberius miniſtris ſuis tradunt; patronoſque, & jam magnam illam gentem, quæ clientum miſeriis ſaginatur, perenni paſtu implent. Quis ferat & quorundam malas artes? Iudicia quæ ipſi vendere palam timent, ſub aliis ſectoribus proſtituunt; Miniſtros ſuæ domi, à memoria, à ſcriptionibus habent: qui digerere, qui ſervare relata ita in ſcriptis diſceptantium argumenta & inſtrumenta litium ſolent. Hos autem ad tam ambitioſam ſervitutem non ante admittunt, quam ingenti, & per licitationem creſcente pecunia, ſervire meruerint. O ludibrio habitas fortunas miſerorum, qui ſe tribunalibus credũt! Miniſtraturos judicibus non operã ſuam locare, ſed & magni emere, in familiam & ad ſervilia officia illic admitti, quid eſt aliud quam veniam ſcelerum comparare, ut furtivis inde prædis graſſentur in ſupplices, venditiſque ſuffragiis, & libellis vel celatis, vel obtruſis, ipſi domino, aut æquitati auſint imponere? Multis tamen Magiſtratuum candidæ mentes, potiorque tam avaris artibus ſanctitas & juſti honores, merceſque quam leges conſtituunt. Graves illi, &

intra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

intra fortunæ ſuæ magnitudinem modeſte compoſiti; neque hos magis adulatio implorantium opé, quam juſtitiæ & famæ pietas laudibus implet. Si vero hos Magiſtratuum cœtus, non ex ſingulorum moribus, ſed ex totius collegii gravitate æſtimes, mirum quantam ſui reverentiam ſtatim infundant; ut in eorum conſpectum admiſſus, omnino ſentias, Cyneæ verbis dignos, qui in Romanorum Senatu quot convenerant Patres tot ſe Regibus circumſideri dixit. Sed hæc tamen tanta majeſtas longe gratiori ſpectaculo hos mulcebit, qui forenſi negocio vacui, nihil ex judiciis aut ſperabunt aut metuent, ac veluti in portu conſiderint, mare procellis æſtuoſum, hoſque Neptunos omnem fluctum ſuo nutu temperantes, intuebuntur. Carthagine Romaque in fædus compoſitis, Regi Numidarum Maſiniſſæ, qui & ipſe Romanam amicitiam colebat, cum Pœnis diſſidium fuit. Iam in caſtris utrinque exercitus erant, dictus etiam certamini dies, cum Scipio minor, forte ad alia negotia in Africam miſſus, pervenit ad caſtra Maſiniſſæ, tantique prælii ſpectaculum cepit. Tuta illi res, quocunque ſe fortuna inclinaſſet, Romani nominis majeſtate. Succeſſit ergo in tumulum, viditque certantes; & impune licuit tot mortalium periculis frui. Et viſa res tam ambitioſæ voluptatis, ut negaret hanc ante ſe contigiſſe, niſi Iovi ab Ida, Neptunoq; è Samothracia, extra aleam Græcorum & Trojanorum bella cernentibus. Idem in fori Iudicumque ſpectaculum convenire non dubites, quo ſcilicet vix quicquam jucundius, ſi non in diſcrimen adductus ſis, ut nec preces admovere neceſſe ſit, nec timere. Nam & excultis (ut multi ſunt) Iudicum

animis potes interdum jucundiſſima familiaritate miſceri, aut horum in variis litibus ſenſus ſaltem, neque ineloquentem eruditionem percipere, ac de ipſis judicantibus ferre ſententiam. Aut ſi gratum eſt in tumultu fori eſſe, ipſe diſcurſantium fremitus, vultuſque diverſi, hi exanimati metu, ſpe alii exultantes, ita animum oculoſque abripient, ut te utiliſſimam humanæ dementiæ ſcenam intueri exiſtimes. Ac præcipue Patronorum calliditas (ubi eloquentia eſt in pretio) oſtentatione ſcientiæ & verborum pompa vibrans ſufficit ad lepidam nec omnino ocioſam voluptatem; qua perfuſus, tamen ſecuris ſuſpiriis ad aliena mala interdum ingemiſces.

Quippe animus & ſors ipſa Patronorum (ut genus humanum etiam ſua auxilia in perniciem detorquet) longe à prima tam officioſæ pietatis inſtitutione divertit. Cauſas apud Iudices orare, & vel nocentes accuſare, vel adeſſe ſordidatis, olim magnificum & liberale munus fuit, etiam hominum quibus ſummam rem in caſtris aut Senatu Reſpublica credebat. Non ſæpius in acie Pompeius, quam ſub Iudicibus ſtetit; Primique Cæſares, cum jam omnia poſſent, tam reis interdum advocatione malebant, quam ſummæ authoritatis ſuffragio, adeſſe. Merces autem, præter gloriam, magnificæ rei adeo nulla erat, ut afflicta deinde illius nobilitatis rectitudine, & Oratoribus jam operam nec occulte locantibus, leges primum rogarentur, quæ tam periculoſam mercaturam infamia notatam arcerent; mox publico vitio hos quoque obices proruente, ſaltem modum conſtituerent, certamque pro mercenaria eloquentia penſionem. Iam inſa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

niente Orbe, & in immenſum litibus auctis, gens illa quæſtuoſa, etiamque populoſiſſima, vix ferendo agendoque clientibus ſufficit, ſuas exuvias ad certamen tradentibus.

Patronis cauſarum, ut ubique unus ſpiritus, ad opes famamque properandi, ita pro conditione regionum ſunt varia ſtudia atque gradus, per quos deſtinata perficiant. Leges ut plurimum, non nudo & candido genio perceptas, quo ducebantur qui illas condiderunt, ſed deflexas per innumeros anxioſque calliditatis articulos, in præcipuæ ſcientiæ partem habent. In iis aliquid invenire, quo eludi ſimplicitas poſſit bono jure utentium, glorioſiſſimum putatur. Apud pleroſque populos illa jura obtinent quæ Romani ſibi olim condiderunt, & civilia appellamus. Et quoniam eæ leges, à peritis olim authoribus ſancitæ, robuſtam & variam eruditionem habent, ideo earum ſtudium, non ſolum diffundere ingenia ſolet, per ardua ac moleſta juris factique argumenta, ſed & pulchra antiquarũ rerum ſcientia imbuit, quæ ad humanæ vitæ culturam precioſa eſt, in foro ſaltem ad oſtentationem valitura. In illis autem gentibus, apud quas non ex Romana ſapientia, ſed ex municipali, & nonnunquam barbaro gentium ſcito, jura deſcripta ſunt, vix aliquid humanitatis ingrata Cauſidicorum ars habet, & niſi promitteret quæſtum, iis quoque inviſa, qui ſtudioſiſſime eam colunt. Ibi enim Patroni cauſarum ingenia non exercent per Romanæ Græcæque ſapientiæ aut facundiæ venuſtatem, ſed inhærentes aliquot vocibus, conceptaſque rudibus verbis leges, nunc in cautionem, nunc in dolum contemplati, vix unquam puriori ſcientia animos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

animos mitigant aut attollunt. Anglia, quæ Muſas, & ſtudia literarum, ſuperbiſſimis Academiarum tectis excepit, quæ opulenta hæreditate hæc ſcientiarum domicilia, velut in æternitatem eruditionis, ditavit, legum ſuarum ſtudioſos, patronoſque cauſarum, ideo non poteſt Latinæ eloquentiæ aut Philoſophiæ humanitate adornare, quia in iis legibus nullum Romani juris ineſt aut peritæ antiquitatis veſtigium. Gallico ſermone cõceptæ ſunt, priſco illo, & quem in antiquiſſimis authoribus aut negligimus aut ridemus. Si quid ſcriptum eſt verbis in hodiernos uſus durãtibus, hoc ipſum impoſito duntaxat accentu, & pronunciandi errore, ſuum fecerunt. In hanc artem inſtitutis raro majoris ſcientiæ cura eſt, & ut plurimum nec latini ſermonis elemẽta perdiſcunt. Satis ad advocationis rudimentum putatur, priſcos illos codices legere poſſe, & loquendo corrumpere. Ita initiati adoleſcentes in collegiis ejuſmodi argutiarum agũt, multoq; tempore, provectiorum colloquiis, & uſu, edocentur: nam nec modico ætatis diſpendio tam laborioſa ars, & tot diffuſa ingeniis, conſtat. Non in ea regione certior ad divitias via eſt. Quippe Anglia ab externis quieta terroribus, ſeipſam contentionibus fori, haud multum impari cladi, permiſit: At cum præterea eximii magiſtratus in præmium illius ſcientiæ deſtinentur, nil mirum eſt ingenuos adoleſcentes ejus ſtudio capi; adeo ut nulla ſit patriciorum gens, quæ non cognationis jure à quo in litibus ſublevetur inveniat. Ejuſmodi Advocatis, veſtis eſt in ſpecimen ſuæ artis, ad pedes pertinens, toto margine, quantum in conſpectum prodit, gentilis cuniculi pelle ſuffulta.

Hanc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Hanc & domi ſubſidium, & ornamentum publice habent;nec dubitant in publicum ocreati procedere, etiam calcaribus verberantem pulſantibus togam.

Gallia aliis virtutibus, vitiiſque, ſuarum cauſarum oratores inſtituit. In Academiis nomine Iuriſprudentiæ aliquandiu degunt. Illic quidam literis propitio genio incumbũt. Alios putes in veternum, aut immodeſtiam natos. Vtriſque (proh tempora!) inde abeuntibus idem honos, eorundem titulorum promiſcua merces. Qui enim inutili laſcivia aut torpore luſere, nihil minus modicæ pecuniæ ope ad munus advocationis perveniunt; emptis ſcilicet Iuriſperitorum ſuffragiis, quibus de diſcipulorum eruditione teſtantibus, Magiſtratus & Iudices credunt. Iam olim ita tradito more, ut is honor ejuſmodi teſtimoniis haberetur, nondum eruditorum & quidem jura docentium animis ad facilem & promiſcuam mercaturam proſtantibus. Et hi immerita dignitate ſublati, in ignobilibus deinde coloniis agunt, & inter parem animorum cœcitatem, obſcuro tribunali ad miſeram clientum advocationem ſufficiunt; vel ſi inter divitias nati ſunt, paternis opibus ſtatim excepti, proh nefas! & in Magiſtratum quoque excreſcunt. Qui vero lętum ingenium Iuriſprudentia primum, mox eloquentia perfecere, ii ſua virtute totum ordinem Patronorum in ampliſſimam laudem attollunt. Vix in aliis hominibus tam ſincera humanitatis ſtudia, tanta cura aut tam felix literarum; adeo ut ſimplicitatem Muſarum (quas auſteri, rudeſve Philoſophi, pæne ruſticas extra hominum conſortium tenent) erudiiſſe videantur ad civilis vitæ aſtus, & de-

ductas

ductas de ſuorum montium ſecretis, veræ luci aptaviſſe. Quidam tamen ex illis nimiæ eloquentiæ ſtudio peccant, & juventutis ſtimulis, aut gloriæ ferventes, à commiſſo patrocinio deflectunt. Iudicum quippe & auditorum auribus ad voluptatem ſervire adeo curant, ut ex omni numero, neminem minus juvent quam clientem: &, quod Poëta olim riſit, dicturi de capillis, amant ab Hannibalicis ordiri furoribus, luctumque Cannarum, & rubentem Romano ſanguine Aufidum memorare. Alii exercitis per fallendi conſuetudinem animis regnant, venalemque in quodvis patrocinium fidem, malo innocentiæ exercent. Ita obruere veritatis indicia, ita magna ſpecie inanes induere umbras, & plus juris in foro, ſuo ingenio quam legibus facere. Documentum tam publici mali; Nullæ lites, nulla in judicium vocata flagitia, quæ non Patronum inveniant; modo ſit advocationi pretium, cui tanquam omnis patriæ charitatem vincenti obſequium nunquam deeſt.

CAPVT XVI.

De divinarum ſcientiarum peritis: deque Præfectis Religionum.

ELudant ut volent majeſtatem Scientiæ, per contemptum atque jocos, quidam barbaris aut incultis ingeniis horrentes, & hunc demum virilem animum & nobilitate dignum exiſtiment, qui Muſas omnes, ut viles ineptasque, refugerit; certe nihilominus ſub ictu literarum per omnia pæne regnantium haud raro res eorum ſunt, & in judiciis (quæ utique ex præſcripto ſcientiæ regi debent) tremere ſolent, ſuæ audaciæ & ſtirpis obliti. Sed & alia

præterea,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

præterea, majorque vis, eruditionem toti generi mortalium præfecit: Religionum ſcilicet & Sacrorum procuratio, quæ excultis inter ſtudia literarum ingeniis creditur, & pleriſque hominum animis vere imperat; cæteros, neceſſaria ſimulatione impietatem tegentes, non minus in obſequium ſui tenet. Nec tam ulla demiſſa, ſeu paupertatis, ſeu ignobilitatis fortuna eſt, quæ arcere hominem à celebritate famæ poſſit, qui ſupra probitatis aut nequitiæ vulgus ſemet religionis ſpecie atque argumento extulerit. Et ne uſu, aut effectu, hanc literatorum potentiam carere exiſtimes; quam facile inermium hominum, & inter ſolos valentium libros, nomina percenſebis, qui hoc ſeculo ſub anguſtis compoſiti tectis, & de religione certantes, hos ipſos ſcilicet ſuperbos Muſarum contemptores inter ſe commiſerunt; Principibus, populiſque velut ſignum ferentes ad exitiabilis belli cladem, quæ necdum conſumptis acerbitatis ſeminibus (ut videtur) noſtris malis in totum contenta eſt?

Nulla igitur utilior animorum inſpectio, quam eorum qui in hac Orbis tam multiplici tempeſtate ad religionum clavum ſedent. Et hos optime in varias claſſes diſtinxeris. Quidam veluti duces, novis ſacris initium faciunt, ſive veram ſapientiam habent, ſive ambitioſo errore præcipites. Ita ille qui ab Ægypto Iudæos remeantes acceptis à cœlo legibus compoſuit. Ita poſtea Sanctus ille terrarum ac fiderum Author, qui hominibus ſponte annumeratus, noſtro generi ſua morte ad vitam iter ſanxit. Et (quoniam non hic tantum probitatem, ſed & fortunam, qualis in humanis rebus ludit, deſcribimus) proh nefas! ita ille qui Arabas

bas

bas primum & Syros, poſtea quicquid ab India ad Helleſpontum jacet, & nunc inde omnes terras ad citerioris Pannoniæ fines, ſuo ſcelere amplexus, Lybiam quoque pęne quanto ambitu circumfuſa maria extendit, ſacrilega ſuperſtitione corrupit. Et hos quidem quos vera & cœleſtia auſpicia ad eam legum ferendarum majeſtatem deducunt, nobis haud licet niſi ad fidem aut adorationem ſuſpicere. Cæteris qui nomine cœleſtium in re tanta abuti non verentur populiſque imponere, eum animum eſſe neceſſe eſt, qui nec ipſis ſuis legibus, nec omnino de divinis quidquam credat, non virtutibus parcat, nõ flagitia, niſi ad ſpeciem forte, refugiat; Id quidem potiſſimum curans, ut ſibi venerationem conciliet, legeſq; quas condit ad libidinem vel ſuperſtitionem ſuæ gentis inflectat. Neque (ut in aliis ſceleribus interdum fit) qui ſic peccant, decipi ipſi poſſunt, & vel ſuæ ſententiæ, vel rerum amore quæ in quæſtione verſantur, cæcari, ſed ſuæ improbitatis conſcii, ſe impios, & peſtes mortalium non ignorant; maxime cum ad perſuadendam populo inſolentiam tam ſeriæ novitatis, ſit ſubtilis ingenii exerta procacitas; Sed & mentiri multa oporteat; Viſum ſcilicet, vel auditum ſibi Numen; communicata cum illo conſilia, & quæ cætera peſtiferi nugatores laborant aſtruere. Sed hæc non omnium ſæculorum labes eſt. pauci enim, neque ſemper cum ſucceſſu, ad tanti flagitii audaciam provecti ſunt. Eſt aliud hominum genus, longeque frequentius, profitentium non abire à patriis ſacris, neque aliquid novi afferre; ſed tantum errores, humano vitio, & præter authorum mentem, in Religionem illapſos, purioribus documentis

velle

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

velle exſcindere. Et his quidem magnifica ſpecies probitatis, ingeniorum reverentia, (nam qui tantam rem niſi induſtrii ſubtileſque audeant?) denique ipſa novandi, & à cæteris diſſentiendi cupiditas, pæne ſemper ſequacium hominum turbam invenit. Ejuſmodi interpretum lites Ottomanorum gentem multo acerbius diverſitate ſuperſtitionis, quam æmulatione imperii, in Perſas incenderũt. Sed quid intereſt quo potiſſimum modo pereant illi populi, qui quamcunque elegerint ſuæ legis ſemitam errabunt? Nos ipſos in lucem, quæ hominibus una eſt, miſſos, quis non maxime indignetur his eruditorum diſcordiis tam funeſta pernicie poſſe rapi? Quippe ſedecim ſecula, quibus noſtræ Religiones viguerunt, plus centum ingenia peperere, novandi ſtudio, & noſtris deinde malis inſignia; quorum quidem exitus ut nunquam excuſem, (quippe nimiæ pertinaciæ vitio à juſto & qualem exorſi videbantur modeſtia aberrantes) ita primos impetus odiſſe non utique ſemper licet. Nam & opes, & veternus, otiique ſecuritas, ſæpe ſolutam apud noſtrorum aliquot diſciplinam impotenti ſuperbia & aliis pleriſque vitiis obruerunt: & inde tam indignatio peritorum excanduit, quam ſpecie pietatis diſſimulata inquietorum hominum ſuperbia exarſit. Quidam enim juſtis doloribus victi detonuerunt. Alii ſeculi vitia tacito ambitu amavere: quippe occaſionem ſuis queſtibus & ſeceſſioni præbitura. Vtriſque idem initium eſſe ſolet. Parce primum neque multa exagitant, votis quoque & exhortatione optimorum provecti: nec tam videntur iraſci quam monere, & gemitibus dolorem profiteri. Sed ubi ad factionis magnitu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

gnitudinem proceſſerunt, tunc & ipſi laceſſere inimicos impunius, & utrinq; partium ſtudia æmulatione accendi. Tunc verò nec tantæ celebritatis fortunam ſatis regunt, nec in veſtigiis hærent, per quæ antea ire ad pulcherrimum facinus videbantur. Sed majori ſupercilio aſſurgentes, plura in adverſariis & atrocius damnant. Sive quo ſuum nomen illi ſectæ quam effinxerint miſerrima ambitione relinquant: ſive quod olim agitatum tantæ defectionis conſilium niſi ſenſim prodere non ſunt auſi: vel denique odio in illos incitati, qui prima, & adhuc ſancta illorum conſilia, nimis acri & intempeſtivo certamine exceperunt. Ita multos piis initiis in hanc emendandi provinciam ingreſſos, deinde ſuperbia, vel æmulationis acerbitas prodidit.

Sunt denique quibus vera fortiſque ſapientia mentem dedit ea vitia inſectandi, quæ neſcio quam ipſis religionis umbram faciunt, culpa Myſtarum. Iis tam caſto impetu à modeſtia non aberrantibus, ſublimis fortiſque indoles eſſe debet, &, quod rarum eſt, nihil pro ſe, ſed pro publicis commodis laborare; Contumeliis, inimicitiis, maledictis, nec in odia rapi, nec à cœptis abſtinere. Eximium prorſus munus, arduæque virtutis. Raro enim qui ab iis ſic carpuntur deeſſe ſuis vitiis videas, aut æquo animo pati cenſores. Sed flagitiis fucum inveniunt, vel quod pejus eſt, ea quoque importuno patrocinio tueri non dubitant; conanturque hos ipſos monitores, licet intra juſti officii pietatem compoſitos, apud populum perpetrati ſacrilegii opinione evertere.

Cæterum ut naſcentium Religionum ritus, ſuorum Autorum induſtria & genio nituntur: ita

ita poſtquam à populo probatæ ſunt, Præfe-ctos ſuos habent, per quos rite diſpenſentur: Hos aliæ aliæque gentes diverſis nominibus inſigniunt: nos Pontifices, Præſuleſque & cæteris in eum ſenſum vocabulis appellamus. Servandarum religionum non alius utilior illo regimine modus; qui etiam à cœleſti præſcripto eſt. Ex iis qui eruditæ & laborioſæ virtutis ſunt, reipſa Sacrorum incolumitatem ſuſtinent; improbi, ſaltem ſpecie & virtute dignitatis. Munus quondam laboris pleniſſimum, & dum publicæ leges noſtra ſacra vetabant, etiam in extremum periculi excurrens: mox domita extinctaque inimicorum ſævitia, congeſtæ paſſim opes in tanti officii reverentiam, pæne cauſam reverentiæ extinxerunt. Nam additis (& addi quidem decebat) ad illa divina humanis opibus atq; officiis, tantum onus vergere in terram cœpit, eorum vitio quibus in hac utrarumque rerum mixtura tellus potior cœlo fuit. Triſte afflictæ probitatis argumentum eſt, quod tanti laboris curarumque provinciam, quæ olim miniſtros quærebat, jam multo ambitu ſibi depoſcunt homines nihil minus quam de pietate & laboribus cogitantes. Ita hæc eximia cœleſtiſq; dignitas plerumque ſuis ipſa opibus & ornamentis concedit; Et animum ad hæc munera applicare, eſt ut plurimum in ſplendidæ illuſtriſque opulentiæ cupiditatem incumbere. Tum potiti tam ambitioſi nominis, illas gazas in humanitatem hoſpitii, & ſpem egenorum collatas, permittunt privatæ laſciviæ, nunc inani picturarum ſtudio, nunc cumulatis variorum artificum laboribus indigne ludenti. Nam has opes prodigentem per pejora ſcelera nequitiam,

modeſti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

modeſti doloris verecundia omittit. Cujus autem dementiæ putes, non modo tantorum facinorum audaciam habere, ſed & ſæpe quantum peccent, ignorare? Habent quippe præſcriptas ad Numen ſibi preces, quas effundant in quotidianæ pietatis officium; ſanctas has quidem, neque illis omittendas; ſed tantillo penſo defuncti, credunt ſe nihil cœlitibus debere, opeſque ſuarum inſularum bono jure ſibi emptas. Larvæ illæ, & vecordium furor! quod munus aſſiduo labore ægre perficias, id credere levi & perfunctoria opera rite abſolvi. Quod ſi ſuas delicias hac ſaluberrima cogitatione diſtinguerent, ſe in ſpecula poſitos, dicique paſtores; ſi quæ ovium ſua ignavia in prædam conceſſerint, in extremam ſui perniciem hoc futurum; fortaſſe interdum devoverent illam ipſam qua exultant ocii laſciviæque licentiam.

Sed non omnes paribus deliciis, & ignavia marcent. Nõnulli de voluptatum ſumptu detrahunt quod in literatos collocent, ipſi quoque literas brevi impetu, tædiumque non ferente, vel in ſpeciem ſaltem colunt. Alii ad eruditionem perveniunt, felici mentis impetu evincente ignaviam. Sed & ipſi in nulla re magis eruditione utuntur, quam aſſerendis illius qua potiuntur dignitatis prærogativis. In infinitam ſui libertatem argumenta inveniunt, facitque diſſimulata cupiditas eloquentes. Eo modo videntur unum cœlum intueri, unius cauſam agere; tunc etiam à terra vix recedunt.

Qui vero hæc mala eluctati, in dignam ſuo faſtigio mentem conſurgunt, & publico ſplendore, ad commodum populi, decuſque Sacrorum, uti amant, (& vero nunquam ejuſmodi

deſunt)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

leſunt) illi nec ſui ordinis libertatem ſuſtinent violare, nec extorquere alienam; quantum poſſint, quantumq; debeant, ſolicita contemplatione conjungunt. Et hi demum ſunt ad priſcæ ſanctitatis imaginem facti, iiſdem curis, vivendique ratione, quæ priſcis temporibus opes meruit quibus hodie perfruuntur. Abſit omnis invidia; hi demum ſunt antiquitatis beneficiis & noſtra veneratione digniſſimi.

Populus Antiſtitum voce, ut eſt eorum exiguus numerus, nō ſatis ſemper poteſt de cœleſtibus erudiri. Hinc doctorū hominum ingens turba, & ubique divinarum ſcientiarum candidati, quorum aliqui vere, ac cum ſapientia, ei quam profitentur ſcientiæ inſiſtunt. Cæteros verius dixeris pro factionibus ſuis quam veritate depugnare; adeo torrentis animi æſtu rapti omnis generis patrocinium probant, quo Religionis ſanctitatem poſſint populo commendare; amantque pietatem etiam impia ratione provehere. Suas igitur ſententias aſſerturi, pulchre, & cum laude decipere credunt, etiamſi evidentibus argumentis illi rei faciant fidem quam duxerint eſſe veram. De adverſariis porro dicturi, vix ſincere illorum ſententiam produnt, ſed deflexam in odium, & pæne de ſenſu autoris exeuntem. Veſana autem repugnandi cupiditas eo æmulationem deducit, ut à quibus diſſidere inceperint, in omnibus divertant; & hoc ſolent in pietate numerare. Tum quaſi nihil probe aut aſtruere ii homines poſſint aut carpere, qui ſemel erraverunt, nefas quoq; exiſtimant, ejuſmodi adverſariorum judicio proditos in ſe nævos agnoſcere, & ſalubri mutatione eluere. Hæc itaque propugnando quæ non poſſe defendi ſatis conſtat, iniquiſ-
ſimo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſimo præjudicio onerant juſtam in cæteris rebus litem.

Magni nexus inter omnis eruditionis partes ſunt; & affectus, qui divinarum rerum peritos exercent, ſæpe cadunt in cæteras Muſarum diſciplinas; maxime illa conſuetudo litterarias lites, ac pæne odia, agitandi. Iuriſconſultorum quidem rixæ etiam ad inhumanitatem verborum deſcenderunt, noſtro ſibi ſeculo ſcuticam flagellumque minantium. Abiit in ſectas Medicina, magis etiam pervicaces: quod illis non in gloriam tantum fama, ſed & in opes quæratur, & vix unquam ludicrum aut ad ſolam voluptatem in ea arte certamen ſit, ægris quodcunque iſti male ſenſerint immerita calamitate luentibus. Cæterum omnium litteratorum genus in duas rite claſſes diſtinxeris. Quarum illa ſit hominum multa quidem eruditione felicium, ſed qui præterea civilibus diſciplinis imbuti, incurioſam ſcholaſticorum morum vilitatem effugerint. Alia vero illorum qui animum unis literis impenderunt, diutius inter extinctę vetuſtatis rudera quam cum ſuo ſeculo viventes, ut plurimum foris inepti, & domeſticis ſordibus viles. Neq; etiam aliam elegantiam aut noverunt, aut curant, quam illam ſolitariam, qua à Muſis ad contemplationem accepta frui quam uti magis poſſunt. Et hos tamen maxima utilitate colueris, ſi ſcias ab hac cruda informique arena exprimere aurum, & nitere illo ipſo ornamento, quod in iis, velut multo pulvere obrutum, lucem amiſit.

FINIS QVARTÆ PARTIS.

PARS V.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

PARS V.

ALITHOPHILI VERITATIS LACRYMÆ, SIVE EVPHORM. LVSININI CONTINVATIO.

HENRICO BORBONIO GALLIARVM PROTOPRINCIPI, Alithophilus perpetuam fœlicitatem.

Commendo tibi Veritatem, quam hominum malitia neſcio qua iniquitate, & ad malum pravitate naturæ, damnavit exilio. Vt poſſis æſtimare, quantum te amet Dea illa Iovis filia quæ tibi tantum ſupplicat: Arrexere fugitivam ad magnas ſpes dexteræ tuæ fulminantis, robur, vigor animi, & ingenii felicißimi liber impetus, quæ tria ſolum paria imperio ſuo Galli habent. Senſiſti quibus injuriis emeretur rarißima mortalibus Veritas, quæ ſuis miſerabilis, non alias magis oblectat cultores ſuos, quam cum per calamitates venit. Si reddideris libertatem quam nondum inter cædes & ſupplicia totam projecit: dabit tibi præter immortalitatem nominis, quam jam tuis factis meruiſti, gloriam reſtitutarum Muſarum, quæ una cum Veritate dudum exulant: effœto nimirum & intermoriente ad ſtudia ævo. Non poſſum amplius indignationem infra me tenere, & dolorem meum continere, quem graviorem illud maxime facit, quod libere queri non liceat. Quod ſi tu quondam Veritatis partes ſequutus, audeas imperare manus ſuas & arma promittentibus, quæ hodie in proceſſu ſunt vitia, poſtmodo velut in ſolitudine & ſitu jacebunt, adoratura virtutes; quæ nunquam magis fulgent, quam cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Veritatem comitantur. Quid enim aliud totos homines includit tumulo, quam mendaciis infamis hiſtoria, quæ laborantem in ſectatione veri poſteritatem ad ludibrium antiquitatis aſtringit, dum miracula deſcribit & fabulas etiam priſtinis indignas. Ideoque male vivimus, quoniam ſævi mores, & infenſa tempora, vera dicentes non tolerant. Sed lachrymæ, ſuſpiria, & querelæ ſuper ejuſmodi malo hactenus fruſtra! cum jampridem diſciplinarum ſtudioſos (quibus etiam ſuam famam bene nati principes debent) aſpernentur, & pervicaci contumelia rideant meliores litteraturæ ſectatores, quorum tantum beneficio ipſi vivere diutius poſſunt. Vetus ſane in hoc regno malum! Vnde mirum eſt, inter magnatum inſcitiam, artium, linguarum, & eloquentiæ contemptum, poſſe te inveniri qui ſcientias ames. Adeo pauci ſunt qui Muſarum decus, & Apollinis ſequutores poßint ſuſtinere. Sic in monumenta & libros clariſſimorum virorum alias non parce ſævitum, cum nomina eorum, typographorum loquacitas vulgaſſet, aut audacia ſcribentium, quos bona conſcientia contemptores fecerat comminatæ necis. Igitur, AVGVSTISSIME PRINCEPS, *tuæ iſtæ partes erunt, errores publicos, ignorantiam, & mendacium deprimere. Veritatem à ſervitute vindicare, fugare dolentis mœſtitiam, tergere lachrymas, levare planctus. Pro quibus officiis famam vocabimus in laudem tui, quæ virtutes tuas differat per totum terrarum orbem. Mutuo iſta fiunt; juvabimus, ſi juveris.* VALE.

QVærebam quod miſeriis meis finem faceret. nam & hilarior fortuna vultus jampridem ſuos in perniciem meam condiderat, & vix inveniebatur numen aliud quod Alitophili meminiſſet: adeo etiam Verita-

Veritatis nomina Dii odere. Cum vox inter ſylvoſas convalles audita, à ſolitis querimoniis, importunis terroribus, & erroribus inexpletis, calamitoſiſſimum hominem ad neſcio quod ſolatium vocavit: ſi conjuncti gemitus, & iniqua miſerorum paritas, Fatorum acerbitatem, & invidiam mortalium, aliquo modo lenire poſſunt. Turris erat tam conjuncta lapidum ſerie, ad æternitatem durata, ut etiamſi Iupiter aurum eſſet, illam tamen incorrupta non timeret. Crebri ferreorum radiorum nexus, & quibus cum ſua Venere Mars turbulentior incluſus, nec armis ſuis locum inveniret, nec fugæ. Non illam ſuis brachiis æquoreus Neptunus cinxerat, aberant fluviorum Dii omnes, nymphæq; tremulæ loci horrorem fugientes lymphas ſuas alio deduxerant. Dura ſolitudo exeſos telluris amfractus, & tenebricoſas voragines, habitabat ſola, niſi quod ſenex mulier hac quotidiana querela ſanctam ſimul caniciem & ſolitarium ſilentium rumpebat.

Quod poſſum, furtim lachrymas male invida mater
Nate tibi comitique tuæ, fero, conſecro, dono.
Te patriæ pietas, te livida turba potentum,
Te veri ſincerus amor, juſtumque, fideſque,
Perdidit; hanc tua ſors: ambo periiſtis in uno
Crimine, ſi ſcelus eſt quæ quõdam numina fecit
Immanis probitas. Sed non periiſtis & ambo,
Aut libertatem melior ſententia reddet,
Aut ſi fata negant, adeone relanguit ardor,
Quo geminam gemino partu dedit Ilia prolem,
Quo fœcundum uterum generoſo ſemine nuper
Cõjugis implevit Mars Gallicus, ut ſua damnet
Facta miſer, timeatque ſuæ ſupereſſe querelæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Qui rediviva ſuis reſtauret Pergama Gallis.
Neſcio quid ſpondet manſurū hæc turris imago.
Iam ferit Illyricum remis velocibus æquor,
Tyrrhenoſque ſinus. illum Galathea ſalutans
In tenero vultu vultus miratur avorum.
Ardet, amanſque ſui tum deſerit Acidos ignes.
Ille quid? in dubio eſt! ejus connubia poſcunt
Mille Deæ. Vellet cunctas, & in omnibus errat.
Hinc Arethuſa ſuis ſuſpirat blanda ſub undis,
Illinc Stymphalides maleſano vertice currunt,
Et Melas, & Cyane, nymphæq; Symætidos amnis.
At parte ex alia turrito vertice Divum
Veſta parens, lento incedens per littora paſſu,
Volvitur ante pedes, ſupplexq; affata ſilentem eſt.
Innuba reſtabam, ſed tanta potentia formæ
Virtutiſque fuit. Protagonis imagine capta
Succubui. ſenſit victam, thalamiſque recepit.
Poſt illum, mi crede, places. ſed tæda jugalis
Non patitur ſincera duos. tua cætera ſunto.
Elige de multis. Tibi jam ſua brachia tendens
Mitior occurſat diſcuſſo Roma pudore.
Hinc Solyme matura thoris, ac veſtibus atris
Et laceris petit amplexus. Cui proxima fulget
Parthenope, & roſeo ſpirans Biſantia vultu,
Innumeræq; urbes, quarum vel mœnia quondã
Borbonidum fregere manus, vel bellica virtus
Cognita disjecit trepidis à civibus hoſtes.

Dum loquitur, mentem fatidicus furor, membra omnia ſui motus deſeruere. Nuſquam poſt verum de Euandri succeſſu vaticinium altiore ſomno Carmentam Tyberino in littore Deus oppreſſit. Acceſſi; qua manus brachio committitur, indicem admovi; defecerat omnis arteriarum pulſus, ſuccedenſque in ejus locum glacialis ſudor, pertinaci glutino totum corpus irroraverat.

Ecce

Ecce dum ſudorem extergo, frontem frico, pectus detego, deficienti ſpiritui ventorum ſpiritus præbeo, ſuperveniens militaris cohors interrupit humanitatem meam, & quaſi non liceret eſſe pium, in ignoto damnavit officium quod Romulus olim civica corona ſine plebiſcito donaſſet. Interim marcentes oculos quæ jam jacebat aliquantulum allevans reviviſcere cœpit, ſive illam tumultus hoſtilis, ſive frigidioris aëris libertas excitabat. Tum demum convertens in me pallidos vultus, nutu ſervitii mei continuitatem interpellabat, & voce nondum firma ut ſciret cui beneficium debebat, de ſævitiis præſentium querebatur. At illi maritimis ſaxis ſurdiores, & crudeliores Siculorum tyrannorum ſatellitibus, ne ſupplicantis quidem voto reſponderunt, ſed infeſtis manibus ori oculiſque impoſitis, vocem ſimul & nutus cohibuere.

Trahitur publica via caducum annis & mœſtitia corpus, exitium virtutis, & regni ingens plaga, cum ſub juſto principe ſeveritate dominantium ne verba quidem & lacrymæ impune eſſent. Et ne me lateret tantæ ferocitatis cauſa, inventus eſt aliquis paululum à turba ſeductus (dum matronam mœrentem & crines cum veſte lacerantem alii advehunt) qui ſtuporem meum hac oratione diſcuteret.

Nullum unquam ſeculum hoc iſto pluribus vitiis reſtagnavit. Verum, cum cæteræ virtutes pari fere ſententia exulant; inventa eſt una Veritas, quæ catenis onerata, flammis toſta, rotis colliſa, oleo ebullita, in perniciem ſuam ſubtiliſſima quæque ingenia invitet & acuat. Mirum tamen; tam cruenta virtus cultores invenit. Iam plures familiæ ſanctis parentibus

deſolatæ, Deam colunt, quam in publico damnant: aut, ſuis tectis excluſæ, in ſylvis delubra extruunt, & aras, *Veritati.* Iam rari nobiles priſcæ libertati qua maxime Gallia commendatur, non valedixerunt: hujus funus plangore & veris fletibus perſequi, ne potentioribus quidem fæminis licitum eſt. Hæc juſtiſſimi mœroris impedimenta, quæ miraris: ipſaque, ut audiſti, regii ſanguinis ſemina ſaxeo carcere ſerviliter incluſa, exemplo ſunt, quam periculoſum ſit hoc tempore Veritatem ſectari. Et ne me putes in depravatos ſeculi mores illegitima invectiva excandeſcere, nondum repertus eſt, qui uberiori ſuorum ſanguine Veritati parentaverit. Capiluporum gens, integritatis ſuæ fama totam Germaniam impleverat: & quod rarius eſt, bonam mentem comitabantur nobilitas, & ingenium. Avus meus cum corpus ſuum ubique terrarum circumtuliſſet, nihil inertius tot inſolentibus variiſq; monachorum ſectis judicavit. Itaque centone è Virgilianis carminibus confecto, monaſtica otia, ſimulatam ſanctimoniam, ingluviem, avaritiam, libidinem, ambitionem, petulantiam, & reliqua religionis prætextu inulta ſcelera ſtylo alieno ſolertiſſime confodit. Plebs, quam nulla catena arctius ſuperſtitione conſtringit, non tulit ejus authores mordaci dente lacerari. Ruit impatiens iræ, caputque veridicum Rheno merſit. Extimuit fluvius, proque ſanguine timidas aquas contrahens, pallentes ſubmiſit fluctus, & Orpheo ſuo pepercit. Hic poſtmodo relicta patria, cum duobus filiis in Galliam venit: ſed & illa Germanica contagione vexata, nuper Mendacio ſacrificaverat. Non potuit tamen, vir innocuus, inter tot

fortunæ minas, & ingruentia undique pericula, libertatis ſuæ non recordari. Igitur, converſus ad antiquæ Satyræ morſum, doctiſſimo & jam ſuo verſu Veritatis hoſtes perſtrinxit. Cujus exemplum filii ſequuti, pertinaciſſimis argumentis Romanæ laſciviæ bellum indicendo, videbãtur immortalitate digni, cum idem ventus & navigationis auxilium, & naufragii cauſa fuit. Breves & mutabiles ſunt humanarum rerum vices, & conditionis noſtræ Fatum rector nunquam ſimpliciter indulget. Celebritas nominis, invidiam parit, invidia inimicos, mortem inimici, & nihil eſt tutius ignorantia. Parcite dolori meo victrices umbræ: has lacrymas, deſiderium veſtri; hæc ſuſpiria, poſthumi pietas foras evocat! Abſit, ut gloriæ veſtræ invideam, quæ plus poſteritatis eſt, quam veſtra. Pro Veritate cadendo, feciſtis ut hæres laudis, non bonorum, eſſem. Sub oculis meis, avus, pater, avunculus jugulati, minus amicorum officiis, quam inimicorum crudelitati debent. illa, vitæ incommoda mitigaverunt: hæc, mortis ludibria ſimul abſtulit, & immortalitatem largita eſt. Quid faciam? ſi Germaniam repetiero, ut extraneum, abdicabit. Quiſquis enim miſer à ſuis ſolatium exſpectat: neſcit quam levi momento mutentur hominum ingenia: & quam repentino ab animis abſentium memoria deleatur. Si in Galliis diutius moravero, ipſa me meorum funera docent quid timere debeam! nemo bene vivit inter parricidas. At ille optime Fortunam adverſam ſuſtinet, qui calamitates ſuas abſcondit. Nullum ſolum infœlici gratius, ſolitudine: in qua, nec parricidæ inveniuntur, nec alius, qui miſerias exprobret.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Hac deliberatione ferox, tantis caſibus adſpirantem reliquit; ſed dum fugit, neſcio quæ vox auxilium implorantis fugam ejus inhibuit. Converſus itaque ad notiſſimum ſonum videt amici corpus vulneribus lacerum, & tam continuis fuſtium ictibus intumeſcens, ut ne Chiron quidem attonitus ad tot ulcera, homini peſſime affecto auderet ſanitatem polliceri. At ille qui jacebat, undique circumlatis oculis, ubi in Capilupum incidit, quis crederet? tam pertinaci conſtantia in Onoſandrum declamavit, ut facile eſſet conjicere, eum plus de ultione, quam de ſalute propria cogitare. Potens, & efficax nomen eſt, vindicta: quod quiſquis amat, & vitam ſimul ſpernit, & bona Fortunæ. Male ſine ſtimulis ſatyras ſcribimus; admovenda ſunt Poëtis infœlicibus calcaria, & atrocibus injuriis excitandus furor. Pace tua, Botris, quod nuper Onoſandrum poëma arguit, enervi, & flaccida facundia languebat: nunc, quod offenſus exclamas, mirandum ſapit, & aliquid majus Hipponactis carmine. Cæterum, quoniam hoc & illud typographorum curioſitas in publicum miſit, hunc libellum aliena ſarcina exonerare volui, ne quis aut extra rem procaciter immiſſa poëmata putet, aut Onozandri odio invidioſe deductum opus. Iam vulnera declamantis frigeſcente ſanguine recruduerant, jam pallor ſuffuſus totum corpus occupaverat, & qui jam victor adverſus iram Deorum placebat ſibi, intercluſo ſpiritu, in ſua poteſtate vocem non habebat, qua conſtantiam ſuam extolleret. Proh ſuperi! quā facili ratione barbaris etiam precantia verba neceſſitas ſuggerit. Ille, ille Capilupus, qui colloquium meum, & amicitiæ naſcen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

naſcentis jura contempſerat, ut primum Botrida expiranti ſimilem vidit, tam humano ſermone, & miſerabili geſtu, perfricuit indignantem animum, ut ne dubitaverim quidem ſubvenire auxilium meum ſuis & amici miſeriis imploranti.

Dum ſemicadaveri fletu magis, quam fomentis ſuccurrimus, inter plures domos adverto chirurgi tabernam, & è feneſtris dominum ædium ſubterlabenti fluvio purgamenta ejicientem. qui ut ad indicis vocantis ſignum cucurrit, tam facili medicamento fugientem animam, ſenſuſque morientes revocavit, ut æger confeſtim ſalubritate toto corpore percepta itineri ſuffecerit, quod ad beatas ædes ſalutaris hominis ducebat. Vbi juſſi conſedimus. Tum novus ille Æſculapius ad nos.

Hactenus humanæ fœlicitati quodcunque illud eſt inimicum numen quibus ſuppliciis potuit deſæviit: tum demum ferocitati ſuæ habenas injecit, & minus hoſtiliter peccat, & occidit. Levis mors eſt, quam gladius alienus infert; at illa miſerabilis, & deploranda maxime, quæ alium percuſſorem præter moriturum non invenit. Biduum eſt à quo hoſpitem extuli, quem ſua manus repugnantibus fatis abſtulit. Cauſa violentæ necis, Veritatis amor. Et ne vos alioquin ſititores novitatis male texta narratione diutius detineam, hæc epiſtola (è ſinu chartam producebat) quam ad amicum ſcripſit, antequam ſuis vulneribus generoſum efflaret ſpiritum, totam tragœdiam curioſos docebit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

PERCAS EVPHORMIONEM VLTIMVM SALVTAT.

VTinam & Fibullius conditioni meæ invidiſſet, & ego libertati. Aliquid erat, inter ſerviles notas quas olim fronti tuæ, juſſus, inuſſi, quod feſtinantibus divitiis anteferrem. Irarum miniſtros dominorum favor, dum evehit, ſtrangulat. Ambitio, & luxuria, & libido, ſcenam deſiderant: ſcena, cataſtrophen. Non imus in ſervitutem, ſed cadimus. Tamen inter ſordes & paupertatem ſecuritas habitat. At quidquid in altum caſus elevat, aut alienis dolis conceſſum in dubio manet, aut ſtatim feſtinat ad ruinam. Non pronum tantum iter eſt ad interitum, ſed & præceps. Felicioribus etiam lubricum. Neque enim corpora modo, ſed & ingenia, illis debemus quos ſequimur: & nulla eſt deterior ſervitus illa quæ nos crebris muneribus, & iniqua ſecretorum vulgatione obligat. Alienum eſt, quod gerimus. Conſilia noſtra, & res per nos fœliciter geſtas, jubentium potentia ſibi vendicat: injurius eſt, quiſquis agnoſcit quod ſuum eſt, &, ut infidele mancipium poſcitur ad ſupplicium, rapitur ad pœnam. Quo tandem (inquies) tuæ querelæ? Anemon à Callione injuriam acceperat. Provocatur Callion ad certamen. Dum dubitat provocatus, ire, an recuſare malit: ſolus invenitur Percas qui evidenti periculo, Anemonis generoſitati pro Callione objiceretur. Scis, opinor, quam æquis lineamentis utriuſque faciem Natura diſtinxerit. Pari igne oculi fulgent, frons armatur ad ſeveritatem, aduncatur ad audaciam naſus; & reliquæ oris partes dum in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

utroque ſimili proportione noſcuntur, non invenirent qui ſine errore à Percante Calliona ſejungeret, ſi capillorum & barbæ color unus amborum vultus confunderet. Hoc nimirum reſtabat ut Callion eſſem; & ſola pilorum caducitas, caneſcentiſque calvitiei ſqualor horridus, ignobilem à nobili ſeparabat. Itaque novo capillamento quod colore Callionis crines referret oneratur innocens caput: & barbæ fictitia ſupponitur barba, deducor in arenam, componor cum Anemone, in ſtatu ſto, petor, excedo, perſequor; non animo, non arte vincebam; caſu vici. Anemon quippe verum me Calliona exiſtimans, dum magno impetu ictus ingerit, attrito in lapidem pede, excuſſiſque è manibus armis, in terram ruit. Non inſolenter uſus ſum victoria; contentus hoſtilibus ſpoliis, ſine cæde domum revertor. Timuit Callion, ne vulgata pugna, nomen ſuum ad infamiam vulgaret. Summoveor domo, & priſca familiaritate in odium verſa, hoc mihi cum multis commune præmium fuit, ut ſatis eſſet fugitivo ſi viveret. Quam repente rerum facies immutatur? ecce victor ſupplex à victo vitam petit. Ad Anemonem confugio, & illi ut acciderant ſingula fideliter exponens veniam merui, & quod venia dulcius eſt, amicitiam. Iam non ſervus, ſed comes, & aliquanto etiam Anemone major, ſi ad illius humanitatem mea in ejus domo perpendatur authoritas. Tum denique inquirentibus quænam ſors me cum Callionis hoſte conjunxiſſet, placuit mutationis meæ cauſas ad hanc hiſtoriam referre, ne quis aut ut malæ frugi ſervum contumeliis laceſſeret, aut Callionem ut Anemonis victorem laudaret. Non diſtulit rumor timidi-

tatis

tatis ſuæ teſtem ad Callionis aures inconſulta diligentia perferre. Tum demum vehementiſſime exarſit, & ad fugitivum perſequendum crudeliſſimam lictorum manum miſit, quæ captivum quia comperta & vera narraſſet per tormenta laceratum cruci infringeret, & publicum ſpectaculum ad crudelitatis etiam ſatietatem rotæ impoſitum populo exhiberet. Non hoſtem indignantem, ſed potentiam indignantis verebatur Anemon, qui ſacrum jus hoſpitii ad ultimum ſervaſſet, niſi Callionis domeſticos, & aſſeclarum numerum timuiſſet. Vt ergo & nomen meum morti eriperem, & corpus barbaræ multitudini, derelictus ab omnibus, à meipſo tandem petii auxilium, ut doceam omnia illi patere, cui aditus reſtat ad mortem, modo in extremo libertatis oſculo velit expirare. Hæc iſta qua ad te ſcribo manus, ut epiſtolæ ſimul & vitæ finem faciam, invitat, & armata ferro, atramento deficiente, dum ſanguinem poſcit, ſolum hoc permittit ut inſeram. Vale.

Adhuc extremæ tabulæ à legentis dextra pendebant, cum cubiculum in quo eramus ſenex canus intravit: hunc clypeata publicorum ſatellitum phalanx, cum plebis infimæ turba miſcellanea, ſequebatur. Tum ille proclamare cœpit, majeſtatis reum hoſpitem noſtrum eſſe, qui tabernam ſuam contra Divorum Marci & Commodi edicta fugitivorum aſylum feciſſet: ſe, legis Faviæ & Senatuſconſulti Modeſtiniani authoritate ad Percantem inquirendum miſſum. Nec quæri, an domini pecuniam ſervus interverterit: conſtare è voluntaria fugitivi nece, majus admiſſum crimen. Nimirum, maleficum, proditorem, non tantum Callionis

vitæ inſidiatum, ſed & in gloriam famamque integerrimi & generoſiſſimi hominis imprudentiſſima calumnia invectum. Illum, & ſcelera ſimul ſua, & ſupplicia quibus deſtinabatur, tranſtuliſſe in fautorem & celatorem nocentiſſimi mancipii.

Dum rabioſa voce in transfugam, & hoſpitem transfugæ perorat, injectæ chirurgo nequicquam reluctanti catenæ, & in proximos hortos impetu facto, nuper inhumatum Percantis cadaver cum hoſpite quondam ſuo publico plauſtro, quo damnati ad ſupplicium vehuntur, barbara feritate imponitur: interque noſtras, & bonæ viciniæ lacrymas, eodem funere, mortuus & vivus inferuntur. Cui demum (inquam ego) futura eſt ſecura quies, ubi fato functis denegatur? quæ tranquillitas ſapientum animis, ubi locus non invenitur quem tuto incolant? umbræ fœlices ab Elyſiis eruuntur, & inter beatorum ſedes nondum Veritas effugit pœnam? Blandum ſubriſit Botris, & exclamationem meam oratione tam placida ſuſcepit, ut videretur Phœbus inter nubes nitidum coruſcare, aut in tempeſtate tranquillũ Neptunus apparere. Et tu etiam (inquit) ex illis es, qui mortalium crimina Deorum exemplis neſciunt in virtutis locum tranſiſſe? hodie non meretur hominis nomen, quiſquis erubeſcit cum Diis peccare. Authores ſcelerum facimus Deos: & nullum numen ſuperſtitioſe colitur, niſi prius hominum nefariis cupiditatibus, ſuis vitiis authoritatem fecerit. Impii parricidæ Saturni exemplo delirant, perjuri amatores Iovem imitantur, Venerem improbæ meretrices, Mercurium oratores ampullati, Apollinem multiloquaces

Poëtæ,

Poëtæ, Æſculapium impoſtores medici: & quicunque in hanc lucem blandiente Fato venit ut aliquid male faceret, nihil unquam ſine ſuffragio Deorum immortalium fecit. Deſine mirari incredulis ſatis eſſe ad mendacium fidei, ubi fabulæ ad religionem ſimul, & ad præſentis vitæ felicitatem conferunt. Hic, luctante lingua oſculum illi adfigit, quem mox occiſurus eſt: ille dum deum Fidium invocat, amicitiam violat: alter, effuſe mœret adverſam in alio Fortunam, quam ipſe dedit; & ſera indicia ambitioſi affectus, à lacrymis quærit: ſævi judices eodem momento quo cuncta litiganti promittunt, mendicitatem minantur: advocati, nunquam ſine ſpe clientes ſuos decipiunt: illudunt credulis procuratores: imponunt Theologi omnium animis, docentque nulli timendos eſſe Deos, hoc dilemmate: Si Dii ſunt, inquiunt, & ipſi ſalutares, nemo niſi furioſus veretur ſalutaria: Si non ſunt, ſtultum eſt timere quod non eſt. Quid plura? ad eum gradum pervicax ſeculi perverſitas venit, ut humillimi etiam ſpiritus homines in perjurium loquaces ſint, & in alienum damnum facundi. Inter male ſana parentum præcepta creſcimus, pueri auditione fabularum delectamur, ſenes narratione: inter luſus & ſeria inſerimus falſum, & tantis injuriis emitur ambitio, ut ſine homicidiis leves ſint rapinæ, & extorſiones ſine querela, ubi miſeris etiam omnia præter vitam eripiuntur. Avidum eſt humanum genus, & invicem ſibi obſtat; quicunque rapuit, alienæ aviditati exponitur; nulla felicitas in tuto eſt. Peſſime quippe cum virtute vivimus, & quiſquis in ſolitudine ſibi contigit, languere in otio dicitur, & inerti animo ea

mo ea de cauſa tranquillitatem quæſiſſe, ut ſe civilibus negotiis eriperet, & imminenti tempeſtati timide ſubduceret. Negant mortales cæteri, philoſophum illum eſſe, qui à terrenis animum dimiſit ad divina: & inter plauſus quibus mendacium excipitur, luget Veritatem nondum poſtliminio rediiſſe. Dialecticam eam tantum admittunt, quæ luci tenebras ingerit, ut fallat: quæ ratiocinationibus, ut vocant, ſuis obruit rationem, & intentum vaniſſimis ſyllogiſmis auditorem ad decipulam ducit. Laudant Phyſicam è nugis Poëtarum ortam, quæ dum ſolo Naturæ ſpectaculo reſpirat, non invenit Deum: & à feris, quas ſuus inſtinctus ad omnia movet, didicere violentiam, cædes, furta, & alia ſcelera quibus maligna mortalitas ubertim reſtagnat. Quid dicam de Metaphyſica? quam ideo recepere, non ut Deum eſſe oſtenderent: ſed ut ſimplicitati delirantis populi obſcuriſſimis nominibus, & nunquam intellectis, inſidias ſtruerent: & ideas, materiam, formam, tranſcendentia, introductiones formarum, eſſentiam, & ſimilia, vitiis ſuis accommodarent. Quæ omnia facilius creduntur, quia non videntur: & fortius inconſultas aures implent, & rapiunt, quoniam humana fragilitas ad dubia & falſa ſua ſponte inclinat.

Accedit ad ea & quartum genus Philoſophiæ, quod Morale appellatur: & cum multi ſint, qui variis præceptis tenera formaverint ingenia, ſolus Theodorus in pretio eſt, qui affirmat, omnia crimina in ſapientem etiam cum laude cadere poſſe: oris & habitus modeſtiam, famamque affectatæ ſanctitatis, non modo ſceleratiſſimos excuſare, ſed & contentioſe,

tioſe, antequam fata poſcant, adſcribere eos cœlo. Improbos mores triſtitia vultus, & religionis obtentu quaſi tenebris obvolutos, per virtutis ſpeciem expirare. Tegenda obſequiis frequentibus odia, ut per ſervitii & familiaritatis jura tutiori fraude quodlibet perficiatur ſcelus, cui & ipſa Fortuna peccatrix fœlicitatem ſolet indulgere.

Hæc ut palam prædicabat, publicum odium in ſe convertit. neque enim magiſtratus tantum cum ſua turba hanc declamationem cum faſtidio audiebat, ſed & quiſquis in eam tabernam confluxerat ſpectator pendentis exitus, aſpernabatur importunũ oratorem. Iam murmur, jam clamor, minæ, injuriæ, ictus, & quidquid aut tumultus, aut furor, iratis ſuggerit. Tardum eſt, differre, quod expedit. Inter tot hoſtes Hercules ſine vindicta cecidiſſet; & quicunque alius à ſuis viribus auxilium expectaſſet, aut à mora, hellebori potione ſanandus erat. Igitur fugimus non inviti, ſed ab ingruentibus undique periculis invitati. Per amfractus deinde obſcuriſſimos, & deſerta ſylvarũ egreſſi, in eum locum deſcendimus, quem Apollo, ſi viveret, præferret Parnaſſo. Nemus præaltis denſiſque frondibus umbroſum, nivatas fontium lymphas, & numquam ſitientes arenas, ſua opacitate veluti propugnaculis tegit, excluſuſq; dies dolet lumen ſuum ad interdictum veniſſe. Sparſi tamen flores, qua ſubtiliſſimis radiis Sol penetrat, viride gramen prætexunt, & zephyris dulce errantibus odores præbent quibus nutriantur. Præterea, arborum radices muſco circumlitæ ſuas vires adhærente humiditate temperant, & erumpentes certatim truncos lætioribus ornant brachiis. Tota ſylva

arguto

arguto luſciniarum cantu perſtrepebat: quem ſimul aura levis commotione foliorum, & placide manantium fluviorum loquacitas ſuavi murmure interrumpebat: quibus ceſſantibus, ſub platano, quæ in immenſam altitudinem ſurrexerat, bonus Tamias hac cantilena antiquis delirantium Amorum flammis valedicebat.

Adhæſi quondam dominæ vultibus
Servus Cupidinis.
Solutus vinclis ſatis eſt. Impetus
Invenit exitum.
Beatus quiſquis placido naufragus
Dat vota littori,
Procellas temnit Veneris perfidæ,
Ridetque turbidos
Amoris fluctus. Metus ut ſpes abit:
Nec liber invidet
Amantum veris querulus gaudiis.
Hinc pulcher ingerit
Cupido luſus: valida dextera
Illinc necem ciet.
Faceſſant arcus, pharetra, & ſpicula
Sæva libidinis.
Procax juventus reperit torridis
Fervoribus modum.

Tam leni concordia ad vocem pulſabat reſonantes citharæ nervos, ut Sirenum contemptor Vlyſſes, arbori navis alligatus, vincula dirupiſſet, etiam cum periculo novum Ariona propius auditurus. Oculi ad ſiniſtræ manus motum adhærentes addebant cantui gratiam, Muſarum & Charitum dulce temperamentum. His, aut ſimilibus modis, à Deidamia gaudium Achilles extorſit. Tum demum languente brachio citharam demiſit in terram.

ram, complicatis deinde pedibus, & dextero cubito genui impreſſo, ſic ad Daphnidem (qui ſub ejuſdem arboris umbra ſedebat) cum lacrymis infit. Mille nos caſus quotidie collidunt, ſed generoſus animus concitatus ad honeſta, aut nihil timet, aut ſi ad aliquid expaveſcit, malum illud eſt. Neſcio an adoleſcentiæ meæ vigor, an naturalis impetus, ad libidinem proclivior fuerit. Iam ſero, immo vero jam nunc, ſtultitiæ meæ me pœnitet, & pallido horrore ad omnia blandimentorum nomina contremiſco. Sed quoniam jubes me, Daphni, delirium meum meminiſſe; vel iratis etiam Cupidinibus, & mirum & ſævum ſine mora memorabo.

Ilium ex negotio petebam. Forte Pactoli fluminis in ripa Ilienſes mulieres Iunoni ſacrificaturæ exierant muris; omnes ſi non Deæ, credi tamen poterant: & forſan inter tot calentes formoſarum fœminarum ſinus, melius quam in Cypridis gremio nondum ſatis defletus Aſſyriis Adonis latuiſſet. Cunctis eximium pulchritudinis aureæ decus, amantius tamen in una nitebat. Vtpote cujus genis nix inhærens purpureo madefacta ſanguine, extingueret roſarum & liliorum nativos colores. Collectam frontis modeſtiam duplici ſemicirculo inſtar creſcentis Lunæ æquabili meditullio ſupercilia nigra cingebant; radiata lumina imminebant naſo, & veluti è vallo in aggeres, inevitabile Amoris telum vel & in innocentem ſpectatorem ſine delectu torquebant. Iam crines ad captivitatem flexi, quot orbibus vibrabantur ad gratiam, totidem laqueis hominum libertati inſidias fecerant: & ipſe purpureus in libeis color, videbatur, humani cruoris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ris continuo potu in tantum ruborem veniſſe. Cervix alba, & ſine gemmarum fulgore ſatis ſuis deliciis ferox. Infra gemini folles, Cupidinem undequaque ſpirantes, incentivo & ad pruritum etiam frigidos invitante motu ſororiantes pulſabant papillulas, & à ſuo ſubſultu lumborum levitatem indicabant amatoribus. Nihil vetabat advenam cultorum turbæ adſcribi. Etenim ſicut divinitas, ſic forma (cœleſte donum) laudatorem nullum à cultu ſuo ſemovet.

Contremui, ſenſere novas præcordia flammas;
Hæſit & in vultu, qui fuit intus, Amor.
Haud aliter niveæ depaſtus amore juvencæ
Taurus agit ſpumas, & pede ſaxa ferit.

Nec mora, ſtimulatus ardore, acceſſi, atque ita compellavi. Crede mihi domina, fax recens ad illud incendium parat ſe. Quod ſi negligis, vel poſt morulam non poterit extingui. Quod ſi peregrini vota admittis, ecce tibi duo magna Numina concilio: Amorem ſcilicet & Apollinem. Illum tui oculi è cælis ubi æque ac in terris imperat, eripuerunt, ut mihi traderetur, & ego illi viciſſim. Hunc vero tua iſta facies formata ad invidiam Dearum litigantium in Idæo monte è conſortio Muſarum ad laudem ſuam vocavit, ut ſcires, tantum ſpeciei miraculum unius viri cuſtoſtia tegi non debere: nullum eſſe bonum, quod commune non ſit: & formoſitatem ideo dari à Diis, ut à pluribus ametur, & plures amet.

Quocunque aſpicias, nil toto majus in orbe
Collucet Phœbo: tamen hic communia vulgat
Lumina, & incertis inconſtans ignibus errat.
Aureus huic color eſt, & ſunt argentea Lunæ
Cornua, uterq; tamen non æquo lumine flagrat,

Verten-

Vertentemque ſuis definit curſibus annum.
Lympha fluis, formoſa fluis: ſeu dædala rupes
Findis, & irato pertundis marmora fluctu:
Seu tu prata rigas, Cereremve inducis in arvis.
At formoſarum tamen eſt communis aquarum
Vſus, & aſtrictæ nulla ſub lege vagantur.
Sola nocens, ingrata viris, ingrata puellis,
Perque nefas, & triſte decus, male ficta, reliquit
Lex thalamis ſpeciale malum, quo frigidus olim
Tutior in dominæ conjunx amplexibus eſſet.
Hæc inter morimur, ſævaque Cupidinis ira
In vetitũ ruimus. Nam quẽ non improba carpit
Forma, vigorque animi? ſic Tantalus imminet unda,
Quæ refuga ora ſenis nullo pro crimine ludit.
Impia quid damnas tam juſtas Iulia flammas?
Quid terres fidei & probitatis imagine vana
Fœmineam mentem? Furor eſt, cõcedit, & offert.
Quæ quia juſſa negat, cur ſic ſejungis amantes,
Et concedentem ſecludis barbara cunnum?
Quem faſtidito demulcens rore maritus
Ad plenos acuit coitus, optataque furta.
Quid non ceſſantes cuſtodis in arbore fructus,
Dure marite, ferox, & ſævo ſævior Euro?
Ille tuus ſelectus ager, ſulcatus aratris
Pluribus, uber erit; non illum deteret uſus.
Deperit inde nihil; contra fœcundior alto
Imbre tumet, largoque potens in ſemine ſurgit.
Quam miſera eſt natura hominum? mortalis iniquas
Cura dedit leges, & quod tot furta Deorum
Oſtendunt, audire pudet. Sic Iuno Tonantem
Luſit, & accepto decepit adultera flore.
Qui flos in teneris ſecretus fingitur hortis
Imprægnaſſe Deam, & thalamos læſiſſe pudicos,
Mentula erat, duplici turgens plus cornea bulbo:
Lactens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Lactens huic caulis, ſed quem pro ſtipite poſſes
Accipere, & firmum duris æquare cupreſſis,
Aut niſi purpureo vertex fulgeret ab oſtro
Totus ebur nitidum, cujus vel lilia poſſent
Intactaque nives tantum cupiiſſe colorem.
Cuncta Clio noſti. tu, quæ Iunonis amores
Vidiſti, narrare velis, quo Iupiter igne
Arſerit, an ſtricto trajecerit ilia ferro,
An frendens fulmen dextra librarit ab aure,
Setoſamque ferox injecerit Ægida tergo.
Riſit: & immunda tractando virilia palma,
His quoq; furta placent, conjux, ait. utere donis
Quæ natura dedit: nō ſum tam tetricus, ut, quos
Senſi ignes, damnem: brevis eſt injuria noſtri
Et ſecreta thori: meus eſt genitricis in alvo
Imperfectus adhuc infans. Tu nate parentem
Aut ſequere, aut penetra Stygias injurius undas.
Dixit, & in medio placidus conſedit Olympo.
Tantorum miſeri cur non exempla Deorum
Mortales ſequimur: cur non communia tecta,
Communeſque thori, ſævum de corde dolorem
Depellunt, demptiſque ſolers clementia ſulcis
Zelotypas mulcet frontes? Hoc itur ad aſtra
Limite: quid Divum donis fœlicibus obſtas
Iulia? & ingratis ſervas tua jura maritis?

Ad hæc illa; Bono animo eſto, inquit: neque enim huc ſine Numine veniſti. en, & Amaryllis Tamiæ mutuo amore mancipata eſt, & jamdudum pari cupidine ad integram voluptatem ſuſpirat. Facito ut probus miles ad excubias hac proxima nocte in conniventi lumine agendas cum armis venias; non ultra differo, quod petis: Veneri ſacrificaturæ minima eſt de Iunone cura. Effice tantum ut memineris domicilii mei quod peto, ne cum abierit dies & tu ſine lectulo vigiles, & ego ſine ama-

amatore. Proceſſit deinde per ampliſſimam civitatem, pererratiſque pluribus vicis, ingreſſa eſt domum tam multis inſignem ædificiis ut oppidum ſola facere poſſet. Quod ſi ab ædium fronte interiora conjicere licet, in his majus erat aliquid aurea Neronis domo.

Commodum Sol ad Oceanum curſus præcipitabat, & minori lumine inter diem & noctem Veſper nitebat, cum felices tenebræ intenderunt ſe cælo, & patentes fores in ipſo limine mulierem excepere furtivo ſuſurro, & qui tamen audiri à vicinia poſſet, Tamiam appellantem. Non dubitavi me meamque fortunam ad vocantis arbitrium credere. Nimirum Amor ex hominum animis timorem expectarat. Illa manu prehenſum ubi per flexuoſos ſinus ampliſſimæ domus pertraxit non repugnantem, eo ſe mecum cubiculo incluſit quod luxus, credo, ſpeciale ſibi domicilium elegerat. Ibi nive candidiores cereæ faces ſua multitudine immiſerant diem, & eas brachia per ditiſſima aulæa exerta tota ex argento ſuſtinebant. Ebore candidiſſimo, teſtudinibus cupreſſinis, & jaſpide, ſumma parietum refulgebant. Lectum circumdederant parapetaſmata phœnicei coloris, aureis limbis ad immane pondus onerata; aureæ quoque fimbriæ ſtragula cingentes totum fere tegebant pavimentum, quod varii marmoris ſolerti conjunctione ad Veris etiam invidiam & reddebat omnis generis flores, & ſervabat. Adeo vitia ad virtutis ſpeciem ornantur, ut qui quondam in Cincinnatis & Fabriciis Virtus fuit divitiarum contemptus, ille hodie inter luxuriem ſæculi uſque ad nauſeam calcantium regnet.

Tum menſam illa quæ mihi itineris dux fuerat

rat ante focum erexit, impletamque ſelectiſſimis bellariis, & poculis Liberum patrem ſpumantibus, indixit poſtcœnium: interque mutitationes Veneris hortatrices, cui ſerviret, expoſuit.

Iam octavus eſt annus, à quo Amacho ditiſſimo homini, ſed ad faſtidium ſtolido, Amaryllis nupſit. Caveant puellæ quæ fœlicitatem ſuam ad numorum menſuram metiuntur, ne inter devotam amatorum turbam eum conjugem eligant, quem ſplendor auri, non virtus, non ingenium, non inguinis indefeſſi grave pondus etiam ultra deſiderium commendant. Inter aurum & argentum jacet Amaryllis, & in nuptiis vidua, ignorat quem habitura ſit hæredem. Tamen, caſtiſſima mulier, tanto ardore ad quæſitionem liberorum fertur, ut nihil ſinat intentatum, quo prægnans uterus expectatiſſimo partu aliquando ſucceſſorem reſolvat. Abſit, ut de tua forma tantum præſumere velis, ut credas te ab Amore ad tantæ fœminæ amplexum vocari! quoties ardere ſe dicit, toties fumum dat, non fidem: ſcilicet ex ambitione audientis, non ex cupidine ſuo jurat; neque enim habet pulcherrima mulier quod diligat; nec magis formoſa quam pudica, ſine crimine oſcula dat, & accipit; interque varios concubitus non invenit adulterium, quod non coitus, ſed ad libidinem æſtuantis mulieris voluntas facit. Pridie dum ante aras ſtaret, & mellita oratione ſollicitaret in auxilium ſuum ſalutarem Venerem, viſum eſt Deæ ſimulacrum annuere voto precantis. Crepuere injectæ foco laurus, & ſplendidiſſimo nitore colluxit templum, ſubridenſque amico numine Venus, nunquam

quam minus dubia voce hoc oraculum expreſſit.

Qua largus diti reſtagnat Pactolus unda,
Et qua luce Dea Iunoni ſacra parantur,
In Tamiam ſævi flammas jaculabor Amoris:
Cor grave vulnus alet: ſubitus rubor ora notabit,
Præbebitque ſuos ad verba precantia vultus.
Suſtine; quodq; petet, facilis concede precanti,
Non ante exerto ſua cornua Luna reducet
Vertice, quã tumido tua viſcera pondere creſcẽt.
Mater eris, gravidæque tibi Lucina favebit.

Ne mirere igitur, amatorem te tam cito receptum, quem Dea (ſub cujus tutela totus orbis agitur, & quæ jura pariter cælis & terris dat) juſſit in pudicos thalamos admitti propagandi generis humani cauſa. Cura Numinum ſi non maxima, tamen aliqua ſumus, & quodcunque ſine illorum arbitrio fit, inutile putatur. Amachus infauſtis ominibus quo die Amaryllida duxit, frigido congreſſu interfecit cum virginitate fœcunditatem. Succeſſere in illius locum quatuor fratres, & Amachum dum à ſterilibus thoris arcent, conturbatis ſeminibus illuſerunt ſorori. Iſtorum impotentia totam familiam in ſolatium vocavit; ſed inter tot futurorum millia nondum inventus eſt, qui deſideratæ ſobolis imprægnatione repararet labentis domus ruinam.

Ea adhuc loquente, in cubiculum in quo eramus præcipiti paſſu venit Amaryllis: excuſſæ fores ſtridenti cardine converterunt ad ſonum ſuum oculos narrantis facundia pæne obſeratos in ſomnum. Collucentes faces ad ejus conſpectum viſæ ſunt majoribus flammis ardere. Nimirum ipſos etiam ignes geminus ille ocellus mortalis nymphæ urebat.. Quæ

poſtquam

poſtquam moras ſuas importunitate mariti, & familiæ vigilia excuſavit, Amatores, inquit, & tenebras quærunt & ſecretum. Statim reducti poſtes, & janua, admotis repagulis ad ſecuritatem, laxata. Omne deinde nocuum lumen extinctum, & rorans balſama lectulus ad gaudium ſemiapertus. Crediderim illum poëtas olim ſpeluncam feciſſe, in qua Dido tantum Æneam ſuſtinuerit. Delectata illa ancillæ ſedulitate multum riſit, & brachiis huic collo injectis, & ad oſculum ſeſe ore ultro offerente, Torus, inquit, iſte latebras ſuas debet hujus vernæ officiis: at tu, dum quas ſenſurus es flammas imperant abſcondere, illis ſilentium. Hoc dicto ſæviit arctius in amplexum, & hiantibus labellis tremulam linguam in os ſtupentis condidit, interque gannitus pertraxit in torum amatorem jam cadentem.

Scis, Daphnis, quæ bella tanta libido laſciviente lumbo ſuſcitet; qua amantum voluptate ſuccubæ mulieres crebris ſubſultibus & lubrico ſpinæ motu amori indulgent; quæ petulantia ad reciprocos morſus ſoleat in ipſo profluvio ſeminum jacentes efferare; quæ ſalacitas varietate congreſſuum Spintriarum inventa ſuperet, aut Elephantidis libros? Crede hæc omnia in thalamum noſtrum veniſſe, & tandem longo & repetito certamine fatigatos, in altum ſomnum deſcendiſſe: poſtera die, refectas cibis vires, ad hujuſcemodi colluctationes converſas; & duraſſe ad confinia menſis voluptatem ſolidam, donec in fœtum obſtipato Amaryllidis utero Veneris oraculo fidem fecerim. Ipſa tandem conſuetudine ſatur petii miſſionem, cum illa & languori jam meo irata, & puto ad novitatem erecta, quod pe-

tebam etiam ultra expectationem facili nutu conceſſit; addita hac monitione.

Si, inquit, tam proſpere Dii tecum egerunt, ut poſſis inter virtutes tuas taciturnitatem numerare, inveniſti, quæ fidelitatem ſilentii tui inſperatis honoribus aliquando remunerabit. Si vero tua iſta lingua importuno motu ſecretum revelaverit, ſcias te certiſſima nece ejus temeritatem luiturum. Longæ ſunt manus & implacabiles mulieri læſæ, utpote quæ nunquam torpent niſi poſt excidium provocantis excitatur deſuetudine furor. cumque alii mentis impetus, & violenti affectus animi, tempore, longaque abſentia, veluti tectus enſis, rubiginem contrahant, ſenſimque minuantur; ira cui loquacitas male ſani amantis cauſam fecit, non invenit in fœmina modum. Et, ne me putes ad minas inanes & fictum ſupplicium deſcendere, advocetur hic Hippocomus, ut traductus lanienæ, doceat Tamiam quid timere debeat. Pervicax eſt in famam meam Fortuna, & in ipſa domo dudum invenit qui pudicitiæ meæ noceret. Nimirum quem è ſtabulis, & ab Hippona, ad domeſtica ſervitia contuli, quem in hunc recepi torum ut per luxum & illecebras conditionis ſuæ obliviſceretur, gratiam meam tradidit, & nefario ſermone tot mea in ſe beneficia ingratiſſimæ loquacitatis ſcelere polluit. Adeo etiam in ſerviles animos virilis ſexus conſuetudo deſcendit; qui ubi ad ſatietatem libidinem explevit, ludibrio habet amatam, & ſuperbo faſtu negligit Cupidines nuper pernoctationibus, lacrymis, ſuſpiriis, & exitiali pæne inedia quæſitos. Lentius in Africa qui ros ad medelam corporum inter Auroræ roſas è cœlo ſalutaris cadit,

dit, ad primos naſcentis Solis radios expirat.

Sub iſto fine ſermonis perductus eſt Hippocomus, homo laſcivæ frontis, oculis petulantibus, nigro crine, barba primula, & nondum ad mentum delicato & tenello vellere deſcendens. Solũ pectus, quod ad inflatorum utrium ſpeciem protuberabat, deformaverat formoſiſſimum corpus. Quod Doris miniſtra ubi ad infelicem trabem arcte colligavit, egit retro cubitum veſtes, & alte ſuccincta ſuppoſuit patientis pedibus argenteum labrum. Nec mora; quem tenebat gladium tam alto vulnere in Hippocomi pectus condidit, ut ſanguis erumpens uno impetu pæne totum labrum impleret. mox inter cruorem evulſo corde aperuit os nil reclamantis, & extracta viſcera carnifice manu præbuit ut manderet; addita etiam hac imprecatione, Pari nece damnatum ſpiritum ejiciat, quiſquis impudicam quam fecit inſolens diffamat probris, & in bonam amatæ famam dedignatur mentiri. At ego ut eram ſemimortuus, eamdem crudelitatem frigido horrore expectabam: eratque ſummum trepidantis votum, mors mitior; quam in pretium præcipitis obſequii ſerio advocabam: ſciebam quippe raro ſubſiſtere laſſam feritatem, pantheræ in modum, quæ plus, quam exigit fames, devorat: Cum ſæva Amaryllis, & ſævior Doris Amaryllide, monitum meminiſſe Hippocomi ſupplicii, expulerunt domo.

Tandem reſumo animos, & domicilium Circes & Sirenum inſulis crudelius pernici fuga relinquo; quæſitoq; diverſorio & invento, per totum triduum incluſus quæ videram idemtidem replicabam. O Dii! rem perditam; matrcnarum noctes morte emimus, aut exilio omni

nece pejore. Inter delicias eo ſenſu venit homicidium, ut ad illud publicus miniſter palleſceret? Quid me crudeles fœminæ jam Stygiæ paludi innatantem momentariæ luci reſtituiſtis, ut ſævius poſtmodo peream? Hæc veſtra benignitas inofficioſa eſt, quæ dum parcit differt ſupplicium. Permittite me in quietem, & ſine mora expectanti orco paratam victimam reddite. Quo enim pertinet Hippocomi pœnæ novitas, niſi ut moneat, impudicam dum formam proſtituit, ad omnia ſcelera ſine lege ferri? Atenim ille in tormentis non modo vocem ſed & gemitus habuit in poteſtate? Præcipiti curſu profluens è viſceribus ſanguis, inter ſaniem tabumque elapſus, veternum olebat? Audaci ancillæ dextera cor extractum, minus humano erat, & pectora cum acuto ſtridore rupta, fidem etiam iſtis oculis negant? Omnia hodie in mendacium effinguntur: mutuatam perſonam ne quidem ante Deos exuimus, &, niſi quod humanæ fragilitati divinitas accommodatur, jampridem vacua fulminibus manu inter nubes innocuus Iupiter ſpectaret crimina, non puniret.

Hæc ut ſæpius repetebam, exſonuit oſtium, mira res! præbuerat aures querelæ Hippocomus cujus funeri condolebam, jam non cruentus, nec gibboſo pectore; cæterum timidiore vultu quam nuper evulſionem cordis viderat: qui ut deprecanti ſimilis ſeſe ad genua mea incurvavit. Parce, inquit, in tantam fœminam invehi, cujus iras & ipſa cœleſtia corpora ſentiunt. Minus eſt, quidquid de Medea dicitur; etiam in cogitationes hominum furtive irrepit, & abſens audit abſentes. Quod ante peractum alieno ſanguine, & ſine vulnere in oſten-

tatio-

tationem venit. Quippe pellis ovis innocuæ, cum viſceribus, cruore, & corde ſuo, firmo adhærens ad hoc pectus glutino, & cultrum Doridos excepit, & diſſimulatum Amaryllidis furorem in exemplum luit. Dii melius quam ut fictum ſupplicium vera cæde caput tuum reſpiciat: neſcio quid in ſalutem tuam hoc amico ore Deus agit, admonetque veloci fuga certiſſimam necem vitare. Neque ſum tam effera barbarie ut patiar eum, quem fata eodem amoris fructu ſatiarunt, indigniſſima morte perire. Quis ſcit, an ille Amor qui nos in eundem thalamum compulit, ad eundem tumulum aliquando feret?

Gratias egi inexpectatæ hominis humanitati, & verbis ad communem urbanitatem expreſſis, ubi vitam monitioni ſuæ debere me longa confeſſione monſtravi, juravi illam redditurum quandocunque voluiſſet: & data invicem acceptaque fide, in hanc ſolitudinem veni.

Ad iſtum modum ſuam Fortunam memorabat Tamias: ecce dama famelicorum luporum rabiem fugiens, viſa eſt à nobis auxilium deprecari. A curſu anhelabant pectora, & os ſupplex extremam laſſitudinem deſpumabat, quod lacrymæ ab oculis cadentes ſine miſſione humectabant. Dum ſurgimus, pedum attritu quæ jacebant folia fragorem fecere, qualem Zephyrus arboribus obſtrepens in ſylvis amat. Vt vero in eam in qua eramus partem contemplationem Daphnis injecit, quaſi monſtro perterritus diriguit: laxata poſtmodo voce, tam validum intonnuit, ut crederes ad imperium Iovis fulminantis totam Mundi compaginem divelli. Qua tandem (inquit) cauſa in has terras deſcendit Alithophilus? quæ illum numina reddidere quon-

dam miſero, nunc demum beato Daphnidi? longam moram fecit properanti amicitiæ quiſquis Deus tam amica lumina iſtis oculis tandiu negavit.

Non erat dilectus ſodalis tantum ſibi, ſed exilii ſui tædium ſpargit in amantis corda, & maximam partem miſeriarum quas ſuſtinet transfert in abſentem. Teneo te Alithophile, & nunc oſculis tuis ad ſatietatem fruor. Venit ſimul in amplexus tam arcte hærentes ut ſpiritus libertati tormentum facerent. Excepit alios liberali ſalutatione Tamias, & ſinuato corpore ubi utriuſq; veſtigia inutili urbanitate pæne vultu preſſit, invitavit ad proximos lares.

Iamque illis præcedentibus, è collo meo Daphnis brachia dimoverat, languidumque corpus eo liberaverat onere, quod nec Atlas ferret, nec Hercules humeris ſuis imponi pateretur.

Dum præeuntes ſequimur, advertimus caſam, quam in Philemone Iupiter damnaret, & Romulus inter paupertatem naſcentis regni faſtidiret: tamen Daphnidis & Tamiæ domicilium. Rami pingui argilla obducti muros faciebant: ad eandem æqualitatem diſpoſiti junci paluſtres tectum fecerant, imbribus repentinis decurſum, & quotannis renaſcentes ſubſidium hiemis. Ianua pluribus palliis ſimul junctis ſtabat, ventorum ludibrium, & quam ſuum limen nondum ſenſerat. Intus vero variæ picturæ, ea manu natæ, quam Apelles quondam ſuæ prætuliſſet. Supra tabulas pittacium erat cum hoc titulo:

LABORES ACIGNII.

In prima ille dolorum artifex ſuam veſtem indutus, ſuperſtitioſo paſſu religioſam majeſtatem tentabat. Sol nunquam magis lucidus

dus vultus hominis quaſi perſona tegebat. Micabant in omnem partem contorti radii, oculoſque ingentis turbæ ſuo fulgore perſtringebant. Hic, elatis in ſublime manibus, aſcititiam gravitatem mirabatur: ille, pronus in ora: alius genuum flexu: quidam, votis: erant etiam qui donis & humili cultu quaſi Deo ſupplicarent: Præcipue ſordidæ conditionis viri, effœti ſenes, ſimplices puellæ, puerique ferulis objurgari ſoliti: Adulteræ quoque matronæ, lenones impuri, ſpintriæ famoſi, & quiſquis alius aut aquis ablui crimina putat, aut tralatitia confeſſione tolli. Infra iſti verſus legebantur:

Quid ſolis radiante Veritatem
Flamma fingis? iniquus es. Deam illam
Iampridem gemina Deus catena
In cælis retinet, negatque terris.

In ſecunda tabula ſubigebat Acignius clune agili & criſſantibus lumbis nequicquam reluctantem Deam. Reliquerat flammeum pudicos oculos, & aridam terram diruptum ſparſerat. Circa geminæ lances inæquali pondere arenam urgebant, & omnia quondam Iuſtitiæ ornamenta velut in fornice jacebant. Mirum! Protagon eo vultu quo quondam ſerenitatem nubibus dabat, & tranquillum pelago, ſpectabat inter malignum robur & leges iniquas, virginis ejus infamiam, cujus ope nuper avitum regnum receperat, & vim male imperatam cum proceribus & ſenatu ridebat. In iſta breve carmen erat:

Olim Poetæ Themida jurant virginem.
Sed mentiuntur; paſſa jamdudum eſt nefas.

Tertia notiſſimorum hominum etiam ultra naturam reddebat imagines. Dolæus, Ro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

bertus, Durantius, & Martilierius, hiantibus labiis putabantur declamare. Scribebant Carmina Douzæ, Scaligeri, & Lermæi. Ad ſolutæ orationis licentiam calamos torquebant Caſaubonius, Paſcalius, Barclaius, Grotius, & Hogerbeetzius. Pyramidem cadentem ſuſtinebat valida manu Servinus. Torquebat fulmen in ſubjectas aquas Atlæus, & per Styga jurabat nunquam ſe permiſſurum quidquam de Senatus ampliſſimi fama diminui. Agebant alii alia. Interim vertebatur in fontem pyramis, & expatiatum flumen in maris ſpeciem ſpargebatur. Solus Acignius obtentu virgæ quam dextra tenebat, imperabat æſtuanti undæ. quæ videbatur mandatum ejus audire, & iratis fluctibus indicere reliquis exitiale bellū. Vnde fons incipiebat, hæ literæ erant, AQVA VIVA. A latere vero ejuſmodi epigramma:

Hic vere eſt Moſes dum ſaxis exprimit undam,
Et frangit ſæva Gallica jura manu.
Sancta patrū decreta jacent, Deus author in illis
Læditur: offenſo quis dabit arma Deo?
Vos eſtis fortes animæ: Vulcania tela
A veſtra tantum ſunt fabricata manu.
Excutite infeſtis hoſtilia ſpicula dextris;
Victima non fuerit gratior ulla Deo.

Aperiebatur in pratum quarta, quod penicilli luxuria diverſis floribus impleverat. Hic ſerenæ tempeſtates disjectis nubibus reſervaverant diem, qui ab excuſſà terra candidiſſimum lilium accipiebat. Erumpenti flori imminebat Acignius, & jam duobus attritis, iraſcebatur in obitorum loco pullulanti. Hoc erat in iſta ſcriptum:

Gallia ſuſpiras tacito colliſa duello,
Et neglecta tuis faſcibus orba jaces.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Sume animum, renova feſſas ſub pondere vires,
Et tua veſano lilia deme pedi.
Iam periere duo; de tot modo floribus unus
Reſtat, & hoſtili ſub pede colla refert.
Vive precor, Clodovæe, tuis maturior annis,
Et repara nutu ſæcula noſtra tuo.
Si peris, ecce perit tecum tua Gallia: ſaltem,
Si tibi nolueris vivere, vive tuis.

In quinta, ingenioſus pictor efferaverat raræ magnitudinis leopardum, qui pæne extincto igni capaciſſima urna injiciebat aquas. Inter hæc volvebatur mons in Ætnæ formam, & per Oceanum ſua mole tutus urgebat obſtantes undas. Infra, reciprocante fluctu excuſſa alga vicinum littus candidiſſimo humore texerat. Supra denſo fumo & velut in nubem coagulato atramentum obſcuriſſimum tegebat lucem, niſi quod ceſſabat nox à dextro latere, & dubiam diem admittendo præbebat oculis hanc lecturam: SVPEREST ADHVC SCINTILLA QVAE ARDEAT. Quam ſequebantur iſti verſus:

Quod cupit eſt: facies velox mutatur in omnes.
Qui modo fons fuerat, tam cito flāma furit.
Flamma furit, violenta furit, facibuſq; cruentis
Indicit bellum Rex Iacobe tibi.
Detegitur crimen, fluctuque immergitur ignis,
Et tamen ultrices ridet iniquus aquas.
Scilicet ille doli fabricator & improbus hoſtis,
Diis terræ pariter jura dat, atque maris.
Quoque refert fumo nubes mortalibus ægris,
Vrit, ut indicio eſt proxima flamma latens.

Poſt hanc picturam, ſerico fune ducebat Acignius victum leonem; cui alter, jubis inhorrentibus ſervitium fugiens, terga dabat. Pars adhuc catenæ dirupta ſequebatur collum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

perque os fulminantis attrita videbatur ad annulorum excuſſus ſpectantium aures vocare. Adeo ad omnem ſenſum ducitur pictura, &, præter oculos, invenit auditum cui placeat. Non deerat huic tabulæ ſuum epigramma:

Belga quid expectas? tenet heu, tenet ecce leonem.
Ni fugis, iſtius protinus alter erit.
De geminis ſaltem ſervato leonibus unum.
Optima vindictæ proxima quæque dies.
Diffuſe rictus creſcent, creſcetis & artus;
Quique ſuos hoſtes terreat, unguis erit.
Ille erit, ille tuæ ſalus & tutela ſenectæ:
A forti non ſic Hercule tuta fores.

Septimam plures Italiæ civitates impleverant. Venetia placido natatu Oenotrium mare findebat, quatienſq; ſanguineum flagellum, jactabat ſe de Acignio ſumpſiſſe pœnas, eumq; exillio mulctaſſe. At ille vulneribus ſuis gaudens inter pulcherrimas nymphas beatus conviva diſcumbebat. Lances onerabant muri, caſtella, propugnacula: fontes vero, flumina, & mare ingentibus poculis ſervabantur: hæc, ad ſitim, illa, ad famem inſatiabilis hominis levandam. Quæ omnia depilabat avidiſſime, perque tot fercula potuſq; graſſabatur innocue. Pro bellariis, mitræ, redimiculata peda, & galeri coccino tincti. Pro miniſtris, præſto erant Fortuna, & Abundantia, quæ dudum curioſe providerant ne quid deficeret. Circum ſedebant, Ferraria, Mediolana, Florentia, Luca, Ancona, Parma, Placentia, Genua, Verona, Bononia, Sena & Parthenope, duodecim celeberrimæ nymphæ, quæ virgineo pudore permittebãt ſua munera depaſci, nihil ſibi præter pauciſſima palatia reſervantes, & quę è verticibus ſuis in præceps poſita minabantur ruinam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Supra caput Acignii, hoc erat: PLVSQVAM SPERO. Infra, iſtud:

Non eſt forma ſatis. Sors blandior omnia donat.
Sis licet ingrato corpore, gratus eris.
Vna negat, riſit volucer cum matre Cupido,
Proque illa, dixit, jam tibi mille cadent.
Nil metuas, molles venient tua præda puellæ,
Injicientque tuis baſia longa genis.
Mœniaq; & turres, & quodcunq; hoſpita portat
Terra, dabunt. dic mi, num placet exilium?

In proxima ſuper ſtemmatibus Hiſpaniæ, exonerabat ventrem, cum hoc diſticho:

Monſtrat quam late diffuſa potentia regnet,
Stemmata dum occiduæ concacat Heſperiæ.

Sequens pennis labentibus aquilam humile volantem, laqueoque pedibus inſerto monſtrabat. Demiſerat caput Acignius, genibuſque flexis dum repugnantem prædam ſine miſſione trahit, permittebat exire ab ore ſuo tria verba, NON SVM DIGNVS. Hinc iſti verſus:

Excute divulſas bellis Germania plumas,
Et filum validis frangito verberibus.
Si perſtas miſera vires attundere pugna,
Exuvias de te qui ferat hoſtis adeſt.
Qui cum ſe dignum præda negat eſſe, ſeverus
Attrahit immiti lubrica lora manu.
Sic meretrix certo cuivis mercabilis ære,
Se, capiendo, negat quod capit, accipere.

Accedebat iſtius lateri tabula altera, in qua ille idem rotundo pileo, & qui pilis nigricantibus aſſurgebat in tumorem, grave caput incluſerat. Collum, linteum amiculum in ſeſe pluribus nodis complicatum, & in formam radiantis Apollinis effigiatum, cinxerat. Pallium, tunica, enſis, Cracovitarum veſtitus & arma. Dextera vero torquebat haſtam, qua circum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

circumjacenti telluri & Neptuno videbatur inferre bellum. Dabat ſe curioſorum oculis hoc epigramma:

Sarmaticis victor ſpoliis exultat, & inde
Moſcovios, Turcas, Hercinioſque petit.
Menti avidæ facile eſt montes contemnere, ſylvas
Tollere, & irato mittere vincla mari.
Illius omne ſolum eſt, illi nimbique, geluque,
Flamina, tempeſtas, flumina, flamma, patent.

In penultima ceſſabat ingens illa regnorum aviditas; premebat reſolutis pedibus acervatim jacentia ſceptra, coronas, paludamenta; innixuſque fortiſſimæ arboris trunco tergeminam coronam ab eminenti cacumine crebris ſuccuſſibus petebat. Vacillabant potenti motu excitati rami, &, incurvatis brachiis, dubitabant an fructus ſuos permitterent æſtuantis deſiderio.

Regna jacent, ſteriles prædæ: contempta colorem
Ponit ab inſano purpura preſſa pede.
Sola per hoſtiles petitur tua Petre tiara
Succeſſus, minimum eſt: ſi cadit, ipſe cades.

Claudebat extremum parietem ultima pictura, quæ Acignii validis humeris ſphæram totius orbis imponebat. mille veſtes oneraverant hominem, & Sol nunquam magis fervidus flammatos radios in ambulantem vibrabat: inter hæc ſine ſudore, ſine anhelitu, ſine labore, contemnebat onus ſuum, & Solis flagrantis invidiam cachinnatim ridebat. Aderant & iſti verſus:

Invalidus reſtans Atlas ſub pondere cœli,
Sudat, & Alcidem poſcit in auxilium.
Aſt ego, quē Phœbus, quem millia plurima veſtis,
Terra, Poluſq; premunt, omnia vinco, ferens.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Ambitio humanas cũ lancinat improba mentes,
Omne onus, omne nefas, dum fruitur, patitur.

Dividebat in æquales partes labores duodecim tabula lignea, medio infixa parieti, quæ encauſto literata hanc inſcriptioně reddebat:

ACIGNIO,

Neque viro, neque mulieri, neque hermaphrodito, neque ſeni, neque juveni, neque puero, ſed omnis ætatis Deo, neque mortali, neque immortali; qui neque cœlo, neque terra, neque mari, neque inferis, ſed ubique regnat, ſine diademate, ſine ſceptro, ſine bilance, ſine lege; Theompolitanus Daphnis, neque hoſtis, neque neceſſarius, neque flens, neque ridens, hoc neque marmor, neque monimentum, neque trophæum, ſciens & neſciens cur hoc fecerit, ꝗ. non P.

Dum ſingula perfunctorie delibo, ecce caput humano majus, ſine humeris, ſine pectore, querulo ſtridore ſubjacentem huic inſcriptioni aram percurrit. Tremulo motu ſubſiliebant labra, denteſque inter ſe colliſi minabantur morſum. In fronte hoc erat malleolo & celte inciſum: OS VERITATIS. Circa collum vero iſtud: TANTVM HOC MENDACIA PVNIT. Et ne quid ſine linea vacuum eſſet, ſuperiorem aræ marginem hoc diſtichon implebat:

Curarum Verum pater eſt, materque doloris.
Qui caret hoc, malus eſt; qui tenet, hic metuit.

Inferiorem pone baſim, ſequens:

Seu ſequeris Verum, ſeu damnas, peßime vivis;
Odia Divorum contrahis, aut hominum.

Ad ſingula velut ad miracula ſtupebam, &

jam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

jam venerat in mentem inquirere quid ultima vellent, cum me meus Daphnis hilari intuens vultu, excitatum benigna manu invitavit ad paratas dapes, poſtera die ſatisfacturum ſe curioſitati meæ promittens.

Iam diei ſenium indixerat Veſper, & geniales tenebræ irrepentes ſuadebant voluptatem. Iam lautiores epulæ, gannitus, muſſitationes, ſomnus, nox cadens, horæ matutinæ, & quidquid à Tithoni toro Auroram vocat. Tum demum juvit repetere Veritatis oraculum, & à Daphnide rei rariſſimæ narrationem extorquere. Nec iſtud, inquit, potens Dea ſinat, ut ſine illius nutu detegam myſteria Eleuſinis taciturniora; annue ſacratiſſimum Os orationi puriſſimæ, & in Alithophili favorem redde te expectantibus propitium numen. bene eſt; contortis molliter oculis approbat religioſum propoſitum, inq; deſiderium noſtrum deſcendit; & puto veniret in familiare colloquium, ſi ultra reges inveniret quem dignaretur alloqui. Vnum illud quod nobis vel invidentibus fatis reſtat, exequamur; digitoque indice hoc ſacroſancto ori inſerto illæſi probemus vera omnia eſſe quæ ſumus dicturi. Si fallo, ſæviant ut ſolent juſtiſſimi dentes in exitiales morſus, & temere mendacem meritiſſima pœna puniant. Ac primo de Protagone quod bene memini referam, poſtmodo vobis qui hic ſedetis audituri mirantibus, pandam calamitates quæ vitam meam continuo nubilo turbarunt. Sed antequam cauſas juſtiſſimi doloris accerſam, quid ſollicitanti fatum ſuum Protagoni nondum adhuc barbato quondam reſponſum fuerit, edocebo.

Ante hanc aram pronus in ora jacebat longi tem-

gi temporis abſtinentia purus, cum placuit tibi, ô veridicum caput, obſequium generoſiſſimi regis, & in illius potentiam per frequentia verba juraſti. Orbem terrarum Borboniacæ genti jampridem fatum debet, ſed Fortuna Virtutum inimica nondum ſe illi tota permiſit. Ivit quondam in avorum tuorum ſinus per partes velociſſima Dea, & nunquam ex integro cucurrit: tandem contumaci rebellione laſſata, te in regnum Galliæ, & filios tuos ad Imperium totius Mundi vocat. Io tunc exilia, io cædes, io luctus, & quidquid inquietum Numen, ut tot heroibus obſiſteret, contrarium invenit. Poſt turbidum mare placidi fluctus excipiunt navigantes, bellis pacem neceſſitas alligat, & melioribus auſpiciis finitur victoria quam inchoatur.

Sed ante valida bella tractabis manu.
Pavebit amplas Coltraſus turmas videns,
Primisque cinget hoc tuum lauro caput.
Virtus jacebit principis Ioiſii
Toto ſepulta flumine. hinc ferox Iber
Periturus amnes diſcat & fontes tibi
Præbere fluctus, & tuas partes ſequi.
Iam video, ſcuta commovet, profert, quatit,
Et bella ſumit infidelis Allobrox:
Fervent minaci milite Alpium juga
Fato jubente: poſtmodo victus cades
Cruore multo purpurans patrias nives:
Tuuſque cedet Gallico Chiron Herculi;
Quem fulminantem vidit irata manu
Arquenſis acies, quemque Lotharenus ferè
Obſcura ſenſit regna complentem Ditis.
Timuere cuncti, quoſque ſupremus cadens
Apollo luſtrat, quoſque radianti face
Ad ſolita naſcens opera de thalamo vocat;

Dubiumque

Dubiumque an idem preſſerit Deos timor.
Poſt tot labores, parta Pax regnum premens,
Gallica quietis reteget arva meſsibus:
Venient vocata Numina, Cupido puer,
Zephyruſque Veris nuntius, Charites, Venus,
Et Iuno forti conjuges jungens jugo,
Cynthiaq; & Hymen, cumq; Partumna potens
Vacuna, & omnes præſides partus Dii.
Iam vota properant; Hernicis exit vadis
Maria Medices, Francicum littus ſonat
Frequente plauſu: gaudium lacrymas habet
Quas fecit amor; haud aliter excuſſus cadit
Ros ante radios Solis inſtanti die.
Nimium moramur, uterus optata tumet
Iam prole, totis lateribus rimas agens:
Aurata creſcunt lilia; hæc pater pius
Miratur, & fœcunda mater ſex Deum.
Quos inter annis major infanti manu
Pertractat arma patris, & gladio minax
Amoris ore Martis abdit impetum.
Sapiunt Deorum filii ante annos quoque,
Cuniſque ab ipſis inferunt caput polo.
Illo decenni, Parca properanti tuos
Secabit annos dextera; bino cades
Confoſſus ictu: cauſa tum cædis latens
Alto ſtupore territum Mundum premet,
Hoſtiſque fama victus haud credet neci.
Di nempe terris Numen humanum invident:
Hinc te à beatis Iupiter cernens locis
Populo quiete jura præbentem tuo,
Sui repoſcet æquus in partem imperi:
Cœlum nequivit. præbuit parem Iovi
Gallica patentis terra populatrix poli.

Non paſſus eſt Botris Daphnida Protagonis victorias diutius memorare, ſed poſtquam negavit tantis præconiis ſatyram convenire, juſ-

ſit narratorem ſui promiſſi memorem ad ſecundum experimentum deſcendere, & liberiori ſtylo Acigniorum crimina confodere. Fecit quod jubebatur Daphnis, ſed ante in profunditatem marmoris patentis immiſit digitum, permittenſque vultum ſuum ruborem (indicem pudoris, qui formam ejus egregie decebat) palam facere, ſuſtulit è terra modeſtos oculos, & moderatiſſimo geſtu, inſigni facundia, ſuam hiſtoriam ingreſſus eſt.

Raram facit mixturam cum fœlicitate forma: adeo male nati ſumus, ut ſi quid in occaſionem ſuperbiæ Natura dedit, Divorum invidia, aut injuriis hominum ſoleat excæcari. Non ſum quidem tam temerarius æſtimator mei, ut de me ultra quod eſt, præſumam. Hæc iſta facies nondum decore ſuo Venerem movit ad amorem, nec Gratias accivit ad cultum ſui. Et tamen, proh pudor! placuit ultra quam debuit, & quod maxime mirum, etiam me invito Cupidinis improbi imperiū exercuit, & in adorationem ſui mortalium ſceleſtiſſimū vocavit.

Studiorum cauſa Theompolim veneram, in qua pater meus plurimos magiſtratus cum laude geſſit; enimvero quod æquis judicibus ſolet, pauper mortuus eſt. Poteram tunc temporis ejus ætatis eſſe, qua fabulantur Poëtæ raptum Ganymeda, & qua plerique hodie mancipatione corporis præcipuos honores, & maximas opes lucrantur. Forte, ut mos eſt Acigniis qui inanibus ſpectaculis illudunt populo, juventutem ad theatralem majeſtatem induerant. Argumentum fabulæ erat, NATIVITAS CVPIDINVM. Cui turbæ multiplex cauſa me dedit: nam præter natalium ſplendorem & integritatem patris quæ mirum in

modum

modum civitati placebat, ætatis quoque delicatæ flos primævus, & jam ab illa die Sors maligna, inter eos pueros locum fecere quos vere Venerem peperiſſe non pœnituiſſet. Itaque corymbio caput adornatur; cujus aurei capilli calido ferro vibrati in undas, imaginem præbebant inquieti maris; volſellis in ſemicirculum æqualem ad confinia malarum finguntur & producuntur ſupercilia; ceruſſa delinitur facies; purpuriſſo in roſæ matutinæ colorem genæ labellaque premuntur; lacteas cervices cæſaries vario unguento fragrans, & liquore pretioſo madida pererrabat: aureæ pinnulæ, pharetra ex auro, & ſagittæ aureis pennis ad impetum efficttæ, circa humeros ſonabant, mutua laſcivia tremulum reſultantes; oneraverat ſiniſtram arcus corneus, dexteram fax igne coruſco ſplendida. Quis inter tot arma ſævientium Cupidinum ſine ictu ab ipſo ſpectaculo & ſcena remeaſſet domum? Quidquid in contrarium nuditatis amatores ingerant, juvant nos ornamenta, & ipſe habitus cultior multum addit ad formam.

Inde mali labes, noſtræque injuria gentis.

Hoc telum fuit quod Nometum Acigniorum præfectum fixit, huic ille cultus animam abſtulit, crines emptitii ſervitutem fecere, vultuſque fucis blandior dedit audaciam jam per ſe ſatis impudenti ſuas flammas ad oſtentationem traducere. Non habet verecundiam qui inverecundum Cupidinem ſuſcepit hoſpitio; non enim putat ſe peccare, quoniam ſui incendii habet authorem Deum. Paſſim itaq; regnant amatores, & ſine timore Orphei ſacra colunt. Quod ſi atrocitate legum, & vigiliis judicum, vindicaretur ſcelus, otioſi juve-

nes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

nes aut ſupplicii metu abſtraherentur à culpa, aut aliis exemplo eſſent quam funeſtum foret ultra fœminas peccare, quas in ſodalitium noſtrum Natura dedit ne periret.

Ac primo ingredientem theatrum, Platonico dogmate invitavit me, actiones verbaque omnia ad corporis elegantiam metiri; pulchritudini favere Gratias, & moroſiora quælibet Numina currere in auxilium formoſorum. Deinde, ut intellexit me totum penſum peregiſſe, extra ſcenam non reluctantem in ſecretum traxit, tabellaſque ſerico filo obſeratas condidit in puerilem ſinum, mentitus in his natum ſub manum carmen in laudem meam ſcriptum; cæterum amoris nefandi indicia continebant.

Nondum inſidias ſenſeram. itaq; inter nolle & velle, qui mos eſt virginum, ſubducebam importunam manum, cum ipſa colluctatio accendit pereuntis deſiderium; dicunt enim ab ipſa rixa Amorem vires ſumere. Vtitur occaſione ſolitudinis Nometus. & poſtquam oculis libidine marcidis ſuper faciem meam diu hæſit, forti amplexu corpus meum miſit in obſequium ſui. addidit petulantia verba, intempeſtivum murmur, crebra oſcula, petulantes geſtus, & quidquid impatientiam Veneris notat. Iamque pauliſper inguinum laciniam removerat, officium corporis extorſurus, cum ego ad tantum nefas exhorrens exclamo in auxilium, nuſquam infamiam paſſurus.

Commodum inter altercandum ſodalium aures verberavere voces querulæ: fit concurſus, relaxantur clauſtra, & januæ repagula ad primum impetum dirupta admiſere venientes:

tes: ſed inter inquiſitionem clamoris evaſit futurus ille corporis prædator. Quid facerem? domum peto, patris genua complector; & per Naturæ jura, per ubertim cadentes lacrymas, per familiæ decus, & innocentiam deprecantis, de vindicta ſollicitudini meæ ſolatium poſco. Statim rumor percrebuit, veniſſe exitioſum Acigniis diem, eumque orbi univerſo lætum & ſalutarem. Sævit vulgus; & ad novum ſpectaculum converſis omnium animis, ædes undique vacuantur, complentur roſtra: patenſq; Curia populi frequentia laborat. Iamq; ſublimi ſuggeſtu multo magiſtratu reſidente, produxit me in mediam orcheſtram pater, & illo ore quo ſæpenumero plebis furorem compeſcuerat ita declamavit in Acignios.

Scitote P.C. hodierna mala quæ me infeliciter premunt imminere capitibus veſtris, & familias veſtras pari contumelia reſpicere. Clauſum eſt Acigniorum malignitate non mihi tantum ſed & urbi univerſæ ad antiquam libertatem ſuum iter. Quare magis congruit, ſingulos vos & univerſos pro ſalute veſtra ſerio providere, ne ſceleratiſſimi homines tot damnatæ libidinis ſtupra commiſerint impune. Perierunt omnia, ubi quidquid potentia ſuadet, indulgentia permittit. Vnum hoc communes miſerias ſolatur, quod diu non perdurat imperium quod multorum damno exercetur. Faveat quantum voluerit Fortuna, rumpet plurimorum metus odioſam felicitatem; & quod à ſingulis fieri non potuit, teretur per turbam. Vivunt etiam nunc alieni raptores honoris; & ſaginati beneficiis quæ nos ipſi largiter injecimus, uxoribus liberiſque noſtris inhiant. Miſcetur in unum utriuſque ſexus cupido;

pido;
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

bido; & jam poſthabito fœminarum pudore, nova luxuria litant averſæ Veneri; & formoſiuſculorum adoleſcentum pudicitiæ attentantes, multos Pigiciacis ſacris initiant. Taceo Ralladevii, Rillarvii, Naimurdi & aliorum notiſſimas ſcortationes; ultra calamitatem publicam pungit me domeſticum malum. Hic filius, qui, propter me, fletu madens, adſtat, in ſe unum ſenſus meos trahit, & animum, alioquin boni publici ſuperſtitioſum amatorem, ſanguinis proximitate prævertitur. Expectatis ut palam faciam inique tentatum ſcelus? deſint ſenectuti meæ verba quibus nefas coarguam: ab hac epiſtola (porrexit epiſtolam quam ad me pro carmine ſcripſerat Nometus) laſcive obſignata cauſæ meæ ſumite argumentum; ſatis illa pro me loquetur, dum Nometum nefarii ſceleris reum à ſua manu damnabit.

Cum iſto fine ſermonis, reſolvit vincula amatorias tabellas non ſine luxu ſub ſecretum tenentia, & altiori quam antea voce, quod ſequitur legit.

NOMETVS DAPHNIDI S.

VStrina tua major eſt flammis Cupidinis. enimvero te diſſimilem Veneris filio fecerunt Fata. inter vos nihil cõvenit, niſi quod æque formoſi ſine delectu ſpectantium pectoribus paſſim & ubiq; atrox movetis incendium. Sed ille ſævus Deus aliis ignem ſuſcitat, tu tibi. Numquam Amori contigit amari: te vero amant quos amare torques; nec fugit ille, quem figis, ſed delectatur vulnere ſuo, & ab ictu tuo gaudet perire. Moriar ſi quod ſentio, ſcio; adeo fel tuum, mel eſt: & illi flammei oculi tui, ex occulto

occulto dulce lædunt. Hoc unum te tamen efflictim deprecor, ne mortalis hominis illius obſequium faſtidias, qui pro te paratus aſſari, omnem alium cultum ponit in faſtidio. Vale.

Interim ſævire vulgus, & injuriæ atrocitate in ſeditionem ferri: ebullit murmur, & inconcinnæ voces vario fremitu roſtra feriunt. Cum ille qui ſenatui præerat, poſtquam mutuis ſuſurris à circumſtante magiſtratu ſuffragia excepit, juſſo ſilentio, prætextu noctis adventantis in craſtinum diem cauſam diſtulit. Ah, quam ſecurus eſt, quiſquis nocere poteſt! iſtæ induciæ Acigniorum potentiæ ſuffragantur? iſtis impunitum manet ſcelus, & liberum iter reo ad fugam relinquitur? Vſus eſt judicum benignitate Nometus, & per tenebras elapſus eripuit ſe pœnæ. Quærite nunc qua parte terrarum Iuſtitia regnet! cum in illa urbe in qua major Divorum turba ſibi domicilium ſelegit, judices in facinus non modo conſentiant, ſed & in auxilium facinoroſorum impias ſententias & ſenatusconſulta ſceleratiſſima pronuncient! Quicunq; ab hominibus juſtitiam expectat, neſcit à quo tempore Themis aſcenderit cœlum. Nimirum, humana fragilitas ut inclinat in vitium, ita in gratiam vitioſorum inique clementiam induit, & nunquam ſeverius inſanit, quam cum dicendum eſt in probitatem.

Hæc res bonos omnes movit qui etiam ſi ſe non norint, exercent tamen amicitiam conciliante virtute. Solus pater inter manifeſta ſcelera ſeculi immotus reſtat, & illo animo quo fœlicitatem ſolebat accipere, eodem infamiam familiæ ſuæ ſuſtinet, & à cauſa ſua ad patientiam reſpicit. Neque defuerunt Poëtæ qui in iſtos judices ſcriberent. Cæterum è tot car-

minibus unica ſatyra venit in hanc manum, quam aſſidue mecum porto, quamque hæc argentea pyxis, huic collo ſuſpenſa, & à furto vendicat, & ab injuria temporis tenuiſſimam papyrum ſurripit: in qua ſint licet plures verſus, non dubito tamen quin omnes placeant. Iam pyxidem veluti ciſtam ſecretorum Palladis capacem Daphnis revelaverat, jam explicaverat chartam, jam ſatyræ lectionem inceperat, cum Tamias: Et quæſo te Daphnis abſiſte conviciis quibus inſanum carmen judices noſtros lacerat, quos commune Eleutheriæ malum mille criminibus damnavit ab eo die quo magiſtratus & clavus latior ad licitationem venerunt. Cum & habeam quæ de Nomeٍto tuo referam, & pati nequeam contumelias quas inſolens poëta in parentes meos invenit, dum in omnes Theompolitanos ſenatores malo temperamento vitia digerit & miniſtrat, ne fervidus ſtylus aliquem videatur omiſiſſe non confoſſum.

Nuper cum in illa urbe forem in qua Rhodanus noviſſimos Araris fluctus præcipitatis aquis frangens ſubtrahit nomen nobiliſſimo amni, & à bibliopola quærerem librum, quo Garaſſus umbram Paſchaſii miſere premens, in clariſſimi viri monimenta jaculatur fulmé, quod ſtatim deficit authoris invalentia, & argumenti fœditate; intravit mecum bibliothecam ſcholaſticus, qui Petronii Arbitri ſatyricon peteret. Miratus inquiſitionem nobilis pueri, petii ab illo quibus præceptoribus inſtrueretur tam teneris annis & tantæ formæ? Ad hæc ille, Dubia, inquit, & languida Philoſophia invenit tandem validam ſoliditatem, & in hodiernos homines tam altum penetravit,

vit, ut jam antiquam animorum noctem clariſſimis facibus reſolverint. Summum mirandæ ſcientiæ, reciprocus maſculorum amor! quo quondam Orpheus muliebres blanditias, & imperfectam libidinem abdicavit. Hujus doctrinæ memorant authorem Iovem, qui Iunone contempta in plumatam aquilam mutatus durum oris cornu intrivit Ganymedis ori, & petulante lingua oſculum fixit melius ave. Apollo deinde contemptă philoſophiam coëgit recaleſcere ex integro, & reſumere impetum fractum omiſſumque, dum ſpretis Daphnidis ignibus in Hyacinthi vultibus exarſit. Invidere Dii philoſopho, & amicum necavere. Inde deſerta habitanti, triſtes diræque noctes in memoria amiſſi pueri vigilatæ, & mala vita æternitatis munere pejor. Taceo Heroas illos, Herculem, Agamemnona, Achillem, Alexandrum, & alios, quibus iſta ſcientia plus ipſis imperiis placuit. Quid putas Socratem feciſſe? quid Platonem? quibus Philoſophi immortalitatem ſuam debent, dum rigidam hactenus ſcientiam certis legibus vinxere, & raram in amicitiis fidem conſolidavere mortalitati, animoſque agreſtes certis formaverunt præceptis ad bene beateque vivendum. Quantus de prioris ſinu Alcibiades ſurrexit, robore, virtute, ingenio? Qualis à poſterioris amplexu Phædrus ille, cujus nomine libros ſuos nobilitavit. Et ut cæteros omittam philoſophos qui mentes hominum ad perverſa degenerantes ad virtutem reduxere, unus Arbiter inſtar mihi omnium; ne me putes inepte quæſiſſe quem diligo. Hic pro Ariſtotele in Acigniorum ſcholis hodie legitur, interpretatur, laudatur; non temere & ubique (neque enim omnes ad hoc genus

genus exercitationis accedunt) ſed inter privatos parietes ſelecti ad audiendum adoleſcentes, quos facile ingenium & formoſum corpus ad omnes humanitatis leges detorquent. Et ſi me nondum noſti, Philoſophus ſum. Plerumq; enim ſolers gymnaſiarcha pueris adhuc naſcentibus induit philoſophiam, & adoleſcentes juvenibus mixtos eadem vivendi regula componit. Nomen gymnaſiarchæ ubique locorum celebratur; adeo eum luxuria ſua manifeſtum fecit. Nometum appellant. Homo ille quidem rigidi vultus, & corporis obeſi: ceterum inter Acignios amore puerorum, & profeſſione venerabilis doctrinæ notiſſimus. Hinc Philoſophorum ordinem triplicem ſtatuit; audientium, profitentium, docentium: quorum tria exempla in uno Petronio putat imitanda. Pueros & adoleſcentes, quos in auditorum numerum reponit, ad Gytonis mores inſtruit. In eo laudans officioſam pueritiam, cum ſe ſervilibus inquinaret obſequiis ut fratri ſuo placeret. Patientiam, qua viderat ſine murmure Quartillæ Circeſque concubitus. Audaciam, qua cum virgine luſerat. Generoſitatem, preceſque, & lacrymas, quibus Aſcylti, Eucolpii, & Eumolpi fregerat iram, diſcordiam ſedaverat. Blanditias, quibus cum offenſis redibat in gratiam. Formam, qua excæcaverat nautas. Mollitiem, & nequitias, & quidquid ephebos ad patiendũ geſtientes commendat amatoribus. Iuvenes & agere & pati doctos, Aſcylton & Eucolpion, imitari jubet, & profiteri virtutes quas olim in cinædis & exoletis antiquitas rudis vitia putabat. Et primum in his fortitudinem extollit, qua diſpoſitis ad præliandũ gradibus currebant ad mor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tem, niſi interveniſſet Gyton. Mox conſtantiam, qua mutationem & injurias fratris ſuſtinuerunt. Sagacitatem præterea, qua tuniculam recuperavere, ſimulque vitaverunt judicem, & leges quas graſſàtores nocturni timebant. Humilitatem tandem Eucolpii, qua defectus ſuos apud Circem excuſavit. Seniores vero quos magiſterium decorat, ad Eumolpi vitam reformat: Simulationem in eo commendans, qua ubi de uſu formoſorum mentio incidiſſet excandeſcebat ſevera triſtitia, neque violari aures ſuas ſinebat impudico ſermone. Subtilitatem, qua Pergamenſi puero gaudium extorſit. Sapientiam, qua populi contumelias & miſſos in ſe lapides contempſit. Robur, quo in inſula M. Mannicii concurſus iratæ familiæ, & hoſpitum armatorum impetus retudit candelabro. Solertiam, qua ſerviles notas ingenuis vultibus inſcripſit. Eloquentiam, qua Licæ & Triphænæ furorem compeſcuit. Facilitatem, qua mendacia & inveniebat, & promebat. Prudentiam, qua & conjugii damnationem laudabat, & pœnas uxoratorum. Solertiam, qua perſonam principis viri ſuſtinebat, & divitis, & ſapientis: donec cumulatus ingentibus divitiis illuderet Crotonienſibus.

Sic apud Orpheoteleſtas omnes virtutes invenit, quibus melior Philoſophia conſtat; legeſque in Petronio, & præcepta, & exempla ſalutaris ſcientiæ.

Inde Celtarũ, Cretenſium, & Chalcidenſium philoſophorũ legitima in fæminas odia magnis encomiis noſter Nometus celebrat. Melius quidem feciſſe Thracas qui ulciſcentes Orphei necem ſtigmata mulierum frontibus inuſſerunt. Spartanos, Romanoſque, maſculam Venerem coluiſſe.

coluiſſe. Ludos bene celebratos apud Megarenſes in Dioclis puerorum amatoris honorem. Multa per ſacram Thebanorum cohortem feliciſſime geſta. Athenienſes libertatem ſuam Harmodio & Ariſtogitoni debere: Agrigentinos Charitoni, & Melanippo; quos idcirco fortunatos Delius dixit, quod cultores & duces fuiſſent divinæ & optabilis amicitiæ. Solos Tyrannos vetuiſſe puerorum amorem, quia virtutes odiſſent. Meruiſſe ſtatuas & ſua templa Cratinum, Argynnum, Antinoum. Hinc cum Zenone Citticnſi concludit, Amorem ejuſmodi Deum eſſe, liberalitatis, amicitiæ, concordiæ largitorem & procuratorem: auxiliatorem in his quæ ad Rerumpublicarum & Imperiorum ſalutem pertinent; Fortem, eloquentem, & prudentem. Vnde & illi ſtatua una cum Pallade, Mercurio, & Hercule in Academia & gymnaſiis. Eundem vitiorum hoſtem, virtutum hoſpitem, formoſiſſimum, omnipotentem: ſine quo nec Mundus eſſet, neque ſtaret. Inventorem legum, morum præceptorem, & diſciplinarum; per quem & vitæ tranquillitas quæritur, & mortis timor adimitur. Fæminas, imperfectum animal, ſecludi ab iſtis bonis, quæ eo citius petentibus occurrunt, arctiuſque adhærent, quo perfectior eſt quisquis ad tantam Philoſophiam enititur pervenire. Viros indignos nomine ſuo, ubi muliebribus blanditiis permittunt ſe, & inquinantur amplexibus; cum ad eum finem nati ſint, ut ad meliora ſemper ſuſpirent, gaudeant æqualibus, inferiores contemnant. Neque ſolum pulchritudinem corporis expetendam, ſed & animorum, quos ſapientia plurimis dotibus feliciter aſperſit. In hac formarum mixtura ha-

 bitare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

bitare ſummum mortalitatis bonum, quod vel amans ingerit amato, vel amatus amatori, vel in reciproca ſpirituum communicatione nutritq; & accendit corporum contrectatio: juxta illud antiquorum dictum, Inter amicos omnia communia. Cum hæc cingenti volubilitate verborum ſcholaſticus effudiſſet; Et ut video, inquam, multum etiam impubes profeciſti, qui tam alte, tam perſpicue novæ Philoſophiæ partes enumeras, & declamatorio ſtylo nihil omittis eorum quæ hactenus inauditum ſapientiæ ſtudium commendant. Minime, inquit ille; utinam maturius ingenium meum ad tantam diſciplinam miſiſſem, quæ eo blandius nos delectat, quo pauciores tot virtutum oblectamento delectantur. Totum quidem tam puer, tam formoſus & quidquid volueris addere, abſolvi ſatyricon, hoc eſt Philoſophiam: ſed adhuc me decipit carmen, & Heliconis aſperitas terret, qua ſcientia noſtra ſuſtinetur: neque enim unquam melius ducitur Amor quam Apollinis manu ad loca pura & innocentia, quæ Dii habitant, & mortales in quorum pectora noſtrum ſapientiæ ſtudium influxit. Vix dixeris quam facile Poëtæ ingenii ſui viribus ad magnas ſpes pervenerint: & niſi Eumolpus tentaſſet verſum, nunquam illum Eucolpius audiviſſet, adoraſſet Triphæna, aut Crotonienſes ceu miraculum ſapientiæ ſpectaſſent, & tot ephebi attoniti ad auſteritatem rigidi vultus ſua corpora ſummiſiſſent imperanti. Iam vero quæ in publico ſpecies, quæ veneratio? coire populum & circumfundi, & accipere affectum quemcunque juſſerit: ſive ille Tragicus iterum capiat Trojam, aut civile bellum heroicus canat,

ceu

ſeu ludat Lyrico, aut mordeat epigrammate. Vnde non mirum ſi Muſas & Gratias comitari Cupidinem Heſiodus ſcribat, & Pauſias redimitum lauro & cytharisantem pingat. Si enim ab Amoris oculis detraxeris velum, putabitur eſſe Apollo; aut iſte Amor, ſi illud flammeis luminibus applicaveris. Quid enim aliud magis amantes facit, quam Poëſis? aut Poëtas, quam Amor? Orpheus, Sappho, Ovidius, Catullus, & alii, quod vivunt, quod leguntur, quod laudantur, Amori debent, ſicut iſte quod celebratur Poëtis: adeo provide & prudenter æqualem æquali, impuberē impuberi Deum Deo neceſſitas conjunxit, ut mutuis egentes auxiliis, nunquam niſi mutua & in reciproca concordia perdurent. Hoc jamdudum Nometus ſciebat, qui poſtquam totam Philoſophiam expedivit, ſtatim ſcholaſticos ſuos ad licentiam carminum detruſit, implevitque auditorum pectora pulcherrimo Muſarum furore. Nam præter Eumolpi verſus ſua ingenuitate fluentes, etiam Petronii fragmenta notis inſtruxit, deſcenditque ad Catalecta: hærentiq; & attonito ſimilis hodie à nobis petiit ſenſum diſtichi; quem ſi dederis, adorabo te: nam & illud totam ſcholam in incerto detinet; & ille qui invenerit, ſolidum amplexum accipiet à magiſtro. Cum me Oedipum jactaſſem, ſumpto libro invitavit ad lectionem, tam abſtruſi ut putabat carminis. Hoc erat;

Dum loquor, una mihi peccatur littera; nam T,
P, dico ſemper, blæſaque lingua mihi eſt.

Paravi, inquam, multo dilucidius epigramma, à quo hujus diſtichi lucem facilius eripias quam Prometheus olim ignem de cœlo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Suſceptus nuper ſuperis Acignius oris,
In Ganymedæis vultibus omnis erat.
Altum ſtertebant conſumptis Numina menſis,
Et poſitis circum ſecubuere toris.
Non eſt paſſus Amor prima mala tædia noctis,
In teneris pueri clunibus inguen agit.
Vt ſenſit non eſſe Iovem puer, excutit illum;
Fit ſonus, illatis ignibus acta patent.
Hunc prædicantem Lethæas miſit ad undas
Iupiter, ut Stygium rumpat amore Deum.

Contraxit Scholaſticus frontem, &, O, clamat, mendacium mendaciſſimum! nunquam enim Acignius pervenit in cœlum: ſed cum in Capitolio per Pontifices inter alia Gephyriorum numina nuncuparetur, recuſavit divinitatem; & ante oculos ſpectantium, cum via ſacra (qua quondam Claudius Imperator viſus eſt ire ad Deos) traheretur in altum, ipſe ſua ſponte delapſus ab aëre, humanas voluptates prætulit immortalitatis bonis. Remunerabo te niſi faſtidis totidem verſibus, ne aut tu ingrato poſſis beneficium exprobrare, aut ego non probare quæ dico.

Quod ruit è prima cœlorum Acignius arce,
Non fuit hoc ſortis, ſed pietatis opus.
Dum pietas decepta, Deos & ſidera donat,
Fit pius, & ſuperas ſponte recuſat opes.
Impius ante obitum, pius eſt poſt funera, cœlo
Decidit, & caſu noluit eſſe Deus.
Quantũ humilis ſimplexq; fuit, data ſidera temnit,
Et non conceſſo maluit eſſe ſolo.
Roma cave; noſtrum cœlis qui prætulit orbem,
Romanum mavult quam Iovis imperium.

Riſu excepimus Tamiæ de ſcholaſtico narrationem; cum Botris veluti lymphatico percuſſus morbo, ſe extra tugurium Daphnidis miſit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

miſit, & cum ſilentio incepit præire ſequentes: eo truculentior, quo & Acigniorum ſcelera tolerare non poterat; & timebat Onoſandri potentiam, quam extra Eleutheriam riſurus erat, ſi illum Dii in aliena terra ſervatum vellent, & nos nihil omitteremus ab officio & ſacramento quod nos una vinxerat.

Declinabat Sol diem, cadentibuſque radiis ſumma montium libabat inſtabili fulgore. Proxime antrum fecerat Natura eo aſpectu, ut crederes inde erupturam Sibyllam, quæ quondam Æneæ poſteris fatum fecit. Vertex in præceps poſitus mox caſurus putabatur. Hunc denſum vimen tegebat, & inter caducitatem veteris ſaxi uberes aquæ volvebantur, quas gramen excipiebat, tam lento ſtrepitu, ut ne cadere quidem eas putares. Intus tenebræ ſepulcralibus formidabiliores, niſi quod in intimo receſſu apparebat exiguum lumen, & inter fragmenta rupis, vivum cadaver.

Hærebamus ante aditum ſpeluncæ, horrore noctis & novitate rei ſtupidi: cum ſeſe exeruit homo ſenex, humano major; gracile corpus, & adeo decrepito ſqualore incultum, ut tacitis concatenationibus ſingula membra moveri viderentur. Teſtudineos & vacillantes gradus ſuſtentabat baculo: triſtis vultus; oculiq; ſulcatis per ætatem genis, diſco, quo fingunt olim Hiacynthum cecidiſſe, grandiores: ſpiſſa barba & ea illuvie obſita, ut inter album & nigrum eſſet. Os deductum, apertæ nares & muſco horridæ: glabrum caput; tota deniq; corporis compages quaſi ſignum pictum in pariete ad terrorem puerorum. Quis fuerit, & quid dixerit, accipite.

Novi jamdudum (inquit) quibus tempeſta-

tibus acti, reliquiſtis mare, quod hi ſoli navigant, quos humana caducitas delectat, & ſervitutis exitiale jugum. Fœlices animæ; quæ fucis relictis, ultra humanitatis leges præoccupaſtis cælum, & in Deorum beatitudinem ante mortem veniſtis. Enimvero metuunt omnes, & nullus eſt qui verum ſciat, niſi qui ſeipſum negligit. Parum eſt minas ferre; prævertiſtis ſupplicia, & tormenta velut exhibita in theatralem ſcenam riſiſtis. O liberi liberalium artium liberi, qui eas animas quas dudum precarias inter aliena vitia traxiſtis, parati eſtis in extremo anhelitu morientis libertatis exhalare! ô conſtantia! Plures hodie Hiſpane dominantur, pauci Gallice reſtitiſtis: Ingredimini penetrale iſtud, & ſecretis meis participes futura diſcite.

Divinum putabamus, & ſi falcem habuiſſet, erat in animis mirantium pro vetere Saturno venerari, niſi quod fabulis non credimus. Cæterum colore eodem quo nos viderat, placido vultu, quieto pectore, non tumultuarie ut Bacchantes & Deliaci, poſtquam baculo quem gerebat, rupit funem quo ſuſtinebatur lapis qui latum ſpeculum tegebat, in quo plures imagines videbantur; ſic ad nos:

Omnis anima Dei filia cœlos habitat, ſciens eorum omnium quæ hic, & apud ſuperos ſunt: mox corpori incluſa, in capacitate organorum languet. Tepet in pueritia, oppreſſa contrario calore: in adoleſcentia, per ratiocinationem eniteſcit: in virilitate, creſcit per judicium: in ſenectute, per prudentiam emicat: poſt ſenectutem tandem, ſeipſam reminiſcitur, & excuſſo ſervitutis humanæ jugo, quo minus corpori debet, eo excelſior fertur per aëra, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

quidquid ubique fit uno inſtanti pernicitate ſua videt. Hinc illæ frequentes in decrepitis vaticinationes. Etenim ſpiritus promptior eſt, quo tardiora membra, & carnis titillatio remotior eſt. At præter iſta quæ mihi cum ejuſdem ætatis hominibus communia ſunt, ipſa ſolitudo & ſilentium, à quibus Monaſonis nomen mihi reſtat, alas addidere ad futurorum cognitionem, quam per repræſentationem earum rerum quæ paſſim aguntur, ex iſto quod videtis VERITATIS ſpeculo, accipio.

Anus mulier, quam hic cernitis longo morbo & ætate macilentam in lecto jacere, in cujus ſalutem aliquot medici pharmaca miſcent, GALLIA eſt, cujus membra per diverſas ſeditiones diſtracta antiquum robur videntur amiſiſſe, & Proſerpinam expectare, quæ jam ſua vetuſtate cadentes crines impavida ſecet. Aliquot regna fœlicitas loci tutata eſt: multa gentis robur in ſublime erexit: ſunt quæ prudentia in conſiliis ſervavit: Alia opibus ſuis debent quod perdurant: nec deſunt quæ ſenectutem Fortunæ beneficio retineant. Nimirum ab externis ruinis ſurgunt imperia: primis duobus ſæculis adoleſcunt, totidem creſcunt, totidem integre & cum gloria ſervantur, ſeptima & octava ætate labant, nona & decima fatiſcunt, cadunt, pereunt, & cinis eſt ubi Troja fuit. Pauca exceſſere mille annos, & illa ſine decore, frigidis viribus, pigro ſitu, & quotidie novis doloribus aggeratos dolores ad ultimum ſpiritum ferentia. Subitum Mortis venenum eſt, nihil ſtabile quod in Mundo, nec perpetuum quidquid mortalium luminibus videtur. Hiſpania augetur ambitione & conſtantia. Roma quod claves hodie etiam ha-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

bet, facit ſuperſtitio. Reliqua omnia dehiſcunt in Europa, & ſingulis paucæ Olympiades reſtant pro termino. Italiæ principes timore vinciuntur. Veneti vicinis propugnaculis coërcentur. Cotzii paupertate, Subalpini ſanguinis proximitate domantur. Rheti largitionem ſequuntur, rupturi fœdus ad Hiſpanici auri fulgorem. Belgæ hoſtili exercitu teruntur indies; pavet Anglia; Germania diſcors in præda eſt. His omnibus inhiat Hiſpanus, & brevi, ſi Deus ſinat, franget. Fatum eſt in partibus illis. At promptior Galliæ ruina imminet: florentiſſimum regnum, & niſi quod viribus ſuis rumpitur ſuper alia duraturum.

Hactenus evitata favore Deum pericula & ſuccuſſus hiſtoricis relinquo: ſola mihi de futuris cura, ut & quæ prævideo ſciatis, & tantum Imperii corpus naufragio & ſepulturæ detrahatis: Sin minus, idem vos æquor fluctibus mergat, ne patriæ veſtræ dedecori ſuperſtites ſervitutem, quam fugitis, inveniatis.

Dudum eſt à quo Hiſpanus peregrina libidine ad furorem uſque æſtuat, obliviſcitur Ibericarum formarum, & in una Gallia patentibus votis ſuſpirat. Nihil auro efficacius, præſertim in amore, ubi & Cupido aureus nominatur & aurea Venus. Vſus eſt communi amantium remedio, & pecuniis per ſervos & ancillas matronæ vetulæ attentavit pudicitiam. Major pars corrupta ceſſit juvenis petitoris dolis, & ipſi quorum tutelæ Gallia committitur proditores veteris caſtitatis vendunt dominæ ſecreta, & ſuis inimici, hoſtium amici fiunt. Adeo in exitium noſtrum feroces ſumus, degeneres fidelitatis antiquæ, & corrruptione ſæculi ad omne ſcelus parati. Hinc domeſticæ

exaſpe-

exaſperationes, & inter potentiores diſſidia, cum alii pro libertate pugnarent, alii privatis commodis publicam utilitatem poſtponentes in patriam ſuam arma tollerent.

Neque tum exciderant omnium animi, reſtabant ſublimia ingenia, quæ nullo pretio delinita ſuſtentabant deficientem Galliam, donec gliſcente adulatione, & timore mortis deterrerentur. Minima turba & ea fugitiva rixata diu cum incommodis ſuis callum per injurias duxit, & adhuc infracta malis de genu pugnat. Multi ad virtutem nati ne pauperes eſſe cogerentur deſeruere naturam. Aliqui quia probi eſſe non poterant, ſequuti ſunt perverſitatem, & in commune malum juravere. Illos ambitio ad magiſtratus evexit, quoniam per ſcelus compendiaria via eſt ad honores, longa & ardua virtuti. Iſtos ad avaritiam impulit Larium neceſſitas. Hos pauperis nobilitatis titulus, & gloria proavorum hæreditatibus major, Poſtvertæ addixerunt. Plures pugnandi aviditas, & incerta vitæ ſecuritas, armavere in regnum, ut certius & citius perirent; cum ab his qui res imperii adminiſtrabant, ne ſperare quidem ſtrenuo militi fas eſſet beneficium quo glorioſis vulneribus poſſet mederi. Omnes in diem vivunt, & ſtipendiis ſuis exuti cum nihil accipiant, rapere coguntur.

Iam vero reducite oculos ad ſpeculum, & tricipitem iſtum Geryona qui ægrotanti Galliæ medici pallio tectus aſſidet, curioſe contemplemini. Ille eſt, qui tot ſanguiſorbas adhibuit ægrotæ venis, ut ſine ſanguine membra reſtent, ſimulatis medicaminibus vexata ad deſperationem ſalutis. Ille, ille eſt, qui in propoſitum veſtrum accenditur, & Veritatem foras

ras

ras migrare juſſit, quæ vos aliquando cultores ſui numinis, inſulæ ſuæ longis peregrinationibus feſſos excipiet.

Ecce autem naſcitur Hercules, & victor tot laborum, fautorem Hiſpaniæ Geryona clava cædit. O ineluctabilis Fatorum vis, ô fœcundum germen ad ſpem noſtram natum, o reſtituta libertas, & brevi, favente tanto principi fortuna, ab exilio reverſa Veritas, & ſedibus ſuis reſtituta! Quid igitur patrio ſanguine cruentamus manus? quid paucorum crimina innocentum punimus ſuppliciis? Quorſum bella civilia & prætextu religionis impune patratæ cædes ad barbarorum etiam ſatietatem? Societas Gallica fornicationi ſimillima eſt: fatiſcit detracto lapide, & in unius aut paucorum nece volvitur in ruinam. Cur non ſuccurrimus vicinis, & facta concordia in peregrinos iras transmittimus? cum ſciamus noſtrorum cruorem in nos verti, & illum ſaluti ſuæ male conſulere qui proximi vitæ non conſuluit.

Hinc Geryon innocenti gladio & nunquam evaginato quaſi Iupiter alter funeſtum tonat. Hunc ingens corona nobilium & popularium cingit, à quibus veluti rerum author & naturæ tam crebris precibus in favorem ſupplicantium vocatur, ut & templa vacua ſint, ædes publicæ non ſecus ac in peſtilentia deſertæ, & ipſæ celebres olim curiæ, ſine voce, deſtitutæ poteſtate ſua, ſerviant alienis imperiis.

Eia quis percuſſor peſſime authoritate ſua utenti manum præbet? quis everſorem Galliæ humi ſternit, & Plutoni conſecratum mactat? Herculem video clavæ ſuæ pondere monſtrum umbris immolantem. Tollite Galli victorem, canite Pæana Galli, & conſervatorem veſtrum

rapite

rapite ad triumphum. Rideat jam fortunam Virtus, interque ſacros lares, & ultra Pyrenæos montes eniteat, tanto acrior, quanto ſuppliciis & opprobriis fuerit amplius fatigata.

Hæc ut dixit, laſſi ſua ſenectute poplites reliquere membra, animus quoque vacuum calore corpus in conſpectu noſtro reliquit. Dubitantibus nobis quo hypogæo fatis functum conderemus, ſupervenit adoleſcens figulea lagena & pera quæſtuariis cibis turgida onuſtus. Qui poſtquam levibus ſuſpiriis mortuum proſequutus eſt, tam conſtanter peroravit ut nec ipſi Dii æquiore animo mortalium caſus ferant quam iſte ſuſtinebat ſenis expirationem.

Vitio, inquit, gentis humanæ ad improviſa deficitis; vultibus ad marmoris tincturam pavidis conſideratis novos caſus, & veluti monſtro turbati qui ſitis vix recordamini. Scitote igitur me hic favore Deum veniſſe, ut & ægris mentibus ſolatium adferrem, & vacuis jejunio corporibus precariis ciborum reliquiis auxiliarer. Quid timore ſupervacuo exulceratis pectus, & noctem deducitis inter lacrymas & ſtuporem? Omnes eodem cogimur, ſed plures alieno ictu mortem inveniunt quam ſuo. Hunc ad ſublimia tendentem inimicorum ventus rapit; alium deſerit ſua ſors longa obſtinatione ſatiata: multos inter convivia caſus ſtrangulat: aliquos facinorum conſcientia ad interitum præcipitat: furiarum ſtimulos ipſa morte graviores putant, cum illam quæ aliis ſupplicio eſt, in remedium poſcant: ſed multo plures obſequium & potentiorum amor perdidit. Et ne peregrinis exemplis ultimum iſtud probem, hærebo in Monaſonis fortuna, & luctum veſtrum illius laudibus levabo.

Mona-

Monaſon pueritiam & adoleſcentiam ſub Meleandro proſpere & cum gloria egit : apparebat præcox & prudens in puero ingenium. hinc regis amicitiam promeruit. Creſcentibus annis virtutũ omnium domicilium exiſtimatus, armis audaciam inimicorum compeſcuit, amicorum benevolentiam firmavit eloquio. Tandem perfidia ſuorum Meleandro uno vulnere in mortem per cucullatum ſicarium affecto, Protagonis partes ſequutus pericula omnia dubii Martis tentavit. Verebatur Fortuna ne caderet, & ille Genius tutor Gallici regni qui Protagonem ad imperium ſuum vocabat, exarmaverat Parcas ne nocerent Monaſoni. Quid plura ? placuit & huic regi. Ecce pacato orbe ſuo geminatis victoriis ſibi pacem fecerat Protagon : riſit Cupido victorem,& vario vulnere invictum bellis principem ſub jugum ſuum miſit. Nihil tam ſecretum quod jam Monaſonem lateat: adit regem, invehitur in amoris impudici flammas, laudatoque legitimo hymenæo ægre perſuaſit ut nuberet. Velox eſt Amoris flamma, hærent primæ ſpecies amatorum animis, & tarde vulnus deponitur quod licentia conſuetudinis in longum patorem crevit. Non ſe tenuit pruriens natura : ut enim Lucillam ſuam vidit, ſequutus eſt corporis impetum, & admonitu Monaſonis extincta pæne favilla acrior revixit. Senſit hoc Monaſon. itaque ſubtili arte aggreditur Lucillam, percontatur de amore regis, pollicetur ſe utrumque matrimonio juncturum. Faciles ſunt ad credulitatem, puellarum animi : reſcribit regi, & Monaſonem rogat ut epiſtolam ſuam ad Protagonem perferat, quæ de nuptiis loquebatur. Erat autem ejuſmodi :

LVCILLA PROTAGONI S.

LAus minima eſt decepiſſe puellam: nunquam fortuna tua aut gloria creſcet ab Amoris ludibriis. Si vis uxorem, habes me longæ tibi obſequii laude cognitam. Sin minus, fugiam ego à vultu tuo: ut per meam abſentiam oblivium mei te ſequatur. Deforme nomen eſt amicæ: prævaluit jam atrox fama: & niſi me ad thalamum tuum vocas, vocabo te ad tumulum meum. Vale.

Poſtquam legit Protagon ambitionem mulieris, hæſit aliquandiu. Mox converſus ad Monaſonem; Abeat, inquit, inſolens mulier; ruptum eſt vinculum quod me illi ligabat: & quoniam dulce numen meum ſuſtinere non potuit, diſcat perferre contrarium.

Tunc Monaſon cælibis vitæ incommoda argumentis pluribus regi demonſtravit: eo illum inter homines loco eſſe, ut quidquid fuerit acturus ſingulos tangat. Seligendam quidem uxorem quæ legitimis amplexibus vagum amorem retineat, det liberos ſe & conjuge ſuo dignos. Inter nobilitatem vetuſtiſſimi regni plures fœminas aſpirare ad tantum matrimonium, quarum omnium quæcunque ſemel deguſtaverit imperium, alienaturum à principe inſolentia ſua ſubditorum animos. Nunquam bene univerſis Gallis imperaturam quæ inter mediocritatem Penatium vix duabus aut tribus ancillulis etiam male imperaverit. Diverſo ambitu ardere principes fœminas virgineſque, pudicitiam, modeſtiam, majeſtatem, & pulcritudinem, cum maximis dotibus ab omnibus Europæ partibus allaturas. Seligeret modo quam vellet; has ſcilicet regni fortuna dignas,

gnas, quæ præter probatos mores ab ipſis cunis didicere quid eſſet imperium. Obliviſceretur interim Lucillam ſuam, & cæteras formas, quarum corpora lex illi eadem ſubdebat, quæ regni Gallici habenas tradiderat.

His monitis ad novas curas accingitur Protagon, dedignatuſque reſcribere Lucillæ, ſe ipſum conſulit quam ab exteris regnis in partem regni & curarum ſuarum deduceret. Iam Lucilla Protagonis animum à ſe alienatum ſenſerat, fraudeq; Monaſonis comperta, iram ſuam conſulebat qua ratione ulciſceretur injuriam. Deſideriis noſtris quæcunque illa ſint præſto ſunt ſtudia & miniſtri, ſceleribus aliena ingenia accommodantur: nimirum certa ſunt tum veneficis, tum percuſſoribus præmia; ſola virtus ſine pretio eſt.

Erat quidam Pantomorphus miſcendis venenis, falſis accuſationibus ſtruendis, necandis per ferrum hominibus æque ſolers: hujus opem cum Lucilla mercari deſtinaviſſet, amore ſimul & iracundia ferox, ſcripſit ad eum litteras, per quas Monaſonis vita veluti ſubhaſtabatur, nullum niſi ſceleratum emptorem repertura. Dudum me pater meus Lucillæ tradiderat, longa illius cum Protagone familiaritate adductus in ſpem maximæ fortunæ, quæ nunquam niſi fælicibus apparet. Creduntur mihi ſcriptæ ad Pantomorphum litteræ; neq; enim habebat Lucilla inter famulantes liberos quem præ me diligeret. Vix ædes reliqueram neſcio quomodo etiam errore meo ſævus, occurrit mihi Monaſon: & poſtquam in celeritatem meam inquiſivit, lenocinantibus verbis fregit fidelem pertinaciam, extorſitque à manu mea ſecretas dominæ litteras. Ille ut ſibi parari inſi-

inſidias cognovit, exuit ſub honoribus laborantem nobilitatem, & ſibi deinceps victurus, vocavit me in ſodalitium ſuum. Verebatur Protagonis cum Lucilla redintegrationem, ſciens iram in amoribus flammas augere, & fœminas vindictæ appetentes ubi ſemel conſenſere in unius mortem, eadem contumacia ad ſepulchrum uſque deferri, nec unquam parcere illis quos ſemel timuere. Ah! quam honeſta res eſt paupertas læta! quam nubilis fulgor eorum qui reges ſequuntur! Ridiculum eſt mortali inter tot vanitatum ludibria perpetuam fœlicitatem expectare: vocant nos undique in amplexum ſuum moleſtiæ, & inter delicias ſemper aliquid ſævi nos ſtrangulat. Nulli contingunt magna bona & diuturna. Ridet fatum quos ſubito evexit, & ſi non miſereatur rapit. Pertinax eſt qui non cedit ſortis ſuppliciis, neque eam excuſat quæ perpetuo movetur. Habemus ſolatia miſeriarum noſtrarum illius inconſtantiam, & quod ad omnes injurias naſcentes exponimur.

Vixdum ſecretum hoc ſpeluncæ ſilentium ingreſſi eramus, cum Protagon conciliatus Lucillæ ſuis quoque incommodis lætabatur, præſentium cupidine accenſus, & oblivione amicitiæ qua nuper Monaſon gloriabatur etiam in illis damnum velox. Inimica magnæ potentiæ res eſt, nimius erga dominos amor; & nulli miſerius vivunt, quam qui maxime regum ſuorum non modo incolumitati ſed & gloriæ ſtudent. Quæritur ad omnia tormenta Monaſon, non quia peccaverat, ſed quia expediviſſet peccaſſe. Nimirum omnes hodie Cares ſumus; & veteris conditionis obliti, degeneres majorum libertatis ſponte noſtra depoſuimus

Gallicam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Gallicam licentiam. Iam ſuperſtitio objiciebatur abſenti Monaſoni, jam ille damnabatur odii in illud imperium cujus tranquillitatis partem ſuo ſanguine fecerat, jam philtris traxiſſe regem in amicitiam ſuam dicebatur, objiciebanturq; ejuſmodi alia ſcelera, quæ quondam virtutes fuiſſent. At Monaſon ſua conſcientia ſecurus ridebat atrocitatem famæ, & nihil aliud Deos rogabat quam quod fœlicitati Protagonis arbitrabatur conducere. Vtpote cui flebile fuiſſet deſerere tot per annos continuum vitæ ordinem, finemque ſuum novis ſimul veſtigiis & motibus polluere. Excuſabat velocium Cupidinum motus, & nihil minus querebatur quam exilium ſuum.

Interim rediere priores animi Protagoni; reminiſcitur Monaſonis prudentiæ, fidelitatis, roboris. Nimirum præſentem virtutem odimus, ardemus in abſentem! O acies, o fulgor! nictant ad illius aſpectum mortalium palpebræ, & oculi veluti radiis æſtuantis ſolis tacti, triſte putant lumen, quod ubi amotum eſt videre geſtiunt. Debebat hoc patriæ officium Monaſon, ut Protagone juſtis nuptiis vincto, regiam familiam generoſa conjuge, mox liberis augeret. Nec mora; exerit caput è latebris, acceptamque ab Etruſcis Reginam thalamo Protagonis locat, primo partu Clodovæum Galliis daturam. Hoc, & aliis beneficiis obligatum regnum reliquit; priſcaque ſolitudine lætus jamdudum, cavit'ne novis aulæ incendiis implicaretur.

Pronus erat ad veſperam proxime præteritus dies, cum Monaſon repentino ſomnio turbatus inſolitum excuſſit torporem, & magna voce appellavit me in opem ſuam. Tandem ut

ægre

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ægre proximo gramini incubuit, ſudore manu deterſo, Iamdiu (inquit) Phileſitere ſumus experti, quos fœtus mentes criminibus gravidæ in manus obſtetricātis invidiæ mitterent, quo aculeo foderent incautos, qua fraude & inſidiis circumvenirent eos quibus palam blandiuntur. Cecidit Tolmites ejus perfidia quem ſibi amicum credebat, & vix placide quieſcit Ajacis umbra in hoc concuſſi regni motu. Deſiderabimur aliquando etiam à peſſimis, ubi Parcæ ſuo ictu imperaverint mori. Ibo inter hæc obviam morti pervertenti ordinem naturæ, & minorem fratrem major annis ſequar. At poſtquam Iovi liberatori, & Proſerpinæ libavero, ſuadeo, Phileſitere, ne ſpem tuam deſperatione dones. Venient verarum virium viri in defenſionem tuam, & illa turba Veritatis aſſecla te cum Pinotidio in tutelam ſuam accipiet. Illa ſapientiæ præceptis animos tuos componet, illa blandiloquo monitu ſeveros mores mitigabit, & innato jampridem in vitia odio à conſcientia tua indefeſſam probitatem extorquebit. Incipe itaque eorum providere receptui, quos præceptores habiturus es, & à proximorum hortulanorum liberalitate quære convivium peregrinantibus.

Hæc ultima ad me Monaſonis verba fuere, neque ego dubito quin ſingula eveniant, cum à præſentia veſtra in partem jam Veritatis inquiram. Omittite itaque pavorem; & ſine funeris ſumptu, ſine pompa, mortuo ſubvenite, vacuum animo corpus tralatitia humanitate tumulaturi. Præviſum exitum fortiter tolerate, ne conſtantiam defuncti impatientia veſtra maculetis. Relinquite præficis commendatitios fletus, cum ſciatis verum dolorem lacrymis

mis indicere ne cadant, & egeſta muliebriter ſuſpiria detrahere de generoſiſſimi ducis laudibus. Vocant ad ſe Dii quos amant, ſubtrahuntque eos hominibus, ut & nomen eorum ab oblivione vindicent, & permittant eos à cœlo ſecuros inquirere in laudes & præconia ſua, & patientiam noſtram.

Igitur compoſuimus tumulo Monaſonis corpus, & lapidibus quos ſolos crudelis fortuna fugitivis reliquerat aggeſſimus ſepulcrum. Iam manes ultimum proclamati in Elyſio fruebantur fama ſui, jam ad ſolitas operas reducti modeſtis vultibus deſiderium tegebamus abſentis. Vt enim ſolet diſcuſſis imbribus redire priſtinus ætheri nitor, ſic fletu detumeſcente nova tranquillitas roſeum colorem revocavit in genas, quem nuper pallor mœſtitiæ comes expulerat. Nimirum umbræ fœlices tranquillitatem amant animorum: quoniam ipſæ in tranquillo ſunt, delectat illas ex alto bona noſtra reſpicere: cæterum illæ nobis nuſquam condolent, quoniam beatitudini contraria eſt cõdolentia.

Commodum, multiformes dapes fecerãt Hecates cœnam, hinc placentarum lautæ reliquiæ oneraverant terram, inde fruſta ſecundarii panis, cum vetuſto caſeo, & nucibus & caſtaneis, pæne moretũ fecerant. Hac omnes copia lætati deſtruebamus congeſtos temere cibos, cum colonus quidam furtive ſpeluncam noſtram ingreſſus ad Phileſiterum ſic ait; Plures Monaſonis æquitatẽ ante has fores opperiuntur: nam & noſtri, illius beneficiis ad ſervitutem uſq; devincti, tanti hominis famam ultra miraculum poſuerunt: unde hodie quaſi ad ſacrarium Veritatis immixti plebeiis, ruſticiſq;, nobiles ad illius tribunal ab omni terrarum parte ſtudioſa

cele-

celebritate congregantur, malis ſuis, & jurgiis, à divino Monaſonis ore remedium petituri. Laudata Phileſiterus clientum frequẽtia, Proclamabis, inquit, Monaſonem nobilitatem animi deduxiſſe in cœlum; quod longa probitate vivens meruerat; mecum tamẽ eſſe juvenes qui occupare poſſint vacuum Themidis ſedile, orbiſq; totius diſcordias certo judicio componere. Abierat ruſticus: neq; Phileſiterus expectavit invitationem audientium, ſed lætiſſima fronte anteceſſit curioſitatem noſtram. Quoties (inquit) Diana curſum ſuum æquali ſemper invectione perficit, junctiſque cornibus reparavit orbem, toties Monaſon circumfuſa villicanorum multitudine cinctus varios caſus audiebat, & è Veritatis ſpeculo quid decerneret accipiebat. Quiſquis enim ante ora veteris cavernæ ſedens judicaturus oppoſitum ſibi conſulit ſpeculum, certiſſima lege mendacium à veritate ſecernit. Quippe in eo veriſſimi vultus, habituſque loquentium, accuratius exploranti referuntur, exuunt omnes mutuatam perſonam, & ementitos cultus ponunt. Cæterum ſuus color veracibus permanet, quem confundit mendacium, & fuligine teterrima maculat in ſpeciem Mauri. At glacies ſpeculi puro fulgore nitida imitatur tranquillitatem maris, ubi Veritas fabulis obtegitur, & velut ventis undique ceſſantibus tacita ſilet. Quod ſi levibus mendaciis verax narratio coinquinetur, differtur aliquantulum ſerenitas, & exiguis nubibus ſpeculi candor obducitur, donec iterum erumpat Veritas, quæ ſicut flabris ſpirantis Zephyri impurum aërem, & peſtiferam contagionem, ſuaveolenti flatu depellat. Reſtat, ut judicem ſortiamur, qui expectationi con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

confuſæ multitudinis reſpondeat, & conſtanti judicio admirationem mortalium ſimul trahat, & ſequatur Monaſonis famam.

Necdum finierat, cum Tamias inclinavit in electioné meam: & quamvis ignorantiam timidiſſima deprecatione damnarem, acceſſere ad illius ſententiam cæteri, ſimulque conſenſere in authoritatem meam. Dum efferor ſodalium manibus, dum propter puteal Libonis componor, dum mihi ſaxea ſedes pro ſella curuli paratur, dum Veritatis ſpeculum ante oculos vicina in nocte figitur, & cavetur ne prima & male fida umbra ſpeluncæ dicturis ſecretum detegat: memineris (inquit ad me Daphnis) ô Alithophile Prætoriæ gravitatis, ut & tardo ſermone aſcititiam hodiernorum judicum majeſtatem poſſis teſtari, & inſolentem ſeveritatem vibranti ſupercilio fingere. Iſta, plures judices fecere, quam ſcientiæ aut probitas; quarum illi conſuetudinem eo inſolentius ejuravere, quo jactantius æquitatem mentiuntur, aut ſanctitatem profitentur in publicum.

At ego veritus ne coeuntium clientum animi longiore mora ſolverentur ad confuſum murmur, eriperentque mihi impatientia ſua libertatem ex præſcripto judicandi, tacui ad querelam Daphnidis, ut & alienis querelis me permitterem, & operam meam litigantibus addicerem gratis.

Vix pro tribunali ſederam, cum juvenis ruſticus ad eum quem manu ducebat, Heus, inquit, commilito, caveſis ne dicentem interturbes; nam & tu craſſis auribus, & tarditate loquutionis jampridem meruiſti ut taceres. Tum alter, At tu ne abſurda mentiendo narrationis veritatem inani fraude jugules; nam & amitteret

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

teret oratio leporem ſuum, & ab una lite veluti ab hydra litium mille capita ſuccreſcerent. Iſto accepto reſponſo, ſubjecit alter, Viderit cui contentionis noſtræ judicium permiſſum eſt, ne contumaci corde reſpuat orationem in ſpeciem Græcanicæ fabulæ compoſitam: quam tamen ſi bonis oculis & aure fideli exceperit, inveniet omnia, licet primo ſupra captum cogitationis humanæ ardua videantur, factu facilia, auditu grata, eruditione plena.

In Arvernia qua collibus aſperioribus aſſurgit, urſus & aſinus, hic calce, ille unguibus infeſti, in mutua vulnera ſæviebant. Forte viator tam immanes feras miſeratus ad extremum vitæ periculum ferali bello deduci: Avete (exclamat quo maximo poterat niſu) fortiſſimi Martis clientes, & generoſæ beſtiæ, ad imperium etiam hominum lætis ſideribus advocatæ: horret animus contemplando fortitudinem qua libentius lethiferos ictus corporibus excipitis quam aurum alii utraque manu. Nec me putetis huc ſine cauſa veniſſe; fœdus inter nos perpetuum ſanciturus. Ad hæc quieverunt bellaces feræ; & reductis in ſuam gratiam ſuperciliis, hinc aſinus prævalida juventa, inde urſus ſuis unguibus fidens placati audiebant conſulentem.

Sic ubi ſtelliferum linquens Cyllenius axem
Per totum deſcendit avum, cognata reponunt
Numina funereas iras, triſtemque remittit
Quiſque metum, bellique ſui medicamine viſo
Miratur virgam, quæ vincula ferre leonem
Cogit, & imbelli tigres albeſcere rictu.

Neque ille tardavit reliqua adhortationis ſuæ pertexere. Poſtquam, inquit, Doromiſus Fortunæ Ilienſis templum deſeruit, omnia in deterius

deterius mutata artes homineſque ſine mercede reliquere. Suffectus eſt in illius antiſtitis locum tardiſſimus equus; Taſticium vocant. Hic grato hinnitu quos meliore vultu Fortuna reſpexit ſalutat, & gazæ regiæ malus adminiſtrator non niſi beſtiis felicitatem oſtendit. Nam neque theſauros ſibi commiſſos glorioſis militibus, aut probis judicibus diſpenſat, utpote qui ſtoliditati ſuæ male conveniant: ſed è ſylvis, ſtabuliſque, & ſtercore, eligit bruta ſibi ſimillima, quæ in contumeliam Bellonæ & Apollinis deducat ad divitias & honores. Quid vetat & vos ad hunc beatorum numerum adoptari, cum cætera animalia membrorum fortitudine præcellatis? Hoc dicto ingreſſus in horrorem vicinæ ſylvæ, urſum aſinumque reliquit magnis cogitationibus ſpes ſuas ad ambitionem torquentes. Tandem inter utrumq; convenit, ut aſinus per villas, oppida, & urbes urſum ſuo tergo deferret, hac novitate ſtipes aliquot æreas argenteaſq; in mutuum ſubſidium aggeſturi: ea conditione, ſi urſus ad fortunam feſtinans expectatas opes à Taſticio acciperet, ut in aſini quoque lucrum æqua pars cederet. Itaque aggrediuntur iter quod ad Eleutheriam ducebat. Ac ut primum ſtetere propter Ligeris aquas, qui præcipiti curſu inſtabilem volvit arenam, & incerto alveo ſpacioſas planicies percurrit, metu horridi imminentium calamitatum omen putavere occurſum irati Dei, qui tum etiam vicinorum terras ſua colluvie deterrebat. Neque ego, inquit aſinus, ominibus crediderim. quid intereſt infelicibus, an fluctus abſorbeant perituros? An melius nos excipient terræ ſi fatorum acerbitas peregrinis indixerit mori? ſaltem crurum longis volu-

voluminibus ligatos, juncta mors feret, umbraſq; felices uno cymbæ tractu portitor Charon Elyſiis reddet, ubi magni ſpiritus beſtiæ laureta, & victricibus palmis loca conſita obambulant, & à Plutonis imperio ſummotæ inter amoris leges & delicias melioris naturæ indulgent immortali genio. Aude aliquid natalitiis tuis dignum: nam aut neceſſe habes cum inſaniente furere, aut malo augurio detentus frangere propoſiti conſtantiam, & audaciam tuam ſubita verecundia deſtruendo, priſcas latebras repetere, ubi lento otio saginatus damnes primam ambitionem. Nihil te morari debet; magnanimi eſt, adlatrantes Scyllas contemnere, & exemplo Lunæ quæ diſpendiis Phœbi lucet nocturnos canes irridere. Et ecce nihil aliud expecto quam communionem periculi; imo præcedo te, & ſi me vectorem non faſtidis, mihi Ligeris pro Helleſponto erit, aſinus tibi pro ariete; forſan in Eleutheria Colchidem inveniemus, & in æde ſacra Fortunæ Ilienſis, vellus aureum.

Incredibile dictu qua audacia bonum ſocium urſus ſuperaſcenderit, qua levitate ſeſſorem per rapida fluenta minacis fluvii aſinus vexerit, quo impetu cavatas prioribus ungulis undas fregerit, quam molliter crura in ulteriorem ripam repoſuerit. At poſteaquam de fluctibus extulit ſe pæne ad necem laceratus unguibus urſi, (qui ne arietem ſuum inter undas novus Phryxus deſereret, fortibus uncis adhæſerat aſini tergo) vulnera fortunarum ingentium prænuntia exiſtimans, nihil de ſævitia ſeſſoris conqueſtus, ne alter exprobraret ignaviam, fortiter caſus ſuos toleravit.

Inter hæc auſis ulterius progredi omnia ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſpe proveniunt; agreſtes oppidanique deſertis velut in ſolitudine ædibus, intentis ad lætum ſpectaculum animis, variis muneribus onerant urſigeruli dorſum, gratis aſino ponderibus, qui ad miraculum ſimul incedebat & theſaurum.

Ad iſtum modum à ſingulis aliquid corradentes Eleutheriam, mox Ilium perveniunt, ubi largiore quæſtu gravati, & fœcunda accretione læti, pinigero diverſorio ſe ſuaque bona commiſerunt. Vt intellexit ſtabularius cauſam quæ utrumq; ad ampliſſimam urbem vocaverat, delectatus novorum hoſpitum contubernio in hæc prope verba cœpit.

Noviſſimis temporibus quando Protagon per mortalitatem commeabat, patebat in honores merentibus via: nam & Doromiſus artes amabat, & ſimilitudine morum Protagoni gratus malebat emere ingenia quam corpora. At hodie qui regnat Geryon, ſimul atque præfecit ærario non ſuo Taſticium, oſtendit noluiſſe Virtutem auri gravitate onerari, aut inquinari ſordibus male cumulatæ pecuniæ, quæ homines ſcarabæis ſimiles facit, quos fimi guſtatus vitiat. Quicunque igitur ad ſumma vota properant, ut inter cultores Fortunæ reperiant locum, ad illud tantum ſtudium ſeſe applicant ut ſentiantur ſe nihil ſcire. Hoc præceptores, hoc parentes liberos docent; & ſi quando ignorantiæ fortior natura repugnat, otio & præmaturis voluptatibus ſepeliunt incautos, & magnos ſpiritus per ſe ad æternitatem aſſurgentes inſtabili divitiarũ fulgore præcludunt; exiſtimantes in eo ſummã doctrinæ conſiſtere, ubi elementarius juvenis infideli lectura litteras in ſyllabas, ſyllabas in verba coagmen-

gmen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

gmentat, aut componit. His ſtat in templi ſui limine felicitas, & ultro blandiente nutu in oſculum ignavos pariter & ſtolidos applicat. Plerique inter mortales diverſis ætatibus ante fores templi Fortunæ liberalis præcepta chartis mandant, ſerviuntq; beſtiis, quibus pro manibus pedes, pro digitis obtuſæ ungulæ dudum fecere ut ſcribere neſcirent. Nam in collegium ſacerdotum qui dant operam ſacris inconſtantis Deæ, muli tantum, aſini, equi, & boves aſcribuntur: feras quippe non patiuntur tam manſueta animalia, ſed eas ad bellicas dignitates ſervant, & ſupervacuos honores ſupra ſummum cum ſideribus elementum micantes.

Pro Fortuna in ſublimitate aræ ſtat monſtrum ferocius Ægeo, qui centum enſibus minabatur Iovi cum Titanes affectarent cœlum. Huic pedes ſex diverſis motibus inſtabiles, ita ut facile hinc detrudi poſſet ſi aliquis inveniretur quem fatigaret vita ad deſiderium laudabilis exitus. Totidem manus vario geſtu accipiunt ingentia munera, aut exigua concedunt. Multi nobiles confuſa veſtium permiſtione deformati in ſpeciem pumilionum quos annuo prælio grues infeſtant, aut errantes Geryonis pedes ad ſtabilitatem componunt, aut podicé lambunt noviſſima exoneratione ventris fœdatum: ſimulque cum excrementis aurum liquatum combibunt: neque enim aliud metallum calidus ſtomachus ſuſtinet & concoquit. Multi à ſura pendent, à tibiis alii; beatiores de genibus expectant crepitum defluvii aurei præcurſorem. Nunquam ſcilicet grata expectantibus tempeſtas erumpit niſi ante colliſæ nubes dulce perſonaverint.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Hic ubi placatur ſupplicantium precibus, concutit triceps caput, & ſtatim in orantis ſinum tænia ſerica Neptunii coloris deſcendit. Ad quod ſignum Taſticius paululum in pedes aſſurgens, priorum crurum vinculis implicat exoratum, auraſque hinnitibus crebris pulſans, aut eum vacuas ſedes occupare imperat, aut è templi tholo inter fartim pendentia nobilitatis inſignia rapere equeſtrem torquem qui ſolus nobiles beſtias facit, atque illo vincire collum quod melius ad ſcalas gemonias, & deforme buſtum, Plutonius funis ſtrangularet.

Finierat diverſitor, & jam nox altior ſuaſerat ſomnos, cæterique ſub eodem tecto quieti ſe repoſuerant: neque tamen cum alii hoſpites altum ſterterent, ſollicitæ beſtiæ membra laſſitudine feſſa lecto permiſere. Damnabant Auroræ moras, & Lathmo tenebris ultra Cimmerias inhorrente abdicabant diem, quod tamdiu inter rubentis Deæ amplexum Cephalus retineretur. Longum eſt omne compendium, & tardum omne momentum ſperantibus: ipſæque voluptates timentur ab his quos cupido, & deſiderium expectati eventus, ad impatientiam obligat. Neq; longe lux aberat; mota eſt Aurora ſollicitudine beſtiarum. Præluxerat jubar, & ingentem Phœbum ab undis Hiſpanæ Doridos eduxerat. Quis, inclamat urſus, ſtabuli fores janitor abſolvit? ſummus dies eſt; etiamnum tacent cardines, & nullus eſt qui januas reſeret? Vbi chlænici, ſartores, lacernarii, ſubucularii, ſolearii? Accurrit ad illius imperium numeroſa familia: hic, præpeditum multiplici penna pileum imponit capiti immanis feræ; ille, carbaſum æqualibus ſpi-

ris & ſinubus rotundum ornamentum collo aptat: alii caligas conchyliatas, holoberum thoracem, enſem, balteum, tibialia, periſcelidas, calceos, palliumque è purpura bis cocta auro intertextum induunt.

At parte ex alia generoſæ ſtirpis aſello
Auribus è geminis circum cava tēpora pendent
Auro duratæ phaleræ, cui plurimus ore
Oſtri fulgor abit, fulvum ſub dentibus aurum
Manditur, & rigidi gemmis micuere tapetes
Inſtrati dorſo: non fortius æthera luſtrant
Solis equi, quando fraternas languida flammas
Luna fugit, mergitque vadis luctantia contra
Sidera, & immenſo condit ſua lumina Ponto.

Itur ad conſtitutum templum ſequentibus mercenariis ſatellitibus, cum fæce populi proſequentis conductitiam pompam; quæ ubi pulvinaribus ſeſe intulit, urſus humi projectus adoravit Geryonis ſtatuam, & votum quod ſpes incitabat per tot pericula conſtanter ſervatum fortunæ tanti numinis perſolvit.

Per te ego fœcundiores Amaltheo cornu dexteras, per Danaës imbrem deprecor, per meſſes aureas, per tot exempla felicitatis quæ ubertim circa pedes tuos repullulant: patere beſtiam in hoc tuo ſacrario ſubſiſtere, & inter tot famulantium greges urſum numerari, qui rictu cruento nihil niſi invidentium tuæ gloriæ cædes deſpumabit, & quod hic apud vos nobiles multum æſtimari intelligo, qui per fas & nefas iram tuam vindicabit etiam innocentum ſuppliciis.

Nunquam humanior fuit Geryon; continuo cærulea faſcia evolavit in ſupplicantis ſinum. Senſit urſus divinæ providentiæ beatitudinem, & illico equeſtri torque donatus deſe-

ruit teſtudinem templi, novis honoribus tumens, & ab innocentia ſylvarum, voluptate leviſſimi muneris corruptus, in ſuperbiam & inſoleſcentem faſtum degenerans.

Dum hæc agebantur, aſinus è ſpatioſa porticu contemplabatur ſcribarum veloces manus, qui ſedentes in atrio, Fortunæ præmia variis voluminibus inſerebant: & alia omnia, qualia omnino diverſitor deſcripſerat. Invitatus locorum ſplendore, & prolectante ſpe optimæ hæreditatis quam jam tacitus devorabat, propius acceſſit; mox paulo fidentior, intra limen fani ſeſe faciens, nixus poſteriori genu, priore vero amplexatus aram, ſic adprecatur. Tu qui Parcarum fila, & imperia fatorum pro arbitrio regis, qui exemplo creſcentis Iovis inter paſtorum caſas educatus parentum inopiam pæne ſceptro mutaſti, & nunc benefactorem Saturnum de cœlo deturbare cogitas; Tu qui libertatem hominum longa annorum præſcriptione ſuper animalia cætera ſuperbientem exitiali ſervitio premis; Qui tot inſignes beſtias ſub quarum onere circumjacentia tribunalia gemunt humanitati præfeciſti: Veteris fœni & ſegnium carduorum cibo remoto aſſere me in aureum convivium tuum, & iſtis beſtiis immanitate corporis, tum Arcadicis etiam grandiorem aſinum, aſcribe in cultorum tuorum gaudia, ad quæ non modo ſe favens Fortuna, ſed & hominum quoque ſtudium inclinat.

Non ſegnius dexter Geryon aſini devotionem optata tænia comprobavit; aſſurgunt Fortunæ antiſtites, detractiſque hyphippiis ſacerdotium cum tribunali aſino dari jubent: quod ubi per ſcribas publicis inſtrumentis relatum

latum eſt, confuſis ruditibus, mugitu, atque hinnitu antiſtitem novum ſalutavere; junctisque cum fide pectoribus, tumeſcentia palearibus pectora, & oſculum ſimul miſcuere.

Cæterum ſuis muneribus ſors laſſata (quæ nunquam magis clareſcit quam per publicam aut privatam calamitatem, bonæ ſtabilitatis impotens) urſum ad graviores priſcis miſerias improba manu reduxit. Etenim ſicut inanium ſpicarum caſſi vertices per ventorum ludibria ubi ſemen amiſere cœlum ſuo cacumine ſpectant, ingrata altitudine agricolarum ſimul ſtudia & turbinum impetus deludentes: ſic illi quos paupertas inter inutiles honores implicat, nullo divitiarum pondere gravati inferunt quidem ſideribus caput, ſed tam moleſto dignitatis fulgore, & ſuperflua magnorum nominum meſſe, ut nihil aliud præter auras & infortunia redivivo ad miſerias corde percipiant. Inde, plerique cum incommodis ſuis pertinaci modeſtia luctati, permittunt ſe communibus vitiis, & vitam ſuam ad alienas injurias, & ſicariorum officia præcipiti commodant. Hoc ſenſit urſus, quem familiarium rerum neceſſitas inter ſteriles nobilitatis titulos opem nuper vectoris expoſtulare coëgit; neque enim poterat longis jejuniis extenuatum corpus ad extremam neceſſitatem durare. Verum aſinus mutato genere vitæ mutaverat mores: & quamvis aurum modio metiretur, malebat accipere, quam dare.

Querebatur urſus ruptam tam cito ſocietatem, quam volebant leges ſemel contractam non aliter quam mutuo conſenſu reſolvi. Eam conditionem qua vocaverat vectorem ſuum in partem ſperati lucri ſi à Fortuna reciperetur,

reciprocam intelligi. & tacite cautum ut aſinus pari obligatione teneretur, ſi ſpes decepiſſet ambitionem ſuam, & ille vector aſinus expectatam Fortunam occupaſſet.

Mirabar ſuperficiem ſpeculi pererrantes umbras, faciemque dicenti eamdem permanere, diverſo tamen habitu, & veſtibus longe aliis quam uterentur hi quos ruſticitas ad ſtivam & boves damnat. Etenim de cæruleo ſerico per latus columba aurea diſcurrebat. Micabant circum ſimplicem avem aureæ quoque flammæ, quæ fluctus ſuos vario lapillorum colore criſpaverant. Eodē inſigni coruſcabat notabile pallium in ea parte qua capulus argenteus ingentis gladii ſiniſtram manum ſuperbe ſuſpendit. Hoc ludibrio mens attonita dum diverſas ſpecies concipit pæne oblita eſt quod ſuggereret. Revocavi tandem ſpiritum ad tot miracula fugientem, & judicium velut ad Philadelphicam Pharon, aut Herus lucernam, in hanc ſententiam decenter retorſi: videlicet, non teneri aſinum pro ſocio, cujus ſervitium curaſque cæca etiam Dea æquiſſima liberalitate donaſſet: lucra penes eum eſſe debere qui incertam fœlicitatē & nullo voto conceptam per certiſſima mala quæſiviſſet animis ad calamitatem obſtinatis. Videri tamen tum demum ad bonorum communionem vocandum urſum ab aſino, ſi ſummitteret corpus aſini obſequio, & pari viarum laborumque diſcrimine quo nuper fuerat exceptus, ſuſtineret ſeſſorem.

Tunc vero recepit intermiſſam orationem ille idem qui paulo ante loquebatur. Et, Per fidem (inquit) in conditionem beſtiarum ſincerum judicium feciſti. Nam cum inter has altercationes aſinus ad Gephyrium neſcio cur

lega-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

legaretur, promiſit in urſi manum ſe omnia quæ à Gephyrio acciperet fideliſſima ſorte inter utrumque partiturum, modo ſe tergo admitteret duraturo obſequio donec ad eam terram veniſſent quæ quondam erroribus Æneæ requiem poſuerat. Etiam generoſas mentes ſortis melioris expromiſſio ad ſervitutem domat; omnia fiunt ut paupertas fugiatur: nec iſte regii ordinis urſus recuſavit extremum ſervitii genus, quod in miſerrimum canterium torquatum equitem ignominioſiſſima metamorphoſi vertebat. Venalis eſt omnium vita, etiam eorum qui ſe à libertate vindicarunt: infamiam conſuetudo ſuſtulit. Neque dedignantur Sabæorum reges, ubi odorata meſſe camporum hilaritas exultat, in fimeto conſiſtere.

Cum ergo pars eorum qui aſino ſerviebant præceſſiſſet, ut diverſoria in adventum celebris legati quam humane pararentur; Alii itineris impedimenta, auream argenteamq; ſupellectilem, periſtromata, menſas, lectos, & quidquid ad magnificum apparatum luxuria & ambitio invenere, mulis, plauſtriſque veherent; Nec deeſſent qui comitarentur inſidentem urſo legatum: Commodum, ſuperatis Alpium jugis (ubi nives illudentes calori Solis frigore ſuo radiorum flammantium impetum retundunt) ad Rubiconem venere fluvium,

Qui Gallica certo
Limite ab Auſoniis diſterminat arva colonis.
Tum latus in niveis fuſcum deponit arenis
Vrſus, & obſtantes infringit pectore lymphas.
Inde abit ulterius, mediique per æquora tantum
Torrentis defert equitem, qui pallidus ora
Vertit ad oblatum littus, pedibuſque recurvis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Vrſi terga premit. Stant circum brachia collo,
Cornea quæ duro devinxerat ungula cornu:
Succutiturq; tamen, nec certo pondere fluctus
Suſtinet: & membris victoris lubricus errans,
Quid faciat neſcit. Multum poſt terga relictum
Fluminis, & totidem fallaces computat undas
Ante oculos. Tentat ſuprema pericula mortis
Evitare miſer; flexiſque utrinque lacertis,
Inter gannitus, vaſtum genitale natantis
Condidit in clunes, femori quo junctior eſſet,
Hæreretq; magis: rabidoque hæc addidit ore.
Hi tibi ſint fluctus multa pro Ligeris unda,
Proque tuo amplexu crura hæc, proque ungui-
bus inguen.
Auſonios addiſce pati nexuſque jocoſque,
Queis robuſtus Amor, queis gratia maſcula
forma,
Et melior Cypris fœlices ingerit ignes.

Interrupit dicentem adverſarius qui hactenus tacuerat, tam blanda oris ſeveritate, ut ſævientibus Iove & Neptuno in varias tempeſtates poſſet indicere pacem. Noli, inquit, ſuggillare vitia mea, & inutili deprecatione exigere à judice invidiam. Iampridem litis hujus infamiam ſuſtulit procera potentia. Sicut napelli aut aconiti flos lethalem torporem inter roſas & lilia perdit, ſic inter ſuaveolentes divitias non invenit fœtens ſcelus ſupplicium. Quidquid ſupra nubes evexit Naturæ aut Fortunæ imperium, placide regnat, & quieſcit; infra nocuum frendent fulmina, corrugat aëris frõtem ſpiſſius cœlum, aut cum grandine lacrymas exprimit. Iſta non tangunt Deos, quos humana ſuperſtitio temere fecit. Quidquid Poimenarchi peccamus, caſtigat auri fulgor, & occupatæ per timidam mortalium pietaté vires,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

quibus etiam in animas iniquiſſima pœna ſævimus. Non dedignabor mores meos ad cenſuram traducere, & ſummoto fabularum velo aperire ſcenam vitæ meæ. Statim reliquit ruſticas veſtes, ingens pallium cum purpurea tunica defluxerat in pedes; petaſoque capiti impoſito, & compoſitis circa pectus ſericis nodis qui de pileo tremuli pendebant, poſtquam expuit longa tuſſi marcorem, omiſſum ſermonem ſic retexuit.

Quod alter ſub aſini nomine luſit, tranſiit illud omne in partes meas. Illuxit naſcenti mihi peſtiferum ſidus, & contumacem ignorantiam animis ad ſcientias obductis inſevit. Sed nihil eſt ab omni parte miſerum. Pro ſolertia ingenii floridum corpus, & membrorum omnium gratia, benevolentia ſortis minor, quæ literarum gloriam pertinaci mendicitate vendens, eos tantum amat, quos ſolutum naturæ robur ad Muſarum & Apollinis odium reliquit. Hinc inexpectatus honor divinæ ad Gephyrium legationis, & ſubitus in me Geryonis favor procacem ad opes aviditatem antecedens. Hinc ſervile Philoceni officium, quod ab equite regio neceſſitas, & anhelantes ſub paupertatis pondere nobilitatis tituli extorſerunt. Satis ſub urſi fabula & perſona villici delituit: prodeat jam totus & ſuus in theatrum, ut ante iſtud Veritatis & Iuſtitiæ ſacrarium agnoſcat me indulgentiſſimum patrem, feſtinata adoptione præoccupantem Naturæ leges, & prodiga liberalitate parentales curas prævertentem. Nam cum ex Eleutheria diſcederem, oneravi eum ingentibus donis, & ingratum juvenem ad partem lecti recepi, in his locis, in quibus olim Cæſar maluit occupare Imperium

Mundi,

Mundi, quam relinquere. Nemo dixerit deformem roſam quia colorem ſuum induerit à cruore inſidioſæ matris Cupidinis: ſic neque vituperaverit puerorum amorem quod ubiq; fœminæ ſint. Nam neque corrumpit amabilem puerorum formam uſus, neque illud exoticum ſcelus vitiat duras Naturæ leges quæ ultra Græciam utramque maſculum cupidinem truculenter fugavere.

Perit Gratiarum pulchritudo quando Vulcanus atra fuligine obſitus miniſtras imperitantis ſibi Veneris quærit ad amplexum; & nihil eſt quod homines magis à beneficiis deterreat quam ingratus accipientis animus. Plures hic turbo de ſublimitate Fortunæ diſcuſſit, quam ignavia, aut ignorantia. Non ceſſavi tamen immerentem amore ſimul & munere proſequi, pretia voluptatis externæ; quæ raro Eleutherianis niſi per inſolentiam & crimen placet. Vt vero me Gephyrius pallio coccineo donavit, Flaminemq; fecit Dialem: quæſtuoſiſſima quæque ſacerdotia in Philoceni ſinum congeſſi, quorum redditibus inſolens inter nobiliores regni in laude & gloria vivit; cum apud eos divitiæ inter potentiam & virtutes numerentur. Deridet tamen alumnus infelix liberalitatem meam, præſcriptoſque ambitioni ſuæ fines ſuperbiſſima temeritate contemnit: Petitque hanc purpuram (quæ de Regum imperiis diſceptat) in auctionem & licitationem ſubſterni: Vt hoc ultimo beneficio ſaginatus nomen meum traducat ad infamiam, & celeberrimam authoritatem per confragoſa paupertatis præcipitia ad exemplum innocentis Hippolyti taceret.

Nullæ nubes exaſperaverant ſplendorem ſpeculi,

culi, & conſtans loquentis imago quidquid poſtremus dixerat demonſtrabat à Veritate comprobari. Sed jam juraverat Philocenus in benefactoris obſequium, fidemque: exhortatione mea adductus ad aliquam rei familiaris curam, vitaturus deinceps prodigalitatis ſcopulos, ad quos plures juvenes impingunt quam cadaveroſi ſenes in avaritiam.

Tum vero movit obſtantem turbam validis pulſibus Acignius; & corpus inter frequentiam audientium impeditum velut è vinculis expediens; celerrimo curſu ſeſe intulit in os ſpeluncæ, proculdubio præda inſequentis militis horrendæ proceritatis, & qui pannucius totus nihil magis oſtendebat præter oſſa extuberantia quam gladium, quem obducta ad crudelitatem fronte intentabat in Acignii latus, niſi ruſticus æque laceris veſtibus percuſſum fuſte militem ad aliam pugnam revocaſſet: qui novam cædem videbatur facturus, niſi aſtantes reſpexiſſent ad pacem, & impetus furioſorum repreſſiſſent: Non aliter æris ſonus incitatos venantium clamore canes à morſu feræ reducens, ſævire eos ultra latratum non ſinit. Prior temperavit ab ira ruſticus, & candida fame labra ad hanc querelam deduxit.

Vt in corpore invalidum membrum continuis fluxibus debilitatur, & in lacunam omnia purgamenta peſtiferæ domus ingeruntur: ſic nos quaſi ſentinæ & debilia regni membra contagione & morbis civilibus atterimur. mortuum mare, ſterile ſibi! undas nobis inutiles ſummittimus alienis navibus, & ambitionem magnatum augemus noſtra ruina. Vetat hyems prominere herbeſcentes ſegetes, aut obterit eas ingrata glacie,

aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

aut immoderatis imbribus annuo naufragio mergit. Gemmas quas in vitibus benigno flatu excitavit Zephyrus, naſcentes urit Aquilo, vel adultas grando proſternit. Spes omnes noſtras aut rubigo vitiat, aut Syrius conſumit, aut venti proterunt, aut lues tabida corrupto cœli tractu enecat. Vt in domo vetere omnes lapides excidium minantur, & amnium cunctorum curſus ad Oceanum: ſic nos innumeris malis affligunt mutationes temporum, & hominum ad aliena ingluvies cœli injuriis major. Pro crimine omni paupertas nondum ſatis extrema. Præter tributa & decimas quas injurii domini pro reditu habent, damnamur ad inſolitas operas, & ad culturam alienæ glebæ inviti deducimur: Dum ſquallent pauca agrorum jugera, antiquum patrimonium; quod nondum omne perdiderunt avaritia pacis, & licentia belli. Sic nos miſeræ ſervientium animæ ignobili morte deficimus, nec aliud effuſi toties ſudoris ſanguiniſque pretium expectamus, quam virgas, ſecures, cataſtas, cruces, & alia pro dominorum ingeniis ſupplicia, quæ humana malignitas inferioribus intrivit.

Accedunt damnoſa fœnora, quæ pecuniæ cumulandæ cauſa intulit ingenioſa nimium & ſolers in ſplendorem ſuum ambitio, quorum fœturis citius otioſi in civitatibus diteſcunt, etiam his quos cupido gloriæ, aut utilitas mercium ultra Herculis columnas advectarum rapuit ad aliquam fortunam:

Hoc uſura vorax avidumque in tempora fœnus.

Poſt hæc, inæquali ſorte exactiones creſcunt; modo per capita, modo pro cenſu inferuntur, inveteratum malum, & quod in ſingulos dies fit robuſtius, dum ſpecioſis nominibus venena

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

iſta teguntur, quibus minus vetus imperii ærarium quam paucorum qui male ſub regibus regnant polluuntur arcæ: qui falſis titulis ſuam crudelitatem, avaritiam, rapinas remedia, ſubſidia, vectigalia, & erogationes vocant: nota publicarum cladium nomina. Hinc fit, ut princeps pecuniis deſtitutus ſine authoritate reſtet; quæ nunquam bene ſervatur, ſi deſint Virtuti ſua præmia, & militibus ex laboribus ſpes. Aurum enim in Republica idem eſt quod in humano corpore vitalis ſpiritus, quo cum ſanguine egeſto membra omnia in mortem patent. Tot in exercitu millia ſub paupertate laborantia onus ſunt & prædæ. Tum demum ærarium incuria & prodigalitate exhauſtum per ſcelera ſupplendum eſt. Empti milites inſtabili in imperantes fide, ubi ſtipendiis fraudantur, feruntur in furorem: & ſi qui denique probi ſint, illos contagione ſua ad inſaniam rapiunt. Noſtra bona, quaſi hoſtile ſpolium, vænum dantur. Fœlices qui guſtavere tot mala, nondum autem fæcem omnem ebibere. Omnia ſunt in bellis civilibus miſera, ſed nihil eſt miſerius quam bene partis non poſſe frui. Gemunt percuſſi ſecuri boves, & inexpletos diurno labore novalium ſulcos implent cruore ſuo. Pelluntur oves à paſtu, & nuſquam redituris veſtibus exuuntur jugulatæ. Relinquunt ſub ipſis caulis dulces animas nutrices pauperis familiæ vaccæ, & ab uberibus ſuis lac extremum ſuffundunt. Cuncta deniq velut pulchritudo floris matutini uno momento vaneſcunt, & nihil miſerorum oculis ſupereſt ultra cinerem & favillas.

Quid non mortalia pectora cogis,
Auri ſacra fames, & amor ſceleratus habendi?

Non

Non tantum ſegetes alimentaque mitia poſcunt
Ad jugulum gladiis, ſcrutantur viſcera terræ,
Quaſque recondidimus, Stygiiſque admovimus umbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.

Nec iſte miles tot damnis meis ſatiatus pepercit liberis: temperavit quidem à mucrone, ſed tam improba humanitate, ut ſpiritum adempto victu lento effugio tenuatum pejus ſolverent, quam ſi eos enſis dediſſet neci, Diis infernalibus votum. Vtinam tam in poteſtate mea eſſet acceptarum cladium oblíviſci, quam tacere! vel ſi negaret recens dolor ſilentium, vita me infelix cum voce nihil profectura relinqueret! Similes ſumus ſerpentibus quorum morſus torpent ſub frigore; nos noſtra imbecillitas arcet à nocendo, & nunquam niſi cum anima exertum aculeum relinquimus, quem aliena injuria in ſui ultionem expreſſit.

Ad hæc miles; Quod, inquit, in cœlo primum mobile, hoc apud nos Acignius civilium motuum cauſa omnis & origo. Alii iſtius agitatione inſaniunt, hic ſua: nunquam ceſſaturus niſi Eleutheriam in ditionem Liphippi miſerit. Etiam in ſudo pacis graſſatur inimicus ignis varia face, quæ flammas ſuas in plures ſpecies mutat, & multivago fulgore coruſcans pro tempore colorem induit & cum tempore deponit. Iactamur interim civilium bellorum tempeſtatibus, & ut in irato mari fit, diverſis flatibus turbarum ſeditionumque; quæ prudentibus eo apertius videntur, quo teguntur ſecretius. Neque enim moveri poteſt & contundi hoc imperium, niſi ante cives cum civibus concertarint, & ſic defeſſi ac exangues inhiantibus Iberis tradantur. Relinquo anno-

rum

rum præteritorum triſtia monimenta, hoc luctuoſiſſimo exemplo contentus quod me ad paupertatem duxit per eandem viam qua reliqui regni nobiles ad certiſſimum exitium inconſulto præcipitantur. Quid aliud Retiarius ad Gephyrium miſſus legatione ſua peregit, quam ut invicem bellaremus? Quid aliud Acignius cum Geryone, quam ut Eleutheria gignendis inimicitiis per ſe nimium fœcunda ignotæ potentiæ ſubderetur? Pudet referre aviditatem innocue prędantis, ad quam nauſeant etiam hi qui ignominiam cõſumpſerunt. Hoc, quodcunque eſt, Acignius fecit; ſive ille Geryonem ad odium vocare voluit, & Liphippum ad regnum: ſive male quæſitæ poteſtatis fautor, maluit Eleutherianos perdere, quam ſervare. Verum eſt, aguntur bella iſtius ductu, & nondum tamen infamia peſſimi excidii ceſſit in authorem. Per hunc Geryon regnat; per hunc Geryonis parentes affineſque aſſequuntur periculorum præmia etiamſi periculis non affuerint. At reliqui magis inopia quam laboribus feſſi in ſcelera ruunt; cumq; videant interclusum ſibi ad honores & divitias iter, credunt innocentibus aliquando licere nocentes eſſe. Hinc ſeditio, libido, ſævitia, & quidquid privati hominis nomen ſupra principem elatum contumacibus in gloriam animis immittit; impatientes obſequii ubi eum imperare vident quem ad ſervitium & dedecus natura genuerat. Ab eo fonte ira & queſtus, & poſtquam non ſubvenitur, quiſque ſibi remedium quærit à licentia, ad quam facile ducuntur juvenes quos penuria à virtutibus ſejunxit. Eos amici pariter & inimici per colonias, municipia, urbeſque, atque oppida diſperſos nun-

quam

quam tuto excipiunt: ſpoliant, rapiunt, non ſacro, non prophano abſtinent: feruntur in omne nefas, cunctis obnoxii. Non enim habet legem neceſſitas, & jejunus ſtomachus, & corpus petitum ſæpius telis; quod peſtilentia & fames citius hoſte corrumpit. Hæc ſi me (ô Alithophile) ab accuſatione ruſtici non liberant; ſi nocens eſt, qui non ſponte eſt nocens; ſi paupertati fræ nos imponitis quicunque aut auditores hic adſtatis aut judices; ſi auxilia vitæ miſeris militibus erepta, etiam merentibus denegatis; ſi vobis ignotum eſt,

Quid cæde calentibus armis,
Quantum iræ liceat, motuſq; quid audeat enſis;
Si vobis ſceleris tanta eſt injuria noſtri:
Mergite me fluctu. vel ſi ſuprema recuſant
Fata moras, juvat hoc ſcrutari viſcera ferro.

Demiſerat in terram capulum, compoſitamque aciem gladii ad pectus tentabat, cum ſic orſus eſt Acignius.

Quotquot orbis terrarum reges tenet, hos omnes Gephyrio ſubdidit religio, & fortuna in illius imperium obſtinata. Metus, & terror & ſeveritas, vincula ſunt authoritatis, quam in omnes principes ſparſam dudum agnovimus, exuta libertate, & adempto per inquiſitiones loquendi audiendique commercio. Sic paulatim refracto pudoris clauſtro in populorum animos irrepſit adoratio Gephyrii, & eos in Imperatores armavit quibus audacia fuit recuſare ſervitutem. Data deinde imperia, & immutato ordine naturæ Gephyriani ad externa ſceptra vocati: inter quos etiam vetere inſtituto delectus fuit. Vt enim aquila pullorum generoſitatem experitur ad radios Solis: ſic Gephyrius principes, prolem ſuam, ſi ad

lumen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

lumen religionis male fideli oculo cõniveant, præcipitat è Solio regali, veluti adulterinos & degeneres. Vnde fit, ut ille plerunque in primogeniti jura ſuccedat, cui reverentia major & conſtans in patrem obſequium. Et jamdiu eſt, à quo minorem natu Liphippum fratribus præpoſuit. Frangit nimirum naturæ leges paternus amor quem gratia filii, & pietas, & probi mores fecere. Fateor, vehemens olim fuit in Eleutheriam Gephyrii affectus: ſed ut ſolent mobiles eſſe hominum voluntates, illius inclinatio in Liphippum ceſſit: pro quo laboramus, ut fractis per bella civilia Eleutherianis, irrumpat in florentiſſimum regnum Europæ caput, & ſi ſorti placeat, poſt paulo umbilicus Ibericæ dominationis. Nec iſte miles & ruſticus quod querantur, habent, tot actos labores, tot damna paſſa: quos pro religione bellantes æternitas excipiet, & certiſſima felicitas, quæ tantum illis patet, quos ad utilitatem Liphippi, & Gephyrii nomen mors funerata eſt. Non ſuſtinuit inſolentiam Daphnis, ſed Acignii intempeſtive mentientis vultum excuſſiſſima palma percuſſit: juſtiſque injuriis incitatus, in alias quoque corporis partes ſæviiſſet, niſi Acignius relicto inter manus verberantis pallio, per mediam turbam fugere cœpiſſet. Neque diu moratus Daphnis relictum pallium in militis faciem miſit, hoſtile ſpolium. Sed & hic, ut juſtam ruſtici litigantis querelam leniret, abſtinuit Acignii pallio, & reliquis permiſit judicium.

Tunc Botris pro præcone agens, Si qui, inquit, reſtant litigatores, hos univerſos & ſingulos ad hoc tribunal ſiſto. Nec mora; vir quadragenarius, ut apparebat, paululum ſemotus

à turba,

à turba, ejulans, ac dilanians impexos crines, ut ante me ſtetit, in hunc fere modum declamavit.

Quod adhuc ſpiro & vivo, fecit mendacium: quod hodie vobiſcum mori geſtiam, Veritas faciet. Intus eſt accuſator qui me ad tribunal veſtrum traxit. Lancinat me conſcientia mea, & internas lites movens, petit à juſtitia veſtra ſupplicium dignum criminibus meis. Cruentus enſis jam ſuper impia cervice pendet. Omnia lacera ſunt, perdita omnia, ſi ſemel ſemoverimus probitatem, & ab horrore imminentis necis ſubtraxerimus corpus alias pro Veritate moriturum. Neque ego à benignitate veſtra licentiam dicendi depoſcam. Licet enim magnitudo rei grandia verba detrahat, quibus deberem loqui, ipſa tamen hiſtoriæ novitate ſecurus, judicio meo demerebor ſilentium.

Nondum Clodovæus Typhone percuſſo exuerat ſervitutem: nondum imperium Protagonis receperat: & jam tamen nuptiæ, jam prolis ſpes, & omnia futuræ regni fœlicitati accommoda: Circenſes ludi, ſcenicæ artes, & loquacia per lationes & mutos motus tripudia. Inter quæ nobiliores Eleutherianorum equis invecti Sybariticam ſaltationem explicuere. Intentæ ſublimioribus palatii tectis nubes ſpatioſam aream tegebant: Pone feneſtram è qua ſpectabat cum conjuge ſua Clodovæus theatrum vacuum erat. Ac primo ſimulata fulmina cum ſtridore è ceraunoſcopio excuſſa: mox disjectæ nubes loco ſiderum varia lumina aperuere. E ſummo deinde projectu verſatiles machinæ deſcendentes Venerem cum Cupidine ſuo, Gratiiſque, Polymnia, ac

Pallade,

Pallade, vacuo hactenus theatro tradidere. Nec mora;acido cantu cœleſtis turba hoc verſu regni numina ſalutavit.

Nos veſtro famulæ jugo
Orbis quidquid habet congerimus Deæ,
Et palmis tegimus thorum,
Quem non tempus edax deſtruet, aut ſequens
Ætas. Iam veniet cohors
Multa gente gravis, fertilibus comis
Excuſſura ferociam:
Qui Syrtes Libycas, qui Tanaim colunt,
Aut Tigrim rapidum bibunt:
Parthique, atque Arabes, Æthiopes quoque.
Et Pœni fragili fide.
Hos nunc veſtra vocat copula, non malæ
Veſtris abſtrahet imperis
Sortis ludibrium, non necis impetus.

Sequutus eſt cantionis dulcedinem tubarum ſtreperus clangor, & in hippodromum cum equitibus ſuis educti equi, revocantibus interim Parcis cantatrices Deas in ſuum theologium. Hinc Aſſyrius eques compoſitus in majeſtatem equum ſuum ad concordiam præcinentium turbarum regebat. Proxime, laxatis frenis in ſpeciem pugnæ, volitabant Maurus, Medus, Parthus, Arabs. Non deerat equiti Perſico quem Tolmites, non Ibero quem Ajax, non Germano quem Enedrevus repræſentabant, gentilitius tumor; Scytha veloci actu percurrebat omnem aream. Tardum Suevus ititabat. Laſciviebat Gaditanus. Convolabat Syrus cum Turca. Finiebant agmen Græcus, Thrax, Polonus atque Italus: omnes ad eumdem concentum momentumque diverſis itineribus ad varias figuras revertentes, tam facili equorum recurſu, ut putares univerſos agi

ab eo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ab eodem rectore. Diverſas quippe ſingulorum actiones, motuſque, ſub iiſdem indicationibus ultimus numerus terminabat.

Iamq; humiles, jamq; elati ſublime videntur
Aera per vacuum ferri, atq; aſſurgere in auras:
Nec mora, nec requies. At fulvæ nimbus arena
Tollitur, humeſcunt ſpumis, flatuq; ſequentum:
Tantus amor laudum, tantæ eſt victoria curæ.

Tandem ad carceres ſuos revocati glomeratis greſſibus equi, documentum ſpectantibus præbuere, generoſum animal ideo ſocium hominis nominari, quod polleat ratione, Martis ſimul, & Muſarum cupitor.

Hic finis ſaltationis Sybariticæ præbuit initium proditionis in Enedrevo; nõ aliter quam peſtilens ventus civitatis minatur deſolationem ubi ab exciſione unius familiæ funeſtus incepit. Singuli eadem perſona in qua ſaltaverant ſuas domos petiere, uno Ajace excepto, qui audito lucis propinquantis gallicinio, in proximo angiportu quo reliquum noctis duceret, elegit Timandræ domicilium. Erat illa nationis Iberæ, tam commendato ſermone ut ſpecioſiſſimam etiam formam extingueret mirabilis facundia: neque uxor erat Ajaci; nam & Monaſonis ſoror quam juſtis nuptiis ſibi junxerat nuper reliquerat vitam. Vt Enedrevus cui ſola Ajacis gloria ad honores obſtabat, hominem contrarium fortunæ ſuæ vidit tenſis dudum retibus implicatum, ad palatium recurrit, monetque regis oculum, (ſic ille vocabatur qui ſtipatoribus corporis regii imperabat) infidum Ajacem eo cultu, quo Liphippi cultores uterentur, Timandram nocte intempeſta petiiſſe; proculdubio inſidias ab utroque in Clodovæum ſtrui, nec aliud agi in tam ſcelerato

lerato

erato colloquio, niſi ut Gallia Iberis in prędam caderet. Statim viri fortes qui pervigili cuſtodia fores palatii ſervabant, irrumpunt in Timandræ domum, divellunt clauſtra, & reſiſtentem inſultantibus Ajacem vario vulnere confodiunt. Includitur robori Timandra; & illi robuſti latrones poſtquam ædium omnium ſecreta veſtigavere, nudato Ajacis cadavere, ruptiſque veſtibus in quibus ſaltaverat, imaginẽ Liphippi inter thoracis ſuturas inveniunt, in ea parte, quam ſi viveret, concuteret cordis ſpirantis ſubſultus. Sed neq; exiſtebant qui Ajacis fidem labefactatam, corruptumve ad ſcelus pecuniis animum dicerent. Vnum illud mortuo objiciebatur, familiaritatem cum Timandra, imaginem Liphippi intra veſtes inventam, & quod inter tot larvatos Iberico habitu viſus eſſet in celeberrima ſaltatione. Cuncta, ſi abfuiſſet invidia, vix digna levi caſtigatione. Sed Enedrevus Typhonis gratia ſubnixus ſingula in deterius vertebat. Hinc inſcio Clodovæo faucibus obliſis Timandra cum Ajacis cadavere deturbata in gemonias.

At Tolmites Monaſonis frater exaſperatus ſupplicio pro fratris, & imminentis exitii intelligens ſi negligeret bonam mortem, juravit ſe omnia potius toleraturum quam ſe ſummittere per execranda facinora quæſitæ Enedrevo fœlicitati. Potuiſſe eum per oſcula & complexus inſidias ſuas tegere, jampridem aulica conſuetudine exercitum celare odium fallacibus blanditiis. Ajacem pridie quam necaretur cœnaſſe apud Enedrevum, poſt cœnam induiſſe Ibericas veſtes, quibus per famulos ſuos Liphippi imaginem inſuere potuit Enedrevus. Hactenus infractam fuiſſe Ajaci erga princi-

pem

pem ſuum fidem, in eo virtutum & ingenuarum artium perfectam fuiſſe collectionem, incultas urbium inſidias, incultarum villarum intaminatos affectus, & ingenium ad bona natum. Semper aliquid habere ex iniquo omnem necem juſſam aut perpetratam de nocte, ſine legibus, ſine defenſione. Neque jam dubium erat Enedrevi fraude interemptum Ajacem. Itaq. Tolmites ſpem in virtute ſua ponens, & ſalutem in victoria, jubet me appellare Enedrevum ad ſingulare certamen. Aſſiſtebat ei Tarſias, qui dudum Typhonis voluntatem veneficio quæſierat; hic caſum eundem cum Enedrevo popoſcit, deformi humanitatis jure, quod nos vitæ commodis ſejunctos, ad idem genus mortis vocat. Ridebat uterque periculum ad quod ducebatur. Sed neque Enedrevus naturam ſuam exuerat, comi extrinſecus ingenio, & eo etiam jactantius generoſiore, quo facilius tegeret novæ fraudis deſtinationem. Ac primo Tolmitis quaſi amici dextram complexatus, juravit ſe puris manibus ad inviſum certamen accedere, malle tamen ſontem exiſtimari quam ſupplicem. Experiretur, ſi vellet, innocentiam loquentis; recepturum ſe arma in tutelam fidei ſuæ quoties provocanti placeret. Tum ſecurior de facilitate credentis, addit amplexum, quo impeditus Tolmites certius caderet: quippe clam educto pugione Tolmitis tranſadigit latus, nihil ejuſmodi in tanta oſtentatione amicitiæ metuentis. Nec ille mortali vulnere accepto ſine vindicta cecidit: irruit in Enedrevum, fortique ictu enſem evaginatum perfido pectori condidit. Statim ex preſſere ſpiritum, & ſimul inter homines agere deſierunt.

Ecce, dum in auxilium Tolmitis convolo, inſequitur Tarſias, & à tergo incautum tranſverberat. Solutæ venæ egeſſere maximam partem vitalis ſpiritus, & niſi hyems frigida coagulaſſet per profundum patorem erumpentem ſanguinem, pari cum Tolmite exitu lethæos tentaſſem fluctus, & Cerberi latratus audiviſſem.

Sic cochlea contis
Torta retorta gemens tardantia vina repellit,
Quæ capiant laxo pendentia vimina labro.
Fit fluvius rubei laticis, quem lenta refundunt
Torcula ſuppoſito lacui: ſtagnantia donec
Munera Divorum deſertis uva racemis
Comprimat, oppoſitu molis qua mollius altas
Vimen agit rimas, quo Bacchi defluat imber.

Hic fortuitus caſus pro medicina corporis fuit, & membrorum omnium ignavus torpor animi ſolatium. Tandem velut ſomno excitatus intelligo me Tulliano clauſum. Dum vulnera mea obligata, dum carcerem miror, dum ſurdis parietibus inſidias Enedrevi detego, dum me indicio ſceleris relictum conqueror, proxima grabatulo in quo jacebam janua tenui ſtridore reſeratur. Intravit in cubiculum miles ignotus, & adducta poſte, peſſuliſque firmata, ſilentium in hæc verba rupit.

Via unica eſt, Pinotidi, qua effugere potes alioquin inevitabile ſupplicium. Semper leges in duellatores armavere ſe atroci ſævitia, ſed illis nunc edicto Clodovęi exaſperatis metuentior metus, cicutaque & cruce mors violentior. Vt umbræ terminus lucis eſt initium, ſic timoris excuſſio, libertatis. Nuſquam bene liber eſt, qui robore tenetur. Aude aliquid animo tuo dignum, & ſpiritu meis monitibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

excitato, ſubtrahe te à forcipibus jam capiti tuo imminentis Proſerpinæ, & à Charontis cymba refer pedem. Certum eſt, fatales Parcæ undequaque imminent: ſed fugienda eſt crudelitas, & tortor, & rota. Valet etiam apud poſteros memoria honeſti exitus: at omnis pœna manu carnificis publico ſpectaculo inflicta, ſemper aliquid habet ab ignominia. Neque me tibi implacabilem faciat quod Tarſiæ amicus ſim: cauſa veſtra ſeparari non poteſt. cũ in eadem nave tẽtetis Acroceraunia, eadem vos Scylla, eadẽ Charybdis aut abſorbebit, aut evomet. Quis in judicio innoceniam Tolmitis ab Enedrevi fraude ſejunget? Quis Tarſiam percuſſorem dicet, abſoluto Pinotidio? Veritas in judiciis nunquã niſi teſtibus quæritur; reliqua vana & reo nuſquam profutura, maxime ubi generoſioribus etiam exitium jus præſcribit. Nemo miſer mentiri recuſabit, cui ex mendacio ſupererit ſpes. Hoc unicum iter eſt quod te ad ſalutem ducit. Finge ergo, male præviſo Enedrevi & Tolmitis certamine accurriſſe te, animos exulceratos ad amicitiam reducturus; cæterum, malo tuo fato inveniſſe in necem furentes, adeo ut te amicorum vulnera impedire volentem demerſo per coſtas gladio capulo tenus proſternerent. Excipiet loquentem Tarſias, jurabitque viſa ſibi fuiſſe terna cadavera, cum in eum locum veniſſet quo duellum inter Tolmitem & Enedrevum rumor popularis vulgaverat: nec potuiſſe uti animo ſuo ad amborum concordiam quando conatus ſuos antevertiſſet fatum, utroque jam mortalitate exuto. Cui judici videberis falſa dicere, veriſimilia proferendo? eritne aliquis damnaturus jactatam amicitiam? quænam tam efferæ le-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ræ leges invenientur quæ ſupplicium bonis ci-vibus inferant? nimirum peribis tu qui mortem contempſiſti ne alii perirent. Iam libertas in arduo montis ſupercilio attollit ſigna, claroque tubæ ſono ad oſculum ſuum te vocat. I, erige te: & horrore carceris mortiſque fugato reſtitue te tibi, & in ſpem melioris vitæ utili mendacio marcentẽ animum demulceto.

His dictis, reliquit cubiculum, & me ſititorem libertatis in ſuas rationes traxit, quibus mitigati judices, me, Tarſiamque, per eandem mendacii januam incolumes dimiſere.

Statim ab ipſa Pinotidii querela ignari Acignii irarum multa militum manu cingimur, quam offenſus ducebat Acignius per ſicarios Geryonis vindicaturus injuriam ſuam. Vndiq; ſtricti gladii comminabantur mortem. Ceſſerat omnis miſeratio indignationi, & nihil inter tot imminentes neces certius ad ſalutem fuga. Primi omnium clientes manifeſtis ictibus attriti ſuo damno ſenſere quantis periculis Veritas quæreretur. Mox explicata latius peſtis in ſocios meos graſſata eſt varia clade. Quippe hoſtilium armorum diverſitas diverſum vulnus fecerat. Talis in Pirithoi nuptiis pugna fuit, ubi non una nece centauri cecidere. Et jam neſcio quis immenſi corporis miles vitam meam elato mucrone pretium ſceleris ſui petebat: Deus, profecto Deus, divertit ictum, & nondum Veritatis aris debitam victimam ad noviſſimum ſacrificium ſervavit.

Commodum Acignii crudelitatem aliquantulum evaſeram, ſolus: niſi quod timor, & pallor, & trepidatio, & in fatigato per ardua montium & lubrica vallium corpore horror necis, nondum deſeruerant fugientem. Defe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

cerat membrorum robur, & ceſpes in ignotis agris ad laſſitudinis ſolatium pone fluvium torum fecerat. Aſſurgebant humili faſtigio ad dextram colles in quibus generoſiſſimis vinetis Bacchus triumphabat. Qua campus æquior, flaveſcebat meſſe ſpiſſiſſima Ceres: eo formoſior, quoniam à pluribus annis jejunium poſuerat quod olim indixerat raptus Proſerpinæ. Neque minore cultu fonticulos dulce manantes ſequebatur Flora, quæ florida veſte in ſuaviſſimam ſeſſionem nymphas invitabat.

Lucebat tertius poſt fugam meam veſper, & ut alter Hercules pluribus catenis attonitum facundia populum, ſic ille præcoci lumine ſequentia ſidera trahebat. Nec jam inſtabili face fulgebat Luna; coierant in orbem ſuum cornua, & ſine nubibus in ſpeciem dubiæ lucis coruſcabat. Neque ſomnus dulcedine ſoporis inquietas palpebras gravabat, ſed eas ventorum ſuſurri, & foliorum motus ad perpetuas excubias aperiebat. Dum auſculto ſi quid ſolitudinem loquacitate ſua frangeret, & arrectis auribus ad omnem ſtrepitum vigilo: proximus ſonus pavidam mentem confudit: Donec inter virgulta enituit virgo, tam facili curſu, ut aut Camillam, aut Peneiam, aut Atalanta velocitate ſuperaret. Inſequebatur feſtinantem piſcator in ſenilem ætatem jam vergens, qui labore anhelo laſsitudinem poplitum ad victoriam corrigebat. Vt me aſpexit: Ne, inquit, quiſquis es, mendacem fœminam ſine pœna permittas elabi, quæ datam fidem ideo violavit, ut & ſibi libertatem profligandi pudoris faceret, & miſero mihi moriendi neceſsitatem indiceret. Remiſit illa de celeritate

ſua: &, Si, ait, huic placeat de cauſa noſtra cognoſcere, extra invidiam crimenque nomen meum ponam, & validis rationibus promiſſum meum liberabo. Cum annuiſſem de patientia mea, collegit altius ſpiritum, & mox verecundos geſtus in hæc verba compoſuit.

Ratum erat in litem noſtram Monaſonem pro judice accipere, aut alium quemlibet ad antrum Veritatis populis reſponſa dantem. Sed illi qui inter ſolitudinem ſapientiam quærebant, per Acignii potentiam in excidium petiti, & plerique eorum ſemineces, fracti alii, fugatique feſtinatione, victoriæ relicti.

Geryon Albam obſederat; Albanique per exploratores acceperant, partem exercitus ad vindicandam Acignii injuriam deſeruiſſe caſtra. Erupere omnes per obſeſſæ urbis portas, & incautos hoſtes trucidavere, onuſtique præda redierunt victores in urbem ſuam. Iratus Acignio Geryon quod milites ſine imperio ſuo de vallo & aggere traxiſſet, putavit eum acceptæ cladis cauſam; & inſolentem hominem, qui de fortuna ſua tantam licentiam uſurpabat, juſſit à vultu ſuo ſecedere.

Videbatur oppreſſa Veritas ſub Acignii authoritatem, reſumptura vires, & deſideratam tandiu pacem oculis amabilibus proſpectura. Sed obſtitit Geryonis furor, cujus ſævitia veluti procella concuſſi Veritatis ſectatores, qui Acignianam feritatem effugerant, ſub vinculis habentur. Iſta bonum hunc piſcatorem ad impatientiam obligavere, qui petiturus erat à Veritatis judice, aut mortem ſuam, aut nuptias meas. Cæterum plerique Deorum etiam extra cœlum ſuum regnant, neq; omnes qui verum amant ſacrariis Deæ retinentur. Patet omni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

bus coruſcans numen, & ſi quando aliquid diſtulit, tandem cumulate reponit. Quandoquidem autem te diva illa (quæ larvales impetus & mendacia comprimit) ſortis ſuffragiis ſelegit arbitrum cauſæ noſtræ, permitte narrationi meæ tuas aures, pro qua laboraturus ſum ne non placeat.

Hominem me natura creavit, ejus ſanguinis, quem ſi vellet renaſci Iupiter Sáturni antiquitati præponeret. Sed nemo ab omni parte fœlix de cunis ſuis ſurgit; inſipientia fortunam antevertit, aut ſequitur: & niſi iſta ſint, quoniam nullum præcoquum durabile eſt, cito virtutum ſemina crudeſcunt, & nunquam perveniunt ad frugem niſi per injurias aëris & hominum invidiam.

Hoc, & ætatis ſimul paritas, Clodovæo me junxit. Enimvero nullus inter ambitioſos & invidos bene quieſcit. Et quia principum amicitiæ lente augeſcunt, ſubito extinguntur, ubi inſuſurravere inimici in regis aurem, ut adoleſcentis admonitus contemneret, ſtatim regno depellor & avidis imperandi ſucceſſoribus juvenem principem relinquo. Diu per Italiam exilium meum circumtuli, per Tuſcum tandem, Siculumque mare, devectus Melitam, (quam perpetuum bellum ſupra omnes Europæ inſulas evexit ad famam) ibi prima militiæ ſtipendia ſub Apolide merui. Dein auſpicio facto, votiſque in littore Neptuno reduci ſolutis, armati ingredimur navem, numeroq; potiores hoſtes primo congreſſu fœlici temeritate ſuperamus. Non durat ad extremum ſors faventior, immutat vultus, & maligno aſpectu terret, quos celeri gradu ad læta promovit. Aurum & gemmas ad ima viſcera telluris fæx obducit,

ducit, & nunquam bene fulgent niſi iſtas & illud ignis examinaverit. Inhorruit æquor, adverſo flatu verberati fluctus impediunt remos: nunc velut è ſcopulo pendemus, nunc reductis undis arenam pulſamus, & ipſa Tartara trepidi intuemur. Donec diu per Acroceraunia jactatos ad Locrorum terram impulere venti. Iam ratis laxatis compagibus aperuerat coſtas, & per plures rimas acceperat mare: Cum Apolis imperterritus Tyndaridas in tempeſtate oſtendit, tempeſtiva oratione animos ſuorum militum ad tranquillitatem reducens.

Scitis (inquit) non aliis hoſtiis placari Phæſtium Apollinem, qui hic pietate cæca colitur, quam humanis: & his maſculis quos aut fortuna belli, aut ventorum iræ permiſerunt Locris. Tantum externæ fœminæ in oraculi fidem ſervantur, quod ab amplexu Locrorum regis & alienigena muliere dudum prædixit naſciturum principem, ſedem imperii orbis terrarum aut Oeanthen aut Argon Eupaleam facturum. In eam ſpem ab omnibus univerſi partibus conquiruntur puellæ & matronæ expectatam ſobolem daturæ. Quærendum eſt effugium quo Cyclopum carnificinas, & Phorbantis implacabilem ſævitiam vitemus. Certum eſt; videbimus Tænarum, & victimæ infelices ante aras Apollinis ſine vindicta jugulabimur, ſi recuſetis conſilium cujus ſalubritas non aliter quam per exitum comprobari poteſt. Quotquot hic viros eſſe oſtendit barba, induite illico mercatorum habitus, & fingite vos per ſinum Criſſæum in hanc oram ſponte deſcendiſſe, ut ſpecioſiſſimas formas per varia maris terræque pericula quæſitas addiceretis emere volentibus. Nos, quorum vultibus tenerior

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

rior ætas nondum virorum notam inſevit, mitellis colligabimus crines, annulis aures onerabimus, & varia mulierum veſte ad exemplum ſervientis Herculis fortia evirabimus membra. Sic vos titulo negotiationis tuti, ad mercatum cæteris expoſitis, mox vænum datis, reparato navigio inviſetis iterum amicas terras; mox plurima nave, ſelecto milite farta, reduces vindicabitis ſervitutem noſtram, & periculo imminentis necis commilitones veſtros præcoci celeritate & intrepida virtute liberabitis.

Simul raptim ad hanc ſimulationem immutato habitu, compoſitiſque geſtibus ad faciliorem propoſiti ſucceſſum, pars impoſitam mercatorum perſonam mentita eſt, reliqui muliebrem laſciviam induimus. Tum vero invaſere littus Locri, ſciſcitantes quod genus hominum & unde eſſemus. Cum aſſeveraſſent ſimulati mercatores ſponte ſe in illorum plagas incidiſſe pretioſiſſimas merces ſub haſtam miſſuri, formas nimirum quibus liberi homines parerent: expediunt decepti hoſtes pretium ſervitutis ingratæ, & me cum Apolide aliiſque imberbibus ſociis (qui ementito ſexu fœmineis veſtibus deliteſcebant) emptoribus tradunt. Sic captivi Danai in voto latentes ſtipabant equi Trojani receſſus, ut per fraudem finito decenni prælio aliquando Trojam caperent.

Iam noſtri mercatores artis fallacis proſpero eventu lætati, & pecunia ſatiati quæ nos ſervitio proſcripſerat, vela ventis dederant. Iam Locrorum regis hortis incluſi expectabamus commilitonum reverſionẽ. Iam ſinguli cuſtodum moliebamur gratiam, ut relaxatis clauſtris mutuo alloquio ſervitutis tædium poſſemus

mus

mus eludere: & ſi ita expediret, juvare nos conſilio & ope reciproca.

Adventabat ſacrificii dies quo Phæſtio Apolline humano ſanguine placato per ſortes eligenda erat inter captivas fœminas quæ proſtitutione ſua parentaret oraculo. Quid debent expectare ſcelerati, ubi innocentes ducuntur etiam Deorum juſſu ad pœnam? Intelligo nihil magis obeſſe duraturæ fœlicitati, quam prudentia, aut caſtitas. Hoc argumento incidi in miſerrimam conditionem, quæ me in proximam noctem de turba captivarum ſelegit cōtra naturam ut maſculus parturiret. Cæterum benignior ventus diſtulit recens propoſitum, & miſeriarum pelago vagum ad humaniorem portum per varios anfractus deduxit.

Erat inter principes regni corporis mei cuſtos Gnoſius quidam, qui longa mecum aſſuetudine amorem hauſerat, deceptus muliebri ſtola, & in omnem patientiam ad imperium meum contumax. Non paſſus eſt vocari me ad alienum complexum: & ut fugæ proſpexit, præcipiti deliberatione quam libido faciebat ante ipſum Apollinem Locrorum regem moleſtum rivalem immolavit: acceptoque fratre cum pretioſiſſimis ſarcinis miſerum me criminis ſui præmium paratæ ad fugam navi reddidit. Scilicet plerique hominum iraſcuntur illis vitiis quibus ſuum ſæpiſſime nomen maculant, & omnes præpoſteri motus numquam bene ſuſtinent alienum exemplum. Volunt ſoli peccare, quibus inſolitum ſcelus pro gloria eſt, aut ipſa potentia, impunitas. Sic recedente paulatim littore in altum componimur, incerti quo nos fata ferant, & ubi quietem ad colligendum ſpiritum promittant. Septimus Sol Dianam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

innumerabili ſiderum caterva comitatam relegabat Lathmon. Gnoſius amoliri à ſe fratrem cogitabat, & ſopitum ſomno de puppe in fluctus dejicere; facilitate credendi, quæ zelotypo perſuaſerat eum qui amat ne fratrem quidem tuto ſuſtinere poſſe. Cum diu per diverſa maria jactati innatantem inſulam proſpeximus, nullis fundamentis telluri cohærentem, ſed communibus radicibus avulſam, fluctuantemque, in modum Delus Latoniæ: Haud mora ingreſſis errantem terram, mira omnia provenere. Depoſuit Gnoſius cæcæ libidinis vulnus, & fraternum odium in amicitiam vertit. Neque ego illi amplius interni cauſa morbi, aut ſpes incolumitatis; momento fœnilis flamma diſparuit: & me non dominam, non Vindocinã, ſed ſocium & Vindocinũ cœpit appellare; ignotũ illi hactenus nomen, & quod ultra natale meum ſolum ſine reverentia eſt. Fecit idem & hic piſcator, qui hodie me in thalamum poſcit, & connubiales leges. Nam cum inter inſulares piſciculos vimine incluſos, aut hamis dependulos, duceret in littus: occurrit ſtupẽtibus nobis, ſinguliſq; noſtrum ſuis nominibus ſalutatis, agnovit hominem eum quem hodie nimium pertinaciter credulus in uxorem ambit. At enim nondum Lethæos fluctus potaverat, qui illi dudum mei ſuiq; cognitionem ſubtraxere. Reddideramus ſalutem, & ille, miſeratus ſtuporem noſtrum, humaniſſime viſa miracula, & quonam terrarũ eſſemus, expoſuit.

Nondum, inquit, hæc Veritatis inſula eruperat in mortalitatem quando Saturnus incolebat terras. Homines Diis æquales ignorabant vitia, uſque dum fœcundum malis vas male curioſus Epimetheus in humanam perniciem aperuiſ-

aperuiſſet. Tum demum mortalium contubernium dedignavere Virtutes, & paucis hominum ſecum raptis (quos nondum auri fulgor ad omnem pravitatis licentiam obcæcaverat) ſeparavere has terras à continente : quas in ſpeciem ratis vagas incertis curſibus agunt venti, & undæ ſub tantæ molis pondere laborantes. Hac nave, prudentiſſimi mortalium vitavere cataclyſmum, cujus damna Deucalion cum ſorore jactis poſt tergum lapidibus reparavit. Inde inter utramque ſobolem mira disparitas, & diſſimilitudo. Pars, incrementa ſaxorum, prodigioſa pullulatione quotidie creſcit in immenſum, & nunquam niſi ad ſcelera movetur. At hi, quos Veritatis inſula in probitatis ſemen nutrit, pauciſſimi numero, conſervant aurei ſeculi gloriam, & nunquam niſi ad rectum ſuſpirant. Tuti, ſine legibus, quoniam ſine ſcelere viventes æmulos patientiæ & conſtantiæ omnes accendunt, & hominum mentem ad perverſa facile degenerantē ſuo exemplo ad rectum detorquent. Fit tamen aliquando ut longo diſcurſu inſularibus actis, vel morte diminutis, ad novum germen ſponte ſua inſula iſta cohæreat continenti, mox probis incolis exculta, recedat ab alieno agro, & antiquam navigationem interfuſo mari repetat.

Ac primum impacta Pyræo continuo terrarum tractu occupavit Græciam : quo tempore celebres illi ſeptem ſapientes orbis miraculum credebantur. Hinc aquis reſtagnantibus oppreſſa pars Siciliæ, & Brutium ſolum à Trinacria divulſum. Poſt Socratem tandem & Platonem rediit Ionium mare, cavique arenarum gurgites recepere fluctus, qui ſupernatantem Veritatis inſulam quæſitis diu terris Latio ſtitere.

tere. Suſcepit laſſatam Tyberis, & vicini ponti ſpretis imperiis de perpetuo tributo aliquantulum remiſit.

plenas capit alveus oras,
Subſidunt lymphæ, colles exire videntur.
Surgit humus, creſcunt loca decreſentibus undis.

Vivebant hoc ſeculo Curii, Fabriciique, & niſi Iulius occupaſſet regnum, etiam Catone fatis functo, in celeberrima urbe permanſiſſet Veritas, neque hodie diſtracta à Romanis ſedibus vaga tellus, ageretur ad Neptuni libitum, & ventorum licentiam. Sed ubertas & affluentia antiquiſſimam civitatem totius orbis dominam enervaverunt; ubi maxime urbanitas fuit, & eloquentia, ſuſtinere mendacium: antea ſcurrarum vitium; quod poſtea Conſulibus etiam in laudem & lucrum ceſſit, ubi Imperatores proborum ſtudia adulantibus poſtpoſuerunt. Poſtremum delata qua Rhenus prorumpit in Oceanum, Gallicum littus ſubiit regnante Philippo Pulchro. poſt paulo levitatem gentis exoſa deſeruit Belgas, & locum quo nuper adhæſerat permiſit incrementis liquidæ Amphitrites.

Intremuit, motuque vias patefecit aquarum.

Nunc quo ſe ſiſtat, non habet; adeo nationes omnes ad verum nauſeant. Hoc unico remedio reparatur, ſi inter profundum deſcendant in hanc inſulam navigia, & onus ſuum fluitanti terræ committant.

Sed neque durat omnibus Veritatis amor. Animus à pueritia corruptus malis ſemper delectatur, & ad omnem virtutis ſplendorem expavet. Plerumque initiorum acerbitas delicata ingenia deterret. Alii, paupertatis tædio quæ hic religioſiſſime veneratur, ſteriles terras & impor-

importunis ſenticetis horrentem inſulam, ad commodiorem culturam relinquunt. Aliqui in tantum profecere, ut contra mundi illecebras audeant attollere oculos; ſed non pertinaciter. Cedunt innatæ imbecillitatis vitiis, & dubio itinere inter bonum pravumque ducuntur, oppreſſis aliquantum affectibus, nondum tamen bene firmatis, ad perſeverationem veri. Pauciſſimi à pravitate naturæ degenerant, & temporariam quietem æternæ commutantes, per corporis incommoda animi tranquillitatem emunt; quibus eſt quædam paupertatis ſuavitas, & ſolitudinis ſolatium, humanis negotiis non ſollicitari. Iſti excedentem ab orbe ingeniorum fertilitatem ſuſtinent, & lento tepore non augent literarum nomen, ſed conſervant; mortem omnibus ab utero æqualem oblivione apud poſteros aut poſthuma laude diſtinguentes. Soli omnium ſine timore pœnæ ſequuntur rectum, ſolis mortalium recondita quęlibet patent. ut enim quiſquis venit in hanc inſulam perpetuus incola futurus, ſimul induit omnes ſcientias; & qui ſint, quid velint, unde veniant qui hic rate devehuntur, certiſſimo norunt. Revelat nimirum Veritas cultoribus ſuis ſecretiora, ut non ex oculis, ſed ex mente judicent.

Præter hæc quæ tunc narrabat piſcator, notavimus inſulares unum tantum Deum agnoſcere; cultumque tanti numinis incorruptum nunquam ad ſtatuas & inania ſimulacra tráſlatum. Non ibi aræ, non templa non ſacrificia; abhorrent ab illis ceremoniis per quas ſuperſtitio animos hominum ad terrorem devincit. Orientem adorant Solem, & in illa luce authorem univerſi æterna ſobole humanum

num genus propagantem. Vivunt aut vento chamæleontis in morem, aut herbis lethaliter amaris, quas tellus arida inter arenas & vepres emittit. Alii maris & aquarum vapore ſaturantur, tam peſtifero halitu graves, ut ne Mephitis quidem fœtidius oleat. Multis pabulo ſunt ſcarabæi, fuci, cicadæ, formicæ, vermes, & alia ſectilia. Plerique loligine, ſepiis, polypis, ozæna, locuſta & aliis piſcibus veſcuntur, qui ſanguine carentes, vel rara carne ſunt, vel tenuitate pellis conſpicui in modum cryſtalli translucent. Omnes aut abſtinentia ſolvit, aut ſua mors trahit in tumulum. Summa macies renudat oſſa, alimentique penuria quidquid de corpore deducit impendit in animi vigorem. Et quia maxime laudari merentur, nulli patientius reprehendi ſuſtinent, neq; mitius alienis criminibus iraſcuntur. Cunctis unica toga, & pileus unus: hunc & illam initiatorum exemplo nunquam deponunt; nam quod vetuſtas abſorpſit, centonibus reſarciunt; velut olim Argon Æmoniam Athenienſes, quam perpetua reparatione conſervatam ter mille annos poſt Iaſonem duraſſe hiſtorici tradunt.

Ibam per totam inſulam lento gradu, & corpus jejuniis grave modo per arenarum deſerta, nunc per ſqualentes littorum ſinus circumferebam: cum intentum piſcationi & ſcaphæ inhærentem implacabilis ventus diſtraxit in mare. Fugerat à longe natans tellus, & nihil aliud in conſpectu meo reliquerat fortuna præter cœlum & undas, & iſtum, qui nunc importunus litigator priſca ſolatia in injuriam vertit. Ecce! omnia alia timebam prçer homines: cæterum plerumque initium calamitatis eſt ſecuritas. Expedivit ſe de fluctibus nova inſula;

ſula: viſos intravimus receſſus, & per flumen (quod ibi aquas ſuas æquori maritabat) devecti, in ripam ſeceſſimus. Vt vero bibit iſte argenteas lymphas, oppreſſit eum ferrea oblivio, & in ſtupida ignorantia ſtatim conquievit. Putares Cydni qui Ciliciam interfluit liquore diriguiſſe, ſi aut Alexander fuiſſet, aut rigore fluminis frigidum corpus ſummoviſſet ſpiritum. Contra vitalis calor crevit, & me (novo monſtro turbatus) fœminam exiſtimans populante altus flamma incaluit primo, mox junctis mala fide pectoribus, ſi negligerem ſuccurrere furori, videbatur ruiturus in mortem.

Terrebant me, ſolitudo loci, & ſine rectore ſutilis cymba, ſi deſperarem inſanientem amatorem. Promiſi nuptias meas, modo reſumeret vires, & me natalibus oris redderet. Hac conditione placuit piſcatori matrimonium. Fecit quod promiſerat, hodie fidem meam poſcit, & à te cui data eſt cauſæ noſtræ cognitio, inutilis ſtipulationis utilem expectat eventum, quem impoſſibilitas negat, & fiduciam deluſi hominis in irritum transformat. Ardet nimirum mas in marem, & furioſum amorem deſperatione auget, cui promiſſis meis Natura potentior, & cœlicolæ, qui facta impia deteſtantur, remedium recuſant.

Finierat. Contra piſcator reſpondit. Non eſſe omnino circuitu agendum, maxime in illis cauſis in quibus veritas facto ſtaret. Produceret adverſarius partes quibus viri ſumus, & ab oculis ſuis quæreret ſibi judicium. Nec minus alter revelatis cruribus ſexum ſuum aperuit, manumque dexteram ingenti feminum ſarcina complevit. Hoc aſpectu verberatus piſca-

piſcator in proximum gurgitem quem viciní fluvii rapidior impetus faciebat ſeſe non tardatus immiſit. Percuſſi recanduerunt fluctus: diſceſſere primo in exiguos orbes, deinde in latiores, qui poſt paulum evaneſcentes in planitiem fluentis aquæ ſoluti ſunt. Exeruit poſtremo naufragum caput ab amne, qui repetitum circumactumque infeſtis vorticibus corpus ſicco littori reddidit.

Promittebat domorum vicinitatem circumjacentium agrorum cultura ad proceritatem ſegetum vinearumq; luxurians. Humeris piſcatorem imponimus, iter ad oſtia fluvii carpentes; ac momento temporis in humilem aſcendimus collem, è quo vimine obducta tecta proſpicimus, tuguria agreſtium quæ ſequuta fluvii amœnitatem ripis inſiſtebant, in monticulo ſita, & clivo adeo fallente aſſurgentia, ut alias quam cum aſcenderis, non ſentias te aſcendiſſe. Stabant ante fores mater & filia diurno penſo fuſos implentes, qui filo tenui de proximis calathis ſubinde ducebantur. Sed filia ſuum opus morabatur, intenta carmini quod ſuaviſſima voce canebat.

Oſchara qui placido curſu, criſpantibus undis,
Volvis lapillos aureos:
Et dulci retinens defeſſam murmure Lunam
Ad littus invitas tuum:
Carpere ſeu malit ſomnos, ſeu clune procaci
De nocte nymphas ducere
Ad numeros agili ferientes ter pede terram.
Hæc inter attriti gemunt
Per riguum nati gramen ſub pondere flores
Quos unda nymphis educat.
Venit & ad turbam ſatyrorum læta juventus,
Meroque Silenus gravis.

Quique

Quique colit vineta jugis innata propinquis
Lyæus invectus cado.
Et ſuccincta caput flava Trinacria meſſe.
Num juvit & me ponere
Quas Amor accendit duras in pectore curas
Molli ſub alga littoris,
Quod ver perpetuum veſtit florentibus herbis?
Hem duco mecum numina,
Per quorum jurare faces arcuſque ſeveros,
Mortale formidat genus,
Cum videat non ferre pios ſua vulnera Divos.
Si ſcire quæ ſint expetis;
Durus Amor, comiteſq; Dei, luctuſq; doloreſq;
Hæc turba lecto me trahens
Excutit è ſomno, & ſecum mea gaudia defert:
Vrit medullas acriter,
Et flammas animi repetitis ignibus auget.
Quid lentus expectas tuam
Si nunc fata ſinunt Alitophile viſere Chlorim,
Multum furentem fundere
Quidquid habet rabidi flammarum in ſanguine amoris
Lauroque myrtum jungere?

Vt expoſuimus piſcatoris caſum orantes extremam defuncto humanitatem, ſexagenaria mulier minus polita quam ſincera reſponſione animorum perturbationes fregit.

Raritas conciliat rebus admirationem: ſub oculis poſita ſolemus negligere, pro incertis maria tranſmittimus, & in extremo orbe ſtulti tum mentis, tum corporis ægrotationibus, quærimus remedia quæ Natura ante pedes poſuit. Seu quod omnium rerum deſideria languescunt ubi vicinitas & occaſio utendi facilitatem fecere, ſeu quia differimus videre quod quoties placuerit poſſumus. Permulta in ſolo noſtro

noſtro nata negligimus, quæ ſi portentoſa ſervaret Ægyptus, aut Græcia miraculorum ferax, ſingula jamdudum luſtraſſemus, longinquorum nimium curioſi. Quid juvat currere per Ionium mare ut Amoris flammas extinguere poſſis, premere Deucalionis exemplo Actæas aquas, & præcipitem ſe dare per ſinum Ambracium, quem in ſimilitudinem jacentis rotæ Leucates promontorium circumſcripſit? quid Anterotos numen agnoſcere, & apud Eleorũ gymnaſium ſacrificare oblivioni? Melius Selemni aqua præterlabentis Achaiam fluvius iſte ab amore liberat, & Cupidineis affectibus abſtinentiam inducit, coërcetque ſuo frigore voluptuarios motus. Hoc docebit vos iſte, qui mox cum ſomno relinquet antiquos ignes, oſtendetque nondum ſe mortalium numero decidiſſe.

Vt flores relaxata hyeme in tepore inchoantis Veris frangunt terram, & debili faſtigio micant, poſtmodo calefacta humo vernant, ſurgunt, aperiuntur: Sic piſcatoris pectus extolli primo cœpit, & ſpiritus alte conditus emergere, poſtea fortius egeri, pulſari ſalubri pulſu tempora, aſſurgere demum cadaver, & ut antea ſolebat, loqui: niſi quod omnia alia meminerat præter amorem, cujus flammas inter nivales aquas venerabilis fluvii reliquerat.

Tacentibus nobis ad hoc miraculum, repetiit mulier quod omiſerat. Et nihil magis, inquit, in Poëtis condemno, quam quod fabulis Naturæ providentiam tegunt, & occultas vires cuncta moventis ad inanes cauſas & ridicula facta referunt. Sic Selemnum in Argyræ formam æſtuantem deformatum in flumen fabulantur quod Cupidineos ignes fugat.

Sic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Sic Salmacidem oblaqueatam amore Hermaphroditi Cariæ fonti mollitiem dediſſe. Anigrum induiſſe peſtilentiam de cruore centaurorum quos Hercules interfecit. Clitorium abſtemios facere de facto Melampi Amithaonis filii. Arethuſam Alphei flammas vitaſſe mergendo ſe in ſpecum, ut per obſcuros terræ meatus concavaſq; partes errando, inſinuante ſe fluctu telluris anguſtiis, adveheretur Ortygiam. Citius anhelos equos æquore Phœbus tingeret, quam Poetarum figmenta ſuper ejuſmodi fluminibus dicto aſſequerer. Fragilis & laborioſa mortalitas in Naturæ ſecreta raro pervadit, ideoque miracula putat illa quorum rationes cauſaſque ignorat, & cum veritatem occupare non poteſt, recurrit ad fabulas.

Sic fractis publicorum ingeniorum aculeis hebetantur mortalium ſenſus, & cum ultra capacitatem ſuam inquirant, contra Naturam furente zelo torquentur. Ridet ejuſmodi deliria ſapiens, quæ pervicax ſuperſtitio & ſcrupulus innócens invenere. Aut enim veræ rationis ſcaturiginem novit, aut alium noviſſe exiſtimans, ingenue fatendo inſcitiam ſuam, non erubeſcit hæſitare ad abſcondita. Habent omnia proprietates ſuas, & ab illo momento quo creata ſunt, ſummi numinis munera conſervant, quæ per experientiam & tempora in apertum proferuntur. Pauci anni ſunt, à quibus iſtius gurgitis mirabile frigus quod Amorem extinguit, hoc caſu revelatum eſt.

In faucibus Pyrenæi montis qui inter Hiſpaniam & Gallias jugum ſuum extendit, niveſq; & nimbos ſublimi vertice ſuſpendens inculta vaſtitate horret, ſpelunca collibus affixa reſpicit mare, qua Gades & Calpe Euripi anguſtiis inclu-

includuntur: domus Eurybati infamis piratæ, vicina maria terraſque deprædantis: cruentarum prædarum receptaculum, & ſpoliorum infœlicium ærarium. Infra, plures ſinus errore multiplici per concava telluris currentes. Supra, os arctatum, decreſcente paulatim itinere quod ab imo ad exitum cavernæ ducit. Hinc Eurybatus injecto in intima terrarum fune, Stentorea voce, Alliga captivos, Atrax, quos heſterni diei fortuna victori permiſit. Statim de abſcondito tenebrarum receſſu educti adoleſcens & adoleſcentula, tam fœlici pulchritudine, ut putares inter arenas ſurgere lætiſſima roſarum liliorumque vireta, niſi quod demiſerant in terram vertices quos captivitas languidos fecerat. Tunc invocato proſpero eventu ſic ad adoleſcentem victor.

Soror tua inter catenas & vincula libertatem ſibi fabricata eſt, & victorem me traxit in ſui adorationem. Vbi Zephyrus tota rupe ſepultus dudum temperavit à flatu, iraſcitur Æolo, & motu ſuo terrarum itinera interturbans, blanditur Veneri, quam ad fontium murmura, & graminis laſciviem vocat. Ceſſant nimbi, pruinæ, glacies, & meliore vultu collucet ſerenitas cœli. Non es primus, cui maximæ fœlicitatis exordium Fortunæ crudelitas attulit. Parum abſunt ab extremis calamitatibus inexpectata ſalus, & gloria & divitiæ. Ego vero, quamquam alias imperare poſſum, deprecor in matrimonium ſororem tuam. Si facis hoc, utere omnibus quæ in poteſtate mea ſunt, & famoſiſſimum ducem, tibi amicitiam & duraturum obſequium conciliantem, dignare affinitate tua.

Non vacabat reſpondere ad cuncta timenti;

lingua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

lingua quippe vim ſuam perdit in eo qui ultra ſpem beatus eſt. Silebat adoleſcens, cum ſic ad Eurybatum adoleſcentula. Immoderatas miſerias excipiunt plerumque tranquillitas & lætitia; non habent extrema modum. Fulmina prærapida celeritate excuſſa diſſipantur illico, & eo minus perdurant quo ferocius micuere. Tot caſibus calamitoſiſſima capita inundantibus ſuccedit Amor, noſtris injuriis iratus, &, quam conditionem in libertate ſperare non audebam, captivis ingerit. Nunc ſecura libertatis, ad genua tua depoſito capite compendium breve neceſſitati depoſco: liceat uxoris nuncupationem ſacrificio prævertere. Silentium fratris pro conſenſu eſt, qui fugientis comes, & infortunii ſocius, gentilitiis ceremoniis totus incumbit, & Iunoni jugali meditatur votum. Accendere tædas, conſtrepere hymenæum, immolare victimas Eurybatus cœpit. Simul clamoribus inquietis miſcentur omnia, ſævit armatorum manus feroci eruptione, feſtique diei hilaritatem in horrendam faciem tranſmutat.

Liphippi recens edictum, impunitatem, bonam famam, reverſionemque in patriam latronibus piratiſque conceſſerat, qui piratæ latroniſve abſciſſum caput detuliſſent in curiam. His præmiis excitatus Celadon Melandriorum ſecundus terror, ſuam infamiam aliena morte liberare voluit, & commilitonis cæde ſalutem emere. Tentata itaq; militum fide validiorem prædonum manum armavit in ducem. Crudeſcere interim ſeditio, & ab inconcinno murmure ad gladios & tela tranſire. Pavens Eurybatus, & ad repentinum tumultum deſperabundus, timenſque ne quod etiam poſt ſuam

mortem

mortem ſpolium rebellibus relinqueret, quæ natura trepidantium eſt: intentuſque captivæ nuptiis: inter ancipitia belli pactam uxorem perdere maluit quam Celadonti reſervare. Commeavit ad novam conjugem, & inter ultimum oſculum inſeruit enſem amato pectori, idem bonus maritus, & cruentus percuſſor. Tum vero omni timore calcato, & eo generoſior quia jam chariſſima quæque perdiderat, irruit inter ſpicula gladioſque hoſtiles, certus effundere ſpiritum, aut retinere per virtutem. Adeſt plerumque temerariis victoria. Cecidere cum Celadonte rebelles, & validas manus quas ad erogandam ſtipem aperire non potuerant, poſt ereptum ſpiritum armatas ferro retinebant: ea etiam cura prædonibus honeſti exitus fuit.

Cæterum Eurybato Martis Dei blanditiæ pro ſævitia erant, & hoſtium cædes, invidia. Ejulare, ſingultibus aſſiduis illa quatere, dolere, lamentari, nemo latronem crediderit, niſi prius in barbaris adoraverit humanitatem. Frons, oculi, vultus, perſæpe mentiuntur. Domat feras mentes Cupido, ubi ab aureo arcu dulces ſagittas decuſſit. Immitem Polyphemum ad ſuſpiria coëgit pulchritudo Galateæ, & inter horrorum ſylvarum, Deorum contemptum, hominum necem, à puella victus fletus uberrimos ab oculo miſit.

Cædis amor, feritaſque, ſitiſque immenſa cruoris
Ceſſant, & tutæ veniunt abeuntque carinæ.

Traxit ab inferis Plutonem Proſerpina, Tantaloque atque Ixioni remiſit pœnam.

Agitur novis furiis Eurybatus, & lymphatico ritu torquet ſe ad inſanos motus. Periit, quia perire non potuit, & inter victrices palmas

mas renuntiat ſaluti. Tinctus hoſtili ſanguine, ſuum amiſit, totque infeſtis ſpiritibus ad Acherontem miſſis, non retinet ſuum. Vt vero ad mortuam (quæ ante ora ſpeluncæ in cruore ſuo jactabatur) rediit, queſtus de crudelitate fatorum laceravit veſtes, amplexatur avide corpus exanimatum, furentiq; oſculo adhæret cadaveri quod ipſe fecerat: & tanquam ſuum crimen excuſare vellet, dedit domum ſuam conditorium defunctæ, poſitoque ad antri aditus immenſo lapide, diu multumque defletam dimiſit, & caſum ſuum inſana voce queritans, egreditur de Pyrenæis montibus, ſolatium in ignotis terris præſumens, inque horrida ſolitudine pii ſceleris ſupplicium. Vagum tamen hominem comitabatur luctus, & quia cum aliena dewereret inferebat ſeſe, amor conjugis, & furor, & inſania, trepidum pectus occupabant; adeo pauci ſunt qui ſe in poteſtate habeant, & facilius eſt totum populum ſervitio premere, quam erigere animos ſupra minas & tumultus fortunæ. Tandem poſt errores diuturnos venit in has terras; &, extructo in proximis collibus tuguriolo, radicibus diu paſtus, corpus ſemivivum ægre licet traheret, ægrius tamen mentem, cujus ærumnas cumulabat tempus, & otium, & amiſſæ conjugis deſiderium. Vnde & hodie in limine eremi ſimulacra Mortis & Amoris, hic arcu protenſo, illa concuſſa falce, ad æternam facti memoriam ſtantia viſuntur. Legiturque hoc Eurybati epigramma; nam & ipſe componebat carmina ubi aliquid de impetu ſuo furor remiſerat.

Quid fugis, ah demens, comitantes pectora flammas?
Sævus habet pennas, ſpicula ſævus habet!

Præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Prævertit celeri fugientes improbus ictu,
Et volucri penna, quod fugit, aſſequitur.
Si vitare velis durantem in vulnera dextram,
Ad quæ confugias brachia Martis habes.
Vna eſt, & verax ſummæ virtutis imago,
Vivere cum poßis, non timuiſſe mori.

Concluſerat epigramma ; ſubiit intemperans humor, qui ſenſibus immoderata inſaniæ permixtione vitiatis totam mentem præcipiti & extremo corrupit exitio. Non potuit pati diutius indomiti mali vulnus ſaucium pectus : domeſticis Eurybatus concitatus furiis egit ſe de ſaxo, quod impactos vicini fluminis fluctus elidit. Vaſtus ruentis fragor aures noſtras invaſit. Accurrimus, occupaverat jam canum littus exangue corpus, cum mox inter obluctantis animæ moras, & crebros ſingultus, jam ſanus & fœlix, experientiam fecit aliquid eſſe quod inſanos Amoris affectus ſanet. Hæc aliquando Apolidi narrabam juveni nobiliſſimo & formoſiſſimo, qui caſas noſtras hoſpitio ſuo dignatus fortunatos nos ſolebat dicere, qui remoti ab ambitionis ſtudiis otium & vitæ tranquillitatem ſequeremur unico mortalitatis incommodo à Deorum vita diſcrepantem. Tum ille, poſt longa ſuſpiria & lacrymas in Eurybati caſum miſerabiliter ejectas : Hæc, inquit, vis vorticis quæ cupidinem in frænis habet majore diligentia contemplanda eſt, & ad aliquam naturalem cauſam indagatione ſolerti deducenda. Hanc ego de frigore natam auſim aſſerere quod rigore ſuo contrarium ignem depellat, & pæne cum amore ſummoveat animam.

Sub ipſis fluvii aquis exprimuntur gelidi fontes, qui pluribus venis eluctati acceptas virtutes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tutes & potentias receptaculis ſuis inferunt. Saturnus, ſive plumbum viſcoſæ materiæ impactum nexumque, ſubtilibus fibris quod minus concretum eſt eliquat. Illud ſi præteriens unda ſecum trahat, proculdubio qualitates induit Saturni, qui ſiccus & frigidus fugit coitum, & maligno aſpectu Venerem premens oſtendit odium quo in ſequiorem ſexum crudeliter inclinat. Similiter argentum de ſympathia Lunæ quæ frigida & humida eſt pruritus venereos enecat: unde & caſta Diana à Poëtis vocatur, & abſciſſa Saturno genitalia fabulæ referunt. Itaque, ſi per minera plumbi aut argẽti colãtur fontes qui occulto itinere ſubeunt terras, ſtatim exuunt nativum ſaporem, & inſertas metallorum potentias verberatione crebra motuque ſuſcipiunt, rigorem materiæ, per quam fluunt, beneficio trahentes; friguſque Saturni aut Lunæ, aquis in quas deſcendunt penetrabili gelu inurunt. Hinc contra faces Cupidinis virtus, & frigidus torpor, & inſperata quies æſtuanti animæ conceſſa. Quod apertius videtur in lapidibus quorum vires utrunq; ſidus auget recondita communicatione aſpectuum, qui procul à ſublimi ætheris vertice diſcretas gemmas celeri tranſcurſu corroborant. Inferiora quippe ſuperioribus per mutuam applicationem copulata miraculorum ſpeciem exhibent. Hinc turcheſia, androdamas, chalcedon, enydros, exebenus frigidiſſimi lapides, de utriuſque ſideris aſpectu amentiæ amoris medentur, & libidinem frænant: cum ex mixtione terreæ qualitatis in concoctione ſua nihil obtineant de qualitate ignea. Hæc conſervat terra, & emittit. Videamus quid aquæ ut medicatæ ſint ſorbeant, ut ex-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

cludant deſideria libidinis & omnem pruritus titillationiſque affectum.

Veſtiunt aliquando fluminum fontiumque ripas gramen; & herbæ, cupidini medicamina: inter eas, haſtula regia, ſabina, ruta, vitex, ſylveſtres lactucæ, cunila, & nymphæa. Quæ omnes aut vires ſuas tranſmittunt, affunduntque fluviis per radices ad ima ſubeuntes, aut folia, floreſque, ventis & autumno excuſſos permittunt ſubjectis fluctibus; quorum humore corrupti ponderibus ſuis deprimuntur; hos unda tandem devorat; quæ novis ſuccis imbuta, pari cum littore ſuo medicamine ſuperbit.

Erat aliquid quod ultra malorum meorum partem inquirerem; laborabam in Apolide; & ipſa cupiditas ſciendi quis ille eſſet, fletus meos, & lamenta tardabat. Prævenit Vindocinus deſiderium meum, & ad anum, Rogo, inquit, mi parens, noli deſtituere cupidum adoleſcentem ſua ſpe; perge ulterius, & iſtum Apolidem deſcribe mihi, ut ſciam an ſit ille quem quondam apud Locros in fœmineas veſtes inſertum & abſconditum deſerui. Pluris hoc faciam, quam ſi omnes ab occulto latentes Naturæ poteſtates in apertum exercitata ſubtilitate produceres. Iſtæ, inquit puella, meæ partes erunt, ſi laſſata mater ſubſiſtat & ſcenam mihi longioris calamitatis permittat extendere. Conceſſit mater. Tum illa; Mediocris Apolidi ſtatura, moderatus geſtus, ſingultus frequens, capilli nigri, & in modum corvorum quoties ad ſolem convertuntur deflexi, varie pro ſua nitentes agitatione.

Sic picturato prætexens aëra limbo
Ducit ab adverſo ſpeciem Thaumantias aſtro.

Frons porrecta, arcuata ſupercilia; cærulei oculi,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

oculi, & fulmina ſubinde torquentes; naſus neq; in labra depreſſus, neq; recurvus in frontem; oſculum quale Venus blandiebatur Adonidi: genæ, mentum, cervix, manus, roſarum liliorumq; cognatione notabiles. Hem! adeſt, exclamat Vindocinus: agnoſco ducem meum, & jam reducem lubens amplector. Prope etiam erat ut exclamarem, Et hæc quoq; Chloris mea eſt: niſi recepiſſet interruptum ſermonem virgo; &, Hoc, ait, in poſterum probatæ humanitatis erit ſi ſine exclamationibus facili patientia loquentē velitis audire; ultro etiam veſtros affectus excuſo, qui ab auribus ad oculos deduxerunt audita, & præſentes vultus finxerunt quos à nobis tanta maria & circumfuſæ terræ revellunt. Paruimus imperio. Tum illa factum ſilentium hiſtoria memorabili remuneravit.

Tantæ pulcritudinis adoleſcens iſtius domunculæ latebras inviſerat. Illuſit Cupido ſimplicitati meæ, & ruſticam puellam ſævienti face irritavit. Ceſſabat antiquum in tædas jugales odium, & modo quæ tot petentes eram averſata, nuptias ultro petebam. Reſtitit Apolis, & blandiente dicto revocare me ab inutili amore conabatur. Ignis repulſæ crevit, & in imo corroboratus membra omnia in maciem & languorem trahebat. Monuit tandem ut propinqui vorticis experirer potentiam, & morbum quem ſanare non poterat aliena medicina expellerem. Ratum erat uti conſilio temere amati ſi ultimam querelam contempſiſſet. Ingredior de die Apolidis cubiculum. Cubabat ille meridie, & ſolis æſtus humenti ſomno demulcebat.

Invado dormientem effuſiſſimo amplexu: &, Teneo te, inquam, qualem jamdudum pe-

 tieram.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tieram. Dimovit ille ſomnum, & obſtantes libertati ſuæ manus de pectore ſuo decuſſit. Dii boni! quæ rerum facies? quod formæ monſtrum? Pendebant è collo inornati capilli, & ſideribus ſimiles oculos veluti nube tegebant. Pars avulſa candidiſſimos flores ad miraculum aperuit. Protuberabant gemino colle lactei ſinus, qui nudi ementitum ſexum cum ſtupore meo vulgaverunt. Vix me ſuſpexerat, conſedit prior impetus; ſervataque ſuavitate purpuræ quam fecerat ira innata modeſtiam verecundiſſimo rubore notavit; & quas ad ſupplicationem porrexeram manus ſuis interſerens, Vides, inquit, ut miſerabili ureris flamma, quam virilis habitus mendacium ſuſcitavit. Ardebas hactenus in muliere virgo, & niſi prodigioſo cupidini medelam caſus attuliſſet, manebat te triſtis exitus, & adductum ad deſperationem vivendi tædium.

Quid ſis nata vides, niſi te quoq; decipis ipſam.
Et pete quod fas eſt, & ama, quod fœmina debes.
Spes eſt quæ capiat, ſpes eſt quæ paſcat amãtem;
Hanc tibi res adimit.

Quandoquidem autem tibi ſexus meus pateſcit, nolo te fraudare majore cognitione vitæ meæ, cujus recordatio præteritorum malorum gravitatem obruit, & lento torpore ſolvit moleſtiarum ſollicitudinem ad quam miſeram me Fortunæ crudelitas reſervat.

Nolens deducta de viri manu ad invitum torum, poſtmodo ſum experta quas inimicitias male contracta matrimonia parerent; quam injuſte lex regni divortia ſuſtuliſſet, & impio vinculo retinuiſſet quos hymen male invocatum funerali face luſtravit. Multi hodie mariti vivunt pudoris illius beneficio qui raro

ſexum noſtrum niſi cum virtute omni deſeruit. Illos tamen creberrima vota pulſant ad tumulum, & niſi nos reverentia famæ contineret, plures Medeæ, & Clitæmneſtræ, quam Alcyones & Alceſtes invenirentur. Omnino diſplicebat maritus: ſed neque tunc erat alius qui placeret. Poſt quinquennium viſo Alitophilo exarſi, & nondum corpore adultera innuptam me deſiderabã, ut amatori meo præter ætatis florem totam me & ex voluntate traderem. Cæterum intempeſtivo connubio ſociatæ ſola corruptarum nuptiarum vindicta ſupererat. Adjuvabat deſiderium ſoror mea provectioris ætatis, quæ marito meo infenſa per reatum meum quærebat illius contumeliam.

Sed ſi jam vellem fines tranſire pudoris,
Hic major culpæ cauſa futurus erat.

Marito caſtellum fuit ad Oſcharæ ripas, quas altiori culmine tegit, & preſſos lapides ſublimi mole patefaciens in palatii ſuperbiam elevat. Illic ſæpius convenimus conciliatrice ſorore, quæ eo ardentius ſequebatur Alitophili partes, quod aliquando ſimili adultero mancipata, delectabatur adoleſcentis imagine, qui vultu & voce, & geſtu amatorem ſuum referebat. Interim, ſi quid ab amplexu vacabat, ſcribebam verſus, qui abſentem Alitophilum revocarent. Hinc illi quos habes à manu mea; & quorum concentus dulcedinem ſi ſervaveris, habebit aliquid Arion quod invideat.

Timendum erat ne voluptates ſatietate langueſcerent; providit caſus ne impune liceret eſſe beatis. In ſuſpicionem quippe Alitophili maritus meus neſcio quo modo inductus ultionem parabat. Expugnaverat zelotypiæ dirum venenum otioſum hominem, & incer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tum ſpiritum ad crudelitatem verterat. Nactus deinde occaſionem vindictæ, homicidio quod cogitarat accingitur. Vtebatur adoleſcēs contigua domo. Ecce, dum de nocte dormitionem capeſſit, improviſum adoriuntur armati, & circumfuſi per latera male reſiſtentis inſiliunt, premunt, vulnerant: & niſi proſternatus moribundo ſimilis pedibus pulſaſſet terram, nunquam ſicarii temperaſſent ab ictibus; contra glomerata procella procidiſſet amatum caput, & ad necem non dubiam vapulaſſet.

Hujus cruenti facinoris fama totam civitatem pervagata, non alium nocturnæ cædis authorem quam maritum meum faciebat, eo manifeſtius, quod in fuga inter jacentis pedes pileum reliquiſſet. Hoc, ut infœlicis aures percuſſit, denegatæ voluptatis indignatione furens, incenſos animos ad ſcelus acuebam: cum litteræ mihi ab Alitophilo redduntur, in hunc modum ſcriptæ.

ALITOPHILVS CHLORIDI S.

NOndum me pœnitet uſurpatæ per furta licentiæ. Firmiſſimum vinculum erit geminatæ affectionis, ſi nos diſſociari non ſinas. Minus me mariti tui vulnera quam tua cruciant. Iſta, æterna erunt: illa, jam evanuere. Adeo Marte acrior eſt Cupido, & perículoſius ferit. Præcluſit aditus rumor in caſtellum tuum, opportunum tamen clandeſtino colloquio locum inveni, ſi nihil omiſeris de amore tuo. Cras me reperies in templo Veneris Hetæræ quod ultra urbem eſt. Illic conſilium quod utrique expedit aperiam. Omnia ſalutaria & commoda ſi mature veneris. VALE.

Placuit invitationem ſequi, cum jam expe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ctatione turbida etiam de momenti mora conquererer. Deceſſit nox, & ut ſequens dies Solem Mundo reddidit, ſacrario Veneris illabor. Prævenerat Alitophilus diligentiam meam, & ante pulvinar Deæ procumbens, ſolitariam complexatus ſtatuam propitium conſiliis ſuis invocabat numen, & hoc votum inſerebat ſaxo quod divinam imaginem ſuſtinebat.

Dea, quæ flaminibus ſiccis inducta fugas nubila, quam cum gaudio elementa omnia ſuſcipiunt, quæ tempeſtates revocas, coërces inimicos ventos, deſolatam terram reparas, extinguis diſcordiæ ſemina, concordiam ingeris; permitte nos aliquando quieti noſtræ, & cœptis meis aſpirando famulos tuos conſerva, quos ferventior in numen tuum cultus ad odium mortalium crudeliter expoſuit. Si tuis precibus, Deorum Dearumq; iræ remolleſcant, inviſemus ſaluberrimam illam tuam ædem, quam Pyrenæus in arduo montis ſuſpendit, & initiati ſacris tuis, ſoluti voto quod ſyncera fide ſignamus, docebimus alios, per te ſolam genus humanum conſervari.

Vbi nos voti reos fecit, deſeruit ſtylum, & lento ſermone cunctabundus ad me, Vt, inquit, mea Chloris, effugiamus mortem, tibi moriendum eſt. Cum devoviſſem caput pro ſalute loquentis, ille pauca quæ ad rem noſtram pertinebant, ſic profatur.

Ea volui ſcire, quæ non modo ab Europæ terminis disjunxit Natura, ſed & ſecreta illa quæ ubique terrarum penetralibus ſuis reſervat. Cum enim denegetur nobis diu vivere, diſcendum eſt aliquid quo nos vixiſſe teſtemur. Cita morte præoccupati terram relinquimus. Minus tamen queruntur hi quos philoſophia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ad reconditarum rerum miracula vocavit. Hoc adminiculo multa percepi quæ vitam melius ſuſtinerent, & mederentur periculis, quæ reliquos ad deſperationem per compendium ducerent. Videmus firmiora quælibet præcipiti velocitate labi, & ortus occaſuſq; intra momentum temporis revolvere. Perficiendum eſt, ut purgata caligine, qua mortalitas hominum mentes inficit, ſerenitatem ſubinduceamus, & imminentium malorum revocata per prudentiam procella conquieſcat. Inter alia, vires herbarum occultas quæ de telluris gremio ſurgunt apprime novi, quarum ſpiritus neſcio qua contagione naturam ipſam videntur corrumpere, & ad humanum exitium novaliter naſci. Ejuſmodi venena ſunt, quorum frigore velut hoſtilibus flabris inhorreſcit ſanguis, & animam indignatione vehementi verberatam de corpore ſuo pleniſſime diſcutit. Inveniuntur tamen herbæ ſuccis minus noxiis, quæ gelato quidem rigore ſpeciem mortis inducunt, & eliſis pulſibus inferentes torporem medicatos homines mortuis ſimiles reddunt: cæterum, poſt longum ſomnum refunduntur per membra vitales ſpiritus, & torpente veneno depulſo, ereptam pro tempore cum motu & ſenſu remittunt animam. Hac potentia nobilitatur incluſus huic pyxidi pulvis. (porrigebat pyxidem.) cujus vim ſoporiferã quicunque per ſuffitum hauſerit, tolerare non poteſt; ſed ſtatim ſolutus in ſomnum, per totum biduum obdormit, donec remeante per artus calore qui circa pectus ſervatur, iterũ reſurgat. Fit autem ejuſmodi pulvis, de lactuca ſylveſtri, abſynthio crambe, melanthione, papavere, roſa, narciſſo, croco, liguſtro, baccare, hedypnoide, &

cytino: pinnis dextris vituli marini cum corallio & melle demerſis in ollam ad ignem ferventem. Hunc ſi aſperſum ardentibus favillis olfeceris, confeſtim ſuccumbent oculi venienti ſomno, tam arcto torpore, ut interclusi ſpiritus non vini odore, non aſperſione aquæ, non fomentis ullis in venas remeare poſſint. Sic Orci victima credita, funus eris, feralem pompam proſequente populo, & exoſo illo marito tuo, tum multis amicitiæ & pietatis ſupremæ nominibus, tum mœrore ſquallido, & immoderato planctu, ad ſui ſpectaculum ſpectantium oculos evocante. Providendum tamen eſt commoditati noſtræ antequam ad ſepulturam & manes deſcendas. Conficies teſtamentum ſorore tua hærede nuncupata, ea tamen prius clam admonita ut bonorum tuorum ſemiſſem ad te procuret pervenire quocunque rediviva juſſeris. Cavebiſque ſpeciali mandato, ne illa ex ornamentis tuis quidquam detrahi permittat. Velle te inferri ſepulturæ tuæ pretioſiſſimam veſtem, margaritas, monilia, & alia mundi muliebris quorum affectus ultra mortem etiam ambitioſis perdurat. Vt vero gravitate ſomni diſcuſſa ſeſe in venas refundet renaſcens calor, & recuperabit vires vigoremque ſuum creditum nuper cadaver, revolvam ego de monumento tuo lapidem, & te deſiderium meum de Acheronte revocabo in vitam. Fruſtra quæ ſubſequuta ſunt per partes narraverim, ne triſti & mœſto ſermone veluti peſtifero alimento patientiam tuam detineam. Accepi pyxidem, deſerui Veneris templum, feci quæ dixerat. Obdormio, ornataque gemmis deferor meorum manibus ad nobile ſepulchrum, quod ſolutæ jam in fœto-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

rem parentum reliquiæ formidoloſum fecerant.

Non aliter Dido ſummas in ſede ſub auras
Erecta ingenti, crinem de fronde coronat
Funerea : pendent gemmata monilia collo,
Involvit tum compta comam; mortemq; ſerenis
Depaſcens oculis, varios per brachia flores
Texuit; arſuros committens ignibus artus
Sidonio projecta toro. Stant corpora circum
Educti tenebris manes, & funera lambunt
Telluris permiſſa ſinu; deſcendit ad umbras
Infœlix anima, & populos per inane volantes
Mœſta timet, trepidatq; novu ſimulachra figuris
Cernere, nec notos olim cognoſcere vultus.

Is honor ad tumulum per alienos pedes eunti fuit, adjectis corpori ornamentis quæ in nuptiarum ſuperbiam venerant. Sic officiis feralibus peractis, & imminente hora ſalutari, qua recuperare vigoré ſuum corpus debebat, redituræ ſalubritatis expectatio Alitophilum campo ſteterat, in quem extra civitatem de Senatus conſulto Duelliano quicunque de familia noſtra finiſſent mortalitatem non ſine pompa deferebantur. Vt venit ad tumulum revoluturus ſaxum quod aditus obſerabat, patere jam ſepulcrum offendit, & intus murmur, quale latronum ſpoliantium ſepultam. Quo percitæ mentis torquetur furor? minimum malorum mors illi eſt qui ſemel contempſit mori. Deſcendit ad imas tenebras, & fulgore gladii, faciſque, quæ omnia utraque manu ſimul rotabat, umbrarum & tumuli violatores ad trepidum pavorem perſtrinxit. Sic arbores vibratæ vẽto tremiſcunt antequam fulmine feriantur; illud enim præmittit ſpiritum, & agit ante ſe dum rupta nube pervolat. Cecidere de mani-

bus

bus impiorum noviſſima defunctorum ſpolia, & territas ſuo ſcelere mentes fortuitus horror turbavit. Improviſa raro moram patiuntur ad recolligendum ſe. Reliquere arma nocturni graſſatores quibus ſepulcrum ruperant, & ut effugerent pœnam quam Conſtantii & Iuliani leges ut ſacrilegis minabantur, deſeruere naturam ſuam, horrendumque propoſitum quo manes inquietaverant, inuſitata verecundia & incognito metu mutavere.

Nondum bene exierant, pertentat Alitophilus partes omnes ſubterranei ſpecus, & ut me dormientem aſpexit, totum ſe labante ſpiritu ſuper meum corpus effudit. Inter hæc allevatis luminibus agnoſcere amplexantem incepi. Iam mihi, jam illi reddita refici, & relaxata potionis vi ad ſuperos remeare, niſi quod adhuc claudebar tumulo. Rediere quoque vires Alitophilo, aſſurgimus; & ornamentis quæ paſſim circa cadavera jacebant (nuper ſpolium latronum) requiſitis, ſublatiſque, mortalitati nos reddidimus. Putares Eurydicen de Tænaro tractam Orpheum ſequi, ſi aut Alitophilus tenuiſſet citharam, aut ego relapſa ſub umbras & iterum obvia Cerbero ad geminatos iraſcentis latratus palluiſſem.

Sic ab inferis remeantes, obducto tumulo ſoluturi votum antelucio petebamus ædem Veneris Pyrenæis jugis ſacratam; & jam multum itineris emenſi eramus, cum latronum (qui ſub Eurybato militabant) manus effera decepit pietatem noſtram, & incautos catenis oneravit.

Inſidebant ſublimioribus locis incultorum montium prædonum reliquorum examina, & veluti piaculares damnatæ ſolicitudinis victi-

mas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

mas de rupibus dependuli immiti lumine ſpectabant, quos in carcerem & tenebras celebri ſupra noxiorum reatum ignominia ſocii peſſimi trahebant.

Præibamus noſtris vinculis triumphum gravem, & ſuſpenſos ad lenta ſupplicia ſpiritus corpore magis quam metu premebamus. Tunc ego non inſcia periculi quod utrique imminebat, oſculo Eurybati genu adorato, præcocia fata & ſalutarem ſolâ celeritate mortem mihi fratrique (ſic Alitophilum appellabam) deprecata ſum. Eurybatus expalluit ad conſtantiam meam, & blandiore vultu ne deſperarem de pietate ſua monuit: vocatoq; Atrace imperavit ut utrumq; diligenter procuraret, & eximium (ut ajebat) par formæ in craſtinum reſervaret ſibi. Sed jam Atrax conceperat flammas, & ſubitæ miſerationis affectione permotus, miſereſcere ſe ſimul & amare ſenſit. Amor enim plerumque à miſeratione venit. Vt in triſtem & ignavi frigoris plenam ſpeluncam deſcendimus, per obliqua devexa in imum deducti, cedente ſolo inſtabili veſtigio, & refugo lapſu onus ſuum male ſuſtinente: Atrax qui nobiſcum deſcenderat noſtris miſeriis adſuſpirans, & novis Cupidinis ignibus ad miſericordiam motus, ſic incipit.

Coacti eſtis vela venienti tempeſtati aperire, & iratos fluctus ſequi quamcunque vos in plagam detulerint. Miſeret me conditionis veſtræ! & vellem, ſi liceret, mille pœnarum indagine irretitos etiam meo ſanguine liberare. Niſi credideritis ſuadenti, ſero lamentationes illicitas refricabitis, & ad cruentum ſupplicium expoſiti, nequicquam movebitis ad redemptionem veſtram prædones, quos mixta tabo, ſanieque,

ſanieque, & planctibus carnificina ſuavius unguentis delectat. Palam eſt; Chloridem amat Eurybatus, & occulta libidine demorſus, per veſtrum ludibrium quærit irritatis ignibus ſatietatem. Videris Alitophile an malis ſororem tuam concubitui quam juſtis nuptiis exponere. Ingenioſus eſt ad medicinam ſuam Cupido; ſemper aliquid honeſti prætendit, ſub quo lateat inverecundus furor, excitatus ad opprobrium verecundiſſimi ſexus. Plures puellæ nuptiarum ſpe delinitæ proſtituuntur infelici patientiæ, quam lenonum aſtu fornicibus inter ſellas & meretricios titulos, quibus captura ſua niſi poſtquam deceptæ ſunt manifeſto apparet. Depoſcet Eurybatus in jura maritalis tori ſororem tuam. Cæterum nihil aliud quærit, quam perditæ & jam ſibi expoſitæ corpus objicere publicæ luxuriæ, militeſque ſuos in prædæ partem & noviſſimas delicias vocare. Sed ſi tibi placeat melioris fidei nec minoris vivacitatis volens, volentem adoptare fratrem; habes me meditati ultorem opprobrii; ſine veſtro periculo ſumpturus de barbaro duce pœnas, & vos incolumes quocunque juſſeritis deducturus. Sanguis ille ab hoſtilibus venis tractus, cementum erit perpetuæ affinitatis indefeſſa thalami copula inter nos coaleſcentis ad perfectam concordiam.

Talibus dictis, ſtetit mutus, & ſimilis alta cogitanti. Cumque mentito ſermone approbaſſet Alitophilus affinitatem ſuam, oſculatus eſt dexteram victoriam ſalutemque pollicentis: laudataque pietate propoſiti, ſocium quocunque ſeſe facinori appararet humaniſſima urbanitate obtulit. Nec mora; conclamat Atrax mitterent in ſubterraneos receſſus funem,

Statim

Statim ab alto arripuit demiſſum, & ſimul de nocte ſpeluncæ rediit ad Solis lucem.

Erat Celadon corpore vaſtus, ſtrenuaq; manu, & ad quem, ſi Eurybatus non fuiſſet, communi conſenſu ducatum latrones detuliſſent. Vbique terrarum invidia regnat, & ipſa imperandi licentia inter prædones æmulos habet. Illum Atrax in ſolitudinem traxit, ne aures alienæ venirent in ſecretum, & inconſiderata prudentia in exitum conſulentium verteretur. Obſequium, inquit, quod arctiſſime tibi devovi, non patitur ſilentii crimen. Ne Mercurius ſinat ut quod revelatam gloriam tuam ſpectat diſſimulem. Quæ ſcio, timeo. Et hoc pii timoris officium erit, ſi illud impia taciturnitate non corrupero. Fraudare te præda tua Eurybatus deſtinat, & quam captivam feciſti, ſuam facere. Vt intelligas, quam nullam occaſionem oſtentandæ ambitionis licentia contemnat. Procedit in dies immodeſtius, & male data authoritate, vitiiſq;, melius ducem agit, quam juſtitia, & virtute. Sic impunita luxuria, vel diſſimulata incrementum accipit, ut collegium noſtrum tyrannica poteſtate oppreſſum, nihil jam aliud quam humilem ſervilemque metum ſuſpiret. Ita dum Eurybatus in eundem hominem non putat convenire poteſtatem & moderationem, duas res diverſiſſimas junxit, contemptum, & temeritatem. Nunquã bona valetudo eſt in corpore tyranni, perpetua febris venarum temperiem perturbat, micant in vultu novi ſubinde flammarum fluctus, audiuntur ſuſpiria, & anhelitus laborantis, aut aliorum quos ipſe ad luctum cogit. Amat expreſſas metu voces, & coactam laudationem ſui; ubi multum riſit, nece remuneratur. Sed ſolvit

tan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tandem ſacramentum omne, & ſodalitatis vinculum, triſtis illa patientiæ ancillantis neceſſitas: & licet indomita potentia aliquot horis regnet, poſtmodo tamen debilitatur, & frangitur, ubi generoſi ſpiritus bene concitati laxavere tempeſtatem, & indignationis ſuæ ventos dudum timoris carceribus clauſos ad libertatem emiſere. Macte animo; expiabitur ſi juſſeris cogitata contra prædonum leges voluptas: unco, laqueo, & ignibus, & ſtrage ſua, ſi volueris, Eurybatus publico latronum generoſiſſimorum gaudio litabit.

Non diſſimulavit Celadon ſibi placere ejuſmodi conſilium, quod laudabilem audaciæ ſuæ mortem aut imperium intra momentum temporis promittebat. Simul cum amicis ſuper ea re clandeſtino colloquio diſſeruit. Quibus ubi periculorum ſocietas, & loquentis gloria placuit; Martiæ cohortis majore parte ad concionem vocata, vim & robur circumſtantium laudavit, apud eos ſpes omnes ſuas & ſalutem reſidere. Si annuerent de bello quod parabat, proximum diem Eurybato extremum futurum. Plus eſſe fiduciæ & ſecordiæ quam magnitudinis emollito per delicias duci. Quo ſublato, prædas omnes & ſpolia communia fore. Sibi nomen imperii, illis laudem conceſſi, & fructus relicturum. Pararent deſides manus, & gladios rubigine infectos ad pugnam acuerent. Neque ſe injuriam ſuam queri, quamvis Eurybatus Chloridem laborum ſuorum præmium rapere cogitaret. Omnibus fraudationem prædæ & pecuniarum per pericula petitarum pro injuriis eſſe; mox, ſi ſurgere ad ultionem properarent, illis ſolatium. Neceſſitatem impoſiti ſilentii manu redimerent. Daturum

prælii

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

prælii ſignum, ſi ſe ſequi deſtinaſſent, & veſtigiis ad ſalutarem victoriam properantis inſiſtere. Præmia virtutis geminata, ſpolium cæſorum, & libertatem. Illud ante oculos eſſe: Hanc ab edicto Liphippi pendere, quod latronum percuſſoribus poſtliminii jura dediſſet. Periculum in mora eſſe; laudabile, ſi aggrederentur; ſecurum, ſi occiderent.

Aſſenſere milites loquenti, murmure, clamore, pulſu, ſonituque, & affrictione clypeorum; verum virum, ducemque, ſpreta alterius libidine ingenti laude efferentes.

Dum hæc agebantur, Alitophilus alligatus collo meo ſine intermiſſione flebat. Ergo, inquiebat, non licebit mihi tecum mori? Nunquam ex animis fatorum diſcedet furor infœliciter pertinax? Relinques conſuetos ſinus, & æterno diſſidio æternum amorem in te meum damnabis? Velut in ſolitudine ſquallebit amatum pectus, & nova face per calamitates & ſervitium ſubdita deflagrabit alienis flammis? Quidquid erit, crudeles Dii, forti viro licebit honeſte mori. Ingemui: &, Ne, inquam ego, antiquam conſtantiam deſciviſſe credas. In animi bona Fortuna nullum jus habet. Mens interna virtute freta rebus adverſis opitulatur. Premitur, non opprimitur; imo fortior aſſurgit. Inter procellas, tot bellis domeſticis, tot externis laceſſita, extra turbam & tumultum eſt. Sibi ſemper vacat. Excitatur motibus ignes reciproci, & cum urendo clareſcant, ſortis ludibrium pro materia & alimento demordent. Conſtantius per miſerias amor ſurgit, & fidelius corroboratur. Quidquid ſit: nunquam me Atrax aut Eurybatus in torum ſuum deducet.

Ille meos, primus qui me ſibi junxit, amores

Auferat,

Auferat, ille habeat ſecum, ſervetque ſepulchro.

Iuvabit aliquando libertatem redditam experiri. Triſtitiam, riſus excipiunt. Ad defectum noctis, dies ſocialis properat, & ubi colliſæ nubes inferunt obſcuritatem, ſemper aliquis fulgor murmurantes undarum pulſus oculis navigantium oſtendit. Maximum ſolatium eſt ferre ſortem ſuam. Plerumq; auxilium ab abſcondito temporis mora profert, ſemperque aliquis de Diis mortalium caſus blandum dignatur aſpicere, nec eos patitur ad occaſum ſuum labi. Et ſi iſta non ſint, more ſcorpionum inter excitatas flammas contorto ad pectus aculeo meo vulnere cadam. Apage iſtos qui amorem utilitate metiuntur, quæ ſordidiſſima cauponatio eſt! Nunquam diluceſcet mihi niſi ante vultus tuos; quos monebo in ſilentio, non alias, (ſi removeris, obſcurata manes petam,) & toto Acheronte delapſa, quam ad ortus tuos reſumptura lumen.

Audiebamus murmur, removimus amplexus; lacrymiſque deterſis diſſimilem malis noſtris induebamus vultum, ad illorum vicem qui deguſtatis Sardois herbis feruntur in morte ridere: Cum Atrax per funem ad nos relapſus, quæ pro incolumitate noſtra peregerat ſedulo narravit. Nam (inquiebat) aut mutuis ictibus virtute numeroque pares ſternentur, aut laſſos vulneratoſque intacti bello adoriemur: cædem cæde, ſanguinem ſanguine expiabimus. Præbebunt vigentibus nutantia ad caſum corpora, & apertis ad vindictam noſtrã pectoribus demergemus ultrices gladios, donec omnes vaſtis vulneribus perforati incertas diu qua exire velint animas ejiciant. Et ne nos

nos tumultus irrepens, nox obſcurior, caſuſve diſſociaverint; proximum eſt quod ſolemni voto petebatis Veneris templum; illuc conveniemus, ſeu nos idem dies dicto loco aſſignabit, ſeu mora tardior in aliam lucem diſtulerit congregationem noſtram.

Dum ejuſmodi colloquiis triſtiſſimam producimus noctem, Eurybatus ab aditu ſpeluncæ juſſit educi captivos. Evaneſcebant extrema Lunæ cornua, & jam montium vertices ad Auroræ roſas rubebant. Ego cum Alitophilo aſſenſeram Eurybati nuptiis, & poſt dilationes aliquot matrimonii ſolemnia celebrabantur. Præcipitata rurſum dies tegebatur aquis, & ferales tenebræ ab iiſdem ſurrexerant. Incepta eſt per Celadontem ſeditio, & omnia ſecundum narrationem matris tuæ ſubſequuta ſunt, niſi quod adhuc vivo extra ludibrium mortis, & extremam vim Eurybati. Enimvero defectione Celadontis vulgata, creſcente tumultu ſuſpicatus Atrax cuncta in deterius lapſura ſi me præmium victoriæ & cauſam belli ante oculos rivalis ſuperſtitis reliquiſſet, tonſo capillo, caligis, pallioque, & pileo, in maſculam me reformavit faciem, præſentium calamitatum ſociam, comitemque ſervi domini ferociam fugientis. Quis enim miſer recuſet periculum quod ſalutis ſpem oſtendit? E diverſo formoſiſſimum adoleſcentem (quem licentia ſtupri Atracis fratrem fecerat) meas veſtes induit. Et ut arbitror Eurybatus inter inſultus hoſtiles, & proprios metus, mendacium non ſenſit. Deceptus noto habitu, ira, deſperatione, & tenebris, cum omnia alia curat, præter vitam meam animum etiam perdidit, ut me perderet. Sic perculſus & attonitus adoleſcentem

pro

pro conjuge, Orpheoteleſtam pro Chloride furori ſuo mactavit.

Ad hæc inquietatus piſcator, Ergo, me, inquit, Atrax impune deluſerit! ille filium meum, ille deficientis ſolatium, rapuerit, perdiderit! Vivit adhuc, & ſceleratum animum ſcelerato corpore circumfert! Aliquando me totum vicerunt miſeriæ, & Dii malorum authores! Iam fractus dilabatur orbis, & ſi mortalibus licet beneficia Naturæ corrumpere, recedat vita, quæ calamitoſis hominibus pro ſupplicio eſſe ſolet! Hac exclamatione lacerata ruſtica virgo, juravit relicturam ſe invidioſam narrationem, ne forte recentia mala novis augerentur, & hoſpites ſuos odioſo turbaret officio, ad quod ſe mente ſimpliciſſima, & bona fide, faciliorem ſe futurorum neſcia præbuiſſet. Renunciare ſe male fidelibus armis, & nudas manus pectuſque inerme ad pœnam proferre. At ego qui in Chloride mea laborabam, hortari cœpi piſcatorem, ne perſeveraret in ſupervacuo gemitu. Temporis moram ſolere mentes doloribus exulceratas ad ſanitatem revocare. Scenam muneribus gladiatoriis frequenter diſtingui, ut voluptates nece & ſanguine condiantur. Cito ſubrepere infortunia. Bonam fortunam, difficilem inventu, rectorem ducemque deſiderare, adverſam venire ultro etiam contra miſerorum votum. Daret hoc extremo dolori ut aliquantulum taceret, cum in ſummis calamitatibus ſilentium melius fletu, verbiſq; affectus vere mœrentis exprimat. Evaporationes humidi ſplendores tantum minaces citra ſonum ictumque movere. Exhalationes vero ſicciores terrarum, fulmina facere, & exprimere. Vbi conſumſerit aculeum ſuum recens do-

lor,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

lor, & primus torpor reddiderit ſenſus, uſurum illum ratione ſua, & ſi tunc placeat dicturum in præſentem calamitatem quidquid animus dilatione remiſſior afflicto minus, minuſque commotiori ſuggeret. Quod, inquit ille, expoſitionem calamitatis meæ in aliud tempus differo, præterquam quod ſub recentis mali pondere lingua torpet, facit etiam reverentia ſacratiſſimæ Veritatis quæ virginis narrationem per totum comitatur. Bene eſt, infit puella, jam recipiam cum voce interclusos tua confuſione ſpiritus, & præter ſpem miſericors indulgebo tibi, ubi de Atrace ultionem ſumpſero injuriis tuis parem. Attendite itaque, & avidis auribus ebibite Chloridos ſermonem reliquum, qui per miras calamitates veluti fractus ſaxis torrens in maligniorem impetum tranſibit, & per violentos fluctus creſcet in ſpeciem turbidi maris. Sic ergo ſequuta eſt hiſtoriam ſuam.

Igitur inter nudos gladios & mortales ictus (quibus circumſtantis ſylvæ confraga reſonabant) intrepida, tantum pro ſalute Alitophili laborans qui certamini intererat, ingenio ſicut habitu maſculo omnes ærumnas ſuſtinebam, parum ſemota ab illo loco in quo ſine miſericordia pugnabatur: quantumque plus ſpei ad refugium nox dabat, eo majorem animum ad extrema quæque fortiter ferendum faciebat. Vt vero rediit dies, & ad ingentis cladis ſpectaculum oculos vocavit; crevit audacia cum luce, & jam plus fortitudine quam veſtibus fœminam virum ad jacentia cadavera pertraxit, ut ſcirem an inter mortuos latrones habitaret Alitophilus, eum ſimul & volens & timens per cruentum prælio campum reperire. Et quia

barbari

barbari illi, & immanes homines, acceptis forti pectore vulneribus honeſto morſu ad noviſſimos anhelitus tellurem preſſerant, ſingula cadavera prenſis capillis converti ad infamem exitus notam; qualis eſſe ſolet eorum qui rotis impoſiti, & univerſa membrorum fractura laniati, laborantes animas inter carnificum amplexus & aſpectum cœli decutiunt. Fruſtra tot efferatos vultus aſpexi. Non erat inter eos amata mihi multum facies; & quoniam non erat, inſano pavore mortuum arbitrabar, quem tot corpora cruentis ſpiritibus ſpoliata vivere oſtendebant. Adeo ſollicite timet quiſquis bene amat. Quid ſcio (clamabam) an Alitophilus Eurybati hoſtis eum extra hanc pugnam ad aliam compulerit. Ambo ſcilicet communem ſtragem vitavere, ut melius & honoratius perirent. Hunc igitur amorem meum virtus ſola peremerit: ego, vidua, & extorris, & fœmina, mihi metuens revocabo feſſos ad vitam ſpiritus, ut inter ſpeluncas ferarum, & cadaverum acervos, deliteſcam.

Volebat Atrax parata oratione demulcere furentem, niſi vetuiſſet fortuna turbari aures meas inviſo ſermone. Neve bellum tam vili cruore & inexpleta cæde deſineret, Dea illa miſericors procuratorem illius provincię cum lictoribus & militum ſequentium turba campo ſtitit, in quo victores ſimul & victi omnes indiſcreto ordine jacebant. Venerant illi ad famam pugnæ, ut ſuperſtites latrones vi domitos, vinctoſque, carcere, mox patibulo donarent. Cæterum Atrax de tot modo prædonibus ſolus ſed non ignavus hæres, viſis hominibus armatis confinium inſtantis periculi morte voluntaria prævertit; Sat ſe beatum dicens

qui

qui ante oculos meos virtutis ſuæ præcipuum & laudabile ſpecimen præberet. Nolle ſe ſupervivere fortiſſimis ſociis, quos publicis patibulis mutuum robur abſtuliſſet. Precari Martem & Mercurium, ſuos Deos, ut me captivitate liberarent, & ſpontali parricidio ſatiati, abducerent à ſævitia cœlum, quod immerenti mihi injungeret æternas ærumnas. Vltima vox ejus hæc inter homines audita eſt, & ſtatim cum magno ſonitu animam per patens vulnus ebulliit. Accurrunt Melandrii, & ne mihi etiam violentas manus inferrem imminentis periculi metu, dubitantem an mori aut vivere mallem catenis impediunt. Sic ad Liphippum deducta, prudentiſſimi Regis venerata majeſtate (quam nimio faſtu profitebatur ad nauſeam Gallicæ libertatis) quæ nunc intellexiſti fideliter exponens, ſævum fatorum vultum ad aliquam clementiam reduxi, niſi quod aberat Alitophilus, & ſecum majorem mei partem deferebat.

Pependerant jam occiſorum latronum cadavera, ad reliquorum horrorem: ne viderentur fato functi ignominiam omnem conſumpſiſſe, & legum pœnam voluntario parricidio fugiſſe, qui ſemel meruerant publice mori.

Humanarum rerum culmina conſtantiam non inveniunt: omnes fœlicitatis noſtræ inimici ſumus ubi nulli ſunt qui nos ab alto dejiciant. Cum tantum lucet ignis, placet; ubi altius volumina ſua detorſit, exurit trabes, & corruptis quæ ſuperioribus firmamentum dabant, agitata diu ad ruinam faſtigia divellit. Libera ſub Apolidis nomine inter Melandrios fortunam meam non ingratis oculis aſpiciebam, eratque aliquid quod Alitophili leniret abſen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

abſentiam. Vbi Liphippus dignatus eſt ſervitium meum, & libertatem ſuam in ignotam fœminam exercuit: jam mihi gravis, jam impatiens exilii inexpectata beneficia pro ſuppliciis ducebam. Mentes longa fœlicitate ſaginatæ multum de natura ſtomachi ſumunt, cui ciborum lautitia & abundantia faſtidium inferunt: illæ nauſeant ad florentiorem ſtatum, & iniquis luminibus ubertatem cernunt, quæ alias earum fuit impudens votum. Ipſe corrupi fœlicitatem meam, & ne diutius beata inter gloriam & divitias dilectum meum ad injurias cœli & terræ relinquerem, ad fugam animum deliciis feſſum commaſculavi, & de nocte aulam Liphippi deſerui, ut Alitophilum meum in templo, quod Eleutheriam à Melandriis diſterminat, convenirem.

Trigeſimus à pugna prædonum dies cum totidem noctibus ſpatium menſis compleverat, & nova Luna recurrebat ad orbem ſuum. Video fanum ſolerti fabrica conſtructum, valvaſque ingentis populi frequentia laborantes; dona quoque cum titulis ſuis pendentia, qui litteris aureis teſtabantur cur ſingula Veneri ſacrata forent. Tunc ego concito gradu per mediam turbam viam ad aram mihi facio; poſitoque genu uberi fletu ſimulacrum Deæ rigans, notavi Pario marmori quod baſim faciebat quæ ſequuntur minori caractere litterata. *Alitophilus ſoluto huic Numini voto, ne cogeretur deſerere ſororem ſuam, proximum ingreſſus eſt xenodochium, quo includuntur hi qui inſaniam ſuam Amori debent, ut mentita amentia, ſibi liceret quod amat expectare.* Cum petiiſſem ab uno ſupplicantium an ibi tuto habitarent qui mentem ab ictu Cupidinis amiſiſſent, ubi narravit pere-

peregrinos per novem tantum dies ſacris operari ſolitos, quibus præteritis cogerentur de templo diſcedere, pollicitus eſt rectoris officium ſi auderem præeuntis greſſus premere; & illico præceſſit.

Ædes pluribus feneſtris conſpicua tot aditibus accipit ſolem, quot ille diebus revolvit anni curſus, & tempeſtatum mutationes inchoat. Aëris mira libertas captivitatem animorum aliquo modo reparat. Placidi fluctus inquietam domum grato circuitu coronant. Cerebri quoq; calorem temperat arborum frigus, & certas cujuſque ſpes aut deſideria partiuntur varii flores, quos, ad animos incolarũ avertendos à perturbationibus, ars ſolertior Natura patentibus pratis inſeruit, ut interna vulnera gratus aſpectus & odor ſuavis mitigarent. Ibi ſenex caſtigabat canitiem ſuam, quæ ſibi fabricata fuerat repudium. Prope matrona intermoriente vultu querebatur hæreditates ætatis officio quæſitas cito conſumpſiſſe. Feralis zelotypia fuſcabat adjacentis membra, & jam frontem ad deſiderium necis contraxerat. Lugebat adoleſcentula virginitatis florem gratis extinxiſſe. Ille inconſtantiam muliebrem damnabat. Alter parabat ſe ad deſperationem, & de ſiniſtris circumſtantium lateribus cæca manu quærebat gladium ad quem confugeret. Puella contemni formam ſuam dolebat. Fugiebat Pigiciaca ſacra candidus puer, & trucem dominam vocabat in auxilium ſuum. Adoleſcens exanimato ſimilis audiebat alium commemorantem præterita gaudia, & in præſentia mala triſte mœrentem. Alloquebatur undas alter, & ruptis induciis quæ pugnam ſuſpenderant irritata manu vellebat capillos qui fœmi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

fœminam inconſtantem male tenuiſſent. Erant qui per dilucida furoris intervalla cantu & nervis dolorem ſuum fallerent. Qui lugubre carmen ſcriberent. Qui auras invectiva in amicas exarata turpiter onerarent. Qui deſilirent in fluctus. Qui præcipitia quærerent, quibus Sappho flammas ſuas extinxit. Qui genas lacrymis madentes unguibus lacerarent, manibus vincirent collum, & de funeſta cupreſſus fronde velut ab infami ligno penderent. Putares hæc ſupplicia Virgilium vidiſſe, dum ait:

Hic quos durus Amor crudeli tabe peredit
Campus habet: non hos curæ cum mente relinquunt;
Luctus & ultrices poſuere cubilia morbi,
Et metus, & durum redivivo funere lethum,
Cinctaque ſanguineam demens diſcordia pallam.
Hinc exaudiri gemitus, & ſæva ſonore
Verbera, tum ſtridor ferri, tractæque catenæ,
Iammaniſque Dei fulmen, fæcundaque pœnis
Pectora, non ullo requiem ſumptura tumultu.
Non mihi ſi linguæ centum ſint, oraque centum,
Ferrea vox, omnes furiarum dicere cauſas,
Omnia pœnarum comprendere nomina poſſim.

At enim mortalibus de poſſeſſione rationis dejectis, & tanquam bello captis, liberum ſuppliciorum arbitrium maſtigophori denegabant, qui amoris ægritudinem voce, & verberibus, & obſcuris carceribus miſerantes, frangebant nobilem amentiam, quá fecerat otium magiſter ſceleris, & malorum omnium ingenioſus artifex.

Inter eos qui curabant ne inſanientes vel inſomnio vel injuria ante diem ſuum præcipitata morte decumberent, neſcio quis benignioris vultus petiit è me an aliquem eorum quos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

eadem inſania diverſis motibus agebat, mercari deſtinaſſem, qui laudabili furore, & grato mentis exceſſu, mœſtitiæ hominibus ſemper inſidiantis rubigine animum detergeret. Scis, inquam, unumquemque concivibus ſuis delectari, ſive nativus ſermo conciliet homines invicem, ſive ejuſdem aëris hauſtus inducant paritatem morum. Sero placebit ille quem non intellexeris. Horror tranſpyrenæi ſermonis Eleutherianorum faciles mentes turbat, cum iſti ſimplicitatem & civilem mollitiem loquendo profiteantur, illi, quaſi in imperandi ſortem geniti, barbaris vocibus, & abſurdis in ſuam aut patriæ laudem laudibus effuſi, cum multo faſtidio confodiant aures audientium. Præterea ubi nobis humanitas noſtra ſatisfecit, quærimus in vicinia noſtra quem in partem divitiarum noſtrarum vocemus, quem ſine fuco dilectum in diſtributionem beatitudinis noſttæ arrogemus: non ſpecie rigidioris patris familias auſpicium adoptionis per ſervitutem adoptati inchoantis; ſed amicitiæ jucunda familiaritate, & conſuetudine pulcherrima, qua ſenes lætis auguriis in jura ſua juventutem deducunt. Placet itaq;, per Eleutherianum, ſi eorum aliquem locus hic habeat, voluptatem ridendi emptione parare, & innoxiis jocis excutere triſtitiam quam fecit longior peregrinatio. Suſtulit ille oneroſum ſupercilium, &, Ne, inquit, tam barbari ſimus, ut nos noſtrorum amentia delectet. Quis ferat hoc patriæ ſuæ ludibrium, ut eas delicias pretioſas exiſtimemus quæ per concivium calamitates diſtributæ, graves animos lugubri & mœſto intuitu ſubducunt? Viſcerales miſeriæ melius nos movent, quam ut triſtiſſimos rideamus

caſus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

caſus quibus infœlix aliorum voluptas blanditur. Liceat Eleutherianis in omnibus delirare: dum Melandriis ſufficiat non aliis quam Amoris ſpiculis de mente ſua perire. Omnibus gentibus cæleſtia ſidera varias plagas intulerunt, multumque intereſt ad vitia quo cœlo ſoloque naſcamur. Cum cœleſtes cauſæ præter morum diſcrimina, morborum etiam animi pariter & corporis varias ſpecies inferant; utraque Græcia de cœlo ſuo maſculorum amorem trahit. Melandria turbatur zelotypis ignibus, & tot montibus, tot æſtibus Oceani, tot Tyrrheni maris littoribus ab hoſtibus tuta, in unius Cupidinis vulnera ad inſaniam patet. Taceo reliquarum nationum collapſi aut exciſi cerebri vitia, dum in Eleutherianis omnia condemno quæ ſingula in omnibus ſunt. Nos lamentis & miſeratione triſti proſequimur in hoc xenodochio furentes; illi ludibriis eoſdem, tumultu quoque, & injuriis in publico, & frequentia. Vnde fit, ut in aulis Melandriorum magnatum non alii amentes frequentis familiæ ſubjiciantur opprobriis, quam quos Eleutheria ad noſtros riſus educat: qui de mœſta ſollicitudine, & gravi ſuperbia, nunquam exeunt, niſi antea arcanam ſapientiam fregerint externa mala quæ jocus inconſultus facit, & pervicax reliquorum hominum inſania. Neque mirum eſt vacuam hodie civibus illis domum quos Eleutheria infœlici genio ad voluptatem noſtram gignit: cum ut quiſque in has ædes venit, ſtatim in potentiorum numeroſa ſervitia transſcribatur, ut innocenti furore domino ſuo placeat. Sic nuper Axonius præfectus Parthenopes, & Inſubriorum rector, Eleutherianum quemdam Alitophilum emotæ mentis inquie-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tudine jucunda commendabilem ſatellitio ſuo cooptatum ſecum in imperium ſuum deduxit, qui neſcio cujus Chloridis amore flagrans mentis ſalubritatem perdiderat. Quid facerem? niſi Divis iraſcerer, qui ærumnas veteres triſtioribus cumulantes, aut non exaudire velle miſerrimæ preces videbantur, aut contempſiſſe mortalitatem importunis vel intempeſtivis votis laſſatam patientiam turbantem. Nimirum cœleſtium vigilantia periculorum humanorum negligens eſſe cœpit, vel uſu & aſſuetudine fatigata, hebes & detrita reſtat. Etiam mala Numina reliquiſtis terram? & ſenio ſicut negotiorum mole feſſa, ſtupida & incurioſa negligentia ſubſidium denegatis orbi, & mortalibus precarium ſpiritum inter miſerias producentibus; adeo difficile eſt etiam infœlicibus mori. O calliditas futilis, calamitoſum commentum, mendacium fallax! Per ſpeciem violati Iudicii illuſiſtis fœlicitati meæ, & arcanis affectibus junctos interfuſo mari disjunxiſtis. Nec plura; vere furens exero me de domo inſana; & vagos greſſus ad iter incertum compono. Iamque planitiem camporum provecta, ſylvoſi montis aſperum jugum metiebar: obtulit ſeſe mihi inertiſſimorum hominum triſtiſſimum ſpectaculum. Armati juvenes pone adoleſcentem ſtabant, qui catenis vinctus ſuppoſuerat candidum collum inviſæ carnificinæ. Huc, inquam, conferto agmine ſocii concurrite, ſceleratiſſimis latronibus mortem daturi, quam minantur. Dum accurro nece mea geminatura ſacrificium quod parabant, & ſicariorum ſitim ſedatura inſperato ſanguine: credidere illi miſſum militum agmen in perniciem ſuam. Igitur diſtulere ſupplicium,

plicium, & ſacram victimam intactam relinquentes, ſpiſſiſſima quercuum nocte fugam ſuam condidere.

Ceu lupus, aggreſſum quem nocte mapalia fidi
Latratu pepulere canes, veſtigia retro
Preſſa refert, nemora alte petens, caudamque remulcet
Hirſutam, vacuoque dolet diſcedere rictu.

Simul adoleſcentem de funeſta morte erutum ad ſalutarem libertatem ruptis vinculis remitto. Retexit ille jugulum quod lictoris manus nudaverat, & ſupplicii quod exierat cauſas blandiſſima voce in hunc ſenſum palam fecit.

Quoniam magnæ urbes & opulentæ in vitia ſceleraque magis patent, vileſcente inter politiorem vitam infamia peccandi: recenti edicto Tarentini prohibuerunt, ne quis ante nuptiarum diem virginibus miſceretur; quarum antea ſtupra tam grata licentia placebant hominibus, ut illi nihil minus probarent quam matrimonia & nuptias. Sed jam neceſſitate coacti ad conjugales leges eo libentius feruntur, quo vident eos qui nunquam uxores duxerunt omnibus commodis prohibitos, interque ignominioſos latitantes, excludi theatro, & illis honoribus ad quos militari gloria & eloquio indiſtincte quondam perveniebatur. His repagulis juvenes ſuos impetus coërcent, quibus non licet niſi cum timore infamis exitii peccare. Inveniuntur tamen puellæ quæ per pericula mortis alienæ ad vetitas delicias ardentius ſuſpirent. Vt enim febricitantium ſitim interdictus potus accendit, ut ignis aſpergine modica lympharum ferocius augetur: Sic coacta probitas acuit aviditatem je-

junæ mentis, & inconſultam juventutem ad mala furta imprudenter propellit: quæ ventura in maturitatis & prudentiæ adoptionem, illo tamen inſolentis ætatis lubrico ſi non cadit, titubat.

Antequam vulgaretur edictum, aſſueveram Polinices amplexibus, quæ de ſumma regni nobilitate in miniſterium Tarentinorum reginæ accita, præcipua erat à conſiliis regalis formæ, ornatrix ingenioſa, quæ variis flexibus torquebat capillos, ornabat veſtes, vultus componebat, ne naturalem formam indecenti & aſcititio cultu excæcaret. Exaſperat homines imperata correctio, & melius jubetur licentia. Enim ut flammas ſuas ad interdictum vocari vidit, non contenta vulgari complexu ad alios etiam amores creſcentes contra novum imperium flammas ſuſtulit, & ſtatim in viro principe arſit, qui cælibis vitæ voluptatibus laſſus, jam ad nuptias ſuſpexerat.

Non puduit infelicem puellam mihi quoque furtivum dolorem credere: pollicita ſi ad Machimi matrimonium perveniſſet, præter corporis ſui continuatum uſum, daturam ſe munera ultra meam ſpem, ſortemque, quibus videri poſſem ſibi gratiſſimi lenocinii officium magno emiſſe. His promiſſis ineſcatus, laxavi pectus venienti calamitati, quæ me ad hunc lucum perduxit, triſtiſſima morte nimium laxæ bonitatis & imprudentis obedientiæ luiturum pœnas, niſi te in meam & Machimi ſalutem huic loco fors ſtetiſſet. Nam cum arcani incendii faces quibus Polinice deflagrabat Machimo detexiſſem, & ille quæſitum ardorem amore Aglaiæ excuſaſſet, quam petiturus erat à regina in connubium: addidiſſetque pœnam

legis

legis novæ quæ ſtupra ulciſcebatur capite; turpiſſimo illa inhorruit odio, & totam ingenii ſolertiam ad crudeliſſimam vindictam convertit. Ea eſt natura mulierum, ut ſuas inimicitias diſſimili vultu tegant, cum amicitias celare non poſſint. Scilicet infidelis ſexus licet loquax eſſe amet, quoniam tamen facillime ad mala movetur, verborum occultorum viam, & ſecretas iras, improba faciei ſerenitate & robuſto ſilentio tegit, conſtans in arcanum dolum.

Igitur ut me lateret feralium inſidiarum deliberatio, Nihil magis, inquit, amentes oculos recreat, quam paria aut ſimilia in alio intueri quæ in amato videntur, vel creduntur. Placebis mihi ſi geſtibus, & voce, & veſtibus ingrati Machimi effingere coneris imaginem. Hac nimirum ſimilitudine veluti pabulo ſaginatus amor ſtatim crudeſcet; hoc mendacio ſatiatus excitabit nauſeam, & celeres animi æſtuantis motus ad facilem tranquillitatem reducet. Sic bellariorũ luxuria ſuaviore quam neceſſe eſt condimento conſumunt famem, cum languentem guſtum nihil magis excitet acri & ſolido cibo. Summa erit infelicis conſolatio eſſe miſeram nec videri. Promiſi quod volebat; nec ſecius illa opulentum ad fraudes ingenium in Aglaiæ perniciem laxavit. Adiit amantem, & caſtigata ad hilaritatem fronte, fractoque in malignam contumeliam vultu, Non poſſum, inquit, ſimulationem intra me diutius ſuſtinere. Fugandus eſt amor qui pectus tuum inſana ſpe demulcet, & contumaciſſimo vulneri cicatrix inducenda. Peſſimus ille Machimus, quem ſacramentum ſolemne, quem reginæ conſenſus, quem corporum ani-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

morumque legitima mixtura fecere meum; inſidiatur pudicitiæ tuæ, & infamiam tuam ſub ſterili nuptiarum titulo ſollicitat. Si ſapis ergo, de viſceribus tuis luctantem Cupidinem decuties, & famoſum impudicæ quod imminet nomen natalium tuorum decori reddes.

Cum Aglaia negaſſet dicenti fidem, Peream, inquit, niſi & illos tuos oculos in teſtimonium deliciarum mearum vocem: ſi per tenebrarum ſecreta in furta noſtra audeas inquirere, & in opprobrium tuum aperire vultus, quos ille decipit. Annuit illa, ſuo malo. Silebant cuncta, & nigræ nubes fulgorem ſiderum tegebant. Latebat Aglaia ad limen cubiculi quod ad amplexus noſtros dudum elegerat Polinice. Quæ ubi me pari habitu, & voce in Machimi ſpeciem effigiatum vidit, verum Machimum arbitrata, quem in Polinices oſculo diutius hærentem conſpexerat:

—— illi
Poplite ſucciduo genua intremuere, fugitque
Et color, & ſanguis, Machimi ad crimina mœſta:
Illaq; quo propior ſceleri eſt, magis horret, & auſi
Pœnitet, & viſi teſtes ſua lumina damnat:
Armaſſetq; ſuam contra ſua viſcera dextram,
Ni vellet periiſſe ſimul quo flagrat, & odit.

Initio nondum maturus dolor leni tractu ad requiem fertur. qui ubi frangitur velut fluvius occurrentibus ſaxis, per anguſtias eluctatus excitat ſeſe, & jam diſſimilis ſibi, & in torrentis modum violentus, in alienam perniciem per malignos tranſitus proſilit, cæco impetu, & tumultu impacato obſtantia quæque convellens: & niſi vincitur, vincit. Hoc agitatur Aglaia, pacatis primum fluctibus: ubi tran-

tranquillitatem fregere venti, aut obvia rupes in turbidi maris ſpeciem volvit aquas, & occiſas ſpes in tumulum ſecum tractura truculenta celeritate Machimum adhuc ſuum in jus vocat, poſtulat nomen ejus recipi, edit ſubſcriptionem, & accuſationem violentam de ſtupro movet.

Statim injecere lictores Machimo manum: & judices de tribunalibus pendentes, quia præter eam quæ accuſaverat teſtes non erant, de vetere inſtituto Reipublicæ reo conceſſum eſt, ut innocentiam ſuam alieno gladio tutaretur; & niſi intra menſis terminum inveniret equitem qui ſe defenderet, ut in convictum ſecundum patrias leges animadverſuros.

Verebatur Polinice, ne tenera mens innocentis ſupplicio ad pietatem & miſericordiam commota, fraudes ſuas vulgaret; placuit etiam, ſanguine meo maculare ferinas manus, perque conductos qui ante te fugere ſicarios, inſidiarum ſuarum ſolum teſtem ſubtrahere innocentiæ Machimi, qui per te licet in meliorum fortunam ſurrecturus eſt, ſi generoſiſſimi hominis ſalutem mei capitis periculo velis emere.

Talia divino decore venerabilis adoleſcens Chloridi narrabat, illa mihi. Nunc vero quæ vidi ipſa, ſub Apolidis nomine paucis accipite, ne ſuſpendam diutius cupiditatem veſtram, & nimiam auditionis patientiam inutili loquacitate frangam.

Vt in hanc caſam cum illo adoleſcente venit Apolis, ſtatim in Machimi libertatem intentus familia noſtra ſubſequente Tarentum ingreditur, ſuſcepturus innocentis defenſionem. Aſſignatus eſt itaq; pugnæ locus, & educti in campum hinc Apolis, inde Aglaia. Non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

omnes Amazones Phaſidis ripas colunt, nec in totum vires & animos mater natura muliebri ſexui ſubtraxit. Pleriſq; puellarum tantum generoſitatis in corde, quantum ſanguinis & pudoris in ore: ubi maxime contumaces in amorem aut odium zelotypia ſuccendit. Sæpius enim læſa ingenia in periculum tam ferri quam ignium miſit deriſus amor, ipſa gloriæ cupiditate. Virtus tamen hic in parte eſt, quæ non patitur innocentem proteri; & alienis injuriis gravis, quidquid obſtat ultore gladio proſternit. Cito deformitas exprimitur certis ſui notis ad imitationem facilis: ardua res eſt pulchritudo, & ipſa raritate difficilis; nunquã niſi lento ſermone, & ab humili ſtylo ſuſcipitur. Sic quoq; communis virtus ſubtili calamo delineata invenit imaginem ſui: ubi vero ſeſe ultra miraculum egit, non habet niſi vilem & ſordidum ſuarum laudum narratorem; materia ſua quam arte felicior. Faciam itaque quod hiſtorici etiam ſolent: ubi tenuitatem ſuam ingentia facta excedunt, ad inventa Poëtarum animos & verba contorquent. Nec longe eſt ab illo more, iſtud quod dico. Palluit ad tantum certamen Thetis, & argenteum pedum colorem deduxit in vultum. Ipſeque Neptunus alias inter tempeſtates intrepidus, ad tantorum ictuum formidabiles auditus, permiſit pavidæ albedini undas ſuas, & ne obliviſceretur imperium ſuum, ad Oceanum patrem deſcendit, jura Nereidibus daturus. Sola Venus in mortem pugnantium demiſerat de cœlo in terras lætos oculos, & ad cruoris mutuo vulnere crudeliter manantis aſpectum grata titillatione lubricum corpus agitabat: timens nimirum ne ſuum Martiſque numen, cum mor-

talibus

talibus puellis partiarium eſſet, cum venerationis ſuæ præcipuam vultibus imaginem, & validis membris robur Martis, utraque circumferret.

Credas ad Tanaim, ferumque Phaſin,
Thermodontiacas calere turmas.
Edunt vulnera, conſeruntque dextras,
Et mortem ſibi qua manu minantur
Ridet Mars pater, & cruenta Cypris.

Vtramque tandem par rabies ad exitium uſque temeraſſet, niſi adoleſcens ille qui Apolidi ſuam vitam debebat, ante Reginæ pedes prolapſus, ſuſtuliſſet duellum, & certantes ad querelam ſuam ab ictibus vocaſſet: qui ubi fraudem Polinices manifeſtam fecit, ingenuitate ſua meruit veniam profeſſi ſtupri, & in pœnam Machimi tradidit exoſam Polinicem, quæ de Senatus decreto cremata, oſtendit non longe eos à naufragiis eſſe qui ſereniore tanquillitate in altum provecti improviſis turbinibus agitantur, ubi maxime timere deſierunt.

Hoc eventu Machimus & Aglaia ſpiritum, & ſanguinem, & libertatem recepere; quæ omnia recens calamitas utriſque per muliebres inſidias abſtulerat. Perfregit interim Apolis circumſtantem turbam, & per obſtructos aditus non ſecus ac per apertas planicies & invitantia limina rediit incognitus in hanc domum. Permanſitque in ea pauperis turgurii comes, donec eum obducta vulnera & liberior aër, & vicini maris commoditas, ad Alitophili quæſitionem revocarent.

Videbatur exiguam nubem fax componere, cujus lumen veſpertinas epulas inchoaverat: & illico longiore patore vibrata flammula ſub hiſtoriæ finem cecidit, donec triſtiſſimis tenebris

bris in ſomnum labentes obrueret. Tunc vero dejectis luminibus mœſtus crebro in ſingultibus eram: Nunquam exegi noctem tam amaræ ſollicitudinis, & niſi jamdudum fuiſſet à quo amare noveram, à corpore meo quæſiſſem valetudinem. Sed animus miris cogitationibus territus irrequietam cupiditatem augebat ad Chloridis veſtigationem, & jam certum erat tranſmittere maria, & terras omnes circumire; cum in hoc cogitationum ſalo & mentis æſtibus fluctuantem dies invenit. Sumo ſarcinulas, & iter ingredior quod ad mare ducebat. Nec mora; Vindocinus ſequebatur desertorem. Ecce ſenex ruſticæ anus maritus cum filio Tarento reverſus querebatur de fuga noſtra, hoſpitiumque ſuum tanto ſcelere pollui dolebat. Rediimus; & poſtquam ille largioribus epulis excepit fugitivos, abſentiam ſuam à domo bonus paterfamilias ſic nobis excuſavit.

Recurrebat magnus ille annus qui ſæculum novum incipit; & in urbe Tarentinorum Hetęridio Iovi ſacra fiebant quæ nullus hominum bis videt. Vitæ meæ tranquillitatem ſollicitavit curioſa pietas, ut & recaleſceret per ferias priſtinus labor, & ad rariſſimum ſpectaculum ruſtica mens perculſa, ultra delicias ruris aliquantulum reſpiraret. Igitur ego & filius venimus in forum quod in altitudinem montis porrectum faciebat urbis umbilicum.

Surgebat ab ortu
Lucifer, & pulſa Phœbo conceſſerat umbra
Ithomes ſublime jugum; ſimulataque magna
Flumina clepſydræ vitrea pellucida lympha,
Quæ per clauſtra ruens montis crepitante lapillo
Ludebat, fluctuſque ſuos miſcebat amaris.
Stabat & effigies Cretea nobilis Idæ

Infantê

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Infanti reptata Iovi, quem Neda paternis
Faucibus ereptum cæco celaverat antro.
Hoc ſuper impoſitum naſcentis lumina Phœbi
Spectabat templum, quod per miracula laſſos
Ducebat diverſa oculos: ſeu gemma lapillis
Intermiſſa novis, ſeu vultibus æris & auri
Mixta ſimul, ſeu marmor erat, ſeu concolor atro
Vena mari, Phrygiuſve ſilex, aut durus iaſpis.
Huc oculis, huc mente trahor. Diverſa figuris
Viva metalla micāt, fulget quoq; picta per artes
Tellus partitas, & opes quas porrigit optat
Calcari, & placida venientes luce ſalutat.
Iupiter ipſe alto celſum caput aëre ſeptus
Templa ſuperfulget. tantæ ſub pondere molis
Ara gemit, preſſuſq; tremit mons ſub Iove tanto,
Quantus erat cum Phlegræis Titanes in agris
Sublimi de nube tonans ad Tartara miſit.
Mitior ille tamen blando ſpectare videtur
Intrantes riſu: neque enim ſua dextra minatur
Fulmina, nec ſævum conſurgit ab ægide pectus.
It tergo demiſſa chlamys, dextraque quietam
Mulcet avem, gaudetque ſuo quo nubila pellit
Pulcrior aſpectu fulgere, & ponere curas.

Lignatores varia congerie ilicis & myrtus oneraverant Doricas aras. Æditui lectiſternia fecerant. Pulvinaria ſtruxerat curio. Simul virgines verno florentes coronamine, & humum floſculis ſternentes, æquali cum Muſis numero ad muſicos modos ſaltantes occupavere medium templi. Præibat intonſus juvenis Apollinis ſpecie venuſtiſſimam puellarum turbam, ad citharæ nervos tam blando concentu digitos infringens, ut eum patrem ſuum crederet Æſculapius, ſi aut ſagittas habuiſſet, aut arcum. Cōſumptis carminibus quæ celebris poëta Iovis laudibus mpleverat, intravere in templum virgi-

virgines aliæ miniſtræ ſacrorum, invitante adſtantes præcone ut facilem ſacrificio viam darent. Hæc æneum vas exanſatum præferebat. Illa ſimpulum dextra tenebat. Inferebat altera myrrhas, caſiam, crocum, & libanoton. Succedebat lectiſſima adoleſcentula bellaria vimine clauſa capite ſuſtinens. Erat quæ caniſtro hordeum cum ſale deferret, quæ gereret acerram, quæ candelabrum, malleolum, ſeceſpitam, pateram, diſcum, enclabrin, dolabrum, vaginam, & ollam. Poſt hæc turbæ divinis ſacris initiatæ ſacrificuli, & ſacerdotes, & flamines querneis frondibus evincti tempora, niveaſq; induti veſtes, gallum gallinaceum ad arã trahebant, ornatum tæniis, vittiſque diverſicoloribus. Exornabat põpam regina eburneo curru vecta, tam grata forma, & læto habitu congruente formæ, ut eam pro vero numine coluiſſes, niſi quod ſuaviſſimo colloquio blandiebatur hominibus quod à Iovis ſtatuis torpens marmor removerat. Iam Pontifex Max. ambabus manibus fluvialem aquam receperat, & extremis digitis avulſas de victimę fronte plumulas merſerat in rogum: annuerat quoque ſacrificio gallus, & effuſum ſupra ſe vinum fluctuante ſpinula, & capite ſuaviter commoto, paſſus, ſuccincto popæ præbebat jugulum. Deſpumabat interim ſanguis, & vividũ corpus vario ſubſultu geſtiebat in mortem. Cremata demum victima, vinoque & thure in flammas profuſis, continua menſa diſcubuere ſacrificantes. Epulum autem illud Philitium vocant, id eſt, ſociale, ſive amicum, Iovi Hetæridio, qui & Philius dicitur, ſacrum. Poſt hæc gratiis Deo peractis, receptiſque noviſſimis verbis, ſinguli domum diſceſſere, omnibus tamen

men ante aqua cum ſanguine victimæ in chernipem miſſa luſtratis, dimiſſiſque.

Impleverat omnes ſacrificii partes ruſticus, cum ego ad eum, Scis, inquam, pater, cur Iovi Hetæridio mactetur gallus, quem non alias ad aras jugulatum legimus, quam ad eas, quas Æſculapio, aut Somno, aut Morti, aut Mercurio, ſacravit antiquitas? Et quid ni, inquit, ſciam, cum nihil aliud magis in hac terrarum ora jactetur, quam illa ſolemnis ſacri longæva pietas, & incorrupta tot ſeculis ceremoniarum obſervatio.

Erant in Tarentina civitate Rex & Regina, præcipua licet forma commendabiles, magis tamen amore mutuo. Non ſatis fuit juveni regi amoris vinculis pari nexu cum amante conjuge copulari; quæſivit inter ſubditos quem diligeret, & in ſtrictioris conſilii pertraheret arcana. Sed amicitia inter diſpares contracta deformi exitio plerũq; fœdatur, & nihil eſt tutius in ſocietatibus æqualitate. Subditi in quorum auxilium fœlicitas feſtinat, familiaritate principis male utẽtes aut capiuntur, aut capiunt. Et ſiquando Reges in eam humilitatem venere ut dignati fuerint impotentem amicitiam, ſtatim eos aut perfidia malorum amicorum ſubvertit; aut invidia reliquorum qui ad eamdem authoritatem ſuſpirant, quos amant, præmaturis funeribus involvunt. Quid vos ad exempla propoſitionis certiſſimæ mittam, quæ aut facilitatem regum oppreſſerunt ineluctabili fato, aut amatos ſubditos in vota paupertatis coëgerunt, & mortis, extra calamitatem infamiæ? Inter alios placuit huic regi Apiſtum quemdam in familiaritatem ſuam devincire, partiri cum eo curas imperii, & crudeliter ingratum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

gratum obligare ſecreto quo naturam etiam corrumpebat. Vtpote qui quoties vellet in omne animal intra momentum temporis reformaret ſeſe, & extincto corpore ſuo in alieno viveret. Hunc itaque ſecum cubiculo includens, Age, inquit, aufer formidines pueriles, & amicum tuum ſuos ſpititus alienis membris inducentem mirare. Simul extinxit paſſerem, & ſupinus in terram mortuæ avis roſtrum inſeruit ori ſuo. Iacuit regium corpus exanime, & redivivo tinnitu paſſer, vario ſubſultu Apiſtum repentinæ viſionis ſtupore turbavit. Nunc inſidebat mirantis capiti, nunc irrequieto volatu interturbans aërem huc atque illuc proſiliebat, nunc laſciviente pipillatione illudebat in horrorem defixo. Rediit tandem volucris ad humanum cadaver, iterumque inſerto pallidis labris roſtro reddidit mutuatam animam, ſuiſque ſpiritibus jacentes venas implevit. Arrexerat animos ad tantum miraculum Apiſtus, herbulaque morſa, & alia pectori impoſita, tentavit ſcientiam regis. Nec mora: ſpiritus ſui ſufflatione animavit paſſerem, & modo huc, modo illuc circumſiliens, ubi audaci volatu lætatus eſt, rediit ad ſuum cadaver. Hujus ſecreti aſſiduitate regi carior indies factus, occultato ſceleris quod parabat conſilio, amici fideliſſimi perſonam mentiebatur. Intus enim ambitione regnandi & reginæ amore tenebatur ad deſperationem ſalutis, ſi perfidiam neglexiſſet. Nova nimirum varietate morum, confuſaque vitiorum temperie; ut idem eſt ferociſſimus hoſtis, ita & mitiſſimus amicus.

Spectate quæſo quo furioſæ libidinis & inſana regnandi deſideria prorumpunt. Forte

mole

mole negotiorum preſſum animum juvenis rex venatione laxaturus aſſumpto Apiſto in ſylvas exierat.

Ecce feræ ſaxi dejectæ vertice capræ
Decurrere jugis, timidæque in cæde patentes
Tranſmittunt curſu campos, monteſque relinquunt.

Venatores ad latratus canum per avia ſylvæ ſeceſſerant; ſolus cum rege Apiſtus in fugitivam caprarum turbam ſpiculum contorſit. Hæſere utriuſque ſagittæ fugientium pectoribus, & in certiſſimam necem vulneratas capras transfixere. Ille vero nactus fraudium opportunam occaſionem, regem ad experientiam notiſſimi ſecreti compulit. Deſiliit uterque ab equo ut alienæ cædi totus immineret: ſed prior rex in perniciem ſuam ſuper capræ quod fecerat cadaver porrectus, in momentariæ vitæ officia quam occiderat feram reduxit. Hebetes artus & pigra frigore membra recepto ſpiritu in antiquam celeritatem torquentur, & ad obſequium inexpugnabibis artis de terra reſultant. Ridet Apiſtus innocentiam regis, & de capra ſua ſurgens regio corpori totus incumbit. Accepere fibræ indignum ſpiritum, & honeſtum pectus ad coactam arcani violentiam infeliciter ſurrexit. Dedignata eſt cadaver Apiſti regalis capra; quæ eo miſerius ſenſum retinebat humanum, ut ſciret fera quantum homo peccaverat. Fugit per nemora quo natura ferialium exuviarum ducebat animam rationis compotem: & jam non ſuam manum timens ante ſuum cadaver celeri fuga pervolat.

At regina neſcio quo infortunii ſui præſagio pæne ad deſperationem perterrita, mirari

cœpit

cœpit in corpore conjugis ſui diſſimilem mentem, & eo exploratius falſi regis ſermones excipere quo dudum inſidias Apiſti ſenſerat. Iidem proditori geſtus, eadem vox quæ quondam conjugi ſuo: Sed mentis actus, alloquii, & affectuum diſſimilitudo, augebant ſollicitudinem; quod erat ſuſpicantis. Ecce peractis inferiis, & ſuo corpore ditiſſimis marmoribus incluſo, venit ad reginam Apiſtus, & veluti ſedaturus dolorem, quem pro amici morte alieno vultu ſimulabat, amplexum petit. Sed illa diſtulit deſiderium petitoris ad nonum diem, quoad ultimum proclamatus Apiſtus mortuorum quieti concederet. Interim ſylveſtris capra neceſſitati ſuccumbens contumeliæ ſuæ ſerviebat, & per ſolitudines nemorum diſcurrens, luctu ac mœrore carpebat animum virilem. Forte recenti ictu decuſſus ab arbore pſittacus vitam amiſerat; ſtatim reliquit diram quadrupedis imaginem regius animus, & ſeſe pſittaci viduis calore membris inſpiratione mirabili intrivit. Vix efflaverat humanum ſpiritum, ſublimatur avis in cœlum, & expanſis alis mutuatum corpus puriori aëri credit. Tum viſis deſuper retiis quæ avibus auceps tetenderat, ſpontanea captura implicatus, prudenti loquela meruit benevolentiam magiſtri, qui ab auribus ſuis interioris hominis internum & puriſſimum quærebat ſenſum. Neque ſapiens avis reſpuit aucupis amicitiam, ſed promiſit inſperatas opes ſi ſe reginæ donaſſet. Certe illa cubiculo ſuo incluſa, tenebris imis abſcondita, dies noctesque lamentis cum ancilla fideliſſima ducebat: accepit aucupis donum, & ſilentem ad aſpectum ſuum avem priorum dierum incuria pæne ſepelivit in mortem. Tunc inter

has

has moras blandiſſima voce infit pſittacus. Corcule mi, quid affličtas te, & ſine alimento corpus trahis, cujus contrectandi deſiderio flagrat Apiſtus ſub illo meo vultu quem crudeliter induit. Depelle hoſtis ferociſſimi nece feralem hanc faciem; redde me tibi, aut ſi quod offenſum numen implacabili me furore premit, mori ſaltem liceat, ſi tecum non licet vivere. Noli, mi conjunx, toro acquieſcere cum Apiſto illo; qui amicitiam noſtram per ſcelus violavit ut te frueretur; quique parricidio meo nuptias tuas auſpicatus, ab imagine mea quam male circumfert quærit inſanis ignibus ſubſidium.

Horruit regina, & veluti fulmine icta decidit in terram: Sed intervallo revaleſcente corpore animam quoque repentino dolore obnubilatam reduxit ad lucem: Cum Apiſtus cubiculum ejus ingrediens pervicaci prece à regina quærit, quid doleat. At illa turbatam ſe ſomnio ſimulans ne mœrorem ſuum exulceraret inviſa narratione precabatur. Sed eo cauſas præſentis doloris inſtantius quærente, non tardata eſt Regina nocturnas imagines in hunc modum mentiri.

Videbatur mihi ſecundum quietem Venus dicere: Deridet rex Cupidinem tuum, & jam, perdita, tuis votis inexorabilis, mancipavit ingenium extraneæ pulchritudini. Quid importunis ſacris ſollicitas divinitatem meam? tibi præcipitium capeſſendum eſt, aut venenum, aut laqueus, ne fidelibus oculis infidelem videas ad latus ſuum concubinam applicantem. Hujus vocis horrore commota, funeſto ſomno pavens excuſſa ſum. Sed nunquam impune ad mala mea turbatus animus de nocte miſe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

rias meas conſpicatus eſt ; ſuas iſta cauſas habent: aut ex vitio meo, aut ex imperio fatorum ſæviunt : & iſtæ viſiones certis eventibus corroboratæ, quod prædixerunt calamitoſa divinatione, ſæpiſſime ſanxerunt. Cumuletur precor prædicatum infortunium confeſſione tua. Si enim contempto caſtiſſimæ conjugis amore deliberaſti de domo & thalamo tuo deturbare conſtanter amantem, parata ſum imperium crudele ſequi, & per avias ſolitudines ferarum clementiam in meam mortem deprecari. Quod ſi falſa ſint ſoporis infortunatiſſimi præſagia, & in meliorem ſortem anxiatum ſpiritum Dii noctis præſides vocant: per ego hanc tuam dexteram cui ſincerum oſculum pono in ſolatium meum placeat tibi experiri ſecretum, quo ſæpius mutatus in alitem demulſiſti ſolicitudines meas. Reddes me mihi; triſtitiem animi, corporis languorem avocabis, ſi mœſtæ deſiderio ſatisfeceris, quod à te ſolum hoc infracti Cupidinis tui teſtimonium quærit. Neque enim reor in tam ſancto pectore omnis prorſus exaruit miſeratio, nec ingrata levitas caritatis antiquæ fœdus rupit.

Nunquam ardentius ad alienas preces ſuccubuit ſimulatus rex, quam ad iſtas, quarum ope non ſui tori petitor deteſtabilis, reginæ, odium ſuum diſſimulantis, irrequieta libidine deſideratos devorabat amplexus. Sed hominibus certa & perpetua ſibi promittentibus Deus illudit; qui varietate tempeſtatum, æquoris inquietudine, elementorum converſione oſtendit, etiam id omne quod ſupra nos eſt, ſtabile non eſſe ; omnia in ſervitutem fati venire, & omnes mortales ad caducitatem naſci. Eliminantur ancillæ cubiculo, gallus infertur, & il-

le exe-

le execrabilis parricida vigilem avem premendo ſuffocat. Delabitur in terram, & ut animam exhauriant conſentiunt in voluntariam mortem regia membra; ſpirituſque proditoris Apiſti de alieno corpore exiens generoſæ volucris cadaveri gaudet inſeri. Nec ſequius de cavea ſua pſittacus erumpens alienatum per plures dies ſpiritum fibris ſuis reddidit. Tunc rex & regina apertis cubiculi foribus numeroſiſſimum famulitium intro vocarunt. Latebat gallus exitii ſui intelligens nunc hoc, nunc illo angulo; & timore diro frendens demiſſis in terram luminibus expectabat omnes injurias. Singuli ſollicitati ſententiam ſuam dicere, in execrandi mancipii necem judicium tulerant: Sed tam vario ſupplicio, ut neque Perillus ingenioſior in pœnam fuerit. Decretum tandem ut Iovi Hetæridio (qui propitiis nutibus involuntarium regis & reginæ diſſidium in melius vertiſſet) templum conſtrueretur; mactaretur ad illius aram gallus; & Apiſti anima illa quæ per fraudem inſinuaverat ſe regalibus venis, in alieno ſanguine funderetur, incertoq; curſu erraret inter terram & cœlum; detracto nimirum è ſepulchro ſuo fraudulenti hominis cadavere, ut inhumatis cineribus, animus circum littora Stygiæ paludis annos centum volitaret. Vnde non ante renovatur ſacrificium galli, quam Sol in ſeſe per totidem annos rediens impleverit ſeculum.

Dum hæc diligentius audimus, filia ruſtici ad patrem, Homo, inquit, ante fores caſam tuam pro diverſorio petit, & puto ad laſſitudinem pedibus æger, quærit humanitatem ſtabuli, quo abſumptas per iter vires reſumat. Subjecit ruſticus: An etiam tu ignoras, hanc caſam viato-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

viatoribus patere quo ſe omnium externorum fortuna conjiciat, quæque omnes divitias ſuas ultro peregrinis accommodat, ut cæteri mortales ſciant, antiqui hoſpitii religionem terras nondum reliquiſſe. Hoc dicto regreſſa puella patefactis ædibus introduxit Theophilum, ita lurore & miſera macie deformatum, ut rogare in triviis ſtipem putares: qui ubi ſuper me contemplationem injecit; Hem, inquit, Alitophile mi, fidelis ille comes & ſocius olim tuus, qui fortunæ bona maluit perdere, quam animi.

Audito Alitophili nomine variis geſtibus in admirationem effictis omnes quærebant, quomodo in Chloridis hiſtoria tacuiſſem, & tot exantlatas ærumnas, tot labores lubricis ambagibus inſtabiles, tot viciſſitudines malarum rerum mulieris amantiſſimæ ſiccis oculis audiviſſem. Sed Theophilus aliarum miſeriarum recens ſpectaculum, ſciſſili centunculo obvelavit faciem pudore & iracundia punicantem, uberique fletu ad miſerationem compellens aſtantes, tenui & eliſa jejunio voce, Alitophile, inquit, ne tu larvale ſimulacrum è nudis oſſium compaginibus æſtimes. Idem ingenium inter paupertatis incommoda ſubeſt, quod olim mihi inter opum luxuriem ſaginato ad terrorem improborum inevitabilia tela reſignabat. Dulce eſt iraſci vitiis, & pro Veritatis defenſione quærere hominum tutelam. Creſcit per clades ſuas velox animus; & extranei odii ſuique mali recognoſcens, in delicata ſatyræ voluptate corroboratur. Sive enim celebri carmine detonueris in ſcelera, ſive libera oratione læſæ Veritatis querelas expoſueris, conciliata improborum quotquot ubique ſunt invidia,

vidia, & inutili pauperum laude defenſus; jacebis potentiorum victima, & incertus ſalutis. ut fugias mordaci ſtylo perſtrictam potentiam, converſatio amicorum relinquenda eſt, & patrimonium, & parentes, ut in ſolitudinem eas, inter deformia paupertatis oſcula, & infructuoſum amplexum victurus.

Cæterum efferveſcit pulcherrimæ naturæ robur per injurias & vulnera, eoque acrius ad interdicta torquetur, quo amiſſis ſortis bonis ſolius ingenii divitias retinet. Macte animo, Alitophile, juvat immortale nomen mortalium inimicitiis comparare, & certam ſolidamque poſteritatis memoriam in admirationem conſtantiæ tuæ devincire. Surſum ingentia ſunt, in quorum poſſeſſionem illi tantum admittuntur qui ſua conſcientia contenti neglexerunt mendacium, & terſo animo emicuerunt, ad conſervationem veri. Ideo virtuti ſerio incumbe, & illa te vel ultra regum famam poſt obitum extollet, aut ultra tela inſtabilitatis & temporum poſitum, conſentiet te de tranquillo ſpectare reliquorum naufragia. Extrema mihi paupertas eſt, ſpiritus tamen alacer, & ſpontaneo eloquii flumine in ſuum decorem productus, eaque facilitatis gratia fluens, ut quicquid conceperit impetu vivido ſine ſudore perficiat. Sed infortunium meum auxit maxime Acigniorum invidia, qui fictæ ſanctitatis induentes ſupercilium, in plenos innoxiæ jucunditatis verſus totam Eleuteriam armavere, & pro ſua Gephyriique potentia natalibus me pepulerunt terris, comminantes infamem mortem ſi quid poſtea lingua vel calamo in Deos homineſve peccarem. Adeo etiam vitiorum tenaces ſumus, ut nolimus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

mus ea crimina reprehendi quæ leges ſacratiſſimis ſanctionibus puniri ſevere volunt. Videritis an h[illegible] infelix ſit virtus, quæ dudum amiſit ill[illegible]oriæ titulum quem incaſtigata ſibi ſcelera vendicant, dum virtutis gloriam intercipit ſicut fortuita, ſic & inſolens felicitas. Igitur fruatur inimica ſors illo ſuo trophæo quod ipſa de me fixit; ſilebo mutus, & ſimilis otioſo mordebo fræna quæ libertati meæ & innocentiæ intrivit Acigniorum immortale in litteratos & Veritatem odium, quod omne ſtudiorum genus paulo liberius & erectius ſervitute vel nece caſtigat. Neque ego in iſta tempora atrocem ingrati actionem movebo, cum & præterita ſecula virtutibus inimica fuerint. Cernite nunc quantum impoſſibile ſit bene nata ingenia deducere ad captivitatem. Nondum Veritatis amor ab hoc pectore per tot ludibria & calamitates evanuit: & licet ejus defenſionem neque verbo neque ſcriptis audeam ſuſcipere, eſt aliquid tamen melioris induſtriæ & laborioſæ artis, quo torpentibus lingua & manu ſatisfaciam Cupidini meo qui me contumacibus fatis ad ſcelerum vindictam animavit.

Simul de tergo capſulam ligneam decuſſit, infraque inſertis clavibus, ad internos motus funes tetendit. Hanc cum Theophilus abjeciſſet ſupra menſam, ſciſſa in diverſas partes capſula varias imagines oſtendit. Percurrebat ingens fluvius immenſam planiciem, & innumerabilem piſcatorum turbam ſuſtinebat ſcaphis. Saliebant circum littora piſces, ad quorum capturam omnis generis homines accurrebant. Pars veſtium ſinus aquatili præda impleverat, pars caniſtris detinebat ſubſilien-

tes,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tes, alii de vimine pendulos impoſuerant collo, ſed omnes ad Geryonis ſtatuam quæ in throno erat captos piſces reddebant. Ille in omnem partem vibrabat oculos, manuſq; ad tot divitias extendens, concatenatione mobili diverſas figuras exprimebat. Tum ex parte altera, valvis excuſſis, de templo Ver exiit, & ad æquales numeros excitato ſaltu, ante Geryonem provectum, corollis frondibuſque & vario flore pedes ejus aſperſit. Sequuta eſt Æſtas ſaltitantis Veris iter; & poſtquam vertebrarum tacito motu expreſſit plures geſtus, flava meſſe exoneravit manum. Proceſſit Autumnus quoq; de templo, & vindemiam ſuam fructuſque ante Geryonem abjecit. Tunc tardo paſſu, iiſdem gradibus, exportata genialis Hyems pervenit ad adorationem, fertilemque dexteram laxavit ad ludum. Ridebat Geryon totius anni munera; ſumptoque inter hyemis dona fritillo tentabat aleam. Cucurrit ad jactum lignea larva, & flexis retro brachiorum articulis in Geryonis necem falcem intendit. Sciſſum caput ſtridorem fecit: madebant proxima capita fraterno ſanguine; & afflictum in uno vulnere triforme corpus ægre ſe ſuſtinebat, amiſſa ſcilicet anima, cujus vi cætera membra ſtabant. Clauſæ ſigna lætitiæ per vultus indices ſpectantium exibant. Supra titulus erat, *Nihil tam utile, quam brevem poteſtatem eſſe, quæ magna ſit.*

Poſt hæc, per nigras Stygis undas ludebant Heroum animę quas ante diem Geryon ad Æacum miſerat. Perire feſtinaverant, & ſe lethalibus obtulerant vulneribus, ne ſervire cogerentur. Vt proſpexere venientem tyrannum, exſonuit multiplicato per rupium amfractus cla-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

more palus Cocyti, manuſq; & pedes ad prælium compoſuere. Prior Typhon ad raucam & implicatam vocem ſtimulatus horrendum monſtrum pugno contudit. Hector, & Cæſar, & Paris, & Alexander, plebeios ſpiritus in vindictam ſuam incitavere, dedignati celebres tot triumphis dextras polluere tam vili ſanguine. Diſtrahebat ſervilis manus Geryonis ſpiritum Ixionis rotę porrectum, & in omne ſupplicium lacerum ducebat: legebaturque ea parte carmen iſtud Virgilii:

Diſcite Iuſtitiam moniti, & non temnere divos.

Prope ſcribebat Clodovæo Gephyrius ut in Eleutherianorum rebellium pœnam vocaret Melandrios, & Liphippum arrogaret. Sed ille qui quieti ſuæ & gloriæ ſtudet, recuſabat auxilium infame, & arrogationis male imitantis naturam conſilium damnabat. Iamq; ſuis comitatus, intrepido vultu palantem hoſtem ſequebatur: mox calcata capita ſupervolans & conſternatas gentes, docebat annorum curſum non expectandum in feſtinatione virtutis. Iuxta tellus inſtabilis, ſupernatante pingui luto fluctu, veſtigia morientium fallebat: pars hoſtium inter ferrum & undas obruta, pars receptam mortem trahebat in vicinos lucos, pars deferebat in flumina ſemivivum corpus; hi dolore vulnerum furoris ſui admoniti in deteſtatione ſceleris fundebant animas; aliqui ſequebantur fugitivos, & integri eadem ruina mergebantur paludibus. Reliqui omnes morituri niſi reorum timorem decepiſſet clementia regis: qui de gravium armorum pondere blandos expediens, ſidereos luminum ignes ad ſerenitatem contorſit. Hoc aſpectu ſupplices conſervati aliena pernicie ſenſere quæ fulmina

Clodo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Clodovæi juvenile brachium in inimicos ſuos torqueret. Io nunc cruentæ mortes, & quidquid ad miſerias noſtras contumacia rebellis invenit; redit ecce Mercurius, & caduceo ſuo potens iratas mẽtes ad blanditias reducit, quas intermiſerat temporis mœſti deforme juſtitium. Vocem gaudentis opprimit miraculi magnitudo, quod tot cruentas incruentaſque palmas Clodovæi fronti venerandæ congeſſit. Sequebantur triumphum furor vinctus, cruenta crudelitas inani rugitu frendens, ſuperbia debellata, arrogantia catenata, nexuque ferreo conſtricta rebellio. Sed nondum ſævitiem omnem, & horrendas minas captivitas vicerat: clauſum pectoribus incendium revelabat rubor vultus, & feroci ignominia furens oculus male demiſſus in terram. O ſententia mirabilis, Nihil glorioſius eſt principe impune læſo. Quis bene deſcribet claſſem toto mari ſupernatantem? quis tot triremes per varios æquoris tractus remis ventiſque volitantes? quis Oceani tranquillitatem tanto vectore ſtupefacti? quis contumacem irredivivo furore civitatem, quam nõ magis à noſtris terris amnis & mare, quam ingeniorum diverſi contrariique motus dividunt? quis præterea terrorem ſeſe hoſtium mœnibus includentem, fugaſque, & trepidationes, & vincula? Omitto regentis celeritatem occupatam etiam victoria; nimirum truces animos præſentia regis debilitat, & inter ſuos illud agit quod in primo momento mundi naſcentis Amor, qui de tenebris excutiens ſeſe, miti lumine tumultuantia elementorum officia pacavit. Hoſtium duces magna ſuorum clade rejecti in mœnia, aut incerti veniæ, bellorum avidiores quam ſalutis

 ſunt.

ſunt. Pars in montibus pendet ſollicitatura procellas, niſi maturaverit Phœbus qui mala nubila tenui radio ſolet excutere. Reliqui melius conſilium ſequuti rediere ad tentoria Regis, & hodie ſtrenue agentes notabili virtute abſcondunt ignominiam præteritorum ſcelerum. Gaudet ab Olympo in Eleutheriam ſuam reſpiciens Protagon, & pridem vocatus ad beatitudinem, creſcit etiam in filio, & tot victoriarum laudibus ingentia ſua facta libenter accommodat. O vera Protagonis progenies; non magis ſanguine quam trophæis æqualibus comprobata. Tu quidquid titubat in firmitatem reducis, ſi nutat, aut ruinam minatur, in medio periculi & hoſtium minantium improviſus appares, & diligentiam magni parentis neſcio magis imiteris, an vincas. Sed aliquando ſit aliquid, ô felix anima, in quo filius tua geſta velit deſtituere; temperet fulmineæ dexteræ, & ſanctiſſimum caput quo ſalus Eleutheriæ ſervatur de periculis tractum conſiliis reſervet: Cautius deinceps dubio ſe credat Marti, ne, quem tot faciles victoriæ complexæ ſunt, laborantes in unius incolumitate Eleutherianorum curas per incerta diſcrimina bellorum juvenilis audacia traducat. Sit perpetuus hominum recreator, comes vero tardiſſimus Deorum.

Cum exclamarem, Theophilus machinator fabricæ, aſtuta converſione tot expugnationes & pugnas abſorbens, ad novas imagines ſpectantium oculos pertraxit. Stabat ad lances Tallicius, & ad momenta ponderum, trutinarumque motus, aurum exigebat, quod in militum ſtipendia contulerant provinciæ. Sed iſte cum purpuratis neſcio quibus partiebatur

batur

batur regni totius ſpolium: veniebantque ad lances bona eorum qui pro patria ceciderant, viduarum hæreditates, pupillorum pecuniæ, ornamenta matronarum, extractæ puerorum cervicibus bullæ, argentum dominorum cruore perfuſum, & magiſtratuum nobiliumque inſignia. Pone centuncii milites, qui plus vulnerum quam ſtipendiorum acceperant, rogabant eleemoſynam, & trunca membris corpora cum his literis oſtendebant: Hac mercede calamitas placet.

Alii tentabant hoſtium patientiam, & apertis pectoribus inermes, fortem exitum precabantur, cum hac inſcriptione, *Qui mori didicit, inter inopiam vivere didicit.* Hic mirari cœpi Eleutherianorum veram virtutem, quæ ſine præmio tam altum iſtet; ut ne tum quidem poſt mortem memoriam ſui ſperaret. Militum enim generoſiſſimorum laus omnis intra diem unum ſicut roſarum flos extinguitur; nec illi aut gloriam ſuorum inde referunt, nec manſurum in animo cujuſquam deſiderium ſui, ſed oblivionem facilem, & ducum ambitione nomen obſcurum, etiam apud eos qui fortiter cadentes viderunt. Neque minus hi, quod querantur, habent: quos virtutum & ſcientiarum ſplendore notabiles à magiſtratibus egeſtas excluſit. Vident nimirum ignominia celebri notatos, & inter anguſtias natalium fœda ingenia eluctantes, dignitates occupare licitationi patentes, eoſque vincere pecunia, qui ſibi in cæteris cedunt. Et iſti plerunque dum in vitia ſeculi excandeſcunt, laudabilem alioquin ſui famam includunt tumulis, antequam ipſi ad veram notitiam ſui deſcenderint. Igitur ſi in apparatu virtutis au-

rum & gemmæ non fuerint, arcebitur à magiſtratu quiſquis altius ſuſpexerit, & inerti diligentia veluti antiqua pictura ab annorum injuriis infecta jacebit in ſitu & pulvere, quo facilius appareat quibus gradibus animi dona fuerint diminuta.

Hæc indignatio pæne oculos meos condiderat in ſoporem, cum Torrentii & Ianicularis ligneolas figuras, & jam ad ruinam nutante gradu, juvenes de ponte dejecerunt qui novis ſuffragiis ambiebant facilitatem regis. Vtriuſque caſus, expreſſus arte mira, ita manus ad ſalutem corporum intenderat, ut putares poſſe adhuc vivere, quos tamdiu fata ad Eleutheriæ tutelam ultra ſolitos ætatis curſus ſervaverant. Iuxta, illinc Marcianus, hinc Rhetus civile Eleutherianorum bellum damnabant, & ſurgentia ab obſcuris receſſibus propugnacula quæ Liphippum in poſſeſſionem orbis inducebant, taciti mirabantur. Ac primo incrementis fallentibus apparebant faſtigia turrium; mox in arduo montium muniti ſſima caſtella repebant, quibus Europa veluti frænis coërceretur. Quaq; deficiunt montes, lacus ingens loci munimentum objicitur, ubi profunditatis immenſæ triſtis aſpectus inhorreſcentes circa latera ſcopulos ſuſcipit. Inde legatum rigore frigidi & venenati aëris extinctum efferebant pullati, & faſtuoſam pompam ad defuncti mores aſſimilabant. Suſcipiebant alienos cineres Alexandrini, & legatum olim ſuum in Hectoris famam per contemptum vitæ & ſolatium mortis æquabant: quoniam Melandriorum potẽtiam, ad humanum imperium negligentia noſtra properantẽ, & futuras clades, non ſuſtinuiſſet aſpicere.

Hunc

Hunc patria incenſa Rhetæis montibus actum
Abſtulit atra dies, & funere merſit acerbo,
Fœlicem ante alios; qui non hoſtilibus armis,
Nec prece, nec pretio victus, virtute ſevera
Maluit obſcuras Acherontis viſere ripas,
Cernere quam ſævi funeſta trophæa Liphippi.

Claudebant ſcenam Geryonia, quæ de regia Alexandriæ depulſa Hermaphroditi conſilio in Licinii connubium de nocte veniebat. Præſto erat ad miniſterium dextera maritalis, & ille torta ad nutum cervice accipiebat uxorem. Supra caput Geryoniæ duo verba legebantur. *Equus Sejanus.* Nec longæ ab eo loco de ferrato carcere in libertatem exibant Veritatis ſacris per longas calamitates addicti. Inter eos, & Botris, & Capilupus, & Tamias, & quiſquis in ſeditione Acigniana ut ictus effugeret ſaxeum robur invenit. Prope, vicini æquoris undis innatabat divulſa ſuis radicibus inſula Veri; ad quam feſtinantibus remis navigabant illi omnes qui Geryonis carnificinam opportuna tyranni morte vitaverant. Et ſtatim interno motu ceſſante, quietis rotis, fidibuſque per operta reductis, poſuere ſigna conceſſam ad ludum vitam, & creſcente tabulato obducta, in capſulam ſuam rediere.

Tranſierat in ſtuporem automatorum ſpectaculum, cum Theophilus; Quid agimus? inquit; patet etiam elementum commune auſuris navigationem? expectat nos inſula fœlix, quam divortio ſuo totus Oceanus pro muris amplectitur ad incolarum tutelam? Occidit quidem Geryon, ſed neque omnes placida indole crudelitatem eluctati, odium ſuum in cultores boni numinis depoſuerunt. Hæc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

noſtra tranquillitas, & à cædibus ceſſatio, omnino ſyrtibus ſimilis eſt, quæ brevibus lymphis oppreſſæ ſolent in immenſum ſubſidere; ubi veſtigium fugientibus arenis credideris, & abſorbere calcantem. Quin igitur compoſitis ſarcinulis ad amicam terram tranſimus, quæ ſola omnium terrarum, feritatem mortalium fugientibus, pro aſylo eſſe poteſt.

Hoc dicto, obverſantis imagine periculi turbidus, præceſſit nos; & ſtatim cum illo, ego, piſcator, & Vindocinus, in Tarentino littore adoratis ſideribus, intravimus navigium, quæſituri Veritatis inſulam, quo ſeſe veluti ad ſecuritatis portum implacabilis Fortuna conjiceret.

FINIS.

SERIES

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

SERIES PATEFACTI DIVINITUS

PARRICIDII,

IN

Ter maximum Regem regnumque Britanniæ cogitati & inſtructi,

Nonis IXbribus M. DC. V.

Illo ipſo Novembri ſcripta, nunc demum edita.

AUTH. ARGUM.

Sæpe divinitatis opera hæc ſunt ut Furias in ipſo jam ſucceſſu ſecuras ſubita ultio excipiat: ne vel umquam improbis timor, vel ſpes abſit calamitoſæ virtuti.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Series patefacti divinitus parricidii in Maximum Regem Regnumq; Britanniæ cogitati & inſtructi.

DVbitatum jam olim ab Antiquitate eſt, utrum omnibus ſceleribus indicere pænam, an omittere præſtaret ea quorum immanitatem natura refugit: Credo quod male ominari nollent plerique de genere humano, aut etiam admonere hæc fieri poſſe ſcelera quæ damnarent. Sed hæc ætas & nefandum hujus diei parricidium dubitantibus ſcrupulum ademit; oſtendit, corruptos animos licentiam ſibi facere, quantam rivuli crepidinibus ruptis, qui neque alvei meminerunt, nec niſi per montium inſperatos obices caſtigantur. Ingens, atrox, horridum facinus, quale nec antiquitas vidit, & ægre poſteri credent; denique velut omnium flagitiorum compendium in hanc diem fortuna contulit. Non ulciſcar atrocitate verborum quod nulla unquam ſupplicia digne vindicarint. Rem aperiam tanta fide quanta perfidia geſta eſt. Populi Nationeſque vel ſtupore damnabunt vel atrocioribus lacerabunt pænis quam quas ſtyli iracundia profunderet. Auguſtiſſimo *Iacobo* tertium jam annum imperante agebat in alta pace *Britannia*; nihil tumultus domi, cum ex-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ternis fœdus. Non videbatur poſſe tentari fundamentum tam bene vallati Imperii. Cujus ut certius ſecuritas viveret, erant dictæ publicis *Comitiis Nonæ Novembres*; (incidit ille dies in 15. Novemb. Stylo novo:) id eſt, vocati Ordines Regni qui de negotiis publicis cognoſcerent. *Weſtmonaſterium* eſt oppidum ita *Londino* continuatis domibus annexum, ut ea ſola appellatio disjungat. In eo, & Regia ad amnem ſita, & ſecundum eandem ripam paulo ſuperius *Curia* quæ hos *Regni Conventus* accipit. Sacratiſſimis Regibus digna tanta Majeſtate ſedes. Ad eorum pedes ſereniſſimi liberi. *Cum Rege* ſacrorum *Antiſtites*, & quos *Britannica* lingua *Dominos* appellamus, nempe *Duces*, *Marchiones*, Comites, Vicecomites, & Barones, purpureis veſtibus, & capitibus ex antiquiſſima conſuetudine tectis. Civium mox delecti. *Iudices* deinde ac *Magiſtratus*, & *Regis* beneficio exterarum Gentium legati. Regiis etiam domeſticis certa ſedes. Iam reliqui diſcriminibus confuſis, quot capaciſſima ſedes accipere poteſt: neque enim melioris notæ quiſquam excluditur ab oratione *Regis* quo initium *Concilio* facit. Non eſt celebrior in orbe terrarum conſeſſus. Igitur, quum jam inſtaret illius diei pompa, forte vir ipſa celeritate ignotus *Nobiliſsimi Baronis Montaquilii* puero literas porrigit: eas *Domino* ſuo reddere jubet. Nec ulterius cunctatus quam ut Epiſtolam traderet, quod eſt facile in tam populoſa urbe, præſertim nihil ſollicitante puero, ſe per tranſeuntes hominum globos confudit. Servus, ut erat imperatum, Montaquilio literas tradit: quas aliquandiu neglectas tandem in hæc verba conſcriptas legit.

Amici-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Amicitia quæ mihi eſt cum tuorum aliquot, facit ut tuæ ſalutis curam habeam. Ideo monitum volo, ut, quo ſtudio vitam amas, eo incumbas prætexendis excuſationibus quæ te à publico Ordinum conventu eximant. Numen enim & homines conſpirarunt in ultionem ſcelerum quæ hæc ætas tulit. Neque præcautionem ſpreveris, ſed diſcede ab urbe ocius in aliam regni partem, ubi rei exitum ſecurus expectes. Etenim licet nulla mortium initia ſe prodant, dico, terribilis ictus in hunc *Conventum* incidet, neque erunt in læſorum conſpectu hi qui lædent. Non eſt quod conſilium temnas, quod prodeſſe tibi poteſt, nocere minime poteſt: quippe periculi nihil erit his exuſtis literis. Eo te recte uſurum ſpero beneficio *Numinis*. Cujus tutelæ te reſigno.

Literæ iſtæ erant Anglico ſermone ſcriptæ eo charactere quem vulgo Italicum dicimus. *Montaquilius* rei novitate perculſus, epiſtolam ad nobiliſſimum *Saliſburienſem Comitem* defert, quid facto opus cenſeat, conſulit. Hic fideliſſimus & ſagaciſſimus Purpuratus agitare ſecum varia. Modo cogitare, nihil inauſum ſceleri eſſe: impia facinora tam mirabiliter aperiri quam flagitioſe concipiuntur: Nunc otioſas populi voces reputare & inanes vaticinantium metus, qui ſæpe nullo argumento calamitates publicas portendant. Inter hanc animorum jactationem pæne factum ut nullius fidei literæ haberentur. Tamen ne quid etiam tutum in tanto negocio non timerent, placuit de ea re ad nonnullos ſanctiſſimi *Concilii* referri. Lecta epiſtola in aliquorum cœtu pluribus riſum quam ſecuritatem excuſſit. Evincebat opinio refutantium hos timores, quum

quum in tanta tranquillitate rerum nec timendum cenſerent, nec excitandos divulgatis ſuſpicionibus rumores qui diſtraherent populi mentes & ineptis terroribus conſternerent. Quem enim jam in *Britannia* rebellare? quem habere comparatam in *Inſula* manum? aut cujus vires inſtar hyberni torrentis, ut in ipſa Satellitum turba *Regem* opprimat? Iterato tamen de eadem re actum. Excuſſæ diligentius timoris cauſſæ, tandemque decretum ut de eo negocio *Rex* ipſe cognoſceret. Is perlectis diligenter literis, haud ſecus quam pro re motus, *ſe vero non contemnere*, dixit, *hanc vocem quam ipſi ſceleri bona fortuna extorſerat.*

Voluerunt fata, ut ſuorum quidem fidelitati, ſuæ vero prudentiæ vitam *Rex* tantus deberet. Cum enim diligentius inhæreret illis literis, ſubito exclamavit, (diceres hanc chartam plus illi quam cæteris dixiſſe) aut nihil ſe videre, aut facinoroſos deſtinaſſe ſulphurei pulveris tormento grande ſcelus exequi: nec dubitare ſe quin ipſam *Curiam* cum Purpuratis omnibus hoc fulmine humano velint de ſedibus ſuis movere, & *Regnum* in ſuis capitibus exterminare. Iam ſubita *Regis* divinatio omnibus incuſſerat metum, & quoniam illius conſtantiam noverant, & quia iis argumentis nitebatur quæ necdum alius adverterat. Quid enim, ajebat, quod ſcribunt non fore in læſorum conſpectu hos qui lædent? quid eſt aliud quam hos machinas & ſulphuris violentiam minari? Quod deinde exuſtis literis ceſſare, periculum ajunt, numquid obſcure dictum eſt ſubitam fore flammam quam qui evaſerint in ſecuro conſiſtent? Obſtupeſcentibus ad tantam ſolertiam cunctis, tamen

fatorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ſatorum iniquitas pæne tanti conſilii prudentiam extinxit. Etenim cum pridie illius diei qui & publicis Conventibus & tanto ſceleri erat indictus, *Rex* delegaſſet provinciam, perſcrutandi omnes latebras unde hæc tempeſtas poſſet erumpere, Nobiliſſimo Suffolcienſi Comiti Summo Regii Cubiculi Præfecto: Ipſe, inveſtigatis diligenter omnibus, retulit, non eſſe certum tanti facinoris indicium, nec in inferiori ſede ac velut ſubterranea, quæ *Curiæ* ſubjacet, advertere aliud potuiſſe præter ſtruem faſcium quos in hyemem conductor repoſuerat, in quibus tamen poſſet aliqua ſuſpicio deliteſcere. Tum *Rex* generoſum *Equitem* delegat, *Thomæ Knevetto* nomen eſt, qui excuteret ſuſpectam faſcium fidem, videretque ne quid inſidiarum illa ſedes reciperet: Ratus callidos homines ſibi deſtinaſſe hanc ultimam noctem in qua ſuæ nequitiæ inſtrumenta ad *Regni* interitum expedirent. Hic aliquando victa virtute impietas eſt, & mala *Regni* fortuna manus dedit. *Thomas Percius* erat Regi & naturæ jure & magnis beneficiis devinctus: Quippe etiam in *Penſionariorum* numerum receptus. Ita vocant ſelectos ex ampliſſimis familiis ad illuſtrem & præcipuam *Britannicorum Regum* cuſtodiam. Is cum immane parricidium animo deſtinaſſet, admiſſis aliquot in tanti facinoris communionem id hoc ordine explicate decreverat. Accitus erat ex *Belgio* vir qui in *Anglia* natus duodecimum jam annum Hiſpanis operam dabat. Hic conjurationis miniſter, ut melius falleret, ſe pro *Percii* dudum famulo geſſerat. *Guido Faux* parricidæ nomen erat. Pæne à biennio conduxerat hanc *Curiæ* partem: credo ne ſuſpecta novitas,

vitas; & ut tanti apparatus obſcurius cogerentur. Ibi ſceleris velut domicilium conſtitutum. Vim in eo ingentem ſulphurei pulveris detruſerat. Cum primo in diverſis conſciorum domibus ſine ſuſpicione duceretur: ac ut omnem ſcrutantium eluderet curam, compoſito lignorum acervo ſuppoſuerat fatalem illam mercem. Sed illo demum tempore curatis diligenter omnibus, cum inde paulo poſt mediam noctem digrederetur, *Knevettus*, ut erat imperatum, hominem adoritur, &, quid eo præcipue tempore ibi ageret, quærit. Ille neſcio quæ mentitus ſe in craſtinum uſum adornaſſe, jubetur reſerare oſtium, quod in illam ſedem ducebat. Erat cum *Knevetto* & Magiſtratuum manus & ſatellitum. Fingebatur neſcio quos Regios tapetes è proximo ſubtractos eſſe; eos hac diligentia quæri. Igitur quum amoveri cœpiſſet lignorum ſtrues, occurrit primo dolium mediocre, mox vis tanta tormentarii pulveris ut non domum evertere ſed corrumpere Civitatem poſſet. Dolia erant triginta duo, in iis electiſſimi pulveris pondo pæne millia novem. Super dolia ferreæ maſſæ, quæ flammæ viribus elatæ ultra fulminis impatientiam ſævirent. Etiam lapides & ingentia velut rupium fragmina, quæ ædificii moras ſuo impetu tollerent. Sed in eam rem maxime intenderant curam ne Regem incolumem hæc tempeſtas omitteret.

Infra Regiam cellam dolium erat poſitum multo cæteris capacius: quia etiam inermem Majeſtatem ſine magno apparatu aggredi timebant. Nec dubitatum eſt, quin ſi hoc ſcelus exitum habuiſſet, cecidiſſent ultra triginta millia mortalium, everſis compluribus ædificiis

ciis, ne miſera civitas unica clade deformaretur. Etiam periiſſet auguſtiſſima ſedes (*Weſtmonaſteria* appellant, unde & oppido nomen) tot Regum inaugurationibus ſolemnis, tot tumulis religioſa: Ibi Regni inſignia: ibi memorabile ſolium propter ſubjecti lapidis famam & de ea Patrum fidem: Templum; præter auri marmoriſque precium & *Henriciani ſacelli* decus, quo elegantius Europa non habet, ipſa antiquitatis majeſtate ſpectabile. Ac ne perduelles ſanctitati umbrarum parcerent, quieta omnium pæne Regum oſſa eo facinore laceſſebantur. Iacuiſſent everſa monumenta vetuſtatis, & prope pulcherrima memoria triumphorum. Huic templo vicinum ærarium & tot in eo arcana eadem clades petebat. Nec ſupervixiſſet incendio *Curia* ubi jus populo dicitur, ne ſcelus & perfidiam poſſet ulciſci. Ita complectebantur omnia uno facinore. Non reliquerant novo ſceleri locum, & ipſam *Furiarum* inventionem fatigaverant. Igitur, cum loquentibus rebus ille nefarius nihil amplius negaret, concubia adhuc nocte in Regiam ducitur. Is collecto ſpiritu animoſus, Scio, inquit, & mihi inſtare mortem, nec quid ea gravius in me poſſe decerni. Itaque non expectabo ut tormenta confeſſioné exprimant. Etiam hoc cum laude dicendum eſt. Fuit mihi is animus quem ex tanto apparatu colligere potuiſtis. Regem, Principem, optimates, una cæde tollere volui: nec quærite quid me ad illius conſilii magnitudinem extulerit. Sacrorum meorum amor & meriti gloria hunc animum immiſit, ut in adverſarios quacunque audacia ſævirem. Nec degenerabat à verborum conſtantia interritus vultus: credo, quoniam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

niam ſpes aberat ſcrupuloſæ trepidationis parens. Et vero maximum in præcordiis dolorem ſævire dicebat, quod non proceſſiſſet cogitatum facinus, & tam grande conſilium fortuna prodidiſſet.

Erat palam, ab altiori fonte decurrere hanc conjurationis ſtygem. *Thomas Percius*, eo die qui noctem pæne fatalem præceſſerat, velut ad negotia excedens diverſis labyrinthis turbaverat veſtigia fugæ ſuæ: Cum ſubito eum in armis eſſe nunciatum eſt, & collecta conjuratorum manu, huc illuc diverſis voluminibus circumferre contemnendum agmen, ut quod vix ſexaginta equites implebat; Peditem in iis neminem eſſe. Generoſos aliquot *Nobiliſſimi Harringtonii* equos rapuerant, fures magis quam hoſtes. Et pæne parricidarum conſilium palam erat, voluiſſe ſublato Rege & confuſis miſerabili calamitate omnibus, Sereniſſimam *Elizabetham* Regis filiam quæ *Burlii* educabatur, in poteſtate ſua eſſe, eam deinde collocare nuptui, prout rerum ſtatus & vel exterorum exigeret favor, vel metus urgeret. Sed populus ab eorum ſcelere averſus, quocunque ſe contulerant aut oppidorum aditu prohibebant, aut etiam infeſtis armis abeuntes proſequebantur. Itaque tertio die, poſtquam aggregari cœperant in ipſo *Britanniæ* ſinu, ingenti miraculo oppreſſi ſunt. Regionis quam infeſtabant *Iudex*, quum necdum emanaſſet *Weſtmonaſterienſis* ſceleris fama (quippe ultra centum millia paſſuum *Londino* aberant) tantumque audiret eſſe armatos qui homines publice ad Romanæ fidei profeſſionem vocarent, miſſo ad eos nuncio ſignificari jubet, quia cædibus hactenus abſti-

abſtinuerant, ſi recederent ab amentia, armaque ponerent, ultro ſe pro illis ſuppliciorum deprecatorem fore. Mallent clementiam Regis experiri quam fortitudinem. Illi gnari præciſam ſpem veniæ magnitudine facinoris, ſuperbis etiam verbis cunctantem judicem exaſperant. Neque ſe illo advocato egere, &c, ſi ad eos veniret, aut hoc firma manu faceret, aut ipſius damno fore. Sane videbantur majorum virium quam ut imperita oppidanorum manu premerentur. Sed ibi etiam fortuna & Regis & *Britanniæ* vicit. Ruſticus villæ familiaris, in quam ſe receperant, in pulverem ſulphureum quem ipſi pluvio aëre corruptum ad ignem ſiccabant ſcintillam imprudens immittit. Illa ſtatim correpta flamma dominorum ſuorum ſcelus ulciſcitur, in vultus invadit. Aliquorũ frontes exuſtæ, aliquorum membra. Et invadendi facultatem & ſuſtinendi hoſtis robur idem caſus ſuſtulit. Aliqui profugerunt, nocentiores reſtiterunt velut ad ſupplicium. Interim villa, ubi ſe condiderant, oblato ab oppidanis incendio cœpit ardere. duplici malo circumventi quum & arma foris & intus incendium urgeret, maluerunt ferro cadere quam ſolvi lentioribus flammis. Deſperatione itaque pleni in medium prodeunt, non aliqua ſpe vitæ, ſed tantum mortem mutaturi. Ibi primum omnes in genua procidunt, cum *Percius Virginis* imaginem prompſiſſet. Ea adorata ad prælium accenduntur. *Percius* & *Catsbeyus* juncto inter ſe dorſo circumvenientem multitudinem ſubmovent. Sed glans plumbea tranſverberato *Catsbeyo* etiam *Percium* ſauciat. Necdum audiverant oppidani, perfidiæ Authores ex Regio præcepto vivos capi oportere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

tere. *Catsbeyus* cecidit: *Percius* vivus quidem in manus venerat, ſed biduo deinde ex vulneribus conſumptus eſt. Facile deinde profligati perduelles. mox alii ut quemque fuga & metus abſtulerant per diverſa diſſipati. Plurimi tamen capti, publicis cuſtodiis & mox ſuppliciis ſervabantur. Nec abſtinuerant hoc flagitio fœminæ, quaſi ſequior ſexus timeret eſſe innocens corrupto meliore; Illæ quoque detecto facinore in carceres miſſæ ſunt, dignæ miſericordia niſi omnes miſeros eſſe voluiſſent.

1 Quid huic par ſceleri? aut quæ cum eo componenda crudelitatis atrocitas? *Mithridatis* furor una nocte in cives *Romanos* tota Aſia ſævit. *Siculi* ſuam veſperam cæde *Gallica* nobilitaverant. Vtrobique hominum genus quærebatur. Iſti ſpecie quidem partium, ſed velut æquali odio id videntur quæſiiſſe, ne quis eſſet qui non eos victos lætaretur. Sed præcipuam in hoc facto prudentiæ gloriam nec auferre homines Regi poſſunt, & videtur optimum *Numen* approbare omnibus voluiſſe eum ſuo faſtigio digniſſimum eſſe. Quum erupiſſet ex tanto incendio non tam ſcintilla quædam quam fumus & nebulæ, id eſt, argumenta ſed illa perobſcura deſtinati facinoris, hæc omnibus pæne infra curam ponentibus ſolus Rex non contempſit. Iuſſit indagari ſceleris veſtigia, ne aut ſua culpa moreretur, aut fortunæ beneficio viveret. Quæ illic prudentia, quæ omnibus ſceptris digna ſagacitas? Quum deinde proditorum facinus ita eſſet ex tenebris extractum ut nondum periculi moles cervicibus depulſa videretur, ſolus ille cui omnes maxime timebant, ſolus Rex inturba-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

ta fronte conſtitit. Quæ demum iſta animi magnitudo, & digna *Heroum* virtus! Tibi Patriæ Imperium quod hodie tua virtute vivit, fata diutiſsime ſoſpitent. Tibi vitam quam tot hominum millia immortali tuæ prudentiæ debent, omnes *Gallicæ* devotionis exemplo deſtinent; *o Auguſte*, *o Britannice*, *o Rex*, cujus vitam in hoc ſeculum fata diſpenſarunt, ne periclitanti Patriæ ultimum eſſet.

O ſcelus! o veterum proles veſana Gigantum!
Iamne juvat bellare Diis? jam turbine diro?
Iam revocare chaos? patriaq; indicere mortem?
Sæcula tot, ſtirpeſque Deum, patrumq; labores
Vna cæde rapi? Furiæque Erebuſque negarent
Hoc tantum dictare nefas. Exhorruit æther,
Et fremuere Dii, ſtupuitque exterritus orbis.
Regem etiam vis illa petat, quo ſydere mundus
Purior, & noſtras melior lux aſpicit oras?
Hunc Regem vis illa petat, quem Marte *ſecundo*
Nunc iterum tegit iſta dies? Quid perfida tela
Abdere, quid tanto componere ſulphure fulmen?
Quid juvat occultæ tot ſemina condere flammæ?
Ah miſeri prohibete minas. Sua numina novit
Fulmen, & in magnũ neſcit peccare Tonãtem.
Ergone conſilium, Civeſq;, Homineſq; Britanni,
O dolor! hoc ineant? lacerumne per æthera Regẽ
Spargere, quem melius cælo feret ardua virtus?
Purpureoſne Patres alio nunc tingitis oſtro,
Sanguine, cæde, rogis? cunctos diſcrimine nullo
Tollere decretum eſt? iraſcique omnibus annis?
Non eſt non hominum ſcelus hoc, ut Tartara *cernas*
Id molita nefas; imo de pectore terræ
Impetus, eque fero veniſſet flamma Barathro.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25

24270
2580[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 25